TIGHT BINGING BOOK

శ్రీ

దేవీభాగవతము

(ఉత్తరఖండము)

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవుల
ప్రణీతము.

షష్టిపూర్త్యుత్సవ సంఘముచే
ప్రకటింపబడెను.

1934

గ్రంథ పరిచయము

ఈ దేవీభాగవతోత్తరార్ధమునుగూర్చి యొండు రెండు మాటలు చెప్పవలసియున్నది. ఇందలి నవమస్కంధమును రచించిన నిశ్శంకుల కృష్ణమూర్తిగారును, ఆకొండి రామమూర్తిగారును మురుమళ్ల పోలవరగ్రామవాసులు, సహపాఠులును. కృష్ణమూర్తి గారా యూరికరణము. రామమూర్తిగారు అనాది సుప్రసిద్ధాయుర్వేద వైద్యవంశములోనివారు. వీరిరువురును చక్కని సాహితిగల కవులు.

రామమూర్తిగారు శ్రీ వేంకటశాస్త్రులవారికి బంధువులు. ఇప్పటికి సుమారు 34 సంవత్సరములనాఁడు వేంకటకవిగారు వీరింట నుండి వైద్యము చేయించుకొను సమయమున దేవీ భాగవతము రచించుచుండిరి. కాన ఆ కవిద్వయమునందలి ప్రీతిచే ఈ నవమ స్కంధమును దెలిగింపుఁడని వారి కొసంగిరి.

ఈ స్కంధముననే ప్రథమమున నైదును, చిగురున రెండును నధ్యాయములు శ్రీ తిరుపతి శాస్త్రులవారి పుత్రులగు వేంకటావధానిగారిటీవల పూరించిరి. పిమ్మట వేంకటశాస్త్రులవా రెన్నడు నా స్కంధమును చూచుట తటస్థింపలేదు. తక్కిన భాగములనువలెనే దీనిని గూడ శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారే సరిచూచి మాకు ముద్రించుట కిచ్చిరి. ఇది నవమస్కంధ వృత్తాంతము.

ఇక నిందలి దశమస్కంధమును, శ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారి పినతండ్రి కొమరులగు చిన వేంకటశాస్త్రిగారు రచించిరి. ఈ చిన వేంకటశాస్త్రిగారు బాల్యమున తమయొద్ద కవితాభ్యాస మొనర్చు కాలమున వేంకటశాస్త్రిగారీ స్కంధమును వారిచేఁ దెలిగింపఁ జేసిరి. ఈ చిన వేంకటశాస్త్రిగారు అవధానిగా, పండిత కవిగా పేరుగన్నవారు. కీర్తిమాత్రశేషులు. ఇది దశమస్కంధ వృత్తాంతము.

ఇట్లు
పరిచరణకార్యదర్శి,
కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు.

ఆంధ్రజాతీయ కళాశాల,
బందరు.

విషయసూచిక

సప్తమస్కంధము

పుట.

అష్టమస్కంధము

నవమస్కంధము

దశమస్కంధము

ఏకాదశస్కంధము

ద్వాదశస్కంధము

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు.

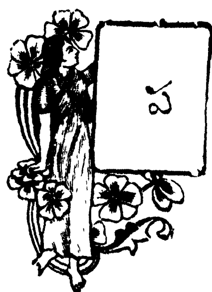
శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీ
దేవీభాగవతము

సప్తమస్కంధము

పరతత్త్వాదర! నిస్తుల
తరపాండిత్యప్రకర్ష ధర్మోత్కర్షా
భరణ! కలుషాపహరణ! వి
తరణగుణనిదాన! బ్రహ్మతత్త్వధ్యానా!

వ. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుం గాంచి యవ్వలి కథ నొడువు మనుడు నక్కథకుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨

చ. హిమకరుఁడున్ దివాకరుఁడు నేరికి వంశకరుల్ క్రమమ్ముగా
నమలినకీర్తులై వెలయు నమ్మహిపాలుర యోగ్యతల్ వినం
గ మనముపుట్టె శక్తిపదకంజరతుల్ గద వీర, లిట్టి యు
త్తములచరిత్రకన్న శుభదం బిఁక నెయ్యది మౌనిసత్తమా. ౩

వ. నావుడు వ్యాసుండు ప్రీతమనస్కుండై, నరేంద్రా ! సూర్యచంద్ర వంశజులయు నన్యులయు జన్మమ్ము లాదిగ నఖిలంబును విస్తరించెద నాకర్ణింపుము. ౪

—* బ్రహ్మ ద్యుత్పత్తి *—

గీ. అబ్జలోచను నాభియం దవతరించి
మించి తపమున దేవి మెచ్చించి వరము
గైకొని జగంబు సృష్టింపఁగాఁ గడంగి
మనుజుల సృజింపలేక యవ్వనజభవుఁడు. ౫

వ. మనమ్మున బహుభంగుల యోజించి మరీచ్యంగిరోఽత్రి వసిష్ఠ పులహక్రతుపులస్త్యు లను మానసపుత్రుల నేడ్వరఁ బ్రథమమ్మున నొనరించె, నంత రోషమ్మువలన రుద్రుండును నుత్సంగమ్మువలన నారదుండును నంగుష్ఠమ్మున దక్షుండును నుద్భవించిరి. తక్కఁగల సనకాదులును బ్రహ్మమానసపుత్రులకా నెఱుంగునది, వామాంగుష్ఠమునుండి దక్షపత్నియగు వీరిణి జనియించె.

గీ. మఱియును నసిక్ని యనఁగ నిమ్మగువ కింక
నొక్క నామమ్ము గల దీపె కుద్భవించె
మరల నారదుఁ డనుడు సమ్మాని కిట్టు
లనియె జనమేజయుఁడు సంశయంబు గపఁగ. ౬

క. వీరిణికి దక్షునకు న
న్నారదుఁ డేకారణమ్మునఁ జనియించెన్
ధీరుం డతనికిఁ బూర్వశ
రీరం బెటు వోయె నెట్లు మృత్యువు దొడరెన్. ౭

ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనస్తుత! ధాతయనుజ్ఞ దక్షుఁడుం
జేవ గలట్టి పుత్త్రుల సృజించెఁ గళత్త్రమునందు నైదువే
లావిమలాత్ము లందఱును నాత్మజులన్ సృజియించి సృష్టి నెం
తే వెలయించునయ్యెడల నిట్లనె నారదమౌని వారికిన్. ౯

వ. భూప్రమాణం బెఱుంగక మున్న ప్రజాసృష్టిం బూనర్చు బాలిశు
లగు మీర లపహాస్యత నొందుట నిక్కం బనవుడు నా హర్య
శ్వులు తమలోఁ దమరు మునివచనంబు విశ్వాసార్హంబని యెంచి
కొని భూప్రమాణం బరయ నందఱును బయలువెడలి నలుది
క్కులకుం జనినంత దక్షుండు పుత్త్రులేగుటకుఁ జింతించి మరల
గొందఱ నక్కార్యంబునకుఁ బుట్టించిన వారలు తదాజ్ఞం జేసి
సర్గంబున కుద్యమించునెడ నారదుండు యథాపూర్వమ్ముగ
వారలం జూచి పల్కుడు వారలును దద్వచనమోహితులై భూప్ర
మాణం బరయ నరిగిన దక్షుండు తత్పుత్త్రవిరహమ్మున శోకా
ర్తుండై నారదుం గాంచి, ౧౦

క. నాకొమరుల నిటు చేసిన
నీకయ్యెడి గర్భవాసనిష్ఠురదశ నా
కే కొమరుఁడ వగు మనుచున్
వే కనలి శపింపఁ బుట్టె వీరిణి కతఁడున్. ౧౧

వ. పిమ్మట దక్షుం డఱువదిమంది కన్నియల సృష్టించి యందుఁ
బదుమూఁగురఁ గశ్యపునకును బదుగుర ధర్మునకును నిరువది
యేడ్వుర సోమునకును నిరువుర భృగువునకును నల్వుర నరిష్ట
నేమికిని నిరువురఁ గృశాశ్వునకును నిరువుర నంగిరసునకును
నిచ్చిన నవ్వారల కందఱకును సంతానం బుద్భవించె. ౧౨

క. వారల కుదయించిన య
వ్వారలు నవ్వారిసుతులు బలియురు శూరుల్
ధీరులు పరస్పరమ్మును
వైరులు సుర లసురు లగుచు వర్ధిలిరి నృపా. ౧౩

క. నావుడు జనమేజయభూ
మీవిభుఁ డిట్టులను దెల్పుమీ రవికులమం
దావిర్భవించి ధర్మ
శ్రీ వెలసిన నృపవరుల చరిత్రము నాకున్. ౧౪

వ. వ్యాసుం డిట్లను, నరేంద్రా! మున్ను నారదుండు నాకెఱిఁగించిన తెఱంగునఁ దెల్పెద నాలింపు మొక్కనాఁ డతండు నేను దపం బొనరించు సరస్వతీతీరమ్మున కరుదెంచిన నమ్మహామహు నర్ఘ్యపాద్యాదికృత్యమ్ముల నర్చించి యాసనస్థితుఁ గావించి యిట్లంటి, ౧౫

గీ. పావితుఁడనైతి నీరాకఁబట్టి యేను
సప్తముం డగు మనువువంశమునఁ బుట్టి
జగతి పాలించురాజులచరితములను
వినవలఁతు ననుఁ గరుణించి మునివరుండు. ౧౬

వ. నన్నుం గాంచి యిట్లు చెప్పం దొడంగె. ౧౭

క. విను సత్యవతీసుత య
వ్వనజాక్షునినాభిఁ బుట్టెఁ బద్మమమ్మున న
వ్వనజాసనుఁ డీజగమున
కనఘుం డతండ కర్త యఖిలవిధములన్. ౧౮

వ. సర్వశక్తియుక్తుండును సర్వజ్ఞుండును నగు నన్నలువ పదివేల వత్సరంబులు తపం బొనర్చి పరదేవతానుగ్రహంబు వడసి శుభ

లక్షణలక్షితులగు మానసపుత్త్రుల ననేకుల సృజించె; నందు మరీచి యధికుండై సృష్టియందు నేర్పరియై మించె, నతని కొమరుండు కశ్యపుఁ డతనికి దక్షసుతలు పదుమూగురు భార్యలైరి.

—* సూర్యవంశవిస్తారము *—

గీ. కశ్యపున కుదయించి రకాంతలందు
సురలు నసురులు యక్షకిన్నరు లురగులు
మనుజులును బశువులుఁ బక్షులును గ్రమముగ
దాన నీ సృష్టి కాశ్యపినా నెసంగె. ౨౦

వ. అంను దేవతలలో సుప్రసిద్ధుండగు వివస్వంతుని కొమరుండు వైవస్వతమనువు, తత్పుత్త్రుం డిక్ష్వాకుం డతనికతమ్మున సూర్యవంశంబు విస్తరించె; నితనికి నెనమండ్రు తమ్ములు గలరు వీరి నామమ్ములు నాభాగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్యంతుడును బ్రాంశుండును నృగోద్దిష్టుండును గరూషుండును బృషధ్రుండునని చెప్పంబడు వీరలు మానవు; లిందు జ్యేష్ఠుండగు నిక్ష్వాకునకుఁ బుత్త్రశతకంబు వొడమె నందు మొదటివాఁడు వికుక్షి యనంబడు నాభాగునకుఁ బుత్త్రుం డంబరీషుండు మఱియు ధృష్టునివలన నుదయించిన క్షత్త్రంబు బ్రహ్మభూతమ్మును బ్రహ్మకర్మరతమ్మును సంగ్రామకాతరమ్మును నాయె. ౨౧

క. అనఘుండగు శర్యాతికిఁ
దనయుం డానర్తుఁ డనఁగఁ దనరుఁ దరుణీ
జనరత్నంబు సుకన్యా
వనజముఖి తనూజ యగుచు వఱలె నరేంద్రా. ౨౨

వ. శర్యాతి యక్కొమరె నంధుండగు చ్యవనున కిచ్చి వివాహం బొనర్చిన నాపె శీలంబుకతన నశ్వినులవలన నతండు సులోచనుండయ్యె నన జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨3

చ. చ్యవనునకుఁ మునీంద్రునకు నంధుని కేగతి నిచ్చె నాన్నృపాలవరుఁడు రూపశీలగుణలక్షణముల్ గలయట్టి కన్య నిక్కువలయమం దరూపిణియుఁ గుత్సితశీలయు నైనపుత్రినేని వరున కంగహీనునకు నిక్క మొసంగెడి తండ్రు లుండిరే.

వ. అన నతం డిట్లనియె. ౨౪

క. ఆర్యుఁడు వైవస్వతసుతుఁ
డర్యమపౌత్రుండు సంపదాఢ్యుం డగునా
శర్యాతికి నాలుగువేల్
భార్యలుగల రందఱు ననవద్యచరిత్రల్. ౨౬

క. అందఱుఁ బ్రేమను గలవా
రందఱు రూపమున మేటు లంద ఱతనికిఁ
విందులు వారలకెల్లను
నందన యొక్కర్తె దగుఁ గనందగుపేర్మిన్. ౨౭

వ. అక్కన్నియ సుకన్యయనం బరఁగు నత్తలోదరియందుఁ దండ్రికిని దల్లులకును బ్రేమం బధికం బగుటఁ జేసి యాపె యెక్కుడగు గారాబమ్మునఁ బెరుఁగుచుండె. ౨౮

ఉ. మానససన్నిభం బనుపమానజలంబు సమస్తపక్షిసంతానవివాసభూమి సముదంచితపంచవిధాబ్జసంగతంబై నిఖిలాగమాకరతటానుగతంబు తటాక మొక్కఁ డింపౌ నలభూమిపాలు నగరాంతికమం దళిరాజసేవ్యమై. ౨౯

క. అవిరళపాదపవృతత
త్సవిధవిషయమందు విజనసంస్థితుఁడై భా
ర్గవుఁడు తప మాచరించెన్
చ్యవనుం డనుమౌని యంబ సంతసమందన్. 30

క. మాసము గొని జలపానం
బేనియు నొనరింపకే జితేంద్రియుఁడై యుం
డే నేమమూని యంబన్
ధ్యానించు నతండు నాకు వయ్యెఁ గ్రమమునన్. 31

క. తనగాత్రం బిటు వల్మీ
కనిభృతమై మేటిమంటిగడ్డ విధమునన్
దనరి లతావేష్టితమై
పనుపడియుఁ బిపీలికాదిభాజన మగుడున్. 32

వ. ఒక్కింతయుఁ జలింపక యమ్మహానుభావుం డుగ్రతపమ్మున నుండెఁ; గొండొకకాలమ్మునకు శర్యాతి సుందరీబృందసహితుండై యక్కాంతారమ్మునఁ గ్రీడ లొనరింప నేతెంచి యిష్టవిహారమ్ము లొనరింపుచుండఁ దోనేగిన సుకన్యయుఁ దననెచ్చెలులం గలసి యందంద పుష్పాపచయంబు సలుపుచుఁ జంచలయుంబోలె నవ్వనమ్మునం గ్రుమ్మరునది యొక్కెడఁ జ్యవనునివల్మీకంబు దిలకించి క్రీడాసక్తిం జేసి తత్సమీపమ్మున కరిగి. 33

క. దానన్ దృష్టి నిగుడ్పన్
గానంబడెఁ గాంతియుగళి; కని కంటకమున్
బూనియుఁ దానిం ద్రివ్వఁగఁ
దా నేగుడుఁ జ్యవనుఁడంత దానిం గనియెన్. 34

క. కని శుష్కస్వరమున " నో
వనజానన దీనిఁ ద్రివ్వ వలవదు దూరం
బున కేఁగుము నేఁ దాపస
జనుఁడ " నన విననికతనఁ జయ్యన నదియున్. ३४

వ. దగ్గఱ కరిగి దైవప్రేరణమ్మునఁ గంటకమ్మంగాని యిదియేమి యని త్రివ్వ నతని నేత్రమ్ములకుం దగిలి భగ్నమ్ములయ్యె ; నంత నత్తలోదరి యెంత చేసితినని కొండొక వగచియుఁ గ్రీడాసక్తి నెప్పటియట్ల గుమ్మరుచుండెఁ ; బదంపడి చ్యవనుండు భగ్నలోచనుండై వేదన సహింపక శోకించునాలో సైన్యాదిసహితమ్ముగ రాజునకు శకృన్మూత్రబంధనం బలవడిన సైనికులు రాజునకు విన్నవించుటయు శర్యాతి యిందఱకును నొక్కపెట్ట నిట్లగుట కేమి కతంబని చింతించుచు గృహంబరిగి యెవ్వఁ డీ దుష్కృతింబొనర్చె నని శంకించి సైనికుల కిట్లనియె. ३౬

క. ఈపురి సవిధమ్మునఁ దగు
వాపికిఁ బశ్చిమమునం దప మొనర్చు మహా
తాపసుఁడు చ్యవనుఁ డమ్ముని
కేపాటియుఁ బీడఁ గొల్పి రే యెవరేనిన్. ३౭

గీ. ఎఱిఁగి యెఱుఁగక తత్తపోవృద్ధు వృద్ధు
నెవ్వఁడేనియుఁ బీడింప హేలనంబు
సైఁప కమ్ముని మన కిట్టిశాస్తి చేసె
నెవ్వఁ డపరాధి వాఁడు మీ కెఱుఁగ రాఁడె. ३౮

వ. అని వారల నందఱ నయమ్మున భయమ్మున నన్నరవరుం డడుగ మనోవాక్కాయకర్మమ్ముల నించుకేని దోషంబు మే మెఱుఁగ మెఱుఁగ మనుడు నవ్వారి నతండు దండింప మొదలు పెట్టిన

నయ్యాది సుకన్య విని పీడ్యమానంబగు జనంబు నీక్షించి దుఃఖితుం డగు తండ్రి కిట్లనియె, నయ్యా! వనమ్మునఁ గ్రీడింపనేగిన నాకు లతావృతంబై రంధ్రద్వయసమన్వితంబగు నొక్కవల్మీకంబు గన్పట్టె. ౩౯

గీ. అందు ఖద్యోతరీతి నింపొందు రెండు
జోతు లగుపడ నేనును సూచిఁ బొడిచి
నంత నయ్యాది జలదిగ్ధ మయ్యె నదియుఁ
గాక హాహానినాద మొక్కండు వెడలె. ౪౦

క. మందమ్మగు హాహారవ
ముం దగ విని విస్మయమ్ము మొనయఁగ నే నం
తం దరలివచ్చితిని సూ
చిం దేనిం బొడిచితినో వచింప నెఱుంగన్. ౪౧

వ. నావుడు శర్యాతి యయ్యాదియు మునికి హేళనం బని యెంచి నెట్టన నప్పుట్టకడ కరిగి తపోవృద్ధుండును దుఃఖితుండును నగు నమ్మౌనిం గాంచి తచ్ఛరీరావృతంబగు వల్మీకంబు దెరలించి దండప్రణామం బాచరించి వినయమ్మున నిట్లనియె. ౪౨

క. తెలియక మత్పుత్రిక ని
న్నలయించినపనికిఁ గోప మందక తగు శీ
తలదృష్టి మనుపఁగోరెద
నలమునె కోపంబు తాపసాగ్రణులందున్. ౪౩

ఉ. నావుడు మౌని పల్కు జననాథ! యొకించుక యేనిఁ గోపమున్
భావమునందుఁ జేర్ప నొకపట్టుననైన, భవత్తనూజ నా
కీవిధి నేత్రఘాత మొలయించిన దానికిఁగా లభించె నీ
కీవికలత్వ; మేను శపియించితి నంచుఁ దలంపఁబోకుమీ. ౪౪

క. అపరాధం బొందెఱుఁగక
తప మొనరుచు శక్తిభక్తతతి కెవ్వారే
నపకారం బొనరించి సు
ఖపడుట చొప్పడునె హరుఁడు కనలకయున్నే. ౪౫

క. ముదుసలిని గ్రుడ్డివాఁడ న
నద నోరాజేంద్ర! యెవరు నా కిఁకఁ బరిచ
ర్యాఁ దగం జేయుదు రని దీ
నదశన్ వగఁజెందు మునికి నరపతి వలికెన్. ౪౬

క. మునివర్య! చాలినందఱ
నని పెద సేవకుల నీకు ననుగుణముగ సే
వ నొనర్పఁగ; నిఁకనైనన్
మనమునఁ గోపమ్ము విడిచి మన్నింపు దయన్. ౪౭

చ. అనవుడు మౌని వల్కె, నకటా కడు గ్రుడ్డికి నాకు నే గతిన్
బనుపడు నిష్ఠయే మొనరుపం దగువా రగుదుర్ త్వదీయులౌ
ననుచరు; లింత యేల? విను మాత్మజ నిమ్ము మదీయసేవకున్
దనిసి తపమ్ము చేసికొనెదన్ సుఖ మబ్బెడి దీన నీ కొగిన్. ౪౮

క. నీకొమిరె సేవసేయ న
నాకులగతి నేఁదప మ్మొనర్చికొనెద నీ
కే కాదు నీదు సైనిక
లోకమ్మున కెల్ల సుఖములు గలుగు దీనన్. ౪౯

క. జనవర! క్షమాపణన్ గో
రినవాఁడవయేని న్యాయరీతిని నీ పు
త్రి నొసంగి పెండ్లిసేయుము
మునినగునా కిడఁగ శంక మొసయుట తగవే. ౫౦

క. అనవుడు శర్యాతియు న
మ్మునివాక్యము వినియు మిగుల మనుకొని చింతన్
మునిఁగి యెడతెగని యోజన
గొని యిటు నటు చెప్పఁడాయెఁ గువలయనాథా. ౧౧

చ. ముసలికి గ్రుడ్డికిన్ మిగుల మోటునకున్ సురకన్యవోని నా
దుసుత నొసంగి సౌఖ్యములఁ దూఁగఁగ నిచ్చు యొనర్చు టెట్టు? లా
త్మసుఖముగోరి యెవ్వఁడును మంచియుఁ జెడ్డయు నేర్చువాఁడు పు
త్రిసుఖము వాపి కాఁపురము ద్రెళ్లఁగఁజేయునె కీర్తి రోయునే. ౧౨

గీ. అక్కటా ! కడు వృద్ధుని నంధు నెడ్డి
నితనిఁ బతిగా వరించి పంచేషుబాణ
వివశయై యొప్పు మత్పుత్రి వేగునెట్లు
బ్రతికియున్నంతకాలంబు భ్రమకుఁ దక్క. ౧౩

చ. తమ కనురూపులౌ పతులు తారసమైనను మేటియందచం
దములు గలట్టికామినులు దక్కరులన్ గవఁగూడనెంత్రు దు
ర్గమమగుజవ్వనమ్మున నొకం డిటువంటికురూపి భర్తగా
నమరినఁ జెప్ప శక్యమె యహల్య సురేశ్వరుతోడఁ గూడదే. ౧౪

క. సురపతిచే వంచితయౌ
తరుణిం గౌతముఁ డెఱింగి తా శపియింపన్
బరమార్తిఁ జెందె నాదుకొ
మిరె నీయంధున కొసంగ మేలెటు లబ్బున్. ౧౫

వ. కావున ననునుగుణదాంపత్యమునకన్న హేయంబు వేఱొండు లేదని నిశ్చయించి యమ్మునికిబుద్ధి రాక విమనస్కుండై తన గృహమ్మున కరిగి మంత్రులం బిలిచి యిట్లను. ౧౬

క. అరయుఁడు మత్సుత నమ్ముని
వరునకు నీవలయుఁ గానిపక్షమునం దా
తురత నిడుమలం బడవలె
నిరుదెఱఁగుందక్క నన్య మిం దొకఁ డున్నే. ౫౭

వ. నావుడు మంత్రిలు రాజేంద్రా! దుర్భగుండగు నమ్ముని కిక్కన్య
ననన్యసామాన్యలావణ్యగణ్యా నొసంగుట మాకును ననభిమతంబ
యని చెప్ప నా సమయమ్మున వారి యింగితం బెఱిఁగి సుకన్య
యట కేతెంచి యిట్లనియె. ౫౮

ఉ. నాకొఱ కింతయాపద గనందగునయ్య, నరేంద్ర! నేన య
వ్యాకులలీల నేగి మునివర్యుని మత్కృతదుష్కృతక్రియా
పాకృత నేత్రి నుద్ధరకృపాయుతుఁగా నొనరింతు నాత్మదా
నాకలనమ్మునన్ సుఖము లందుము స్వస్థత చెంది నావుడున్. ౫౯

చ. అవనిపుఁ డిట్లు పల్కు సచివానుచరుల్ వినుచుండ; నక్కటా,
శివశివ! యెట్లొనర్చెదవు సేవన మవ్వనమందు నిల్చి యా
చ్యవనున కక్షిహీనునకు సంతతకోపికి వృద్ధమూర్తికిన్
గువలయనేత్ర! మత్సుఖము గోరి నినున్ ముదిమాని కిత్తునే. ౬౦

క. ధనధాన్యసమృద్ధునకున్
సునిశితమగు వయసుగల్గు సుందరునకు నం
దని నీఁదగు జనకుఁడు ని
ర్ధనునకు ముదుసలికి నిడుట ధర్మంబగునే. ౬౧

క. ఉటజమ్మునన్నట కాఁపుర
మఁట ముదుసలి కోపియునగు నంధుండఁట య
క్కట! నాతనయకుఁ బతియఁట
ఘటియించిన నాకుఁ బుట్టగతు లెట్లుండున్. ౬౨

క. అమ్మా! విను మేనును రా
జ్యమ్మును వమ్మైనఁ గాని జంకుగొనక ని
న్నమ్మమున దీనికై నే
త్రమ్ములు లేకున్న ముసలితపసికి నేనై. ౬౩

వ. అవశ్యమ్మును గాఁదగు కార్యమ్ములు కాకమాన వప్పట్ల నేను ధైర్యంబు విడువనని పల్కుతండ్రికిఁ బ్రసన్నవదనయగుచు సుకన్య యిట్లనియె. ౬౪

—* సుకన్యాచ్యవనవివాహము *—

చ. జనవర! యిట్టులాడుటయు సమ్మత మెట్లగునయ్య లోకపా
వనుఁడు మహామహుండు మునివర్యుఁడు వృద్ధనసేల? నిత్యసే
వన మొనరించుదాన సుఖవాంఛ యొకింతయు నాకు లేదు భూ
జనులకు నెల్ల నాకతన సౌఖ్యము గల్గుట యొండు చాలదే. ౬౫

క. వనమున నమ్మునివరు సే
వనమునఁ దగులొంది భక్తిపరవశనై యా
తనిమాట కడ్డుసెప్పక
జనవర నీకుఁ యశంబు సంపాదింతున్. ౬౬

వ. అను నబ్బాల నిశ్చయమ్మునకు మంత్రులును నృపాలుండును బరమాశ్చర్యంబు నొందిరి. పదంపడి శర్యాతి యమ్మునిపాలికిం జని నమస్కరించి, మహాత్మా! మత్పుత్రి నొసంగెద ననుగ్రహించి గ్రహింపుమని విధివిధానంబుగ వివాహంబొనరించిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుండై పరివారంబు గ్రహింపక కేవలకన్యాపరిగ్రహం బొనరించె నంత సైనికులకును రాజునకును సౌఖ్యంబు వాటిల్లె నిట్లు మునికిఁ దన్నొసంగి జనకుండు గృహం బేతెంచు నయ్యవసరమ్మున నతనికి సుకన్య యిట్లనియె; నయ్యా! నా యీ

భూషణంబులు గొని నాకు నజినంబును వల్కలంబును నొసంగుము. ౬౭

క. మునిపత్నీ వేషమ్మును
గొని నీకుఁ సద్యశంబు గూర్పఁ మఱి నా
కును బరముగూర్ప నిప్పా
వనునిమదికి వచ్చునట్లు వర్తింతునిటఁ. ౬౮

క. అనసూయ యత్రికి వసి
ష్ఠునకు నరుంధతియుఁబోలె సుగుణుండగు ని
మ్మును కేను బ్రీతిగొల్పెద
ననఘా ! నీ వింకఁ జింత నందకు మాత్మఁ. ౬౯

వ. నాపుడు శర్యాతి యశుప్రవులు కన్నుల నురల నక్కన్నియకు నజినంబును వల్కలంబును నొసంగె. ౭౦

గీ. భూషణములెల్ల డఁలిచి యప్పువ్వుఁబోఁడి
యంత మునివేషధారిణి యగుటఁ గాంచి
జనవరుని భృత్యులెల్ల రోదన మొనర్చి
రధిప యక్కన్నె శీల మే మనఁగ వచ్చు. ౭౧

వ. ఇట్లు మునివేషధారిణి యగు తనసుతకుం జెప్పలేక చెప్పి సపరివారమ్ముగ శర్యాతి నగరంబున కరిగె, నంత నమ్మగువ పతిసేవా పరాయణ గావున, ౭౨

సీ. నలుదిక్కులకు నేగి నానావిధమ్ములౌ
ఫలమూలములు దెచ్చి పజ్జనుంచి
యగ్నుల నలరింప ననుగుణంబగు సమి
జ్జాలంబు శుష్కంబు సంతరించి

తిలలును గుశలును దెచ్చి తోమిన కమం
డలువుతో జత గూర్చి కెలన నునిచి,
యుష్ణోదకస్నాన మొనరింపఁగాఁజేసి
యజినంబు పఱచి యం దల్ల నిలిపి

గీ. యనఘ ! యిఁక నిత్యకర్మమ్ము నాచరించు
కొను మని వచించి కర్మాంతమునఁ గరమ్ము
వట్టికొని సంస్తరణమున నట్టె నిల్పి
మునికి ననుగుణమైన భోజనము వెట్టు. 23

శా. నీవారాన్నముఁ గందమూలఫలముల్ నీరేజపత్రాక్షి యెం
తే వేడ్కన్ భుజయింపఁ బెట్టి తగుతృప్తిం జెందఁగాఁజేసి పైఁ
గావించున్ గరపాదశుద్ధిఁ బిదపన్ "గైకొమ్ము తాంబూల మో
దేవా " యంచు నొసంగు నాసనము పొందించున్ గరాధారమై.

క. పిమ్మటఁ దదాజ్ఞఁ గొని దే
హమ్ము న్నిలుపంగఁదగు ఫలాహార మ్మా
కొమ్మ గొని సత్వరమ్ముగ
నమ్ముని సన్నిధికి వచ్చి యతివినయమునన్. 24

క. పాదమ్ము లొత్తుము నె యని
యాదర ముట్టిపడ నడిగి యమ్మునిమణి కా
మోదమ్ము సంతరింపుచు
దాఁ దడయక యట్లొనర్పుఁ దగియెడిరీతిన్ 25

వ. అంత సాయాహ్నంబగుడు హోమమ్మునకుఁ దగిన సంభార
మ్ములు సంతరించి మధురమ్ములగు ఫలమ్ములం దెచ్చి భుజింపఁ
బెట్టి తద్భుక్తశేషమ్ము గుడిచి సుస్పర్శాస్తరణం బొనరించి
యందు శయనింపఁ జేసి పాదసంవాహనంబు సలుపుచుఁ గుల

స్త్రీ ధర్మమ్ముల నడిగి తెలిసికొనుచు నతఁడు నిద్రించిన తెఱం
గెఱింగి తచ్చరణనికటమ్మున నల్ల నొరగి నిద్రించుచు నప్పుడప్పుడు
మేల్కాంచి తగు నుపచారమ్ము లొనర్చుచుఁ బ్రేమయుక్త
మ్ముగ భక్తిపరాయణయై సేవించు. ౭౭

గీ. తన్వి వేసవిఁ దాలవృంతమ్ము విసరి
నిదురపట్టెడిరీతి ననిలము గొల్పు
మగువ హేమంతమునఁ జలిమంట వైచి,
యడుగు "సుఖమగునే" యని యమ్మునీంద్రు. ౭౮

వ. బ్రాహ్మముహూర్తమ్మున మేల్కాంచి జలపాత్రమ్ముగొని శౌ
చార్థమ్ము నిజాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మునకుఁ గొనిపోయి
యట డించి తానొక్క కనుమఱుఁగగునెడ నుండి పదంపడి సన్ని
ధికిఁ జని కేలువట్టికొని యాశ్రమముఁ బొందించి యాసనమ్మున
నుపవేశించి మృజ్జలమ్ములచే నతనిపాదమ్ములు యథావిధిగఁ
గడిగి యాచమనమ్మునకు జల మ్మొసఁగి యథోక్తంబగు దంత
కాష్ఠమ్ముదెచ్చి యిచ్చి యంత నుష్ణజలమ్ము సన్నద్ధం బొనర్చి
యిట్లను. ౭౯

ఆ. వె. "ఏమి యాజ్ఞ తెల్పు మిఁక దంత ధావనం
బాయెనే మహాత్మ ? యమలమైన
యుష్ణజలము లివియ యొనరింపు స్నానంబు;
హోమసమయ మింక నొక్క త్రుటికి". ౮౦

క. ఈరీతి ననుదినమ్మును
నారాజతనూజ వాని కాయాసేవల్
గూరిమి నొనరించు నతిథి
వారముఁ దనియించు నెల్లవారును మెచ్చన్. ౮౧

వ. అంత నొక్కనాఁడు తదాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మున నున్న తటాకమ్మునఁ గృతస్నానయై యేతెంచు నయ్యతివ నంతకుమున్నె క్రీడార్థం బట కేగుదెంచిన యశ్వినులు గనుంగొని తదాశ్రమమ్మున కచ్చెరువడి నికటమ్మున కరుదెంచి ప్రీతిపూర్వకముగ నిట్లనిరి.

క. ఒక్కింత నిలువు మోజల
ముక్కచ! యశ్వినుల మేము మోదమ్మున ని
న్నొక్కటి యడిగెద మిక్కడ
కెక్కతమున వచ్చి తేడ కేగెదు చెప్పుమా. ౮౩

గీ. పంకజాక్షిరో నీకు నెవ్వాఁడు భర్త
యెవని కాత్మజ వకట రెండవ సిరి యనఁ
గలుగు నీ మృదుపదము లిక్కర్కశంపు
నేలఁ బొరసిన మామది జాలి వొడమె. ౮౪

—* అశ్వినులును సుకన్యయు సంభాషించుట *—

క. కమలాక్షి! విమానమునకు
నమరెడి నీ కిట్టి యటవియం దంఘ్రిచర
త్వము వొల్చునె ట్లు! దాసీ
సముదాయముతోడ నేల చనుదేరవొకో. ౮౫

గీ. రాజపుత్రికవో? యచ్చరవొ? వచింపు
మేమహాభాగ నినుఁగన్న దిందువదన?
నిన్నుఁ గైకొన్న భర్త వర్ణింపఁదగఁడె
యవని నీ కల్మి దేవలోకాధికంబు. ౮౬

క. నిను నిత్యము గనుఁగొను నీ
వనమృగముల భాగ్యదశయుఁ బక్షులపుణ్యం

బును నెన్న శక్యమే ! పా
వనమయ్యెన్ భూమి నీదు పాదరజమునన్. ౮౭

క. స్తుతిగాదు నీకు నెవ్వఁడు
పతి ? జనకుండెవఁడు ? పద్మపత్రాక్షిరో ? యా
కృతకృత్యుల దర్శింపఁగ
మతివొడమెన్ జెప్పు వారిమనికి సదయతన్. ౮౮

వ. అను నశ్వినులకు సుకన్య లజ్జాక్రాంతయై యిట్లను. ౮౯

గీ. ఏను శర్యాతికూఁతుర మానసీయుఁ
డైన చ్యవనమునీంద్రున కనుఁగుభార్య
నంధుఁడును ముదుసలి యగునట్టి భర్త
కెల్లపుడు సేవసేయుదు నిచటనుండి. ౯౦

క. నను నా యనుమతిఁగొని మ
జ్జనకుం డమ్మునికి నిచ్చె సద్వర్తనుఁ డా
యనఘుని యాశ్రమ మల్లది
చనుదేఁదగు మీరలెవరొ సచ్చారిత్రుల్. ౯౧

ఉ. నావుడు దస్రు లిట్లనిరి నాతిరో ! నిన్నెటులిచ్చెఁ దండ్రి దు
ర్భావుఁడు గ్రుడ్డియౌ ముసలివానికి ! భూషణరాజిరాజితం
బై వరవస్త్రభాజనమునై వెలయందగు మేను వల్కల
ప్రావృత మయ్యెనే విధికిఁ బాపముఁ బున్నెము లేదె యక్కటా.

ఉ. నీ సరివచ్చు లేమ సురనీరజనేత్రలయందు నేని లే
దో సరసీరుహాక్షి యెటులో మెదు గ్రుడ్డికి భార్యవై ? కటా !
నీ సొగసున్ వయస్థితియు నేర్పును వన్నెగ నిట్టులుండ నే
లా ? సమకాంతియుక్తుఁడగు నన్య వరింపఁగరాదె యుగ్మలీ. ౯౩

గీ. అంధు వరియించి జవ్వనం బపనయించి
జన్మమును నిష్ఫలంబుగ సల్పనేల ?
వల్కలము లేడ, నీవేడ, వనమిదేడ !
కొనఁదగదె మాయిరువురం దొకొరుని నబల. ౯౪

గీ. అట్లు వరియించి నందనమందుఁ జైత్ర
రథమునం దెల్లపుడు మనోరథము వెలయఁ
గ్రీడసల్పఁగ రాదె ? యీ ప్రోడగాని
వృద్ధు నంధుని సేవించి యేమిఫలము. ౯౫

క. నరపాలపుత్రికవు నీ
కరయంగా రావె తగు విహారంబులు, సం
సరణసుఖ మిట్టివానిన్
బొరసినఁ జెడకున్నె యెట్టిపొలఁతికి నైనన్. ౯౬

గీ. ఫలజలాహారణమ్ముల బడలి మృదుల
మైన నెమ్మేనివాసి యింతైనఁ గనక
విజనమగు నివ్వనమ్మున వృద్ధదాసి
వగుట మేలనితోఁచెనే యంబుజాక్షి. ౯౭

క. అను నాసత్యులవచనము
లను విని యక్కన్య లోఁదలంకుచు ధైర్య
మ్మును జెంది ధర్మ్యమగు రీ
తిని మెల్లన నిట్టులనియెఁ దేఁకువ పేర్మిన్, ౯౮

ఉ. మీరలు సూర్యపుత్రులరు మీకు సమస్త మెఱుంగవచ్చు ని
ష్కారణ మన్యకాంతనగు సాధ్విని నన్నిటులాడు టొప్పున
య్యా ! రవి కశ్యపాత్మభవుఁ డారయఁగా నఖిలంబు సాక్షియై
ధీరులు మిమ్ముబోఁటులిటు తేఁకువఁదక్కుదు రయ్య యెయ్యెడన్.

క. కులకన్యఁగాని నేఁ బుం
శ్చలిఁగా నధికప్రసంగసంగతికిం బో
వలవదు మాటాడిన మి
మ్ముల శపియింపఁగల రాజపుత్రికఁజుండీ. ౧౦౦

వ. అని సక్రోధమ్ముగఁ బల్కు నా సుకన్య వచనమ్ములకు భీతిల్లి యామెం బ్రసన్నఁ జేయనెంచి వినయమ్మున నిట్లనిరి. ౧౦౧

క. శీలము గల బాలలలో
నే లీలావతియు నీకు నీ డగునే ? యో
లోలాక్షి ! వర మొసంగెద
మోలింగ్రె కొమ్ము సౌఖ్యమొందుము దానన్. ౧౦౨

ఉ. మమ్ముఁ గవీశ్వరుల్ మిగుల మన్ననసేయుదు రెల్లయందు నం
దమ్మన మేటులంచు విను తన్వరో ! నీ హృదయేశు నిట్టి రూ
పమ్మును బ్రాయముం గలుగువానిఁగఁ జేసెదమిందు నొక్కరున్
సమ్మతిమై వరించెదవె చాతురి మీఱఁగ నంచుఁ బల్కినన్.

వ. సుకన్య విస్మయంబంది యాశ్రమమ్మున కరిగి పతింగాంచి "మహాత్మా యశ్వను లనుసూర్యపుత్రు లిరువురు తటాకంబుపొంత నున్న నన్నుంగాంచి కామాతురులై యిట్లనిరి. ౧౦౪

క. జరయును నంధత్వము స
త్వరముగ నెడఁబాపి యస్మదాకారముతో
సరియైన రూప మిప్పుడ
తరళాక్షిరో పొసఁగఁజేసెదము నీ పతికిన్. ౧౦౫

క. కోమలి యేకాకృతిఁదగు
మామూఁగురయందు నీదు మనసెవ్వరియం

దే మరగు నాతనిఁ బతిం
గా మోహింపు మని రిందుఁ గపటంబేమో. ౧౦౬

వ. ఇయ్యది నీకు నెఱిఁగింప వచ్చితి భవదాజ్ఞ యెట్టు లట్టు లొన రించెద " నావుడుఁ జ్యవనుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యిట్లను.

క. దేవత లసత్యవాదులు
గా వలవదు వారియాజ్ఞఁ గావింపఁగ నెం
తే వేగ మేగి యిటకుఁ
రా వెలఁ బొనరింపుమా సురభిషగ్వరులన్. ౧౦౭

వ. అనవుడు నప్పతివ్రత యాశ్వినులకడ కరిగి మీ రొనర్చిన సమయమ్మునకు మత్పతి యంగీకరించె నయ్యెడ కేతెంచి యట్లొనర్పుఁడనిన నయ్యిరువురును దదాశ్రమమ్మునకు వచ్చి యాపె కిట్లనిరి ; నీపతివయఃప్రాప్తికై యుదకమ్మున మునుఁగవలయు ననుడుఁ జ్యవనుండు సమ్మతించి యట్లొనర్ప వారిరువురును నతనితో నత్తటాకమ్మున మునిఁగిరి. ౧౦౮

—* చ్యవనునికి యౌవనప్రాప్తి *—

ఉ. మూగురు నేకరూపులు సముజ్జ్వలభూషణు లత్యుదారతే
జోగతులై సుకన్య కడుఁ జోద్యము నందఁగ నీరు వాసి తా
రా గజయాన కిట్టులని రంబుజలోచన ! యెవ్వఁ డిందు నీ
రాగము గల్గువాఁడు ముగురన్ గని యేరికొనంగఁ జెల్లదే.

క. ఏకాకారుల నేక
శ్రీకుల నేకస్వరానుకృతులన్ ముగురన్
రాకొమిరె గాంచి యెంతే
నాకులపాటొదవ భర్తకై చింతించున్. ౧౧౧

ఉ. చక్కఁదనమ్మునన్ వయసుచందమునన్ మగు రొక్కరూప యిం
దక్కట ! భర్తయెవ్వఁడని యారయనౌ, మరణంబుఁ దక్క వే
ఱొక్కయుపాయ మిమ్యెడల నున్నదె ? దస్యులరాకకల్మి నీ
చిక్కు తటస్థమయ్యె నెడసేయఁగ వచ్చునె యింద్రజాలమున్.

క. పతి విడిచి యన్యునిన్ స
మ్మతి వరియించితినయేని మహి నయశము దు
ర్గతి పరలోకమునందగు
బతిరత లెల్లరును నవ్వఁ బాలగుదుఁ గదా. ౧౧౩

వ. అని బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి యిందుఁ జగదంబదక్క శర
ణంబు లేదని నిశ్చయించి మనమ్మున నప్పరశక్తి న్నిల్పి యిట్లు
ధ్యానించె. ౧౧౪

గీ. సరసిజోద్భవి ! శంకరసాధ్వి ! విష్ణు
సతి ! సరస్వతి ! యాగమజనని ! త్రికృతి
కారిణి ! త్రిమూర్తిజనని ! వికారశూన్య !
ప్రకృతి ! పురుషస్వరూప ! నిన్ బ్రస్తుతింతు. ౧౧౫

ఉ. ఎల్లర భుక్తిముక్తు లిడి యేలెద వీ వఖిలేశి జ్ఞానులన్
జల్లఁగఁ బ్రోతు జ్ఞానమిడి సౌఖ్య మొసంగెదు సిద్ధి నిత్తువో
హల్లకపాణి ! కీర్తి, జయ, మన్నియు నీ విడునట్టి వజ్ఞ లా
పల్లవమైనఁ బాయుటకుఁ బాల్పడ రంబరొ ? ని న్నెఱుంగమిన్.

ఆ. వె. ముగురు నొక్కరీతి మొనసి రిం దెవ్వఁడు
చ్యవనుఁ డతనిఁ దెల్పి సకలజనని
మత్పతివ్రతాత్వమహిమంబు నిల్పి కా
పాడుమమ్మ నిన్నుఁ బ్రస్తుతింతు. ౧౧౬

వ. ఇట్లు తన్ను మాటికిని సన్నుతించుచు మ్రొక్కులిడెడి యా పరమపతివ్రత ననుగ్రహించి పరాంబ తన్మనోంబుజమ్మునందు నెలకొని దివ్యజ్ఞానంబు నొసంగె; నంత రాజపుత్రియు, ౧౧౮

గీ. సమవయోరూపముల నొక్కసరణినొప్పు
ముగుర నీక్షించి తనపతి నొగి నెఱింగి
కైకొనియె నశ్వినులు మోదకలితులైరి
రాచకన్నియ శీలమర్యాద కెలమి. ౧౧౯

వ. భగవతీప్రసాదమ్మునఁ దనకాంత తన్ను వరించినంములకుఁ జ్యవనుండు సంతుష్టాంతరంగుండై కన్నులారఁ దన నెచ్చెలిం జూచుచు గమనోన్ముఖులగు నశ్వినులకుఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె.

మ. నయనశ్రీ చెడి వార్ధకంబు గొని విన్నాణంబు లేకుంట చేఁ
బ్రియురాలిం గరఁగింప నేరక వగ౯ బెంపేది యున్నట్టి న౯
దయకల్మి౯ గని కన్నులు౯ వయసు సౌందర్యంబు చేకూర్చి పె
ద్దయు సంసారసుఖాత్ముఁ జేసితిరి మిత్రత్వంబు దైవారఁగ౯.

క. ఉపకారులైన మిత్రుల
కుపకారము సేయకుండునొగి నెవ్వఁడు వాఁ
డపకీర్తికిఁ దానకము బు
ణపరీతుఁడు వానిజీవనము విఫలముగు౯. ౧౨౨

వ. కావున మీకుఁ బ్రత్యుపకారం బేమియొనర్తు భవద్వాంఛితంబు వెలువరింపుఁడు నావుడు మునివరునకు నాసత్యులో మహాత్మా మాకు నస్మత్పితృప్రసాదమ్మున నఖిలమ్మును గలయదియు మామనోరథమ్ము పూరింప నిచ్ఛయేని యొక్కండు గలదు వినుము. ౧౨3

గీ. అమరు లెల్లరు సోమపానావసరము
లందు బహిర్వెట్టె రనఘ మమ్మధ్వరముల
భిషజు లనునొక్క మిషమునఁ బ్రీతిగల్గె
నేని మాకది సాధింపు మిద్ధశక్తి. ౧౨౮

వ. కనకాచలమ్మునఁ జతురాననుఁగుఱించి శక్రుండు జన్నంబొనర్చిన తఱి మా కీయవమానంబు ఘటించె నియ్యది యెడప నీవ సమర్థుండ వనునాశ్వినేయులకుఁ జ్యవనుండు ప్రీతుండై యిట్లను.

క. మీకతన వయసుఁ గన్నులు
నాకారము గలిగె నాకు ననఘులు మీకున్
బ్రాకారిన్ వారించి ని
రాకులగతి సోమపాన మది నేనిత్తున్. ౧౨౯

వ. ఇయ్యది మహామహుండగు శర్యాతి నృపాలు మఖమ్మున నవశ్యమ్మును నగు ననుడు వారలు సంతుష్టాంతరంగులై స్వర్గమ్మునకు నరిగిరి. చ్యవనుండును మనోహారిణి యగుసుకన్యంగూడి యాశ్రమమ్మునకుఁ జనియె; ననుడు జనమేజయుండు, మహాత్మా! దేవబలమ్మునకును మనుష్యశక్తికినిఁ దారతమ్య ముండెడిఁగదా చ్యవనుండు దేవాధిపునెట్లు వారించి యాశ్వినేయులకు సోమం బిప్పించె ననుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు మునివరుండు సుకన్యాసహితుండై స్వాశ్రమమ్మున సకలసంసారసుఖమ్ము లనుభవించుచున్నంత నొక్కనాఁ డక్కన్నియతల్లి చింతాతురయై తనపతి కిట్లను.

క. ముని కంధునకు నొసంగితి
వనవద్యాంగి యగుకూఁతు నక్కట యది య
వ్వనమున మృతిఁజెందెనొ? జీ
వనమున నున్నదియొ చూడవలదె యొకింతన్. ౧౩౦

గీ. కందమూలఫలమ్ములఁ గాలమెల్లఁ
గడపు మునివేషధారిణిఁ గన్నకూఁతుఁ
బ్రాణ మవశేషముగనుండు పరమసాధ్వి
నొక్కపరి చూడకున్న నే నోర్చు టెట్లు ? ౧౨౯

వ. నావుడు శర్యాతియు సంశ్రితవ్రతుండగు నమాత్యనితల్లజునిఁ గొలిచి సుఖంబున్న కొమిరెం గన మన మిరువుర మయ్యెడ కేగుటయ కర్జంబని తత్సహితుండై రథం బెక్కి చ్యవనాశ్రమమ్మునకుఁ జనువాఁడు ముందట, ౧౩౦

క. కనుఁగొనియె రూపమున జ
వ్వనమున నవ్వనము శోభ వడయఁగ నొనరిం
చు నితాంతకోమలాంగుని
ననఘునిఁ జ్యవనమునిఁ దనకు నల్లునిఁ గూఁతున్. ౧౩౧

క. కనుఁగొని విస్మితుఁడై "యే
మనఁదగు? మునివరుఁ జంపి యాఘ మొసఁగట్టెన్
బనుపడితి నకట! యెంతటి
పని చేసె మదీయపుత్రి పాపాత్మికయై! ౧౩౨

గీ. మదనవేదన సైఁపక మమత పెచ్చు
పెరిఁగి మత్పుత్రి యంధుని వృద్ధు నతనిఁ
జంపి యన్యుని వరియించె, శక్యమగునె
జవ్వనంపు మదం బెట్టి సాధ్వికేని! ౧౩౩

క. మనుకులమున నేఁటికి మ
త్తనయకతనఁ గందు గలిగెఁ దద్దయు నింద్యం
బనఁదగదె పుత్రికం గను
జను జన్మము; కొమిరె బల్ దొసంగగు గృహికిన్.

గీ. ఎన్నియో పాపములు చేసినేని వాని
కుదయమందుఁ గుమారిక ; యొద్ద ననఁగ
నేల ? వృద్ధున కంధున కెటిఁగి యెటిఁగి
కన్నె నిచ్చితి నాత్మసుఖంబు గోరి. ౧౩౫

క. ఏవానిపుత్రి కుత్సిత
మై వెలిఁబడు వానిజన్మ మధమాధమ మెం
తే వెదకి కొమిరె నిడఁదగుఁ
గోవిదునకు ధనికి రూపగుణసహితునకున్. ౧౩౬

గీ. ఎటిఁగి చేసినఫల మిష్ట మెదురుకొనియె
మనుకులంబను శశికిఁ గందనువుపడియెఁ
గులమునకు హాని దెచ్చితి, సొలవ కేగి
తెంపరినిఁ గూఁతు దుర్మతిఁ దు్రింప వలదె". ౧౩౭

వ. అని మఱియును, ౧౩౮

గీ. "పాతకమ్ములలో నెల్లను బాతకంబు
స్త్రీవధము దానికన్నఁ బుత్రిక వధంబు
లెక్కడగు నింత కెక్కుడై పొక్కఁగాదె
లోకనింద యిసీ ! యెంత శోక మొదవె. ౧౩౯

గీ. స్నేహశృంఖల తెగఁద్రెంప సాహసంబు
పడయఁగా నేర, లోకాపవాద కెట్టు
లోర్చి తలయెత్తికొందు ? నెట్లోర్పు దొడరు"
ననుచుఁ జింతించె మిగుల శర్యాతినృపుఁడు. ౧౪౦

వ. అట్టియెడ సుకన్య దాదవ్వుల జనకుంగాంచి యెదురు చని చింతా
దంతురితాంతరంగుండగు నమ్మానవపతి చిత్తం బెటింగి యతని
కిట్లనుఁ. ౧౪౧

క. శతపత్త్రనేత్త్ర యాపసి
నతులితమగు జవ్వనమ్ము నంది యొలయు మ
త్పతిఁగాంచి చింత నొందక
మతి శంకఁ విడిచి వే నమస్కృతులిడుమా. ౧౪౨

వ. వైశంబ రా రమ్ము సందియం బేల యను పుత్త్రివచనమ్ములకు సక్రోధుండై శర్యాతి యిట్లను. ౧౪౩

క. జరఠుం డంధుఁడుఁ దాపసి
యరయఁగ నీభర్త, యీతఁ డతియౌవనదు
ర్భరుఁడు మదోన్మత్తుఁడు సుం
దరుఁ డేగతి నమ్మవచ్చు ధవుఁడని నీకుఁ. ౧౪౪

క. మరుబారిఁ జిక్కి యమ్ముని
వరు నెల్లెనియును జంపి పాపినివై సుం
దరు నొక్కని నాథునిఁగా
వరియింపవుగా కుమారి? వంగడ మడఁగఁ. ౧౪౫

క. అని నీక్కై శోకమ్మున
మునిఁగెద నెటఁబోయె నకట! మునివరుఁ డీనూ
తనపురుషుండిట కేమిక
తన వచ్చెఁ దెల్పుమనుడుఁ దగునగవొలయఁ. ౧౪౬

వ. సుకన్య జనకునికరంబు పట్టికొని సత్వరమ్మునఁ దనపతియున్నె డకుఁ గొనిపోయి చూపి యిట్లను. ౧౪౭

క. అయ్యా! నీ యల్లుం డితఁ
డియ్యెడ సందియము వలవ దించుకయును బల్
నెయ్యమ్మున నశ్విను లిటు
చయ్యనఁ గమలాయతాక్షు సలిపిరి సుమ్మా. ౧౪౮

క. నీతిధురంధరుఁడగు శ
ర్యాతికి నీ కాత్మజాతనై యే నకటా,
పాతకమున కొడిగట్టుదు
నే! తడయక మ్రొక్కు మతని కెంతయు భక్తిన్.

వ. పదంపడి నీ వడిగెదేని నీ కామూలాగ్రమ్ముగ నమ్మునివరుండె వచియించువాఁడనుడు శర్యాతి త్వరితుండై యమ్మహాభాగునకు నమస్కరించి, మహాత్మా! నీకెట్లు నయనమ్ములు గలిగె? దివ్య సుందరంబగు నీ విగ్రహంబు సంప్రాప్తం బగుటెట్లు? వృద్ధత్వం బెటకరిగె! నున్నది యున్నట్ల వచింపుము నావుడు మాముకల్లుం డిట్లనియె. ౧౫౦

గీ. దైవవశమున నొక్కెడ దస్రులిటకు
వచ్చి కరుణించి యీ రూపమిచ్చి రెలమి
నుపకృతి నొనర్చు నవ్వారి కొక్కవరము
ప్రత్యుపకృతి కొసంగితిఁ బార్థివేంద్ర. ౧౫౧

క. "మారాజగు శర్యాతిమ
హారా జొనరించు మేటి యజ్ఞమ్మున మి
మ్మారాజుపంక్తి నిడి పెం
పారన్ సోమరస మొసఁగు నట్లొనరింతున్". ౧౫౨

వ. పిమ్మట మద్దత్తంబగు వరంబు గైకొని వారు స్వస్థానంబున కరిగి రిందసత్యంబు లవలేశంబును లేదు విశ్వసించి నిర్మలాంతఃకరణుండవై యీ పీఠమ్మునఁ గూర్చుండుము నావుడు రాజు సంతుష్టుండై యట్లొనర్చె. ఇట్లు భార్యయుం దాను నమ్మునినికటమ్మునఁ బుణ్యకథాశ్రవణమ్ముల నుండునెడ శర్యాతికిఁ జ్యవనుండిట్లనియె.

—* శర్యాతి యజ్ఞంబొనర్చుట *—

చ. నరవర ! జన్న మొక్కటి యొనర్పుము నన్గొని యమ్మఖమ్మునన్
సురపతి ధిక్కరించి వెస సోమరసంబు నొసంగువాఁడ నా
వర మనివార్యమై తగ నవారణ దస్రులకున్, సురల్ మునుల్
ధరణిసురుల్ నరేంద్రులు ముదమ్మున నాదగుశక్తి మెచ్చఁగన్.

వ. నావుడు శర్యాతి యంగీకరించి తనపురమ్మున కరిగి శుభదినమ్మున మఖయత్నం బొనర్చి వసిష్ఠాదిమునులం బిలిచి చ్యవనపురస్సరమ్ముగాఁ గ్రతు వొనర్చుచుండె ; నయ్యెడ నింద్రపురోగములైన సుర లమ్మఖమ్మునకు వచ్చుటయు నశ్వినులు వారిపిఱుందన వెడలి యట కరుదెంచి యొక్కెడ నుండిన వారింగాంచి శక్రుండు సురలంగూర్చి, ౧౫౫

క. అకలంకము క్రతు విది రో
మికతమ్మున భిషజు లిచట మెలఁగుట ? సోమం
బకటా, వీరికి నర్హం
బొకొ ? పిల్చినవార లెవ్వరో ? తెంపరులై. ౧౫౬

వ. నావుడు నమరులు నిరుత్తరులైరి. పదంపడి సోమపానావసరమ్మునఁ జ్యవనుం డశ్వినులభాగంబు తనకరమ్ముల నిడికొనుడు నింద్రుండతని వారించి వీరలు చికిత్సకు లగుట సోమపానానర్హులు వీరల కీగ్రహం బీవలవదు నావుడుఁ జ్యవనుం డెమర్కొని శక్రున కిట్లను. ౧౫౭

గీ. సంకరులుగా రహర్పతిసతికిఁ బుట్టి
నట్టి కొమరులు వీర లేయఘముచేసి
రనఘ యెట్లగ్రహార్హతనంది రీమ
ఖమునఁ దెలియంగవలయు నిక్కమ్ముమాకు. ౧౫౮

క. ఈ మహీపతి నాప్రేరణ
చే మఖ మొనరించె నిందు సిద్ధంబుగ నే
నీ మహితుల కిప్పించెద
సోమరసము నీవు నెల్ల సురలును జూడఁ. ౧౫౯

క. ఈ రవిపుత్రులు మిగుల ను
దారులు ముదిమి నెడపి ననుఁ దరుణవయస్కుఁ
గా రచియించిరి ప్రత్యుప
కారము నొనరించి ఋణము గడ తేర్పవలెఁ. ౧౬౦

వ. నావుడు శక్రుం డో మునీంద్రా! వీరలు దేవతలచేఁ జికిత్సకులగు కతన సోమపానానర్హులని నిందింపఁబడిరని నొడివితిఁగాదే యింతేల? గ్రహంబు వీరికి సంతరింపకు మనుడు సక్రోధుండై చ్యవనుం డిట్లను. ౧౬౧

క. ఏఁ జెప్పనేర్తు వీరం
భోజాప్తుని సుతులు సోమమున కర్హు లహ
ల్యాజార! వృత్రహార! ని
ర్వ్యాజం బిక్కోపమింక విడువందగదే. ౧౬౨

వ. అని యింద్రునకు సాకూతంబుగ నుత్తరం బొసఁగి యాశ్వినేయుల భాగంబు తపోబలమ్మునఁ గైకొను నమ్ముని నొక్కండును వారింపకుండెఁ, బదంబడి యింద్రుం డతికుపితుండై చ్యవనుం గాంచి సరభసమ్ముగ నిట్లను. ౧౬౩

గీ. ఎన్నఁడును లేని మర్యాద నేర్పరించు
పాటివాఁడవె? యోరోరి, బ్రహ్మబంధు!
విశ్వరూపుని బలె నిన్ను వేగ చంపి
శత్రుహీనుండనగుదు నిష్కంటకముగ. ౧౬౪

వ. నావుడుఁ జ్యవనుండిట్లను. ౧౬౫

గీ. తేజమున రూపమున ధనాదికమున నిరు
వురు నఖండులు నీకనాదరము వలవ
దెంతవారలుగాకున్న వృద్ధు నంధు
నమరతుల్యునిఁ జేయు నేర్పమరు కెట్లు! ౧౬౬

వ. మహానుభావులగు వీరలు తక్కఁగల దేవతలకు లోచ్చుగారని నిశ్చయించికొను మిట్టి పూజ్యుల నేడచేసి నీవును నమరులును నెట్లు సోమంబు గ్రహించెదరు నావుడుఁ గోపోద్రేకమ్మున నిం ద్రుండతని కిట్లను. ౧౬౭

క. ఎన్నివిధమ్ముల వీరలు
జన్నమున కనర్హు లీవు సాహస మమరన్
బన్నితివయేని భాగము
గ్రన్నన నీశిరము ద్రెళ్ళఁగా ఖండింతున్. ౧౬౮

వ. అను నింద్రువచనమ్ములకుఁ దలరక చ్యవనుండు సోమపాత్రం బాశ్వినేయుల కొసఁగిన వారలును శానాసక్తులగుట నైశమ గ్రహించి రంత వాసవుండు వెండియు నిట్లను. ౧౬౯

క. ఈవలవదు స్వార్థమ్మున
కై వీరికి సోమపాత్రి మత్లనియు నీ
పై నైచెద వజ్రమ్మును
జా వొందవెడు విశ్వరూపు చాడ్పున నీకున్. ౧౭౦

క. నావుడుఁ గోపాకులుఁడై
దేవేంద్రుని లెక్కగొనక తివిరి చ్యవనుఁ డ
శ్వావనులకు సోమమిడి య
థావిధి గ్రహియింపఁజేసె ధార్ష్ట్యముకలిమిన్. ౧౭౧

క. కడుఁగనలి యింద్రుఁ డమ్ముని
గడ తేర్పఁగ నెంచి సురలు గనుఁగొనుచుండన్
విడిచె శతకోటిసూర్యుల
నెడపెడి శతకోటి నృపతి కెద దిగులొదవన్. ౧౭౨

క. తనపైకి నుఱుకు వజ్ర
మ్మును జ్యవనుఁడు తపముచేవ మొగిపించి జగ
మ్మున కాశ్చర్య మొదవ స్తం
భన చేసెన్ మునుల కెంత వాసవుఁడనఁగన్. ౧౭౩

వ. అట్లు వజ్రమ్ము నాఁగి కృత్యచే నిందు్రి నడంపనెంచి యగ్ని యందు సమంత్రకమ్ముగ హోమం బొనరించుటయు, ౧౭౪

ఉ. కూ్రరుఁడు ధారుణీధ్రమునకున్ సరివచ్చెడి మేనివాఁడు బల్
దారుణదంష్ట్ర లొప్పెడి యుదగ్రభుజాబలశాలి ఘోరుఁడున్
వీరుఁడు రక్కసుం డొకఁడు వెల్వడియెన్ మదనామకుండు ని
ర్ధారణ సేయ రా దతని దర్పము చిల్వలు జేని కేనియున్. ౧౭౫

సీ. నాలుగుదంష్ట్ర లున్నతములై నూఱేసి
యోజనమ్ముల నిడు పొలయ వెలయుఁ
దక్షిన దంతముల్ దశయోజనమ్ములు
ప్రత్యంతపర్వతాభములు బాహు
లాకసం బంటు భయానకంబగు జిహ్వ
కంఠంబు గోత్రశృంగంబుఁబోలు
గాటుకకన్నను గడునల్లు దేహంబు
వక్త్రంబు భయదంబు వానికనులు

గీ. దావదవతుల్యముల్ కేశతతులుమిగుల
నక్కజము లొక్కహాను వు భూమ్యంతరమునఁ

దక్కినది యంబరమ్మునఁ దనరునిట్టి
మహితరీతిఁ జెలంగు దుర్మదుఁడు మదుఁడు. ౧౭౬

క. వదనమున వజ్రి మిడికొని
కదనమ్మున కభిముఖమ్ముగాఁ దగు నా దు
ర్మదుని మదునిఁగని సురలుఁ
దదధిపతియు భీతభీతదశ నున్నయెడన్. ౧౭౭

ఉ. ఘోరతదృష్టులం గొలిపి కుంభిని యంబర మొందు గాఁగ గం
భీరరవం బొనర్చి మెయి వెంచి జగత్త్రియ మొక్కపెట్ట నా
హారము చేయురీతిఁ గననై సురనాథునిమీఁది కేగె నా
హారవ మాచరించి సుర లందఱు చిందఱవందరై తగన్.

వ. అట్టియెడ స్తంభితబాహుండగు నింద్రుండు కాలసన్నిభు నవ్వా
నిం గాంచి భయమ్మున బృహస్పతిం దలఁచికొన నతండు స్మరణ
మాత్రమ్మున నరుదెంచి యతని కిట్లనియె. ౧౭౮

గీ. చ్యవనుని తపోబలమ్ము దుస్సాధ మతని
కతన నుదయించె నీతఁ డఖండబలుఁడు
మదుఁ డనెడి రక్కసుఁడు వీఁ డమరులకుఁ బలె
నాకును నజేయుఁ డెట్టి మంత్రములకేని. ౧౮౦

గీ. శక్తిభక్తుల కోపమ్ము సంహరింపఁ
దరమె యెవ్వారికేనిఁ ? దత్తఱముమాని
శరణు గొనుమయ్య చ్యవనుని ; సంహరింప
నేర్చు నాతండు దనకృత్య నెమ్మిగ్రమ్మి. ౧౮౧

వ. అను గురువచనమ్ముల వినమ్రుండై శక్రుం డత్తపోధనునికి
నమస్కరించుచు భయమ్ము పెంపున నిట్లను. ౧౮౨

క. క్షమియింపుమయ్య నీవా
క్యము దప్పనె యశ్వినులకు నయ్యెడి నీక సో
మము నీదు తపముశక్తి మ
హిమ సూడఁగ నాయొనర్చు టిది నిక్కముగన్. ౧౮౩

చ. అనవుడు నమ్మహాముని "భయంపడనేల" యటంచు బేర్మి న
య్యనిమిషనాథుఁ బల్కి మృగయామధుపానదురోదరాంగనా
జనములయందు నమ్మదుని సంతతసుస్థిరుఁగా నొనర్చి య
శ్వినులకు నింద్రసమ్మతినిఁజేసి యొసంగె గ్రహాం బవార్యతన్.

వ. తపోబలసంపన్నుండగు చ్యవనుం డివ్విధమ్మున నశ్వినులఁ గృత కృత్యుల నొనర్చె, నంత శర్యాతి సమాప్తవ్రతుండై మంత్రులం గలసి యతని మహత్త్వమ్మున కద్భుతమందుచు నగరమ్మున కరిగి రాజ్యమ్మునర్చుచుండె. ౧౮౪

గీ. అతని కానర్తుఁ డుదయించె ననఘమూర్తి
తత్సుతుఁడు రేవతుఁడు సముద్రమ్మునందుఁ
దగ వినిర్మించెఁ బురి గుశస్థలి యనంగ
నతని కొక నూఱుగురు పుత్రు లవనినాథ. ౧౮౫

వ. అందుఁ గకుద్మి జ్యేష్ఠుండు మఱియు నా రేవతునకు రేవతియను నొక్క కొమరితయుం బుట్టెఁ బుట్టె, ౧౮౬

—* రేవతుఁడు బ్రహ్మలోకమ్మునకరుగుట *—

క. అనుపమలక్షణలక్షిత
సునిశితయౌవనవిశేషశోభాస్పదమై
తనరఁగ నక్కూతుంగని
జనపాలుఁడు పెండ్లిసేయ సమకట్టె వెసన్. ౧౮౭

వ. అతండు స్వపరిపాల్యంబులగు నానర్త దేశంబుల నెల్లెడల నన్వే
షించి తగిన వరునిఁ గానక పదంపడి యొక్కనాఁడు బ్రహ్మానదుగు
వాఁడై తనపుత్రిక వెంటఁబెట్టుకొని సత్యలోకమ్మున కరిగె.
నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా ! బ్రహ్మవేత్తయగు బ్రాహ్మణు
నకు గమ్యంబగు సత్యలోకంబు రాజున కెట్లు పోనయ్యె, నిది
యిట్లుండ మృతులకు స్వర్గం బలవడునని శాస్త్రనిర్ణయంబుకదా !
మరల స్వర్గస్థులకుఁ జ్యుతి గల్గెనేని మర్త్యమ్మునం గతి యగుట
కేమి నిమిత్తము ? నావుడు వ్యాసుండు, నరేంద్రా ! యింద్ర
లోకమ్మును వహ్నిలోకమ్మును సంయమనీపురమ్మును వరుణ
లోకమ్మును గైలాసమ్మును వైకుంఠమ్మును నను నీ లోకము
లన్నియును మేరువునం దెసంగెడి. ౧౮౯

ఉ. నాకము మానవుల్ చనుట యబ్బురమే ! విజయుండు మానవుం
డేకద ! శక్రసన్నిధికి నేగఁడె ? యింతకుఁ బూర్వ మెందఱో
రాకలు పోకలుం గలుగు రాజులు దైత్యులు లేరె ! వారిలో
నీ కెఱిఁగింతు నొక్కరు ననింద్యచరిత్రు నృపాలశేఖరా. ౧౯౦

వ. మున్ను మహాభిషుండను రాజు బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి యచ్చట
స్త్రీరూపధారిణియుఁ గించిన్నగ్నయునగు గంగం గాంచి కామా
ర్తుండై స్మితం బొనర్ప నాపెయు నట్టిదయయ్యె. వారి నిరువుర
బ్రహ్మ మర్త్యమ్మునఁ బుట్టుటకు శపించె నిదియిట్లుండ,

క. దానవులబాధ కోర్వక
శ్రీనాథునితోడ నెఱుఁగఁజేయ సురలు పోఁ
గా నేరరె వైకుంఠము !
దీనికి సందియము వలదు ధీరవతంసా. ౧౯౧

క. అనిమిషలోకం బాడఁగఁ
జననగు లోకమ్ములెల్ల జనులకుఁ బుణ్యం
బునఁబొల్చు తాపసులకున్
ఘనులగు మఖకర్తలకు నగణ్యస్ఫూర్తిన్. ౧౯౩

క. అనవుడు జనమేజయుఁ డి
ట్లను రేవతుఁడిట్లు సరసిజాసనుకడకున్
దన తనయం గొని చనుమీఁ
ద నైన వృత్తాంతమేమి తత్త్వజ్ఞనిధీ. ౧౯౪

చ. అని యడుగన్ నృపాలునకు వ్యాసమునీందుఁ డిట్లు వల్కె, నీరజా
సనుఁ గన రేవతుండు తనుజాసహితంబుగ నేగి యంత నా
తనిసభ గానమొంతయు ముదమ్మున నొప్పుచునుండఁ గొంత ద
న్కను విని సంతసించి తదనంతర మంజలిమోడ్చి యిట్లనున్.

ఉ. దేవ ! నమస్కృతిం గొని మదీయము విన్నపమాలకింపు మీ
పావనశీల నాకొమిరె బహ్వవనీశుల నేతదర్హమై
భూవలయమ్మునన్ వెదకి పొందఁగ నేర సద్వృత్తు ; మీఁద నిం
కేవరుఁ డీ వధూమణికి నీడగువాఁడు వచింప వేఁడెదన్. ౧౯౬

క. బలవంతునిఁ గులవంతుని
సలలితశీలుని మనోజ్ఞుఁ జాతుర్యమునన్
వెలసెడి వాని వచింపుము
సొలవక యొక్కరుని రాజసూనుఁ గుమారున్. ౧౯౭

వ. అనవుడుఁ జతురాననుండు, రాజా ! నీ వెందఱు రాకొమరుల నరసి
యుంటి వింతకు వారలందఱును గాలగ్రస్తులై మృతినొంది రియ్యది
సప్తవింశతమంబగు ద్వాపరంబు భవద్వంశజులును నట్ల నిహతు
లగుట నీపురంబును దైత్యలుంఠితం బయ్యెనని వెండియు, ౧౯౮

క. శీతకరవంశతిలకుఁడు
నీతిఖ్యాతుఁడు యయాతినృపకులజుం డు
ద్గీతయశుఁ డుగ్రసేనుఁడు
భూతలపతి మధుర యనెడిపురి నేలుఁ గాగ౯. ౧౯౯

గీ. అతనికొమరుండు కంసుఁ డత్యధికబలుఁడు
తండ్రిఁ గారాగృహమ్మునఁ దగులఁజేసి
యెల్ల లోకమ్ములకు నార్తి యెసఁగ రాజ్య
మేలె దైత్యాంశభవుఁ డెంతయేని జడుఁడు. ౨౦౦

క. ధరణియు భారంబోర్వక
త్వరపడి నను వేఁడ వేల్పుతండంబులకుం
బురికొల్పిన నాయాజ్ఞ న
మరు లంశంబులను బుట్టి మహి వెలసిరొగి౯. ౨౦౧

ఉ. ఆయతపుణ్యుఁడై బదరికాశ్రమమం దమరాపగాకన
త్తోయపవిత్రకాయుఁడయి తొల్లి దపశ్చరణం బెలంగె నా
రాయణమౌని ధర్మసుతుఁ, డమ్మహనీయుఁడ దేవకీసుతుం
డై యలరారె యాదవులయందుఁ గృతార్థుఁడు కృష్ణమూర్తి నా.

క. ఆకృష్ణమూర్తి దుష్టుని
నాకంసునిఁ జంపి రాజ్య మిచ్చె౯ గరుణా
వ్యాకులత నుగ్రసేనున,
కాకంసునిమామ యధికుఁ డఖిలవిధముల౯. ౨౦౩

వ. జరాసంధుండనువాఁ డల్లునిమరణమ్మునకుఁ గోపించి మధుర
నరికట్టి సంగరంబొనర్చి కృష్ణునిచేఁ బరాజితుండై యరిగి కాల
యవనుం బుత్తెంచిన మహాబలుండగు వానిరాక నెఱింగి శ్రీకృ

ష్ణుండు యాదవుల నందఱ ద్వారక కనిపి తానును బిఱుందన
చని యిప్పటికి నచ్చట వసింపుచున్నవాఁడు. ౨౦౪

చ. అరిమదహారి శేషఫణియంశమునన్ జనియించినట్టి యు
ద్ధురుఁడు హలాయుధుం డతనితో నెవఁడీడు! మహానుభావుఁ డా
హారికిని నగ్రజుండు విను మాత్మజ నాబలభద్రమూర్తి కా
దరమున నిచ్చి పెండిలి ముదమ్మునఁ జేయుము కీర్తిశాలివై.

వ. అట్లొనర్చి నీవు తపఃకాంక్షివై సురారామంబగు బదరికాశ్రమ
మ్మున కరుగుము, నావుడు రాజర్షి తనయం దోడ్కొని ద్వారక
కరిగి బలరామున కక్కన్నియ నిచ్చి వివాహం బొనరించి పిదపఁ
దపమ్మున కరిగి కొండొకకాలమ్మునకు నయ్యమరాపగాతట
మ్మునఁ గాయమ్ము విడిచి దివం బలంకరించె నావుడుఁ బారీక్షి
తుం డిట్లను. ౨౦౬

ఉ. ఎంతయు నక్కజంబు వచియించెద వోమునినాథ! యాధరా
కాంతుఁడు నూటయెన్మిది యుగమ్ములు సత్యమునందుఁబుచ్చెఁ దా
నంతకు నత్తలోదరికి నబ్బదె వార్ధక; మింతకాల మ
య్యింతికి నానృపాలునకు నేగతి నాయువుగల్గెఁ బల్కవే.

వ. అనిన వ్యాసుం డిట్లను. ౨౦౭

క. జర లేదు క్షుత్పిపాసలు
మరణము గ్లానియును భయ మమరకుండెడి నా
సరసీజాసనపదసు
స్థిరులగు పుణ్యులకు నృపతిశేఖర యెపుడున్! ౨౦౮

వ. అని వెండియు, ౨౧౦

గీ. మేరుగతుఁడైన శర్యాతిధారుణీశు
సంతతినిఁబట్టి దానవుల్ సమయఁజేసి

రథివ ! కొందఱు భయభీతు లగుచు నరిగి
రచ్చటచ్చటి కెంతయు ననద లగుచు. ౨౧౧

గీ. మనువునకుఁ బుట్టె నిక్ష్వాకు వనెడినృపుఁడు
తుమ్ము కారణమున ; నా సుతునికతమున
సూర్యవంశంబు వర్థిల్లె నార్యుఁ డతఁడు
నారదోపదేశమున వనమున కరిగి. ౨౧౨

వ. అనవరతదీక్షాపరుండై వంశవృద్ధికై దేవి నారాధించి తత్ప్రసాదమ్మున నూర్వురఁ బుత్త్రులం గనియె. నందు వికుక్షి జ్యేష్ఠుం డిట్లు ప్రాప్తసంతానుండై యమ్మహీపాలుం డయోధ్య రాజధానిగ రాజ్యంబేలుచు శకునిప్రభృతులగు నేఁబదుండ్రఁ గొమరుల నుత్తరాపథమ్మునకు నలువది యెనమండ్రు దక్షిణదేశమ్మునకును బ్రభువులంజేసి యిరువుర నాత్మసేవనార్థంబు సన్నిధి నుంచికొనియె. ౨౧౩

—* శశాదచరిత్ర *—

గీ. సకలజనులకు సుఖము లెసంగ రాజ్య
పాలనం బొనరించు నప్పార్థివుండు
వనమునకుఁ బంపెఁ "బలము దె"మ్మని వికుక్షి
నష్టకాశ్రాద్ధమునకుఁ దా నంతఁ బిదప. ౨౧౪

క. జనకుని యాజ్ఞంగొని వన
మునకుం జని శశములను సమున్నతరీతిం
బనుపడు సూకరముల హరి
ణనికాయములఁ బడనేసి నరవరుఁడంతన్. ౨౧౫

పరిశ్రాంతుండై యాఁకొని యష్టకావృత్తాంతమ్ము నేమఱి యం దొక్క శశమును భక్షించి నగరమ్మున కరిగి తక్కిన మాంసంబు

తండ్రికి నొప్పఁజెప్పఁ, బిదపఁ బ్రోక్షణార్థంబు తనకడ నుంచిన దానింగాంచి కులగురుండు వసిష్ఠుండు గోపించి యిట్లను. ౨౧౬

క. ఇది భుక్తశేష మేగతి
విదితంబుగ శ్రాద్ధమున నివేదింపఁగ నో
ప్పిదమగు నొక శశము గ్రా దీ
నఁ దినె న్నీ కొమరుఁడనుడు నరపతి యలుకన్. ౨౧౭

వ. వికుక్షిం గని విధిలోప మ్మొనర్చిన నీ విట నుండఁదగవు పొమ్మనుడు నతం డది మొదలు శశాదుండను నామమ్మున నరణ్యమ్ములఁ గ్రిమ్మరుచుండె. ౨౧౮

క. పదపడి యిక్ష్వాకుఁడు స
ద్విదితయశుఁడు చనియె దేవవిభు నిలయం బం
తఁ దన జనకు రాజ్యము స
మ్మద మలర శశాదనృపతిమణి కైకొనియెన్. ౨౧౯

వ. అతండు ధర్మంబు దప్పక యయోధ్యానగరంబు పాలించుచుఁ గొండొక కాలమ్మునకుఁ గకుత్స్థుఁ గనియె నితని కింద్రవాహుం డనియుఁ బురంజయుం డనియును నామమ్ములు గలవు, నావుడు జనమేజయుండు నామభేదం బెట్లుకలిగెననుడు వ్యాసుండిట్లనియె.

గీ. ఆ శశాదుని తనుజాతుఁ డవనిభర్త
యగుచుఁ బాలించునెడ సుర లసురవిజితు
లగుచు వైకుంఠమున కేగి యబ్జనాభు
శరణుఁ జెందిన నాతండు సదయుఁ డగుచు. ౨౨౧

చ. కలఁడు పరాంబికాచరణకంజనిరంతరభక్తిసంపదా
కలితవిశేషశక్తియు నఖండయశుండు శశాదపుత్రుఁ డా

సలలితు వేడఁగాఁ జనుఁడు సత్వరులై ధర ; కమ్మహామహుం
డెలమిని మీకుఁ దోడయి జయింపఁగలాఁ డమరారిసంఘముల్.

వ. అను నద్దేవు నానతింగొని యమరులు వైళంబుగ నయోధ్యకుం
జనిన శశాదతనుజుండు వారల నందఱఁ బూజించి వినయమ్మున
నిట్లనియె. ౨౨౩

గీ. ఎంత యత్న మొనర్చినయేని దర్శ
నం బొసంగని మీరిటు నా గృహంబు
కడకు విచ్చేయుటను నగ్రగణ్యమయ్యె
జన్మము సురేంద్రులార ! నిస్సంశయముగ. ౨౨౪

వ. దుస్సాధంబేనియు మీర లాజ్ఞాపించిన కార్యంబు నొనరించెద
నావుడు వార లిట్లనిరి. ౨౨౫

క. హరి ప్రేరేపఁగ నీకడ
కరుదెంచితి మింద్రునకు సహాయుఁడవై ని
ర్జరవైరులఁ దునుముమనా,
నరపతి యిట్లనియెఁ బేర్మి నాకులతోడన్. ౨౨౬

వ. మీరాజగు నింద్రుండు నాకు వాహనం బయ్యెనేని నేను దప్పక
పార్ష్ణిగ్రాహుండనై సంగ్రామం బొనరింతు ననుడు, సురలు తమ
పతి కెఱిఁగించిన నాతండును లజ్జితుండై హరిప్రేరణమ్మున నత
నికి వాహనంబయ్యెఁ, బిమ్మట నమ్మహిపతి యుద్ధం బొనరించి
దైత్యపురమ్ములజయించె;నాఁటఁగోలె నితనికి నింద్రుండు వాహనం
బగుట నింద్రవాహుం డనియుఁ బురముల జయించుకతనఁ బురం
జయుండనియుఁ గకుదమునఁ గూర్చుండుటంజేసి కకుత్స్థుం
డనియు నామత్రయం బన్వర్థకంబై నెగడు. ౨౨౭

గీ. దైత్యుల జయించి వారల ధనములెల్ల
సురలకు నొసంగి యన్నరవరుఁడు సురప
తికి సఖత్వము నెఱపి వర్ధిష్ణుఁడయ్యె
నతనికులజులు గాకుత్థ్సు లవనినాథ. ౨౨౯

వ. వారల వివరించెదఁ గకుత్థ్సునికిఁ గాకుత్థ్సుండును, వానికిఁ బృథువును, వానికి విశ్వరంధియు, విశ్వరంధికిఁ జంద్రుండును, జంద్రునకు యువనాశ్వుండును, నారాజునకు శావంతుండునుం గలిగిరి.

క. శావంతి యనెడి నగరం
బావిభుఁ డాత్మాభిధాన మలరఁగఁ బృథుల
శ్రీవెలయఁగఁ గట్టించె ధ
రావలయమ్మునకు నెల్ల రత్నంబనఁగన్. ౨౩౦

వ. శావంతునకు బృహదశ్వుండును, నతనికిఁ గువలాశ్వుండును బుట్టి రితండు ధుంధువను రక్కసు జయించినకతన ధుంధుమారుండను బిరుదనామమ్ము నొందె; నిమ్మహీపతికి దృఢాశ్వుండును, నతనికి హార్యశ్వుండును, వానికి నికుంభుండును, నయ్యులఘునకు బర్హణాశ్వుండును, నిన్నరవరునకుఁ గృశాశ్వుండును, నవ్వానికిఁ బ్రసేనజిత్తును, నతనికి యౌవనాశ్వుండును, నమ్మహామహునకు మాంధాతయు, నుదయించిరి. ౨౩౧

క. ఆ మాంధాతృమహీపతి
శ్రీమంతము లగుచు మిగులఁ జెలువొందెడి స
ద్ధామములు నూటరొనిమిది
దా మహిఁ గట్టించె శక్తితత్పరమతియై. ౨౩౨

—* మాంధాతృ చరిత్ర *—

వ. ఇమ్మహీపతి యెల్లరంబోలి మాతృగర్భమ్మునం గాక పితృదరమ్మునుండి యుద్భవించె, నావుడు జనమేజయుం డది యెట్లనుడు వ్యాసుం డిట్లను. ౨౩౩

గీ. యౌవనాశ్వునకును భార్య లనఘమతులు
నూర్వు రిందొక్కరితకైనను జనింప
దయ్యె సంతాన, మానృపుఁ డాత్మజాతు
లకు మనమ్మునఁ జింతించి యొకఁడు నొకట. ౨౩౪

వ. వనమ్మున కరిగి ఋష్యాశ్రమమ్ములు సేవించుచు నచ్చట నిశ్వాసమ్ములు విడువ వారును నతని దుఃఖితుఁగా నెఱిఁగి కరుణించి రాజా ! నీ మనమ్మునఁ గల చింత యెయ్యది ? నొడువు మద్దానికిఁ బ్రతీకారం బొనరింతము నావుడు నృపాలుం డిట్లను.

మ. ధనధాన్యమ్ములు మేటి గుఱ్ఱములు భృత్యవ్రాతముల్ నాగముల్
ఘనరాజ్యమ్ము సుఖమ్మునుం గలదు చక్రాంగ ముదంబిచ్చు జ
వ్వనులు న్నూర్వురు భార్యలౌ కలరు తద్వామాక్షులం దొక్క యం
గన కైనన్ సుతలబ్ధి లే దిదియ శోకం బెప్పుడు న్నామదిన్.

వ. అపుత్రునకు గతి లేమి నన్ననుగ్రహించి సంతానార్థినగు నాచే నెద్దియే నొక యిష్టిం జేయించి కృతార్థుం జేయవేఁడెద, నావుడుఁ దాపసు లింద్రదేవతాకంబగు నిష్టిం జేయించి యజ్ఞశాలయందు సంతానార్థమ్ముగా వేదమంత్రసమ్మంత్రితంబగు నొక కలశం బునిచిన నన్నరవరుం డానాఁటిరేయి తుషితుండై తద్గతంబులగు జలమ్ములం గ్రోలె, నంత మునులు మఱునాఁ డక్కలశంబున జలమ్ములు లేకున్న “ నీ భార్యకునై యునిచిన జలమ్ము నీ వుప యోగించితివే ” యనుడు నతండును బిపాసచే నట్లొనర్చితిననియె

వారలును దైవబలమ్మునకు శంకించుచు నిష్టిని సమాప్తి చేసి తమయాంతం జనిరి. ౨౩౭

గీ. అంత మంత్రిబలమ్మున నన్న ృపాల
కునకు గర్భోదయంబయి ఘనతఁ జెంది
పూర్ణ మగుడు జనించె సత్పుత్రుఁ డొకఁడు
కుడికెలననుండి గర్భంబు పొడిచి చించి. ౨౩౮

వ. పిమ్మట దేవతల యనుగ్రహమ్మున నయ్యవనీపతి మృతుండు గాక జీవించెఁ బదపడి మంత్రులమాత్యకుండగు నా శిశువు నుద్దేశించి *"కంధాస్యత్యయ" మ్మని విచారించుచుండ నింద్రుండేతెంచి తన తర్జనినాశిశువు నోట నిడుచు "మాం ధాతా" యని పలికె, నక్కతన నతఁడు **మాంధాతృ** నామ మ్మునఁ బ్రసిద్ధుండయ్యె. ౨౩౯

చ. అతఁడు జయించి భూవలయ మంతయుఁ; బిమ్మటఁ జక్రవర్తియై
యతులితరీతి నేలె జగ, మయ్యవనీపతి భీతిఁజేసి ద
స్యుతతి గిరీంద్రకందరలఁ జొచ్చుట, నింద్రుఁడొసంగెఁ బేరు సా
ర్థత నలరారి యొప్పఁ ద్రసదస్యుఁ డనంగ ననుగ్రహమ్మునన్.

చ. విమలమనోహరాంగి శశిబిందుతనూభవ బిందుమత్యభి
ఖ్య మెఱయు సత్పతివ్రత నఖండయశుండు వివాహమాడి యు
త్తముఁ బురుకుత్సు భూరిగుణతత్పరునిన్ ముచికుందు నిర్వురన్
గ్రమముగఁ గాంచెఁ బుత్రుల జగద్ధితబుద్ధి నతం డతంద్రులన్.

క. పురుకుత్సున కుదయించెను
నరణ్యుఁ డతిధార్మికుఁడు మహాభాగుఁడు త

---

* (ధేట్ పాన్, ధాతా.)

న్నరవరునకు బృహదశ్వుం,
డరయంగ నాతనికిఁ బుట్టె హర్యశ్వుండున్. ౨౮౨

వ. ఆ హర్యశ్వునకుఁ ద్రిధన్వుండును నతనికి నరుణుండును వానికి సత్యవ్రతుండును బొడమి రితం డొక్కనాఁడు, వివాహసమయమ్మున నొక విప్రకన్య నపహరించిన నద్దురాచరణంబున కోర్వక తత్సభ్యు లొక్కమొగి నార్తులగుచుఁ జనుటయు నతని తండ్రి యగు నరుణుండు నృశంసుండగు తన కొమరుం డెద్దియేని నొక దుష్కృత్యమ్మున వీరలఁ జెనకం బోలునని శంకించి వారల కిట్లను. ౨౮౩

క. నాకొమరుఁ డెట్టిఁగి యెఱుఁగక
మీ కేమి యొనర్చె ననుడు, మేలెంచక తా
మాకన్నియను బలాత్కృతిఁ
జేకొనియెన్ బెండ్లివేళఁ, జెనఁటివిధమునన్. ౨౮౪

—* సత్యవ్రతోపాఖ్యానము *—

ఉ. నావుడుఁ గ్రుద్ధుఁడై నృపతి నందనునిన్ గని యిట్లు పల్కు, దుష్టా! వృథ నీకునామ, మకటా! యిది పాతకకృత్య మేమిగా భావమునం దలంచితివి, పార్థివజన్మము నెత్తలేదె! నా కీవు సుతుండ వన్నయశమే? యెటకేనియుఁ బొమ్ము దుర్మతీ.

వ. సత్యవ్రతుం డే నేయెడ కేగుదు నని యెదిరించి మాటికిని బల్కుడు నతం డిట్లను. ౨౮౬

చ. శ్వపచులు నేనిఁ జేయని యసత్కృతిఁ జల్పిననీకు నా శ్వపాకపరిచయంబు న్యాయ్యమగుఁ గాన నటుల్ పొనరింపు మెంతయే నపయశమిచ్చు నీకతన నొదు నె యేను గృతార్థుఁడన్! కులంబు పతితమయ్యె నీజననమున్ గని యింతకు వంశపాంసనా. ౨౮౭

వ. ఇట్లు వసిష్ఠప్రేరితుండగు జనకునిచే నిష్కాసితుండై సత్య
వ్రతుండు వనమ్మున కరిగి శ్వపాకులం గూడి ధనుర్ధరుండై
వర్తించుచు వసిష్ఠునియందుఁ గ్రోధమ్ము గలిగియుండెఁ, బదంపడి
నరుణుండు పుత్రార్థమ్ముగాఁ దపం బొనరింప వనమ్మున కరిగె
నీ యధర్మమ్ము కారణమ్ముగ నిందుఁ డారాజుదేశమ్మునఁ బం
డ్రెండువత్సరమ్ములు వర్షాభావం బొనర్చె నట్టియెడ, ౨౮౮

క. ఆ నృపతిదేశమునఁ దన
సూనుల నర్థాంగి విడిచి సొలవక తపముం
బూనఁజనెఁ గౌశికి యనం
గా నెగడెడి యేటికడకు గాధిజుఁ డెలమిన్. ౨౮౯

క. ఆ కౌశికునర్ధాంగి క్షు
ధాకులులై శిశువు 'లన్నమన్న' మనుచుఁ ద
న్నేకడఁ బీడింపఁగ బల్
శోకముపాలై మనమ్ము సుక్కి కలంగన్. ౨౯౦

చ. పతి ధనహీననైన నను బాలకులన్ ద్యజియించి యేగె భూ
పతియును లేఁడు చూచుటకుఁ బట్టణమందు; క్షుధార్తులై ననుం
బ్రతుకఁగ నీరు తిండికయి బాలకు; లెవ్వఁడు రక్షకుండు? దు
ర్గతి నెటు లీఁగుదాన? బ్రతుకంగలరే సుతు లన్నహీనులై?

ఉ. ఎల్లరఁ జంపుకంటె మఱి యిందొకనిన్ దెగనమ్ముదాన నే
నుల్లము రాయి చేసికొని; యోమఁగ వచ్చును విక్రయాప్తసం
పల్లవ మిక్కుమారులకుఁ బ్రాణము నిల్పఁగఁ గొంతదన్క; నే
తల్లికి నేనిఁ జొప్పడని ధర్మము ధాత విధించె నా కిటన్. ౨౯౧

క. అని దైవగతికిఁ జింతన్
గొనుచున్ మధ్యముని యఱుతఁ గొంకక దర్భల్

చోనిపీన రజ్జువు దగిలిచి
తనగృహామ్మున్ వీడి చనియెఁ దరుణి వగ దగన్. ౨౫౩

క. మలమల మఱుఁగుచు నమ్ముని
లలనామణి సుతులు చెఱఁగు లాగుచురా నెం
దుల కేనిఁ బోవునది యి
మ్ముల సత్యవ్రతుని మార్గమునఁ గనుఁగొనియెన్. ౨౫౪

వ. సత్యవ్రతుండును నాపె నీక్షించి యిట్లనియె. ౨౫౫

క. అకటా! యేడ్చెడి పుత్రికు
నకు నఱుతం దాడుగట్టి నారీమణి! మి
న్నక యరిగెద వెందుల కే
మికతం, బెవ్వతెవు? తెల్పుమీ సత్యముగన్. ౨౫౬

క. అనవుడు నల్లలనామణి
యను, విశ్వామిత్రుఁ డనెడి యనఘాత్ముఁడు న
న్నును సుతులన్ డించి తపం
బున కరిగెన్ న న్నెఱుంగు మునివరు సతిగా. ౨౫౭

క. ధనహీననైన కతమున
ననదనగుచు సుతుల పోషణార్థముగా నం
దనులం దొక్కరుఁడగు వీ
నిని విక్రితునిగఁ జేయ నేర్చితి ననఘా. ౨౫౮

చ. అనవుడు నా నృపాలసుతుఁ "డమ్మరో! యేమిటి కిట్లొనర్ప నే
ననుదినమున్ భవత్సుతుల యాఁకటికిన్ దగినట్టి భక్ష్యముం
గొని యరుదెంతు సత్యమునకుం జవదాఁటక తావకాశ్రమ
మ్మున నొక చెట్టునం దిడుదు మూటగఁగట్టి గృహమ్ము చేరుమా.

వ. పదంపడి నీ భర్తయును రాఁగలఁడు" నావుడు నమ్మునివనిత సంత సించి తన యాశ్రమమ్మున కరిగె నక్కుమరుండు గళబంధమ్ము కారణమ్మున గాలవుం డనఁబరఁగె. ౨౬౦

క. ఆసత్యవ్రతుఁడును వి
శ్వాసమ్మును భక్తియును గృపయుఁ గలిగి సదా
దాసుండై మునివనితకు
గ్రాసంబిడు సుతసహితముగా భుజియింపఁగ. ౨౬౧

గీ. మృగముల వరాహములను మహిషశశముల
ననుదినమ్మును గొట్టి సత్యవ్రతుండు
గాధిసుతు నాశ్రమముపొంతఁ గట్టుఁ జెట్టు
కొమ్మ కొకముళ్ళగాఁ జేసి కూర్చుపేర్మి. ౨౬౨

వ. విశ్వామిత్రునిభార్య తన్మాంసంబుకతన సుతులఁ బోషించుచుఁ గాలమ్ము గడపుచుండె, నిట్లుండ నట సత్యవ్రతునితండ్రి తపమ్మున కరిగినది మొదలుగ నతని పురమ్మును నంతఃపురమ్మును వసిష్ఠుండు గాపాడుచు రాజకార్యమ్ములు నెఱవేర్చుచు నయోధ్య యం దుండె; నయ్యెడ నప్పురమ్మునకు సమీపమ్మునఁ దండ్రి యానతిం జేసి దుర్గతిం బడియున్న సత్యవ్రతునకు నొక్కనాఁడు మృగమ్ము లెవ్వియుం గానరాక వసిష్ఠుధేనువు పొడకట్టె; దానిం గాంచి యతండు పూర్వక్రోధమ్మున వధించి తన్మాంసమ్ము కొంత దిని తన యాఁకలిం దీర్చికొని తక్కుంగల పలలమ్ము నప్పాదపమ్మున నెప్పటియట్ల బంధించె. ౨౬3

క. ఆ ఋషిపత్నియుఁ దనదు కు
మారులకుం బెట్టి గోపుమాంసం బని తా

నారయ నేరక యెంతేఁ
గూరిమి భుజియించె మిగులఁ గుతుకం బెసఁగన్. ౨౬౮

వ. అంత వసిష్ఠుండు తన ధేనువు మృతి నెఱింగి కోపాకులుండై పశుఘ్నుం డగు సత్యవ్రతున కిట్లనియె. ౨౬౯

ఉ. ధేనువుఁ జంపి యెంతటికృతిన్ బొనరించితి వోరి దుష్ట! దో
షానుగతుండవై మును ధరామరదారహరించుటన్ జగ
న్మానితుఁడైన తండ్రి యవమానము గైకొనుటన్ వృథాగతిన్
ధేనువు నిప్డు చంపుటను నిన్నుఁ ద్రిశంకుఁడనంగ నొప్పెడిన్.

వ. నేఁడు మొదలే నామమ్మునం బొదలి జనులకుఁ బిశాచాకారమ్మునం బొడకట్టుచుండుమని శాపంబిచ్చిన నతం డా రూపమ్ము దాల్చి యయ్యాశ్రమమ్మున వసియించుచు నొక్కమునిపుత్రుని కతన నుపదేశంబు వడసి జగజ్జననిం గొలిచి యఖండతప మ్మొనరించుచుండె నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా! త్రిశంకునకు వసిష్ఠశాపం బెట్లుతొలఁగె నొడువు మన నతం డిట్లనియె.

గీ. ఆతఁడు పిశాచమై దేవి నాత్మ నిల్పి
తన్నవాక్షరమంత్రతత్పరమనస్కుఁ
డగుచుఁ దప మాచరించి హోమార్థి యగుచు
నర్థి విప్రులకడ కేగి యడిగె నిట్లు. ౨౭౦

వ. నా యొనర్చెడి నమస్కృతులం గొని మత్ప్రార్థనంబు సఫలంబొనర్పఁ గోరెద, నేను జిరమ్మునుండి నవాక్షరమంత్రరాజంబు జపియించితి నిపుడు జపదశాంశమ్ముచే హోమంబు సలుపవలయు మీరలు ఋత్విజులరై యిక్కార్యంబు నెరవేర్చి కృతార్థుం జేయ వేఁడెద నన్నరుణపుత్రుం డగు సత్యవ్రతుగాఁ నెఱుంగుఁడు నావుడు వార లిట్లనిరి. ౨౭౧

క. తెలియంగ నయ్యె నీవా !
కులగురుఁడు వసిష్ఠమౌని కోపించి నిన్నుఁ
జలిపెఁ బిశాచముగా నీ
కలవడునే ? వేదవిహితమగు కృతిసేయన్. ౨౭౦

చ. అని తనుఁ దూలనాడుటయు నానృపనందనుఁ డేల నాదు జీ
వన ? మింక నేమి సేయుదు ? నపాత్రుఁడ రాజ్యములేమి చేసె మ
జ్జనకుఁడు దేశికుం డిడెఁ 'బిశాచమవై చెడు' మంచు శాప; మె
ప్పనికి నవస్థ్గతం బొరసి పాతకినై బ్రతుకంగఁ జెల్లునే. ౨౭౧

వ. అని కృతనిశ్చయుండై శుష్కమ్ములగు కాష్ఠమ్ములు పేర్చి చితి
నేర్పఱచి యగ్నిఁ జొనిపి యందుం బ్రవేశింప నెంచి స్నానం బొన
రించి జగజ్జనని నాత్మఁ దలంచుకొంచుఁ దత్సమీపమ్మునఁ
గృతాంజలియై కూర్చుండునంత నజ్జగదంబ కరుణాశాలినియై
యాకసమ్మున నాతనికి దర్శనం బొసంగి వారించి యిట్లను.

గీ. సాహసింపఁగ నేల యోజనవరేణ్య !
వినుము నామాట నీ తండ్రి వృద్ధుఁడయ్యె
నీకు రాజ్య మొసంగి యొందేనిఁ దపము
చేయఁబోనున్నవాఁడు నిశ్చింతుఁడగుచు. ౨౭3

వ. మదనుగ్రహమ్మునంజేసి రేపు నిన్నుఁ బట్టాభిషిక్తుం జేయ నీ
తండ్రి యనుమతమ్మున మంత్రు లరుదెంతురని చెప్పి దేవి యదృ
శ్యయయ్యెఁ, బదంపడి త్రిశంకుండు మరణోద్యమమ్ము విడిచి
సుఖంబుండె నంత నారదుం డరిగి వృత్తాంతమ్మెల్ల నృపాలునకుం
జెప్పిన నతండు పుత్రు మరణోద్యోగమ్మునకు దుఃఖితుండై మం
త్రులం బిలిచి యిట్లను. ౨౭౪

ఉ. పొమ్మనినంత న న్విడిచి పోయి వనమ్మున భాగ్యహీనుఁడై
గుమ్మరుచుం గురుప్రవరుకోపము తన్నలయింపఁగాఁ బిశా
చమ్మయి దేవి గొల్చి విలసన్మతియై తుద కెంతయుం విరా
గమ్మున నగ్నిలోనఁ దనకాయము వైవఁగ నెంచె నక్కటా.

గీ. కృప గలిగి దేవి వారింపదేని సుతుఁడు
మృతిఁ బొరయుఁగాదె, వైళమ యేగి నాడు
జ్యేష్ఠపుత్రునిఁ దెండు నిశ్చింత వాని
కిచ్చి రాజ్యమ్ము తపమున కేగువాఁడ. ౨౭౬

వ. నాపుడు మంత్రిలు సత్యవ్రతునిపాలి కరిగి యనునయవచన
మ్ముల నోదార్చి పురమ్మునకుఁ దీసికొనివచ్చి, తండ్రికిం జూపిన
నతండు జటాజూటధరుండును గ్రూరుండును జింతాదాంతురుండును
నగు కొమరుం గాంచి పశ్చాత్తప్తుండై రాజ్యార్హుండును
మేధావియునగు తనయు ధర్మం బెఱింగియు నిట్లొనరించితి నని
సిగ్గిలుచు నాలింగనం బొనరించుకొని తనసింహాసనమ్మునఁ
గూర్చుండఁబెట్టుకొని ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. ౨౭౭

—* రాజనీతి *—

క. తనయా! ధర్మమ్మున బు
ద్ధిని నిలుపం వలయు నెపుడు ద్విజవర్యుల మ
న్ననసేయవలయుఁ బ్రజలం
దనుజులవలెఁ బ్రోవవలయు నరనాథునకుం. ౨౭౮

గీ. ధనము న్యాయాగతంబయి తనరుటొకటి
యనృతమునఁ గాలువెట్టమియును సమార్గ
గామి గాకుంట తపసుల నోముటయును
బరమధర్మమ్ము లియ్యవి పార్థివునకు. ౨౭౯

గీ. ఇంద్రియజయంబు పూజ్యుల నెఱుఁగుటయును
మంత్రిగుప్తియు జోరుల మద మడఁచుట,
శత్రుశేషంబు సైఁపమి, సచివు నన్య
సక్తుఁ జేర్పమి పతికి యశస్కరంబు. ౨౮౦

గీ. శత్రుమిత్రుల కృత్యముల్ చారముఖము
వలన నెఱుఁగుటయును శుష్కవాది గామి
దుష్టసంగంబు దొలఁగుట యిష్టులకును
బూజ్యులకు నీఁగియును విధి భూపతులకు. ౨౮౧

క. యాగముల నొనర్చుట మృగ
యాగతి నతిరక్తి లేమి యంగనలం దు
ద్యోగముల విశ్వసింపమి
యాగమవిహితములు నృపతులగు వారలకున్. ౨౮౨

గీ. ద్యూతమున దాని నాడెడి నీతిరహితు
నందు మద్యమ్మునందు వారాంగనాజ
నమ్మునందును దఱచు గానమ్మునందు
విముఖుఁడై ప్రజ నట్లొనర్పింప వలయు. ౨౮౩

గీ, అరసి బ్రాహ్మముహూర్తమునందు లేచి
స్నాన మొనరించి నియతుఁడై శక్తిపూజ
భక్తి నొనరింపఁగావలెఁ బ్రతిదినమ్ము
జన్మసాఫల్యమును గోరు చతురమతికి. ౨౮౪

క. ఒకసారియైన నప్పర
మకృపానిధి నంబఁ గొలిచి మన్ననఁ దత్పా
దకమలజలంబు గ్రోలిన
సుకృతికి జన్మమ్ము లేదు సూ నిక్కముగన్. ౨౮౫

గీ. దృశ్యమగు జగమఖిలమ్ము దేవదేవి
జీవుఁ డీశ్వరుఁడునుగూడ దేవదేవి
యని, వినిశ్చితాత్ముండగు ననఘమతికి
నతులితానంద మెల్లప్పు డనుఘటించు ౨౮౬

శా. ప్రాతఃకృత్యములన్ యథోచితగతిం బాటించి కొల్వుండి వి
ద్యాతంత్రజ్ఞుల విప్రులన్ బిలిచి శాస్త్రార్థమ్ము లవ్వారిచేఁ
బూతుండై విని పాత్రులై తనరు నా భూదేవతాశ్రేష్ఠులన్
బ్రీతిన్ దానము లిచ్చిపుచ్చవలయున్ బృథ్వీశుఁ డెల్లప్పుడున్.

క. విను మూర్ఖులైన ద్విజులకు
ధన మీవల దిచ్చెనే నుదరపోషణకుం
గనిపెట్టి యీవలయు లం
ఘన మొనరింపంగఁ దగదుగా ధర్మములన్. ౨౮౮

చ. అనఘుల భూమిదేవతల నత్యమలాత్ముల నెన్నఁడేనియున్
జన దవమానముం గొలుప క్షత్రకులమ్మున కమ్మహామహుల్
జనకులు ; వారి యగ్నికిని, క్షత్రియజాతికి విప్రజాతి లో,
హనిధులకున్ శిలల్, జనకతాస్పదముల్ విధిచోదితమ్ముగన్.

ఉ. వారల తేజమెందును నవారితమై యలరారు భూపతుల్
వారలలోన ధీరులగు వారల నెన్ని యఖండదానస
త్కారములన్ మహావినయగౌరవసంపదలన్ మహోన్నతిం
గోరుచుఁ బూజసేయుదు రకుంఠితవైభవముల్ సెలంగఁగన్.

గీ, ధర్మశాస్త్రానుసరణంబు దప్ప కెపుడు
దండనీతి యవశ్యంబు ధరణిపతికిఁ
గోశసంగ్రహ మెల్లెడఁ గూర్పవలయు
ననుచు బోధించెఁ బృథివీంద్రుఁ డాత్మజునకు. ౨౯౧

మ. తనవాక్యమ్ములు సమ్మతించినసుతున్ దత్తన్మహాతీర్థపా
వననీరమ్ములచేత మంత్రియనుమతిన్ బాఉల్ శ్రుతుల్ సెప్పి దీ
వనలం జేయఁగ మంచికాలమున దివ్యద్భంగిఁ బట్టాభిషే
చనముం జేసి యతం డరణ్యము తపస్సంసక్తి నేగెన్ దగన్.

వ. అట్లు నృపాలుండు గాంతారమ్మునఁ గాంతాసహితమ్ముగఁ దపం
బొనర్చి కొండొకకాలమ్మునకు దేహంబు విడిచి దివం బరిగి
యచ్చట నింద్రాసనసమీపమ్మున రెండవయింద్రుండై యుండె
ననుడు జనమేజయుం డిట్లను. ౨౯౩

ఉ. మున్ను వసిష్ఠుధేనువును ముష్కరుఁడై వధియించి శాపముం
గొన్న త్రిశంకుఁ డేగతిని గుంభినికిన్ ధవుఁ డయ్యె? నెందు నే
ని న్నృపతిత్వ మూనఁదగునే మునివర్య! పిశాచముల్? కృపన్
దన్నృపు శాపమోక్షణకథన్ వినిపింపుము నాకు నావుడున్.

వ. వ్యాసుండిట్లనియె. ౨౯౪

చ. అతఁడు పిశాచమయ్యు జగదంబిక నాత్మఁదలంచి తత్కృపా
మృతమున దివ్యదేహము ధరించె వసిష్ఠమహామునీంద్రు స
మ్మతికి నిధానమయ్యెఁ బితృమాన్యతఁ గాంచె నృపాల! లోకవం
దితయగు నప్పరాంబిక నుతించిన నెయ్యది గల్గకుండునే. ౨౯౬

గీ. అనఘుఁడై పేర్మి నిట్లు సత్యవ్రతుండు
రాజ్యమును జెంది జన్నముల్ రమణఁజేసి
యెన్నఁదగు కీర్తి గాంచి లోకోన్నతుండు
సర్వలక్షణయుతు హరిశ్చంద్రుఁ గనియె. ౨౯౭

వ. పదంపడి యనుగుణవయస్కుండగు కొమరునకు యావరాజ్యం
బొసంగి శరీరమ్ముతో దివమ్మున కరుగఁదలఁచి వసిష్ఠాశ్రమమ్మున
కరిగి కృతాంజలిపుటుండై యిట్లను. ౨౯౮

—* వసిష్ఠుండు త్రిశంకునకు శాపంబిచ్చుట *—

మ. అనఘా ! యీతనువ్రం దృజింపకయ నే నాసింతు స్వర్లోకసం
జనితానందము లప్సరోవిధుముఖీసంసర్గముల్ దివ్యనం
దనసంచారముఁ గర్ణపేయమగు గాంధర్వంబుఁ ; దత్తాదృశా
భినవోద్యత్ఫలదాయి యాగమును సంప్రీతిం దగం దెల్పుమా.

చ. అనవుడు నవ్వసిష్ఠుఁ డను నాకనివాసము మర్త్యదుర్లభం
బనఘ ! కృతాధ్వరుండు మృతుఁడై దివ మేగుట సుప్రసిద్ధ మే
మనఁదగు నీమనోరథము యాగ మొనర్చితివేని వచ్చు త
త్తనువున నప్సరస్సతులఁ దద్దయుఁ గూడి సుఖింతు విమ్ములన్.

వ. అంతియ కాని బొందితో నాకసుఖం బొడగూర్చుట నా కశక్యం
బనవుడుఁ, బూర్వరోషసంయుక్తుండగు నమ్మహామునికిఁ ద్రిశంకుం
డిట్లను, నీవు గర్వావేశమ్మున నన్నుఁ గ్రతువు చేయింపవేని
వేఱొక్క పురోహితుకతనఁ దాదృశంబగు జన్నం బొనర్చువాఁడ
ననుడుఁ గోపోద్రేకమ్మున నిట్లు శపించె. 301

ఉ. గోవధపాపదూషితునకున్ ధరణీసురదారహర్తకున్
దేవనివాస మన్యమగు దేహము దాల్చినయేనిఁ గల్గ దా
రా ! వెఱ పింత లేక నను నాగ్రహయుక్తునిఁ జేయుదే ? దురా
త్మా ! విను మిష్ట నీకు నను వా శ్వపచత్వము శాపహేతువై.

చ. గురుఁ డిటు శాప మీ నతనికుండలముల్ శిల లయ్యె, నీలతన్
బొరసెను బట్టుపుట్టము, సముజ్జ్వలమైతగు దివ్యదేహముల్
గరి కెన యయ్యె, మై నలఁదుగంధము విట్సమ మయ్యె శక్తికిం
కరుల నెదిర్చి యెవ్వఁడు సుఖమ్ములఁ బొందు జగత్త్రయమ్మునన్.

శా. గాయత్రీజపతత్పరుండు సురలోకజ్యేష్ఠకల్పుండు దు
ర్జ్ఞేయుండైన వసిష్ఠుఁడిట్లు తను వంచింపన్ మహాంబేది చిం

తాయత్తుండయి యింటికిం జనఁగ నత్యంతమ్ము శంకించి యీ
కాయం బెంతయు హేయ మేలఁకని తత్కాంతారసంచారియై.

క. శ్వపచుం డగుపతిఁ గని యెం
త పతివ్రతయేని భార్య తర్కించును, మం
త్రిపురస్సరులగు బంధులు
నెప మిడి యెడ నుంతు రింత నీచత గలదే. ౩౦౫

మ. మరణంబే శరణంబు గాక యని యాత్మన్ నిశ్చయం బంది త
న్మరణం బేగతిఁ గల్గు, వహ్ని విషసంబంధమ్మునం జేసి యె
వ్వరు గోల్పుత్తురు కాయ మాపతితు లాపై జన్మమందున్ బునః
పరితాపమ్మును గాంచువార లని చెప్పన్ విందు ధర్మమ్ములన్.

వ. కావున నాత్మహత్యకన్న నింద్యం బొండు గల్పట్ట దెట్టివైనఁ గృత
శుభాశుభకర్మమ్ములు కేవలభోగ్యంబు లగుట నే నీదేహమ్మునన
యీశ్వపచత్వమ్ము నిశ్శేషముగా ననుభవించు టొప్పుఁగాదె ?
పుణ్యతీర్థమ్ములు సేవించుచుఁ బరాంబికాస్మరణమ్మును సాధు
సంసర్గమ్మును తోడుగాఁ గాననమ్మున సంచరించెద నెవ్వండేని
యొక మహానుభావుండు దొరక కుండునే? యని నగరమ్ము
విడిచి గంగాతీరమ్మున కరిగి యట దుఃఖపరీతుండై వసియించు
చుండె. ౩౦౭

క. తనతండ్రి దుర్దశను విని
ఘనుఁడు హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మగలఁగ సచివులన్
బనిచెన్ వారలు గంగా
ధుని యొద్దన కేగి నృపుని దుఃఖితుఁ గృశునిన్. ౩౦౮

వ. కాంచి వినయమ్మున మహాత్మా ! యువరాజగు నీ తనయుండు
హరిశ్చంద్రుండు నిన్ను సన్మానపూర్వకమ్ముగఁ దోడి తెండనిన

వచ్చితిమి కటాక్షించి నగరమ్మున కరుదెంచి యథాపూర్వకమ్ముగ మంత్రులును సేవకులును సేవింప రాజ్యభారమ్ము వహింపుము గురుండెట్లు ప్రసన్నుండగు నట్లొనర్పవచ్చునని బహుభంగుల విన్నవించినను శ్వపచుండగు నా నృపాలుండు గృహంబేగుటకు సమ్మతింపక వారల కిట్లనియె. 308

చ. చనుఁడు మదాజ్ఞఁ జేసి శ్వపచత్వమునన్ బురిఁ జూడనోప మ
త్తనయునితోడ బ్రాహ్మణహితమ్ముగ జన్నములాదియౌకృతుల్
పొనరుచుచున్ ధరాభరముపూని ప్రజన్ భరియింపు మంచు నా
పనుపునఁ జెప్పి మీరలును బొల్పుడుఁ డాతనికిన్ సహాయులై.

వ. ఇట్లు కృతనిశ్చయుండైన త్రిశంకునకు నమస్కరించి దుఃఖావేశమ్మున నందఱును నాయాశ్రమంబు విడచి పురికరుదెంచి,

క. అనవద్యమగు దినమ్మున
ఘనుని హరిశ్చంద్రు భూమికాంతునిగా స
జ్జనహితు నభిషేకించిరి
మునిజనములతోడ మంత్రిముఖ్యులు పేర్మిన్. 302

వ. హరిశ్చంద్రుం డిట్లు కృతాభిషేకుండై మనమ్మునఁ దండ్రిం దలఁచుచు న్యాయ్యంబుగ భూపాలనం బొనరించె నావుడు జనమేజయుండు, 303

మ. జనమాన్యుండు త్రిశంకుభూపతి హరిశ్చంద్రున్ దనూజున్ జగ
ద్వినుతుం బట్టము గట్టఁజేసి పిదపన్ దేహమ్ము చాలించెనో!
మునిచే శాపవిముక్తి చెందెనో! వనిన్ మున్నెట్టు లప్పాట మా
లనిభంగిన్ జరియించెనో నొడువు మెల్లన్ వృత్తము న్నాకొగిన్.

వ. నావుడు వ్యాసుండు, రాజేంద్రా! త్రిశంకుం డట్లు హరిశ్చంద్రునకు రాజ్యం బొసంగి జగజ్జనని నాత్మ నిల్పి యవ్వనమ్మున గంగాతీర

మ్మునఁ దపమ్ముకలిమిఁ గాలయాపనం బొనర్చుచుండె, నంత
మున్ను తపమ్మున కరిగిన విశ్వామిత్రుండు సమాప్తవ్రతుండై
దారపుత్రాదుల నీక్షించుపొంటె నరుదెంచి సుతసహితమ్ముగ
నెదురువచ్చి నిర్వర్తితసపర్యయై యున్న భార్యంగాంచి ప్రీతి
పూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. ౩౧౫

క. తరుణీ ! దుర్భిక్షమ్మున
నరిగితి నేఁ దపమొనర్ప నాత్మజులను ని
న్నారు లెవ్వరు పోషించిరి
తరమె కుటుంబమ్ము గడప ద్రవ్యము లేమిన్. ౩౧౬

గీ. కఱ వతిశయించె ననువార్తకతన మిమ్ముఁ
దలఁచి శోకించి నిర్ధనత్వమునఁ జేయు
తెరు వెఱుంగక యిటకరుదేరనైతి
నాకు నప్పటి దురవస్థ నాతి వినుము. ౩౧౭

క. ఆఁకలిఁ బట్టఁగ లేక శ్వ
పాకుని గృహ మేగి చోరభావమ్మున భాం
డాకలితపక్వశునకప
లాకాంక్ష యొనర్చునంత నా శ్వపచుండున్. ౩౧౮

వ. తత్తఱమ్మున నడిఁగట్టి మేల్కాంచి వంటింట నున్న నన్నుంజూచి
నీ వెవ్వ రేకతమ్మున మద్గృహమ్మునకు వచ్చితి, భాండం బేల తడ
వెదు ? నావుడు నేను భయత్రస్తుండనయ్యు ధైర్యం బవలంబించి
వాని కిట్లంటి. ౩౧౯

ఉ. తాపసుఁడన్ క్షుధార్తిమెయిఁ దాళఁగ లేకిటు చోరభావమున్
జూపుచు నీగృహమ్మునకుఁ జొచ్చితి నే నతిథిన్ గృపన్ మదా

శాపరిపూర్తి చేయఁగ నోసంగుము మాంసమొకింత ; భాండమం
దీపనికై కరం బిడితి నేటికి నాఁగెదు క్రోధమూర్తివై. 3౨౦

వ. నావుడు శ్వపాకుండు నా కిట్లనియె. 3౨౧

చ. ఇది శ్వపచాలయంబు విను మేను శ్వపాకుఁడ మాంసముల్ భుజిం
పఁ దగునె యగ్రజాతికిటఁ ; బాతకకృత్యము చూడ నేరన
య్యెద మను వేమి చెప్పె వినవే ? శ్వపచుల్ మఱియేదుజాతులుల్
విధిగ ననర్హ మెందులకు విప్రకులోత్తమ ! విడ్వు భాండముల్.

గీ. వీఁడు లోభావృతుండని చూడఁబోకు
మకట ! మానవజన్మ మప్రాప్య మందు
విప్రతయు దుర్లభం బిట్టి విధికిఁ దగుదు
వే ? ద్విజన్ముఁడవై వర్ణవిధము చెడదె. 3౨3

వ. నావుడు వానిధర్మమ్మునకు సంతసించి యే నిట్లంటి. 3౨౪

క. తగుగతిఁ బల్కితి విది ధ
ర్మగతికిఁ దగుభంగి సూక్ష్మమార్గము విను మె
వ్వగనైన దేహమును ని
ల్పఁగఁదగు శంకింపఁ దగదు పాపమ్మునకున్. 3౨౫

గీ. తనువు గల్గినమీఁదఁ బాతకము నడఁచు
నిష్కృతి సేయంగ వచ్చు నేరికిని నాప
దలు ననాపదలని చూడఁదగదు దోష
మెడయుఁ జేయకయున్నఁ బొల్పడు నరకము. 3౨౬

చ. మరణము క్షుత్తుచేఁ గనిన మానవుఁడెట్టిడునే నవశ్యముల్
నరకము చెందుఁగాన మరణమ్మునకున్ భయమంది చోరతన్

బొరసి శ్వపాకగేహమని బుద్ధిరా దొకగింజ, కందమూ
బరయఁగ వచ్చినాఁడ విను మాఁకల యొండు నెఱుంగ నిచ్చునే.

క. అదియునుఁగాక చౌర్యము
తుద కాపర్జన్యదేవు దోషాత్మునిఁ జే
యఁదగు నవర్షణ మాతం
డొదవించినకతన నింతయు న్నిజ మనుడుర్.   3౨౮

శా. ఆపర్జన్యుఁడు నేన్గుతొండములలావై ధార లొప్పార స
ర్వాపన్నాశకుఁడై పటత్పటరవంబై భూనభోభాగ మి
చ్ఛాపూర్తిర్ విలసిల్లఁగాఁ గురిసెఁ గాంచత్కాంచనోదంచితం
బై పాటిల్లెడి వృష్టి విద్యుదుదయం బందందుఁ గన్పట్టఁగర్ 3౨౯

చ. ధనమును గాంచి సంతసము దాల్చి తదీయగృహమ్ము వీడి ని
న్నును సుతులర్ గృహమ్మును గనుంగొన వచ్చితి నింతకాల మి
వ్వనమున క్షామమందుఁ బసిబాలుర నేగతినోమి? తెట్లు జీ
వనమున నుంటి? తెల్పుమన వారిజలోచన మౌని కిట్లనుర్.

క. నీచనుట మొదలుఁ గఱవు పి
శాచముగతిఁ బ్రిబలి క్షుత్తు సైఁపక సుతులుర్
మై చాకచక్య మెడలిన
యాచింపఁగఁ బ్రతిగృహంబు నరిగి నయమునర్. 33౦

క. అడుగుచు నీవారమ్ముల
నడవులలో నేరికొనుచు నాయీరీతిర్
గడపితిఁ గొండొకకాలము
బడలంగానీక చిఱుతపాపల నెల్లర్.

ఉ. పిమ్మట నిండ్లకుం జనిన బిచ్చము వెట్టరు గేస్తు, లేయర
ణ్యమ్మున కేగి చూచినను నారయు రా దొకగింజ, కందమూ

లమ్ములుగాని చెట్టుల ఫలమ్ములుగాని లభింప వట్టి కా
లమ్మునఁ గుఱ్ఱలన్ గని తలంకితి నాఁకలి దీర్పరామికిన్. 333

వ. అంత నందఱం జంపుటకంటె నిందొక్క తనయు నమ్మి తత్క్రియ
ప్రాప్తంబగు ధనమ్మునఁ దక్కటిపుత్త్రులఁ బోషించుట లగ్గని
యెంచి క్రిందమానుండగు కొమరునఱుత రజ్జువుం దగిల్చి వెంటఁ
బెట్టికొని యొందేనిఁ జనునయ్యెడ సత్యవ్రతుండను రాకొమరుఁడు
చూచి 'యేమీ బాలకుం డేమ్చుకతం' బనవుడు నేనిట్లంటి, నీశిశువు
నాచే విక్రయార్థంబుగాఁ గొనిపోవంబడువాఁడు నావుడు నతండు
గరుణించి 'నీవు గృహమ్మరుగుము నీకుటుంబమునకుఁ బ్రతిదినమ్ము
చాలినంత యామిషముం దెచ్చి యే నిచ్చువాఁడ నద్దాన జీవిం
తువుగాక యిట్లు నీ పతియగు మునీంద్రుండు వచ్చుదనుక నా
చేయుట' యనిన నేను ముదంబంది యింటికరిగితి నతండును బ్రతి
దినమ్మును నట్లొనర్చువాఁ డన్నన్నిమిత్తమ్మున వసిష్ఠుచే శపింపం
బడియె నది యెట్లంటేని, 33౪

క. ఒకనాఁడు మృగములెచటఁ ద
నకుఁ గానఁగరాక యీ వనము నెల్లెడ మి
న్నక తిరిగి విసివి యతఁడు తు
దకుఁ జంపె వసిష్ఠుగోవుఁ, దన్మునివరుఁడున్. 33౫

క. అలిగి త్రిశంకుండను పే
రలవడఁగ శపించె మాలఁడై కుందఁగ నా
వలనఁగదా యాతని కీ
కలుషము ఘటియించెనని వగచెద మునీంద్రా. 33౬

వ. కావున నుపకర్త్రయగు నన్నరవరుఁ డేగతినైనఁ దపోబలగరి
ష్ఠుండవగు నీకుపకార్యుం డని వేఁడిన సతికిఁ బతి యిట్లనియె.

క. నే దవ్వై యున్నప్పుడు
నీదైన యవస్థ చూచి నెఱిఁ బ్రోచిన దా
యాదునిఁ దన్ను ప్రపవర్యుని
సాదరమతి శాప మెడలు నట్లొనరింతుర్. 338

వ. అనిచెప్పి యతనిదుఃఖం బెట్లు విముక్తంబగునో కో ! యని యెంచుచుఁ ద్రిశంకుండున్న పక్కణంబున కరుగుడు నతండు మునిరాక యెఱింగి యెదురై విస్మయంబొదవఁ బాదమ్ములంబడి నమస్కరించినఁ గరుణార్ద్రుండై కౌశికుండు లేవ నెత్తి యిట్లనియె.

క. జననాథ ! నీవు మిక్కిలి
యనఘుండవు నాతదర్థమె శాపంబుం
గొని చాండాలుఁడ వైతివి
చనునే నా కూరకుంట శక్తుఁడ నయ్యున్. 340

వ. ప్రత్యుపకారం బొనర్చి ఋణవిముక్తిం జెంద నుంటి నీ యభీష్టం బేమనుఁడుఁ ద్రిశంకుఁడు మహాత్మా ! మున్ను మత్కులగురుం డగు వసిష్ఠుని సశరీరస్వర్గదంబగు జన్నమ్మున నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుమని వేడిన నతం డొల్లఁడాయె. 341

క. ప్రీతి న్నా కోరిక నిడ
నేతువయేని వినుమయ్య ! నియమమ్మున నా
చేత సశరీరనాకద
మై తనరెడి జన్నమును దయన్ జేయింతే. 342

వ. కులగురుం డొల్లననిన నే నన్య గురునిఁగాఁగొని యీ యాగంబు నిర్వర్తింపించెద, ననుడు నతండుఁ 'నన్నవమానింప నుంకించితివి గానఁ జాండాలుండవై నవయు' మనియె, నియ్యది శాపకారణంబు నావుడుఁ గౌశికుండు దచ్ఛాపంబు గ్రిమ్మరించి యుపకృతిం

బొనర్పు నెంచి యజ్ఞసంభారమ్ము లార్జించి మునులం బిలిచిన వారలు మఖయాథార్థ్యంబు గుఱుతెఱింగి వసిష్ఠనివారితులై యొక్కరును రాకుండిరి. దానికిఁ గ్రుద్ధుండై కౌశికుండు త్రిశంకుకడ కరిగి వసిష్ఠుదౌర్మంత్ర్యమ్మున మును లొక్కరును నిటకు రారు. 383

మ. ద్విజు లేతేరక యున్న జన్న మెటు సంధిపంగ నౌ నిఁక దివం
బజరుద్రాదులు మెచ్చ నంపెదను రాజా! నాతపశ్శక్తిచూ
డఁ జనుఁడ్ గైకొను మిష్ట నీ కొసఁగువాఁడన్ బెద్దకాలంబు చే
యు జపం బంచును ధారవోసెఁ దప మా యుర్వీశు హస్తమ్మునన్.

క. తనగాయత్రీజపసం
జనితంబగు సుకృత మిచ్చి జనవర! చను మిం
కను స్వర్గంబున కెవ్వం
డును నిన్నడ్డంగఁజాలఁడు జగత్త్రయిలో. 384

—* త్రిశంకుండు స్వర్గమ్మున కరుగుట *—

చ. అని యనుపన్ ద్రిశంకుఁడు రయమ్మునఁ బక్షియుఁబోలె నాకసం
బునకుఁ దపోబలమ్మున సముద్గతుఁడై దివ మేగునంత న
య్యనిమిషు లంతరంబున జనాధిపతిన్ శ్వపచాకృతిం గనుం
గొని శ్వపచుండు నాకమునకుం జనుదెంచెడి దేవవల్లభా.

ఉ. నావుడు దేవనాథుఁడు మనమ్మున విస్మయ మంది యేగి యా
భూవిభునిన్ శ్వపాకునిఁ దపోవిభవమ్మున నాక మేగు దు
ర్భావునిఁ దాఁ ద్రిశంకునిఁగ భావన చేసియుఁ "బొమ్ము పొమ్ము నీ!
దేవనివాస మేడఁ! జనుదేర శ్వపాకుఁడు నేడ! దుర్మతీ."

వ. అని తోలఁగం దోచినఁ ద్రిశంకుండు క్షీణపుణ్యుండగు నమరుండునుంబోలె భూమింబడువాఁడు గాధిజుంగూర్చి యిట్లాక్రోశించె.

చ. చను మునినంత నేగి సురసద్మము చేరెడి నన్ను దేవతల్
కని సురనాథుతో నుడువఁగా నతఁడీగతిఁదెచ్చె నోమునీం
ద్ర ! ననుఁ గనుంగొనందగదె ? ధారుణిపైఁ బడుచుంటి నాఁగ న
మ్మని విని 'నిల్వు'మంచు నృపముఖ్యునినాఁగెఁ దపమ్ము పెంపునన్.

వ. గాధిజుండట్లు త్రిశంకుని గగనమ్మున నిలువరించి పిదప నుదకంబు స్పృశించి సువిస్తరంబగు నిష్టి నొనర్చి నూతనసృష్టిగా వేఱొండు స్వర్గమ్ము నిర్మించునంత నింద్రుఁ డెఱింగి సత్వరమ్మున, నయ్యెడ కరుదెంచి వినయమ్మున నిట్లను. 3౫౦

క. కోపించి నూత్నసృష్టిన్
బాధింపఁగనేల ? మౌనివర ! భావత్కా-
జ్ఞాపరిపూర్తియొనర్చెద
నా ప్రార్థన పాటిసేయు నా మునివరుఁడన్. 3౫౧

చ. సురపతి కిట్లు పల్కు " బలసూదన ! త్వద్భువనమ్మునుండి యీ
ధరఁబడు మా త్రిశంకుని ముదమ్మునఁ దోడ్కొని స్వర్గలోక సు
స్థిరునిగఁ జేయు మిట్లయిన సృష్టికి మాఱొనరింప నే " నన
గరము మునీంద్రుదార్ఢ్యమునఁ గంపితుఁడై సురనాథుఁ 'డో'మనెన్.

క. తప్పనివిధిచే నీగతి
నొప్పి పిదప దివ్యదేహ మొసఁగి త్రిశంకున్
గొప్పగఁ దనపార్శ్వమునన్
జొప్పడఁగాఁ జేసి యరిగె సురపతి దివికిన్. 3౫3

వ. ఏకవిమానసంగతులై యిట్లింద్రత్రిశంకులు దివమ్మున కరిగిన స్వస్థుండై గాధిజుం డాశ్రమమ్మున నుండె. 3౫౪

గీ. స్వర్గగతి తండ్రి కబ్బినవార్త నెఱిఁగి
సంతసంబంది యాహరిశ్చంద్రనృపతి

పుడమినేలుచుఁ దనకూర్మి పడఁతిఁ గూడి
యిష్టభోగమ్ము లనుదిన మెనయుచుండె. ౩౫౫

క. సంతానము దవ్వగుటకుఁ
జింతించి వసిష్ఠమౌని సేవించి మహా
మంత్రజ్ఞ ! నాకు సంతతి
యింతకు లేకుంట కేమి హేతువు చెప్పుమా. ౩౫౬

మ. కలవింకమ్ములు సంతతిం గని సుఖాఖండస్థితిం బొల్చు న
వ్వల వీక్షింపు ముపాయశాలి వయి దైవజ్ఞుండవై మంత్రవే
త్తలకుం బ్రాపయియున్ననీవు పదపద్మమ్ముల్ దగం గొల్చువా
రలకుం మా కిటు లౌటకుం గతము ప్రారబ్ధమ్మునాఁ జెల్లదే.

వ. అని శోకమిశ్రమ్ముగఁ బల్కు సజ్జనవరునకు వసిష్ఠుం డిట్లనియె.

చ. కనఁగ నపత్యహైన్యమునకన్నను దుఃఖము లేదు సంసృతిం
బనుపడువారికిం ధరణివల్లభ ! సంతతి నీఁగ నెంతయుం
ఘనుఁడని విందు నవ్వరుణు ; గ్రక్కున నాతనిఁ బూజచేసి నం
దనుఁ గొనవచ్చుఁ దత్కృతికి దైవముతోడగునాఁడు తత్కృపన్.

గీ. దైవపురుషకారమ్ములు దవిలి కార్య
సిద్ధిఁబొనరించు నుద్యమస్థితికి నరుఁడు
గడఁగ దైవంబు తోడగుఁ గాని, లేని
నాఁడు కేవలదైవ మొనర్చు టెట్లు ? ౩౬౦

వ. అని గురుం డుపదేశించి వీడ్కొల్పినఁ గృతనమస్కారుండై
యరుదెంచి హరిశ్చంద్రుండు గంగాతీరమ్మున ఘోరతపంబొనర్చె.

క. ఆతనితపమున కెడఁదఁ బ్రి
చేతుం డానంద మొంది చెచ్చెరఁ గనవై

ప్రీతిఁ గోరుము వరమన
భూతలపతి కేలు మొగిచి పులకితతనుఁడై.

క. అనపత్యుఁడనై దుఃఖం
బున మునిఁగెడినాకు ఋణవిముక్తి ప్రదు నం
దనుఁ గరుణింపుము నావుడు
జనపతి కతఁ డనియె దరహాసన్ముఖుఁ డగుచున్.

ఉ. నందను నీ కొసంగెదఁ గనందగు నందము వొల్చువాని మి
న్నందెడి సద్గుణంబులకు నాకరమై తగువాని భూమిసం
క్రందన! తత్సుతుం బశువుగా నొనరించి యజించెదే? మదా
నందము గోరి; నావుడు మనమ్మున భూపతి గొంకి యిట్లనున్.

వ. మహాత్మా! వంధ్యతకన్న నియ్యది కొంత మేలగుట నివ్వాట నొనరించువాఁడ సుతుఁ బ్రసాదింపు మనవుడు వరుణుండు నీకు నవశ్యమ్మును గొమరుండు పుట్టు గృహం బరుగుము నావుడు సంతుష్టుండై యతఁడు పురమ్మునకుఁ జని భార్యకు నొడివిన నామెయు సంతసించెఁ దక్కుఁగల భార్యాశతమ్మును ముదమ్మునఁ బొదలె. ౩౬౫

—* రోహితోత్పత్తి *—

గీ. అతని భార్యాశతమ్మునయందుఁ బట్ట
రాజ్ఞియగు శైబ్య యంత గర్భమ్ముదాల్చి
పదినెలలు నిండఁ గనియె శుభదినమందు
సుతునిఁ గందర్పసుందరుఁ బతిహితముగ. ౩౬౬

వ. హరిశ్చంద్రుండు జాతకర్మం బొనరించి యఖండోత్సవం బాచరించె, నట్టియెడ వరుణుండు విప్రవేషమ్మున నట కరుదెంచి స్వస్తివచనపూర్వకముగఁ ద న్నెఱిఁగించి యిట్లనియె.

ఉ. నావరదానకారణమునం దగె వంధ్యత లేమి నీకు, స
ద్భావుఁడవేని యీసుతునిఁ బార్థివ ! యజ్ఞపశుం బొనర్చి సు
శ్రీవెలయన్ యజింపుమనఁ జింతమెయి న్నరపాలుఁడక్కటా !
యేవిధి నిక్కుమారకుని నీఁదగు నీకెటు లోమఁగాఁదగున్.

చ. వరుణుఁ డితండు విప్రుఁడయి వచ్చె మఱొక్కట నీడఁ బోవఁ డె
వ్వరికిని దేవహేళనము భావ్యము గా దతికోమలాంగు నం
బురుహసమాననున్ మఖముపొంటె వధించినఁ బుత్రశోకముం
దరమె భరింపఁ దక్కటి విధమ్మున నీతఁడు ప్రీతిఁజెందునే.

క. పెక్కగు బాములఁ బడి తుద
కొక్కరుఁ గని నంపులకు సుఖోదయమునకుం
దక్కితి నదిగాకయుఁ బై
మిక్కిలి శోకింపవలసె మితిలేనివగన్. 320

వ. అని చింతించి ధైర్యం బవలంబించి వినయమ్మున నతని కిట్లను, మహాత్మా ! పుత్త్రుండుదయించిన పదిదినమ్ములకుఁ దండ్రి కర్మ యోగ్యుఁడగుఁ దల్లి మాసమ్మునకు శుచియగు యాగమ్మునకు దంపతులు ముఖ్యులగుట సర్వసమ్మతం బనవుడు వరుణుండు మాసానంతరమ్మున నరుదెంతునని చెప్పి చనియె ; నంత హరిశ్చంద్రుండు పరమానందమ్మున విప్రులకుఁ గోట్లకొలఁది గోవులను దిలపర్వతమ్ములను హేమరాసులను నొసంగి యాత్మజునకు రోహితుండను నామంబిడి పుత్త్రవదనసందర్శనజనితానందపరవశుండై యుండునంత మాసమ్ము పూర్ణంబగుడు, వరుణుండెప్పటి యట్ల విప్రుఁడై యరుదెంచి యజింపుమనుడు నృపాలుండు దుఃఖసాగరమగ్నుండై యతనికి నమస్కరించి కృతాంజలియై యిట్లనియె. 321

క. పావనమయ్యెఁ సదనము
దేవర రాఁబట్టి మఖవిధికిఁ బసిబాలుం
డేవిధి నర్హుఁడు దంత
శ్రీ వెలయని పశువు శ్రుతినిషిద్ధము కాదే. 322

వ. కావున దంతోదయంబుగా వేగమ క్రతు వొనర్తు ననుడు నంగీకరించి యతం డరిగెఁ ; బిమ్మట సంతసమ్మునఁ గొంతకాలంబు గడపి నృపాలుం డున్నంత దంతోదయం బగుట యెఱింగి వరుణుండు యథాపూర్వమ్ముగఁ గ్రతు వొనర్పు మని వచ్చె ; నంత హరిశ్చంద్రుండు నిర్వర్తితసత్కారుండై యతని కిట్లను. 323

గీ. అకృతచౌలుండు గర్భకేశాన్వితుండు
సమ్మతుఁడు గాఁడనుట వృద్ధసమ్మతంబు
గానఁ దత్కృతి నెఱవేర్చి క్రతు వొనర్తు
నీ వెలుఁగని ధర్మ మోదేనిఁ గలదె 324

వ. అనుటయు, 325

క. తెలిసి వరుణుండు నన్నుం
బలుమఱు త్రిప్పెదవు కపటభావం బది నీ
కలవడియె నాత్మజుని యం
దలి మోహము ని న్నసత్యతత్పరుఁ జేసెఁ. 326

వ. కేశఖండానంతరమ్మునఁ గ్రతువొనర్పవేని దారుణంబగు శాపమ్ము నాచే నీ కీఁబడు నింత నిక్కువ మని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

క. జనవంద్యుం డిక్ష్వాకు నృ
పుని కొలమునఁ బొడమి వ్యర్థపుం బల్కులు గ
ల్గినవాఁ డితఁడని యెడి కీ
ర్తిని జెందకు పోయివత్తు నృపతివతంసా. 327

వ. అని చెప్పి యప్పటి కతం డరిగె. భూపాలుండును సంతుష్టాంతరం గుండై యుండెఁ బదంపడి కొండొక కాలమ్మునకుఁ గొమరుండు చూడాకరణయోగ్యుం డగుడుఁ దత్కార్యార్థంబు గృతప్రయత్నుండై. ౩౭౯

క. తానును భార్యయుఁ దొడపై
సూనుని నెలకొల్పి మిగుల శోభనలీలన్
శ్రీ నెగడ నున్నతఱి వి
ప్రానుగతిన్ వరుణుఁ డచటి కరుదెంచి యనున్. ౩౮౦

వ. రాజేంద్రా! చూడాకరణంబు నిర్వర్తించుచుంటి విఁకఁ గొఱంత యేమున్నయది? మఖం బొనరింపుము నాపుడు హరిశ్చంద్రుండు గృతనమస్కారుండై యతని కిట్లను. ౩౮౧

చ. ఇపుడ యొనర్పు టర్హ మని యేను నెఱుంగుదు నట్లు నట్టి యా గపశువుగా నొనర్పఁగఁ దగం డితఁ డాగమసంస్కృతిన్ ద్విజత్వపదవి నొందకుండిన కతమ్మున; మూఁడగు జాతులందుఁ దా రుపనయనంబు లేమిఁ జరణోద్భవతుల్యులు కర్మబాహ్యులున్.

వ. కావున శూద్రప్రాయుండగు నికుమారుని యాగపశువుగా నొనర్పుటకు శంకింతు నుపనీతుం డగునాఁడు నీ యభీష్టంబు నెఱవేర్తు రాజుల కేకాదశవర్షమ్మునను బ్రాహ్మణుల కష్టమవర్షమ్మునను వైశ్యులకు ద్వాదశాబ్దమ్మునను నుపనయనంబు విధిచోదితం, బనుగ్రహించె దేనిఁ దత్కార్యానంతరమ్మున యాగంబు విధియుతంబుగ నొనరింతు నా వచనంబు సత్యమ్ముగ నమ్మి యిప్పటికి వేంచేయుమనుడుఁ బ్రసన్నవదనుండై వరుణుండు దన పురమ్మున కరిగె; నంత నృపాలుండును బుత్రుని కతనఁ బరమానందమ్మునఁ గాలయాపనం బొనర్చుచుండె. ౩౮౩

క. పదపడి యబ్బాలునకుఁ
బదియేడులు వోవుదెంచెఁ బార్థివుఁడు నె
మ్మదిఁ జింత గడలుకొనఁగాఁ
బదునొండవయేటఁ దగు శుభదినమునందున్. ౩౮౪

వ. ఉపనయనంబు యథోక్తంబుగ నొనర్చి యున్నంత వరుణుం డరుదెంచి మఖం బొనర్పు మనుడు రా జిట్లనియె. ౩౮౫

క. దేవా కొమరుం డుపనయ
పావితుఁడై యొప్పె మఖము పచరించెదఁ గా
నీ వేఁడికొనెద నిన్ను స
మావర్తనకర్మ మొలయునంతకుఁ దాళన్. ౩౮౬

క. అప్పుడు నీ మాటకుఁ బ్రీతి
నెప్పన్ దయచేసి పాదసేవకునిన్ స
న్నిప్పాట గారవింపుమ
యప్పతి! యన నతఁడు కోపియై యిట్లనియెన్. ౩౮౭

క. వినయమున నన్ బ్రతారణ
మొనరించెదు పుత్రబాధ మొక్కంతయుఁ దెం
పినయట్లు తోఁప దటు దెం
పనేని నన్నిట్లు త్రిప్పఁజెల్లునె నీకున్. ౩౮౮

వ. కానిమ్ము నీపలుకులయందలి విశ్వాసమ్మున నిప్పుడు సయిత మరిగి సమావర్తనకర్మానంతరమ్మున రాఁబోవువాఁడనని చెప్పి యతం డరిగెఁ; బిమ్మట నృపాలుండు సంతసించి యుక్తకాలమ్మునఁ దక్కిన కార్యంబు నిర్వర్తించి రాఁబోవు వరుణునకై తలంకి చింతించుచున్నఁ, గొమరుం "డిటులేల చింతసేసెద"వని యడిగి కారణం బెఱిఁగి యాత్మమరణమ్మునకు భయమంది మంత్రిపుత్రులతో

యోజించి యేకతంబ వనమ్మునకుఁ బలాయనంబొనర్చెఁ; బదం పడి వరుణభయమ్మున దూతల నంపించి నృపాలుండు వెదకించి కానక దుఃఖాక్రాంతుండై యుండునంత వరుణుండు జన్నంబొనర్పు మని నిర్బంధింప నరుదెంచిన భయత్రస్తుండై యతం డతనికి మ్రొక్కి యిట్లను. 358

చ. భయమునఁ బాఱిపోయె జలపాలక! బాలకుఁ డేమి సేయుదుఁ
నయపథగామి గామియును నా కనువయ్యె వనమ్ములందుఁ ద
ద్దయు మునిపల్లెలందు వసుధాధరగహ్వరసీమలందు నా
దయిన యనుజ్ఞ భృత్యతతి యారసి కానకవచ్చి రెయ్యెడన్.

ఉ. ఏమి యొనర్పుమన్న నది యే నొనరింతు మహాత్మ! తప్పు నా
పై మొనసెన్ క్షమింపుమనఁ బాశి మహాగ్రహుఁడై ననున్ వృథా
కామునిఁగా నొనర్చితివిగా కపటమ్మున? నీకు నబ్బు దీ
ర్ఘామయమా జలోదర మిహమ్మున దీనఁ గృశింపు మెప్పుడున్.

వ. ఇట్లు శపించి యతం డరిగిన నరపతి వ్యాధిపీడితుండై పుత్త్రుఁ గనరామికి మఱింత వగచుచు నుండు నెడఁ బదపడి యొక వత్సరమునకుఁ దండ్రి దురవస్థ విని కనుఁగొన నుంకించి రోహితుండు బయలువెడలు నంత శక్రుం డద్దెసె విప్రరూపమ్మున నతని కిట్లనియె. 359

ఉ. పోకుము రాజపుత్త్ర! నృపపుంగవుఁ డెవ్వఁడయి నాత్మసౌఖ్యముం
జేకొన యాగము న్నెపము చేసి నినున్ వధియించు నాత్మసౌ
ఖ్యాకలనంబుఁ గోరు నృపు లాత్మజుఁ డంచుఁ దదన్యుఁ డంచు దు
ర్ధీకులు సూడఁ బో రకట తెల్లిగఁ నేల? యకారణమ్ముగన్.

గీ. ఆమయనివృత్తి పొంటె ని న్నడఁప నెంచు
తండ్రిఁ గననేగ నేల? యతండు మృతిని

జెందు పిమ్మట నరిగి యానందమెసఁగ
రాజ్యభారమ్ము వహియింపరాదె నీకు. 3౯౪

వ. అని బహుభంగుల వాసవుండు నిషేధింప నివర్తితగమనుండై రోహితుండు మఱియు నొకవత్సరమ్ము దనుక నవ్వనమ్మునన యుండి పదంపడి తండ్రి యత్యంతదుఃఖమ్మున నున్నవాఁడని విని మరణమ్మునకుఁ గృతనిశ్చయుండై గమనోన్ముఖుం డగుడు బ్రాహ్మణరూపమ్మున వాసవుండు యథాపూర్వముగా నేతెంచి యుక్తివచనమ్ముల వారించెఁ బిమ్మట, 3౯౫

క. భూతలపతి రోగమ్మున
నాతురుఁడై గురు వసిష్ఠుఁ బ్రార్థించినఁ దా
నాతఁడు చెప్పె నుపాయము
క్రీతునిచే సుఖము చెందు కృతకృత్యుఁడవై. 3౯౬

వ. వేదవిదులు క్రీతుని దశవిధపుత్రులలో గణియింతురుగావున వరుణునికిఁ గ్రీతమునఁ బుత్రుఁడై శాపమోక్షణంబొనర్చునని వెండియు,

క. తపములు వ్రతములు దానము
లపరిమితముగా నొనర్చి యాత్మజుఁ గని లో
భపరీతుండై యెవ్వఁడు
కృపలేక వానిని సుఖము నెసయ వధించుఁ ! 3౯౭

వ. పదంపడి వల్లె యని నృపాలుండు క్రియక్రీతుండగు కొమరుం డెవ్వని మంత్రిని నియోగించిన నతం డెల్లెడ నరయునంత నజీగర్తుండను బ్రాహ్మణుండు ధనహీనుం డొకరుండు పొడకట్టె; నతనికి శునఃపుచ్ఛ శునశ్శేఫ శునోలాంగూలు రనువారలు మూఁగురు కొమరులు. 3౯౮

ఉ. ఆతనిఁ జూచి మంత్రివరుఁ "డగ్రికులోద్భవ! మానృపాలకుం
డాతురుఁడై రుజాపహృతికై నరయాగము సేయు నీతనూ
జాతులలోన నొక్కరు నొసంగెదె? గోశతముం గ్రహించి వి
క్రీతునిఁగాఁగ" నా; నతఁ డొగిం ధనహీనతఁ జేసి ప్రీతుఁడై.

వ. లోభమ్మున నొక్కరు నన్నుం దలఁచి యందుఁ గార్యాధికారి యగుకతన జ్యేష్ఠు నీనేరక కనిష్ఠు నీనొంచుడుఁ దల్లి "నాకు వీని యందుఁబ్రేమం బగ్గలం" బనియె, నంత మధ్యముండగు శునశ్శేఫు నొసంగిన మంత్రి యతనిం గొని నృపాలున కిడియె. ౪౦౧

—* హరిశ్చంద్రుఁడు నరమేధం బొనర్చుట *—

క. మునిపుత్త్రునిఁ బశువుంగా
నొనరిచి యూపమునఁ గట్టి యుర్వీశుఁడు యా
గనియతి నుండుడుఁ గని ముని
జను లెల్లరు కస్తిపడిరి జననాథమణీ. ౪౦౨

వ. అట్టియెడఁ బశువిశసనకర్మమ్మునకు శమిత శస్త్రదానం బొనరింపక దయాళుండగుట నిట్లను. ౪౦౩

క. దీనుని విప్రకుమారు స
నూనమ్ముగ నేడ్చువాని నూరక చంపం
గా నేరఁ బాపకర్మము
గా నెఱిఁగియు నిట్టిపనికిఁ గడుకొనఁదగునే. ౪౦౪

వ. అని యతం డప్పాపకర్మమ్మువలన విముఖుండగుటయు రాజు సదస్యులం గాంచి కర్తవ్యం బేమని యడిగిన నా సభయం దొక్కపెట్టఁ గిలకిలారావం బెసంగె; శునశ్శేఫుండు నతిదీనగతి నేడ్చుచుండె నయ్యెడఁ దజ్జనకుం డజీగర్తుండు లేచి యుచ్చైస్స్వరమ్మున నిట్లను. ౪౦౫

చ. జనవర ! యాతఁ డిప్పనికి సమ్మతి నందఁడయేని నేన మ
త్తనయుఁ డటంచు సందియమెదం గనకే మఖకర్మపూర్తికై
హననమొనర్తు నిప్పుడువు ; నప్పుడొసంగినదానికన్న వే
తన ద్విగుణమ్ముగా నిడెదె ? ద్రవ్యమ చేయు మహెట్టికృత్యముల్.

వ. అనవుడు నృపుడు సంతసించి వల్లె యనుటయు నజీగర్తుండు పుత్ర హననమ్మున కుద్యుక్తుం డయ్యె, నంత సభాసదు లెల్లరు నాతని ఘోరకృత్యమ్మునకు హాహాకారమ్ము లొనర్చుచు నిట్లనిరి. ౪౦౭

క. కూరుండు పిశాచమకా
కారయ నీతండు విప్రుఁ డగునె మహాపా
పారంభుఁడు లోభమునఁ గు
మారుం జంపుటకు నుద్యమం బొనరించున్. ౪౦౮

వ. అని యతని నుద్దేశించి, ౪౦౯

క. విను మోవిప్రాధమ ! నం
దనుఁ జంపి ధనంబుఁ గొనుట దగునే ! వేదం
బునఁ " దాన పుత్రుఁడగుచున్
జనియించు " నటన్న పలుకు చదువఁగ లేదే. ౪౧౦

వ. ఇయ్యది ధనలోభమ్మున నాత్మహననం బొనరించుటయకాదే ! యని బహుభంగుల దూషించుచునుండుయమ్మునఁ గౌశికుం డట కరుదెంచి రోదనం బొనర్చు శునశ్శేఫునియెడఁ గరుణించి నృపతిం గాంచి వారించి యిట్లనియె. ౪౧౧

క. అకటా ! మలమల మఱుఁగు ద్వి
జకుమారున్ జంపుటుడుగు జనవర ! నీయా
గకృతియుఁ బూర్ణంబగు నీ
కకలంకయశంబు రోగహానియు నొదవున్. ౪౧౨

మ. తన దేహమ్మున కన్యదేహమును విత్తం బిచ్చి పాపాత్ముఁ డా
జనకుం డీఁగొని వమ్ముచేసి యఘముల్ సాధింపఁగా నేల? యీ
జననింద్యమ్మగు కృత్యముల్ విడు హరిశ్చంద్రావనీపాల! యొం
దను బుణ్యం బనుకంప, హింస మిగులన్ దోషమ్ము ముమ్మాటికిన్.

గీ. సర్వభూతములందును సమత గలిగి
యింద్రియోపరమమ్మున నెసఁగువాని
కఖిలసుఖములు నొసఁగు నయ్యంతరాత్ముఁ
డిట్టి దుష్కృతి సౌఖ్యమొందేని యిడునె? ౪౧౪

చ. బ్రతుకుట యిష్టమెల్లరకుఁ బార్థివ! నీ వలె వీనికిన్ స్వకీ
యతనువునందుఁ బ్రీతియగు టబ్బురమే! సకలంబు నాత్మస
మ్మితముగఁ జూచు పూరుషుఁడు మేటి; పురాభవవైరమేని నీ
కితనికి లేదు నిక్క, మితఁడే యపకారమొనర్చె నక్కటా. ౪౧౫

క. జనుఁ డెవ్వాఁడు నిరపరా
ధుని దున్మన్ వాఁడు వాని తొల్లిటి కృత్యం
బును మఱవక రాఁబోవు జ
ననమునఁ జలపట్టి చంపు న్యాయ్యంబగుటన్. ౪౧౬

క. అకటా! యెంతటి దుష్టుం
డో కదా! ద్రవ్యంబునన్ గడున్ లోభము పూ
ని కనినసుతుఁ గనికరము గ
నక చంపఁగ నొప్పుఁ దజ్జనకుఁడు ద్విజుండై. ౪౧౭

క. పలువురఁ బుత్రులఁ గనఁదగు
నెలమిన్ గయ కేగు నొక్కఁడేనియు యాగం
బులు సేయు, వృషము విడుచున్
సలలితమగుగతిని దనకు సంపాదింపన్. ౪౧౮

క. అను ధర్మమ్ములు వమ్ముగ
జనకుం డిటు సేయు టొప్పె? జనవర! దుష్టా
త్మునిఁ నీతని శిక్షింపఁగఁ
జనదే? పాపంబు సైప జనపతి కగునే. ౪౧౯

ఉ. ఏ నృపుదేశమందు వసియించుజనుం డొనరించుఁ బాప మ
ద్దానను షష్ఠభాగమును దన్నరనాథుఁడు పొందు; నుత్తముం
డైన త్రిశంకుభూమిపతి కాత్మభవుండవు పుత్త్రుఁ జంపు ని
వ్వానికి ద్రవ్య మిచ్చి రవివంశమునం దపకీర్తి గూర్తువే. ౪౨౦

క. మునిపుత్త్రుని విడువుము దు
ర్జనుని నజీగర్తు శిక్ష సలుపుము నాదై
న నియోగం బొనరింపుము
పనుపడు నీదేహమం దపారసుఖమ్ముల్. ౪౨౧

చ. జనవర! నీదు తండ్రి గురుశాపము చెంది శ్వపాకుఁడయ్యె నా
పనుపున బొందితోఁ జనె దివంబున, కాయుపకారకారణ
మ్మునననయినన్ ద్విజాత్మజువిముక్తుఁగఁ జేయుము బ్రాహ్మణుండయా
గనియతు నిన్ను వేఁడితిని గానుక నాకిది యీఁగఁ జెల్లదే.

ఉ. యాగ మొనర్చువాఁడు దను నగ్రిజుఁ డెయ్యది గోరు దాని "స
ద్భాగతుఁడే రమేశుఁ" డని యాదరమూని యొసంగుటొప్పు, న
త్యాగికి యాగమెట్లు ఫలదంబగు? నేనిది గోరినాఁడ నా
కీఁగఁ దలంపు మియ్యదియ యిచ్చు నరేంద్ర! సుఖంబు నీకొగిన్.

ఉ. నావుడు రాజు వల్కె మునినాథ! యథార్థము పల్కితీవు స
ద్భావుఁడవయ్యు నాకుఁ గ్రతుభంగ మొనర్చెదె, వేఁడుగోరు మీఁ
గావలతున్, జలోదర మఖండగతి న్నను బాధపెట్టఁగా
నా వరుణున్ యజింపఁగ ధరామరపుత్త్రికుఁ గ్రీతుఁ జేసితిన్.

వ. సకలధర్మవేత్తవగు నీ వింక బదులు సెప్పకు మనుడుఁ గౌశి
కుండు కోపాకులుండై శునశ్శేఫురోదనంబు విననొల్లక కరుణా
రసపూర్ణుండై దుఃఖించు నజీగర్తపుత్రుపార్శ్వమ్మున కరిగి యభ
యం బొసంగి యిట్లను. ౨౨౬

ఉ. ఈనృపుఁ డేమి సేయు, విను మే నొకమంత్రము సెప్పువాఁడ న
ద్దానిఁ బఠింపు మయ్యది ముదం బిడు నీ కని యట్లొనర్ప, శో
కానుగతంబుగా మనమునం దది మాటికిఁ దా జపించె న
ద్దానఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యె సుఖదాయకుఁడై వరుణుండు వానికిన్.

వ. అట్లు స్వస్వరూపమ్మున శునశ్శేఫునకుం బొడకట్టిన యద్దేవుం
గాంచి యెల్లరును విస్మితు లైరి. హరిశ్చంద్రుండును బద్ధాంజలి
పుటుండై నమస్కరించి యిట్లు సన్నుతించె. ౨౨౭

ఉ. దేవ! మహానుభావ! నను దీనుఁ గృతాగసు లుబ్ధు మందుఁగన్
బావితుఁ జేయ వచ్చితి వపారకృపారసవార్ధివై భవ
త్సేవకుఁడన్ గటాక్షమునఁ జేకొనుమీ యపరాధ మెమ్మెయిన్
దేవర కాచరించితిఁ బ్రతిజ్ఞకుఁ దప్పితిఁ బుత్రకాంక్షినై. ౨౨౮

క. బెగడయ్యె నా "కపుత్ర
స్య గతి ర్నాస్తి" యను వచనసంశ్రవణమునన్
భగవంతుని నిను వంచితు
నిగఁ జేసితి దానఁ గాదె నిగమవిధిజ్ఞా. ౨౨౯

చ. తెలియనివాని హేలనము ధీవరులొప్పి సహింత్రు, దేవ! నా
కలవడె రోగబాధ పయి నాత్మజు చేసినవంచనంబు; కా
నల కరిగెన్ సుతుండు మరణమ్మునకున్ భయమంది; జన్మమున్
సలుపఁగఁ గ్రతుఁ దెచ్చితిని సద్ద్విజపుత్రకు నీదు ప్రీతికై. ౨౩౦

గీ. వీని కతమున దేవ ! నీదైన దర్శ
నంబు నా కబ్బె ననుపమానంబు మజ్జ
లోదర వ్యాధిభాధయు నుడిగినట్లు
యయ్యె నావుడుఁ బాశి యిట్లనియెఁ బతికి. ౪౩౧

క. రోదనశీలుండై న
న్నాదరమున ధైర్య మేది యనుపదముగ స్తో
త్రాదుల నుతించు ద్విజదా
యాదు శునశ్శేపు విడువు మామయ మెడలుగ. ౪౩౨

వ. నీజన్నంబు పరిపూర్ణం బయ్యె, నీ కింక వ్యాధి వలని భయంబు లేశంబును లేకుండు నని చెప్పి వరుణుండు శునశ్శేపు విడిపించిన,

క. అయకారణమై జయరవ
మయమయ్యెగ యజ్ఞశాల, మహీపతియు నిరా
మయుఁడయ్యె, శునశ్శేపుఁడు
భయహీనుం డయ్యె మఖము పరిపూర్తిఁ దగెగ. ౪౩౪

వ. ఇట్లు విముక్తుండై శునశ్శేపుండు సభ్యులను నుద్దేశించి కృతాం జలియై, ౪౩౫

ఉ. ఓ కృతవిద్యులైన కరుణోదధులార ! మహాత్ములార ! శా
స్త్రికలనమ్మునగ దగినయట్లు వచింపుఁడు మీఁద నెవ్వఁడో
నా కగుఁ దండ్రి, మీదువచనమ్మున నాతనిఁ గొల్చువాఁడ సు
శ్లోకుని ; ధర్మనిర్ణయము సూక్ష్మమతుల్ వివరించు టొప్పుగుగ.

క. అనవుడు సభ్యు లజీగ
ర్తునికిం దాఁ బుట్టి పెరిఁగి తుద కీతం డా
తనికిం గా కెవ్వరికిగ
దనయుండగు నొండు రీతి ధర్మ్యంబగునే. ౪౩౭

వ. అని శంకించుచు నుండ వామదేవుండను మునివరుండు, ౨౧౯

క. కనుఁగాక యజీగర్తుఁడు
ధనలుబ్ధుం డగుచు నమ్మె, ధరణీపతికిన్
దనయుం డీతఁడు, గాదే
ననఘుఁడు వరుణునకుఁ బుత్త్రుఁడగు న్యాయ్యముగన్.

గీ. అన్నదాత భయత్రాత యాదరమున
విద్య నొసఁగినవాఁడును విత్తదాత
కనినవాఁడును నేవురు తనకుఁ దండ్రు
లండ్రు ధర్మవిధానజ్ఞులైన మునులు. ౨౨౦

వ. నాపుడుఁ గొందఱు కన్నవాని కనియు మఱిఁ గొందఱు వరుణుని కసియు నిఁకఁ గొందఱు నృపతి కసియుఁ దమ తమ యభిప్రాయమ్ములు వెలువరించి వివరించు సయ్యోడ వసిష్ఠుం డిట్లనియె.

చ. వినుఁడు సభాసదుల్ శ్రుతిగభీపరిశీలనఁ జెప్పుచుంటి నీ
తని ధనలుబ్ధుఁడై క్రియవిధమ్మున భూపతి కిచ్చినప్పుడే
జనకత తండ్రియం దెడలి సంగత మయ్యె నృపాలునందు ; యూ
పనియతుఁగా నొనర్చుటను బాధ్యవుఁ డట్లిఁడ నాఁగఁ జెల్లడిన్.

చ. వరుణుఁడు దన్ను మాటికి స్తవంబొనరించుటఁ జేసి నీని నా
దరమునఁ గాచె నాతఁడును దండ్రియునం దగఁ, దెవ్వనిన్ నుతిం
తురు మఱి వాఁ డొసంగు ధనత్రోపపశుప్రభుతాదిసంపదల్
పరమును బ్రాణముల్ దన కపారముగా ముద మబ్బనేనియున్.

గీ. ప్రాణసంకటమునఁ గృపాపరత వీర్య
వంతమగు మంత్ర మిచ్చి కాపాడె నెవ్వఁ
డతఁడు కౌశికుఁ డీతనిపిత ; సుమతుల
సమ్మతం బిది నాపుడు సభ్యులెల్ల. ౨౨౨

క. ఇది ధర్మం బని నుడివిన
సదయుండై గాధిజుండు జనకుండై "ర
మ్మిది మొదలు నాగృహమ్మునఁ
బొదలుము నాపుత్రులందుఁ బుత్రుఁడ వగుచున్".

వ. నావుడు శునశ్శేఫుండు కౌశికువెంట నరిగెఁ, బదంపడి వరుణుండు తనభువనమ్మునకుఁ జనియె, ఋత్విజులును సభ్యులును దమతమ పొందుపట్లకు నేగిరి. ౨౨౬

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రభూపాలుఁ డామయంబు
వాసి కృతకృత్యుఁడై ప్రజాపాలనం బొ
నర్చె రోహితుఁడు విని జనకునికడకు
వచ్చె దుర్గమమైన యవ్వనము విడిచి. ౨౨౭

చ. తనయుని రాక చారులు ముదమ్మునఁ జెప్పఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ డం
త నెదురు వచ్చె, రోహితుఁడుఁ దండ్రికి దండము వెట్టి దండరీ
తిని బదయుగ్మసన్నిధి నతిప్రతిపత్తిని లేవకున్న నం
దను నొగి లేవనెత్తి ప్రమదమ్మునఁ గౌఁగిటఁజేర్చెఁదండ్రియున్.

క. నులివెచ్చని బాష్పమ్ములఁ
దలఁదడుపుచు మూర్కొనున్ ముదమ్మున నంక
స్థలమున నిడికొని మోమున్
బలుమఱుఁగనుఁ గుశలమడుగుఁ బార్థివుఁడు సుతున్.

క. నరమేధయాగవృత్తం
బరిదిగఁ బుత్రునకుఁ జెప్పి యన్నరవరుఁ డా
దరమేదురుఁడై రాజ్య
స్థిరుఁడై జగ మేలుచుండె ధీరులు మెచ్చన్. ౨౩౦

వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు, వసిష్ఠుండు హోతగా రాజసూయం బొనర్చి యతని నెక్కుడు సత్కారమ్ముల గారవించె. ౭౫౧

ఆ. వె. యాగపరిసమాప్తి యగుమీఁద నొకనాఁడు
శక్రసదనమునకుఁ జనె నరుంధ
తీమనోహరుండు తివిరి గాధిజుఁడును
నటకు వచ్చె నింద్రు సదయుఁ బొంటె. ౭౫౨

—* వసిష్ఠ విశ్వామిత్ర సంవాదము *—

వ. ఇట్లిరువురును నొక్కెడఁ గూర్చుండి యుండునంత విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రదత్తబహుమానభాసురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి విస్మయమ్మున నీకీ యబ్బురంబగు పూజ యెవ్వం డొనర్చె నోడువు మన నతండు సంతోషపూర్వకంబుగ నిట్లనియె. ౭౫౩

ఉ. చంద్రసమానసద్యశుఁడు సత్యవచోనిరతుండునౌ హరి
శ్చంద్రుఁడు మాకు శిష్యుఁడు ప్రశస్తగుణుం డతిదాత యన్యరా
జేంద్రులు సాటిరా రతనియాగికి మున్న యొనర్చె దక్షిణా
సాంద్రము రాజసూయమను సత్క్రతు నద్దిరా నిట్టిసత్కృతుల్. ౭౫౪

గీ. సత్యవాదుల దాతల శౌర్యపరుల
ధర్మవంతుల నెందు భూతంబు మొదలు
మూఁడుకాలమ్ములందు నీరేడుభువన
ముల హరిశ్చంద్రునకు సాటి గలరె నృపులు. ౭౫౫

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు హరిశ్చంద్రు గుణాతిశయం బుగ్గడించిన నసూయాగ్రస్తుండై గాధిజుండు కోపసంరక్తలోచనుండై యిట్లనియె.

క. కపటప్రియు మిథ్యావా
దపరాయణుఁ బెద్దఁజేసి తద్దయు నుతి చే

సీ పలుకఁ దగవే యూతఁడు
నెపమున వంచింప లేదె నీరాధిపునిన్. ౪౫౭

చ. పలుకుల కేమి ! యానృపునిఁ బందెము వెట్టి యసత్యవాదిగా
ఖలునిఁగ దాతగామిగ నికామ మొనర్పఁగలాఁడ నిట్లు నే
సలుపనయేని నాదయిన సంచితపుణ్యము రిత్తవోవు ని
ట్లలవడఁ జేయఁ జాలినపు డట్లగు నే భవదీయ పుణ్యమున్? ౪౫౮

వ. ఇట్లన్యోన్యసంభృతసుకృతమ్ములు పణమ్ముగా వివదింపుచు నమ్ము
నివరులు నాకమ్ము విడిచి స్వాశ్రమమ్ములకు వచ్చి యున్నంత
నొక్కనాఁడు హరిశ్చంద్రుండు వనమ్మునఁ గ్రుమ్మరువాఁ
డొక్కెడ, ౪౫౯

క. బోరన నేడ్చెడి యొక యం
భోరుహపత్రాక్షిఁ జూచి పొడమిన కరుణన్
ఘోరవనమ్మున నిటు లే
కారణమున నునికి యెవఁడు కాంతుఁడు నీకున్. ౪౬౦

క. క్రూరుండు రాక్షసుండున్
నారాజ్యమునందు లేఁడు నాతిరో ! నీ దుః
ఖారంభమ్మున కెవ్వఁడు
కారణము వచింపు వాని గండడఁగింతున్ ౪౬౧

చ. అను నరపాలువాక్యముల కచ్చెలి యుత్తర మిచ్చె నిట్లు రో
దనజనితాశ్రుపూర్ణ వదనతామరసమ్ము నలంకరింప "నో
జనవర ! గాధిజుం డనెడి సంయమి నన్నును బాధ వెట్టు నా
తనితపమున్ మదర్థ" మనఁ దన్నరపాలుఁడు వాని కిట్లనున్.

వ. నీవు స్వస్థచిత్తవై యుండునది, యేను భవత్పీడాపారాయణుండై
తపంబొనర్చు నమ్మౌని నిప్పుడ వారించువాఁడ నని యూరార్చి

విశ్వామిత్రునాశ్రమమ్మున కనిగి నమస్కరించి వినయమ్మున నిట్లను. ౪౬౩

ఉ. ఏల తపం బొనర్చెదు మునీంద్ర! వృథాగతి దేహపీడయుం
బోలునె సంయమీంద్రులకు; బొంకక తెల్పుమునీదుకోర్కె; భూ
పాలన మే నొనర్చుతఱిఁ బాపపుబుద్ధిని లోకపీడ కీ
లీలఁ దపం బకార్య మగు లె మ్మది పుణ్యమ, పూరుషార్థమా!

వ. హరిశ్చంద్రుం డిట్లు వారింప నచ్చోటు విడిచి విశ్వామిత్రుండు తపం బుడిగి సంభృతక్రోధుండై యొండెడ కరుగుచు, ౪౬౫

క. దినమునఁ దాను వసిష్ఠుఁడు
వివదించుటయును దపంబు విఘ్నంబును హే
తువులుగఁ గోపము హెచ్చఁగ
నవనీపాలునకు వంచనాధాయకుఁడై. ౪౬౬

వ. ఒక్కదానవుని సూకరంబుగా నొనర్చి పనిచిన నదియును హరిశ్చంద్రు నుపవనంబుఁ జొచ్చి రక్షకుల భయపెట్టి కదంబమాలతీయూథికాదులం గదలంజేయుచుఁ బుడమికి దంతాఘాతంబు దోడరఁ జంపక కేతకీమల్లికాదుల నున్మూలించుచుఁ గరవీరోశీరంబులం ద్రవ్వుచు ముచుకుందాశోకతిలకవకుళంబుల రూపుమాపుచుఁ గదనం బొనర్చునంత మాలాకారులు గొండొక పోరాడి శరంబులు పఱఁగించినఁ దలంక కున్కి నిది కేవలసూకరంబు గాదనియుఁ గాలరూపమ్మున నిట్లెవ్వండేని రాఁబోలు ననియు శంకించుచుఁ బలాయనం బొనర్చి శరణాగతులైన నృపాలుండు వారల కిట్లను, ౪౬౭

ఉ. ఏమి భయమ్ము చెందుటకు హేతువు? దేవతలో, సురారులో!
భూమి నెవండు నాకును రిపుండు వచింపుఁడు వాని నింతఁగో

నేమము మై వధించెద ననిన్ నను నొక్కఁడె మెచ్చువాఁడె! త
న్నామము రూపుఁదావునుగుణమ్ములునున్ వివరింపుఁ డింతకున్.

వ. నావుడు మాలాకారు లిట్లనిరి. ౪౭౯

చ. దివిజుఁడు గాఁడు రక్కసుఁ డుదీర్ణ బలుండనుఁ గాఁడు దేవ! పు
ష్పవనములెల్లఁ గూల్చె నొకపంది తదీయబలంబు చెప్పఁగా
నవునె? యెదిర్చి పై విడుచు నమ్ముల కోర్చియు నార్చిపేర్చి భీ
తి వడఁగఁజేసె మమ్ముఁ; జని తీర్పుము దానిమదంబు నావుడున్.

వ. హరిశ్చంద్రుండు వారువంబు నెక్కి సైన్యావృతుండై వనంబున
కరిగి ఘుర్ఘురించు నక్కోలంబు దాదవ్వులంగాంచి దానిచే విశీర్ణం
బులై పడియున్న లతాకుంజపుంజమ్ముల నరసి సంజాతక్రోధుండై,

క. కడుకొని ధనువున బాణము
దొడిగి యెదురు వచ్చుదాని దూడు కడఁపఁగ నె
క్కుడు రయమున విడిచిన నది
తడయక పరుగిడియె నులిప్రు దశదిశ లలమన్. ౪౭౨

క. ఈగతి నాశుగమునకున్
లోఁగక గిరురించి వనములోఁ జొరఁబడు న
య్యాగడపుటడవిపందిన్
దాఁ గని కోపించి యేసెఁ దద్దయు శరముల్. ౪౭౩

ఉ॥ కొండొకసేపు గన్పడును గొండొకసే పెడమై యదృశ్యమై
గండునఁ గ్రుమ్మరుం దడయుఁ గ్రాలునొకానొకచోట నార్చును
ద్దండముగాఁగ నొక్కయెడ; దానిపిఱుందన వాజి నెక్కి భూ
మండలనాయకుం డరిగె మానసికోపభరంబు పెంపునన్. ౪౭౪

క. రయమునఁ బఱచెడి కోలము
నెయిదఁగ నరపాలుఁ డిట్టు లేగినఁ దత్సే

న యదాయదలు పదాపద
లయి యాభూపాలు నెయిద కటునిటు చెదరెర్. ౪౭౫

ఉ. ఆనరపాలసూతి యిటు లక్కిటి వెంట నధిజ్యచాపుఁడై
సేనకుఁ బాసి యేగి వనసీమలు పెక్కులు దాఁటి సంగత
గ్లానివిదూనమానసుఁ డఖండపిపాసకుఁ డంతఁ గాంచె న
క్కానసమధ్యమం దతులకాండమనోహరమైన యాపగన్. ౪౭౬

వ. కాంచి తత్తీరమ్మున వారువమ్ము డిగి జలమ్ములు ద్రావి త్రా
వించి యికఁ గోలమ్ము నరయరాదని కృతనిశ్చయుండై దిగ్భ్ర
మంబు దొడర నగరంబున కెట్లు లేగుదునని యోజించుచున్నంత
వృద్ధబ్రాహ్మణరూపమ్మున విశ్వామిత్రుఁ డటకరుదెంచిన నతనికి
నమస్కరించుటయు నతండు స్వస్తివచనపూర్వకముగ నిట్లనియె.

క. ఏమిది యొక్కఁడవై యీ
భూమికిఁ జనుదెంచితివి నృపుఁడవయ్యును నీ
కేమి పనియబ్బె నిచట న
యోమయ మివ్వనము మనుజు లుండరు దీనన్. ౪౭౭

వ. అని యడిగిన హరిశ్చంద్రుం డిట్లనియె. ౪౭౮

ఉ. కోల మొకండు వచ్చి సుమకుంజములం బడఁగొట్ట నేత్తెరన్
బాలవనమ్ములోఁ దిరుగఁ బోణిమి దక్కి యెదిర్చి రక్షకుల్
దోలఁగ లేక నాకడకుఁ ద్రోరపుభీతిని నేగుదేర నే
నోలి వధింప వచ్చి శరమొందు నిగుడ్చితి నంత నద్దియున్. ౪౮౦

—* విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రుని వంచించుట *—

వ. పరుగిడిన దాని వెంటఁ బఱతెంచి యిట కరుదెంచితి సైన్యం బెట
కేనియుం జనియెఁ గోలం బెటకేగెనో యెఱుంగరాదు క్షుత్పి

పాస లధికంబుగ బాధించుటంజేసి నగరమ్మున కరుగ నెంచిన
దిగ్భ్రమణాం బోదవి మార్గంబుఁ దెలియదు, కరుణించి తెరు
వెఱింగింపుమని మఱియు నిట్లనియె. ౪౮౧

మ. అరయన్ న న్నెఱుఁగంగఁజెప్పెద నయోధ్యానాయకుండన్ నభ
శ్చరమాన్యంబుగ రాజసూయము మొదల్ జన్నమ్ములం జేసి భా
స్వరకీర్తిన్ జగమెల్ల నేలెడి హరిశ్చంద్రుండ నాతోడ మా
పురి కేతెంచితివేని నిస్తులధనంబుల్ నీకు నే నిచ్చెదన్. ౪౮౨

వ. తద్ధనంబునంజేసి జన్నంబొనరించికొందువుగాక నావుడు విశ్వా
మిత్రుండు నగి హరిశ్చంద్రున కిట్లనియె ౪౮౩

చ. ఇది యొక పుణ్యతీర్థము మహీశ్వర! యిం దవగాహనం బొన
ర్పఁదగుఁ బితృప్రియం బొనరుపందగుఁ దర్పణ మాచరించి యీఁ
గఁదగు స్వశక్తి కల్మిఁ ద్రిజగంబులు మెచ్చఁగ దానధర్మముల్;
'నదిఁగని యీడఁబోయిన జనంబులు చెందుదు రాత్మహంతృతన్'

వ. అను మనువచనంబు వినవే? యియ్యెడ స్నానంబు సలిపి నీకుఁ
దోఁచినయది నాకిచ్చితివేని దాన సంతుష్టుండనై కొండొకనేల
వచ్చి మార్గంబు గనఁజేయువాఁడ, ననవుడు నృపాలుం డక్కపట
వచనంబులఁ గల తెఱంగెఱుంగక కృతోద్యముండై యన్నదినిఁ
గ్రుంకి పితృతర్పణంబుసలిపి కపటాకారుండగు నావృద్ధునకిట్లనియె.

ఉ. దాన మొసంగువాఁడ విదితంబుగఁ గైకొనుమయ్య నీకు నే
దేని యభీష్ట మయ్యదియు యిచ్చెదఁ గాంచనమో గజాశ్వసం
తానమొ భూమిఖండమొ ధనంబులొ భూషలొ గోవులో మహో
ద్యానములో సతీమణులొ తక్కిన వెయ్యవియేని దేయముల్.

క. మును రాజసూయమున స
న్మునిసన్నిధియందు సకలమును గోరిన లే

దన కిత్తు ననుచు వ్రతముం
గొనియుంటి మహాత్మ! నీదు కోరిక చెప్పుమా. ౪౮౭

క. అనఘుఁడవు నీవు, తీర్థం
బును బావన మిది, యొసంగఁబోలదె నీకో
రిన కోర్కె, నాదు ప్రతినఁ
మునిజను లెల్లరును సత్యముగ గణియింపఁ. ౪౮౮

చ. అన మునినాథుఁ డిట్లను ధరాధిప! యంతటివాఁడ వౌదు స
జ్జననుతమైన నీ యశము చాటుదు రెల్లరు సూర్యవంశసం
జనితుఁ డుదారధీరుఁడు త్రిశంకుని పుత్త్రుఁడు తాదృశుండు లేఁ
డనుచు వసిష్ఠమౌనియును నాఁడఁగ వింటి నతండు బొంకునే.

క. దాతవు సకలధరిత్రీ
నేతవు నీ కొండు కొదయె నృప! నాదుతనూ
జాతునకుఁ బెండ్లిసేయు మ
నేతాదృశమైన కీర్తి నెనయుము పేర్మిఁ. ౪౯౦

వ. అని గాంధర్వమాయావశమ్మున దశవార్షికి యగు నొక కన్ని
యను, సుకుమారుండగు నొక కుమారుని దెచ్చిచూపి వీర
వధూవరు లికార్యమ్ము రాజసూయాధికపుణ్యప్రద మ్మనిచెప్పిన
రాజట్ల కాక యని యంగీకృతిం దెలిపి యవ్విప్రప్రదర్శితమార్గ
మ్మున స్వపురమ్మున కరిగె, మునియు నటనుండి స్వాశ్రమమ్ము
నకుఁ జని కృతోద్వాహుండై వచ్చి యగ్నిహోత్రశాలాస్థితుఁ
డగు హరిశ్చంద్రుంగని యియ్యది మంచిసమయ మ్మా వేదీమధ్య
మ్మునన నాకు మున్నిచ్చెదనని చెప్పిన దానం బొసంగవలయు
నని కోరుటయు వదాన్యశేఖరుండగు నా నృపాలుం డిట్లనియె.

ఉ. ఆరయ నీవు బ్రాహ్మణుఁడ వంతయు నేలెడిరాజ నేను సం
సారికి నెంత యుండిన యశంబునకుం గొఱగాకయున్న ని
స్సారమ కాదె వానిదగు జన్మము ? ద్రవ్యము శాశ్వతంబె ? నీ
కోరిన దేదియేనియును గొంకక యిచ్చెదఁ గోరుకొమ్మిఁకన్.

మ. అన విప్రుం డను నట్టిదాతవె నరేంద్రా ! నీయశం బింతక
న్నను నందంబుఁ బొగడ్త కెక్కి జగదానందంబు సంధింప నీ
ఘనరాజ్యం బఖిలంబు నేన్గులు తురంగంబుల్ మొదల్ సంపద్వృ
ద్ధి నొసంగం గదవయ్య నీవిటులె వేదీమధ్యమందుండఁగన్.

వ. అని కోరిన హరిశ్చంద్రుండు మాయామోహితుండై నీ యడిగి
నట్లు యిచ్చితి ననియె గాధిజుం డ్వ్యయది గ్రహించి యిట్లను.

క. దానం బిచ్చితి దానన్
మానస ముప్పొంగె " దక్షిణారహితంబౌ
దానము వ్యర్థం " బనియెడి
మానవధర్మంబు వినవె మానవనాథా. ౪౯౫

వ. కావున దీనికిం దగియెడి దక్షిణ నొసంగి కృతార్థుండవు గమ్మనుడు
మునీంద్రా ! దక్షిణామానం బది యెంత చెప్పు మనుటయు
గాధిజుం డతని కిట్లనియె. ౪౯౬

గీ. హేమభారద్వయమ్ము నాకిమ్ము సార్థ
ముగను దక్షిణ దాన సంపూర్తి చెందు
ననుడు నొసఁగెదనని ప్రతిజ్ఞ ను బూనర్చె
సత్యపరిపాలకుఁడు హరిశ్చంద్ర విభుఁడు. ౪౯౭

వ. అట్లు కృతప్రతిజ్ఞుండై హరిశ్చంద్రుం డమ్మునికపటమ్మునకు విస్మ
యావిష్టుం డగు నయ్యవసరమ్మున మున్నరణ్యమ్మునఁ దన్నుం
బాసి పలుతెరవల నరిగిన సేవకు లరుదెంచి స్తుత్యాదికమ్ముల

నలరింపుటయుఁ జింతాదంతురుండగు కతన వారల కెద్దియుం
జెప్పక యంతిపురమున కరిగి నిజాంతర్గతంబున, ౯౯

చ. ధనమును రాజ్యముం మొదల దానము చేసితి దాని కేమి య
మ్మునికపటం బెఱుంగక సముద్ధతి దక్షిణ యిత్తునంటి నిం
కను ధన మేడఁ దెత్తు నిది కాలవశం బటుగాక యున్న నెం
దును దపసుల్ ప్రతారణమునుం బొనరింతురె దివ్యబుద్ధులై

వ. అని తదేకచిత్తుండై యొండెఱుంగక యున్నపతిం గాంచి
రాజ్ఞి యిట్లనియె. ౧౦౦

ఉ. చింతకు నేమి కారణము చెప్పుము కాననసీమనుండి ధీ
మంతుఁడు వచ్చెఁ బుత్రుఁడు; క్రమంబుగఁ జేసితి రాజసూయముం
బ్రాంతమునందు దూరమునఁ బార్థివసత్తమ! లేఁ డరాతి; నీ
కింత విచార మేల? వచియింపుము నావుడు భూపమౌళియుం.

వ. చింతాకారణమ్మును గొండొక చెప్పి భోజనాదికం బొనర్పక
యారేయి గడపునంతఁ దెల్లవాఱుటయు సంధ్యాదికృత్యంబు
లొనర్చునంతకు మున్న విశ్వామిత్రుం డరుదెంచి కృతనమస్కా
రుండగు నృపతి కిట్లనియె. ౧౦౨

క. విడువుము రాజ్యమ్మును నొం
డెడ కేగుము దక్షిణార్థ మిచ్చెద నని ము
న్నొడివిన బంగారమ్మును
గడువడి నాకిమ్ము తడయఁగా నేమిటికిం. ౧౦౩

వ. అని ధార్ష్ట్యమ్మునం బలుకుగాధిజునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె.

క. ఇచ్చితి సర్వస్వమ్మును
బుచ్చికొనుము, వెడలి యిపుడె పోయెద నీకుఁ బై

పెచ్చుగ నొడివినదక్షిణ
నిచ్చెదఁ గాలాంతరమున నిపు డీలేమిన్. . ౧౦౧

వ. అని యమ్మునికిం జెప్పి భార్యాపుత్రుల వీక్షించి యిట్లనియె.

క. మన మూఁడుకాయములు గా
క నిఖిలరాజ్యంబు వివిధకరితురగముల్
ధనధాన్యములును నిమ్మని
జనమౌళికి నిచ్చినాఁడ సంతోషముగన్. ౧౦౨

వ. కావున నిఁక మనమియ్యెడ నుండు టనుచితంబు వెడలుండని నిర్గమించు నమ్మహీపాలుని వెంటఁ గొమరుండును భార్యయును జింతాదంతురులై నమ్రవదనమ్ములతో నరిగి, రట్లు కట్టుగుడ్డలతోఁ గదలు వారల యవస్థం గాంచి, ౧౦౩

ఉ. పౌరజనమ్ములెల్లరు నపారకృపారస మొల్క "నక్కటా!
ధీరుఁడవయ్యు నించుకయుఁ దేఁకువ లేక మునీంద్రమాయయన్
దారుణపాశముం దవిలి దైన్యము నొందఁగ నయ్యెనే? దురా
చారుఁడు ధూర్తుఁ డెంతపని సల్పె ధరామరుఁ" డంచు బోరనన్,

వ. అమ్మునీంద్రు నిందించుచు దుఃఖాక్రాంతులై యున్నెడ భార్యాపుత్రసహితమ్ముగఁ గదలి పురంబు వెలువడినఁ బిఱుందన చని నిలువరించి గాధిజుండు నిష్ఠురమ్ముగ నిట్లనియె. ౧౦౦

చ. జనవర! దక్షిణం దగ నొసంగు మొసంగుట కిచ్చ లేనిచోఁ
"నన" యనిపల్కు మట్టులయినన్ నిను నేనడుగన్ సమస్తముం
గొనుటకు నిచ్చవేఁని యిదిగోఁ గొను మిచ్చెదఁ గానిచోఁ బ్రతి
జ్ఞను జవదాఁటఁ కిమ్ము కనకమ్మును దక్షిణకై యథామతిన్.

వ. అని ప్రాణగొడ్డమ్ముగఁ దవిలిన యమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి దీనాత్ముండై యంజలిఘటించి హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లనియె. ౧౦౭

ఉ. వారక నీఋణం బది యవశ్యము నీఁదగు, నిచ్చికాని యం
భోరుహమిత్రవంశమునఁ బుట్టియు మెచ్చుగ రాజసూయముల్
సారగతిం బొనర్చియు యశమ్మున మించిన దాతనయ్యు నే
నేరహి నన్నముం దినఁగ నిచ్చ యొనర్తు జగంబు నవ్వఁగన్.

వ. నీఋణంబు దీఱుదనుక నే భుజింపనొల్ల మియు నిశ్చయంబు కొండొక తాళితివేని దైవానుకూల్యమ్మునంజేసి ధనంబు చేకుఱు నది దక్షిణార్థంబుగఁ బ్రతిశ్రుతం బొనర్చిన కనకమ్ము నకుఁగా నొసంగెద నావుడు ముని యిట్లను. ౫౧౪

ఉ. వెడవెడ మాట లాడెదవు వీఱిఁడివే నరపాల! నీకు నె
క్కడ దొరకున్ ధనంబు? ధనకారణమైన సమస్తరాజ్య మి
ప్పుడ మదధీనమయ్యె నిటు బొంకక "లే" దని చెప్పు మింక ని
న్నడిగెడివాఁడఁ గాను జను మాపయి నీమది వచ్చునట్లుగన్.

మ. వనవాసమ్మున కేగువాఁడు నృపుఁ డిప్పాటన్ బ్రయోగించు న
మ్మునివాగ్బాణములన్ సహింపక యనున్ మోఘమ్ముగాఁబల్కు వాఁ
డనె? ద్రవ్యంబున కేమి శంక? యొకచోటన్ దేహమే నమ్మి నీ
కనకం బిచ్చెద నిర్ధనుండ నని నన్ గారింపఁగా నేటికిన్. ౫౧౫

ఆ. వె. తెవులు లేని మూఁడుదేహమ్ము లుండఁగ
నీ ఋణంబుదీర్ప నేరమెట్లు!
గ్రాహకుం డొకండు గల్గనే నీయయో
ధ్యాపురమ్మునందుఁ జూపు మనఘ. ౫౧౬

—* హరిశ్చంద్రుండు కాశికిఁ బోవుట *—

వ. కాదేనిఁ గాశీపురమ్మున మమ్ము విక్రయించికొని నీకు దక్షిణార్థంబు ప్రతిజ్ఞాతంబగు సార్థభారద్వయపరిమితకాంచనమ్మును నొసంగుదునని చెప్పి తత్సహితమ్ముగ నరుగువాఁడు ముందట,

ఉ. గౌరిని గూడి శంకరుఁడు కాఁపుర ముండెడిచోటు మేటిభా
గీరథియొడ్డునం దనరు కేవల పుణ్యపురాశి కాశి యిం
పారఁగఁ గాంచి యందుఁగల హర్మ్యములన్ దిలకించి ప్రోలికిన్
దూరమునుండిచేసెఁ బ్రణతుల్ గృతకృత్యుఁడనంచు నెంచుచున్.

వ. పదంపడి గంగానికటమ్మున కరిగి యందుఁ గృతస్నానుండై తర్ప
ణాదికం బొనరించి మునిఋణవిముక్తికై మార్గమ్ము నాలోచిం
చుచు సర్వథా యిప్పుణ్యస్థలంబు శివపరిగ్రహంబ కాని మనుష్య
పాలితంబు కాదు, కావున నిట నన్న కించిత్కరునైన నెవ్వండేని
తదనుమతమ్మునం జేసి కాని కృతకృత్యు నొనర్పవచ్చునని యెం
చుచు సుతసతీసహితమ్ముగఁ గొంతతడవేగి పార్శ్వగతుండును
దక్షిణార్థియునగు బ్రాహ్మణుం గాంచి వినయమ్మున నిట్లనియె.

క. ఈ నన్ను నాదు కొమరున్
నా నారీతిలకమును గనందగుఁ బేర్మిన్
మానివర ! యేమిపని మా
కానతి యిచ్చెదవు తెల్పు మర్మిలికల్మిన్. ౧౨౧

వ. ఇందొక్కరి కతన నీ ఋణంబు దీర్చికొను మనుడు నవ్వి యవ్వి
ప్రుఁడు రాజున కిట్లనియె. ౧౨౨

క. ఒకమాసమాయె, నను మి
న్నక మాటలు సెప్పి త్రిప్ప నాయమె భూపా
లక ! దక్షిణ యిడి కదలుమ
యకలంకంబైన కీర్తి నందెద వేనిన్. ౧౨౩

వ. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు మహాత్మా ! మాసం బిప్పటికిని
బూర్ణమ్ముగాలేదు దినార్ధంబింకను వ్యవధి యున్నయది, యించుక
ప్రతీక్షించితివేని ఋణవిముక్తుండ నయ్యెదనన నమ్ముని యిట్లను.

క. ఇపు డరిగివచ్చెదను స
త్యపరత నపు డీఁదలంపు నందకయున్నన్
శపియించెదనని యరిగెన్
గపటబ్రాహ్మణుఁడు నృపతి కళవళమందన్. ౯౨౯

ఉ. అంతఁ ద్రిశంకుపుత్త్రుఁ డకటా! యెటులిమ్మని యప్పుదీర్తు? శ్రీ
మంతులు మిత్త్రులుండినను మానముదక్కి విభుండనయ్యు నొ
క్కింతకుఁ జేయిచాఁపుదునె? వృత్తులు మూఁడు విధించె క్షత్రతా
కాంతులకెల్ల బ్రహ్మ; యవిగాక మఱొక్కటిద్రొక్కఁజెల్లునే.

వ. ఇతని ఋణంబు దీర్పకయున్న మృతిచెందితినేని బ్రహ్మస్వాప
హరణజనితదోషమ్మున నధమాధమంబగు క్రిమిజన్మంబు సంప్రా
ప్తంబగుఁ, గాదేనిఁ బ్రేతత్వంబు చేకూఱునట్టుంగాన నాత్మవిక్రి
యణం బొనర్చుటయ వరంబని యెంచి చింతాకులత్వమ్మున
నధోముఖుండై దీనుండై యున్న పతికి సతి యిట్లనియె.

ఉ. జనవర! సత్యవంతులకు సాటి మఱొక్కఁడు గాఁడు, సత్యవా
క్యనియతి దప్పి ప్రేతసముఁడై వెలిఁజెందు నరుండు; వాని స
ర్వనియమముల్ వృథా, ఋతము పాలనసేయుము స్వర్గలోకసా
ధనమగు నెట్లు సత్య; మనృతంబగు దుర్గతి కట్ల హేతువై.

వ. నాథా! యయాతి శతాశ్వమేధంబు లొనర్చి పిదప రాజసూయ
కర్తయై స్వర్గమ్మున కరిగి యొక్కపరి యసత్యంబాడి యధోగతికి
వచ్చెనని విందు ననుడు రా జిట్లనియె. ౯౨౮

గీ. ఎద్దియో చెప్పఁదలఁచితి విందువదన!
పలుకుమయ్యది కొంకక బాలకుం డి
తండు వంశంబు నెగడింపఁ దగినవాఁడు
కలఁడు వెనుదీయ నెయ్యది కారణంబు. ౯30

వ. నావుడు రాజపత్ని యిట్లనియె. ౧3౧

క. నరవర ! సంతానమ్మున
కరయఁగ సతి యట్టిఫలము నందితి వీఁక న
న్నొరులకు నమ్మి ధరామరు
ని ఋణము దీర్పంగఁ జనదె నిశ్చలబుద్ధిన్. ౧3౨

వ. అను శైబ్యావచనమ్ములకు దుఃఖాకులుండై,

చ. చెలి ! దరహాససంగతినిఁ జెన్నలరారెడి పల్కులెల్ల ని
మ్ముల విడనాడి నా హృదయముం గలఁగింపఁగ నిట్టివాక్యముల్
పలుకుట చెల్లునే ? మృదులభావము గల్గినదానవయ్యు న
న్నలయఁగఁ జేయుదే ? విధికి నన్నెముఁ బున్నెము లేకపోయెనే.

వ. అని కరుణంబుగఁబల్కి యన్నృపాలుండు దారవిక్రయమ్మున
కధీరుండై దుఃఖాతిరేకమ్మున మూర్ఛంజెందినంగాంచి యప్పతి
వ్రతయు. ౧3౩

ఉ. హా నరనాథ ! దైవమున కంతగ నెల్లిద మైతిమే ? జగ
న్మాన్యులైన భూపతులు మన్ననఁజేయఁ జతుస్సముద్రము
ద్రానుగతంబు భూవలయ మంతయు నేమహనీయుఁ డేలు న
వ్వానికి నీకు స్థండిలముపై నిటు నెవ్వగఁ గూరు టొప్పునే.

ఆ. వె. కోట్లకొలది విప్రకోటులకిచ్చి య
జ్ఞములు చేసి సత్యసంధుఁ డనఁగ
నెగడు నాదుపతికి నీకు నీ దురవస్థ
యెట్లు గల్గె ? నాకు నెఱుఁగఁ జెపుమ. ౧3౪

క. అనయము నింద్రోపేంద్రుల
కైన యీాతఁ డనంగఁ బుడమి నేలెడి ధర్మా

త్మున కీదుర్దశ గూర్పఁగఁ
జనునే! దైవమున కింత శంకయు వలదే. ౧౩౮

క. అని పలుమఱుఁ గుందుచు న
వ్వనజానన మూర్ఛ గూరి భర్తృ దరిఁ గ్రి
న్ననఁబడియె నిట్టికష్టము
చన దికె నెవ్వానికేని శత్రుం డైనన్. ౧౩౯

వ. ఇట్లిరువురును మూర్ఛం జెందియున్నయెడఁ గొమరుండు రోహితుండు క్షుధాకులుండై, ౧౪౦

క. నాలుక యెండెడి నా క
బ్బా! లలి భోజనము నిడక ప్రాణము నిలువం
జాలదు, క్షుద్బాధకు నేఁ
దాళ ననుచు మొత్తువెట్టుఁ దలిదండ్రులకున్. ౧౪౧

గీ. అంతలో నంతకుఁడు వోలె నధికకోప
మడర గాధిజుఁ డేతేర నవనిపతికి
నధికమై తగె దుఃఖ ; మట్లగుచుఁగాదె
ఋణికి ఋణదాత క్రుద్ధుఁడై యెనయుకట్లు. ౧౪౨

వ. విశ్వామిత్రుండును మూర్ఛంగూరిన యున్నరపాలునిపై శీతలోదకంబు చిలికి, ౧౪౩

క. నరపాల! నీక కాదిది
నరులకు నెల్లరకు నన్ ఋణము నీఁదెరువున్
బొరయనివారికిఁ గలయది
య, రయమున్మై లెమ్ము వంచనాదృతిమేలే. ౧౪౪

వ. అని లేపిన హరిశ్చంద్రుండు శీతలోదకసేచనమ్మున లబ్ధసంజ్ఞుండై క్రోధావిష్టుండును నంతకాపరావతారుండునునగు నమ్ము

నింజూచి మగుడ మోహాయత్తుండగుడు ద్విగుణితక్రోధుండై
తపసి నృపున కిట్లనియె. ౫౪౫

ఉ. సత్యము దప్పవేనియు నొసంగుము దక్షిణ ; సత్యహేతువా
దిత్యుని తేజ, మియ్యవని తెల్లము సత్యమునందె నిల్చు, నా
దిత్యులలోక మియ్యెడఁ బ్రతిష్ఠితమై చను, సర్వధర్మముల్
సత్యమునందె పొల్చు, నొక సత్య మగుఁ శతవాజిమేధముల్.

ఆ. వె. ఇంతయేల నాకు నిపుఁడ స్తగిరి కేగు
నంతలోన దక్షిణార్థమైన
కనక మిచ్చి పుచ్చఁగా నేరవేని శా
పం బొసంగువాఁడఁ బార్థివేంద్ర. ౫౪౭

—* హరిశ్చంద్రుండు భార్య నమ్ముకొనుట *—

వ. ఇట్లు పుయిలోడక నిష్ఠురమ్ముగఁ బల్కి యతండు సనినపిమ్మట
దుఃఖార్ణవమగ్నులై దంపతు లిరువురును గుందుచున్నంత వేద
పారగుండగు నొక బ్రాహ్మణుండు బహువిప్రసహితుండై యొట
కేనియుం బోవుచుండ రాజపత్ని యాతనిం జూపి పతి కిట్లనియె.

ఉ. ఎక్కుడు విప్రులం గలిసి యిట్లరుదెంచుచునున్నవాఁడు దా
నొక్కమహీసురుం ; డతనియొద్దకు నేగి ధనంబు గోరినన్
దక్కక యిచ్చుఁ బుత్రులకుఁ దండ్రిధనంబు గ్రహించు టొప్పదే ?
తక్కినమూఁడుజాతులకుఁ దండ్రులకారె మహీసురోత్తముల్.

వ. అను సతికిఁ బతి యిట్లనియె. ౫౫౦

గీ. క్షత్రియుఁడనయ్యు నేఁబ్రతిగ్రహముకొఱకుఁ
జేయిచాఁపుట యెట్లు లిస్సీ ! ప్రతిగ్ర

హంబు విప్రులసొమ్ము వర్ణంబులకును
వారు గురువులు పూజ్యులు వారిజాక్షి. ౧౧౧

క. గురువుల యాచింపం దగ
దరయఁగ దానంబు యజన మధ్యయనంబున్
శరణాగతరక్షణమున్
బరమంబులు క్షత్రియులకుఁ బరిపాలనమున్. ౧౧౨

గీ. "దేహి' యనుమాట వలవదు దేవి నాకుఁ
గలుగుఁగాక "దదామి" యన్ పలుకు, తెచ్చి
యెట్టులైనను నిమ్మని ఋణము దీర్తు;
నడుగుటకు నోరు గలదె యెంతైనఁ గస్తి ? ౧౧౩

వ. నావుడు రాక్షసుఁ డిట్లను. ౧౧౪

క. సమవిషమకాలముల యో
గమునన్ మానంబమానకతయున్ దాతృ
త్వము యాచకత్వమను నివి
క్రమమున నొడఁగూడుఁ గాలగతి వార్యంబే. ౧౧౫

క. కాదేని ధర్మలతకున్
బాపలు బ్రాహ్మణులు క్రోధపరులై కస్తిన్
దా ద్విజుఁడు ద్రోయునే ? మ
ర్యాదా శ్వాలిత్యములు సమయచోదితముల్. ౧౧౬

చ. అనుసతి కిట్లు "పల్కు జలజానన ! వాఁడి కరాసిఁ బూని గ్రొ
క్కున రసనన్ సుఖం బలరఁ గోసికొనం దగుఁగాని యొక్కనిం
గని ధనలోభమూని యసుగంగిమకింతునె "దేహి" యంచు, రా
జునకుఁ ద్రిశంకుపుత్రునకు శూరున కింతటిదైన్య మొప్పునే.

వ. కావున నెల్లైన భుజవీర్యార్జితం బగుధనమ్మొరుల కీయన యఖిల షింతుంగాని యాఙ్ఞాదైన్యం బొల్ల"ననుడు నప్పతివ్రతాశిరోమణి యిట్లనియె. ౫౫౮

ఉ. అమ్మిన నార్చినన్ మఱియు నందల మెక్కఁగఁ జేసినన్ వివా హమ్మునఁ గొన్న భార్య దగు నన్నిటికిన్ నరపాల! యాఙ్ఞకున్ సమ్మతి లేనిదో నను యశమ్మునకై తెగనమ్మి వచ్చు మూ ల్యమ్మును నిమ్మునీందునిని బుణార్థముగానిడు మింత యొప్పదే?

క. అను సతిపలుకులు విని యా
జననాథుఁ డఖండదుఃఖసాగరమునఁ గ్రు
న్నన మున్గి యింతకష్ట
మ్మునకున్ నే నొప్పు టెట్లు పూర్ణేందుముఖీ. ౫౬౦

వ. అనిన నోదార్చి యమ్మగువ మరల నిట్లనియె. ౫౬౧

గీ. ద్యూతహేతువు మద్యహేతువును రాజ్య
హేతువును భోగహేతువు నెఱుఁగ కకట!
సత్యసంరక్షణమునకు సాధ్వి నమ్మఁ
దగదె నీవంటి యుత్తమోత్తమున కధప. ౫౬౨

క. అని మాటిమాటికిని న
వ్వనితామణి యుక్తియుక్తవచనమ్ములఁ ద
న్నును బ్రేరేపఁగఁ దూద కి
ట్లను నంగీకార మాత్మయం దిగురింపన్. ౫౬౩

ఉ. ఎవ్వరుఁ జేయరాని పని యే నొనరించెద నీదుమాటచే జవ్వని! భార్య నమ్మెడి నృశంసులు గల్గిరె యేయుగమ్మునం,

దెవ్వగ నిట్టి దుష్కృతికి నిచ్చ యొనర్తు? నభాగ్యమూర్తినై
నవ్వల కాకరంబ నయి నల్వురలోఁ దలవంపు నింపఁగన్.

వ. ఇట్లు చింతించుచు నెట్టకేలకు హరిశ్చంద్రుండు రంగమ్మునఁ బత్ని నవతరింపఁజేసి గద్గదకంఠుండై యెడనెడ నడుచు నాగరికుల కిట్లనియె. ౧౬౫

గీ. నాగరికులార! కరుణాసనాథులార!
యీ తలోదరి నాభార్య యెవరికేని
దాసిగా విక్రయించెదఁ దగినధనము
నీఁగలుగు దాత గలఁడె యిందొకఁ జెపుఁడ. ౧౬౬

వ. నావుఁడు వార లందఱుఁ బరమాశ్చర్యసంభృతమానసులై మండలాకారమ్ముగఁ జుట్టువార నిలిచి నీ వెవ్వఁడ, విట్లు పత్నివిక్రయము నాఁ బొనర్ప నేమివచ్చె నావుఁడు వారల కతం డిట్లను. ౧౬౭

క. సగపాలు చచ్చి యీ దు
ర్భగకార్యము చేయువాఁడఁ బాపాత్ముఁడ దుం
డగుఁడగు రక్కసునిన్ బో
లఁ గలుగు కఠినుండ నన్ దలంప నఘు మగున్. ౧౬౮

వ. ఇట్టి నావృత్తాంతమ్ము మీకేల, వలసిన నియ్యంగనం దగిన ధనమ్మిడి దాసిగాఁ గైకొనుఁడని యుచ్చైస్స్వరముగ నొడువు నమ్మానవపతివచనంబులు విని కౌశికుండు వృద్ధబ్రాహ్మణరూపంబు ధరియించి యయ్యెడ కరుదెంచి యిట్లనియె. ౧౬౯

చ. ధన మతులంబుగాఁ గలను తద్దయునున్ సుకుమారి యస్మదం
గన పనిసేయరామిఁ గడుఁగష్టము చెందుచునుండు నీకుఁ గో
రిన ధనమిచ్చి పుచ్చెదను బ్రేయసి నమ్ముట నిక్కువంబె నాఁ
గను బ్రీతి చెప్పుఁడయ్యె క్షితికాంతుఁడు కూరినవంత పెంపునన్.

వ. అట్లు నిరుత్తరుండగు నన్నరపాలున కతండు మరల నిట్లను, ధర్మ
శాస్త్రముల ద్వాత్రింశల్లక్షణోపేతయు శీలవతియునగు తరుణికి
మూల్యంబు కోటి యనియుఁ బురుషునకు నర్బుదంబనియుఁ
జెప్పంబడుఁ గావున, ౧౨౧

క. నీ తరుణి కనుగుణంబగు
నేతన్మూల్యంబు గొనుము గృహమేగెద నే
నీతన్విం గొని యనవుడు
నాతఁడు ప్రతి చెప్పఁడాయె నతిదుఃఖమునన్. ౧౨౨

గీ. అంత నావృద్ధవిప్రుఁ డహంకరించి
ధనము నృపునగ్రమునఁ బోసి "దాసివై తి
రమ్ము తడవేల" యనుచుఁ గరమునఁ గొప్పు
వట్టి యీడ్చె నారాజపత్ని నకట. ౧౨౩

వ. అట్లు కఠినుండై లాగికొనిపోవుచున్న యమ్మునికి నప్పరమ
సాధ్వి యిట్లను. ౧౨౪

చ. అకట! మునీంద్ర నన్ విడువుమయ్య సుతున్ విడనాడనోప నే
నకలుషనై పతివ్రత నయం బొకయించుక లేక నన్ను ము
ట్టకు మని, పుత్రుఁగూర్చి యకటా నృపపుత్రక! దాసినైన నా
వికలత చూడుమయ్య నను వీడఁగదయ్య యిఁకేటికూరుముల్.

చ. అనినను వస్త్రమున్ విడువ కన్నృపపుత్రకుఁ 'డంబ యంబ' యం
చనుగతుఁడై యఖండగతి నశ్రువు లొల్కఁగ నేడ్చుచున్ బునః
పునరుదయత్పదస్ఖలనమున్ గని యేగుచు నుండ నెంత దు
ర్జనుఁడో యతండు! పొమ్మనుచు రాజసుతున్ గరమెత్తి మొత్తెడిన్.

ఆ. వె. ఎంత తిట్టి మొట్టి యెడ చేయ నెంచినఁ
దల్లి కొంగు వట్టి తత్తఱమున

వెనుక నరుగుచుండెఁ, విడువఁగ శక్యమే
బాలురకును దల్లిపట్టుఁ బేర్మి ! ౧౭౭

చ. అటు చనుదెంచు నాత్మజుని నయ్యమగాంచి, మహాత్మ! నన్నుఁగొ
న్నటులె మదాత్మజాతుఁగొనుమయ్య ధనంబునొసంగి యిట్లొన
ర్చుట నను రక్షసేఁత యొకరుండ సుతుండగుటన్ విశేషలం
పటమయి మన్మనంబు పనిపాటలకున్ వెనుదీయుఁ గానిచో.

—* గోహితుండు క్రీతుండగుట *—

వ. ఇంక లకుం గొఱగాని నన్నుం గొని యేమిఫలంబగు ? నో
యయ్యా ! యెట్లైన దీననగు నన్నునుగ్రహించి నా కొమరునిఁ
గ్రీతుఁగా నొసర్పుమనవుడు నతండంగీకరించి పురుషునకు నర్పు
దంబు మూల్యంబని చెప్పి యమ్మహీనాథునొద్ద తద్ధనం బునిచి
మీరిరువురును వెంబడి వచ్చునది యని చెప్పి యవ్విప్రుండు
బయలువెడలె ; నంత నమ్మహాపతివ్రత భర్తకుఁ బ్రదక్షిణం
బొనర్చి పాదమ్ములపై శిరంబిడి యతిదుఃఖభరమ్మున నిట్లను.

క. దానము లీఁబడి యగ్నులు
మానింపంబడి ద్విజుల్ సమగ్రమ్ముగ స
న్మానితులై రేనియు నా
కీ నరపతి భర్తకాఁడె యెన్నిభవముల౯. ౧౮౦

క. అని పాదములంబడి వా
రని భక్తియుఁ బేర్మి కూర్మి గ్రిందుకొనఁగ లే
వని భార్యం గని దుఃఖాం
బునిధింబడి యిట్లు పల్కె భూపాలకుఁడు౯. ౧౮౧

క. ఈ తరుణి యాతలోదరి
యాతల కెటు లేగు ? భర్తనగు నా కెడమై
యేతీరున మను ? వృత్తా
పేతంబై నీడ యొలయు టెందుం గలదే !   గీ౯ ౨

వ. అని నికటగతుండగు కొమరు నుద్దేశించి,   గీ౯ 3

మ. అకటా ! న న్విడనాడి పోయెదె కుమారా ! దుర్భగుండై న తం
డ్రికి నీబోంటి సుతుండు దక్కునె? యిఁక న్నే దుఃఖముం జెంద నో
ద్దకు నేతెంచి నిషేధవాక్యములు దద్దక బల్కి యోదార్చి బు
ద్ధికి ధైర్యం బిడువార లెవ్వరు నను న్దీనాత్ముఁగాఁ జేసెదే.

ఉ. ధారుణి యెల్లఁ బోయినను ధైర్యము వీడ ; సుతున్ గుణాకరున్
ధీరమతు న్త్యజించు టెటు? చెల్వఁగదయ్య ద్విజేంద్ర ! యంచు నా
భూరమణుండు విప్రునని, పూతచరిత్ర ! సరోజనేత్రి ! స
న్నిరహిం డించి దాసివయి యేగెదె ? దైవబలమ్ము పెంపునన్.

క. నను నిక్ష్వాకుకులోద్భవుఁ
డనియును రాజేంద్రుఁడనియు నధినాథునిఁగాఁ
గొని నాకారణమున నో
కన్నికిన్ దాసివయి కుందఁగాఁ బనుపడెనే.   గీ౯ ౬

క. ఏతాదృశగురుదుఃఖా
న్వీతుఁడనై కుందునన్ను నెవ్వరు మోదా
న్వీతు నొనరింతు రని య
త్యాతురుఁడై భూపుఁ డడలె ననదవిధమునన్.   గీ౯ ౭

వ. అంత నవ్విప్రుం డేతెంచి క్రోధాకులుండై యారాజర్షి సమక్ష
మ్మున నారాజపత్నిం బట్టి కశాఘాతమ్ములం గొట్టి పుత్రసహిత

మ్మగ నీడ్చికొని పోవుచుండ హరిశ్చంద్రుం డేమియుం జేయునది
లేక యిట్లు దుఃఖించె. ౫౮౮

చ. తరణిశశాంకవాయువులు తక్కినమానవులుం మఱెవ్వ రే
పరమపతివ్రతం గనఁగఁ బాల్పడ కుందురొ మున్ను ; నేఁడు భా
గ్యరహితయై యకారణము యవ్వనితామణి దాసి యయ్యె దు
స్తరమగు దైవపాక మది దాఁటఁగ రాదు విరించికైనియుం.

ఉ. మారుని గేరువాఁడు సుకుమారుఁడు నాపు కుమారుఁ డీతఁ డం
భోరుహమిత్రవంశజుఁడు పూజ్యతఁ దక్కి యభాగ్యుఁడైన నా
నేరమికారణంబుగ ననిందితుఁ డొక్కని చేతఁ గ్రీతుఁడై
బోరన నేడ్చుచుం జనుట పోలునె ? పుత్రులు లేరె ధాతకుం.

ఉ. హానళినాక్షి ! హాతనయ ! యక్కట ! దుష్టుఁడ నైన నాదు దు
ర్మానము కారణంబుగఁ గ్రమంబున దైవబలమ్ము దక్కియొం
దేనియుఁ బోతిరే ? ఋణము తీఱెనె ? మీకును నాకు నేఁటితోఁ
బూనిక నింత చేసియును బోవనిప్రాణము నాకుఁ గల్గెనే. ౫౯౧

వ. అని మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా విలపించు నాసత్యసంఘుని కడకు
విశ్వామిత్రుండు సశిష్యుఁడై వచ్చి కోపమ్మున నిట్లనుు. ౫౯౨

క. అనృతం బాడక సత్య
మ్మునకుం గట్టువడెదేని ము న్నిచ్చెద నీ
కని పల్కిన దక్షిణఁ గ
న్నన నా కిడు మనుడు ధరణినాథుఁడు పేర్మిం. ౫౯౩

వ. మునిహృదయం బెఱింగి యితండు రాజ్యదానదక్షిణయుంగాక
మున్ను నే నితనికి “ యాగార్థంబు ధనం బిచ్చెద నయోధ్యకు
ర ” మ్మని నొడివిన ధనముంగూడ దెమ్మనుచున్నవాఁడు; కాని
మిగ్మాధనంబున సార్థహేమభారద్వయంబ కాక మఱికొంత మిగి

లిమే యుండుఁ గావున నుభయమ్మునకుం బర్యాప్తంబగుం గాకేమి యని కెలన నున్న ధనముం జూపి యిందు రాజసూయ దక్షిణయుం గలదు దీనిఁ గ్రహించి నన్నుం గృతార్థుఁ జేయుము నావుడు గాధిజుం డీధనం బెట్లుసంగ్రహించితివి నొడువు మనుడు నతం డిట్టు లను. ౫౪

క. మునివర ! ద్రవ్యంబును గై
కొను మంతియకాని వేఱు గోరకు మదినే
వినిచిన సేకును నాకును
బనుపడు శోకంబు పట్టఁబగ్గము లేమిఁ. ౫౫

క. నావుడు ముని యిట్లను నో
భూవల్లభ ! ద్రవ్య మెట్టిపోఁడిమి చే నీ
తావునకు వచ్చె ? శస్త్రం
బై వెలయక యున్న మాకు నది గ్రాహ్యంబే. ౫౬

చ. అనవుడు రాజు వల్కు- వినుమయ్య మునీంద్ర ! పతివ్రతాంగనా
జనమణియైన మత్సతిని సద్గుణశోభిత నమ్మినాఁడ ని
షు-నిచయ మొక్క-కోటిగొని ; కన్నకుమారకు నర్బుదంబు కై
కొని యిడినాఁడ నీధనము గొంకక కైకొనుమయ్య మొ్రక్క-దన్.

వ. అని ప్రార్థించుటయు నమ్ముని యాధనముం జూచి యియ్యది యల్పంబు రాజసూయమ్మునకు దక్షిణ యింత స్వల్పం బెట్లు ? మఱి కొంత తెచ్చి నా కొసంగు మట్లొనరింపవేని, ౫౮

గీ. నాతపోవీర్య మధ్యయనంపుఁజేవ
మత్ప్రభావంబు నాదగుమహిమ మగుప
డంగఁ జేసెద విప్ర లనంగ నంత
నెల్లిదమె ? యిమ్ము తక్కి-న దిపుడ నాకు. ౫౯

వ. అనవుడు హరిశ్చంద్రుండు కొండొక తాళితివేని మఱియుం గొంత ధనంబిత్తుననుటయు, గాధిజుండు రాజా ! యింక దినమ్మున నాలవ భాగంబు మాత్రి మవశేషముగా నున్నయది యంతదనుకం దాళువాఁడఁ బిమ్మట మఱుమాట చెప్పిన నే నొప్పెడి వాఁడఁగా నని యాధనంబు గొని యరిగెఁ ; బిదప హరిశ్చంద్రుండు దీర్ఘ నిశ్వాసం బొనరించి యధోముఖుండై యుచ్చైస్స్వరమ్మున నిట్లనియె. ౬౦౦

క. నను విత్తక్రీతునిగా
నొనరిచి ప్రీతత్వ మందియుండిన నాచేఁ
జను నెవ్వని యార్తి యతం
డనుగతుఁడై యిటకు వచ్చు నరుగండుండెన్. ౬౦౧

వ. అనునంత నొక్క చాండాలుండు దుర్గంధదూషితశరీరుండు వికృ తోరస్కుండు శ్మశ్రులుండు లంబోదరుండు శవమాల్యాలం కృతుండు హస్తజర్జరయష్టి యగుచు నేతెంచి యిట్లను. ౬౦౨

క. వినుమేఁ జాండాలకుల
మ్మునఁ బుట్టి ప్రవీరుఁ డనఁగఁ బొల్చెడి వాఁడన్
జనవర ! నాయానతి మృత
జనచేలాపహృతి సలుపఁ జనుము కడంకన్. ౬౦౩

వ. నాపుడు రా జిట్లనియె. ౬౦౪

గీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియులఁగూర్చి పలికియుంటిఁ
గాని తక్కొరులగుఱించి కాదు ; జగతిఁ
దనరు నుత్తమమధ్యమాధముల కనుగు
ణంబయిన ధర్మములు విహితంబు లగుచు. ౬౦౫

వ. కావున నీవు నన్నుఁ గొన నన్ర్హుండ వన వాఁడును నరేంద్రా ! నీవు సామాన్యమ్మగ నాయెదుటఁ బల్కినకతనఁ గొన నుద్య మించితి, సత్యమునకుం దప్పవేని యట్లొనరింపు మిప్పు డీనియమ మ్ములు చెప్పుట పాడి గా దని మఱియును, ౬౦౬

క. అవిచారితమతివై తా
నెవఁడును సత్యంబు దప్ప నెఱుఁగనిచో ముం
దు వచింపరా దసత్యముఁ
దవిలెడివాఁ డెట్టులేనిఁ దగుఁ బలుకంగన్. ౬౦౭

క. అను నమ్మాలని పలుకులు
విని జనపతి సత్యమునకు వెలియై నరక
మ్మునఁ బడుటకన్నఁ జాండా
లనియతి నుండుటయ కొంత లగ్గగుఁగాదే. ౬౦౮

క. అని యోజించెడి యాలో
నన గాధిజుఁ డటకువచ్చి నరవర ! నీ కో
రినధన మిచ్చెద నను మా
లనికిన్ దాసుండ వగుట లాఘవమగునే. ౬౦౯

—* హరిశ్చంద్రుండు చాండాలునిచేఁ గ్రీతుండగుట *—

వ. అట్లని నా కీఁదగు దక్షిణ యేవిధమ్మునఁ బూర్ణం బగునని క్రోధ తామ్రాక్షుండై యరుగు నమ్మునివరునకు జనవిభుం డిట్లను.

క. అనఘుండగు సూర్యుని కొల
మునఁ బొడమిన క్షత్రియుండ మునివర ! నాకుం
జను నే ? చాండాలుని సే
వనముం బొనరింప ధనమువలని దురాశన్. ౬౧౧

వ. అనిన ముని యిట్లను. ౬౧౨

ఉ. మాలని కెట్లు సేవన మమర్తు నటంచుఁ దలంకెదేని నీ
జాలినదివ్య మిచ్చి కొనుసత్పురుషుం గనఁ జేయు మింక నేఁ
దాళ, శపించి యేగెదను దామసపాప్తుఁడు వోవుదెంచె నా
కేల విచార మెట్లయిన నీవలె దక్షిణ కైకొనన్ వలెన్. ౬౧౩

వ. నీ వెట్లేని ధనమిచ్చుటయ నాకుఁ బ్రధానం బని పాశ్రీగొడ్డ
మ్మగ ఘూంకారం బొనర్చు నమ్మునికి నాజలి ఘటియించి పాద
మ్ములం బడి నృపాలుం డిట్లనియె. ౬౧౪

ఉ. ఓమునినాథ! కొంత కృప యుంచి ప్రసన్నుఁడవై భవత్పదం
బే మదినమ్మియున్న ధరణీశుని దీను ననాథు నార్తు న
న్నోమఁగదయ్య! యంత్యకులయోగముకన్న నినున్ భజించి నీ
ధామమునందు సేవకపదమ్మున నేఁ బనిగొందు నమ్రతన్.

వ. నీ వేది పంచిన నయ్యది యొనర్చువాఁడ నని పదమ్ముల నుండి
లేవని యన్నరనాథున కతం డిట్లను, నీకోరినయట్ల నాకు దాసుం
డ వగుము నే నెద్ది చెప్పిన నయ్యది యొనరింతువే? నావుడు
హరిశ్చంద్రుండు కొంత సంతసించి పునర్జాతునిగాఁ ద న్నెంచి
కొనుచు నమ్మునికిట్లను. ౬౧౬

క. ఓమునిజనమణి! న న్నిఁక
నేమి యొనర్చినను మంచిదే నీపాదం
బే మదిని నమ్మి నీపను
పేమైనన్ జేయువాఁడ నెల్లపుడుఁ దగన్. ౬౧౭

వ. కావున నీకేమి యొనర్తు నిప్పుడ నా కానతిమ్మనుడు నమ్ముని
చాండాలుం బిలిచి యిట్లను. ౬౧౮

గీ. ఓరి చాండాల ! వీఁడు నాయొద్ద దాసుఁ
డయ్యె దవ్యంబు నాకు ముఖ్యంబు గాని
వీనితోఁ బనిలేదు నాయానతిని ధ
నంబు నిడి వీనిఁ గైకొమ్మనంగ వాఁడు. ౬౧౯

వ. గాధిజుం గని మహాత్మా ! ప్రయాగమండలంబున దశయోజన విస్తీర్ణంబగు భూమిని రత్నమయమ్ముగా నొనర్చి నీకు మూల్యమ్మునకుఁగా నొసంగువాఁడ నాకు నివ్వానికతన నియ్యార్తి యడఁగు నియ్యది నీ వొనర్చిన యుపకారం బని చెప్పి, ౬౨౦

క. రతనములు మౌక్తికమ్ములు
నతులితమగు పైఁడియుఁగ సహస్రపు సంఖ్యన్
మితిమీఱునట్లు లమ్ముని
పతికిచ్చెఁ బ్రవీణుఁ డెంతభాగ్యము గలఁడో. ౬౨౧

చ. అటు ముని చేత విక్రియము నందు త్రిశంకుసుతుండు " నాకు ని
జ్జటిలుఁడు సేవ్యుఁ డీతని నశమ్మన నెయ్యదియేనిఁ జేసినన్
గుటిలత నన్నుఁ బొంద దనుకూలము యిమ్మునియాజ్ఞ సేఁత యిం
కెటులయినం గృతార్థుఁడ మునీంద్రు ఋణమ్మును దీర్పనేర్చితిన్.

వ. అని నిర్వికారవదనుండై యానందించు నెడ నశరీరవాణి యిట్లను.

ఉ. ధన్యుఁడవైతి సత్యమును దప్పక భామలకోర్చి యెల్ల రా
జన్యులు దేవతల్ నినుఁ బ్రశంస యొనర్ప నగణ్యకీర్తిస
న్మాన్యుఁడవై మునీంద్రునిఋణంబు తృణంబుగనిచ్చిపుచ్చి యీ
దైన్యము లెక్కపెట్టక ముదమ్మునఁ బొల్చెద వింత యొప్పునే !

ఆ. వె. మేలు మేలు నీవు మేదినికెల్లను
భూషణమవు నిన్నుఁ బోలరాదు

సత్యమున మఱొక్కజనునకు నని నుతుల్
గొలిపి సురలు పూలు గురిసి రపుడు. ౬౨౫

వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు ద్విగుణితానందుండై కౌశికునికిఁ గేలు
మొగిచి యిట్లను. ౬౨౬

క. తల్లియుఁ దండ్రియు దైవం
బెల్లరు నాకీవ నన్ను ఋణముక్తునిఁగాఁ
దెల్లము చేసితి వో ముని
వల్లభ ! నీయాజ్ఞ నే నవశ్య మొనరుతుఁగా. ౬౨౭

వ. నీవెయ్యది చెప్పినను నాశ్రేయమ్మునకుఁ గాని యొండుగాదు
నిక్కమ్ముగ నేమి యొనర్తు నాన తిమ్మనుడు నమ్ముని యిది
మొదలీచాండాలునిపనుపున జాగరూకుండవై వర్తింపుము, నీకు
శుభమ్మగునని చెప్పి యరిగె; నాపుడు జనమేజయుండు మహాత్మా!
యతండు చాండాలసేవకుండై యవ్వానిగృహమ్మున నెట్లు
వర్తించె ననుడు వ్యాసుం డిట్లను. ౬౨౮

గీ. అట్లు కౌశికుఁ డరుగుడు నా నృపాలుఁ
గని శ్వపచుఁడిట్లు పల్కు "దొంగవయి పాఱు
దువో, మఱేమొకో ? యిందు బద్ధుండవగు" మ
టంచుఁ గట్టించె రజ్జుల నంటఁదీసి. ౬౨౯

వ. అట్లంటఁగట్టి యసత్యుండవై పలాయనం బొనర్పకుండువాఁడ
వని దండమ్మునం దాడించుచుఁ దనపక్కణమ్మునకుఁ గొనిపోయి,

గీ. ఇష్టబంధువియోగార్తు నష్టతేజు
వ్యాకులేంద్రియు నా నృపవర్యు నిగళ
బద్ధునిఁగఁజేసి నిద్రకుఁ బడియె శ్వపచుఁ
డకట ! యాతని గతి చూడఁడాయె మరల. ౬౩౦

వ. అట్లు నిగళబద్ధుండును క్షుద్వ్యాకులుండును నై భార్యాపుత్త్రులం దలంచికొని యిట్లు విలపించు. ౬౩౭

ఉ. దీనముఖుం సుదుఃఖితునిఁ దేజము దక్కినవాని బాలుఁ దా
నానతవక్త్రయై కని 'సుతా! బెగడొందకుమయ్య యింతలో
మానిబుణంబుఁ దీర్చి నృపమౌళి కృపన్ మన కీయవస్థ యె
ల్లనియుఁ బాపు' నంచు స్మరియించు సతీమణి నన్ను మాటికిన్.

గీ. 'అయ్యయొద్దకు నేగెద' ననుచు నేడ్చు
సుతుని నోదార్ప నక్కటా! సుదతి 'యల్లె
యేగుదువు గాని' యనిచెప్పి యెలమి గల్గఁ
జేసి మఱపించు నేమియుఁ జేయరామి. ౬౩౮

గీ. అంతియే కాని యకట! యయ్యతివ నేను
మాలని గృహమ్మునం దసామాన్యనిగళ
బాధమున నిట్లు లున్నసంబంధ మెఱుఁగ
దెట్లొఁగ నేనియు మృతిచెందు నిదియ మేలు. ౬౩౯

చ. రమణ నెసంగునట్టి ఘనరాజ్యము పోవుట బంధుమిత్త్రసం
ఘములకు దూరమేగుట జగమ్మునకెల్ల మహాపతివ్రతా
త్వముగలభార్యయున్ సుతుఁడు దాస్యమునొందుట నాకు మాలగే
హము గతియౌటయుం దొడరె నాపద లాపదలంద పైఁబడున్.

వ. ఇట్లు ప్రతికూలంబగు విధికిఁ దలంకుచు భార్యాపుత్త్రుల స్మరించికొనుచు నొక్క నాలుగుదినమ్ములు గడపునంత నా ప్రవీరుం డతని బంధనిర్ముక్తుఁ జేసి పరుషదుర్భాషణంబులఁ దర్జించుచు మృతచేలాపహరణమ్మునకై యిట్లు నియోగించె. ౬౪౦

క. ఈ నగరిదక్షిణమున శ్మ
శానము గల దచట నుండి శవవస్త్రసమా

దానము పనిగా న్యాయ్యం
బై నెగడెడివృత్తి మెలఁగు మనవరతంబున్. ౬౩౮

వ. జర్జరంబగు నీదండంబు గైకొని యియ్యది వీరబాహుం డిచ్చెనని యెల్లరకుఁ దెలియ నుద్ఘోషించునది యని చెప్పి పనిచినఁ దదాజ్ఞంగొని దండమండితకరుండై, ౬౩౯

ఉ. ఆనరనాయకుండు భయమ్మై శవమాల్యయుతంబు పూతిగం
ధానుగతంబు ధూమమయ మామిషలోలుపగృధ్రకంకదు
ర్ధ్వానము నర్ధదగ్ధశవదర్శనసంగతమై మనస్యసం
ధానమునౌ శ్మశానము సదాప్రలపచ్ఛునకంబు గన్గొనెన్.

చ. పెనిమిటి కేడ్చు భార్యలును బ్రేయసి కేడ్చెడిభర్తలున్ దనూ
జున కడలొందు తల్లులును సోదరికై వగచెందునప్పలున్
మనుమల కేడ్చుతాతలును మామల కేడ్చెడి భాగినేయులై
పనుపడు నా శ్మశాన మతిభైరవశబ్దసమాకులంబునై. ౬౪౧

వ. ఇట్టి మహాఘోరాకారమ్మునఁ గల్పాంతకాలసన్నిభంబును జ్వాలన్మాంసవసామేద "ఛ్ఛాంగ్, ఛూంగ్" ధ్వనిసంకులంబును నగు నమ్మహాశ్మశానంబున కరిగి యూహించుచుండు, ౬౪౨

చ. వెనుకటిరాజ్యమున్ సుతుఁడుభృత్యులుమంత్రులుభార్యయుందలం
పునఁ బొడకట్టఁ దన్మయతఁ బొందిధృతిం గనలేక "ప్రేయసీ!
నను విడనాడితే? కులమ, నన్నెడచేసితె? పుత్రకా, ననుం
గనుఁగొనరావుగా ?" యని యఖండగతిన్ విలపించు ఖిన్నుఁడై.

క. కోపనుఁడగు నావిప్రుని
ప్రాపున మీ రెట్టిపాట్లు వడుచుంటిరో ? మీ

యాపదలు నే నెఱుఁగ నా
యాపత్తును మీకు నెఱుఁగ నయ్యెడినె కటా. ౬౭౪

—* హరిశ్చంద్రుండు శ్మశానమ్మున నుండుట *—

క. అని చింతించుచు ధర్మం
బును దప్పిన నరుఁడు శుభము పొందఁడు యత్నం
బున నది రక్షించిన స
జ్జనునకు సుఖమును యశంబు సమకూరు నొగిన్.

వ. కావున నెప్పాటనేని ధర్మరక్షణంబు కర్జంబని తనకు వీరబాహుం
డాజ్ఞాపించిన చందమ్మున వచ్చుశవమ్ములఁ గనుంగొనుచుఁ దత్త
న్మాల్యగ్రహణంబున కటు నిటు నరుగుచుఁ దత్తత్కృత్యమ్ముల
జాగరూకుండై రజోదిగ్ధసర్వాంగుండై మెలఁగుచు, ౬౭౬

ఉ. ఈ శవమూలమై మనకు నింతధనం బొడఁగూడె మీఁద నా
యా శవకారణమ్ముగ శతాధిక మూల్యము వచ్చు దీన భూ
మీశున కింత, యింత మనయేలిక మూలని, కింత నా కటం
చాశమెయిన్ జరించు నొకఁడై ధృతజీర్ణపటైకకంథుఁడై. ౬౭౭

క. నానాశవోదనాదన
దూనానూనక్షుధార్తితోఁ దన్మాల్యా
ధానశిరస్కుఁడుఁ దద్భ
స్మానుగతాంగుండు నగుచు నవనిపుఁ డచటన్. ౬౭౮

చ. పవలును రాత్రియున్ నిదురఁబాసి వసాదికలిప్తపాణియై
శవములరాక చూచుచు నిషక్తవిలోచనుఁడై శ్వపాకజా
తి వలుకురీతిఁ బల్కుచు మదిన్ మఱియొందు నెఱుంగ కొక్కయేఁ
డవశత నిట్లు పుచ్చె, నదియూ శతవర్షసమంబు పార్థివా. ౬౭౯

వ. అంత నొక్కనాఁడు రోహితుండు సవయస్కులగు విప్రబాలురం గూడి పురమ్మున కనతిదూరమ్మున కేగి యచ్చటఁ గొండొక క్రీడించి రాఁబోవువాఁడు ముందట. ౬౫౦

గీ. అల్పమూలమ్ములును మఱి యగ్నిసహిత
ములును గోమలములును దర్భలను జూచి
యాగ్యనకు నివి యుక్తమ్ము లనుచుఁ గట్టి
కట్టి సమిధాదికమ్ములు దొట్టి భక్తి. ౬౫౧

వ. ఇట్లు తన యేలిక యగు విప్రవరుఁ గూర్చువాఁడై పాలాశాది కాష్ఠమ్ములతోఁ గట్టిన మోపొకటి శిరమ్మున నిడికొని భారం బైనయెడ దింపికొని ఖేదంబు నొందుచు జలంబు సంప్రాప్తం బైనఁ ద్రావుచు వచ్చునెడ నొక్క వల్మీకమ్మునఁ గాష్ఠభారంబు దింపి మరల నెత్తికొనునంత విశ్వామిత్రప్రేరితం బై యొక్క సర్పం బతిఘోరవిషదూషితం బవ్వల్మీకంబు నిర్గమించి, ౬౫౨

క. ఆ నృపసుతునిం గఱచిన
మేనెఱుఁగక పడియెఁ దోడ మెలఁగెడి బాలుర్
దీనులయి వేగ చని రా
ట్సూనుజననిఁ గాంచి కొంత శోకముఁ గదురన్. ౬౫౩

ఆ. వె. వినుము విప్రదాసి ! తనయంత నీసుతుఁ
డరుగుదెంచె నాటలాడ నెంచి
యచటఁ బాము గఱచె నంతట భీతిల్లి
వచ్చినార మిటకు వార్తఁ దెలుప. ౬౫౪

క. అను పలుకు వజ్రపాతం
బున కెనయై రాజపత్ని పొరిఁబొరి మూర్ఛన్

బనుపడి నఱకిన కదళీ
ఘనతరువుంబోలెఁ బడియెఁ గష్టముపాలై. ౬౫౫

వ. అంత నవ్విప్రుం డరుదెంచి శీతలోదకంబు చల్లిన లబ్ధసంజ్ఞయై విలపించు నా శైబ్యంగని యతం డిట్లను. ౬౫౬

ఆ. వె. ఈప్రదోషవేళ నేడ్చుట లక్ష్మీకరంబు గాదనుచుఁ గరంబు నెఱిఁగి
నా గృహమ్మునందు నాతిరో! యేడ్చెదు
సిగ్గులేదె యిదియుఁ జెప్పవలెనె. ౬౫౭

వ. అని నిష్ఠురుఁడై తన్నుం దిట్టు నవ్విప్రుని కుత్తరం బీనేరక తన్మయచిత్తయై, ౬౫౮

క. కన్నీరు కాల్వగట్టఁగఁ
దన్నెఱుఁగక కరుణ మొలయఁ దగ్గియు శోకా
భ్యున్నతి నెలుఁగెత్తుచు నే
డ్చె న్నందనుఁ దలఁచి "యెంత చేసితి" వనుచున్.

—* శైబ్య పుత్రిమృతికి శోకించుట *—

వ. ఇట్లు వికీర్ణకేశియై యొడ లెఱుఁగక మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా నొఱలుచున్న రాజపత్నికి దుర్మార్గుం డు పాఱుం డిట్లను. ౬౬౦

క. ధనము తగినంత యిచ్చితి
నినుఁ దెచ్చితి నింటిపనికి నీవీగతి న
న్నును మోసపుత్తె? దాసికిఁ
జనునే యీరీతి? నిన్నుఁ జంపెద మొండీ! ౬౬౧

వ. అని తన్నుఁగొట్ట నుంకించు నక్కఠినాత్మున కారాజపత్ని మహాత్మా! నన్నుంగొట్టకుము నాసుతుండు సర్పదష్టుండై మృతుం డయ్యె. ౬౬౨

క. కరుణించి యాజ్ఞ యిచ్చిన
నరిగెద నాపట్టి నాకులాభరణము తా
నురగవిషమ్మున నెచ్చట
మరణము గనె నటకు; నన్ను మన్నింపు మొగిన్. ౬౬౩

క. ఇఁక నీజన్మమునకుఁ బు
త్రికుమోహముం జూచు భాగ్యదశ గల్గదు నేఁ
టికి ఋణము తీఱె నొక్కం
త కరుణ నన్నటకుఁ బొపఁ దగదె మహాత్మా. ౬౬౪

వ. అని కన్నీరు వఱ్ఱుగా రోదనంబొనర్చు నమ్మానినికిఁ గ్రుద్ధుండై వృద్ధుం డిట్లను. ౬౬౫

గీ. ఓసి దుర్మార్గురాల! నాదాసివయ్యు
నింటిపనులను డించి నీ వేగితేని
యెవఁడు నీతాత యిప్పుని నెల్లఁజేయు
స్వామికార్యవిఘాతంబు సలుపనగునె. ౬౬౬

వ. ఎవ్వండేని వేతనంబుగొని స్వామికార్యంబొనర్పఁ డవ్వాఁడు మహారౌరవనరకమ్మునం బడి యొక్కకల్పంబుండి పదంపడి కుక్కుటంబై జనియించు. ౬౬౭

గీ. ఐన నాకేల నీయెడ నఖిలధర్మ
ములును వమ్ముగ వచియింప, మూర్ఖులందు
నీచులందును వ్యర్థమై నెగడు నీతి
చౌటనేలను బడ్డ బీజంబు పగిది. ౬౬౮

వ. నీ కించుకేనిఁ బరలోకభయంబు గలదేని వచ్చి యింటి కార్యమ్ములు చక్కఁబెట్టుమని నిష్ఠురమ్ముగఁ బల్కసద్ధరాసురున కమ్మగువ వేపమాన యగుచు నిట్లను. ౬౬౯

క. ఒకయింతలోన మృతపు
త్రికదేహము చూచివత్తుఁ దడయక నాపై
సకరుణదృష్టిం జూనుపు ము
పకృతిం బొనరింపు మింత పాటిగ నేర్మిన్. ౬౭౦

వ. అని చరణమ్ములం బడి యతికరుణమ్ముగ నేడ్చు నమ్మగువం గని కోపోద్రేకమ్మున నతం డిట్లను. ౬౭౧

గీ. కొడుకు చచ్చిన నూ కేటికొడన ? యింటి
పనులు తక్కక చేయుము గానము గలిగి
కానిచో మత్కశాఘాత మూని నీఁపు
బిడ్డలగు మున్నె యాగవే పడఁతి నన్ను. ౬౭౨

వ. అని పుయిలోడక పల్కనప్పాపాత్మునకు మాఱాడక ధైర్యాంబవలంబించి తద్గృహకృత్యమ్ము లొనర్చి పాదసంవాహన మ్మొనరించునంతకు నర్ధరాత్రంబు గతించెఁ, బిమ్మట నాపె కాతఁ డిట్లను. ౬౭౩

క. ఇఁకఁ జనుము నీదుపుత్రిక
నకు దాహాదికము వే యొనర్చి గృహమునొ
ద్దకుఁ బొద్దువొడుచునాయిం
తకుఁ బను లొనరింప రమ్ము తడసెదు సుమ్మా. ౬౭౪

వ. ఇట్లు తదనుజ్ఞాతయై యేకాకినియై విలపించుచు యూధభ్రష్ట యగు కురంగివడువున వత్సరహితయగు గోవు విధమున నరిగి

పురమ్మునకు నవుల ననతిదూరమ్మున నొక్కెడ మృతుండై పడి
యున్న పుత్రుంగని హాహానినదమ్ము దనర దరికేగుచు, ౬౭౫

గీ. ప్రతిదినమ్మును నెదురేగువాఁడ విప్పు
డేల రా? వింత కోపింప నేల నీకు,
"నంబ"! యని పిల్వరాదె నాయన్న? యనుచుఁ
దొట్రుపాటొప్ప నేగి సుతుపయిఁ బడియె. ౬౭౬

వ. అట్లు పడి మూర్ఛిల్లి కొంతవడికిఁ దెలిసి బాష్పమ్ము లొలుకుచు
నబ్బాలకుని బాహువులంబట్టి కౌఁగిలించుకొనుచు నతనిమోమున
మోమిడుచుఁ గరమ్ములచే నురమ్మును శిరమ్మును మోఁదుకొనుచు,

క. హాపుత్రా! హాపుత్రా!
హాపుత్రా! యనుచు మిగుల నార్తస్వనయై
యాపడఁతి యడలి యెంతయు
వాపోవఁ దొడంగెఁ దీర్పువారలు లేమిన్. ౬౭౭

వ. పదంపడి పతిం దలంచికొని, ౬౭౮

క. ఓనరపాలక! నీసుతుఁ
డీనాఁటికి నిట్లు లాయె నిప్పుడ చనుదే
వే, నేఁడు దక్కినన్ నీ
సూనుని వక్త్రంబు మరలఁ జూడం గలవే. ౬౮౦

వ. అని వెండియుఁ బరిపూర్ణరాకాసుధాకరుం గ్రిందుపఱచు నబ్బా
లుని మొగమ్ము జీవితభ్రాంతిం జూచి యట్లుగామికి మరలఁ
బెచ్చుపెరుఁగు దుఃఖాతిరేకమ్మున మూర్ఛితయై కొంతవడికిఁ
దెలిసి యబ్బాలునిమొగమ్ము కరమ్మునం దిడికొని యిట్లను.

చ. శయనమునుండి లె మ్మిది నిశాసమయం బిటఁ బ్రేతభూతసం
చయము చరించుచుండెఁ బెలుచం గడునార్చుచునుండె నక్కల

య్యారొ! నినువీడి మిత్రులు రయమ్మున నిండ్లకు నేగిరయ్య! ని
ర్భయమున నీకు నిట్లునికిఁ బాడియఁటయ్య! నృపాలపుత్రికా!

క. వే యనురాగమ్మున తే
వే! యను మన విప్రునింటికేగన్వలె రా
వే! యనుఁ దల్లిని విడిచెద
వే! యనుఁ బ్రీతివచన మొసఁగవే! యను నార్తిన్.

ఉ. తల్లిని గాన వేను? ననుఁ దక్కరులంబలెఁ జూడనేల? నా
యుల్లము చల్లఁజేయుటకు నుద్భవ మంది యనాదరింతె? సం
పల్లవమేని లేక పురిఁ బాసియు నొక్కనియింట దాసినై
చెల్లియు నిన్నుఁ జూచికొని జీవము దాల్చితిఁగాదె పుత్రికా.

ఉ. ఆయువు దీర్ఘమై పృథివి కంతకు నేలికవై నిరంతర
శ్రీయును విద్యయున్ యశముఁ జేపయు నీఁగియు విప్రపూజయున్
బాయక తల్లిదండ్రులకు భక్తుఁడునై యితఁడొప్పుఁ బుత్రిపా
త్రా యతి నంచుఁ బుట్టినపు డగ్రిజులాడుట కల్లయో సుతా.

గీ చక్రమత్స్యాదిరేఖలు స్వస్తికధ్వ
జాదిరేఖలు నీదు కరాంబుజమున
నాయురారోగ్యదంబులై యలరు నవియు
వమ్ముచేసితె నాదుపాపమ్ము కతన. ౬౮౬

శా. నీ రాజ్యమ్మును నీ ధనంబు మఱియున్ నీ మంత్రులున్ నీదు ది
వ్యారామమ్ములు నీదుహర్మ్యములు నీదా నాతపత్రంబు సు
శ్రీ రంజిల్లెడి నీ హయమ్ములు కరుల్ సింహాసనంబేడ న
య్యా రాజేంద్ర! సమస్తమున్విడిచి నీవాలోకమున్ జేరితే.

వ. అని మఱియును బలి నుద్దేశించి వారని దుఃఖమ్మున, ౬౮౭

సీ. కుంకుమాదికమునఁ గొమరారు నీవక్షు
మతిబాల్యమున నెవ్వఁ డాత్మదేహ
సంగతమాలిన్యసంగతిచేఁ బంకి
లంబుగాఁ జేయు, ఫాలమ్మునందు
మృగనాభిపంకంబు మెదపితీర్చిన తిల
కంబును జూచి యంకస్థుఁడగుచు
నెవ్వఁ డద్దానిని నవ్వుచుఁ దుడుచు, నిం
కెవ్వని మొగము నాకెల్లవేళ

గీ. మృత్సమాకులమయ్యును మేల్మి ముద్దు
వచ్చు, నీ యా తనూజుఁ డివ్విధమున మృతి
చెందె నాయీమొగం బరవిందతుల్య
మయ్యు నీఁగలకును నెలవయ్యె సధప. ౯౮౯

గీ. దైవమా! పూర్వభవమున దారుణమగు
కృత్య మెయ్యది చేసితిఁ? గీడు లిట్టు
లే కతమ్మున నాకబ్బె? నేరికేని
గీడులును మేలు లనునవి కేవలములె! ౯౯౦

క. హా పుత్త్ర! హా కుమారక!
హా పుణ్యనిధాన! హా మహారాజతనూ
జా! పాపాత్మక యిది యని
యీ పాటన్ విడిచిపోతివే యలుకమెయిన్. ౯౯౧

—* తలవరులు శైబ్యంగట్టి తీసికొనిపోవుట *—

వ. అని సారెసారెకుఁ జింతిల్లుచు నెలుఁగెత్తి మహాఘోరమ్మగ రోదనం బొనర్చుచున్న యీ పతివ్రతకడకు నారెకు లేతెంచి నీ వెవ్వతెవు? పతి యెయ్యెడ కరిగె? నిట్టి నిశీథసమయమ్మున

నొంటిపాటున నిప్పాట శోకింప నేమికత ? మ్మని యడిగిన దుఃఖార్ణవమగ్నయగు నా రాజపత్ని నిరుత్తరయై యెప్పటి యట్ల శోకించుచుండె నంత వారలు సంశయగ్రస్తులై, ౬౯౨

క. స్త్రీ గాదు బాలఘాతిని
నాఁగాఁదగు నెంత పిల్చినన్ బలుకమికిన్
మూగయొ ? యిబ్బాలకు నెం
దేఁ గొని భక్షింప నిటకు నేతెంచెనొకో. ౬౯౩

వ. అని తత్తఱమ్మున వారవ్వల కరిగి ధృతశస్త్రపాణులై యియ్యది యెద్దియేని నొకఖేచరి గావలయు నట్లగుటం జేసి మనకు వధ్య యని యందఱు నొక్కపెట్టున వచ్చి యంటంగట్టి కేశభారంబు పట్టికొని చాండాలవాటికకుఁ దీసికొనిపోయి యియ్యది బాల ఘాతినియగు ఖేచరి గావున వధింపు మన వాఁడేతెంచి కాంచి వారల కిట్లను. ౬౯౪

చ. అనయము నిప్పురిం గలుగు నర్భకులం దినుచున్న దొక్క ఘా తిని యని విందు నెప్పుడును దీనిఁ గనుంగొనసేరనైతి నే ర్పున నిటు కట్టి తెచ్చితిరి భూరియశమ్మగు మీకుఁ బట్టణం బునకు సుఖమ్ము గల్గు నిది పుట్టిన బాలుర నెల్లఁ జంపెడిన్.

చ. పెలుచనఁ గొంపలం దగులఁబెట్టెడివానిని దారిఁగొట్టు దు ష్కలుషుని విప్రులన్ శిశులఁ గాంతలఁ జంపెడివాని మేటియో గ్యుల నెదిరించువానిఁ గలుఁగొల్లెడి దుర్మదు దేశికాంగనన్ గలసినవానిఁ జంపుట నికామమహాసుకృతప్రదంబగున్. ౬౯౬

వ. ఇట్టి కార్యమ్ము లొనర్చువాఁడు బ్రాహ్మణుం డనియు నంగన యనియుం జూడక వధ్యులని చెప్పి యతికోపమ్మునం బట్టి కొట్టి కెలననున్న తన యనుచరు హరిశ్చంద్రుం బిలిచి యిట్లను.

క. ఇయ్యది బాలురఁ జంపెడి
దయ్యము స్త్రీ యంచు లోనఁ దలఁపకు మింకన్
జయ్యనఁ గడతేర్పుము మే
లయ్యెడు లోకమున కనుడు నానరవరుఁడున్. ౧౯౮

గీ. వజ్రపాతోపమమ్ము నప్పలుకు విని మ
హాత్మ! యింకెట్టిదోసియు నాజ్ఞ యిమ్ము
శక్య మేనియు నయ్యది సలుప నేస్తు
నకట! స్త్రీహత్యఁ జేయఁ జేయాడు టెట్లు. ౧౯౯

క. అనవుడుఁ జాండాలుం డను
ననుచర యసి కేలఁ గొని భయంపడ కిద్దా
నినిఁ దుత్రుంపుము పుణ్యంబగుఁ
జనునే? శిశుఘాతసేయు చాన క్షమింపన్. ౨౦౦

వ. నావుడు నృపాలుం డిట్లను. ౨౦౧

క. వనితల యత్నమ్మునఁ గా
వనగున్ బురుషుండు జ్ఞానవశమున నజ్ఞా
ననియతిఁ జంపినదుర్మా
ర్గునకున్ నరకమ్ము గల్గు రూఢిగ ననుడున్. ౨౦౨

క. ఒకపాపము వలనన్ జగ
మకలంకత్వమునఁ బొదలునప్పుడు లోకా
పకృతిస్వభావ దుష్టా
త్మక దీని న్నఱుక వలవదే? సుకృతార్థుల్. ౨౦౩

వ. ఇయ్యది యనేకుల బాలుర వధియించె నిద్దానిం జంపుట యావ
శ్యకం బాయుధంబు కైకొను మనుడు నాతం డిట్లను. ౨౦౪

క. చాండాలరాజ! నాకుం
గొండికతనమాది యింతకుం బొలఁతుకలన్
ఖండింప ననుచు వ్రత మి
ట్లుండన్ సన్నిందఁ జొనుపు టుచితంబగునే. ౨౦౫

చ. అనవుడు స్వామికార్యమున కడ్డముచెప్పుటకన్న దోస ముం
డునె? మఱియొండు; నాపనికిటుల్ ప్రతిచెప్పెదె? యిట్టిద్రోహముం
బొనరుచు నీకు నారకసముద్ధృతి యెన్నఁటికేనిఁ గల్గ నే
ర్చునె? తగువేతనంబు గొని ద్రోహము సేసెదె దుష్టబుద్ధివై.

చ. అన నరపాలకుండను మహాత్మ! జగమ్మున నీకు శత్రుఁ డుం
డిన ననుఁ బంపు మిందుఁడు కడిందిబలమ్మునఁ దోడు వచ్చినన్
దునిమెద వాని నొక్క పెనుతూపున; మేదినికెల్ల నిన్ను నా
థునిఁగ నొనర్తు నియ్యబలఁ ద్రుంచుట నాపని గాదు నావుడున్.

ఉ. 'కూలికివచ్చి పాలికిటు కూయఁగ' వచ్చునె? న్యాయమేది; చాం
డాలునియింట దాసుఁడు హుటాహుటి శూరులపల్కు లాడఁగాఁ
బోలునె? చాలుఁ జాలు నసి పూని కరమ్మున నడ్డుచెప్ప కీ
బాలకహంతశీర్షము చివాలునఁ ద్రుంపుము నిర్దయాత్మతన్.

వ. అని ఖడ్గం బొసంగుటయు స్వామికార్యార్థి గావునఁ గైకొని
దగ్గఱ జని యన్యోన్యజ్ఞానంబు లేమి నాపె కిట్లను. ౨౦౬

క. ఓవనిత! నాదు హస్తము
చేవం గడలుకొను నేని శీర్షచ్ఛేదం
బేవడిఁ జేసెదనని స
ద్భావుం డవ్వనితఁ జంపఁ దత్పరుఁ డగుడున్. ౨౦౭

చ. తనమరణంబు నెమ్మదిని దద్దయుఁ గోరుచుఁ బుత్రశోక మా
ర్తి నిగుడఁజేయ నిట్టులను దీనత దోఁపగ, నో శ్వపాక! నా

తనయుఁడు ద్రెళ్ళి నక్కాలసర్పదష్టుఁడయ్యె దానిఁ దెచ్చి నీ
పనుపున నిప్పుడ జితను బన్ని దహించెదఁ దాళుమంతకున్.

వ. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు ధర్మాత్ముండు గావున "నట్ల యొనర్పుము పొమ్మ" యని యాజ్ఞ యిచ్చిన, హాపుత్ర! హాబాలక! హా తనూజ! యని మాటిమాటికిఁ గుందుచు నరిగి యబ్బాలకుం దెచ్చి శ్మశానమ్మున నునిచి యాక్రోశించుచు దానిఁ బాంసుధ్వస్త శిరోరుహ నతిమలినఁ గృశాంగి జన్మాంతరసంగతనాఁ దగుదాని నప్పరమపతివ్రత నాత్మపత్నిగాఁ జిరవిరహాసంగతుండగు కతన నెఱుంగక యా నృపేంద్రుండు కెలని కరిగి శవమ్మున నున్న వస్త్రమ్ము లాగికొనుటయు నయ్యదియు నగ్నిమ్మున నున్న యతని నతికృశాంగు నన్యరూపు నాత్మధవునిఁగా నెఱుంగదయ్యె.

క. అంకమున బాలు నిడికొని
కొంకుచుఁ బలుమాఱు దలఁచికొని యేడ్చుచు న
ప్పంకజముఖి దరి కరిగిన
జంకె హరిశ్చంద్రు మనము సంశయహతమై. 203

—* హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట *—

సీ. చంద్రునిఁ గాదనఁజాలు వక్త్రముసొంపు
గండముల్ దర్పణఖండములగుఁ
గుంచితాగ్రమ్ములు కోమలములు నీల
ములు దీర్ఘములు వెన్నెలలు దలాపఁ
గనులు రాజీవముల్, ఘనబాహులున్న తాం
సములు, వక్షము విశాల, మధరంబు
బింబమ్ము, పాదముల్ పృథులము, లంగుళుల్
సూక్ష్మముల్, నాభి యసూక్ష్మబిలము

గీ. మఱియు లక్షణముల వీఁడు మానవేంద్రు
నింటఁ బుట్టినకొడుకగు నింతనిజము
కాలవశమున నిట్టి దుర్గతికిఁ బాలు
వడియె నదిదాఁట లేఁడుగా బమ్మరమైన. ౨౧౪

వ. అని కొండొక విచారించి పునఃపునరాలోకనం బొనర్చుచుఁ
గ్రమక్రమమ్మున, ౨౧౫

చ. వెనుకటి రీతులెల్ల స్మృతివీథిఁ దగుల్కొని చేరవచ్చి నం
దనుఁ డని నిశ్చయించి పరితాపము పట్టఁగలేక పుత్రకా!
యని విలపించుఁ గన్నుఁగవ నశ్రులు కాల్వలు గట్ట "నాతనూ
జునకె తటస్థ మాయె నిటు శోకము నెట్లు భరింతు నక్కటా."

వ. అని పలుతెఱంగుల శోకించు నజ్జనపాలుని భర్తగా శంకించి శైబ్య
యిట్లను, మహాత్మా! నీకియ్యెడ నిట్టిదుష్కార్యమ్మున నుండు
టెట్లు కలిగె మమ్మెట్లు మఱచితి వనుచు దుఃఖావేశమ్మున విధి
నుద్దేశించి, ౨౧౭

క. ఓవిధి! యేవిధిఁ జేసితి?
భూవిభునిఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ బూతచరిత్రున్
శ్రీ వెలువరించి సుతభా
ర్యావిక్రయమునకుఁ జొనిపి యంత్యజకులుఁగాన్. ౨౧౮

వ. అను నాకె నాత్మపత్నిగా నిశ్చయించి యీదుఃఖ మంతయు
విధిప్రేరితంబై నాకై వచ్చిన యది యని వగచుచు, ౨౧౯

క. ఈ తరుణి నాతలోదరి
నాతనయుం డీశవంబు నా పాపము యీ
యాతనకు హేతువని సం
జాతార్తిన్ మూర్ఛఁబొందె జనవరుఁ డంతన్. ౨౨౦

వ. రాజపత్నియుఁ దనపతియవస్థచే ద్విగుణితశోకయై మూర్ఛిల్లె
నంతఁ గొంతవడికిఁ దెలిసి నరపాలుండు పుత్త్రుఁజూచి యిట్లు
విలపించు. ౨౨౦

క. అన్నా! దీనంబై కడుఁ
జెన్నుదఱిఁగి యున్న నీదు చిన్నిమొగము గ
న్గొన్నంత మన్మనము పగు
ల న్నేరకయుండె నిది శిలయొ వజ్రంబో. ౨౨౧

ఉ. హాసుత! హాకుమార! తనయా! వినయాకర! "తాత తాత" యం
చాసమెయిన్ ననుం బిలుచు నస్మదదృష్టము! యేమిదోసముం
జేసితినోయి! నన్నుఁగని చెచ్చెర మున్వలె వచ్చి మేనిపై
భాసిలుహంక మాటుగతిఁ బ్రాకికొనంగదవోయి నవ్వుచున్.

మ. అకటా రాజ్యము బంధుసంతతియు దవ్వైపోయెఁ జాండాలవా
టికి నేతెంచితి వల్లకాటి నిటు లొంటిన్ వాసముం జేసి సే
వకవృత్తిన్ మనుచుంటి నియ్యెడియు దైవం బోర్వఁగాలేక పు
త్త్రక! పాముం గఱపించెనే నిను? నసాధ్యంబెద్ది యద్ధాతకున్.

క. ఘోరవిషవహ్నిఁ బంచత
గూరిననినుఁ గనులఁజూడఁగూడెనె నా కం
చారాజర్షి విచారా
ధీరుండై యక్కుఁ జేర్చె తెగనివగ సుతున్. ౨౨౪

క. మృతసుతుఁ గౌఁగిట నిడుకొని
సుత సుత సుత యనుచు నెగడు శోకభరమునన్
స్మృతిచెడి మూర్ఛితుఁడై పడె
సుతశోకముకన్న నొండు శోకం బున్నే. ౨౨౫

వ. ఇట్లు తేఁకువ సెడి మూర్ఛితుండై పడియున్న నరపాలు నీక్షించి శైబ్య సర్వలక్షణమ్ముల నీతండు విద్వజ్జనమనశ్చంద్రుండగు హరిశ్చంద్రుండకా నిశ్చయింప నగు నని వెండియు, ౭౨౭

ఉ. ఉన్నతమై తిలప్రసవమో ! యన నొప్పెడి నాసతీరు, సం
పన్నళినాక్షికిం దగిన వక్త్రము, చారురదాళిసారు, పే
రెన్నిక నొప్పు వాక్ప్రభిమ మిన్నిటికిం బయివచ్చు నీతఁడౌ
నన్నరనాథుఁ డెవ్వని యుదారయశంబు త్రిలోకపూజ్యమౌ.

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రుఁ డీతండ యైన నీ శ్మ
శానమున నుండు టేలొకో ! సత్యసంధుఁ
డనుచు సుతశోక ముడిగి యయ్యతివ సంత
సమును విస్మయదైన్యముల్ సనఁగఁ జూచె. ౭౨౯

గీ. భర్తృపుత్రశోకమ్ముల భార మెక్కు-
డై సహింపఁగరామి నయ్యతివమిన్న
మూర్ఛపడి కొంతవడి లేచి మొనయుచంత
మరల నరనాథుపై దృష్టి మాసరముగ. ౭౩౦

చ. నిలిపి ‘ నృపాల ! యెంతకును నింద్యుఁడ కాఁడె విధాత వానికిం
గలదె జుగుప్సయుఁ దయయుఁగార్యమకార్యమునాఁగ నక్కటా!
యిల సకలంబు ధర్మగతి నేలెడి దేవసమాను నిన్ను వం
తల కెఱచేసి మాలనికి దాసునిఁ జేయునె కీర్తిరోయునే. ౭౩౧

గీ. రాజ్య మెడచేసి పుత్రదారకక్రియంబు
నకుఁ జొనిపి యంతఁబోక యంత్యకులుఁగా నొ
నర్చియును నీడఁబోవఁడు నాథ ! యేమి
తప్పొనర్చితి వవ్విధాతయెడ నీవు. ౭౩౨

మ. అకటా! యియ్యెడఁ గానరావుకద నీచా నాతపత్రంబు, ల
చ్చికిఁ దావై రతనంపుఁ గూర్పుగల నీ సింహాసనంబున్, యశః
ప్రకటంబైతగు చామరద్వయము, పార్శ్వస్థాయి మంత్ర్యాది సే
వక బృందమును, మంగళధ్వనులు, దివ్యద్వాజి సంఘంబులున్.

శా. ఏ నీ వేగెడివేళ రాజమణులున్ భృత్యత్వముంబూని ముం
దై నేర్పొప్పఁగ నాత్మవస్త్రముల రథ్యాపాంసుసంశుద్ధిసం
ధానంబుం బొనరింతు రట్టి ధరణీనాథుండవై నీవు నీ
కౌనే దుర్భగమౌ శ్మశానమున నిట్లావాసమున్ జేయఁగన్!

వ. మెండియుఁ గపాలసంకులంబును ఘటీపటనిరస్తరమ్మును మృత
నిర్మాల్యసూత్రాంత్రలగ్నకేశసుదారుణమ్మును వసానిష్యంద
సంశుష్కమహాపటలమండితంబును భస్మాంగారార్ధదగ్ధాస్థిమ
జ్జాసంఘట్టభీషణంబును గృధ్రగోమాయునాదార్తమ్మును బుష్ట
క్షుద్రవిహంగమమ్మును జితాధూమాయతపటసీలీకృతదిగంత
రంబును గుణపాస్వాదనసంప్రకృష్టనిశాచరంబును నై దూనం
బగు నీ శ్మశానంబున దుఃఖితుండవై యొప్పుంటివని శోకపర
వశమై యతని నాలింగనంబు చేసికొని, ౭౩౫

చ. సరవరమాళిమానితకసత్పదసీర! మహీమహేంద్ర! ను
క్కరణి ఘటించుటల్లఁ గల గానుగదా? నిజమేని ధర్మత
త్పరునకు నీకు నిట్లయిన ధర్మము తోడ్తిక నేరిక? బుధా
దరు లెవ? రెవ్వ రార్జవవిధమ్మున నుండెడివార? లయ్యెడన్.

క. అని యెడగలుగని దుఃఖ
మ్మున నేడ్చెడిదాని కవ్విభుండు తనకు మా
లని దాస్యము గల్గిన మే
టి నిమిత్తము సెప్పె బల్ కడింది వగ దగన్. ౭౩౭

—* చంద్రమతి పుత్రుండు మృతియైన చందము పతికిఁ దెల్పుట *—

చ. ఇటు దనపాటు సెప్పి కడుహెచ్చిన శోకము పేర్మి నార్తిలం
పటుఁడగు ప్రాణనాథునకుఁ బట్టిఁ మృతింగను చందమెల్ల దు
ర్ఘటమగు వంతమెపునఁ బరంపరగా వచియించె నాపె యం
తట నృపుఁ డాత్మజాతు వదనమ్మున వస్త్రముచొన్ని కన్నుఁడై.

వ. తన్మయుండై యేమియు నెఱుఁగక శోకించుచుండె నట్టి భర్తం
గని శైబ్య యిట్లను. ౭౩౯

క. స్వామిద్రోహము సేయరు
మో మానవనాథ! సత్యముడిగెదె? నాపైఁ
బ్రేముడి నెడచేసి శిరం
బీమెయి నఱుకుము విధాత కెదముద మొదవన్. ౭౪౦

చ. అనవిని రాజు మూర్ఛఁగొని యంతన లేచి 'మృగాక్షి! యింతమా
టనఁదగునే? యశక్యకృతి కాదునె చేతులు? నాక కాక యె
వ్వనికిని" నాఁగ నమ్మగువ వల్కెఁ "బుసర్భవమందునిన్ను నా
ఘనునిఁగ నొనర్పు దేవికి నతుల్ పచరించితి నెమ్మనమ్మునన్.

క. ఇఁకఁ దడ మనేల సత్యం
బకలంకము గాఁగఁ బ్రేమ మఱఁజేసి శిరం
బొకవేటునఁ దున్నుము మి
న్నక వెనుదీయంగనేల నరనాథుఁడవై. ౭౪౨

వ. నావుడు నరపాలుం డఖండంబగు దుఃఖావేశమ్మున మూర్ఛి
తుండై యంతన తెలిసి పుత్రుమొగంబు చుంబించుచు భార్య
కిట్లను. ౭౪౩

ఉ. ఓనలినాక్షి! యింక భువినుండఁగ నోప శరీరధారినై
కానఁ గృశానుసంగతనిఁ గ్రాఁగి పరమ్మున కేగుదెంతు నన్

ప్రాణసమంబుగాఁ గను శ్వపాకునియానతి చెంద కిప్పనిన్
నేనయి చేయుచో నిచట నిందయు నచ్చట హానియుందగున్.

క. చచ్చియు నీపాపమ్మున
వచ్చెడిజన్మమ్మునన్ శ్వపాకునిదాస్యం
బచ్చువడఁ గాంచు టొప్పని
విచ్చలవిడి లేనిబ్రతుకు వృథ యెవ్వనికిన్. ౭౪౫

గీ. ఏది యెట్లున, దుఃఖమ్ము నెనయుకంటె
మేనిసంబాధ మెడలుట మేలుకాదె
లేక లేకొక్కరుఁడు పుట్టి లేఁతవయసు
నంద మృతిచెందఁ బాప మేమాచరించె! ౭౪౬

క. కులము నెగడించు నీతం
డలఘుం డని నమ్మియుంటి నకటా! జగదే
కలలితుఁ బుత్రుకుఁ బాసియు
నిలపై మనఁగంటినొకని భృత్యుఁడ నగుటన్. ౭౪౭

గీ. లేనిస్వాతంత్ర్యమును బూని లేమ యిపుడు
ప్రాణములు వాసి యేగినఁ బరమునందు
వైతరణియందు నసిపత్రవనమునందుఁ
గలుగు దుఃఖంబు దీనికిఁ దులయుఁ గాదె. ౭౪౮

చ. లలనరో యెట్టులైనను జ్వలజ్జ్వలనమ్మున మత్కుమారుతోఁ
గలసి శరీరమున్ విడుతుఁ, గాదని నన్ మరలింప కాజ్ఞ నా
వలన రయమ్మునం గొనుము బ్రాహ్మణునింటికి నేగి దాసివై
యలయక యమ్మహామహునియాజ్ఞ మెలంగుముజాగరూకతన్.

క. దానములు చేసి యగ్నా
ధానమ్ము లొనర్చి గురులఁ దనిపితిమేనిన్

మానిని ! మన మూగురకుఁ
దా నగు సంబంధ మమరధామమునందుఁ. ౭౯౦

వ. అట్టి సంబంధ మిఁక నీలోకమున దుర్లభం బదియునుంగాక యెన్నండేని రహస్యమ్మునఁ బరిహాసమ్మునకుఁగా నిన్నవమానించి యుండుదు నయ్యది క్షమింపు మిఁకఁ బునర్దర్శనాకాంక్షిణివై ధర్మమ్మునకుఁ గట్టువడి యవ్విప్రునింట నుండి రాజపత్నినను గర్వమ్మున వారి నవమానింపక యెద్ది పంచినను సలుపుట నీకుఁ బరసాధనంబని బోధించుపతికిఁ బతివ్రత యిట్లను. ౯౭౧

క. నరనాథ నాకమైనన్
నరకం బయినన్ హితంబు నాతికిఁ బతితో
మరణంబు, నేను నిప్పుడ
యరుదెంచెద నీపిఱుంద నవహితమతినై. ౭౯౨

వ. నావుడుఁ బరమపతివ్రతాశిరోమణివగు నీకు నియ్యది యొప్పదే ! యిట్లొనర్తువుగాక యని సహగమనం బంగీకరించి చిత నేర్పఱచి యందు సుతకళేబరం బమర్చి భార్యాసహితుండై యంజలి ఘటించి పరమేశ్వరియు శతాక్షియు జగదీశ్వరియుఁ బాచకోశాంతరగతయుఁ బుచ్ఛబ్రహ్మస్వరూపిణియు రక్తాంబరపరీధానయుఁ గరుణారససాగరయు నానాయుధధరయు జగత్పాలన తత్పరయునగు జగదంబ నాత్మం దలంచుచు నగ్నిసంధానం బొనర్చునయ్యెడ, ౭౯౩

—* బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రత్యక్షంబగుట. *—

ఉ. వాసవుఁ డాదిగాఁగల సుపర్వు లఖర్వరయం బెలర్ప న
గ్రేసరుఁగాఁగ ధర్ము నిడి ప్రీతిమెయిం బొడసూపి "మేలుమేల్

నీసరివారు లేరు ధరణీధవ! సత్యసహాయ! నాకసం
వాసుల మేము కిన్నరులు వారలు వీరలు సిద్ధచారణుల్. ౨౫౪

వ. అనునంతఁ బితామహుం డిట్లను. ౨౫౫

గీ. ధర్మరూపుఁడ నేను బితామహుండ
వీర లందఱు సురలును జారణులును
గిన్నరులు రుద్రు లశ్వినుల్ నిన్నుఁ జూడ
వచ్చినారు మహారాజ! వైభవమున. ౨౫౬

వ. ఇతండు విశ్వత్రయమైత్రీకారణుండగు విశ్వామిత్రుండు నీకుం
బ్రియంబు బొనరింప నరుదెంచి యున్నవాఁడు విలోకింపుము. ౨౫౭

గీ. నీ తితిక్షాదిగుణముల నెమ్మి గొలుప
వచ్చితిని ధర్ముఁడను నేను సచ్చరిత్రు
లందు నెవ్వరికెక్కుడైన యనఘమూర్తి
వైతి పదునాల్గులోకములందు భూప. ౨౫౮

వ. అంత నింద్రుఁ డిట్లనియె. ౨౫౯

క. వాసవుఁడ నేను నాపైఁ
గైసేయుము కొంతదృష్టి కాంతయు నీవున్
నీసుతుఁడును సుగుణమ్ములఁ
జేసి జగత్త్రయజయమ్ము చేసితిరి నృపా. ౨౬౦

క. కొమరుఁడు నీవును భార్యయు
విమానసంగతుల రగుచు విచ్చేయుఁడు దే
హముతోడ స్వర్గమున కని
యమృతమయం బైనవృష్టి నాతఁడు గురిసెన్. ౨౬౧

గీ. దుందుభులు మ్రోయఁ, బూవులు దొలకరింప,
నచ్చరలు మెచ్చుగా నాడ, నా చితాంత

రమున శయనించియున్న భూరమణపుత్రు
పై నమృతవర్ష మప్పుడు పాదుకొనియె. ౭౬౨

క. సుకుమారంబగు దేహం
బకలంకంబైన వదన మలరఁగ నారా
జకుమారుఁడు రోహితుఁడు మృ
తికిఁ దక్కి తనంత లేచె దెసలు వెలుంగన్. ౭౬౩

చ. నరపతి పుత్రునింగని మనం బలరం దగఁ గౌఁగిలించి సు
స్థిరుఁడయి భార్యఁజూచి సురసేవ్యములైన యలంకృతుల్ వరాం
బరములుఁ బుష్పమాలికలుఁ బట్టియు భార్యయుఁ దానుఁదాల్చిమే
దురతరమోదవారినిధిదోఁగుచుఁ బూర్ణమనస్కుఁడై తగెన్.

వ. అయ్యెడ నింద్రుం డతని కిట్లను. ౭౬౪

చ. పరమపతివ్రతామణియు భాసురశీలయునైన భార్యతో
నురుగుణుఁడైన పుత్రకు మహోత్తము నంకమునందుఁ జేర్చి పూ
ర్వరచితమైన పుణ్యము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింప నె
వ్వరికి నగమ్యమైన త్రిదివమ్మున కీ వరుదెమ్ము భూవరా. ౭౬౬

క. అన సత్యహరిశ్చంద్రుం
డను, దేవాధిప ! శ్వపాకు ననుమతి గొని పైఁ
జనుదెంతు నాకు నాతం
డు నియోగము సేయఁదగు ఘనుండు విభుండున్. ౭౬౭

వ. నావుడు ధర్ముం డిట్లనియె. ౭౬౮

గీ. ఓయి నరనాథ ! నాదగు మాయకలిమి
నేన చాండాలరూపమ్ము నూనినాఁడ
భావిసంగతి నెఱిఁగి నిన్ బనిగొనంగఁ
బక్కణమ్మున నుంటి నప్పాట నపుడు. ౭౬౯

వ. పిమ్మట నిందు్రిం డిట్లను. ౨౨౦

క. రాజాధిరాజ! దినకర
తేజ! హరిశ్చంద్ర! పుణ్యతేజస్వులు వి
భ్రాజితతపముల దేనికి
భాజను లా నాకపదము వడయఁగ రమ్మా. ౨౨౧

చ. అన నరనాథుఁ డిట్లను సురాధిప! మత్పురవాసులెల్ల న
న్నును విడనాడి కుందరె? తనుం గని కొల్చెడివారి వీడువాఁ
డును ద్విజుఁ జంపినట్టి యతఁడున్ మధుపాయియు స్త్రీనిహంత గో
హననపరాయణుండుసము లౌట వచించెడిఁగాదె ధర్మముల్. ౨౨౨

క. వారలతో స్వర్గము కా
దారయ నరకంబయేని యది గమ్యము నా
కో రాజ! తన్నుఁగొల్చెడి
వారల నేమని త్యజింప వలనగు ననుడున్. ౨౨౩

క. జనవర! పురవాసుల కె
ల్లను స్వర్గ మొసంగుటె ట్లలవడెడి? వారల్
పొనరిచిన పాపపుణ్యము
లన వేఱుగనుండుఁ దుల్య మగునే యెందున్. ౨౨౪

వ. నాపుడు రా జిట్లను. ౨౨౫

గీ. వినుము సురనాథ! సేవకజనులకతన
రాజు రాజ్యం బొనర్చు ధర్మములు సేయు
జన్మముల కియ్యకొను నిందు సంభవించు
సుకృతము సమంబు నృపతికిఁ బ్రకృతితతికి. ౨౨౬

వ. కావున మదనుష్ఠితంబులగు పుణ్యంబులు వారలకును ననువగు నిది
యిట్లుండ నింకొక్కటి వచింతు నాదగుసుకృతమ్మున బహుకాలో

పభోగ్యంబగు నాకపదంబ వారలం గలసి యొకదిన మనుభవిం చినం జాలు నట్లగుట మత్సుకృతంబు విభజించి యిట్లొనరించు టకు నిన్నుఁ బ్రార్థించెద నావుడు నింద్రుం డట్ల యగునని సమ్మ తించి ప్రసన్నహృదయుండై ధర్మవిశ్వామిత్రాది పురస్సరమ్ముగ నయోధ్య కరిగి హరిశ్చంద్రు సమక్షమ్మున వారల కిట్లను.

క. శర్మదమై యజ్ఞాదిసు
కర్మము లొనరించువారు గాంచెడి స్వర్గ
మ్మర్మిలి మీకెల్లరకును
ధర్మానుగ్రహముకలిమిఁ దనరారెఁ దగన్. ౭౭౮

వ. కావున నెల్లవారును నరుదెంచునది యనునెడ హరిశ్చంద్రుండు వారల కిట్లను. ౭౭౯

క. దివమునకు వచ్చుటకు మీ
కెవరెవరికి నిచ్చ వొడము నెల్లరు నాతో
నవిరళగతి రాఁదగు నీ
దివిజాధిపుఁ డట్లు తనమదిం గరుణించెన్. ౭౮౦

—* హరిశ్చంద్రుండు కొడుకునకు రాజ్యంబిడి పౌరులతో స్వర్గమ్మున కరుగుట *—

చ. అను తమ భూపునానతి సురాధిపునానతి యొండుఁగాఁగ బో
రనఁ జనుదెంచిరప్డు నగరమ్మున వారలు కొంద ఱా దివం
బునకు విమానమెక్కి తమపుత్రులపైఁ దగ నాత్మసంస్కృతిం
జొనిపి మనమ్మ స్వర్గమును జూచెడి వేడ్కల మిన్నుముట్టఁగన్.

వ. హరిశ్చంద్రుఁడు తక్కంగల బంధుమిత్రులను దగు గౌరవమ్ములఁ దనిపి తన కొమరుండగు రోహితునకు సాధుజనసమ్మతమ్మున విధివిధానమ్ముగఁ బట్టాభిషేకం బొనర్చి, ౭౮౧

క. తనకాంతామణియును దా
నును స్వర్గమ్మునకుఁ జనిరి నూతనఘంటా
నినదమ్మునఁ బొలుపొందెడి
యనూనపుష్పకము నెక్కి యమరులు వొగడన్. ౭౮౩

వ. అట్లు సత్యనిధియైన హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గమ్మున కేగుచుండు నెడ నాలోకించి దివిజకవీంద్రుం డిట్టియర్థముగల శ్లోకంబు పఠియించె.

క. ఎంతటిదానం బెంతటి
శాంతిగుణం బెంతసత్యసంధత తగుఁ దా
నెంతకునైనను నీ భూ
కాంతుఁడు స్వర్గమొక హెచ్చుగా దితనియెడన్. ౭౮౪

మ. జనలోకైక విశుద్ధచర్యుఁడు హరిశ్చంద్రావనీనాథు స
ద్ఘనముం జెప్పితి దీని భక్తిగరిమన్ దానెవ్వఁడే విన్న ని
మ్మున వాఁడెయ్యదిగోరు నయ్యది సుఖమ్మో రాజ్యమో విద్యయో
ధనమో సంతతియో సురాలయమొ సందర్భించుఁ బారిక్షితా.

క. నావుడు జనమేజయుఁ డో
దేవా ! దేవతలకన్నఁ దేజమ్మునఁ బె
ద్దై వెలయు శతాక్షీపద
భావు హరిశ్చంద్రు వింటి భావంబలరన్. ౭౮౬

ఆ. వె. ఈ శతాక్షి యనఁగ నెట్లుదయించె ? నే
తన్మహత్త్వమెట్లు తనరు నాకుఁ
దెలుపు, మెద్ది వినిన యలఘుల కశ్వమే
ధశతఫలము ప్రతిపదమునఁ దొడరు. ౭౮౭

గీ. ఎంత వీటిఁడియైనను నెంత పాపి
యైనఁ దానెంత నిర్భాగ్యుఁడైనఁ బావ

నమ్మ శ్రోత్రఘహారి యిహమ్ముఁ బరము
నిచ్చు దేవీచరిత్రపై నిచ్చఁగొనఁడె. ౨౮౯

క. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లను
జనమేజయ ! నీకు దాఁపఁజన దెద్దియు స
జ్జనుఁడ వగుకతనఁ దెల్పెద
వినుము శతాక్షీమహత్త్వవిధ మదియెల్లన్. ౨౯౦

క. దుర్గముఁడను పేర్వాఁడు ని
రర్గళబాహాప్రతాపుఁ డతిలోకుఁడు దు
ర్మార్గుండు హిరణ్యాక్షుని
వర్గీయుఁడు రురునికొడుకు వఱలున్ జగతిన్. ౨౯౧

వ. అతండు దేవతలకు బలంబగు వేదమ్ములు హరించిన వారును నశింతురని తలంచి హిమాలయమ్మునకుఁ జని వాయుభక్షుం డగుచు సహస్రవత్సరమ్ములు విరించి గుఱించి తపమ్ము సేయుచున్నంత, ౨౯౨

—* శతాక్షీమహిమ *—

గీ. క్షోణి యంతయుఁ గంపించెఁ గులమహీధ
రమ్ములు చలించె నతని తేజమ్ముకతన
నంతఁ జతురాననుఁడు ప్రసన్నాననాబ్జుఁ
డగుచు హంసము నెక్కి ప్రత్యక్షుఁడయ్యె. ౨౯౩

వ. ఇట్లెదుటం బొడకట్టి సమాధిగతుండగు నా దుర్గముంగాంచి నీ తపమ్మునకు మెచ్చి భవదభీప్సితంబు నొసంగవచ్చితి నను నలువకు మ్రొక్కి, దేవా ! జగతీసురులయందును సురలయందునుగల వేదమ్ములును మంత్రమ్ములును నా సమీపమ్మున నుంటయు సురలకుఁ బరాజయంబు సేయఁగలుగుటయు నా కనుగ్ర

హింపవేయనిన వల్లెయని యవ్విరించి తననివాసమ్మునకుఁ
జనియె నంత, ౭౯౪

సీ. వేదశాస్త్రమ్ములు విప్రులు మఱచిరి,
స్నానసంధ్యాహోమ జపతపమ్ము
లన్నియు నడఁగె, హాహాకార మవనియం
తయు నిండె, సురలును నాకమందు
యజ్ఞాదికమ్ముల హవ్యమ్ము దొరకమి
సౌఖ్యమ్ము విడనాడి సజరులైరి,
దుర్గముందును రణోద్యుక్తుఁడై వెల్చన
నమరావతీపురి నాక్రమించె,
గీ. వజ్రమయదేహుఁడైన యవ్వానితోడఁ
బోరఁగా లేక యమరులు భూమిధరగు
హాంతరంబులయెడకుఁ బలాయమాను
లైరి శరణమ్ము గానక ప్రాణభీతి. ౭౯౫

వ. ఇట్లు దేవతలు గిరిగుహాంతరనిలయులగుచు జగదంబా గొని
యాడుచున్నంత, ౭౯౬

గీ. జన్మములు మాసి ధర్మంబు సున్నయైన
కతన నూఱేఁడు లేకప్రకారముగ జ
గతి ననావృష్టిదోషంబు గలిగె; దాన
నేళ్ళుఁ జెఱువులు నూతులు నెండిపోయె. ౭౯౭

వ. దానం జేసి పశుపక్షిమృగాదులయందును మనుజులయందును
శవసంగ్రహంబు విస్తరించె, నిట్లు జగదుపద్రవంబు సంభవించినఁ
బదంపడి శాంతచేతస్కులగు కొందఱు విప్రులు హిమాల
యంబు పజ్జకుంజని జగదీశానింగూర్చి సమాధిధ్యానపూజా

యోగమ్ముల నిరాహారులగుచుఁ దదేకాయత్తచిత్తమ్మున నారా
ధించుచు నిట్లు వినుతించిరి. ౨౯౮

గీ. ఓమహేశాని ! యపరాధయుక్తులైన
పామరులయెడ దయలేమి పాడియగునె !
కోప ముపసంహరింపుము, పాపు మీ య
నర్థ మింకెవరు శరణమమ్మ ! మాకు. ౨౯౯

వ. అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయికయుఁ గూటస్థరూపిణియుఁ జిద్రూ
పయు భువనేశ్వరియునగు నీకు నమస్కారము, “ నేతినే ” తీతి
వాక్యమ్ములచే బోధ్యమానవగుచు సర్వకారణంబవగు నీ కంజలి
ఘటింతు, మైతత్కాలికంబగు దురవస్థంబాపి మమ్ముంగటాక్షిం
పవే ! యను వారి యెలుఁగు లాకర్ణించి యప్పరాంబయు
నొక్కెడఁ బ్రత్యక్షంబయ్యె. ౩౦౦

సీ. నీలాంజనముఁ బోలఁజాలు దేహమ్మును
బీనసమోత్తుంగవృత్తకర్క
శపయోధరములును శతనయనంబులు
భాస్కరకోటిప్రభాసమృద్ధి
జగదతీతమ్మగు సౌందర్యమును లవ
ణిమయును గలదాని విమలమధుర
రసయుతక్షుత్తృడ్జరాఘ్నశాలోద్యదన
శాకఫలయుతహస్తములదానిఁ

గీ. జాప పూయుధములును హస్తములఁ దాల్చి
వెల్గుదానిని నప్పరాంబికను జూచి
స్తవ మొనర్చిన నాపినేత్రముల నుండి
వారిధారలు గురిసె నవారితముగ. ౩౦౧

వ. ఇట్లు నవరాత్రిమ్ము లోకభంగి సకలౌషధీజాలసంతర్పకంబగు నేత్రజలాసారంబు వెల్లివిరిసిన దానంజేసి నదనదీనిర్ఝరమ్ము ల నూనమ్ములయ్యె; సురలు గిరిగుహాంతరమ్ములనుండి వెలువడి భూసురులంగలసి యంబిక నిట్లు సన్నుతించిరి. ౮౦౨

సీ. నిత్యసంతృప్తవు నిరుపమనిఖిలాగ
మాంతవేద్యవు భువనాధిపతివి
బ్రహ్మస్వరూపవు భక్తకల్పాగమ
మవు దేవి! నీవ యీభువనమెల్ల
మాయచే సృష్టింతు వే యవతారమై
నను నెత్తుదువు భక్తజనులకొఱకు
నమితలోచనముల నలరారు నీరూప
మంబ! నిర్జరనిమిత్తంబ కాదె
గీ. యెత్తితి శతాక్షి యనుపేర నెసఁగుమింకఁ
దివిరి మా యాగమమ్ములు తెచ్చి యిచ్చి
కరుణఁ జూడుము మమ్ము నాఁకటికిఁ దాళ
లేమి నిన్ను నుతింపఁగ లేము తల్లి. ౮౦౩

వ. అంత నప్పరాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ములా సురల కిచ్చి యక్కతమ్మున శాకంభరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్ము వాపెఁ; బదంపడి దుర్గముండును దూతముఖమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి సహస్రాక్షౌహిణీపరిమితసేనాసముపేతుం డగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవ తల నరికట్టి విప్రులఁ బీడించిన, ౮౦౪

క. పోవుము పోవు మనుచు భూ
దేవత లాకపెట్ట నలువ దేవియుఁ గరుణా

భావమ్మున నొక ఛత్రము
గా వర్తిలఁజేసె మీఁదుగాఁ జక్రమ్మున్. ౧౦౫

—* శతాక్షి దుర్గముం బరిమార్చుట *—

వ. ఇట్లు బహిస్థిత యగుచు నొక్క శరంబేనియు నవ్వారిపైఁ బడ కుండ సంరక్షించు నద్దేవికిని దుర్గమునకును శరపరిచ్ఛన్నసూర్య మండలమ్మును బాణసంఘర్షణసముద్భూతపావకమ్మును గర్జో రజ్జ్యారణత్కారబధిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగు ఘోరసంగ రమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్ఛతాక్షీదేహమ్మునుండి కాళికయు దారిణియు బాలయుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపురసుందరియుఁ గామాక్షియు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్ఛక్తులును నను పదంబ చతుష్షష్టిశక్తులును బొడమి యసంఖ్యాతప్రకారంబున నడరి సాయుధహస్తలై మృదంగవీణాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతాక్షౌహిణీపరిమితంబగు రక్షస్సైన్యమ్ము మాపుమాపుటయు దుర్గముం డగ్రసరుండై శక్తులతోఁ బదినాళ్లు పోరొనర్చి పదునొకండవనాఁడు, ౧౦౬

సీ. అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు
దాలిచి గొప్ప యుత్సవము చేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీవీరునిగతి విక్రమించి
శక్తుల నుక్కడంచి సోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు
తే రప్పరమశక్తి తేరి యెదుట
నిల్పిన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె
యామద్వయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్కసునిపైఁ బదేనునారసము లేసి
రెంట లోచనములను నాల్గింట గుత్తి
ములను నొక శరమున ధ్వజమ్మును భుజముల
రెంట సారథిఁ గొట్టె నొక్కంట దేవి. ౮౦౭

వ. తక్కుంగల యేనిట నవ్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాఁడును నెత్తురు గ్రక్కుచు నజ్జగదంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, నంత వాని కాయమ్మునుండి యొక తేజమ్ము వెడలి యాపెయందు సంక్రమించె.

మ. ఇటు లక్కంటకుఁ ద్రెళ్ల నేసిన జగమ్మెల్లన్ బ్రశాంతత్వసం
ఘటితంబయ్యె సమస్తదేవతలు నోంకారాత్మ! యోదేవి! య
క్కటికం బీదృశ మేరికిం గలదె! దుఃఖగ్రస్తులన్ మేల్మిఁ బ్రో
చుటకంచు న్నుతియించుచున్ గరములన్ జోడించి రొక్కుమ్మడిన్.

వ. ఇట్లు నుతించు హరిహరాదుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై కెలన నంజలి ఘటించియున్న విప్రుల కిట్లనియె. ౮౧౦

క. ఈ నామే నధికమ్ముగ
మానింపం దగిన దేను మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన
మానినులకు నిహముఁ బరము మానక యిత్తున్.

గీ. దుర్గముండను రక్కసుతోడఁ బోరఁ
బెక్కుకన్నులతో నుద్భవించి వాని
హతముచేసినకతన శతాక్షి యంచు
దుర్గయంచును ననుఁగొల్వ దొసఁగు లడఁగు. ౮౧౨

క. అని యుపదేశం బొనరిచి
కనుమొఱఁగెన్ దేవి; యిట్టికత విన్నను బ్రా

సినఁ జదివినఁ జదివించిన
జనులకు నా దుర్గయే యొసంగును శుభముల్. ౧౧౩

వ. ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుం
గాంచి జనమేజయుండు పరశక్తిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరి
త్రమ్ము వినవలతు నావుడు నాతం డిట్లనియె. ౧౧౪

క. అంబిక దయచేత మహా
త్త్వంబుం గొనినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వచియించెదఁ ద
త్త్వంబున్ దగ నిశ్చయించి ధరణీనాథా. ౧౧౫

క. ఎంతయు నూర్జితమును శ్రీ
మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా
వంతయుఁ దదితర మొకింత యగుపడ దరయన్. ౧౧౬

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదసేవనంబు దక్క మఱి
యొండు కుఠారంబు గానము; ధాన్యార్థియగువాఁ డుముకం
ద్యజియించుపగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి భువనేశ్వరీపాదమూ
లంబు సేవించునది యని మఱియును, ౧౧౭

సీ. పాల్కబల్కులను నకూపారమ్ము మథియించి
యప్పరశక్తిపాదారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిధన్యుఁడ నయితిఁ;
బంచబ్రహ్మాసనయంచు వినుతిఁ
గన్న యప్పరశక్తి కన్న నన్యము గాన,
మైదింటి కన్నను నధికమైన

వస్తు వవ్యక్త, మావస్తువునం దోత
మును బ్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియ

తే. గీ. వలయు, భువనేశ్వరీపదవాచ్యమైన
యప్పదార్థమ్ము దెలియని యజ్ఞు లొందు
వారు దుఃఖంబు, తజ్ఞులు దారసౌఖ్య
భాజనులటంచు నెఱుఁగు మో పార్థివేంద్ర ! ౮౧౮

వ. శ్వేతాశ్వతరశాఖీయులు స్వగుణనిగూఢయగు నాత్మశక్తిని దేవతలు ధ్యానయోగమ్మునంజేసి కాంచిరని నొడివిరి. వేయేల, జన్మసాఫల్యమ్ము కొఱకు సర్వసంగంబు పరిత్యజించి మనమ్మును హృదయమ్మున నిరోధించి లజ్జాభయభక్తులం దెద్దానిచే నైనను దన్నిష్ఠుండగుచుఁ దత్పరత్వంబు గాంచునది యని వేదాంత సిద్ధాన్తంబు. ౮౧౯

క. నడుచుచు నిద్రం బోవుచుఁ
గుడుచుచుఁ గూర్చుండుచుఁన్ సుగుణ నద్దేవిన్
గడుభక్తిఁ గొలుచు నా మ
ర్త్యుఁడపో ముక్తుండు తదితరుఁడు గాఁడు నృపా. ౮౨౦

వ. కావున విరాడ్రూపయు, సూత్రరూపయు, నంతర్యామిరూపిణియు, బ్రహ్మస్వరూపిణియు, సచ్చిదానందలక్ష్యార్థరూపయుఁ, బ్రపంచోల్లాసవర్జితయునగు నప్పరశక్తిని సక్రమమ్ముగ భజించి ముక్తుండవు కమ్మను వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. ౮౨౧

గీ. హరిహరబ్రహ్మలకు మును పంబ రమను
గౌరిని సరస్వతి నొసంగెఁ గానఁగాఁగ
నంచుఁ జెప్పితి వందుఁ బద్మాలయకును
గౌరికిని నన్యకన్యాత్వఘటన యెట్లు ? ౮౨౨

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౮౨౩

క. మును హాలాహలనామక
దనుజులు వరజాతమైన దర్పముచే ను
ర్విని దేవలోకములఁ దమ
యనయమ్మున ముట్టడించు నవసర మందుజ్. ౮౨౪

వ. హరిహరు లిరువురును నలువదివేల వత్సరమ్ములు సంగరంబొన రించి రక్కసుల నుక్కడంచి, తమ తావులకుం జని, తమ తమ శక్తులయొద్దఁ దమతమ పరాక్రమక్రమమ్ముల నుగ్గడించుకొనిన వారును ననాదరసూచకంబుగ మందహాసం బొనరించుటయు, నాదిమాయామోహితులగు కతనఁ గనలి వారల దురుత్తరావ మానితలం జేసిన నాశక్తులు తత్క్షణంబ కనుమొఱఁగి చనుటయుఁ బదంపడి హరిహరులు శక్తిశూన్యులై తత్తత్కృతులయెడ నస మర్థులగుడు విరించి కొండొక చింతించి కారణంబరసి హరిహరుల కార్యంబులు సైతము తాన నిర్వర్తించుచుఁ గొంత కాలమ్ము గడపి పదపడి మన్వాదులును సనకాదులుననగు తనకొమరులం దలఁచి మీరు దేవి నారాధించి తత్కరుణాపాత్రులరై హరి హరులకు మరల శక్తిప్రసాదంబు సంపాదింపుఁడు. నావుడు వారలును హిమాలయతటమ్మునకుఁ జేరి మాయాబీజంబు జపించుచు లక్షహాయనంబులు తపమ్మొనర్చునంత, ౮౨౫

—* సనకాదులకు దేవి ప్రత్యక్షంబగుట *—

సీ. వరమిచ్చు కేలు నభయమిచ్చు హస్తంబు
పాశ మంకుశమును బట్టు పంచ
శాఖద్వయమ్మును సచ్చిదానందరూ
పంబును గరుణారసంబు దొరఁగు

లోచనత్రియమును లోనగు లక్షణం
బులు గల్గి తగు సర్వభూతజనని
సాక్షాత్కరించిన సాష్టాంగముగ నమ
స్కారంబు గావించి సకలమునులు

గీ. భక్తి చెన్నార నుతియింప భావుకప్ర
సాదసూచికటాక్షప్రసారగరిమ
జాలువాఱంగ వారి కష్టంబు దీర్పఁ
దలఁచి మధురమ్ముగా నంబ వలికె నిట్లు. ౮౨౬

గీ. మీ తపమ్మున కెద మెచ్చి మీ యభీష్ట
ముల నొసంగఁగ వచ్చితి మునులు! వలయు
వరములను గోరికొనుఁ డన హరిహరులకు
శక్తిలాభమ్ము గోరిరి సకలమునులు. ౮౨౭

వ. అందు నొక్కండగు దక్షుండు విశేషించి తనయందు దేవీజన్మ
లాభమ్ము సైతము గోరి యప్పరదేవినివాసమ్ములును జపధ్యా
నాదివిశేషమ్ములును నానతిమ్మని ప్రార్థించుటయు, జనని
యిట్లను "మదంశమ్మునం గలిగిన శక్తుల కొలఁది మెఱుంగక
యవమానించిన కతన హరిహరుల కీయవస్థ తటస్థించె, నయ్యు
దియు భవదీయతపోబలసమాసాదితాస్మదనుగ్రహమ్ము కతన
నెడలె" నని చెప్పి వెండియు, ౮౨౮

క. భవదీయగర్భమున శివ
యవతారంబెత్తు, రమ పయస్సింధువు నం
దవతారమెత్తు నిక్కము
భవునకు విష్ణునకు ధర్మపత్నులుగాఁగన్. ౮౨౯

వ. అని మాయాబీజజపమ్ము తనకుఁ బ్రీతికరమనియు, సర్వజగమ్ములును దనకు నివాసమ్మనియు విరాట్స్వరూపంబొండె నియ్యెడ మీకుం బొడకట్టెడి యాకారంబొండె ధ్యేయమ్మనియు, బోధించి యమ్మణిద్వీపవాసిని యంతర్హితయగుడు వారలును గమలాసను పాలికిం జని కలతెఱం గెఱిఁగించిరి. పదంపడి హరిహరులు స్వస్థులై జగజ్జననీకటాక్షభాజనులై రంతఁ గొంతకాలమునకు,

> గీ. శక్తి తామసతేజంబు సర్వలోక
> హితకరమ్ముగ దక్షుని యింటఁ బొడమె
> దేవతలు సంతసించిరి దివ్యపుష్ప
> వృష్టి గురిసి ప్రపంచమ్ము వెల్లివిరిసె. ౮౩౧

వ. ఒక్కండడనేల, యయ్యంబిక యవతరించినకతన యావజ్జగమ్మును శుభమయంబయ్యె, నంత నక్కన్నియకు సతియను పేరిడి యోగ్యకాలమ్మున దక్షుండు శంకరున కిచ్చి పెండ్లిచేసినఁ బదంపడి యయ్యంబిక దైవయోగమ్మున జ్వలజ్జ్వలనదగ్ధశరీర యయ్యె నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. ౮౩౨

చ. వినఁ గొఱగాని వార్త నెటు వీనులు సూడినభంగి విందు నెందును ననవద్యమైన గతిఁ దోఁచెడి వస్తువదేల యగ్నిలోఁ బెనుపఱె నేజగజ్జనని పేరు స్మరించిన వారికిక్ భవాగ్ని నిధనమబ్బ దట్టిభవనీరధిపోతము వహ్నిఁ గ్రాఁగునే. ౮౩౩

వ. ఇయ్యది యే కర్మవిపాకమ్మున ఘటించె నోడువు మనుడు వ్యాసుండు రాజేంద్రా! మున్ను దుర్వాసుం డొక్కనాఁడు జాంబూనదేశ్వరీసందర్శనమ్మున కరిగి యయ్యెడ మాయాబీజ జపంబొనరించినఁ బొడకట్టి యద్దేవియు, ౮౩౪

క. నిజకంఠస్థలగతమై
యజహాత్పరిమళపరీతమై సతతాళి
వ్రజసేవితమై తగునొక
స్రజముం గరుణించి యిడెఁ బ్రసాదంబనుచున్. ౮౩౫

వ. అతండును దన్మాలిక శిరమ్మున ధరించి యాంబరమార్గమ్మున నరుగువాఁడు దక్షు నికటమ్మునకుం జని, యయ్యెడ సతీదేవిం గాంచి వినయవినమితుండై మ్రొక్కినఁ బిమ్మట దక్షుం డమ్ముని శీర్షమ్మునం దనరు మాలికం గాంచి యీ యసాధారణంబగు మాల్యంబెయ్యెడఁ జేకుఱె నావుడు మునియు నానందాశ్రు లురుల నియ్యది పరదేవీప్రసాదంబని చెప్పెఁ బిదప దక్షుం డయ్యది తన కిమ్మనుడు, ౮౩౬

క. మునివరుఁ డంగీకారమ్మున దేవీభక్తునకు సముఁడు గాఁ డెవ్వాఁ
డును వాఁడు దేనిఁ గోరినఁ
జను నీ ననియెంచి యొసఁగె స్రజ మాతనికిన్. ౮౩౭

వ. దక్షుం డామాలికం గ్రహించి తన కేళీసదనమ్మునఁ బదిలపఱచి,

క. పదపడి రాతిరి మోహా
స్పదుఁడై తన్మాల్యగంధవర్ధితమోదా
భ్యుదయుండై క్రీడాపర
తఁ దవిలి వర్తించెఁ బేర్మి దళుకొత్తంగన్. ౮౩౮

వ. ఇయ్యపరాధమ్ము కారణమ్ముగ దక్షునికి శివునియందును గూఁతురగు సతీదేవియందును ద్వేషమ్ము ఘటియించె నని వెండియు,

క. ఇయ్యది కారణమున న
త్తొయ్యలి తజ్జన్యమైన తొల్లిటి కాయం

బొయ్యన యోగాగ్నికి నిడి
యయ్యవనీధరవరునకు నాత్మజ యయ్యెన్. ౮౪౧

క. అనవుడు జనమేజయుఁడో
మునివర ! శంభునికి బ్రాణమునకన్నను హె
చ్చనఁనొప్పు నా సతీమణి
యనఘ మృతింగనిన మీఁద నతఁ డెట్లుండెన్ ? ౮౪౨

చ. అన మునినాథుఁ డిట్టులను నాపయివృత్త మ దిట్టిదంచుఁ జె
ప్పనలవికాదు, శంకరు నపారపుఁగ్రోధము వీరభద్రసం
జనకముగాఁగ నాతఁడు వెసన్ ద్రిజగమ్ములు నీఱుచేయునం
తన జలజాసనాదులు దృతమ్ముగ శంకరు నాశ్రయించినన్. ౮౪౩

వ. శంకరుండును దద్భయార్దితులగు బ్రహ్మాదులకుఁ దనసేగి లెక్కిం
పక కరుణాకరుండు గావున నభయంబిచ్చి భాగవ త్త్రిమ్మున నద్ద
క్షుం బ్రతికించి పదంపడి ఖిన్నాత్ముండై యజ్ఞవాటమ్మున కరిగి
వహ్నికుండం బెల్లెడ వెదకి దహ్యామానయుఁ జిత్కళారూపిణియు
నగు సతిం గాంచి స్కంధమ్మున నిడికొని హా సతి ! హా సతి !
యని సారెసారెకు రోదనం బొనర్చుచు భ్రాంతచిత్తుండై నానా
దేశమ్ములు పరిభ్రమించుచుండె ; నంత బ్రహ్మాదులును జింతా
దంతురులైరి ; పిదప విష్ణువు బాణపాతమ్మున నా సతీదేవి యవ
యవమ్ముల ననేకఖండమ్ములుగా ఛేదించిన నయ్యవి తత్తత్స్థాన
మ్ములం బడియె. శంకరుండును నాయాచోట్ల నానారూప
ధరుండై వసియించుచు, దేవతలం గాంచి యిట్లనియె. ౮౪౪

క. ఈ యీ స్థానమ్ముల శ్ర
ద్ధాయుతులై దేవి నెవరు తద్దయుఁ బూజల్

సేయుదు రవ్వారికి శుభ
దాయిని యగు నాపె కరుణ దైవారంగన్. ౮౪౬

వ. ఆయీ చోట్లఁ దన యవయవమ్ములయందు నద్దేవి నిత్యమ్మును సన్నిహితయై యుండుకతనఁ బురశ్చరణాదరులగు మర్త్యుల కయ్యెడ మంత్రసిద్ధి సత్వరంబుగనగు, నదియునుంగాక మాయా బీజం బియ్యెడ జపించెనేని నతిశీఘ్రకాలమ్మున సిద్ధించునని చెప్పి,

క. విరహాతురుఁడై యా శం
కరుఁడు జపధ్యానపరతఁ గాలక్షేపా
దరుఁడై యా యా చోటుల
నరయుచు వర్తించుచుండె నవనీనాథా! ౮౪౭

క నావుడు జనమేజయుఁ డ
ద్దేవీస్థానముల సంఖ్యఁ దెలిపి తదీయం
బై వెలయు నామసంఖ్యయు
వే వినుపింపఁగదె ననుఁ బవిత్రునిఁ జేయన్. ౨౪౮

గీ. అనుడు వ్యాసుండు వల్కె నో జనవరేణ్య!
శక్తిపీఠమ్ములను నాదుశక్తికొలఁద
తెలిపెదను విను మెవ్వానిఁ దెలిసి నరుఁడు
పాపముల నీఁగు మిగుల సంపదలఁదోఁగు. ౮౪౯

—* దేవీస్థానమ్ములు *—

వ. భూతికాములగు వార లేయే పీఠమ్ములయం దుపాసనాపరులై సిద్ధింబడయుదు రయ్యవి వివరింతు, వారణాసి యందు *విశాలాక్షియు, నైమిశమ్మున లింగధారిణియుఁ, బ్రయాగమ్మున

* ముఖము పడినచోటు వారణాసి. అట వసించు గౌరికి విశాలాక్షి యని పేరు అని వ్యాఖ్యాత.

లలితయు, గంధమాదనమ్మునఁ గాముకియు, దక్షిణమానసమ్మునఁ గుముదయు, నుత్తరమానసమ్మున విశ్వకామయు, గోమన్తమ్మున గోమతియు, మందరమ్మునఁ గామచారిణియుఁ, జైత్రరథమ్మున మదోత్కటయు, హస్తినాపురమ్మున జయంతియుఁ, గాన్యకుబ్జమ్మున గౌరియు, మలయాచలమ్మున రంభయు, నేకామ్రపీఠమ్మునఁ గీర్తిమతియు, విశ్వమ్మున విశ్వేశ్వరియుఁ, బుష్కరమ్మునఁ బురుహూతయుఁ, గేదారపీఠమ్మున సన్మార్గదాయినియు, హిమవత్పృష్ఠమ్మున మందయు, గోకర్ణమ్మున భద్రకర్ణికయు, స్థానేశ్వరమ్మున భవానియు, బిల్వకమ్మున బిల్వపత్రికయు, శ్రీశైలమ్మున మాధవియు, భద్రేశ్వరమ్మున భద్రయు, వరాహశైలమ్మున జయయుఁ, గమలాలయమ్మున గమలయు, రుద్రకోటియందు రుద్రాణియుఁ, గాలంజరమ్మునఁ గాళియు, సాలగ్రామమ్మున మహాదేవియు, శివలింగమ్మున జలప్రియయు, మహాలింగమ్మునఁ గపిలయు, మాకోటమ్మున ముకుటేశ్వరియు, మాయాపురియందుఁ గుమారియు, సన్తానమ్మున నంబికయు, గయయందు మంగళయుఁ, బురుషోత్తమంబున విమలయు, సహస్రాక్షమ్మున నుత్పలాక్షియు, హిరణ్యాక్షమ్మున మహోత్పలయు, విపాశయం దమోఘాక్షియుఁ, బుండ్రవర్ధనమ్మునఁ బాటలయు, సుపార్శ్వమ్మున నారాయణియుఁ, ద్రికూటమ్మున రుద్రసుందరియు, విపులమ్మున విపులయు, సహ్యాద్రియం దేకవీరయు, హరిశ్చంద్రమ్మునఁ జంద్రికయు, రామతీర్థమ్మున రమణయు, యమునయందు మృగావతియుఁ, గోటితీర్థమ్మునఁ గోటవియు, మాధవవనమ్మున సుగంధయు, గోదావరియందుఁ ద్రిసంధ్యయు, గంగాద్వారమ్మున రతిప్రియయు, శివకుండమ్మున శుభానందయు, దేవికాతటమ్మున నందినియు, ద్వారవతియందు రుక్మిణియు, బృందా

వనమ్మున రాధయు, మధురయందు దేవకియుఁ, పాతాళమ్మున
బరమేశ్వరియుఁ, జిత్రకూటమ్మున సీతయు, వింధ్యమ్మున వింధ్యా
ధివాసినియుఁ, గరవీరమ్మున మహాలక్ష్మియు, వినాయకమ్మున
నుమాదేవియు, వైద్యనాథమ్మున నారోగ్యయు, మహాకాలమ్మున
మహేశ్వరియు, నుష్ణతీర్థమ్మున నభయయు, వింధ్యపర్వతమ్మున
నితంబయు, మాండవ్యమ్మున మాండవియు, మాహేశ్వరీపుర
మ్మున స్వాహాయు, ఛగలండమ్మునఁ బ్రచండయు, నమరకంట
కమ్మునఁ జండికయు, సోమేశ్వరమ్మున వరారోహాయుఁ, బ్రభా
సంబునఁ బుష్కరావతియు, సరస్వతియందు దేవమాతయు,
సముద్రతటంబునఁ బారావారయు, మహాలయమ్మున మహా
భాగయుఁ, బయోష్ణియందుఁ బింగళేశ్వరియుఁ, కృతశౌచమ్మున
సింహికయుఁ, గార్తికమ్మున నతిశాంకరియు, నుత్పలావర్తకంబున
లోలయు, శోణసంగమమ్మున సుభద్రయు, సిద్ధవనమ్మున మాత
యు, భరతాశ్రమమ్మున ననంగయు, జాలంధరమ్మున విశ్వ
ముఖియుఁ, గిష్కింధపర్వతమ్మునఁ దారయు, దారువనమ్మునఁ
బుష్టియుఁ, గాశ్మీరమండలమ్మున మేధయు, హిమాద్రియందు
భీమయు, విశ్వేశ్వరమ్మునఁ దుష్టియుఁ, గపాలమోచనమ్మున
శుద్ధియుఁ, గాయావరోహణమ్మున మాతయు, శంఖోద్ధారమ్మున
ధరయుఁ, బిండారకమ్మున ధృతియు, జంద్రభాగయందుఁ గళయు,
నచ్ఛోదమ్మున శివధారిణియు, వేణయం దమృతయు, బదరియం
దురసియు, నుత్తర కురుక్షేత్రమ్మున నోషధియుఁ, గుశద్వీపమ్మునఁ
గుశోదకయు, హేమకూటమ్మున మన్మథయుఁ, గుముదమ్మున సత్య
వాదినియు, నశ్వత్థమ్మున వందనీయయు, వైశ్రవణాలయమ్మున నిధి
యు, వేదవదనమ్మున గాయత్రియు, శివసన్నిధియందుఁ బార్వతి
యు, దేవలోకమ్మున నింద్రాణియు, బ్రహ్మాస్యమ్ములయందు సర

స్వాతియు, సూర్యబింబమ్మునఁ బ్రభయు, మాతలయందు వైష్ణవియు, సతులయం దరుంధతియు, రామలయందుఁ దిలోత్తమయుఁ, జిత్తమ్మున బ్రహ్మకళయు, సర్వశరీరులయందు శక్తియు నెగడుదు రని వెండియు, రా౧౦

క. ఎనిమిది వందల పీఠము
లును నందఱు శక్తులును బొలుచుచుండెద రో
జనమేజయ ! యే తత్సం
ఖ్యను విన్న నఘమ్ము లడఁగుఁ గలుగు శుభమ్ముల్.

వ. సతీదేవ్యంగభూతమ్ములగు నీ పీఠమ్ములకు యాత్రార్థమ్ముగా నరిగి పితౄదుల సంతర్పించి భగవతిం బూజించినవారు కృతకృత్యులగుదు రని వెండియు, రా౧౧

సీ. భక్ష్యభోజ్యాదిసంపన్నమ్ముగను విప్ర
జనులకు భోజనంబు నిడియును సు
వాసినీ జనులను వటుకాదులను గుమా
రికల నట్టుల యలరింప వలయు
నింతేల ? యమ్యోడ నెవ్వఁడేనియుఁ బూజ
నీయుండు, కులభేదనియతి వలవ ;
దయ్యెడ నుండెడి యంత్యజుఁడేనియు
దేవీస్వరూపుఁడు తెలియు మధిప

గీ. యచటఁ జేసాఁపవలదు శక్త్యనుస్మృతిగను
మంత్రము జపింపవలయు నమ్మాత ప్రీతి
కొఱకు నిట్లువ్వఁ డొనరించుఁ గుజనుఁ డేని
వాని పితరులు బ్రహ్మలోకాను గతులు. రా౧౨

వ. వాఁడును సమస్తసుఖమ్ముల ననుభవించి దేహత్యాగానంత
రమ్మున దేవీపురమ్మున ముక్తుండై వసియించు, నీ నామాష్ట
శతంబు జపించి సిద్ధిపడసినవార లనేకులు గలరని వెండియు,

క. ఈ నామాష్టశతమ్మును
దా నెవ్వఁడు పొత్తమందుఁ దగవ్రాయు సతం
డూనఁడు గ్రహమారీభయ
మో నరవర ! వానితుల్యుఁ డొకరుఁ డున్నే. ౮౫౫

క. ఏ మానవుఁ డైనను దా
నామాష్టశతంబు జపమునన్ బొదలిన వాఁ
డౌ మాన్యుఁడు దేవతలకు
భూమీశ్వర ! శక్తిరూపము నతం డొందున్. ౮౫౬

గీ. ఎవఁడు శ్రాద్ధకాలమ్మున నిది జపించు
నతని పితరులు పరగతి కరుగువారు
సిద్ధపీఠమ్ము లియ్యవి సెప్పనేల ?
ముక్తిదములని జ్ఞాన సుముఖము లనియు. ౮౫౭

క. నరవర ! ప్రశ్నంబున కు
త్తర మిచ్చితి నతిరహస్యతత్త్వము నీకుం
బరమాదరమునఁ దెలిపితి
నరసి మఱింకెద్ది యడిగె దన నృపుఁ డనియెన్. ౮౫౮

—* గౌరీజన్మము *—

చ. మునివర! మంచుఁగొండపయి మున్నుదయించెఁ బరాంబయంచు నీ
వినిచినమాట నెంతయు సవిస్తరరీతి వినంగ నెంతు, న
జ్జనని కథామృతంబెవఁడు చాలఁగఁ గ్రోలియుఁ దృప్తిచెందు దీ !
ని నెనయు వానికిన్ మృతిజనింపదు ; గల్గు సుధాశి కేనియున్.

ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను మనం బిటు నీకుఁ బరాంబయందు సం
భావితమౌనె ! ధన్యుఁడవు మాన్యుఁడవైతి నరేంద్ర ! యాసతీ
దేవి శరీరము న్విడువ దేవనతుండు శివుండు భ్రాంతిమై
నే విషయమ్ములన్ నిలువ కెల్లెడఁ ద్రిమ్మరు చుండె నొక్కఁడై.

క. మనమున దేవీరూపం
బనయము ధ్యానించుచున్ సమాధిగతుండై
తన యంతఁ గాలయాపన
మును శంభుఁ డొనర్చుచుండె భూపవతంసా. ౮౬౧

చ. జగములు శక్తిహీనత నసారములై పొలుపేదె, రోగముల్
నెగడె, గ్రహాదిబాధలు జనించె, గణింపఁగరాక చింత వృ
ద్ధిగనె నిటుల్ దురుద్ధరగతిం దగు నాసమయమ్మునందు దు
ష్టగుణుఁడు తారకాసురుఁ డసాధ్యుఁడు బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్.

గీ. మూఁడు లోకమ్ము లేలుచు నాఁడునాఁటి
కెల్ల సురలను మునులను బల్లిదుఁడయి
బాధపెట్టఁ దొడంగె నప్పాపుఁ జాపఁ
దగ రొరులు శివునౌరసాత్మజుఁడు దక్క. ౮౬౩

ఉ. "అంగనలేని శూలి కెటు లాత్మజుఁ డుద్భవమందు" ? నంచుఁ జం
తంగొని దేవతల్ తమకుఁ దారకు బాధ యపారమై శమ
మ్మొం గనకున్న నెల్లరు నమోనమ యంచు హరిన్ నుతింప న
య్యంగజుఁగన్న తండ్రి యిటు లానతియిచ్చె నుపాయశాలియై.

గీ. కామకల్పద్రుమంబు లోకజననిత్రి
గలదు చింతింపనేల ? నిక్కముగ మన య
నయమునం జేసి యాపె మిన్నకయ యుండె
మనకు నిది శిక్షయగునంచు మదిఁ దలంచి. ౮౬౫

క. లాలనమునఁ దాడనమున
నేలలనకు నైన సుతులయెడ దయయుండుఁ
బాలకులు సేయు తుందుడు
కేలా తల్లులకుఁగాక యితరుల కుడుపఁ ? ౧౬౬

క. కావున జగదంబికయై
భావమ్మునఁ గరుణ యెపుడు పరివేష్టింపఁ
జీవులఁ బ్రోచెడి యప్పర
దేవిఁ శరణంబుఁగొన్న దీనత లున్నే ? ౧౬౭

వ. అను కమలలోచను నాజ్ఞ సురలెల్లరును హిమశైలమ్మున కరిగి యయ్యెడఁ బురశ్చరణపరాయణులై దేవీయజ్ఞం బొనరించుచుఁ దృతీయాదివ్రతమ్ముల నాచరించుచు నుండి రందుఁ గొందఱు సమాధినిష్ణాతులును, గొందఱు నామపరాయణులును, గొందఱు సూక్తాసక్తులును, గొందఱు మంత్రపారాయణపరులును, గొందఱు కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణవ్రతనిష్ఠులును, గొందఱంతర్యాగసంస్థులును, గొందఱు న్యాసనమాదరులును నై భువనేశ్వరీమంత్రమ్మునఁ బరశక్తి పూజ నొసర్చుచు బహువర్షమ్ములు గడపుచున్నంత, ౧౬౮

ఉ. మేలగు చైత్రమాసనవమీ దినమందలి శుక్రవారమం
దోలి సురాళి కట్టెనుట నొక్క మహాద్భుత తేజమున్నత
శ్రీలలితంబు కోటిశశిశీతల మర్కసహస్రకాంతిసం
కీలితమై తటిత్కలనఁ గేరుచు నుద్భవమందె శోణమై. ౧౬౯

వ. వెండియు, ౧౭౦

సీ. మూర్తిమంతమ్ములై మొనసి వేదములు నా
లుగు నాల్గు దిక్కులఁ బొగడుచుండ

నాద్యంత రహితమై యనవద్యమై యూర్ధ్వ
గతియుఁ దిర్యగ్గతి గనక కరచ
రణముఖాద్యవయవప్రావృతమ్మును గాక
స్త్రీపుంనపుంసకస్థితి నొలయక
దీప్తిచే నమరుల దృక్ప్రసారమ్ముల
మిఱుమిట్లు గొల్పుచు మెఱసి యంత

గీ. నా మహాతేజ మంగనయై మనోహ
రస్వరూపమ్ము తనరఁ గరమ్ము నమర
వరుల మనముల నానందవార్ధి ముంచె
నా విధం బట్టిదిట్టిది యనఁగరాదు. ౮౭౧

సీ. కమలకుట్మలముల కొమరుగాదనఁజాలు
గబ్బిగుబ్బల శోభి గలుగు దానిఁ
గలరణత్కింకిణీకాజాలశింజత్సు
మంజీరమేఖలల్ మలయుదానిఁ
గనకకేయూరకగ్రైవేయకాంగద
గళబంధముల పొల్పు గలుగుదాని
మొగలిదళముల సొబగుమీఱి వాసించు
నీలకుంతలములు నెగడుదానిఁ

గీ. గప్పురపుఁదావి నెల్లెడగుప్పు వీడి
యంపు బల్కావి నొప్పు నాస్యమ్ముదానిఁ
బృథునితంబబింబమ్మున వెలయుదానిఁ
గనకతాటంకయుగళమ్ము నెనయుదాని. ౮౭౨

సీ. అష్టమీచంద్రబింబాభలలాటమ్ము
నాయతభ్రూవిలాసాస్పదంబు

రక్తారవిందవిరాజన్నయన మున్న
తఘూర్ణ ముద్యదధరసమేత
మజ్జరేఖాసముద్యచ్ఛ్రీగ్ర మమలము
క్త్వాహార మిద్ధరత్నమకుటంబు
కుందకుట్మలదంతకోటీవిలాసంబు
కాశ్మీరతిలకసంకలిత మతుల

గీ. మల్లికామాలతీకసన్మాలికాభి
కీలితసుకేశపాశంబుఁ గేవలారు
ణాంబరంబును బాశాదికాయుధసము
పేతమగు దివ్యరూపంబు వెలయుదాని. ౮౭౩

చ. పొలుపగు దాడిమీకుసుమపుంజము నాఁదగు కాంతిదాని, ను
జ్జ్వలములు నాల్గుబాహువు లెసంగెడిదాని, సమస్తకామముల్
చిలికెడుదాని, లేనగవు చెన్నలరారెడుదాని, నిత్యశ్రీ
తలకరుణాసనాథయగు దానిఁ గనుంగొని రంబికన్ సురల్.

క. కని మ్రొక్కిడి యానందా
శ్రునిరుద్ధస్వనులు ప్రేమచుంబితనిజలో
చనులును నై తన్మయమగు
మన మొండేమియును వినమి మాన్పడి పిదపన్. ౮౭౪

వ. ఎట్టకేలకు ధైర్యమ్ము దెచ్చికొని యజ్జగదంబ నిట్లు సన్నుతించిరి.

గీ. రజ్జువున మాలయందు సర్పభ్రమంబు
వడువున జగమ్ము నీయందు భ్రాంతికల్పి
తంబగు నని తెలియనికతమున నిన్నె
ఱఁగిన మీఁదట భ్రాంతి యడఁగు జగమున. ౮౭౭

క. తత్తనుట కుదాహృతి సం
విత్తును నగు నిన్ను భువనవిభ్వివటంచుం
జిత్తన్మాత్రి వటంచున్
బత్తిమెయి నమస్కరించువారము తల్లీ ! ౮౭౮

వ. అఖండజ్ఞానందంబును బ్రణవంబును హ్రీంకారమ్మును బ్రత్యగాత్మ యును నీ స్వరూపమ్ము లాగమతాత్పర్యభూమికయు నవ స్థాత్రియ సాక్షిణియుఁ బంచ కోశాతిరిక్తయు నగు నీకు నమ స్కారము. త్వం పదమ్మునకు వాచ్యంబవగు నిన్ను నానామం త్రాత్మికవనుచు నుతింతుమని శ్రీ సూక్తంబులఁ దన్ను నుతించు నిర్జరులం గాంచి సుధామధురస్వరంబున నజ్జగదంబ యిట్లనియె.

క. దేవతలార ! మదర్థము
మీా వచ్చిన కార్యమేమి ? మీా మొగములు శో
కావిలత నొంద నేల ? ము
దావహ యగు నేను వరదనై యుండంగన్. ౮౮౦

క. నాయందు భక్తిగలవా
రేయెడ నాపదల నొందిరేనియు సత్యం
బాయాపద దొలఁగించి మ
దీయుల నొనరింతునను ప్రతిజ్ఞ యెఱుఁగరే. ౮౮౧

చ. అనుచు దయాసమేతముగ నానతి యిచ్చిన దేవి పల్కులన్
విని ముదమందుచున్ సురలు నిర్భయులై తమ దుఃఖ మీాగతిన్
మనవి యొనర్చి " రెందు భువనమ్మున నెచ్చట నేని నీకునుం
గన విన రాని సంగతులు కల్లలు గావె ప్రపంచమాతృకా.

క. తారకుఁడను రక్కసుఁ డే
పార సరోజాతభూదయాపాత్రుంబై

కోరిన వరములు గొని దు
ష్ప్రారంభతఁ జేసి మమ్ము బాధించు నొగిన్. ౮౮౩

క. శివు వలనం బుట్టిన వాఁ
డు వధించెడి వాని, శర్వుఁడును భార్యాసై
భవ మెఱుఁగనివాఁ డెటు సం
భవమందున్ గొడు కొకండు భవునకుఁ దల్లీ! " ౮౮౪

చ. అని విలపించు దేవతలయందు దయాంతరయై పరాంబ యి
ట్లనియె మదీయ శక్తియ హిమాద్రికిఁ బుత్రికయై జనించు నా
పెను బురవైరి కెల్లరును బెండిలి సేయుఁడు దానఁ జేసి యా
తనికిఁగుమారుఁడుం బొడముఁదారకునిన్ వధియించుఁ బొండిఁకన్.

వ. అను పరాంబ పల్కులకు సంతసించి సురలతోడం జనుదెంచిన
హిమాచలరాజంబ కిట్లనియె. ౮౮౬

క. ఏమీ! నా పుణ్యము త
ల్లీ! మా యింటం జనింతె లీలాకృతినై
కామితఫలదాయిని నా
నేమమ్ము ఫలింప నేర్చెనే? యిప్పటికిన్. ౮౮౭

క. జడుఁడన్ మందుఁడ నే నె
క్కుడ! చిద్రూపిణి పరాంబికయు దయచే నా
కడుపున జనించుటయు నె
క్కుడ! జన్మశతములకైనఁ గలుగునె తల్లీ! ౮౮౮

గీ. అశ్వమేధాదియాగమ్ము లాచరించు
సుకృతులేనియు నీరూపు చూడలేరు
తాదృశంబగు రూప మోతల్లి! నా గృ
హమున జనియించు టరిది భాగ్యంబ కాదె. ౮౮౯

శా. "మంచుంగొండ యనేక జన్మముల నేమం బింతగా నొప్పునే!"
యంచు న్నన్నును నిన్ను భక్తకరుణాయాదఃపతింగాఁగ న
గ్గించున్ లోకము మత్ప్రీత్యాణము విముక్తింజెందు నోతల్లి! ని
ర్మించున్ వేఱొక పుణ్యలోకమును బేర్మిన్ బమ్మ యవ్వారికిన్.

వ. సర్వవేదాంత సారభూతంబగు నీ విశ్వరూపం బొకమరి సాక్షాత్కా
రింపం జేసి శ్రుతిసమ్మతమ్ములగు భక్తిజ్ఞానయోగమ్ము లాన
తిచ్చి కృతార్థులం జేయుము నావుడు హిమవంతునకు వికసిత
ముఖపంకజ యగుచు నప్పరాంబ శ్రుతిగూఢంబగు నా రహ
స్యంబిట్లు వక్కాణించె. ౮౯౧

—* దేవీ విశ్వరూప ప్రదర్శనము *—

క. అమలం బనుపమ మవిత
ర్క్య మనామయ మేకముం బరబ్రహ్మాభి
ఖ్యము సంవిత్తును నగు తే
జ మనఁగ విను నేనసూ రసాధరమౌళీ. ౮౯౨

గీ. తత్సహజశక్తి మాయ నాఁ దనరు, నది య
సతియు సతియును నుభయానుగతియుఁగాక
శశికిఁ జంద్రిక, యగ్ని కుష్ణతయు, భాస్క
రునకు దీధితిరీతిగాఁ దనరుచుండు. ౮౯3

వ. స్వీయశక్తిసమాయోగమ్మునం జేసి యేన ప్రపంచమ్మునకు
బీజంబనైతి; నస్మచ్ఛక్తి యనఁగా మాయ. అది తపస్తమో
జడాదినానానామంబులు గలయది. ఆ యీ నామమ్ములెల్ల
నిగమాదిప్రసిద్ధంబులు. కాని, యన్యోపండితుల స్వకపోల కల్పి
తంబులు గావు. అమ్మాయ జీవాశ్రితయగు పట్టున నవిద్య
యనఁబఱఁగు. దానికి స్వాశ్రయవ్యామోహకృత్త్వం బొందు

దోసంగుగలదు. ఏతద్దోషమ్మునుండి రక్షించి జీవునకు మోక్షం బొసంగుటయె సృష్టికి ముఖ్యప్రయోజనంబు. మాయాప్రతిబింబితమ్మగు చైతన్యంబు సృష్టికి నిమిత్తకారణంబు, మాయ సమవాయికారణంబు. దృశ్యంబగుకతన మాయ జడంబును, జ్ఞానమువలన నశించుటంజేసి మిథ్యయునగు. చైతన్యంబు దృశ్యంబుగాదు. కాన నిప్పరవస్తువును జడమనరాదు. ఇయ్యది దీపమ్ము వడువునఁ బరప్రకాశకమ్మును స్వయంప్రకాశమానమ్మును నని యెఱుఁగునది. జాగ్రదాద్యవస్థాత్రితయమ్మునం దిది యొక్కటేగతి భాసించు. ఇయ్యది సంవిదాత్మకంబు, సుఖాత్మకంబు, పరప్రేమాస్పదంబగుకతన నానందాత్మకంబు, నిత్యంబు, సత్యంబు; దీనికన్న నితరమ్ము మిథ్య. కావున నప్పరవస్తువున కసంగత్వమును నపరిచ్ఛిన్నత్వమును స్ఫుటమ కదా! ఏవంభూతమగు పరవస్తువునేన. నేను జ్ఞానాత్మకనుగాని జ్ఞానధర్మిణినిగాను. జ్ఞానరూపమ్మును బూర్ణమ్మును ద్వైతజాలవివర్జితమ్మును నగు పరవస్తువు కామకర్మాది యుక్త యగు స్వీయమాయకతమ్మునను బూర్వానుభూతసంస్కారవశమ్మునను గాలకర్మవిపాకమ్మునను దత్త్వావివేకనిమిత్తమ్మునను సిసృక్షాభాజనం బగుచున్నయది. ఈ సర్గంబు బుద్ధిపూర్వకంబుగాదు. ఇంతదనుక సలౌకికమ్మగు నారూపమ్ము నీకుం జెప్పఁబడినది. ఇదియ యవ్యాకృతంబును, నవ్యక్తంబును, మాయాశబలితమ్మును, సర్వకారణ కారణమ్మును, నాదితత్త్వమ్మును, సచ్చిదానంద విగ్రహమ్మును సర్వకర్మఘనీభూతమ్మును, నిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశ్రయమ్మును, హ్రీంకారమంత్రవాచ్యంబును నని యెఱుంగునది. ఇద్దాన శబ్దతన్మాత్రరూపకంబగు నాకాశమ్మును దానివలన స్పర్శాత్మకంబగు వాయువును, దానివలన

రూపాత్మకంబగు తేజమ్మును, దానివలన రసాత్మకంబగు జలమ్మును, దానివలన గంధాత్మికయగు భూమియుఁ బొడమె; నందాకాశమ్మునకు శబ్దమ్మును, వాయువునకు శబ్దస్పర్శమ్ములును, దేజమ్మునకు శబ్దస్పర్శరూపమ్ములును, నుదకమ్మునకు శబ్దస్పర్శరూపరసమ్ములును, భూమికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధమ్ములును గుణమ్ము; లీభూతపంచకమ్ము వలన వ్యాపకమ్మును వాయురూపమ్మును నగు లింగదేహ మ్ముద్భవించె. సర్వప్రాణాత్మకంబగు నియ్యదియ యాత్మకు సూక్ష్మదేహంబని తెలియఁదగు. కారణదేహం బవ్యక్తంబు, దీనియంద జగంబు బీజరూపమ్ముననుండు; నియ్యదియ లింగదేహమ్మునకు హేతుభూతంబు. ఈయది మున్ను వివరింపఁబడియె. పంచీకరణ మార్గమ్మునంజేసి పంచమహాభూతమ్ము లుద్భవించెఁ, దత్ప్రకారంబు వివరింతు.

తే. గీ. ముందుఁ బంచమహాభూతములను రెండు
భాగములు చేసి యందొండు భాగమునకు
నాల్గుభాగమ్ములను గల్పనంబొనర్చి
యవియు స్వస్వేతరద్వితీయాంశమందు, ౮౫౭

వ. యోజింపవలయు, నిట్లు యోజించిన నయ్యైభూతమ్ము లొక్కొక్కటి పంచావయవమ్ములుగ నేర్పడు. దీనినే పంచీకరణమని చెప్పుదురు. పంచీకృతభూతజన్యంబగు దేహంబ నాకు స్థూలదేహమ్ము. పంచభూతసత్త్వాంశమ్ములవలన జ్ఞానేంద్రియమ్ము లైదునుం గలిగె. అవి యేకమై యంతఃకరణమ్మునాఁదగె. అది వృత్తిభేదమ్మున నాల్గుభేదమ్ములు గలయది. అది సంకల్పవికల్పాత్మకంబగు నెడ మనంబనియు, నిశ్చితంబగు నెడ బుద్ధియనియు, నిత్యానుసంధానపరమ్మగు నెడఁ జిత్తమ్మనియు, నహంభావావృతంబగు నెడ నహంకారంబనియు నుడువంబడు. రాజసాంశమ్మువలనఁ గర్మేం

ద్రియమ్ములై దునుం గలిగె ; నవియేకమై ప్రాణంబునాఁబరగు, నది ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానభేదమ్ముల నైదువిధమ్ములు గలయది యందు హృదయమ్మునఁ బ్రాణమ్మును, గుదమ్మున నపానమ్మును, నాభియందు సమానమ్మును గంఠమ్మున నుదానంబును, సర్వశరీరమ్మున వ్యానమ్మును నివసించుఁ ; ద్వక్చక్షు శ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణమ్ములు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థములును ప్రాణాపానవ్యానోదానమ్ములును, బుద్ధియును, మనమ్మును, గలసి లింగం బనఁదగు నస్మదీయసూక్ష్మశరీరంబు. వెండియుఁ బ్రకృతి విశేషమ్ము లాలింపుము. మాయయనియు, నవిద్య యనియు రెండు దెఱంగు లందు * సత్త్వాత్మకమాయ † గుణమిశ్రిత యవిద్యయని యెఱుంగునది, యందు స్వాశ్రయ సంరక్షకమ్ము మాయ, యం దీశితృప్రతిబింబంబీశ్వరుం ; డతండు సర్వజ్ఞుండును, సర్వకర్తయును, సర్వానుగ్రహ కారకుండును, నాఁబడు ; నవిద్యాప్రతిబింబంబు జీవుం డనఁబరఁగు ; నీ యిరువు రకు ‡ నవిద్యానిమిత్తకంబగు పూర్వోక్తదేహత్రయాభిమాన మ్మున నామత్రితయంబుగల, దందుఁ $ బ్రాజ్ఞతైజసవిశ్వనామ మ్ములు జీవునకు, నీశసూత్రవిరాట్పుదమ్ము లీశ్వరునకుం జెల్లు; నందు జీవుండు వ్యష్టిదేహాభిమానియు, నీశ్వరుండు సమష్టిదేహాభిమా నియు నగునని వెండియు, ౮౯౬

క. జీవానుగ్రహకాముము
చే విశ్వంబెల్లఁ దానచేయును నానా

---

* సత్త్వాత్మక = శుద్ధసత్త్వ. † గుణమిశ్రిత = మలినసత్త్వ

‡ అవిద్యయన మాయయు, నవిద్యయు నని వ్యాఖ్యాత.

$ కారణదేహాభిమాని ప్రాజ్ఞుండు, సూక్ష్మదేహాభిమాని తైజసుఁడు, స్థూల దేహాభిమాని విశ్వుండు.

భావముల నీశ్వరుఁడు మ
ద్భావుండై నాదుశక్తిఁ దగఁ బ్రేరితుఁడై. ౮౯౮

చ. సకల చరాచరమ్ములును శక్తికృతమ్ముల యట్టి నాదు మా
యకు మఱి నాకు నెన్నఁ బరమార్థత భేదము లేదు చూడ, లౌ
కికులకు భేదముండు నది కేవలమత్కృత మింకఁ దత్త్వద
ర్శకులకుఁ దత్త్వమొక్కటియె శాస్త్రనిదానము భూధరోత్తమా

ఆ. వె. అట్టి నేను జగము నఖిలమ్ము సృజియించి
ప్రాణ మగ్రమంద పరిఢవిల్ల
నందుఁ జొచ్చియుందు ; నట్లుకాకున్న లో
కాంతరగతి ఘటనయగుటయెట్లు ? ౮౯౯

వ. ఉపాధిభేదమ్మున ఘటాకాశాదులకు భేదంబు కల్పితంబగుపగిది మాయాభేదమ్మునంజేసి నాయందును భేదమ్ము కల్పితమ్ము. భాస్కరుం డుచ్చనీచాదివస్తువుల వెలిఁగించియు దుష్టుండు గాని తెఱంగున నేనును దత్తద్వస్తుగతదోషమ్ములకు భాజనంబుగాను. బుద్ధ్యాదినిష్ఠంబగు కర్తృత్వమ్మును వివేకశూన్యులు నాయందుఁ గల్పింతురు కాని వివేకులిట్లు పొరఁబడరు. ఘటాకాశ మహాకాశమ్ముల పగిది జీవాత్మపరమాత్మలకు భేదంబుకల్పితంబు. జీవబహుత్వంబు వడువున నీశ్వరబహుత్వమ్మును, మాయాకల్పితంబయగు; నింద్రియసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య జీవబహుత్వమ్మునకును, గుణసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య యీశ్వరబహుత్వమ్మునకుఁ గారణంబగునని వెండియు, ౯౦౦

సీ. నేన యీశ్వరుఁడను నేన సూత్రాత్ముఁడ
నేన విరాడాత్మ నెఱుఁగుమయ్య
హరిహరబ్రహ్మలు నా వైష్ణవియు గౌరి
యును బ్రాహ్మియును నేన ; యినుఁడు శశియు

దారకలును నేన ; తస్కరవ్యాధచాం
డాలురు నేన ; యన్యంబులైన
పశుపక్షులును నేన ; పరమోత్తములు కర్మ
ఠులు నేన ; దుష్కర్మకులును నేన ;

తే. గీ. యఖిలభూతమ్ములందు నాకన్న వేఱు
లేదు, ఫణిమాలికాదివిభేదములను
నొందియును రజ్జు వేకమై యుండుపగిది
నేన వెలుఁగుదు నెందు నో హిమగిరీంద్ర ! ౯౦౧

క. అని నొడువు నప్పురాంబం
గని హిమగిరి దేవి ! నీయఖండాకారం
బును గనుఁగొనఁగా నెంచెద
ననవుడు విశ్వస్వరూప మంబయుఁ జూపెన్. ౯౦౨

వ. సురలును లోచనభీకరంబగు తద్విరాడ్రూపంబుఁ గాంచి విస్మితు
లైరి ; యారూపం బెట్టిదంటేని, ౯౦౩

సీ. వ్యోమంబు శిరము, సూర్యుండు చంద్రుండు లో
చనములు, చెవులు దిశలు, తొలిచదు
వులు మధురంపుఁబల్కులు, పవనంబు ప్రా
ణము, ప్రపంచము హృదయము, ధరిత్రి
కటి, ఖంబు నాభి, భగణము వక్షము, మహ
ర్లోకంబు మెడ, జనోలోక మాస్య
ము, లలాట మరయఁ దపోలోక, మింద్రాదు
లెల్లరు బాహువు, లిదియుఁగాక

తే. గీ. నాస గంధంబు, దస్రులు నాసికావి
వరములు, పవలురాత్రి ఱెప్పలు, జలంబు

కాకుదంబు, రసంబు నాల్క, కనుబొమలు
బ్రహ్మలోకమ్ము, యముడు దంష్ట్రలు, మఱియును,

వ. స్నేహంబు దంతమ్ములు, మాయ హాసంబు, నేత్రాంతపరిసారంబు సర్గమ్ము, వ్రీడ యుత్తరోష్ఠమ్ము, లోభం బధరోష్ఠంబు, ధర్మమార్గంబు పృష్ఠంబు, ప్రజాపతి మేఢ్రమ్ము, సముద్రంబులు కుక్షి, పర్వతమ్ము లస్థులు, నదులు నాడులు, వృక్షంబులు కేశంబులు, బాల్యయౌవనకౌమారవార్ధకమ్ములు గతులు, మేఘమ్ములు లోమమ్ములు, సంధ్యలు వసనంబులు, చంద్రుండు మనంబు, హరి విజ్ఞానంబు, రుద్రుఁ డంతఃకరణమ్మునుగా దంష్ట్రా కరాళంబును, నానాయుధధరంబును, బ్రహ్మకుతౌ్రదనంబును, సహస్రశీర్షమ్మును, సహస్రనయనంబును, సహస్రపాదమ్మును, కోటిసూర్యప్రకాశమ్మును, విద్యుత్కోటిసమప్రభంబును, భయంకరమ్మును, ఘోరమ్మును, హృదక్షిత్రాసకారకమ్మును నగు నమ్మహారూపమ్ముఁగాంచి కంపమానహృదయులగుచు దేవతలు మూర్ఛిల్లి పడంపడి కెలననున్న వేదమ్ములు ప్రబోధింప లేచి ముకుళితకరకమలులై, ౯౦౫

శా. నీరూపంబు జగద్భయంకరము నెంతేఁజూచి మూర్ఛిల్లి భయం బారం గొంటిమి నీదుసంస్తవము సేయన్నేర్తు మే? త్వత్పదాంభోరుడ్ద్వంద్వముఁ గొల్చు పామరుల మమ్ముం బ్రోవుమో దేవి! విశ్వాధారంబగు నీస్వరూప ముపసంహారంబుఁ గావించుచున్.

వ. అగ్నియు సూర్యచంద్రులును నోషధులును దేవతలును సాధ్యులును బశుపక్షిమృగాదులును మనుజులును బ్రాణాపానంబులును వ్రీహియవంబులును దపంబును శ్రద్ధయు సత్యంబును బ్రహ్మచర్యవిధియు * సప్తప్రాణార్చులును సప్తసమిధలును

* ప్రాణములు, అర్చిస్సులు, అని ద్వంద్వము.

హోమమ్ములును లోకంబులును సముద్రంబులును నదులును బర్వతంబులును సర్వరసంబులును సర్వౌషధంబులును జన్నంబులును యూపంబులును దక్షిణలును ఋగ్యజుస్సామంబులును నెందుండి జనించె నట్టి సర్వాత్మకు నీకు నమస్కరించెదమని వేఁడియు, ౯౦౭

తే. గీ. పరమమగు నీదు విశ్వరూపంబు విడిచి
మున్ను నైకొన్న యాజగన్మోహనంపు
రూపు చూపుము మాభీతి మాపుమంచుఁ
బ్రార్థనమొనర్చు నమరులయందుఁ బ్రేమ. ౯౦౮

వ. పిదప నంబయు నా విశ్వరూపంబు చాలించి తొంటిరూపంబు నైకొని యమరుల కిట్లనియె. ౯౦౯

ఆ. వె. మందభాగ్యులగు నమరులు మీరేడ, నా
విశ్వరూప మేడ ! భీతినొందు
టబ్బురంబె ! నే దయామతి మీకు సా
క్షాత్కరింపఁ జేయఁ గడఁగితిఁ జూడఁడి. ౯౧౦

—* మోక్షమ్మునకు జ్ఞానం బావశ్యకమనుట *—

క. యోగంబుల దానంబుల
నాగమముల మేటితపములాదిగ నేయే
యోగములనైన నన్నుఁ
వే గనుఁగొనఁజాలు టబ్బునే ? యెందేనిన్. ౯౧౧

వ. అని చెప్పి హిమగిరి నుద్దేశించి గిరీంద్రా ! ప్రకృతంబాలింపుము పరమాత్మ యుపాధిభేదమ్మున జీవతత్త్వమ్ముఁ జెంది కర్తృత్వాద్యనుగతుండగుచు ధర్మాధర్మైకకారణంబులగు నానాకృతులొనర్చుచు నానాయోనుల జనించుచు సుఖదుఃఖమ్ము లనుభవించుచు మరలఁ

దత్తత్కర్మానుభవమ్మునంజేసి నానాశరీరమ్ములు తాల్చుచు సుఖ
దుఃఖానుభవంబొనర్చుచు ఘటీయంత్రంబు చందమ్మున విరామంబు
గొనక యజ్ఞానంబునంబడి పొరలుచుండు. ౯౧౨

సీ. కావున మనుజుఁ డజ్ఞానంబు నశియించు
పొంటె విద్యాభ్యాసమును నొనర్ప
వలయు ; జన్మంబుసఫలమగుటయుఁ బురు
షార్థసమాప్తియు నమృతముక్త
దశయు నజ్ఞానంబు నశియించుటయకాదె ?
యజ్ఞానజమగు నుపాస్తియొండెఁ
గర్మంబునొండె నజ్ఞాననాశనమునఁ
గారణములుకావు ; కాని రాగ

తే. గీ. దోషముఖ్యము లైనట్టి దోసఁగు లెసఁగఁ
జేయుఁగాన ననర్థంపుఁజేటుదెచ్చుఁ
గర్మములవాకఁ బోక విజ్ఞానమహిమ
చెందుపొంటెఁ బ్రియత్నమ్ముచేయవలయు. ౯౧౩

వ. కొందఱు కైవల్యమ్మునకు విజ్ఞానంబ కారణంబైనను "కుర్వ
న్నేవేహ కర్మాణి" యను ననుశాసనంబుకలిమిఁ గర్మంబును
తత్ప్రాప్తికి సహాయంబనియు హితకారియనియుం బలుకుదురు.
హృద్గ్రంథిజన్యంబగు కర్మమ్మునకు హృద్గ్రంథభేదసాధనంబగు విజ్ఞా
నంబునకు దమఃప్రకాశంబులకుంబలె యోగపద్యంబు సంభవిం
పదు. కావున వైదికంబులగు సర్వకర్మంబులును జిత్తశుద్ధికరమ్ములని
యెఱింగి శమదమతితిక్షావైరాగ్యసంభవపర్యంతమ్మును గర్మమ్ము
లొనర్చుచుఁ బిదప సర్వసంగపరిత్యాగంబుచేసి శ్రోత్రియుండును
బ్రహ్మనిష్ఠుండునునగు గురువరుఁగాంచి నిర్వ్యాజంబగు భక్తి

దళుకొత్త వేదాంతశ్రవణంబుసేయుచుఁ దత్త్వమస్యాదివాక్యమ్ముల కర్థంబు విచారించునది. ౯౧౪

తే. గీ. "తత్త్వమసి" యను వాక్య మద్వైతబోధ
కము తదర్థమెఱింగిన విమలమతియ
యేను! నేనయతండు; గిరీంద్ర! తేట
తెల్లముగను తదర్థంబు తెలియవినుము. ౯౧౫

వ. 'తత్'పదమ్మునకు సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యంబును, 'త్వం' పదమ్మునకుఁ గించిద్జ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యంబును, వాచ్యంబు. 'అసి' పదవాచ్యంబైక్యం; బిదిపదార్థంబు. సర్వజ్ఞత్వవిశిష్ట చైతన్యంబును గించిద్జ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యమ్మును నొక్కటియేయని వాక్యార్థంబు. ఇట్టి యర్థంబు విరుద్ధంబు కావునఁ దత్త్వంపదమ్ములకు జహదజహల్లక్షణచేఁ జైతన్యమాత్రార్థకత్వంబు స్వీకరించి యితరార్థంబు పరిహరింపవలయు. అట్లైన చైతన్యంబు చైతన్యంబు నొక్కటియే యని యవిరుద్ధంబగు వాక్యార్థంబు లభించునని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. ౯౧౬

తే. గీ. స్థూలమును, గారణంబును, సూక్ష్మమనఁగ
మూఁడు దేహంబు లాత్మకు మున్నుపాధు
లవి నశింపఁగ నంచున్న నైదుకోశ
ములను దాఁటిన నా బ్రహ్మపుచ్ఛ మరయు. ౯౧౭

వ. పంచీకృతమహాభూతసంభవంబును భోగాలయమ్మును జరావ్యాధిసంయుతమ్మును నగునది స్థూలదేహంబు. జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతంబును ప్రాణపంచకయుతంబును నపంచీకృతభూతసంభవంబును మనోబుద్ధియుతంబును సుఖదుఃఖాద్యవబోధకంబును నగునది సూక్ష్మదేహంబు. అనాదియు ననిర్వచనీయమ్మును

నగు నజ్ఞానంబ కారణదేహంబు. ఈ దేహత్రయమ్ము నశియిం చినపిదపఁ గేవలాత్మ మిగులు; నితనికి జననమరణమ్ములులేవు. శాశ్వతమ్మును నిత్యమ్మును బురాణంబును నణువుకన్న నణువును మహత్తుకన్న మహత్తును జంతు * గుహానిహితంబును నేతి నేతీతివాక్యపరిశిష్టమ్మును హననకర్తృత్వహననకర్మత్వదూర మ్మును నగు నాత్మవస్తువును వీతశోకులగువారు సాక్షాత్క రింతురు. ౯౧౮

సీ. రథి యాత్మ, దేహంబు రథము, సారథి బుద్ధి
  త్రాళులు, మన మింద్రియాళి వారు
వము, లింద్రియముల మనముగూడి తద్గోచ
  రములగు పలువిషయముల నాత్మ
యనుభవించునటంచు మునులందు; రయ్యావి
  ద్యయు నమనస్కత్వ మశుచివిధము
గలవార లెన్నఁడుఁ గాంచరు తత్పద
  మును, సంసృతినిబడి పొదలుచుంద్రు;

తే. గీ. విద్యయును సమనస్కత్వవిధయు శుచిత
  యును గలుగువారు తత్పద మనుగమింతు
  రజ్జువు మనంబు, తెల్వి సారథిగఁ గల్గు
  వాఁడు తుదముట్టు మత్పదాధ్వమ్మునందు. ౯౧౯

వ. ఇట్లు శ్రుతిమత్యనుసారంబుగ నాత్మచే నాత్మనిశ్చయంబొనర్చి నిధిధ్యాసనమ్మున నాత్మరూపనగు నన్నుఁదలంచునది. యోగ వృత్తికిమున్ను దేవీప్రణవంబగు హ్రీం కారమ్మునందలి యక్షరత్ర యార్థంబు విచారించి హకారంబు స్థూలదేహంబనియు రకారంబు

* బుద్ధి.

సూక్ష్మదేహంబనియు నీ కారంబు కారణదేహంబనియు హ్రీం కారంబు తురీయంబగు దేవీరూపంబనియు నిట్లు సమష్టివ్యష్టి దేహంబులు నిర్ణయంబొనర్చి పిదప నవ్వాని నైక్యమ్ము నిశ్చయించి నిలీనాక్షుండగుచు నాసాభ్యంతరసంచారులగు ప్రాణాపానంబుల సమంబొనర్చి వీతవిషయాకాంక్షత్వమ్మును వీతదోషత్వమ్మును విమత్సరత్వమ్మును దనర నిర్వ్యాజమ్మగు భక్తిపెంపున నీరావం బగు గుహాముఖంబుఁ బ్రవేశించి హ కారరూపుఁడగువిశ్వాత్మను ర కారరూపుఁడగు తైజసాత్మ యందును నవ్వాని నీకారరూప ప్రాజ్ఞాత్మయందును నవ్వాని హ్రీం కారమ్మునందును బ్రవిలాప మ్మొనర్చి వాచ్యవాచకతాహీనమ్మును ద్వైతభావవివర్జితమ్మును నఖండంబును నగు సచ్చిదానందమ్మును జైతన్యాగ్నిదీపశిఖాం తరమ్మున భావించుచుఁ దద్భావనంజేసి మదీయసాక్షాత్కా రంబుఁగాంచి మద్రూపుఁడగుచు మదైక్యమ్ముఁగాంచు ననిన విని హిమవంతుం డంబ కిట్లనియె. ౯౨౦

తే. గీ. తత్త్వదర్శనమునకు సాధనము యోగ
మంబ! సంవిత్ప్రదాయక మంచువింటిఁ
దెలియఁజెప్పుము తద్విధి తేటతెల్ల
ముగను భక్తుని ధన్యునిఁ దగదె చేయ ? ౯౨౧

—* యోగమంత్రవివేచనము. *—

వ. అని వినయావనతుండగుచు నడుగుటయు నంబిక గిరీంద్రా! యోగంబన జీవాత్మైక్యంబకాని వేఱొండుగాదు. తత్ప్రకారం బెఱిఁగింతు. యోగవిఘ్నకరమ్ములగు కామక్రోధలోభమోహ మదమాత్సర్యమ్ములను యమనియమాసనప్రాణాయామప్రత్యా హారధారణాధ్యానసమాధు లనియెడి యష్టయోగాంగమ్ములచే

జయింపవలయు ; నహింసయు సత్యమ్మును నస్తేయమ్మును బ్రహ్మచర్యంబును దయయు నార్జవమ్మును క్షమయు ధృతియు మితాహారమ్మును శౌచమ్మును ననునీపదియు యమంబులు. తపంబును సంతోషంబును నాస్తికత్వమ్మును దానమ్మును దేవ పూజయు సిద్ధాంతశ్రవణమ్మును లజ్జయు మతియు జపమ్మును హోమమ్మును నను నీపదియు నియమమ్ములు. పద్మాసనమ్మును స్వస్తికమ్మును భద్రమ్మును వజ్రాసనమ్మును వీరాసనమ్మును ననునివి యైదును నాసనమ్ములు. ౯౨౨

గీ. చరణతలములు రెండును సక్థులందుఁ
జేర్చి బొటవ్రేళులను రెండుచేతులఁ గొన
వలయు వ్యుత్క్రమమగు గతి నలయి కెడలి
యదియ పద్మాసనము భూధరాధినాథ. ౯౨౩

సీ. చరణతలమ్ముల జానూరుమధ్యభా
గమ్ముననిడి ఋజుకాయుఁడగుట
స్వస్తికమ్మండ్రు ; 1 సీవనిపార్శ్వములయందు
గుల్ఫద్వయమ్ము దగులఁగ నిల్పి
యండకోశాధస్సమర్పిత పాదపా
ర్ష్ణి యగుచుఁ గరముల చేతఁ బట్టి
కొనుట భద్రాసనమనియండ్రు ; జానుభా
గములందుఁ బ్రత్యఙ్ముఖమ్ములైన

గీ. వ్రేళ్లుగల చేతుల నిమిడ్చి కాళ్లు దొడల
యందుఁ గ్రమముగనిడుట వజ్రాసనమగు ;

1 సీవని = అండస్థానశిరా

నొకపదము క్రిందఁ దొడమీఁదనొకటి యుంచి
యమర ఋజుకాయుఁడగుట వీరాసనంబు. ౯౨౮

వ. షోడశమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మున నిడానాడిచే బాహ్య వాయువు నాకర్షించి చతుష్షష్టిమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమున సుషుమ్నానాడిచే నద్దానినాఁగి ద్వాత్రింశన్మాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మునఁ బింగళానాడిచే నల్లన రేచించుట ప్రాణాయామమ్మనాఁబడు. ఇయ్యది సగర్భవిగర్భ భేదమ్మున రెండు తెఱంగు; లందు జపధ్యానాదిసహితం బాద్యంబు, తదపేతంబు ద్వితీయంబు.

గీ. క్రమముగా నిట్టులభ్యాసకలన నెగడు
ధన్యునకు స్వేదకంపభూత్యాగములు ల
భించు; నం దాద్య మధమత మించు, రెండ
వయది మధ్యమమగు మూఁడవయది మేలు. ౯౨౯

వ. స్వస్వవిషయమ్ముల నిరర్గళమ్ముగ సంచరించు నింద్రియమ్ముల నరికట్టుట ప్రత్యాహారంబు. మఱియు నంగుష్ఠగుల్ఫజానూరు మూలాధారలింగనాభులయందును హృ 1 ద్గ్రీవాకంఠదేశమ్ముల యందును 2 లంబికయందును నాసయందును భ్రూమధ్యమస్తకాదులయందును యథావిధిగఁ బ్రాణమరుద్ధారణంబు ధారణ యనఁబడు; చైతన్యాంతరవర్తియును సమాహితమ్మును నగు మనమ్ముచే నాత్మయం దభీష్టదేవతాధ్యానంబు ధ్యానంబు నాఁదగు; జీవపరమాత్మలకు సమత్వభావనసమాధినాఁబరగు; నిది యష్టాంగలక్షణం బింకమంత్రయోగం బాకర్ణింపుము. చంద్రసూర్యాగ్ని తేజోయుక్తమ్మును జీవబ్రహ్మైక్యరూపకమ్మును బంచభూ

---

1 గ్రీవ = మెడ, కంఠము = కుత్తుక. 2 లంబిక = కొండనాలుక.

తాత్మకమ్మునగు విశ్వంబు శరీరంబు. అందు మూడుకోట్ల యేఁబదిలక్షల నాడులుగలవు. అందును బది ప్రధానంబులు. అందు మూఁడు ప్రధానతమమ్ములు. వానినామమ్ము లిడాపింగళాసుషుమ్నలు. ఇం దిడానాడి చంద్రరూపిణి. పింగళ శక్తిరూపయు నమృతవిగ్రహయు పుంరూపయు సూర్యవిగ్రహయునై వెలయు. ఈరెండును మేరుదండస్థితమ్మును సూర్యచంద్రవహ్నిరూపిణియు నగు సుషుమ్నానాడికి వామదక్షిణపార్శ్వమ్ముల నొప్పెడి. సర్వ తేజోమయమ్మగు నీ సుషుమ్నానాడియొక్క మధ్యమ్మునందు విచిత్రానామకంబగు నొక యవాంతరనాడియుండు. దాని మధ్యమ్ము నందుఁ గోటిసూర్యసమప్రభమ్మును నిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాత్మకంబును నగు స్వయంభూలింగమ్ముకలదు. తదూర్ధ్వమ్మున హ్రీంకారాత్మకంబగు మాయాబీజమ్ము వఱలు. తదూర్ధ్వమ్మున రక్తవిగ్రహయు దీపశిఖాకృతియునగు కుండలి చెలంగు. అదియు దేవ్యాత్మికయనం బరఁగుఁ; దద్బాహ్యమ్మున వకారాది సకారాంత చతుర్దళమ్మును బీతవర్ణమ్మును దీప్తహేమసమప్రభమ్మును నగు పద్మమ్మును తదూర్ధ్వమ్మున ననలప్రఖ్యమ్మును వజ్రకాంతమ్మును బకారాది లకారాంత షడ్దళంబును 1 స్వాధిష్ఠానమ్మునగు 2 మూలాధారంబు కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాభిదేశమ్మున మేఘాభమ్మును విద్యుత్ప్రభమ్మును బహుతేజోమయమ్మును డకారాది ఫకారాంత దశవర్ణదళసంయుతమ్మును విష్ణ్వధిష్ఠితమ్మును విష్ణ్వాలోకనకారణమ్మును నగు 3 మణిపద్మమ్ము గలదు. తదూర్ధ్వదేశమ్మున ద్వాదశదళయుతంబును నుద్యదాదిత్య సన్నిభంబును నానంద నిల

---

1 స్వాధిష్ఠానమ్ము, స్వస్య=తనకు. అనగా పరలింగమునకు ఆధారము.

2 మూలాధారము=ఆధారాదిషట్కమ్మునకు మూలము. 3 మణిపద్మము=మణివలె వికసించిన పద్మము. మణిపూరమనియుం గలదు.

యంబును కకారాది ఠకారాంత వర్ణఘటితమ్మును రుద్రాధిష్ఠిత మ్మునగు 1 ననాహతపద్మంబుకలదు. తదూర్ధ్వమ్మున షోడశ స్వరయుక్తమ్మును ధూమ్రవర్ణమ్మును మహాప్రభమ్మును నగు షోడశదళపద్మం బెలర్చు; నయ్యది పరమాత్మావలోకనద్వారమ్మున జీవునకు శుద్ధినొడఁగూర్చుటంజేసి విశుద్ధంబనఁబడు ; నిద్దానికి నాకాశంబనియు నామాంతరమ్ము గలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాజ్ఞాచక్రంబు పొసఁగు. దీనియందు జీవునకు నితికర్తవ్యతా విషయమ్మగు పరమేశ్వరాజ్ఞ సంక్రమించుకతన దీని కీనామం బన్వర్థంబగు. ఇదియాత్మాధిష్టానంబు. ఇయ్యది హకార క్షకా రాత్మక ద్విదళయుక్తంబు. దీనిమీఁద కైలాసచక్రంబును, దానిమీఁద రోధినీచక్రంబును వఱలు. తదూర్ధ్వంబునఁ బరమాత్మస్థానంబగు సహస్రారచక్రంబు గలదు. ఇయ్యది యాధారచక్రంబుల క్రమంబు. ముందుఁ బూరక యోగంబున బాహ్యవాయువుల నాకర్షించి కుంభకంబొనరించి, యవ్వాయువుతోఁగూడఁ దనమనంబును మూలాధారమందుఁ జేర్పవలయుఁ బిమ్మట మూలాధార చక్రమునందలి 2 కుండలినీ శక్తిని మూలాధారగతవాయువుచేఁ బీడించి మేల్కొల్పవలయు. అటులొనర్చి మున్ను వివరింపఁబడిన చక్రములమొదలి తేజో మయస్వయంభూప్రముఖ లింగములను భేదించుచు సమ్మార్గం బున నక్కుండలిని సహస్రారమును బొందింపవలయును. అనం తర మ్మటనున్న శంభునితో నక్కుండలిని కైక్యంబు భావింప వలయు ; నయ్యెడ శివశక్తి సమాయోగంబునఁ బొడమిన ద్రుత లాక్షారస సమానవర్ణంబగు నానందరసాత్మకామృతంబును గుం

1 అనాహతమనగా, తాడనములేకయే ధ్వని కలిగియుండునది.

2 కుండలిని = శక్తి.

డలినిచే దార్చివించి పదపడి పూర్వోక్తషట్చక్రాధిష్ఠానదేవ తలనెల్ల నయ్యమృతమ్మునన సంతర్పించి, పిమ్మట నేమార్గమ్మునం గుండలిని సహస్రారము నందెనో, యామార్గమ్మునన మూలాధార చక్రమ్మునకు దింపవలయు. ౯౨౭

క. ఈరీతి ననుదినం బే
వారైన నొనర్తురేని వారు జరామృ
త్యూరూఢింగాంచక సం
సారము దరియింపుదురు రసాధరమౌళీ. ౯౨౮

వ. వారికి ఛిన్నాదిదోషదూషితమ్ములగు మంత్రమ్ములు సైతము సిద్ధించు. వేయేల? జగన్మాతనగు నాయం దేయేగుణంబు లెసంగు నయ్యవి వారియందును వర్తించెడి. ఇయ్యది వాయు ధారణప్రకారం బిట్టిధారణంజేసి దిక్కాలాద్యనవచ్ఛిన్నమగు నాయందుం జిత్తముంచి జీవబ్రహ్మైక్యయోజనంబుకతనం దన్మ యుండగు. అట్లమలినంబగు చిత్తంబు సిద్ధింపదయేని యవయవ యోగమ్మున యోగాభ్యాసం బొనరించునది. మదీయంబు లగు హస్తపాదాదుల మనంబు గుఱికొల్పి క్రమక్రమమ్మునం బ్రతిష్ఠానమ్ము గడచి విశుద్ధచిత్తుండై మదూర్పమ్మున మన మ్ముని చి, చిత్తలయంబగుదనుక జపహోమాదికంబుల నిష్టమంత్రా భ్యాసంబొనర్చి జ్ఞానప్రాప్తి నందవలయు. పదపడి పూర్వో క్తయోగాభ్యాసమ్మున కర్హతగలిగెడి. యోగములేని మంత్ర మ్మును మంత్రములేని యోగమ్మును లేవని యెఱుంగునది. ౯౨౯

తే. గీ. యోగమంత్రమ్ము లెంచు నన్యోన్యసాధ
కములగుచు బ్రహ్మసిద్ధికిం గారణములు
బ్రహ్మ మగుపడనగును మంత్రమున దివ్వె
కతనం జీకటి యింటిలోం గలశి పగిది. ౯౩౦

తే. గీ. ఇట్టి యోగమంత్రమ్ముల నెఱుఁగఁబడెడి
మాయచే నావృతం బాత్మమోయగేశ!
యోగవిధి దేశికుని గొల్చి బాగుగ నెఱుఁ
గంగవలె శాస్త్రపఠనమ్ము గలుఁపలేదు. ౼౩౧

తే. గీ. స్వప్రకాశంబు బుద్ధినిష్ఠంబు బ్రహ్మ
మిందుఁ గల్పిత మీజగమెల్ల బ్రహ్మ
మరయ నేరికిఁ గాదుశక్యంబు దీని
నెఱుఁగువాఁడు మృగ్యుండని యెఱుఁగు మచల! ౼౩౨

—* ధ్యానయోగము *—

వ. వెండియు సదసద్వరేణ్యమ్మును, ఒరమ్మును, విజ్ఞానాగోచరమ్మును, వరిష్ఠమ్మును, లోకాధారమ్మును, సూక్ష్మమ్ముకన్న సూక్ష్మమ్మును, స్థూలమ్ముకన్న స్థూలమ్మును, నక్షరమ్మును, నమృతమ్మును, సత్యమ్మును నగు పరబ్రహ్మంబు నెఱుంగవలయు. అదియెట్లంటేని? ఔపనిషదంబగు ధనువునం దుపాసనంబుచే నిశితంబగు మనంబుశరంబు సంధించి తల్లక్ష్యంబు భేదింపవలయు. మఱియుఁ బ్రణవమ్ము ధనువును, నంతఃకరణమ్ము శరమ్మును, బ్రహ్మంబు లక్ష్యమ్ముగాఁ జూపట్టుఁ దద్భేదనమ్మునకు నప్రమత్తచిత్తత్వం బపేక్షితంబగు. అది సమకూరినచో శరమ్మునకుంబలెఁ దన్మయత్వం బలవడునని వెండియు, ౼౩౩

క. దివియును నాకాశంబుఁ బృ
థివి మది ప్రాణములు నెం దొదిఁగి వఱలు నదే
యవు నాత్మ దీని నెఱుఁగుమ
యవితథముగ నితరవిద్య లవియేమిటికిన్. ౼౩౪

వ. ఇదియ మోక్షప్రాప్తికిఁ బరమసాధనంబగు మార్గము. మఱియు రథనాభియం దరమ్ముల తెఱంగున నాడులన్నియు నెందుండు నతండ సర్వాంతర్యామియు బహుధాజాయమానుం డనియు నెఱింగి యప్పరవస్తువు "నో" మనుచు నజ్ఞాననాశనమ్మునకై ధ్యానింపుము. నీకు శుభంబగు నయ్యాత్మ దివ్యంబగు వ్యోమ రూపబ్రహ్మపురమ్మున నుండునని తెలిసికొనుము. ౯౩౫

తే. గీ. ఆతఁడు మనోమయుండయి ప్రాణదేహ
నేతయయి యన్నగతుఁడయి నెగడు నట్టి
కేవలానంద మమృత మీక్షింతు ధీరు
లైనవారలు తమ ఘనజ్ఞానపటిమ. ౯౩౬

క. ఉడుగనికర్మమ్ముల పెం
పడఁగుఁ దన హృదయసంశయంబు లడంగుఁ
విడునొగి హృదయగ్రంధియు
నడరు పరాపరముఁజూచి నంతన యొందుఁ. ౯౩౭

క. తనరు హిరణ్మయకోశం
బున జ్యోతిర్జ్యోతి విరజమును నిష్కళముఁ
ఘనమునునగు బ్రహ్మము నెఱిఁ
గినవారలె యాత్మవిదులు గిరికులతిలకా. ౯౩౮

తే. గీ. అచట వెలుఁగడు సూర్యుఁ డబ్జారి తార
కలును మెఱుపులు వెలుఁగవు వెలుఁగ దగ్ని
యాత్మయె వెలుంగు నవ్వాని ననుసరించి
సర్వము వెలుంగుఁ దత్కాంతి జగము వెలుఁగు. ౯౩౯

తే. గీ. పార్శ్వముల ముందు వెనక నభమ్మునందు
బ్రహ్మము; జగంబు సర్వంబు బ్రహ్మమనుచు

ననుభవమ్మున నెఱింగిన యట్టివాఁడు
ధన్యుఁడు కృతార్థుఁ డుత్తమతముఁడు గిరిప! ౯౦

క. రెండవవాఁడుండిన భయ
ముండెడి నవ్వాఁడ లేకయుండిన భయమె
ట్లుండెడి? నద్వైతంబిటు
పండిన నోకలోపము న్నె? పర్వతమాళీ. ౯౧

వ. వానికిని నాకును వియోగంబు లేదు. వాఁడ నేను; నేన వాఁడని యెఱుంగుము. జ్ఞానవంతుండున్న చోటన యేనుందు. జ్ఞాని హృదయాంభోజమధ్యమ్మునందకాఁ గైలాసవైకుంఠాదిలోకమ్ముల నే నుండుదానఁగాను. ౯౨

తే. గీ. నన్నుఁ బూజించుకంటె ననంతకోటి
గుణితఫలమిచ్చు మద్భక్తకోటిపూజ;
వాఁడ ధన్యుండు కృతకృత్యు వానితల్లి
వానివంశంబు శస్తంబు వంద్య మనఘ. ౯౩

క. ఎవని మనమ్మునఁ జిల్లయ
మవు బ్రహ్మజ్ఞానమబ్బు నతనికతనఁ బు
ణ్యావతి ధర యింక నా చె
ప్పవలసినది నీకు లేదు పర్వతమాళీ. ౯౪

వ. ఇది భక్తియుక్తుండును సత్స్వభావుండునునగు జ్యేష్ఠపుత్రునకును దాదృశుండగు శిష్యునకుఁ దక్క వేఱొక్కని కెఱిఁగింపఁ దగదు. దేవతాగురుభక్తియుక్తుల కుపదేశించు బ్రహ్మవిద్యయ సుప్రకాశితంబు. తదుపదేష్టయ పరమేశ్వరుండు. బ్రహ్మజన్మప్రదాయకుండు; తండ్రికంటెను నధికుండు. వాని ఋణంబు తీర్చువాఁడు లేఁడని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. ౯౫

ఆ. వె. గురువు ప్రోచు శివుఁడు కోపించనేనియు
గురువు శిష్యునెడలఁ గోపియైన
శివుఁడు ప్రోవలేఁడు ; సిద్ధమియ్యది కాన
గురువు నెడల భక్తిఁ బొరయవలయు. ౯౪౬

క. త్రికరణశుద్ధిగ గురునెడఁ
బ్రకటింపఁగవలయు భక్తి, బ్రహ్మజ్ఞానా
త్మకమగు విద్యనిడిన గురు
నకు ద్రోహమొనర్చినట్టి నరుఁ డఘమొందున్. ౯౪౭

వ. మున్నింద్రునిచే 1 నథర్వణుండు శిరశ్ఛేదమ్ము పణమ్ముగాఁ బడ
సిన బ్రహ్మవిద్య నశ్వుల కుపదేశించినకతమ్మున నింద్రవజ్రభిన్న
శిరస్కుండై మరల నాభిషగ్వరులచే సంయోజితశిరస్కుండయ్యెఁ
గావున, ౯౪౮

తే. గీ. బ్రహ్మవిద్య లభించుట బహుళకష్ట
సాధ్య మది యీఁదగ దపాత్రజనుల కెందు
సుజనుల కొసంగుచును దారు సుకృతమంది
సుకృత మందింపవలయు శిష్యులనుగూడ. ౯౪౯

—* భక్తియోగము *—

వ. అని యుపదేశించిన యంబాగాంచి హిమాలయంబు మధ్యమాధి
కారియగు విరాగికి జ్ఞానలబ్ధికై సుఖోపాయం బానతీవేయనుడు
నాపె యిట్లనియె. ౯౫౦

1 ఈయథర్వణుని పేరు దధ్యఙ్ముని. ఇతని మొదటిశిరస్సును అశ్వినులు నఱికి యశ్వశిరము నతికిరి. ఇంద్రు డద్దానినే ఛేదించెను. పిదప స్వశిరస్సునే యశ్వినులు సంధించిరి.

తే. గీ. కర్మయోగంబు జ్ఞానయోగంబు భక్తి
యోగమను మూఁటిలో భక్తియోగము సుక
రంబు మనుజులకెల్లఁ గరంబు కాయ
మానసాదులకును బీడలేనికతన. ౯౭౧

వ. గుణత్రయభేదమ్మునంజేసి మనుష్యులభక్తియును మూఁడు
తెఱంగు లందు, ౯౭౨

క. పరపీడచేయుటకు మ
త్సరముఁ గ్రోధంబుఁ దాల్చి దంభమ్ము పుర
స్సరముగ నడచెడి నరఘ
స్మరులకుఁ గలభక్తి తామసంబు గిరీంద్రా ! ౯౭౩

క. అసమున సక్తియుఁ గోర్కుల
పసయును భేదమతి భోగపరతయుఁ గల మా
నిసులదయిన భక్తియ రా
జసియగుఁ దత్కృతులకు ఫలసక్తతకలిమిన్. ౯౭౪

క. పరమేశార్పణముగఁ గ
ర్మరతియు వేదమ్ములందు మాన్యతయును ది
వ్యరసాయనమ్ములగు మ
త్పురాణములు వినుట సత్త్వపుభక్తియగున్. ౯౭౫

వ. ఈ సత్త్వభక్తి యపరభక్తి ప్రాపికయగుఁగాని తక్కురెండును గా
నేరవు. మద్గుణశ్రవణమ్మును, మన్నామకీర్తనమ్మును, గళ్యాణ
గుణరత్నంబులకు నాకరంబనగు నాయందుఁ దైలధారాసమం
బుగఁ జిత్తంబునిలుపుటయు, సామీప్యసాయుజ్య సాలోక్యమ్ములం
దిచ్ఛ లేకుండుటయు మత్సేవకంటె నన్యమెఱుంగమియు, సేవ్య
సేవక భావమ్మునంజేసి మోక్షమ్మునం దనిచ్ఛయుఁ, బరానురక్తి

కలిమి నన్ను జింతించుటయు, స్వాభిన్నంబుగ నన్నుఁ దెలియుటయు, సర్వజంతువులయందు మద్రూపంబు భావించుటయు, స్వాత్మ యందుంబోలెఁ బరాత్మయందుఁ బ్రీతియుఁ, జైతన్యంబుల కైక్యం బెఱింగి భేదబుద్ధి లేకుండుటయు, నాచండాలాంతంబు సర్వ ప్రవర్తమానయు సర్వరూపయునుగా నన్నెఱింగి వారింబూజిం చుటయు, నమస్కరించుటయు, నెందేని ద్రోహబుద్ధి లేకుండు టయు, మదాలయసందర్శనంబునందును మద్భక్తాలోకనంబు నందును, నాసక్తియు, మచ్ఛాస్త్రమంత్రతంత్రాదిశ్రవణ శ్రద్ధయుఁ బ్రేమాకులమతియు, రోమాంచితశరీరుండును, గద్గదకంఠుండును, నానందాశ్రుజలపూర్ణలోచనుండును నగుచు ననన్యభావమ్మున సర్వకారణకారణంబ నగునన్ను యజించుటయు, మదీయంబులగు నిత్యనైమిత్తికవ్రతంబులాచరించుటయు, మదు త్సవదిదృక్షయు, నస్మదుత్సవకరణమ్మును, మన్నామంబుల యు చ్చైర్గానంబును, దదనుగుణంబగు నృత్యంబును గలిగి నహం కారరహితుండును, దేహతాదాత్మ్యవర్జితుండును నగుచుఁ, బ్రారబ్ధానుగతమ్ములగు కర్మమ్ము లనుభవించుచు నందు విచా రంబు లేకుండుటయు మున్నగు గుణంబులుగల వానిభక్తి పరభక్తి యనఁబడు. నిట్టిభక్తుండు చిన్మాత్రమ్మగు మద్రూపమ్మున లయంబుఁ జెందు. నేతాదృశమ్మగుభక్తినే జ్ఞానమ్మనియెఱుఁగఁ దగు. ఇయ్యదియ వైరాగ్యపరమావధియునని మఱియునిట్లనియె.

క. ఏతాదృశుఁడగు భక్తిస
మేతుండును బూర్వకర్మమేళనమున వి
జ్ఞాతృత్వము పొరయనిచో
నాతఁడు మద్ద్వీపమునకు నరుగు గిరీంద్రా. ౯౧

వ. అచట నిచ్చలేకయు సమస్తభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ బిదపఁ జిద్రూపజ్ఞానమ్ముఁగాంచి దానంజేసి ముక్తిం బడయు. ఈ లోకమ్మునన దృఢతరజ్ఞానమ్ముకలవాఁడు బ్రహ్మతాదాత్మ్యంబు గాంచు. బ్రహ్మము నెఱింగినవాఁడ బ్రహ్మమ్మని యెఱుంగుము. భ్రాంతితిరోహితంబగు కంఠచామీకరంబు భ్రాంతినాశమ్మునం జేసి తెలియుపగిది నజ్ఞానచ్ఛన్నంబగు నాత్మను జ్ఞానమ్మునం దెలియుట లబ్ధలబ్ధియగుఁ గాని వేఱొండుగాదు. ౯౫౮

తే. గీ. జగతి వైరాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానహీనుఁ
డగుచు మృతిఁజెందెనేని యయ్యనఘచరితుఁ
డంబుజోద్భవలోకంబునందు సౌఖ్య
మమర వసియించు నాకల్ప మద్రినాథ. ౯౫౯

తే. గీ. అట్లువసియించి శ్రీమంతులైనవారి
యింట జనియించు విజ్ఞాన మెసక మెసఁగ
ముక్తియును జెందుఁ గావున మోక్షకామి
జ్ఞాన మార్జింప యత్నంబు సలుపవలయు. ౯౬౦

వ. విజ్ఞానంబన నేకజన్మసాధ్యంబగుట సద్బానికై ప్రతిజన్మమ్మునను బ్రయత్నంబొనర్పవలయుఁ గానినాఁడు పూర్వపదభ్రష్టుఁడును గాఁగలఁడు. ౯౬౧

తే. గీ. జన్మములయందు మానవజన్మ మధిక
కష్టసాధ్యంబు దాన నగ్రజతయును శ
మాదిషట్కంబు యోగసంప్రాప్తి మంచి
గురువు దొరకుట దుర్లభ మరయనెందు. ౯౬౨

వ. ఇయ్యవి దొరకొనినను నింద్రియపాటవమ్మును 1 దను సంస్కృత త్వమును దుర్లభంబులగు. ౯౬౩

క. ఏతాదృశసాధన సము
పేతుండయ్యును సుబుద్ధిపెంపున విజ్ఞా
నాతిశయముఁ గొననెంచని
పాతకిజన్మంబుఁ దలఁప వ్యర్థముగుఁజుమీ. ౯౬౪

క. జ్ఞానమార్జింపఁ దివిరెడి మానవుండు
ప్రతిపదమ్మును హయమేధ ఫలముచెందు
సర్వభూతములందు విజ్ఞాన ముండుఁ
బాల ఘృతమున్న భాతిగఁ బర్వ తేంద్ర. ౯౬౫

వ. మనమ్మను మంథానమ్మున విజ్ఞానంబు తఱచిన దానంజేసి చిదై క్యంబు దొడరునని వేదాంతసిద్ధాంతంబని నొడువు నప్పరాంబికకు హిమాద్రియిట్లనియె. ౯౬౬

తే. గీ. అంబ ! చూడంగఁదగిన దేశంబులెవ్వి ?
సంతసంబిచ్చునట్టి యుత్సవములెవ్వి ?
తనరఁజేయంగఁదగిన వ్రతమ్ములెవ్వి ?
చెప్పుమీ యన నిట్లని చెప్పఁదొడఁగె. ౯౬౭

క. అన్నియు దృశ్యస్థానము
లన్నియుఁ గృత్యవ్రతమ్ము లన్నియు మత్స
ర్వోన్నతమహాకాలమ్ములు
కొన్నివచించెదను నందుఁ గొనకొని వినుమా. ౯౬౮

---

1 వేదోక్తసంస్కారవత్త్వము.

—* దేవీవ్రతోత్సవాదికము *—

వ. లక్ష్మీనివాసంబగు కోలాపురమ్మును, రేణుకానివాసంబగు మాతృపురమ్మును హింగుళానివాసంబగు తుళజాపురమ్మును, జ్వాలాముఖీనివాసంబగు సప్తశృంగంబును, శాకంభరీ భ్రామరీ రక్తదంతికా దుర్గా స్థానమ్ములును, వింధ్యాచలనివాసినీ స్థానమ్మును, సన్నపూర్ణానివాసమ్మగు కాంచీపురమ్మును, భీమాదేవియు, విమలయు, శ్రీ చంద్రిలయుఁ, గౌశికియు నుండుచోటులును, నీలాంబానివాసంబగు నీలాచలంబును, జాంబూనదేశ్వరీ స్థానంబగు శ్రీనగరంబును, గుహ్యాకాళీస్థానంబగు నేపాళమ్మును, మీనాక్షీస్థానంబగు (1) చిదంబరంబును, సుందరీసమధిష్ఠితంబగు వేదారణ్యంబును, (2) బరశక్తి నివాసంబగు నేకాంబరంబును, దక్షిణదేశస్థితంబగు మహాలసాస్థానంబును, వరాటదేశస్థితంబగు యోగీశ్వరీస్థానంబును, జీనదేశస్థితంబగు నీలసరస్వతీస్థానంబును, వైద్యనాథక్షేత్రస్థంబగు బగళాస్థానంబును, భువనేశ్వరినగు నా స్థానంబు మణిద్వీపంబును, శ్రీమత్త్రిపురభైరవీస్థానంబగు (3) కామాఖ్యాయోనిమండలంబును, దృశ్యంబులు. ఇందుఁ దుట్టతుదిస్థానంబగు యోనిమండలంబు మహామాయాధిష్ఠితంబగుకతన భూమండలస్థితంబులగు క్షేత్రమ్ములకెల్ల రత్నంబనంబరంగు. దీనికెక్కుడుక్షేత్రం బీధరాతలమ్మున లేదు. ప్రతిమాసంబున శ్రీదేవి యెచటరజస్వలయగునో (4)తాదృశంబగు కామాఖ్యాయోనిమండలమ్మునఁ గలదేవతలందఱును బర్వతతాదాత్మ్యం

1 చిదంబరము, హాలాస్యస్థానము, 2 పరశక్తి, భువనేశ్వరి, 3 దీనిం గూర్చి విస్తరనుఱయఁగోరువారు కాళికాపురాణమగయందగు, కామాఖ్య సతీదేవి యోని మండలము పడినచోటు. 4 ఈ రజస్వలాప్రసక్తిం గూర్చి కాళికాపురాణమున విస్తరించి కలదు.

24.

బుచెంది వసింపుచుందురు. వేయేల ? తద్యోనిమండల క్షేత్రమ్మునకు సంబంధించిన పృథివియెల్ల దేవీరూపంబుగా నెఱుంగఁదగు. మఱియుఁ బుష్కరమ్మున గాయత్రియు, అమరేశ్వరమ్మునఁ జండికయుఁ, బ్రభాసమ్మునఁ బుష్కరేక్షణియు, నైమిశమ్మున లింగధారిణియు, పుష్కరాక్షమ్మునఁ బురుహూతయు, అషాఢియందు రతియుఁ, జండముండి మహాస్థానమ్మునఁ బరమేశ్వరియగు దండినియు, భారభూతియందు భూతియు, నాకులమ్మున నకులేశ్వరియు, హరిశ్చంద్రమ్మునఁ జంద్రికయు, శ్రీగిరియందు శాంకరియు, జప్యేశ్వరమ్మునఁ ద్రిశూలయు, ఆమ్రాతకేశ్వరమ్మున సూక్ష్మయు, 1 మహాకాళమ్మున శాంకరియు, మధ్యమేశ్వరమ్మున శర్వాణియుఁ, కేదారమ్మున మార్గదాయినియు, భైరవమ్మున భైరవియు, గయయందు మంగళయుఁ, కురుక్షేత్రమ్మున స్థాణుప్రియయు, నాకులమ్మున స్వాయంభువియును, కనఖలమ్మున నుగ్రయు, విమలేశ్వరమ్మున విశ్వేశయు, అట్టహాసమ్మున మహానందయు, మహేంద్రమ్మున మహాంతకయు, భీమంబున భీమేశ్వరియు, వస్త్రాపథమ్మున భవానియు, అర్ధకోటికమ్మున రుద్రాణియు, అవిముక్తమ్మున విశాలాక్షియు, మహాలయమ్మున మహాభాగయు, గోకర్ణమ్మున భద్రకర్ణియు, భద్రకర్ణికమ్మున భద్రయు, సువర్ణాక్షమ్మున నుత్పలాక్షియు, స్థాణుసంజ్ఞకమ్మున స్థాణ్వీశయుఁ, కమలాలయమ్మునఁ గమలయు, ఛగలండమ్మునఁ బ్రచండయుఁ, కురండలమ్మునఁ ద్రిసంధ్యయు, మాకోటమ్మున ముకుటేశ్వరియు, మండలేశమ్మున శాండకియుఁ, కాళంజరమ్మునఁ గాళియు, శంకుకర్ణమ్మున ధ్వనియు, స్థూలకేశ్వరమ్మున స్థూలయు, జ్ఞానిహృదయాంభోజమ్మున హృల్లేఖయు

1 ఉజ్జయిని.

నివసింతు;రియ్యవి దేవీప్రియతమస్థానంబు లేతత్తత్తీర్థమాహాత్మ్యం
బులు మునుమున్న విని తత్తత్తీర్థమాహాత్మ్యోక్తంబగు విధాన
మ్మున యజించునది యని మఱియు, ౯౬౯

క. ఈ నే నీకుం జెప్పిన
నానాతీర్థములు కాశినాఁ బురిఁ గల వా
స్థానమ్మున నివసించిన
వానికిఁ దత్తత్ఫలంబు వచ్చు గిరీంద్రా! ౯౭౦

ఉ. వేకువలేచి వే హృదయవీథిక నంబికఁ బాదుకొల్పి యా
శ్రీకరినామజాలమును బ్రీతిమెయిం జపియించువాఁడు ము
క్తైకనివాసియౌ; నవియె యెవ్వఁడు శ్రాద్ధమునన్ జపించు సు
శ్లోకుఁ డతండు తత్పితరులున్ దగఁగాంతురు పుణ్యలోకముల్. ౯౭౧

వ. ఇవి మదీయనివాసస్థానమ్ము లింక మద్విషయకవ్రతంబు లనంత
తృతీయావ్రతంబును, రసకళ్యాణినీవ్రతంబును, దృతీయాకర్త
వ్యంబగు నార్ద్రానందకరవ్రతమ్మును, శుక్రవారవ్రతంబును,
కృష్ణచతుర్దశీవ్రతంబును, భౌమవారవ్రతంబును, బ్రదోషవ్రత
మ్మును ముఖ్యమ్ము; లందు దేవసహితుండగు మహానటుండు విష్ట
రోపవేశితయగు దేవిమెదుట నృత్యంబొనరించు సమయంబగుటం
జేసి ప్రదోషవ్రతం బుత్తమోత్తమంబు. సోమవారవ్రతమ్ము
నిట్టిద యని యెఱుంగుము. ౯౭౨

క. వివిధమ్ములు వ్రతములు మఱి
నవరాత్రిద్వయము మిగులనాకుఁ బ్రియంబౌ
నవివర? యవియును శారద
నవరాత్రమ్ములు వసంతనవరాత్రమ్ముల్. ౯౭౩

క.. ఈ నా చెప్పిన వ్రతములు
పూనికమై నాచరించు పుణ్యాత్ములు స
న్మానితులై మత్సాయు
జ్యానూనసుఖానుభవము నందుదు రెలమిన్. ౯౭౪

—* దేవీపూజావిధానము *—

వ. డోలోత్సవంబును, శయనోత్సవంబును, రథోత్సవంబును, జాగరణోత్సవమ్మును, దమనోత్సవమ్మును, బవిత్రోత్సవమ్మును దక్కుంగల మహోత్సవమ్ములును నొనరించుచు, విత్తశాఠ్యమ్ము లేక కన్యాసువాసినీబ్రహ్మచారుల సుమాళంబుగ సుమాదికంబులఁ బూజించియు, సంతర్పణం బొనరించియు నన్నుంగొల్చువారు మత్కరుణాపాత్రులగుచు ధన్యులుగాఁగల; రీవడిగిన ప్రశ్నమ్ముల కుత్తరమ్ము లియ్యవి సంక్షేపమ్ముగాఁ జెప్పితి నెన్నండును నశిష్యునకుచు నభక్తునకును నుపదేశింపకు మనవ్రడు, హిమాద్రి "విధిచోదితంబగు భవత్పూజావిధానం బానతీవే"యని కోరుడు శ్రీదేవి యిట్లనియె. బాహ్యంబనియు, నాభ్యంతరంబనియు, మత్పూజ రెండు తెఱంగు లందు బాహ్యంబు వైదికంబనియు, దాంత్రికం బనియు ద్వివిధంబు. వైదికోక్తదీక్షాపరు లాచరించునది యాద్యంబు. తాంత్రికదీక్షాపరు లొనర్చునది ద్వితీయం బిందాద్యమ్మును రెండువిధమ్ములు గలయది. తత్ప్రకారంబు ముందు వివరించెద. సర్వశక్తిసమాయుక్తంబును, సర్వప్రేరకమ్మును, సహస్రమూర్ధంబును, సహస్రనయనమ్మును, సహస్రచరణమ్మును, నగు నీచూచిన నారూపంబ పరంబుకన్నఁబరంబని యెఱుంగు మద్దానిని బూజించుటయ వైదికంబగుఁ గావున సమాహితచిత్తుండవై యహంకారంబు వర్జించి శాంతిని వహించి,

క. దానిన యజనము సేయుచు
దానిన శరణమ్ముఁ జెంది దానిన మదిలో
నూనుచు దానిన యెంచుచు
దానిన ధ్యానింపుమయ్య తత్పరతఁ దగన్. ౯౭౬

క. నను యాగములం దనుపుచు
మనమున వేఱొండు తలఁపు మాని పెనుతపం
బున దానజపములను వి
న్ననువుగ నర్పింపు లోకనాయిక నగుటన్. ౯౭౭

క. ఏరు మదాసక్తులు నే
వారలు నన్నున్ యజించి భావింతురు మ
త్కారుణ్యపాత్రులెవ్వరు
వారల సంసారబాధ వారింతునొగిన్. ౯౭౮

వ. ధ్యానమ్మునఁ నొండె భక్తియుక్తంబగు జ్ఞానంబునఁ నొండె నన్నుం గననగుఁ గాని కేవలకర్మమ్మునఁ గాదు. ధర్మమ్మువలన భక్తియు, భక్తి వలన విజ్ఞానంబును లభించు. శ్రుతిస్మృతిబోధితంబగు నదియె ధర్మం; బన్యశాస్త్రబోధితంబగునది ధర్మాభాసమ్ముగాని ధర్మంబుకాదు. సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వ యుక్తనగు నావలన వేదమ్ము లుద్భవించె. నాయం దజ్ఞానమ్ము లేకుంటం జేసి యివి ప్రమాణంబు ; లజ్ఞానాధీనులగు శాస్త్రకర్తలచే నొనర్పఁబడిన శాస్త్రమ్ములు ప్రమాణంబులుగా నేరవు. శ్రుత్యర్థగ్రాహకము లగుకతన మన్వాదిస్మృతులును బ్రమాణంబులు. తంత్రోక్తమ్ములగు ధర్మమ్ములు వేదవిరుద్ధమ్ములగుటం జేసి వైదికగ్రాహ్యమ్ములుగావు. రాజాజ్ఞ సర్వజనమాన్యమగు పగిది నానొడువం బడిన వేదమ్ములు సర్వమాన్యమ్ములు. ముముక్షులకుఁ దదాశ్రి

యణం బవశ్యకర్తవ్యంబు. మదాజ్ఞాసంరక్షణార్థంబుగ బ్రహ్మ క్షత్రియజాతులు మత్కల్పితంబులు. ధర్మగ్లానియగుతఱిఁ దదభ్యుత్థానార్థం బేనును నయ్యై యవతారమ్ములు ధరింతు. దేవదైత్య విభాగంబు 1 దానంజేసి కల్పింపఁబడియె. వేదోక్తధర్మాభ్యాసం బొనరింపని పాతకుల శిక్షించుపొంటె శ్రవణమాత్రభయప్రదమ్ములగు నరకమ్ములు మన్నిర్మితంబులు. వేదవిరుద్ధశాస్త్రలోడనంబొనర్చువారలు రాజుచే స్వదేశమునుండి నిష్కాసనీయులు. వీరు బ్రాహ్మణులకు సంభాష్యులును బంక్తిగ్రాహ్యులును గారు. భృగుదక్షదధీచుల శాపమ్మున దగ్ధులై వేదమార్గబహిష్కారమ్ముగాంచిన విప్రులకొఱకు శైవవైష్ణవాద్యాగమమ్ములు శివప్రణీతమ్ములుగాఁ దెలియుము. అయ్యవి వామకాపాలక కౌలక భైరవాది నామమ్ములఁ బ్రసిద్ధంబులు. మోహనార్థప్రణీతంబులగు నాయాయీ యాగమంబులును సోపానన్యాయమ్మునఁ గాలాంతరమ్మున ముక్తికారణమ్ములుగా నంగీకరింపఁదగు. వేదాధికారహీనులు, తత్పఠనపాఠనాధికారులు. వైదికులకును దగ్గతంబులగు వేదావిరుద్ధాంశమ్ములు గ్రాహ్యమ్ములు. వేదమ్ముల నాశ్రయించి ధర్మసహితమ్మగు విజ్ఞానంబు సంపాదించి దానంజేసి యీషణత్రయత్యాగం బొనరించి భూతదయాళుత్వమ్మును నహంకారశూన్యత్వమ్మును గలిగి నన్ను శరణుఁజెంది మద్గతప్రాణులగుచు నుండు సన్న్యాసులొండె బ్రహ్మచారులొండె గృహస్థులొండె వానప్రస్థులొండె నైశ్వరంబగు యోగమ్మున నన్నుపాసించునది; యని మఱియు నిట్లనియె. ౯౭౯

1 వేదములుండుటం జేసియే వేదరక్షకులు దేవతలనియును, తన్నాశకులు రాక్షసులనియు విభాగం బేర్పడినదని భావము.

క. సతతాభియుక్తులగు వా
రి తమం బజ్ఞానజము హరించెద విను మే
నతిదయ విజ్ఞానాహా
ర్పతిదివ్యతరప్రకాశపటిమ గిరీశా! ౯౮౦

వ. ఇది ప్రథమనైదికపూజాప్రకారం బిఁక ద్వితీయం బాలింపుము. ప్రతిమయందొండె సూర్యచంద్రమండలమ్ములయందొండె జలమ్మునొండె యంత్రమ్మునొండె మహాపటమ్మునొండె బాణలింగమ్మునొండె స్థండిలమ్మునొండె హృదయాంభోజమ్మునొండెఁ గరుణారసపూర్ణయు, సుగుణయు, నరుణారుణయుఁ, దరుణియు, సౌందర్యసారసీమయు, శృంగారరససంపన్నయు, భక్తార్తికాతరయుఁ, బ్రసాదసుముఖియుఁ, జంద్రఖండశిఖండినియుఁ బాశాంకుశాదిధరయు, నానందరూపిణియునగు నప్పరదేవతను ధ్యానించి తత్తదుపచారమ్ముల విత్తానుసారమ్ముగఁ బూజించునది. ఈ బాహ్యపూజ తనకు నాంతరపూజాధికారంబు వాటిల్లుదనుక ననుసరించి పదంపడి త్యజింపవలయు. ౯౮౧

క. విను మాభ్యంతరపూజన
మన సంవిల్లయము నాకు ననుపాధికమై
తనరెడి రూపము సంవి
త్తన నెగడుఁ దుపారభూధరాధిపపుత్రీ. ౯౮౨

వ. ఇట్టి మద్రూపమ్మున నిరాశ్రయమ్మనం జేతమ్ము నిలుపవలయు. సంవిద్రూపాతిరిక్తమ్మగు జగమ్మంతయు మాయామయంబకాఁ దెలియుము. ౯౮౩

తే. గీ. భూధరేశ్వర! సంసారమును హరించు
పొంటె నన్నాత్మరూపిణి భువననేత్రి

నిర్మనస్కంబు యోగసన్నిహితమునగు
చేతమున నెంచి భావనసేయవలయు. ౯౪౭

వ. మఱియు బాహ్యపూజాప్రకారం బెట్లంటేని, ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి ప్రకాశమానమ్మగు సహస్రారమ్మునఁ గర్పూరమ్ముంబోలె స్వచ్ఛుండును నిజగురుసమానాకారుండును బత్నీసాయుతుం డును లసద్భూషాభూషితుండును సుప్రసన్నుండును నగు శ్రీ గురువరుని సంస్మరింపవలయునొండెఁ బతిసంయుతయగు పరశక్తిని స్మరింపవలయు. ౯౪౮

తే. గీ. * కడఁగి ప్రథమమూనమునఁ బ్రకాశమాన
యయి ప్రతిప్రయాణమ్మున నమృతమయత
నలరి యంతఃపదవియందు మెలఁగు నబల
సుందరాకార నెంతు నానందరూప. ౯౪౯

వ. ఇట్లు కుండలినీమధ్యమ్మున ధ్యానించి పిదప శౌచాదిక్రియల నిర్వర్తించి మఱి ప్రీతికై యగ్ని నారాధించి హోమాంతమ్మున విష్టరమ్మునఁ గూర్చుండి భూతశుద్ధిఁ జేసి మాతృకాన్యాసంబొనర్చి హృల్లేఖామాతృకాన్యాసంబు సలిపి పూజాసంకల్పంబొనర్ప వలయుఁ; దన్న్యాసక్రమంబు వినుము. మూలాధారమ్మున హకారమ్మును హృదయమ్మున రకారమ్మును భ్రూమధ్యమ్మున నీకారమ్మును మస్తకమ్మున హ్రీంకారమ్మును బొనఁగించి తత్త న్మంత్రోదితమ్ములగు నన్యన్యాసమ్ములు సయితము సలుప వలయుఁ, బదంపడి 1 ధర్మాదులచే నాత్మదేహమ్మునఁ బీఠమ్ముఁ గల్పించి ప్రాణాయామాదులచే వికాసితమ్మగు హృత్పద్మమ్మునఁ

* ఈ పద్యభావమెఱుంగఁ గోరువారు మూలగ్రంథమునందలి 'ప్రకాశమానాం' అను శ్లోకవ్యాఖ్యానము చూడందగు. విస్తరభయమున నిందుదాహరింపలేదు.

1 ధర్మజ్ఞాన వైరాగ్యైశ్వర్యములచే

బంచప్రేతాత్మకంబగు మదీయస్థానమ్మున నన్ను ధ్యానింప వలయు. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశ్వరసదాశివు లేగురును బంచప్రేత పదవాచ్యులు. వీరలెల్లప్పుడును మత్పాదమూలమ్మున నుండుదురు. మఱియును వీరు పంచభూతాత్మకులును బంచావస్థాత్మకులు నని యెఱుంగుము. నే నవ్యక్తచిద్రూపనగు కతన వీరలకతీత నగుటం జేసి వీరలు నాకు విష్టరంబగుట శక్తితంత్రప్రసిద్ధంబు. ఇట్లు మానసికమ్ములగు నుపచారమ్ములచే నన్నుం బూజించి జపించి యద్దాని నాకు సమర్పించి యనంతరమ్ము బాహ్యపూజార్థం బర్ఘ్యస్థాపనంబొనర్చి పాత్రాసాదనంబు సలిపి షణ్మంత్రపరిశోధితజలమ్ముచేఁ బూజాద్రవ్యమ్ముల శోధించి దిగ్బంధం బొనర్చి నిర్వర్తితగురునమస్కారుండై తదనుజ్ఞవడసి యింతకుమున్ను హృదయమ్మునఁ బాటించు మన్మూర్తిని బ్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్రమ్ముచే బాహ్యపీఠమ్మున నావహింపఁజేసి యర్ఘ్యపాద్యాచమనస్నానవాసోభూషణగంధపుష్పాదుల భక్తిపూర్వకమ్ముగ సమర్పించి యంత్రస్థమ్ములగు నావరణమ్ములఁ బూజింపవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నొనరింప నసమర్థులగు వారలకు నొక్క 1 శుక్రవారంబ నియమింపఁబడుచున్నయది. అదియుంగాక మూలదేవీప్రభాస్వరూపిణులగు నంగదేవతల స్మరింపవలయు. నీ త్రైలోక్యమ్మును దత్ప్రభాపటలవ్యాప్తంబని చింతింపనొప్పు. మఱియు సుగంధులగు గంధపుష్పాదులచేతను నైవేద్యతర్పణతాంబూలదక్షిణాదులచేతను ద్వత్కృతమ్మగు 2 నామసహస్రమ్ముచేతను "అహం రుద్రేభిః" అను దేవీసూక్తోక్తమ్మగు కవచమ్ముచేతను హృల్లేఖోపనిషద్భవ

1 ఇయ్యది యావరణ పూజకుమాత్రమే.

2 ఈనామ సహస్రము కూర్మపురాణమునఁ గలదు.

మ్ములగు దేవ్యథర్వశిరోమంత్రమ్ములచేతను మహావిద్యామహా మంత్రమ్ములచేతను నన్ను నావరణదేవతాసహితమ్ముగ సారెకుఁ బూజించి ప్రేమార్ద్రహృదయుండై క్షమాపణం జెప్పికొని,

క. పులకాంకితసర్వాంగత
నలరారుచు బాష్పరుద్ధమగు నక్షియుగం
బొలయంగ నృత్తగీతా
దులచే మెచ్చింపవలయు దొరకొను ప్రేర్మిన్. ౯౮౮

క. వేదములఁ బురాణమ్ముల
నాదగు నిర్ణయము దగఁగనంబడుటను న
త్యాదరమునఁ దత్పరతం
బూఁది నను బూజసలుపు టుత్తమహితమా. ౯౮౯

వ. పిదప తన దేహమ్మును సర్వమ్మును మదధీనంబొనర్పవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నిర్వర్తించి పదంపడి నిత్యహోమమ్ము సలిపి బ్రాహ్మణులను సువాసినులను వటుకులను దక్కుంగల పామరులను దేవీబుద్ధిచే భోజనాదికమునఁ దనిపి పిదపఁ దన హృదయమ్మున నమస్కరించి సంహారముద్రచే విసర్జనం బొనర్ప వలయు. ౯౯౦

గీ. లీలమై నాదుపూజ హృల్లేఖచే నొ
నర్పఁగావలె సర్వమంత్రముల కదియ
నాయిక; తదంతరాళమునను నను బ్రతి
బింబితగ నీవెఱుంగు పృథ్వీధరేశ! ౯౯౧

వ. దానఁజేసి హృల్లేఖాసమర్పితంబగు పూజ సర్వమంత్ర సమర్పితంబ యగు; ననంతరమ్మున భూషాదికమ్ములచే గురుపూజనం బొనర్చి కృతకృత్యత్వమ్ము వహించునది. ౯౯౨

క. ఎవఁ డీభంగిని శ్రీమ
ద్భువనేశ్వరినైన నన్నుఁ బూజించు నతం
డవనీధ్రి! మణిద్వీపము
న వసించు సుఖముల నిహామునఁ గాని పిదపన్. ౯౯౩

వ. అట్టివాని నెల్లదేవతలును నమస్కరింతురు. వానికి దుర్లభం బొండుండదు. మత్పూజావిధానంబియ్యదియ. ఇదిమొదలు దీని నరసి యధికారానుసరణమ్మునఁ బూజించితివేని కృతార్థుండవు కాఁగల; వీగీతాశాస్త్రమ్ము నశిష్యునకును నభక్తునకును ధూర్తునకును దుర్వాదునకును నొసంగక గోప్యంబుగనుంచునది. దీనిం బ్రకటించుట మాతృస్తనప్రకటనంబు. మఱియు శిష్యునకును భక్తునకును జ్యేష్ఠపుత్రునకును నియ్యది యవశ్యం బొసంగవలయు నియ్యది శ్రాద్ధకాలమ్మున బఠించినఁ బితరులకుఁ బరమపదప్రాప్తి యలవడునని బోధించి దేవి యంతర్ధానంబునందుటయు, దేవతలు దేవీసందర్శనసంగతానందులైరి. ౯౯౪

క. ఆమీఁద గౌరియను మెుడి
నామమునఁ దుషారగిరికి నందనియై ని
త్యామోదగరిమ వర్ధి లె
నామాతృక ; గిరియు నాపె హరునకు నొసఁగెన్. ౯౯౫

వ. వారలకు స్కందుం డుదయించి తారకు వధియించెనని మఱియును.

క. సురలు తనున్ వేఁడఁగ సా
గరమున జనియించె రమయుఁ గమలాక్షున కి
చ్చిరి వార లాపె, శక్తి
స్ఫురణమ్మున దాన హరియుఁ బొంపిరివోయెన్. ౯౯౬

క. ఇది గౌరీలక్ష్మ్యుజ
న్మదశావిషయంబు మిగులమాన్యం బత్య

భ్యుదయప్రదంబు గోప్యం
బెది నీవడిగితివో దానికిది యుత్తరమా. ౯౯౮

వ. ఇంక నెయ్యది విననిచ్చగింతువని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ
జెప్పె ననుటయు, ౯౯౯

—* స్కంధాంత పద్యములు *—

ఉ. వాఙ్మనసక్రియాతులితవర్తన ! తత్త్వవిచారధోరణీ
భాఙ్మననప్రచార ! గుణవత్ప్రియశిష్యజనోపవేశితా
వాఙ్మహిమప్రకార ! బుధవర్ణితసత్యవచోవిచార ! వా
ర్మ్రఙ్మహనీయకాయ ! పరిముక్తరేషణ ! శాంతిభూషణా !

క. సరసధరారమణసభాం
తరగతబహుమానసుకవితారసవిచర
త్తిరుపతివేంకటనామ
స్ఫురదస్మద్గురువరేణ్యా ! సూరిశరణ్యా ! ౧౦౦౧

భుజం. జగద్గీతకీర్తీ ! సుశాస్త్రప్రవర్తీ !
నిగర్వప్రచారా ! ఘనీభూతసారా !
నగశ్రేష్ఠజాతాధినాథప్రభూతా
తిగణ్యాంతరాశీతదృష్ట్యంబురాశీ ! ౧౦౦౨

గద్య

ఇది శ్రీ......... తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీ
తంబగు దేవీభాగవతంబను మహాపురాణ
మ్మునందు సప్తమస్కంధము
సంపూర్ణము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

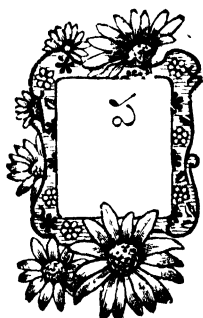
శ్రీ సత్పర దేవతాయై నమః

దేవీ భాగవతము

అష్టమ స్కంధము

ప రమోత్కృష్ట గుణాశ్రియ !
సరస్వతీ పురుషరూప ! శర్వాణీట్తు
త్పర హృదయ ! నిత్య సదయ ! కృ
తిరసోదయధుర్య ! బ్రహ్మదేశికవర్యా ! ౧

వ. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుంగాంచి యవ్వలి
కత నొడువు మనుడు, సూతుం డిట్లను ; నట్లు పురాణకథనోన్ము
ఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨

క. తెలిపితివి పుష్పవద్వం
శ్యుల చరితం బెంతయేని సుఖమగుగతి ని
మ్ముల నింక నజ్జగదంబిక
యలఘుతరవిరాట్స్వరూప మాకాంక్షింతుఁ. ౩

క. ఏ యే మన్వంతరముల
నే యే రూపముల నయ్యధీశ్వరి లోకా
పాయనివారిణి తా నే
యేయెడల వసించెఁ జెప్పు మేయే కృతులన్. ౮

వ. వెండియు మన్మనంబు తత్స్వరూపంబున నెట్లు లగించు నట్టి యుపాయంబును నెఱింగింపుము నావుడు వ్యాసుండు, ౯

క. నరవర ! మును నారదుఁ డీ
శ్వరుఁడగు నారాయణునిఁ దగన్ గోరఁగఁ ద
త్పరుఁడై వచించె నయ్యది
పరమాదరమున వచింతుఁ బాటింపు మదిన్. ౬

వ. ఒక్కనాఁడు నారదుఁడు లోకమ్ములెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు ధరణీతలం బరయువాఁడు నారాయణాశ్రమమ్మున కరిగి యోగాత్ముండగు నమ్మహాత్మునికి నమస్కరించి యిట్లను. ౭

ఉ. దేవ ! మహానుభావ ! జగతీతల మెక్కతనన్ జనించు ? వృద్ధ్యావహుఁడెవ్వఁ? డెవ్వఁడు లయంబొనరించెడి? నెద్దితత్త్వ? మా యావిభవమ్ము లన్నియును నెయ్యెడఁ గల్గెడి ? మోహదాత్రి తా నేవిధి మాయ రూపఱు ? మఱెట్లగు జ్ఞానము ? నాకుఁ దెల్పవే.

క. అనవుడుఁ బ్రాచీనుం డ
మ్మునివరుఁ డిట్టులను నోయి మునివర ! తత్త్వ
మ్మును వచియించెద నెద్దా
నిని విని నరుఁ డఖిలబంధనిర్ముక్తుఁడగున్. ౯

వ. ఇయ్యది మున్ను నానాదేవగంధర్వసహితుండనగు నే నయ్యంబిక నడిగి తెలిసికొంటిఁ దత్ప్రకారం బెట్లం టేని, ౧౦

క. విను మయ్యంబిక సృష్టిం
బొనరించును, బోషించు, విలయమ్ముఁ గొలుపును, నే
పునఁదగు గుణత్రితయ మి
ప్పనులకు నన్నిఁటికినొప్పు భాజన మగుచున్ ౧౧

వ. సిద్ధర్షి పూజితమ్మును, సర్వపాపఘ్నమ్మును, కామమోక్షప్రద మ్మునునగు నయ్యంబిక స్వరూపమ్ము వచింతు నాలింపుము. మున్ను శతరూపాపతియును, సర్వమన్వంతరాధినేతయును, బ్రహ్మ పుత్త్రుండును నగు స్వాయంభువుండు తన తండ్రియగు ప్రజాపతికి భక్తియుక్తుండై పరిచర్య సల్పుచుండ నతని కతం డిట్లనియె. ౧౨

క. తనయా! దేవ్యారాధన
మొనరింపుము దాన నీకు నొడఁగూడెడి సృ
ష్టిని నొనరించెడి శక్తి య
నిన స్వాయంభువుఁడు మిగుల నేమము దనరన్. ౧౩

వ. జగద్యోనియగు నయ్యంబం గుఱిచి తపంబొనరించి యాద్యయు మాయయు, సర్వశక్తియు, సర్వకారణకారణంబును నగు నాపె నిట్లని సన్నుతించె. ౧౪

క. జగతీకారణకారణ
మగణితము ప్రశస్తమగుచు నలరారెడి నీ
దగురూపము నిగమవచ
స్సంగితంబని సన్నుతింతుఁ దత్పరమతినై. ౧౫

క. అయదాత్రి! మహామాయీ!
భయసంహారిణి! శరణ్యపదశోభిని! స
ర్వయతీంద్రభావ్య! భవభయ
లయకారిణి! నిన్ మదిందలంచెద భక్తిన్. ౧౬

సీ. ఎద్దానికతమున నీవిశ్వ మోతంబు
ప్రోతంబునగుచును బొదలుచుండు
నాద్యంతరహితమై యనఘమై, యేకమై
యెసఁగు నెయ్యది తేజ మెసకమెసఁగ
బ్రహ్మ సృష్టియు, హరి పాలనంబును, గిరీ
శ్వరుఁడు లయమ్మును సల్పుచుండు
నేశక్తి కృపఁజేసి ; యిడయిటులుండ న
మ్మధుకైటభభయమ్ము మలయు ధాత

గీ. యార్తుఁడై యేమహాభాగ నాశ్రయించె
నట్టి స్మృతిత్యాదికాకృతివై, సుబుద్ధి
దాత్రివై, వేదగర్భవై తనరునిన్ను
సన్నుతించెద నాకుఁ బ్రసన్నవగుము. ౧౭

శా. అంబా ! నిన్నుఁదలంతు, నీపదములన్ ధ్యానింతు, నీనామ వ
ర్గం బేవేళ జపింతు, నీ కెద నమస్కారంబుగావింతు, ని
న్నుంబూజింతు, భజింతు, నెల్లెడలవిందున్,గందుఁ,బేర్కొందు, న
న్యుంబాటించి యజింప, నన్నువిడువన్ దోసంబు నీకయ్యెడిన్.

వ. బ్రహ్మ వేదనిధియు, హరి లక్ష్మీనివాసంబును, బురందరుండు త్రిలోకాధిపతియు, వరుణుండు యాదోనాథుండును, గుబేరుండు నిధినాయకుండును, యముండు పరేతరాట్టును, నైఋతి రక్షస్స్వామియు, నెక్కతమ్మున నగుదు రట్టి త్రిలోకవంద్యవు, మహామంగళరూపిణివి నగు నీకు మాటిమాటికి నమస్కారం బని సన్నుతించు స్వాయంభువునకుఁ బ్రసన్నమై, యంబ వరంబు గోరుకొమ్మనుడు నతండు నిరంతరాయమ్ముగఁ బ్రజాసృష్టి నీ యాజ్ఞఁజేసి యలవడవలయు నావుడు నట్లగుగునని వరంబిచ్చి వెండియు,

క. ఈ నాస్తోత్రము చదివెడి
మానవులకుఁ బ్రజయు విద్య మాన్యత ధనధా
న్యానూనతకీర్తియు విజ
యానుగతియు సుఖము శక్తి యన్నియుఁగలుగున్.

వ. అని పలికి దేవి యంతర్ధానంబు నందె. పదంపడి లబ్ధవరుండగు నమ్మనువు తండ్రికడ కరిగి, మహాత్మా ! నాకు నేకాంతంబగు స్థానం బొం డిచ్చితివేని యయ్యెడనుండి నేను సృష్టిం బొనర్చుచు దేవేశ్వరుని జన్నములచే యజించువాఁడ నావుడు విధాత తన మనమ్మున, ౨౧

క. ధర సకలాశ్రయ మది యె
వ్వరికిన్ గోచరముగాక వార్ధ్యంతర్భా
స్వరమై యెప్పుడి నీక నె
క్కరణిన్ సమకూర్ప నేర్తుఁ గార్యం బకటా. ౨౨

వ. అని వెండియు,

గీ. ఎవనియాదేశమున నేను నిట్టి కృత్య
మునకుఁ బూనితి నాతఁ డమోఘశక్తి
యాదిపూరుషుఁ డిప్పట్టునందు నాకుఁ
జేయు సాహాయ్యమును జింతసేయనేల ? ౨౩

వ. మరీచ్యాదులును మన్వాదులును బరివేష్టింపఁ గొలువుండి యిట్లు ధ్యానించు నవ్విరించి నాసాగ్రమ్మునుండి యేకాంగుళప్రమాణమ్మున నొక వరాహంబు వొడమి యంతన గిరిమాత్రంబై యత్యద్భుతం బొదవించుటయు నతండు మరీచ్యాదులంగని యిట్లు తర్కించు. ౨౪

చ. ఇది కడునద్భుతంబగు నొకించుకయై జనియించి యంతలో
నెదిగి ధరాధరాభమయి యేపునఁబొల్చెడు నిట్టివ్యాజ ము
న్నదియె జగమ్మునం దొకటనంచు వితర్కమొనర్చునంత ను
న్మదతరసూకరాకృతిఁ గనందగు నా భగవంతుఁ డల్లనన్. ౨౫

మ. తనదౌ ఘుర్ఘురనిస్వనమ్మున దిశల్ తత్తన్మహాలోకముల్
మునులున్ దేవతలున్ గలంగుగతి నేపున్ జూప వారందఱున్
ఘను నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తి నుతులన్ గావించి రత్యుత్తమ
స్వనఋక్సామయజుర్వచోవితతి దిగ్భాగమ్ములన్ ముట్టఁగన్.

ఉ. వారల సన్నుతుల్ విని కృపాపరుఁ డక్కిటిమూర్తి శీతలో
దారములైన చూపులను నయ్యమరావళి భీతి మాన్చి దు
ర్వారరయమ్మునన్ జలధివారిఁ జొరంబడు నంతఁ దత్సటా
క్రూరహతిన్ సహింపక బుగుల్కొను భీతి సముద్రుఁ డిట్లనున్.

గీ. దేవ! దేవేశ! తావకోదీర్ణ భంగి
కే సహింపంగఁజాల నన్నేలికొనుము
శరణు, శరణాగతత్రాణ! సదయహృదయ!
యను సముద్రుని మొఱ యల్లనల్ల వినుచు. ౨౮

వ. వెండియు నయ్యాదిదేవుండు,

క. జలచరజాలము నిటునటు
కలఁచుచుఁ, దజ్జలమునం దఖండరయమునన్
బొలుచుచు, నాఘ్రాణించుచుఁ
జెలఁగిచెలఁగి భూమి నొక్కచెంతన్ గాంచెన్. ౨౯

క. అంతర్జలసంగతమును
జంతుసమాశ్రియము నగు రసన్ గని తన దం

ష్టాగ్రంతమున నెత్తె నక్కిటి
దంతి నళినిఁ బెటికి పట్టు దశ దోఁపంగన్. 30

వ. అయ్యెడ న య్యజ్ఞవరాహమూర్తిం గని విరించి,

చ. అలరెడి వేడ్క నీవు ధరనంతయు దంతశిరమ్మునందు ని
శ్చలగతి నిల్ప నయ్యదియు సామజపుష్కరభాగలగ్నప
త్రిలలితపద్మినీగతి ముదంబిడెఁ జూచెడివారి కో మహా
బలవిలసచ్ఛరీర ! నతభక్త ! నమస్కృతి నీకుఁ గొల్పెదన్. 31

గీ. సృష్టిసంహారకారక ! దుష్టదాన
వమదహారక ! సర్వదేవమయతేజ !
వెనుక ముందును నీకు నే వేలకొలఁది
మ్రొక్కు లొనరింతు నాకు సమ్మోద మిమ్ము. 32

క. నీ యాజ్ఞ కల్మి సృష్టిన్
జేయఁగ నే శక్తియుక్తిఁ జెన్నొందితి, దే
వా ! యెల్ల సురలు నీదు స
హాయమ్మునఁ గాదె యమృత మందిరి మున్నున్. 33

గీ. ఇంద్రుఁడు త్రిలోకరాజ్యమ్ము నేలు, వహ్ని
పావకత్వమ్ము గొని యెల్లవారలకును
నొసఁగు నాప్యాయనంబును, వెస జముండు
కలుషము లడంచు నీ నియోగమున దేవ ! 34

వ. వెండియు సూర్యచంద్రవరుణవాయుప్రభృతులును భవన్ని
యోగమ్మునన తత్తత్పదమ్ములఁ గృతకృత్యులై యొప్పెదరు.
త్వదాజ్ఞాకారులలో నొక్కండగు నీశానుండు సర్వలోకైకవం
ద్యుఁడును, దక్కంగల లోకపాలురకు సేవ్యుండును, నెల్లరుద్రు
లకు విభుండునునై యొసఁగెడి ; న నేతాదృశమహిమాఢ్యుండ

వగు నీకు నమస్కారం ; బని సన్నుతించు విరించి ననుగ్రహించి ; యయ్యెడ కటిభీషణాకారమ్మున వచ్చి, మార్గం బరికట్టు దుష్టాత్ము, హిరణ్యాక్షు గదాభగ్నశరీరుం గావించి ; తదక్షిప్తపంక దిగ్ధాంగుండై, యయ్యవని నయ్యుదకంబుపై నవలీలగా నిలిపి, తన నికేతనమ్మునకుం జని, యద్దేవుండు సుఖంబుండె ; నియ్యది ధరణ్యుద్ధరణం ; బిక్కృత వినువారలకు సకలశుభమ్ములును గలుగు నని చెప్పి యమ్మునివర్యుండు వెండియు నారదున కిట్లను. అ ట్లద్దేవుండు వైకుంఠం బలంకరించిన పిదప బ్రహ్మ తన కొమరున కిట్లనియె. 39

మ. తనయా ! యి య్యవనిన్ వసించి ప్రజలన్ ద త్తద్విశేషమ్ములో
ప్ప నయమ్మున్ దనరారఁజేయుము, సురూపంబొప్పు సత్కన్యలన్
గని యవ్వారల యోగ్యతా వరులకున్ గావింపుమీ పెండ్లి, య
వ్వనజాతాక్షుని యందుఁ జిత్తమిడి సద్వంద్యస్థితిన్ బొల్పుమీ.

వ. ఇట్టులేనిఁ బ్రజావృద్ధియు నీకు యశమ్మును నగునని నొడివి యతని సర్గమ్మున నియమించి విరించి తన ధామమ్మున కరిగె. అంత స్వాయంభువుండు ప్రియవ్రతోత్తానపాదులను మహాతేజస్కులగు నిరువురఁ గొమరులను, నాకూతిదేవహూతికాప్రసూతులను మూగురఁ గొమిరెలనుంగని, యందు నాకూతిని బుచికిని, దేవహూతినిఁ గర్దమునకును, బ్రసూతిని దక్షునకును నొసంగె ; నందు బుచికి నాకూతియందు యజ్ఞుఁడను నాదిపురుషుండును, గర్దమునకు దేవహూతియందు సాంఖ్యాచారుండగు గపిలుంశు నుదయించిరి. 32

గీ. దక్షునకును బ్రసూతి కుదయమునంది
రనఘమతు లెందఱేనిఁ గన్యకలు వారి

సంతతియ కాదె యీ ప్రపంచమ్ము దేవ
మనుజతిర్యగ్విశేషసమావృతంబు. ౩౮

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున భగవంతుండగు యజ్ఞుండు దేవగణపరివృతుండై రాక్షసుల నడంచి మనువు రక్షించె; మహాయోగియగు కపిలుం డాశ్రమవాసియై తల్లియగు దేవహూతికి సకలావిద్యానివర్తకంబు జ్ఞానం బుపదేశించి తాను పులస్త్యాశ్రమ్మున కరిగె; నయ్యుపదేశంబ కాపిలశాస్త్రంబు. ౩౯

క. ఈతఁడు సాంఖ్యాచార్యుం
డేతన్నామము దలంచు నెవ్వం డవ్వాఁ
డాతతమగు సాంఖ్యమునకు
నేతయు, యోగమున మంచి నేర్పరియు నగుఁ. ౪౦

వ. అట్టి మహాయోగి కపిలాచార్యునకు వందనమ్ము లొనగ్తు, నమ్మహాభాగుం డిప్పటికిని జీవించియున్నవాఁ, డియ్యది మనుకన్యావంశవర్ణనం; బిది వినువారికి శుభోదర్కంబగు; నిఁక మనుపుత్రాన్వయంబు విను మియ్యదియు వక్తృశ్రోతృసుఖావహం బి మ్మనుపుత్రులు సర్వభూతసుఖవ్యవహారసిద్ధి పొంటె ద్వీపవర్షసముద్రాదివ్యవస్థ నొనరించిన ధన్యులు. ౪౧

ఆ. వె. మనువు పెద్దకొడుకు జనకసేవాదరుం
డనఘుఁ డతులమతి, ప్రియవ్రతుండు
విశ్వకర్మ కూఁతు వినయాదికలిత బ
ర్హిష్మతిని వివాహ మెలమి నాడె. ౪౨

వ. అతం డాపెయం దాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞబాహుమహావీరరుక్మశుక్రఘృతపృష్ఠసవనమేధాతిథివీతిహోత్రకవులను బదుండ్రవహ్నినామకుల గొమరులనుఁ నూర్జస్వతియను కొండిక

యగు నొక కన్నియను గనియెం; బుత్త్రులందు గవిసవనమహా వీరులను మూగురు విరాగులై, పరమహంసాశ్రమపదస్థులై, యూర్ధ్వరేతస్కులై యాత్మవిద్యాపరిష్ణాతులై నిస్పృహులై చెలంగి; రిదియిట్లుండ, నింక నొక భార్యయం దుత్తమతామస రైవతులను మూగురు సుతు లుదయించి మన్వంతరప్రభువులై యొప్పి; రవ్యాహతబలేంద్రియుండగు నప్పియవ్రతుండు పదు నొకం డర్బుదమ్ముల కాలం బీ జగంబుఁ బాలించె. ౪౩

క. ఆతని ప్రభుత్వమునఁ గం
జాతాప్తోదయము లేని సమయములఁ దమం
బాతతమగుటకు సైఁపక
"యీ తీరే యోగబలము నెనసి యడంతున్. ౪౪

వ. మత్ప్రభుత్వమ్మునఁ జీకటియుం గలుగునే!" యని యోజించి యోగబలమ్మున నాదిత్యసన్నిభంబగు తన యరదమ్ము నడువం జేసి యేడుమార్లద్దాని వారించె. ౪౫

ఉ. ఆరథనేమిరేఖ లవి యంబుధులై జగతీతలోపకా
రోరుతరంబులై పొదలె, నొక్కటి కొక్కటి కంతరస్థమా
ధారుణి ద్వీపమైతగె, నదభ్రము లంబుధులేడు గానఁ ద
చ్ఛ్రీరచితంబులెందు విలసిల్లెను ద్వీపము లేడుగా మహిన్. ౪౬

వ. ఉత్తరోత్తరద్విగుణప్రమాణపరిమితంబులగు నీ ద్వీపమ్ములేడును గ్రమమ్మున జంబుప్లక్షశాల్మలీకుశక్రౌంచశాకపుష్కరంబులను నామంబులు గలయవి. ౪౭

క. క్షారేక్షుసురాసర్పిః
క్షీరదధివిశుద్ధరసవిశిష్టములై చె

న్నారు సముద్రములివి పరి
ఖారీతిఁ ద్వీపములను గైసేయు నొగిఁ. ౮౮

వ. అందుఁ బ్రథమంబగు జంబూద్వీపంబు క్షారసముద్రవేష్టితంబు; ప్రియవ్రతుం డిద్దానికిఁ దన మొదటి కొమరు నాగ్నీధ్రు రాజుగా నొనరించె; నిక్ష్వాదిసముద్రపరివృతంబగు తక్కుంగల ప్లక్షాదిద్వీపషట్కమ్మునకు నిధ్మజిహ్వాదిపుత్రషట్కమ్మును నియమించి పదంపడి కొమిరె నుశనుని కిచ్చి పెండిలి యొనర్చిన నాపెకు దేవయాని జనియించె; నిట్లు కొమరులకు రాజ్యంబు విభజించి యతండు యోగమార్గానుగతుండై యుండె. ౮౯

క. నారదమునివర! భూవి
స్తారము వచియింతు వినుము జంబూద్వీపం
బారయ వర్తులము మహో
దారమునై లక్షయోజనాయతి నొప్పుఁ. ౯౦

వ. ఇందు నానాపర్వతానుగతమ్ములగు సప్తమహాపర్వతమ్ములు గల తొమ్మిది వర్షమ్ములు నవసహస్రయోజనపరిమితమ్ములై యలరు; నందు దక్షిణోత్తరమ్ములు రెండును ధనురాకారమ్ములు, నాల్గు దీర్ఘమ్ములు, చతురశ్రంబగు నిళావృతవర్షంబు మధ్యవర్షంబు. ౯౧

క. భూగోళకమలకర్ణిక
నాఁగాఁ దగి లక్షయోజనపరిమితంబై
శ్రీ గలిగి కనకగిరి యొం
తేఁ గొమరునఁ బొల్చు నిందు ధీరవతంసా! ౯౨

వ. ఆ గ్గిరివరంబు శిరంబున ముప్పదిరెండువేల యోజనంబుల పరిమితియు, మూలమ్మునఁ బదాఱువేల యోజనమ్ముల ప్రమా

ణంబును, నధఃప్రదేశమ్మున మఱియున్ని యోజనమ్ముల పరి
మాణమ్మును గలిగియుండు. ౫౩

ఆ. వె. తనరు నీయిలావృతమ్మున కుత్తర
మందు నీలనామ మమరుగిరియు
శ్వేతమనెడి గిరియు శృంగవద్గిరియు న
వధివిశేషబోధ వఱలఁజేయు. ౫౪

వ. వెండియు నికొండలు మూఁడును రమ్యకహిరణ్మయకురువర్ష
మ్ములఁ గ్రమమ్ముగ నొప్పి మర్యాదావ్యంజకమ్ము లగుచున్న;
వియ్యవి ప్రాగాయతమ్ములును, నుభయతఃక్షారోదధ్యవధికమ్ము
లును, ద్విసహస్రయోజనపరిమితమ్ములును, గ్రమమ్ముగఁ
బూర్వపూర్వంబుకన్న నుత్తరోత్తరంబు దశాంశాధికదీర్ఘమ్ము
లును, నానానదనదీయుతమ్ములును నై యొప్పు. మఱియు నీ
యిళావృతవర్షమ్మునకు దక్షిణమ్మున నిషధహేమకూటహిమా
లయమ్ములు నయుతయోజనపరిమితమ్ములును బ్రాగ్విస్తీర్ణమ్ము
లునై వఱలు. ౫౫

గీ. అనఘ! హరివర్ష కింపురుషాఖ్యవర్ష
భారతాభిఖ్యవర్షముల్ పరఁగఁ జేయు
నీ గిరులు మూఁడు మర్యాద నెసఁగఁజేసి
వినుము వెండియు న య్యిళావృతమునకును. ౫౬

వ. పశ్చిమమ్మున మాల్యవంతమ్మును, బూర్వమ్మున గంధమాదన
మ్మును నీలనిషధగిరులదనుక వ్యాపించి, ద్విసహస్రయోజనా
యామమ్ములై, మర్యాదాకారకమ్ములై, కేతుమాలాఖ్య
భద్రాఖ్యవర్షమ్ముల నలరు; మఱియు మందరమ్మును మేరు
మందరమ్మును, సుపార్శ్వమ్మును, గుముదమ్మును, నను నిగ్గిరులు

మేరుపాదమ్ము లియ్యావి యోజనాయుతవిస్తారోన్నాహమ్ములై కనకగిరికి నలుదిక్కుల నవష్టంభమ్ములై యొప్పు; నిప్పర్వతమ్ముల యందు నేకాదశశతయోజనోచ్ఛ్రియమ్ములును, దావద్విటప విస్తారమ్ములును, శతయోజనపరిణాహమ్ములునునగు చూత జంబూకదంబన్యగ్రోధమ్ములు కేతుశోభనోప్పారుచుండు. ౫౭

గీ. క్షీరమధ్వీక్షునీరవిస్ఫారములగు
మడుఁగు లొక నాల్గు చెలఁగు న మ్మలల యందుఁ
దద్రసస్పర్శనము దేవతలకు సయిత
మొసఁగఁ జేసెడి నైశ్వర్య మెంత యేని. ౫౮

వ. మఱియు నగ్గిరిచతుష్కమ్మునఁ గ్రమమ్మున నందనచైత్రరథ వైభ్రాజసర్వభద్రమ్ములను దేవోద్యానమ్ములు చెలంగు. ౫౯

క. ఉపదేవగణమ్ములు గా
నపు సోయగ మలర నతులొనర్పఁగ సుర లె
ల్లపుడు నచట విహరింతు రు
ఖపదవి మదిఁగోరి యాత్మకాంతానుగులై. ౬౦

వ. మెండియు నమ్మందరస్థంబగు చూతవృక్షమ్ము వివరమ్మునుండి యేకాదశశతయోజనావధికమ్ములై, గిరిశృంగమ్ములోనాఁదగు, ఫలమ్ము లమృతరసస్యందులై యెల్లపుడుఁ బడుచుండు. ౬౧

చ. ధరఁ బడి బద్దలై యవియు తత్ఫలజాతమునుండి జాఱు మే
టిరస మదెల్లఁ గూడి ప్రకటీకృతశోణవిశేషకాంతివి
స్ఫురితదిగంతరాళమయి పొల్చెను దా 'నరుణోద' యన్న పే
ర్కరము వెలుంగునట్టి నదిగా సురదైత్యమునీంద్రసేవ్యమై. ౬౨

ఉ. ఆ నది యొడ్డునందు నరుణాఖ్య నెసంగెడి శక్తియుండు, న
మ్మానిని, నయ్యనంతగుణమండిత, నవ్వరదాత్రి నెల్లరుఁ

ధ్యానము చేసి పూజలిడి తత్కృపఁ గాంతు రరోగభావ, మ
మ్లానయశఃకలావిభవమాన్యతలాదిగ నెల్ల సంపదల్. ౬౩

వ. మఱియు నజ్జనని యాద్యయనియు నతులయనియు ననంత యనియుఁ బుష్టియనియు నీశ్వరమాలినియనియు దుష్టనాశకరియనియుఁ గాంతిదాయినియనియు స్మరింపంబడు; నేతదంబా పూజాపరిభావమ్మునన జాంబూనద ముద్భవించెఁ; దద్విధంబు మున్ను వివరింతు నరుణోదాపరిభావం బింకను గొంతకలదా కర్ణింపుము. ౬౪

ఉ. మందరమందుఁబుట్టి సురమాన్యత గాంచి యిళావృతంబుఁదాఁ బొందెడి నీనదీర్ఘురము పూర్వదిశాభిముఖంబుగాఁగఁ ద ద్బిందువిశేషయోగమున దేవిశరీరము తత్సఖీమణీ బృందశరీరముల్ మిగులఁబేశలమై యలరుఁ సుగంధియై. ౬౫

క. వీరల శరీరములఁ జె
న్నారు పరీమళమునందు ననిలుఁడు గంధో
దారంబుగ నొనరించుఁ
ధారుణి దశయోజనముల దనుక మునీంద్రా! ౬౬

గీ. మేరుమందరమను గిరిమీఁదనున్న
యట్టి జంబూనగమ్మున నలరు పండ్లు
దంతి తుల్యమ్ములై ధరఁ దద్దయుఁ బడి
పగిలి జంబువనెడినదిఁ బరఁగఁజేసె. ౬౭

వ. ఇగ్గిరియందుఁ బొడమిన యిన్నది దక్షిణాభిముఖమ్ముగా నిళావృతమ్మునఁ బ్రవహించుచుండు, నేతత్తీరమ్మున జంబూఫలరసాస్వాదతుష్టయగు 'జంబ్వాదిని' యను మహాశక్తిగల; దాపె తత్సమీపవర్తులగు దేవనాగర్షి రక్షఃప్రభృతులకు నెల్లఁ బూజ్యయై,

రోగనాశినియై, విఘ్నహారిణియై; కోకిలాక్షి, కామకళ, కామపూజిత, కఠోరవిగ్రహ, ధన్య, నాకిమాన్య, గభస్తిని యను నామమ్ములచే నెల్లరకు జపనీయయై యలరు. ౬౮

క. జంబూనది యొడ్డుల ప
జ్జం బెరిఁగెడి మృత్తు తద్రసప్లుతమై హే
మంబై జాంబూనద నా
మంబున భూష్యమయి యొప్పు మానవతులకున్. ౬౯

వ. ఈ మృత్తికకు వాయ్వర్కయోగమ్మున నిట్టి దశ వాటిల్లు; నియ్యది దేవతలు స్వస్వోచితభూషణంబు లొనరించుకొని ధరింతురని వెండియు, ౭౦

గీ. మహితము సుపార్శ్వ మనియెడి నులనగ క
దంబవృక్షంబు తత్కోటరంబులందు
పంచధారలు పుట్టి యప్పర్వతముఁ
బడి యిళావృతపశ్చిమభాగ మొలయు. ౭౧

క. అవి మధుమయములు తదనుభ
వవిశేషము వినుము దివిజవర్గము తత్పా
నవిధిం బొదలుటఁగాదే
యవిరళపరిమళయుతమ్ములగుఁ దన్ముఖముల్. ౭౨

వ. మఱియు నవ్వారి ముఖమ్ముల పరిమళమ్ము వహించు వాయువు శతయోజనమ్ముల దనుక భూమిని సువాసనాయుక్తమ్ముగ నొనర్చుచుండు; నయ్యెడ దేవపూజ్యయు, మహోత్సాహయుఁ, గాలరూపయు, మహాననయుఁ, గర్మఫలదయుఁ, గాంతారగ్రహేశ్వరియు నగు 'ధారేశ్వరి' యను శక్తి వసియించు; నాపె కరాళదేహ యనియుఁ, గాలాంగి యనియుఁ, గామకోటిప్రవ

ర్తినియనియు నామత్రియమ్మునఁ బూజించు వారలకు భుక్తి ముక్తు లొసంగు; వెండియుఁ గుముదమ్మునఁ బొడమిన శతబల నామకవటవృక్షంబు స్కంధమ్ము నుండి గోముఖనదమ్ము లప్ప ర్వతమునఁబడి పయోదధిమధుఘృతగుడాన్నాంబరాదుల చేతను శయ్యాసనాభరణాదుల చేతను, దులఁదూఁగుచుఁ దత్రత్యులకుఁ గామదుఘమ్ములై యలరు నియ్యవి యుత్తరేళావృతమ్మునఁ బ్రవహించుచుండు నియ్యెడ, ౭౩

సీ. నీలాంబరంపు వన్నెలుగుల్క నెలనాఁగ
నీలాలకమ్ముల నెగడుచాన
స్వర్గవాసులకెల్ల వరములిచ్చు నెలంత
రౌద్రివక్త్రంబు పరఁగెడి వెలఁది
మత్తమాతంగగమన మొప్పెడి పడంతి
యత్యంతమాస్యత నలరుకలికి
యొప్పుమీాతాక్షి మదనోన్మాదినియును, మా
నప్రియాంతరయు, మానాప్రియయును

గీ. మారపూజితయును, మారమాదినియును
మారవేగధరయును, మయూరవరరు
గాఢ్య, శిఖివాహ, గర్భభు వనెడినామ
ములను నద్దేవిఁ బూజింప ముదములొదవు. ౭౪

వ. అయ్యంబ మీనాక్షియనఁబరఁగు, వెండియు నానదమ్ముల రస మ్ముపయోగించువారలకు వలీపలితలక్షణమ్మును, గ్లమస్వేదాది దౌర్గంధ్యమ్మును, శీతోష్ణవాతవైవర్ణ్యమ్మును, జరామయ భృతియును, భ్రమంబును, ముఖోపప్లవమ్మును, దకుఁగల

యాపదలును బొరయవు; వారలెల్లప్పుడును నవ్యాహతసుఖంబు లనుభవింతురు. ౭౫

గీ. మఱియు మేరువునకుఁ బుట్టుమలలు పదియుఁ
దొమ్మిదియుఁ గల వియ్యవి తోయజంపుఁ
గర్ణికయనంగ నయ్యెడఁగాన్పిలుఁ; జుట్టు
వెలయు పర్వతముల పేళ్ళువినుము మౌని! ౭౬

వ. కురంగంబును, కురగంబును, కుసుంభంబును, వికంకతంబును, త్రికూటంబును, శిశిరంబును, బతంగంబును, రుచకంబును, నిషధంబును, శితీవాసంబును, కపిలంబును, శంఖంబును, వైడూర్యమ్మును, జారుధియును, హంసమ్మును, ఋషభమ్మును, నాగమ్మును, గాలంజరమ్మును, నారదమ్మును ననునివి తన్నామంబులు. వెండియు, మేరువునకుఁ దూర్పున నష్టాదశసహస్రయోజనాయతియును, ద్విసహస్రయోజనోన్నతియును గలిగి జఠరదేవకూటమ్ములను రెండు గిరు లుత్తరదిగ్వ్యాప్తమ్ములును బశ్చిమమ్మున నతివిస్తృతమ్ములగు పవమానపరియాత్రమ్ములు దక్షిణదిగాయతమ్ములును, దక్షిణమ్మునఁ బ్రసిద్ధమ్ములగు కైలాసకరవీరమ్ములను మహాపర్వతమ్ములు ప్రాగ్దిక్పరిపూర్ణమ్ములును, నుత్తరమ్మునఁ ద్రిశృంగ మకరంబులు పశ్చిమదిక్ప్రాంతంబులు నునై పొదలు. ౭౭

గీ. మేరు శీర్షమ్మున నెసంగు సారసోద్భ
వుండు నివసించెడి పురం బఖండగరిమ
నద్ది పదివేలయామడ నమరుననియు
గనకమయమనియును బుధజనుల మతము. ౭౮

వ. ఈ పురమ్ము ననుసరించి చుట్టును నష్టదిక్పాలకుల పురమ్ములుండు నయ్యవి సార్ధ నేత్రిసహస్రియోజనప్రమితమ్ములును, గనక మయమ్ములునునని యెఱుంగునది. మనోగతియు నమరావతియుఁ దేజోవతియు సంయమనియుఁ గృష్ణాంగనయు శ్రిద్ధావతియు గంధవతియు మహోదయయు యశోవతియు నను నివి క్రమం బుగ బ్రహ్మేంద్రాదులు వసించు పురంబులపేర్లు. ౭౯

సీ. యజ్ఞసంజ్ఞుండగు హరి కాలిబొటవ్రేలి
కొనగోటి తాఁకునఁగూరినట్టి
యండోర్ధ్వరంధ్రింబునం దుదయించి ద్యో
మస్తకమ్మునకుఁ గ్రమమునడిగ్గి
యఖిలలోకమ్ముల నఘహారిణియటంచుఁ
గడుఁ బ్రసిద్ధివహించు గంగఁబెద్ద
కాలమ్ముఁకు ఋషిగణమును ధ్రువుఁడును
వసియించు నవ్విష్ణుపదమునుండి

గీ. చంద్రిమండలమొుండి యచ్చటను వెడలి
బ్రహ్మపురమునఁ బడి నాల్గు భాగములయి
నాల్గు దెసలకు వ్యాపించి నదులకెల్ల
నాధుఁడయి యొప్పు న య్యుదన్వంతుఁగలసె. ౮౦

వ. అందు మొదటిదియగు సీత బ్రహ్మసదనమ్మునుండి కొన్ని గిరి వరమ్ము లతిక్రిమించి గంధమాదన శిఖరమ్మునంబడి, భద్రాశ్వ వర్షమ్మునఁ బ్రవహించి తూర్పుసముద్రమ్మునను ; రెండవది యగు చక్షు వటనుండి మాల్యవచ్ఛృంగమ్మునకు వచ్చి, కేతు మాల వర్షంబు జొచ్చిఁ పడమటి సముద్రిమ్మునను ; మూఁడవది యగు నలకనంద నానావనగిరిదుర్గమ్ములు దొరఁగి యతిరయ

మ్మున భారతవర్షమ్ము చొచ్చి దక్షిణసముద్రమ్మునను ; నాల
వదియగు భద్ర బ్రహ్మపదమ్మునుండి శృంగవద్గిరి కరిగి యుత్తర
కురు దేశమ్ములు సొచ్చి, యుత్తరసముద్రమ్మునను గలయు.

గీ. మేరుమందరసంభూతి మెలపు మీఱు
విమల నదములు నదులును వేలకొలఁది
కలవు ; వెండియు నీ వర్షగణమునందు
భారతాభిఖ్య వర్షంబు పరమమండ్రు. ౧౨

వ. ఇయ్యది కర్మక్షేత్రంబు, తక్కుంగల యెన్మిది వర్షంబులును
భోగప్రధానమ్ములును భూలోకస్వర్గమ్ములును నగుట స్వర్గ
చ్యుతులగువారు పుణ్యశేషం బనుభవింప నయ్యెడ నుదయింతు
రని వెండియు, ౧3

ఉ. అందలి పూరుషుల్ దశసహస్రసమాయుషులై, గజాయుతం
బుం దిగఁద్రొక్కు లావొలసి పుణ్యులు వజ్రశరీరులున్, మహా
నందులు, దేవతుల్యులు కనత్సుకళత్రసుపుత్రమిత్రభూ
తిందగువారునై సుఖగతిం దలదూఁగుచు నుందు రెప్పుడున్.

వ. ఆ యీ వర్షాష్టకమ్ములం దెప్పుడుం ద్రేతాయుగసమంబై
కాలంబు వర్తిలుచుండునని వెండియు, ౧౫

క. ఈ వర్షమ్ముల నెల్లెడ
దేవతలతిభక్తి కలిమిఁ దివిరి త్రిజగతీ
పావనియగు జగదంబకుఁ
గావింతురు జపతపము లఖండశ్రద్ధన్. ౧౬

చ. ఋతువుల నెల్లెడన్ సుమపరీతములౌ వనముల్, గిరిప్రపా
త తతసరోవరమ్ములు పతత్రికులాకులముల్ మహోత్పలా

న్వితములు స్వచ్ఛనీరము లనింద్యములౌ దరుల్ జెలంగు భా
రతపరవర్షముల్ మిగుల రమ్యములౌ విహరించు వారికిన్.

క. భగవంతుఁ డాదిపురుషుఁడు
జగదేకారాధ్యుఁడగుచు జగదాబాధా
దగత మనస్కత నవవ
ర్షగతుండై యుండు నెపుడు సంయమివర్యా! ౮౮

గీ. అనఘ! విను మిళావృతమునయందు భవుఁడు
పద్మజాక్షుల్యద్భవుఁడు తన పడఁతి దక్క
నొండ్లు నెవ్వరు లేకుండ నుండు; నచోటు
దొక్కరెవ్వరు శాపంబు దొడరుకతన. ౮౯

వ. కొండొక కారణమ్మున భవాని యయ్యెడకువచ్చిన పురుషులకు స్త్రీత్వంబు గలుగునని శపించె; నయ్యెడ ననేకసఖీసమేతయగు భార్యతోఁగూడి వసించుచు శంకరుండు సంకర్షణు నెల్లప్పుడు తత్ప్రీతికరమ్ములగు మంత్రతంత్రమ్ముల నారాధించు. వెండియు భద్రాశ్వవర్షమ్మున ధర్మపుత్రుండగు భద్రశ్రవుండును దద్వంశ్యులును వలయగ్రీవపదాంకితమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని ధ్యానావాహనాదికమ్ముల నర్చింతురు. మఱియు హరివర్షమ్మునఁ బ్రహ్లాదుండు యథాపూర్వంబుగ నరసింహుఁ బూజించుఁ, గేతుమాలమ్మున స్మరరూపధారియగు నద్దేవు నాయామంత్రాదికమ్ముల భగవతియుఁ దద్వర్షనాయికయు నగు లక్ష్మి కొనియాడు; రమ్యకవర్షమ్మున మత్స్యాకారమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని మనువు స్తోత్రాదికమ్ముల జపియించు, హిరణ్మయ వర్షమ్మున సూర్యుండు కూర్మాకారుండగు నద్దేవు ననేకభంగుల యజించు, నుత్తరకురుదేశంబుల

నద్దేవుండు వరాహరూపమ్మునం బొదలు. భూమి తత్ప్రీతికరంబు లగు మంత్రాదికమ్ముల నయ్యనఘు స్మరియించు. ౯౦

క. కింపురుషవర్షమునం దా
నింపారెడి దాశరధి; కపీంద్రుం డెపుడున్
'మాంపాహి' యనుచుం గనదను
కంపాకరు నతని నుతునిం గావించుఁదగన్. ౯౧

క. భారతవర్షము నందున్
నారాయణుం డనెడిపేరునన్ నేనుందున్
నారద! నీచేత ముదం
బారం గొనియాడఁబడుచు నవహితమతినై. ౯౨

క. భారతవర్షమ్మునం జె
న్నారెడి శైలములు నదులు నవహితమతినో
నారద! వినుమని వెండియు
నారాయణుం డానతిచ్చె నది యెట్లన్నన్. ౯౩

వ. మలయమ్మును, మంగళప్రస్థమ్మును, మైనాకమ్మును, త్రికూట మ్మును, ఋషభమ్మును, కూటకమ్మును, గొల్లమ్మును, సహ్య మ్మును, దేవగిరియును, ఋశ్యమూకమ్మును, శ్రీశైలమ్మును, వేంకటాద్రియు, మహేంద్రమ్మును, వారిధారమ్మును, వింధ్య మ్మును, భుక్తిమంతమ్మును, ఋక్షపర్వతమ్మును, పారియాత్ర మ్మును, ద్రోణమ్మును, చిత్రకూటమ్మును, గోవర్ధనమ్మును, రైవ తమ్మును, గకుభమ్మును, నీలపర్వతమ్మును, గౌరముఖమ్మును, నింద్రకీలమ్మును, గామగిరియును, మఱియుం గొన్ని ధరాధర మ్ములును నసంఖ్యమ్ములుగా నొప్పెడి; నా యీ పర్వతమ్ములం బొడమిన నదులు వేలకొలఁది గల వవి యెవ్వి యనినం, దామ్ర

పర్ణియుఁ, జంద్రవశయుఁ, గృతమాలయు,వటోదకయు, వైహాయ
సియుఁ, గావేరియు, వేణయుఁ, బయస్వినియుఁ, దుంగభద్రియుఁ
గృష్ణవేణియు, శర్కరావర్తకయు, గోదావరియు, భీమరధియు,
నిర్వింధ్యయుఁ, బయోష్ణియుఁ, దాపియు, రేవయు, సరసయు,
నర్మదయు, సరస్వతియుఁ, జర్మణ్వతియు, సింధువును, సంధశోణ
మ్ములను మహానదమ్ములును, ఋషికుల్యయుఁ, ద్రిసామయు, వేద
స్మృతిమహానదియుఁ, గౌశికియు యమునయు, మందాకినియు,
దృషద్వతియు, గోమతియు, శరయయు, రోధవతియు, సప్త
వతియు, సుషోమయు, శతద్రువును, జంద్రభాగయు, మరుద్వృ
ధయు, వితస్తయు, నసిక్నియు, విశ్వయు నను నియ్యవి పానా
వగాహనదర్శనోత్కీర్తనమ్ములచేఁ ద్రివిధపాపమ్ముల హరించు.
ఇయ్యెడ జనించువారలకు నిహపరసుఖమ్ములు కరతలామల
కమ్ములగు ; నియ్యది యెల్లవర్షమ్ములకుఁ దలమానికంబని
వెండియు, ౯౪

ఉ. ఈ యెడ జన్మమెత్తు నరులెంత మహాత్ములో ! యాద్యుఁడైన నా
రాయణు పాదపంకజపరాగము దీన నెసంగు, నియ్యెడన్
బాయక సన్యసించి హరివాసమొకింతన పొందవచ్చు, నొం
డేయదియేని గమ్య మిట ; నెయ్యది దీనికిఁ దుల్యమైతగున్. ౯౫

క. వైకుంఠకథాసుధయును
లోకోత్తరులైన నాథులును జన్మములున్
లేకుండిన నది స్వాత్మా
న్నాకంబేనియును విడువనగు సుజనులకున్. ౯౬

క. ఇయ్యెడ జన్మంబందిన
యయ్యలకుఁ బునర్భవంబు నందం బనిలే ;

దయ్యలఘు లెల్లవారికి
నెయ్యమ్మునఁ బూజ్యులగుచు నెగడుదు రెపుడున్. ౯౭

వ. అని బహుభంగుల నీ భారతవర్షమాహాత్మ్యమ్మును స్వర్గగతు లగు దేవగంధర్వాదు లగ్గింతురు. వెండియు జంబూద్వీపంబునకు నెనిమిది యుపద్వీపములుగల ; వయ్యవి హయమ్మును వెదుకం జను సగరపుత్త్రులకతనఁ గల్పితమ్ములయ్యెఁ ; దన్నామమ్ములు స్వర్ణప్రస్థమ్మును, జంద్రశుక్రమ్మును, నావర్తనమ్మును, రమాణకమ్మును, మందరమ్మును, హరిణమ్మును, పాంచజన్యమ్మును, సింహళమ్మును ననఁదనరు ; నిందు సింహళమ్మునకు లంకయను నామాంతరంబుగల, దిఁకఁబ్లక్షాదిద్వీపమ్ములు వివరించెద. ఈద్వీపమ్మును బ్రియవ్రతపుత్త్రుఁడగు సిధ్మజిహ్వుం డేడు వర్షమ్ములుగ విభజించి తన కొమరులకిచ్చిన నివి తన్నామమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ములయ్యె ; శివయవసభగ్రశాంతక్షేమామృతాభయ నామకమ్ములగు నీయేడు వర్షమ్ములయందును మణికూట వజ్రకూటేంద్రసేనజ్యోతిష్మత్సువర్ణ హిరణ్యష్ఠీవమేఘమాలమ్ములను నేడు గిరులును ; నరుణయు, నృమ్ణయు, నంగిరసియు, సావిత్రియు, సుప్రభాతయు, ఋతంభరయు, సత్యంభరయు నను నన్నియ నదులును నెసంగుచుండు. ౯౮

క. పైనదులఁ దానమాడిన
మానవులకు వానిఁజూచు మనుజులకును బా
పానుగతి నమసి యుత్తము
లై నెగడుట దొడరు వార లలఘుచరిత్రల్. ౯౯

వ. వెండియు నీ ద్వీపమ్మున హంసపతంగోర్ధ్వాయనసత్యాంగమ్ములను నాల్గు వర్ణంబులు; తత్తద్వర్ణసంభవు లందఱును సహస్ర

యుఃప్రమాణులును, సూర్యోపాసకులును, సహజాయురింద్రి
యోజోబలబుద్ధులును నై నెగడుదురు; రీ ద్వీపమ్ము నావరించి
యెల్లెడ నిక్షుసముద్రంబు వలయు; నింతకు ద్విగుణప్రమాణం
బగు శాల్మలీద్వీపమ్మున శాల్మలీవృక్షం బెసంగు, నీయది ప్రమా
ణంబునఁ బ్లక్షవృక్షమ్మునకు సదృశం; బీద్వీపమ్మునకు సురాసము
ద్రంబు పరిఖాయితంబై యొప్పు. ౧౦౦

గీ. పక్షులకు నెల్ల రాజు ప్రబలుఁడు గరుడుఁ
డన్నగమున వసించుఁ; బ్రియవ్రతాత్మ
జుండు పాలించు యజ్ఞబాహుండు దీని
నిందుగల వర్షములు విను మిద్ధచరిత! ౧౦౧

వ. సురోచనమ్మును, సౌమనస్యమ్మును, రమణమ్మును, దేవవర్షమ్మును
బారిభద్రమ్మును, నాప్యాయనమ్మును, నవిజ్ఞాతమ్మును నను నీ
వర్షమ్ములయందు సరస, శతశృంగ, వామదేవ, కందక, కుముద
పుష్పవర్ష, సహస్రశ్రుతులను నేడు పర్వతమ్ములును, నను
మతియు, సినీవాలియు, సరస్వతియుఁ, గుహువును, రజనియు,
నందయు, రాకయు నను నన్నియ నదులును జెలంగు; వెండియు
నీ ద్వీపమ్మున నెల్లెడ శ్రుతధర, వీర్యధర, వసుంధ, శేషంధర
నామకంబగు వర్ణచతుష్టయంబు పొల్చు, నిందలి ప్రజలు
చంద్రోపాసకులు. ౧౦౨

గీ. ఈ సురోదధి కన్న మఱింతయైన
నేతి సంద్రమ్ము చేతఁ బరీతమగుచు
నేపుమైఁ జెన్నలరు కుశద్వీపమందు
సాంద్రఘృణోజ్జ్వలము కుశస్తంబ మొప్పు. ౧౦౩

వ. ఈ ద్వీపాధినాయకుండు ప్రియవ్రతాత్మజుండగు హిరణ్యరేతుం;
డతండు వసు, వసుదాన, దృఢరుచి, నాభిగుప్త, స్తుత్యవ్రత,

వివిక్త, దేవకులను కొమరుల కేస్గురకును నీ ద్వీపం బేడు భాగ
మ్ములుగఁ గావించి యొసఁగె; నిందు సవధినిర్ణాయకములై
చక్రి, చతుశ్శృంగ, కపిల, చిత్రికూట, దేవానీ, కోర్ధ్వరోమ,
ద్రివిణమ్ములను నేడు గిరులును; రసకుల్యాయు, మధుకుల్యాయు,
మిత్రివిందయు, శుృితవిందయు, దేవగర్భయు, ఘృతచ్యుత్తును,
మంత్రిమాలికయు నను నన్నియ నదులును నలరుఁ; దద్ద్వీప
వాసు లెల్లరును నీ నదుల యుదక మ్ముపయోగించుచు సుఖమ్ము
నం బొదలుదురు; కుశల, కోవి, దాభియుక్త, కులకనామకమ్ము
లగు నాల్గు వర్ణమ్ము లయ్యెడ నెసఁగు. వారలెల్లరు నగ్నిదేవు
నారాధింతురని వెండియు, ౧౮౪

గీ. పాలసంద్రిమ్ము చుట్టును బరిఘవిల్ల
మానమింతకు రెట్టియై మలయఁ గ్రించ
నామకము ద్వీపమొప్పు నీ నామ మిచటఁ
గ్రించపర్వత సంస్థితికతనఁ గలిగె. ౧౦౫

క. హరసుతుఁడు గుమారుండి
గ్గిరికుక్షిం బగులనేయఁ గృపమీఱఁగ న
వ్వరుణుఁడు క్షీరోదధిరస
పరిప్లుతిం జేసి ప్రోిచెఁ బదపడి దీనిన్. ౧౦౬

వ. ప్రియవ్రతు కొడుకుఘృతపృష్ఠుండిద్దానిఁబాలించుచు నేడుభాగమ్ము
లొనర్చి యామ, మధురుహ, సుధామక, మేషపృష్ఠ, భ్రిజిష్ణు
లోహితార్ణ, వనస్పతి నామకంబగు తన పుత్రిసప్తకంబున కిచ్చిన
నవి తత్పుత్రినామంబుల యథాపూర్వంబుగఁ బ్రిసిద్ధంబులయ్యె;
నియ్యెడ శుక్లధర్మమానభోజనోపబర్హణానందనందనసర్వతో
భద్రినామకమ్ములగు నేడు గిరులును, నభయయు నమృతౌఘయు

నాచార్యకయుఁ దీర్ఘవతియు వృత్తిరూపవతియు శుక్లయుఁ బవిత్ర వతియునను నన్నియ నదులును నలరు; వీనిజలంబు పవిత్రంబును రుచ్యంబునునైయుండు, నిందలి వర్ణమ్ములు పురుష ఋషభ ద్రవిణ దేవకనామకంబులు, తత్సంభూతులు వరుణోపాసకులు, వెండియు నీ ద్వీపమ్మున కవల దధిసముద్రపరివృతమ్మును, ద్వాత్రింశల్లక్షసంఖ్యాకయోజనాయామమ్మునునగు శాకద్వీపమ్మురాజిల్లు; నియ్యెడ శాకమహీరుహంబుండుకతన దీనికీ నామంబు గలిగె. ౧౦౭

క. సొగసగు నీద్వీపమ్మున
కగణితగుణగణ్యుఁడగు ప్రియవ్రతజుఁడు దా
నెగడుఁ మేధాతిథి విభు
తగలిగి సుతసప్తకంబొదవె నీతనికిన్. ౧౦౮

వ. అమ్మేధాతిథి స్వపుత్రనామప్రసిద్ధమ్ములగుగతి నేడు భాగమ్ము లొనర్చి యియ్యది వారి యధీనంబొనరించి తాను యోగాశ్రితుం డయ్యెఁ; బురోజప మనఃపూర్వ జయ పవమానక ధూమ్రానీక చిత్రరేఫ బహురూప విశ్వధృగభిఖ్యులు తత్పుత్రు; లియ్యెడను యథాపూర్వంబుగ నీశానోరుశృంగబలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతక దేవపాల మహాసనమ్ములను మర్యాదాగిరు లేడును, ననఘయుఁ బ్రథమయు నాయుర్దయు నుభయస్పృష్టియు నపరాజితయుఁ బంచపదియు సహస్రస్రుతియు, నిజధృతియు నను నన్నియ నదులును గలవు. వెండియు నిందు సత్యవ్రత క్రతువ్రత దానవ్రతానువ్రత నామకంబు వర్ణచతుష్టయంబు పొలుచు, నీ ప్రజలు వాయుదేవోపాసకులు, దీనికవల నింతకు రెట్టియగు ప్రమాణంబుగల పుష్కరద్వీపంబు శుద్ధసముద్రపరివృతంబై తనరు.

ఇయ్యెడ నగ్నిచూడానిభమ్ములగు స్వర్ణపత్రమ్ములచేఁ బొలుచు
పుష్కరమ్ముగల; దియ్యబ్జంబు భగవంతుండగు విరించికి నాసనం
బిది లోకగురునిచే సర్వలోకసిసృక్షచేఁ గల్పింపంబడియె.
ఈద్వీపమ్మునం దర్వాచీన పరాచీన వర్షంబులకు నవధినిర్ణాయ
కంబై మానసోత్తరంబను పర్వతం బయుతయోజనసమ్మితో
చ్ఛ్రాయాయామంబు వఱలు. ౧౦౯

ఉ. ఈ నగమంద నల్దెసల నింద్రుఁడు లోనగునట్టి దిక్త్తే
శానుల పట్టణమ్ములు పొసంగు సుమేరువు చుట్టివచ్చు నా
భానుని వర్తనం బిచటఁ బొల్పడు వత్సరరూపచక్రమి
చ్చో నెసఁగున్ బవల్ నిశయుఁ జొప్పడునట్లు పరిభ్రమించుచున్.

వ. ఏతత్పాలకుండగు వీతిహోత్రుండు రమణధాతకులను తన కొమ
రుల కిరువురకును దన్నామకంబగు వర్షద్వయం బొసంగి యన్న
లంబోలి తాను భగవత్పదభక్తి తత్పరత్వమ్మునందె; నీ వర్ష
మ్ములఁ బ్రజలు బ్రహ్మరూపియగు పరమేశ్వరు యజింతు; రీ ద్వీప
మ్మున కవల లోకాలోకగిరి వఱలు, నియ్యది లోకాలోకంబుల
కంతరాళమ్మునఁ గల్పింపంబడు కతన దీని కీ నామంబుగలిగె;
మేరువు మొదలు మానసోత్తరమ్ము దుదగాఁగల మధ్యప్రదేశ
మంతయు శుద్ధకాంచనమయమ్మును దర్పణతుల్యమ్మును నగు
కతన నయ్యెడ నే పదార్థమ్మును నంకురింపకుండుటంబట్టి యది
సర్వప్రాణిశూన్యంబై యుండు; వెండియు నగ్గిరి యీశ్వరుచేఁ
ద్రిలోకాంతగతంబగునట్లు సృజింపఁబడి తన కతన సూర్యాది
ధ్రువాంతమండలదీప్తు లర్వాచీనంబు లగునపుడు త్రిలోకవ్యాప్తం
బులయ్యును బరాచీనంబులగు నెడల నట్లు కాకుండుట సంధించు
చుండు, నిద్దాని ప్రమాణంబు పంచాశత్కోటియోజనపరిమి
తంబగు భూమండలంబునఁ జతుర్థాంశంబై యుండు. ౧౧౧

గీ. కమల సంభవుఁ డిప్పర్వతమున నాల్గు
దెసల దిగ్గజముల నిల్పె నసమబలస
మేతముల, నిగ్గజమ్ముల యెల్లలోక
సంస్థితికి హేతువులు వాని సంజ్ఞ వినుము. ౧౧౨

వ. ఋషభమ్మును, ఋష్కరచూడమ్మును వామనమ్మును నపరా జితమ్మును నని చెప్పంబడు, స్వవిభూతులగు నిగ్గజంబులకు బలంబు నొసంగుచు సిద్ధ్యష్టకోపేతుండును విష్వక్సేనాదిపరి వృతుండును నిజాయుధోజ్జ్వలద్భుజదండమండితుండును నగు హరి సమస్తలోకసుఖకారి యగుచు స్వమాయారచితంబగు నిగ్గిరికి రక్షకుండై కల్పావసానంబు దనుక నిట్టి వేషంబున జాగ రూకత మెలఁగు; నీ లోకాలోకమ్మున కవల శుద్ధాకాశంబు దక్క వేఱొండు లేదు. భూమ్యాకాశమ్ములకు మధ్యగతంబగు నండమ్మునకు నంతరమ్మున సూర్యుండు వెలుంగు, సూర్యాండగోళ మ్ములకు మధ్యమ్మున నిరువదియైదుకోట్ల యోజనమ్ములుగలవు. మృతాండసముద్భూతుండగుకతన సూర్యునకు మార్తాండ నామం బలవడె, హిరణ్మయాండసముద్భూతుండగు కతన నితనికి హిరణ్యగర్భుండను నామంబును బ్రసిద్ధంబు. ౧౧౩

గీ. దెసలు స్వర్గాపవర్గముల్ వసుమతియును
నాకసంబను భేదమ్ము లఖిలజంతు
వులకు సూర్యునికతమునఁ గలిగెఁగాన
నర్కుఁడెల్లరకును నేత్రమై యెసంగు. ౧౧౪

వ. ఇయ్యది భూమండలప్రమాణంబు, దీనింబట్టి ద్యుమానంబు తజ్జ్ఞు లభివర్ణింతురు. సూర్యుండీద్యుమధ్యంబున వెలుంగుచు నుత్త రాయణవశమ్మున గతిమాంద్యమ్మును దక్షిణాయన వశమ్మున

గతిశైఘ్ర్యమును జెందుచుండు. నితం డుత్తరాయణదక్షిణాయనమ్ముల నారోహణావరోహణస్థానమ్ముల నలరుచుండు. విషువత్సంజ్ఞమ్మగు కాలమ్మున సమస్థానావస్థానం బలవడుకతన గతిసామ్యంబు గలుగుచుండు; నితండు మేషతులారాశిగతుండగు నెడ నహోరాత్రమ్ములకు సామ్యమ్మును వృషాదిరాశిపంచకస్థితుండగు తఱి నహోదైర్ఘ్యమ్మును, వృశ్చికాదిరాశిపంచకస్థితుండగు తఱి నిశాదైర్ఘ్యమ్మును నలవడునని యెఱుంగునది; యింక భానుగమనంబు విస్తరించెద. శీఘ్రమందసమభేదమ్ముల నితనిగతులు మూఁడు దెఱంగులు. సర్వగ్రహమ్ములకు జరద్గవైరావతవైశ్వానరమ్ములను మూఁడు మార్గమ్ములు విశ్రుతమ్ము, లందు నాగగజైరావతులను మూఁడు వీధు లుత్తరమార్గమ్మగు నైరావతమ్మునకును, ఋషభవీధియు గోవీధియు జారద్గవవీధియునను నవి జరద్గవంబను మధ్యమమార్గమ్మునకును, నజయు మార్గియు వైశ్వానరియు నను మూఁడు వీధులును, వైశ్వానరనామకమ్మగు దక్షిణమార్గమ్మునకును గలవు. • వెండియు నశ్వినీకృత్తికాభరణులు నాగవీధియనియు, రోహిణ్యార్ద్రామృగశీర్షమ్ములు గజవీధియనియుఁ, బుష్యాశ్లేషాపునర్వసు లైరావతవీధియనియు, ఫల్గునీద్వయమ్మును మఖయును ఋషభవీధియనియు, హస్తచిత్రాస్వాతులు గోవీధియనియు, జ్యేష్ఠావిశాఖానురాధలు జారద్గవవీధియనియు, మూలోత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢలజవీధియనియు, శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజమ్ములు మృగవీధియనియుఁ, బూర్వాభాద్రోత్తరాభాద్రారేవతులు వైశ్వానరవీధి యనియుం జెప్పంబడు. సూర్యుం డుత్తరాయణం బధిష్ఠించి యుగాక్షాంతర్నిబద్ధమ్ములును వాయుబద్ధమ్ములును నగు పాశమ్ముల నాకర్షించుట యారోహణంబునాఁబడు, నితండీ యారోహణస్థాన

గతుండగు నెడ రథంబునకు మండలాభ్యంతరగమనం బొదవుటం జేసి మాంద్యమ్మును, దినవృద్ధియు, నిశాక్షయమ్మును దొడరు; నియ్యది సౌమ్యాయనక్రమంబు. పూర్వోక్త పాశప్రేరణం బవరోహణంబు నాఁజను; సూర్యుండధిష్ఠానంబధిష్ఠించు నెడ బహిర్మండలప్రవేశమ్మునం జేసి గమనమ్మునకు శైఘ్ర్యమ్మును రాత్రివృద్ధియు దినక్షయమ్మును గలిగెడి; వైషువమ్మునఁ బాశసామ్యంబునం జేసి రవికి సమావస్థానమ్మును, మధ్యమండలప్రవేశమ్మును గలుగు; దానం జేసి రాత్రిందివమ్ములకు సామ్యంబు తటస్థించు. మఱియుం బూర్వోక్తమ్ములగు పాశమ్ములు ధ్రువునిచే సమధిష్ఠితమ్ములై యాకర్షింపఁబడు నెడల నభ్యంతరమ్మున సూర్యుండును దక్షిణ మండలమ్ములును బరిభ్రమించెడి; ధ్రువుండు తత్పాశమ్ములు విడుచుచో మండలమ్ము లన్నియును బహిర్గతంబులై వెలుఁగు. ౧౧౫

క. మేరువునఁ బూర్వదిశఁ జె
న్నారెడి నైంద్రియను నగర మది సురవాసం
బై రహిఁదగు దక్షిణదిశ
నారయ సంయమనియొప్పు యమువాసంబై. ౧౧౬

వ. పశ్చిమమ్మున నిమ్లోచని యను వరుణపురమ్మును, నుత్తరమ్మున సౌమ్యయగు విభావరియును నలరు. ౧౧౭

గీ. ఇంద్రపురియందు రవి యుదయించి రెండు
జాములకు సంయమనికిఁ దాఁ జని క్రమమ్ము
గాఁగ నిమ్లోచనికి సంజకాలమునకు
నరిగి యట నస్తమితుఁడౌ నటండ్రు బుధులు. ౧౧౮

వ. మఱియు విభావరీపురమ్మున కరుగునంతకు నిశీథంబు వఱలు
చుండు. ౧౧౯

క. రవి సవ్యంబగుగతి మే
రువుఁ దిరుగుచుఁ బవలు నిశి నిరూపించు నితం
డెవరికెటఁ బొడమి కన్పడు
వ్యవధియదియ యుదయమునకు వారలకెందుఁ. ౧౨౦

వ. ఇతండు తిరోభూతుండగు గతిఁ దోఁచుటయ యస్తమయంబు
నాఁబడు నని మఱియును,

గీ. ఎల్లపుడు నొక్కగతివెల్గు నినున కుదయ
మస్తమయమును జొప్పడ దనఘ ! యతని
దర్శనాదర్శనమ్ములఁ దజ్జులట్లు
వాడుకొండ్రు పరంపరాప్రాప్తరీతి. ౧౨౨

గీ. ఎల్లద్వీపవర్షమ్ముల కెపుడు మేరు
వుత్తరమ్మున నుండెడి నుష్ణరశ్మి
యెవరి కెటఁ గన్పడునొ వారికెల్ల నదియ
ప్రాచియని తెలియంబడుఁ బరమమాని ! ౧౨౩

వ. సూర్యుం డైంద్రియందు బయలువెడలి పదేనుగడియలు నడచు
నంతకు యామ్యయందు రెండుకోట్ల ముప్పదియేడులక్షల డెబ్బది
యైదువేల యోజనమ్ము లతిక్రమించు, నిట్లన యామ్యమొదలు
కొని వారుణియందును, వారుణిమొదలుకొని యైంద్రియందును
ననియెఱుంగునది. ౧౨౪

గీ. కాలచక్రాత్మకుండగు కంజబంధుఁ
డెల్లపుడు నిట్లువర్తించు నెల్లరకును

గాలమును దెలుపఁగ నవగ్రహములును ని
టులు పొడుచుటలు క్రుంకుటల్ తెలియఁబడును. ౧౨౭

వ. ఒక్కముహూర్తమ్మునకు సూర్యునిరథంబు ముప్పదినాల్గులక్షల యెనిమిదివందల యోజనమ్ము లతిక్రమించు, నీయినుండు ప్రవహాఖ్యంబగు కాలచక్రంబుకతన దిక్చతుష్టయమ్మునందును బూర్వోక్తపురమ్ములయందును గాలపరిదర్శకుఁడై పరివర్తించెడి.

గీ. భువనబంధుని స్యందనమ్మునకు ద్వాద
శారము త్రినాభికమ్మునునైన యొక్క
చక్రమలరారు షణ్ణేమిసహిత మదియ
వత్సరాత్మకమని బుధవరుల మతము. ౧౨౮

వ. తదక్షంబు మేరుమూర్ధంబునందును మానసోత్తరగిరియందును గృతేతరవిభాగంబగుచు రథాంగప్రోతంబై తైలకారకయంత్రంబు పగిదిఁ బరిభ్రమించుచుండు, నీ రథప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజనమ్ములును రథనీడప్రమాణంబు ముప్పదియాఱులక్షల యోజనమ్ములును, రథయుగప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజనమ్ములునై యొప్పు. ఛందోభిధానమ్ములగు నేడు గుఱ్ఱమ్ములు గరుడాగ్రజుండగు ననూరునిచే యోజితమ్ములగుచు సమస్తలోకసుఖహేతుభూతుండగు నాదిత్యుని వహించుచుండు. మఱియు నంగుష్ఠపర్వప్రమాణులగు వాలఖిల్యాది మహర్షు లఱువదివేలును, దక్కంగల దేవర్షులును నచ్చరలును గ్రామణులగు యాతుధానులును, దేవతలును బురోగతులగుచు నమస్కరించు నుతించుచుందు, రిట్లు నగవ్యూతిద్విసహస్రాధిక సార్ధలక్షోత్తరకోటినవకపరిమితమ్మగు భూమండలమ్మును ప్రతి

దినమ్మును బరిభ్రమించుచుండు. నింక సోమాదుల గమన
ప్రకార మెఱిఁగించెద. ౧౨౮

గీ. భ్రమణమొలయు కులాలచక్రంబుతోడ
నెనయు కీటాదులకుబలె నెపుడు కాల
చక్రసంగతరాశివశమ్ముకలిమి
వేఱుగతి గ్రహములకెల్ల వెలయుననఘ! ౧౨౯

వ. ఎల్లగ్రహమ్ములకును నక్షత్రాంతరగామిత్వాన్యరాశిగమన
హేతుకంబయిన గతిద్వయం బవిరుద్ధంబు. సాక్షాద్భగవంతుం
డును నాదిపూరుషుఁడును లోకాధారుండును లోకభావనుండును
నగు నారాయణుండు లోకోపకారమ్మునకై కర్మశుద్ధినిమిత్తంబు
స్వాత్మను ద్రయీమయునింగాఁ బరిణమింపఁజేసి షడృతువుల
యందును దత్తదనుగుణమ్ములగు గుణమ్ములఁ బ్రకటించు
చుండు. ౧౩౦

ఉ. ఇమ్మహనీయులెల్లరు తదేకపరత్వమునన్ శ్రుతి ప్రసి
ద్ధమ్ముల మేటిజన్నములఁ దత్తదుపాసనలన్ గులానుసా
రమ్ముగఁగొల్చుచుందురు కరమ్మును నీతఁడు కాలచక్ర సం
గమ్మున రాసులం దొదిఁగి కైకొను ద్వాదశమాసభోక్తృతన్.

వ. సపాదర్క్షద్వయం బొక్క-రాశియనియు, రాశ్యంతర సంక్రమణంబు
మాసంబనియు, మాసద్వయంబు ఋతువనియు, ఋతుత్రితయం
బయనంబనియు, నయనద్వితయంబు సంవత్సరంబనియుఁ బ్రాక్త
నులు వర్ణింతురు. సంవత్సరపరివత్సరేదావత్సరానువత్సరేద్వత్స
రమ్ములను భేదమ్ము లీతని మాంద్యశైఘ్ర్యసమగతులకతనం
గలిగెడి. ౧౩౨

గీ. ఉష్ణరశ్మికి నొకలక్ష యోజనముల
మీఁద శశియుండి మఱియు నమ్మిత్రవత్స

రంపు భుక్తిననుసరించి రమణఁబక్ష
ములవరుసఁదాను దద్భుక్తి నొలయుచుండు. ౧౩౩

వ. పాదయుక్తమ్మగు నక్షత్రద్వితయంబితనికి దివసప్రమాణం, బిట్టి శీఘ్రగమనమ్మున నక్షత్రచక్రమ్మునం దిరుగుచుఁ బూర్యమాణంబులగు కళలచే దేవతృప్తియు, క్షయమాణంబులగు కళలచేఁ బితృప్రీతియు నొనర్చుచు నహోరాత్రనిర్ణాయకుండై సర్వజీవ నికాయమ్మునకును బ్రాణంబై యొప్పుచుండు. ౧౩౪

గీ. ఇతఁడు షోడశసత్కళాయుతుఁ డనాది
పురుషుఁడు మనోమయుఁడు సుధాపుంజ మన్న
మయుఁడు దేవాదులకును సమస్తవృక్ష
ములకు సంరక్షకుఁడు సర్వభూతమయుఁడు. ౧౩౫

వ. ఇతనికి మూఁడులక్షల యోజనమ్ములపై నక్షత్రచక్రంబు పరిభ్రమించు నయ్యదియు నీశ్వరాజ్ఞానుసరణమ్మున మేరువుంజుట్టి వచ్చుచుండు; నయ్యెడ నశ్విన్యాదినక్షత్రమ్ము లిరువదియేడును నభిజిత్తునుగల, వచ్చటికి రెండులక్షల యోజనమ్ములపై శుక్రుండు సూర్యునకుఁ బురఃపశ్చాద్భాగమ్ముల ననుసరించి తత్సమంబగు గతిచేఁ దిరుగుచుండు, నిమ్మహానుభావుండు వృష్టివిష్టంభశమనుండనియు లోకానుకూలుండనియు శుభావహుండనియుఁ బెద్దలు వల్కుదురు. ౧౩౬

గీ. ఉండు నీతని కొక లక్షయోజనముల
పై బుధుం డీతఁ డర్కుని వదలియున్న
తఱిని నతివాత మభ్రవాతంబు దొడరి
వృష్టిభయమాదియగు సేగి పృథివికొదవు ౧౩౭

వ. ఇతని భ్రమణంబును దలఁచు శుక్రుంబోలియుండు, నితనికి రెండు లక్షల యోజనమ్ములపైఁ గుజుండుండు; నితండు మూఁడుమూఁడు పక్షమ్ముల కొక్కొక్క రాశివంతునఁ దిరుగుచుండు, నీతనికి వక్రిత్వంబు గల్గునెడ నెల్లరకు నశుభంబులొదవు. ౧౩౮

గీ. ఉండు నొక రెండులక్షల యోజనముల
నితనికి గురుం డతం డొకయేఁటి కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగు వక్రగతిలేని
చో జగమ్మున కీతఁడు శుభము లొసఁగు. ౧౩౯

వ. ఈ గురునకు రెండులక్షల యోజనమ్ములకు మీఁద శనైశ్చరుండు వర్తించు, నితండు ముప్పదిమాసమ్ముల కొక్కొక్కరాశి వంతునఁ దిరుగుననియు, స్వభావాశుభుండనియుఁ గార్తాంతికులు వచింతురు

గీ. ఉండు నితనికిఁ బదియునొక్కండు లక్ష
లైన యోజనముల దూరమందు సప్త
ఋషుల మండల మది సుఖమెల్లరకును
నిడుచు దక్షిణగతి దివి నెపుడు దిరుగు. ౧౪౧

వ. ఈ ఋషిమండలమ్మునకుఁ బదుమూఁడులక్షల యోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బరమంబగు వైష్ణవపదంబుగల దందుఁ బరమ భాగవతోత్తముండును, నుత్తానపాదపుత్రుండును నగు ధ్రువుండింద్రవహ్నికశ్యపధర్మాదులతో భగవత్పదారాధనతత్పరుండై యాకల్పాంతస్థాయులగు జ్యోతిర్గణంబుల కవష్టంభదారువుంబోలె నాజీవ్యుండై తనకాంతిచే నెల్ల లోకమ్ములు వెలుంగంజేయుచు నొప్పారు. ౧౪౨

క. ఇల మేఢిస్తంభగత
మ్ములు పశువులు కర్షణమునఁ బొదలెడి క్రియ ని

మ్ములఁ గాలచక్రయోజిత
ములు గ్రహములు ధ్రువుని గతిన మొనసి చరించున్.

వ. ఇట్లు ధ్రువు ననుసరించి యావద్గ్రహమ్ములును కర్మసారథులై శ్యేనాది ఖగమ్ములం బోలె వాయుప్రేరితమ్ములై యాకల్ప మ్ము దిరుగుచుండును; నియ్యవి ప్రకృతిపురుషసంయోగాను గృహీతమ్ములగుకతన భూమియందుఁ బడకుండునని వెండియు,

క. భగవంతుఁడు యోగార్థం
బగు కర్మమ్మునకుఁ గాఁగ నాయీ చక్రం
బూగిఁ గల్పించె నటంచును
నిగమజ్ఞులు గొంద ఱందు్రి నిగమవిధిజ్ఞా! ౧౪౫

వ. శింశుమారస్వరూపంబగు నీ చక్రమ్మునకుఁ బుచ్ఛాగ్రమ్మున ధ్రువుండును లాంగూలమ్మునఁ బ్రజాపతియు నగ్నీంద్రధర్ములును ధాతయు విధాతయుఁ బుచ్ఛాంతమ్మునను, సప్తర్షులు కటియం దును, దక్షిణావర్తభోగమ్మునఁ గుండలాకారమ్ము నొందిన యీ శింశు మారమ్మునకు దక్షిణపార్శ్వమ్మున నుత్తరాయణ నక్షత్రమ్ములును సవ్యపార్శ్వమ్మున దక్షిణాయన నక్షత్రమ్ము లును గుండలాభోగవేశమ్మున కుభయపార్శ్వముల సమ సంఖ్యగా నవయవమ్ము లగుచున్న; వది యెట్లంటేని యజవీథి పృష్ఠ భాగమ్మందును, నాకాశగంగ యుదరమ్మందును పున ర్వసూపుష్యమ్ములు దక్షిణవామశ్రోణులందును, నార్ద్రా శ్లేషలు పాదమ్ములందును, నభిజిదుత్తరాషాఢలు నాసికా రంధ్రమ్ములందును, శ్రుతియు జలనక్షత్రమ్మును నేత్రమ్ము లందును, ధనిష్ఠామూలలు కర్ణమ్ములందును, దక్షిణాయనగ తమ్ములగు మఖాదినక్షత్రము లెనిమిదియును వామపార్శ్వస్థ

వంక్రులందును, నుత్తరాయణగతమ్ములగు మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు దక్షిణపార్శ్వస్థవంక్రిలందును నలరెడి; నిందు మఖాదినక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు నానులోమ్యమ్మునను, మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ములు ప్రాతిలోమ్యమ్మునను నుండునని యెఱుంగునది. శతతారాజ్యేష్ఠలు దక్షిణవామస్కంధమ్ములందును, నగిస్తి యుత్తరహనువునందును, యముం డధరహనువునందును, నంగారకుండు ముఖమునందును, శని యుపస్థమ్మునందును, మూపురమ్మున బృహస్పతియు, వక్షమ్మున గ్రహాధిపతియగు సూర్యుండును, నారాయణుండు హృదయమ్మునను, మనమ్మునఁ జందురుండును, స్తనమ్ములయం దశ్వినులును, నాభియందు శుక్రుండును, ప్రాణాపానమ్ముల బుధుండును, గళమ్మున రాహు కేతువులును, సర్వాంగమ్ములందును సర్వరోమకూపమ్ములందును నితర తారాగణమ్ములును దనరారు, నేతత్స్వరూపంబు భగవంతుండగు నాదినారాయణుని సర్వదేవమయంబగు నాకారంబుగా నెఱుంగవలయు, నియ్యది ప్రత్యహమ్మును సంధ్యాకాలమ్మున నియతుండగుచు "నమోజ్యోతిర్లోకాలయ" యను మంత్రమ్మున జపించువారలకు సమస్తపాపక్షయం బగునని వెండియు, ౧౮౬

గీ. ఉష్ణరశ్మికిఁ బదివేల యోజనముల
క్రింద రాహుమండలము పెంపొందు మఱియు
నితని గమనంబు నక్షత్రగతి నెసంగు
రవికి శశికిని నితఁడు మర్దకుఁడు తలఁచు. ౧౮౭

వ. ఇతని కమరత్వఖేటత్వమ్ములు నారాయణానుగ్రహమ్మున లభియించె; నితం డతిదూరమ్మున నుండి యనేకయోజనాయుతమ్ములగు సూర్యాచంద్రబింబమ్ముల నాచ్ఛాదించుచుండ విష్ణు

వితనిపైఁ జక్రమ్ము ప్రయోగించి వారించుచుండు; నికాల లంబ లోకులు రాహూపరాగంబని వాడుచుండు; రీ రాహు మండలమ్మునకుఁ గ్రిందఁ బదివేలయోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బుణ్యమ్ములగు సిద్ధచారణ విద్యాధరాదుల లోకమ్ములు గల; వీ లోకమ్ములకుఁ గ్రింద భూతప్రేతపిశాచాదివిహారాజిరంబగు నంతరిక్షంబు గల; దెంతదనుక వాయుసంచారం బలవడు నదియ యంతరిక్షంబు నాఁబడు, నంతదనుక మేఘమ్ములు సంచరించు చుండు; నీ లోకంబులకు నూఱుయోజనమ్ముల క్రిందఁ బృథివి గల దిం దుద్భవించిన సుపర్ణశ్యేనహంససారసాదిపక్షు లుత్పతన సామర్థ్యమ్ము గలయవి. ౧౭౮

గీ. భువి కధోభాగమున మూఁడు భువనము లయు
తప్రమిత యోజనములయి తనరు నొక్కఁ
డొక్కఁ డాలోకముల సుఖ మొసఁగు నఖిల
ఋతువు లందును నొకభంగి మితికి మీఱి. ౧౭౯

వ. తన్నామంబు లతలవితలసుతలతలాతలరసాతలమహాతల పాతాళం బులని చెప్పంబడు. ౧౮౦

క. సతతోద్యానవిహారము
లతులితభోగాస్పదమ్ములగు నీలోక
ప్రతతిఁ సౌఖ్యము స్వర్గ
స్థితికన్న నొకింత హెచ్చు తెలియఁగ వినుమీ. ౧౮౧

వ. ఇం దెల్లప్పుడు నీశ్వరకరుణారససంప్రాప్తమాయావిశేషులగు దైత్యదానవకాద్రవేయాదులు స్వకళత్రపుత్రమిత్రులతో గృహ స్థులై సర్వర్తుసుఖంబు లనుభవించుచు వసించుచుందురు. ౧౮౨

క. మాయాకోవిదుఁడగు మయుఁ
డా యీ లోకములఁ జిత్రమై మణిశోభా
స్ఫాయద్దేహంబై కడు
నాయతగతి నొప్పు గోపురాళి నొనర్చెన్. ౧౫౩

క. పారావతములు శుకములు
శారికలుం గూయఁగాఁ బ్రశస్తమ్ముల న
య్యారామభూములం దమ
రారులు సురగులును మోద మందుదు రెపుడున్.

మ. హృదయామోద మొనర్చుపుష్పతతిచే నింపారు కుంజమ్ములు
న్మదనానావిధపక్షిశోభితనవాంభఃపూరకాసారముల్
సుదతీనర్మవిహారయోగ్యములుగాఁ జూపట్టు వేదుల్ సుఖా
స్పదముల్ సల్లడనొప్పుఁ గృత్రిమవనుల్ భాసిల్లు నెల్లప్పుడున్.

వ. అచ్చట నాగశిరోరత్నప్రభలచేఁ దమంబు నామావశేషంబై యుండు; వారలకు దివ్యౌషధరసాయనంబులచేతను సరసాన్నపానస్నానాదులచేతను నాధివ్యాధిభయమ్మును వలీపలితజీర్ణత్వమ్మును వైవర్ణ్యమ్మును స్వేదదుర్గంధత్వమ్మును వార్ధకాద్యవస్థలును లేకుండు నని వెండియు, ౧౫౬

క. హరిచక్రబాధఁదక్క ని
తరబాధలచేత మృత్యుదర్శన మచటన్
బొరయ దొకప్పుడు నతలం
బరయఁగ నీ వివరములను నాద్యము సుమ్మా. ౧౫౭

వ. ఈ యతలమ్మునందు మయపుత్రుండగు బలుండు వసియించు నితండు సర్వార్థసాధకంబులగు షణ్ణవతిమాయలకుఁ గల్పకుం, డీతని యావులింతవలనఁ ద్రిలోకవిమోహనలగు కన్యకలు గొంద ఱుద

యించి కామినులును, బుంశ్చలులును, స్వైరిణులును నాఁ ప్రసిద్ధివడసి స్వవిలాసానులోకానురాగస్మితవిగూహానసంలాపవిభ్ర మాదులచేఁ దద్గతులగు వారల రంజించుచుందురు. నాగా యుతబలుండగు నీ బలుండు 'నేన యీశ్వరుండ' నని మదాం ధత్వమ్మునఁ బొదలుచు నెప్పుడును వర్తించుచుండు ; నియ్యాది యతలస్థితివిశేషం బిఁక ద్వితీయవివరంబగు వితలవిశేషం బాలింపుము. ౧౫౮

క. వితలమున హాటకేశ్వరుఁ
డతిలోకుఁడు పార్షదనికరావృతుఁడు సతీ
యుతుఁడునయి వసించుఁ బ్రజా
పతికృతసృష్టి కుపచయము పరఁగం జేయన్. ౧౫౯

గీ. అప్పురాణదంపతుల వీర్యమున 'హాట
కి' యను నొకనది పుట్టె నక్కాలఁకులందు
హాటకము పేరి పుత్తడి యలరు దాని
దైత్యుల కుటుంబినులు తగఁ దాల్చుచుందురు. ౧౬౦

వ. మఱియు నబ్బిలమ్మునకుఁ గ్రింద సుతలమ్ము గల దయ్యెడఁ బుణ్యశ్లోకుండగు బలి వసించుచుండు. ౧౬౧

చ. సురపతిప్రీతికై హరి యశోధను నిమ్మహనీయు వంచనా
పరతఁ ద్రిలోకరాజ్యమును బాపి యిటన్ వసియింపఁ జేసె ను
త్తరగుణశాలి నీ యనఘుఁ దద్దయు నీయెడఁ బాయకుండు ని
ర్జరపతికేని లేని పలుసంపద లింపెసలార వేడుకన్. ౧౬౨

వ. ఇయ్యాది పాత్రీభూతుండగు హరికిచ్చిన దానవిశేషమ్మునగా నెఱుంగు, మిమ్మహానుభావుండగు బలియు నయ్యెడనుండి యా

రమాధవు నెప్పుడు నుతియించుచు నిట్లు తనలోఁ దా ననుకొను
చుండు. ౧౬౩

ఉ. ఏ మహనీయు నామ మెవఁ డే నొకసారి పఠించి కర్మరూ
పామయముక్తుఁడౌ, యతిజనావళి దేని హరించు పొందె ని
ష్కామత సాంఖ్యయోగములు సల్పు నతండు ప్రసన్నుఁడయ్యునా
కీమెయి నిట్టి సంపదల నిచ్చె, సిరుల్ పర మేగ నిచ్చునే. ౧౬౪

మ. అకటా! యింద్రుఁడువాని మంత్రియును మూర్ధాగ్రేసరుల్ దేవదే
వు కటాక్షమ్మటులొంది హేయమనుచుం బోనాడ కేమంచు నీ
సకలేంద్రత్వము గోరె దేవపతి; సంసారామయధ్వాంతదీ
పకలారూపు హరిన్ వరించుటిదియున్ బ్రాఁతే, సిరుల్ నిల్చునే.

మ. మును మాతాత కృపాళుఁడై తనకు నిమ్ముల్లోక మీఁజాలు న
వ్వనజాతాక్షుని వేఁడుగోరక, భవత్పాదాబ్జసంసక్తి ని
మ్మనుచున్ వేఁడి క్రమానుయాతమగు పిత్ర్యంబైన యైశ్వర్యమున్
గొనఁగాఁ జూడఁడ, మేలుమే లతని నాకుం బోలఁగాఁ బోలునే.

క. అని పరిపరివిధముల న
వ్వనజాక్షుని చర్యలెల్ల వర్ణించుచు న
య్యనఘుఁడు బలి యట నుండన్
దనకున్ హరి ద్వాఃస్థుఁడై ముదం బొసఁగంగన్. ౧౬౭

చ. మును పొకనాఁడు రావణుఁడు ముజ్జగముల్ విజయం బొనర్ప నెం
దును జరియించుచున్ బలిఁ గనుంగొను వేడుక నేగె, నాతఁడున్
దన బొటవ్రేలఁ దన్న వదనంబుల రక్తము గ్రక్కుచున్ దనం
తన పదివేలయామడల దవ్వున బోరగిలంబడెన్ వెసన్. ౧౬౮

వ. బలియును నిట్టిం డీతం డిప్పటికిని సుతలరాజ్యస్థుండై దేవదేవ ప్రసాదమ్ము కలిమి సుఖియై యున్నవాఁ డీసుతలమ్మునకుఁ గ్రిందఁ దలాతలమ్ము గలదు. ౧౬౯

క. మాయావంతుల కెల్లను
నాయకుఁడు మయుండు శంభునకు భక్తుఁడు ని
త్యాయతతత్కరుణా_ప్త
శ్రీయుతుఁడై యచటనుండుఁ జిరయశుఁ డగుచున్.

వ. అతం డతిమాయావిశారదుండగుకతన రక్కసులెల్లఁ దత్త త్కార్యమ్ముల నతనిం బూజింతురు. దీనికిఁ గ్రింద మహాతలమ్ము గల; దయ్యెడ ననేకశిరస్కులగు కాద్రవేయు లసంఖ్యమ్ముగ నుందు రందుఁ బ్రధానులు కుహకుండును దక్షకుండును సుషే ణుండును గాలయుండును నను వారలు; వీరలును దక్కంగల నాగకుమారులును నొక్క గరుడునకు భయంపడుచు సపుత్ర మిత్రకళత్రమ్ముగా నచట వసియించుచుందురని వెండియు,

గీ. దానిక్రింద రసాతలధామ మెసఁగు
నచ్చట హిరణ్యపురవాసు లతిబలులు ని
వాతకవచులు రక్కసుల్ వఱలుదురు సు
దర్శనాహతతేజు లదభ్రరీతి. ౧౭౨

వ. వీరలకుఁ గాలేయులనియు నామంబు కలదు. వీరు శక్రదూతి యగు సరమచే మంత్రితమ్ములగు వాక్యమ్ములకతన భయపెట్టఁ బడుచుందురు. వెండియు నిద్దానికిఁ గ్రిందుగఁ బాతాళమ్ము చెలంగు నియ్యది నాగలోకాధిపులగు వాసుకిప్రముఖుల నివా సంబు. శంఖుండును, గుళికుండును, శ్వేతుండును, ధనంజయుం డును, మహాశంఖుండును, ధృతరాష్ట్రుండును, శంఖచూడుండును,

గంబలాశ్వతరుండును దేవోపదత్తకుండునను నామమ్ములు గల వీరు మహామర్షులును, బంచఫణాకలితులును, మహాకాయులును, విషోల్బణులునునై చెలఁగుచుందు; రిందు మఱికొందఱు దశఫణాయుతులును గొందఱు శతశీర్షసమేతులును గొందఱు సహస్రశిరస్కులును శిరోగతమణిమరీచిజాలహతతమస్కులు నగుచు వర్తించుచుందురు. దీని మూలప్రదేశమ్మున ముప్పది వేలయోజనమ్ములపైఁ దామసియు ననంతనామికయు నగు భగవత్కళ యెలంగు, నయ్యది యహంకారమ్మునకుఁ బ్రథమలక్షణంబని సాత్వతేయులు వచింతు; రీ భూమండలంబు సర్వంబును నేతదీయసహస్రశిరోధివాసంబై తనరు. మఱియు సాంకర్షణనామకుండగు రుద్రుం డేకాదశవ్యూహాశోభితుండగుచుఁ ద్రిశిఖంబగు శూలమ్ము నదల్చుచు నిచట నుదయించె. ౧౭౩

శా. ఏ దేవాని నఖంబు దర్పణముగా నేకాంతసేవాపరుల్
శ్రీయుక్తుల్ ఫణిపుంగవుల్ స్వవదనశ్రీలన్ విలోకించుచున్
భూయఃకల్పితపూజలన్ నిరతమున్ భోగమ్ము లర్పింతు రా
ధ్యేయప్రాభవుఁ డీ యనంతుఁడు సురారాధ్యుండు చెన్నారెడిన్.

గీ. వైజయంతి గళమ్మున వఱల మత్త
లోకభయకారణోజ్జ్వలలోచనుండు
సత్త్వమూర్తి యనంతుఁ డెసంగు వాగ
మృతరసమ్మున భక్తుల కింపొసఁగుచు. ౧౭౫

వ. మఱియు నద్దేవుండు నీలవాసుండును హలసంశోభితపీవరభుజుండును కాంచనవరతాశ్రశోభమానకటిభాగుండును ననేకనాగసుందరీకామ్యమానస్వరూపుండును నగుచు నలరారు నమ్మ

హాత్మ మహానుభావంబు సనాతనుండగు బ్రహ్మపుత్రుండు
బ్రహ్మసభయం దిట్లు సన్నుతించె. ౧౭౬

సీ. త్రికృతులొనర్చు నేదివ్యప్రభావుండు
పాపమ్ము లడఁచు నేభవ్యు పేరు
యావత్ప్రపంచమే యనఘుని శిరమున
నణురీతిఁ బొల్చు నిరంతరంబు
భగవంతు నీజగద్బాంధుని విడిచి యె
వ్వఁడుఁ ముముక్షుఁ డితరోపాసనంబు
సల్పు ! భక్తులయెడ సంపూర్ణకరుణ య
న్యుల కెవ్వరికి నిట్టు లొలయు నెందు !
గీ. సురుచిరగుణాభిరాముండు సుందరుండ
నంతవీర్యుం డనంతుండు చింతితార్థ
దాత యవదాతకాయుఁ డపేతకలుషుఁ
డాశ్రయించెడిభక్తుల నరయువాఁడు. ౧౭౭

వ. ఇతం డెల్లప్పుడు నాత్మతంత్రుఁడై విహరించుచుండు నని వెండియు,

క. మనుజులకుఁ గర్మపరిపా
కనియతిఁ దనరారు నుచ్చగతియు నధోలో
కనివాసమ్మును నన న
మ్మునివరుఁడిట్లులను మానిముఖ్యునితోఁడక్. ౧౭౮

వ. మహాత్మా ! కర్మమ్ము లెల్లరకు నొక్కవిధమునఁ దనరారుచుండ
నీ వైచిత్ర్యంబు భగవంతునిచే నెట్లు కల్పితంబయ్యె నావుడు
నారాయణుండు, ౧౮౦

గీ. వినుము కర్మము లొనరుచు జనుల శ్రద్ధ
కనుగుణమ్ముగ ఫలములు నమరుఁ గర్మ

ములు త్రిగుణములగుకతన నొలయు వాని
ఫలము వేర్వేఱు దాఁ దాల్ప మలరు నెట్లు. ౧౮౧

వ. సాత్త్వికశ్రద్ధచేఁ జేయు కర్మమ్మునకు సుఖమ్మును, రాజసశ్రద్ధచే నొనర్చుపనికి దుఃఖమ్మును, దామసశ్రద్ధచే సల్పుకృతికి మూఢత్వమ్మును గలుగుచుండు ; వెండియు ననాద్యవిద్యావిహితకర్మమ్ములకుఁ బరిణామజమ్ములగు గతులు వేలకొలఁది యని యెఱుంగుము ; తద్భేదమ్ము లెట్టివనిన, ౧౮౨

చ. ధరణికిఁగ్రిందుగా నతలధామము మీఁదుగ దక్షిణమ్మునన్
బరమకృపన్ స్వగోత్రజుల భద్రములొందఁగ నెప్పుగోరుచున్
స్థిరమతిమైఁ బితృప్రతతి తేజరిలున్ బితృరాజు కర్మపుం
బరిణతి నిర్ణయించు భగవన్నియమమ్మున వారికిం గతుల్. ౧౮3

వ. ఇతం డాజ్ఞాతత్పరులును ధర్మతత్త్వజ్ఞులునునగు తన గణమ్ములఁ దత్తత్కృతులయందు నియోగించుచుండు; వెండియు నరకమ్ములు కొంద ఱేకవింశతియనియు మఱికొంద ఱష్టావింశతి యనియును నొడువుదురు; వాని నామమ్ములు తామిస్రమ్మును రౌరవమ్మును మహారౌరవమ్మును కుంభీపాకమ్మును గాలసూత్రమ్మును నసిపత్రారణ్యమ్మును సూకరముఖమ్మును నంధకూపమ్మును గ్రిమిభోజనమ్మును సందశమ్మును దప్తమూర్తియు వజ్రకంటకమ్మును శాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదమ్మును బ్రాణరోధమ్మును విశసనమ్మును లాలాభక్షమ్మును సారమేయాదనమ్మును నవీచియు క్షారకర్దమమ్మును రక్షోగణమ్మును భోజమ్మును శూలప్రోతమ్మును దందశూకమ్మును వటారోధమ్మును బర్యావర్తనకమ్మును సూచీముఖమ్మును నని చెప్పంబడు ; నీయిరువదియెనిమిదియు నరకమ్ము లనెడి యాతనా భూము ;

లియ్యవి భూతమ్ముల కర్మమ్ముల ననుసరించి గమ్యమ్ములు నావుడు నారదుండు, ౧౭౪

క. అనఘా! కర్మమ్ముల భే
దనియతియున్ వానిఁ జేయువారలకగు యా
తనలును విస్పష్టమ్ముగ
వినిచి ననున్ ధన్యుఁ జేయవే యనుడున్. ౧౭౫

వ. నారాయణుం డిట్లను.

చ. పరధనదారచోరులను బట్టి యమానుచరుల్ పదమ్ములన్
గరముల రజ్జులం బెనిచి కట్టియుఁ గొట్టియు భీతిగొల్పుచున్
గరము ననేకభంగులను గాసిలఁ జేయుచు నాద్యమైన య
న్నరకమునందుఁ ద్రోతురు స్వనాయకునానతిఁ గ్రోధదీప్తులై.

గీ. పతిని వంచించి యవ్వాని సతినిఁ బొందు
నరుని నంధతామిస్రమన్నరకమందుఁ
ద్రోతు రయ్యెడఁ బడిన జంతువులు దృష్టి
బుద్ధిహైన్యంబు నందుచుఁ బుష్టిదఱుఁగు. ౧౭౬

క. భూతద్రోహ మొనర్చుచు
ఘాతుకుఁడై యెవఁడు తనదు కాంతన్ సుతులన్
బ్రీతిం బోషించు నతం
డాతురుఁడై రౌరవమున నడఁగు మునీంద్రా. ౧౭౭

క. తనచేఁ బీడన్ మును బొర
సిన జంతువులెల్ల రురువిశేషాకృతి నై
కొని బాధ గొల్పుటం, దా
నిని రౌరవ మండ్రు బుధులు నిగమవిధిజ్ఞుల్. ౧౭౮

వ. రురు వనఁగ సర్పమ్మునకన్నఁ గ్రూరమ్మగు నొక జంతువు; మఱియు మహారౌరవమ్మనఁబడు జంతువులఁ గ్రవ్యాదనామకమ్ములగు రురువు లిట్లన మాంసము భక్షించుచుఁ బీడించునని వెండియు, ౧౯౦

తే. గీ పసులఁ బిట్టల హింసించు పాపకర్ము
లల్ల వాని వెండ్రుక లెన్ని యన్ని వేల
సమలు సలసల మఱఁగెడి చమురులోన
నవయుచుందు్ర కుంభీపాకనరకమందు. ౧౯౧

క. పితృవిప్రబాధకుఁడు సం
తతమును దాఁ గాలసూత్రనరకమ్మున ని
గ్గతిఁగానక వహ్ని ర్కో-
న్నతపీడల నొందు నెన్నినాళ్లే సనఘా. ౧౯౨

మ. తనవేదంపుగతిన్ ద్యజించి యనిమిత్తంబొందుఁ బాషండవ
ర్తన మెవ్వాఁ డతనిన్ భటుల్ కశలచేఁ దాడించుచున్ నిత్యదుః
ఖనివాసం బసిపత్రకాననము నెక్కం జేతు రద్దాని బా
ధను లెక్కింపఁ దరమ్ముగాదు తనువింతల్ కండతుండెమ్ములా.

తే. గీ. ధర్మ మెఱుఁగక శిక్షించు ధరణిపతియు
నతని యధికార మూనిన పతితుఁడును, ద్వి
జునకు శారీరదండమ్ము జొనుపు కష్టుఁ
డును బడుదురు సూకరముఖమున నరేంద్ర! ౧౯౪

వ. ఆ సూకరముఖమ్మున నిక్షుదండంబుబలె బిండిపిండియగుచు నార్తస్వరమ్మున మూర్ఛిల్లుచు ననేకగతుల వందురుదు రని వెండియు, ౧౯౫

క. ఒరులను బాధింపని యా
త్మరతుల కెవ్వాఁడు పీడఁ దగఁ జేయు నతం
డురుతరదుఃఖస్థితులను
ఘోరయుతుఁడై యంధకూపమునఁ బడు నధిపా. ౧౯౬

వ. అయ్యెడఁ గ్రూరమ్ములగు పశుపక్షిమృగాదుల చేతను సర్పమ్ముల
చేతను మశకయూకామత్కుణమ్ముల చేతను నానావిధమ్ములఁ
బీడింపఁబడునని మఱియును, ౧౯౭

గీ. పంచయజ్ఞవిహీనుఁడై పశువుపగిది
నెవఁడు భుజియించు నాదుష్టుఁ డేగెడి క్రిమి
భోజనమ్మను నరకమ్ముఁ బురువునగుచు
లక్షయోజనములు దాని కుక్షి తనరు. ౧౯౮

చ. అరయఁగ బ్రాహ్మణోత్తములదైన దదన్యులదైనఁగాని బం
గరు రతనంబు లియ్యవి పొగర్మిగఁ గొని హరియించెనేని య
న్నరున కయోమయమ్ములు కనద్ఘనవహ్నియుతమ్ములైన యు
గ్ధురతరపిండముల్ చొనిపి ఘోరపు బాధఘటింతు రచ్చటన్. ౧౯౯

గీ. ఎవఁడగమ్యాగమనమును నెఱిఁగి చేయు
నెవతె తాదృశపూరుషు నెఱిఁగి పొందు
వీరలకు లోహమయ మతిదారుణంబు
నైన సూర్మితో నుపగూహ మమరు నచట. ౨౦౦

గీ. మఱియు సర్వాభిగమన మ్మమరిన పురుషుఁ
బట్టి యమభటు లతిశోకభర మెసఁగఁగ
వజ్రకంటకశాల్మలీపాదపంబు
మొదలఁ దా మంటదీసి కట్టుదురు వెలుచ. ౨౦౧

వ. పాషండమతానుయాయులై ధర్మసేతువు నతిక్రమించు రాజులును దదనుగతులగు నమాత్యులును నిరయసర్గపరిఖయగు వైతరణియందుఁబడి యాదోగణమ్ములచే భక్షింపఁబడుచుఁ జచ్చియుంజావక కర్మపరిపాకమ్మునఁ దద్గతమేదోవసాసిక్తకేశాస్థినఖమాంసవిణ్మూత్రమ్ముల బుఱ్ఱంగుడువఁడుచు నవయుచుఁరని వెండియు. ౨౦౨

మ. తగు నాచారము శౌచముం బ్రదపయు సంత్యక్తమ్ము లెవ్వారిచే నగు నాయీవృషలీపతుల్ పశుకృతిప్రారంభు లత్యంతదు ర్భగమౌ నీనదియందు కూలి మలమూత్రశ్లేష్మముల్ కూడుగా నెగడంగాఁగల రెన్నినాళ్లయినఁగానీ శోకముంగాంచుచున్.

గీ. శునకగర్దభజాతుల నెనయు దుర్మ
దులును మృగయారసికులును నలఘువిశిఖ
తాడనమ్ముల నింతలింతలుగఁ గోయఁ
బడుదురు పరమ్మునను యమభటులచేత. ౨౦౪

గీ. దంభగతి జన్నములొనర్చి దారుణముగఁ
బశులఁ జంపెడి దుష్టులౌ బ్రాహ్మణులను
వైశసమ్మునఁ బడవైచి భటులు కశలు
కేలఁగొని కొట్టుదురు మేని తోలువదల. ౨౦౫

క. తనభార్య నేద్విజుండు మ
దన మోహితుఁడై యొకింత తగవెఱుఁగమి నె
క్కొని శుక్లపానమును జే
య నొనర్చునొ వాని కదియ యాహారమగున్ ౨౦౬

గీ. దస్యు లగ్నిదులును విషదాతృసార్థ
ఘాతుకులును గ్రామమ్ములఁ గలుగు ధనము

దోఁచురాజులు వీరు దుర్దుఃఖదంబు
శ్వానఖాదనమను బొందఁజనెడివారు. ౨౦౭

వ. అయ్యెడ ననేకమ్ములగు సారమేయమ్ములు వీరల భక్షించు నిక్కతమ్మునఁ దీనికి నామంబు గలిగె నని వెండియు, ౨౦౮

చ. అనృతపుసాక్ష్య మిచ్చు జనుఁ డయ్యెడఁ బొందు నవీచినామకం బను నరకంబు దానివిధమున్ విను మొక్కగిరిం దగంగ నె క్కునటులొనర్చి పిమ్మటను గుంభినికిన్ బడఁద్రోయుచుంద్రు; యో జనశత మంతరమ్మున నెసంగెడు నగ్గిరికిన్ ధరిత్రికన్. ౨౦౯

వ. అగ్గిరినుండి యధోముఖమ్ముగాఁ బడు నవ్వానికి జలము లేకయు తరంగసంగతంబగుభంగి స్థలంబు గన్పడుట నయ్యది యవీచినాఁ బరఁగు; నయ్యెడం బడుమీఁదఁ దిలలపగిది దేహంబింతింత లయ్యును మృతిఁబొప్పడకుండెడిఁ బదంపడి యథాపూర్వమ్ముగ నగ్గిరిశిఖరం బధిరోహించి యట్లన పొనర్చుచుందురు. ౨౧౦

గీ. బ్రాహ్మణుండొండె రాజొండె వైశ్యుఁడొండె
సోమపానంబొనర్చియు సురనుగ్రోలఁ
గ్రాఁగెడి యయోరసమ్మును ద్రాగు నిరయ
మందుఁ బడి కాలుదూతలు తందరింప. ౨౧౧

వ. వీరల కళత్రింబేనిఁ బ్రమాదమ్మున సురాపానం బొనర్చినఁ బూర్వోక్తంబగు గతియ యలవడు నని వెండియు, ౨౧౨

క. ఘనులగు విద్యానిధులన్
దనకన్నన్ గొప్పవారిఁ దాఁ గని సంభా
వన చేయని మత్తుని దు
ర్మనస్కునిన్ క్షారకర్దమమ్మున వైతుర్. ౨౧౩

వ. అయ్యెడఁ దలక్రిందుగనుండి దుఃఖ మ్మనుభవింపవలయునని వెండియు, ౨౧౪

క. నరమేధము లొనరించిన
దురాత్ములను మున్ను తారు దునిమిన పసువుల్
నిరయమ్మున సౌనికముల
కరణిన్ బీడించి పెలుచఁ గడతేర్చు మునీ. ౨౧౫

శా. హేలన్ గ్రామమునన్ వనమ్మునను గానీ యొల్లఁ బీడింపకే
కాలమ్మున్ దగుభంగిఁ బుచ్చు పశులన్ ఖండించి భక్షించు దు
శ్శీలుల్ కంకబకాదు లెల్లెడల హింసింపన్ క్షుధార్త్యార్తులై
శూలప్రోతమునందుఁ గూలి మొగులన్ శోకింతు రాశూలక్షణిన్.

గీ. సర్పములఁబోలె జనుల హింసలను గొలుపు
కఠినహృదయులు దందశూకమునఁ గూలి
సప్తముఖములు పంచాస్యసహితములును
నైన పాములచేఁ బీడనందుచుందుర్. ౨౧౬

వ. ఎవ్వారేని గోతులయందును బొణకలయందును గుహాలయందును నొరుల నిరోధింతురో వారల నాయాయెడలన చొనిపి యందు విషయుక్తమగు వహ్ని నూఁగాల్పి బాధింతురని వెండియు,

చ. సమయగతాతిథిప్రతతిఁ జాలఁ గఠోరపు దృష్టిఁ జూచు దు
ష్టమనుజుఁ గాకకంకముఖజంతువు లాగ్రహమూని తీక్ష్ణవ
జ్రమయములైన చంచువులఁ జక్షువులం బెకలించి సారె దు
ర్గమమగు ఘోరశోకమునఁ గ్రాఁగఁగఁజేయు ననేకభంగులన్.

క. తానార్జించిన ద్రవ్యం
బేనియు భక్షింప కొరుల కీక గృహమునాఁ

గా నెవఁడు గాచు విను మ
వ్వానికి సూచీముఖాభిపాతం బొలయున్. ౨౨౦

వ. ఇయ్యవి నరులకు యాతనాభూములగు నరకమ్ము లింకను నిట్టివి వేలకొలఁది గలవు. ౨౨౧

క. తన ధర్మమ్మును విడువక
మనుజుం డెవ్వఁడు లోకమాన్యచరిత్రన్
దనరెడి జగదంబం దా
గొనియాడున్ వాఁడు నరకగుఁడు గాఁడనఘా. ౨౨౨

వ. నావుడు నారదుం డిట్లను.

క. జగదంబాపూజావిధి
దగుఁ దా నెబ్భంగి దానిఁ దగ నానతి యి
మ్మొగి నెద్దాని నొనర్చిన
సుగుణులు నరకంపుఁద్రోవఁ జూడ రొకప్డున్. ౨౨౩

వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లనియె.

క. పారమ్ములేని యీ సం
సారమ్మున శక్తిపాదసంసక్తి మహా
ఘోరాఘామయములఁ గడు
దూరముగాఁ జిమ్మి సుఖము దొరకొనఁజేయున్. ౨౨౪

సీ. ప్రతిపత్తిథిని నేయి పాలున కిడి దేవిఁ
బూజింప రోగముల్ వోవు, శర్క-
రను విప్రునకు ద్వితీయ నొసంగి యద్దేవి
నారాధనముసేయ నాయువొదవు,
ద్విజునకుఁ బాలుఁ దృతీయయందిడి పూజ
చేసిన దుఃఖముల్ సెదరిపోవుఁ,

బుడమి వేల్పునకు నపూపమ్ము నిడి చతు
ర్థిని గొల్వ విఘ్నముల్ జనని యడఁచుఁ
గీ. బంచమి జగజ్జననికి రంభాఫలంబు
దగ నివేదించి యద్దాని ధరణిసురున
కిచ్చి కడుబుద్ధిమంతుఁడౌ, నెవఁడు మధువు
షష్ఠి నిటు సేయు వాని కెసంగుఁ గాంతి. ౨౨౫

వ. మఱియు సప్తమియందు గుడంబు నివేదించి బ్రాహ్మణున కొసఁగి శోకహీనుండగు; నష్టమియందు నారికేళఫలంబుల నివేదించి భూసురార్పణంబొనర్చి తాపమ్ములం బాయు; నవమియందు లాజల నిట్లొనరించి యిహాముత్రసుఖాధికుండగు; దశమియందుఁ గృష్ణ తిలల నంబార్పణంబొనర్చి పదంపడి బ్రాహ్మణాధీనంబొనర్చు వారికి యమలోకభయంబు లేకుండు. ౨౨౬

క. ఏకాదశి నంబికఁ బూ
జాకలితంజేసి పెరుగు సద్ద్విజునకుఁ దా
నేకాంతభక్తి నిడు వాఁ
డా కామవిధాయినికిఁ బ్రియతనుఁడు మహాసీ. ౨౨౭

గీ. ద్వాదశి నెవండు పృథుకముల్ బరమభక్తి
నంబికాసన్నిధిని భూసురాగ్రగణ్యు
నకు నొసఁగు వానిమొడ దేవి కధికముగను
జెలఁగు సంప్రీతి యది యెంత సేయ దనఘ ! ౨౨౮

క. సెనగలు త్రయోదశి జగ
జ్జననికి నర్పించి విప్రసత్తమునకు ని
చ్చిన వానికి సంతానం
బనూనముగ నొదవు మునికులాగ్రణి వింటే. ౨౨౯

క. సక్తు నివేదనమున పర
శక్తి చతుర్దశినిఁ బూజసలిపి యదియు బల్
రిక్తునకు విప్రునకు నిడి
వ్యక్తముగ శివప్రియత్వ మందు మునీంద్రా. ౨౩౦

గీ. పాయసము పూర్ణిమను నయ్యాపర్ణ గొసఁగి
దాని బ్రాహ్మణాధీనంబుఁ దగనొనర్పఁ
బితరులకుఁ బ్రీతిగల్గు నో యతివరేణ్యా!
హవన మాదినమందుఁ జేయంగవలయు. ౨౩౧

వ. హోమంబొనర్చునెడ ప్రతిపదాదిపూర్ణిమాంతతిథ్యుక్తపదా ర్థంబులు వలయు; వెండియు నాదిత్యవారమ్మునఁ బాయసమ్మును సోమవారమ్మునఁ బాలును భౌమవారమ్మునఁ గదళీఫలమ్మును బుధవారమ్మున నవనీతమ్మును గురువారమ్మున ఖండశర్కరయు శుక్రవారమ్మున సితయు శనివారమ్మునఁ గోఘృతమ్మును దేవీప్రీతికరమ్ము; లింక నక్షత్రక్రమమ్మున నైవేద్యమ్ముల వివ రింతు. ఘృతమ్మును దిలలును ఖండశర్కరయు దధియు దుగ్ధమ్మును గిలాటకమ్మును దధికూర్చియు మోదకమ్మును ఫేణికయు ఘృతమండకమ్మును గంసారమ్మును వటపత్రి మ్మును ఘృతపూరమ్మును వటకమ్మును గోకరసకమ్మును బూరణమ్మును మధుసూరణమ్మును గుడమ్మును పృథుక మ్మును ద్రాక్షయును ఖర్జూరమ్మును రాజకమ్మును నపూ పమ్మును నవనీతమ్మును ముద్గమ్మును మోదకమ్మును మాతు లుంగమ్మును ననునియ్యవి నక్షత్రనైవేద్యమ్ము; లిఁకవిష్కం భాదియోగమ్ములకు వివరింతు; గుడ, మధు, ఘృత, దుగ్ధ దధి, తక్రాపూప, నవనీత, కర్కటీ, కూశ్మాండ, మోదక, పనస, కదళీ, జంబూ, చూతఫల, తిల, నారంగ, దాడిమ, బద

రీఫల, ధాత్రీఫల, పాయస, పృథుక, చణక, నారికేళ, జంబూ ఫల, కశేరుసూరణమ్ములు క్రమమ్ముగఁ దెలియునది ; మఱియుఁ గరణమ్ములకు వినుము ; కంసారమ్మును మండకమ్మును ఫేణియు మోదకమ్మును వటపత్రమ్మును లడ్డుకమ్మును ఘృతపూరమ్మును దిల మ్మును దధియు ఘృతమ్మును మధువును ననునివి తత్ప్రీతికరమ్ము లగు నైవేద్యమ్ములు ; మఱియు నొండు విధానమ్ము సెప్పెద నాక ర్ణింపుము. ౨౩౨

గీ. చైత్రశుద్ధతృతీయ నిచ్చలు మధూక
వృక్షము యజించి మఱియు నైవేద్యములను నొ
సంగఁదగుఁ బంచఖాద్యసుసంగతముగ
వెండియు వచింతు వినుము సవిస్తరముగ. ౨౩౩

వ. వైశాఖమాసమ్మున గుడమ్మును జ్యైష్ఠమ్మున మధువును నాషా ఢమ్మున నవనీతమును శ్రావణమ్మున దధియును భాద్రపదమ్మున శర్కరయు నాశ్వయుజమ్మునఁ బాయసమ్మును గార్తికమ్మున క్షీరమ్మును మార్గశీర్షమ్మున ఫేణియుఁ బౌషమ్మున దధికూర్చి కయు మాఘమ్మున గోఘృతమ్మును ఫాల్గునమ్మున నారికేళ మ్మును శుద్ధతృతీయార్చితంబగు మధూకమ్మునకు నైవేద్యమ్ములు మఱియు మంగళయు వైష్ణవియు మాయయు మహామాయయుఁ గాళరాత్రియు దురత్యయయు మతంగియుఁ గాళికయుఁ గమల వాసినియు శివయు సహస్రచరణయు సర్వమంగళరూపిణియు నను నీనామమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ నమ్మధూకమ్మున దేవి నర్చింప వలయుఁ బదంపడి వ్రతంబు సంపూర్ణంబగుపొంటె నమ్మధూక గతయగు నంబికంగూర్చి, ౨౩౪

గీ. " అంబ పుష్కరనేత్రి లోకైకజనని
మంగళాకార భక్తసమ్మాన్య పాప

హారిణి మహేశి దుర్గాగ్రహాంత్రి పరగ
తిపృదాత్రి ప్రజోత్పత్తి ధీవిదాత్రి. ౨౩౫

గీ. మదవిధాత్రి మదోన్మత్త మానగమ్య
పరపురుషరూప పరమేశి ప్రళయకాల
మేఘసదృశ లోకేశి యమేయ యమని
వాసహారిణి యమపూజ్య తాపసేవ్య. ౨౩౬

గీ. నీరజాతాప్తసహచారిణీ మహావి
మోహనాశిని యమనిగ్రహాహప్రథిత
సర్వసంగవివర్జిత సంగనాశ
కరి యమాగ్రజ కామాక్షి కామ్యరూప. ౨౩౭

గీ. మర్మభేదిని మీనాక్షి మధురశీల
మంత్రగమ్య మహామంత్రమండితాత్మ
దేవి కంకాలఘోర సుధీజనాభి
వంద్య మధురస్వరార్చిత వందనములు. ౨౩౮

గీ. అంబ యశ్వద్ధవటకపిత్థామ్రనింబ
బదరికాలయ క్షీరార్కపనసకుజక
రీరరూపిణి దివ్యశరీర దుగ్ధ
వల్లివాసిని నీకిదె వందనంబు. ౨౩౯

వ. ఇట్లు వ్రతాంతమ్మున నుతించినవారలకు సమస్తకామపరిపూర్తి యగు; నీస్తోత్రమ్ము నెవ్వాఁడు నిత్యము పఠించు వాని కగు ఫలంబు వినుము.

సీ. బ్రాహ్మణుఁడు శ్రుతిసంపన్నుఁడౌ, రాజు వి
జయమందు వైశ్యుఁడు, సంపదగను

శూరుఁడు సుఖమందుఁ, జొప్పడకుండు నా
ధివ్యాధిభయమరాతిభయమేని ;
శ్రాద్ధకాలమ్మున జపియింపఁ బితరుల
కక్షయమ్మగు తృప్తి యలరు నిట్లు
పరశక్తి నర్చించు ఫక్కికఁ దెల్పితి
నిది చేసి నరుఁడు లోకేశితోడ

గీ. నైక్యమును జెందు నొక్కఁడే యనఁగ నేల
యంబ నర్చించువారల కఖిలకామ
ములును సిద్ధించు నరకమ్ము మొదలనడఁగు
స్వప్నమున నేని భయము జొప్పడదు హాని. ౨౮౧

—* స్కంధాంత పద్యములు *—

క. ఆశీర్వాదప్రాపిత
పేశలకవితాప్రభావవిస్మితశిష్యా !
దేశితసర్వత్రిమహో
రాశీకృతకీర్తిసాంద్ర ! బ్రహ్మసుధీంద్రా !

—* విచిత్రవృత్తము *—

ధరాపాలసేవాపరీతాంఘ్రిపద్మ
స్ఫురచ్ఛాత్రిలోకస్థిరాత్మప్రికక్షా !

—* రథోద్ధతము *—

పూర్వజన్మకృతపుణ్యసంచితా
ఖర్వశాస్త్రచయకల్పితప్రభా
ధూర్వహాత్వపరితుష్టశిష్యహృ
త్పర్వచంద్రనిభ ! పండితప్రభూ !

గద్య

ఇది శ్రీ......... తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీ
తంబగు దేవీభాగవతంబను మహాపురాణమ్మ
నందు అష్టమ స్కంధము
సంపూర్ణము.
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీమత్కామేశ్వరీ దేవతాయైనమః.

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

నవమ స్కంధము

పీఠిక

శా. శ్రీనాథుండు సరస్వతీవిభుఁడు గౌరీభర్త యన్మువ్వురున్
దానౌచుం బదునాల్గులోకముల కాధారంబుగానుండి తన్
ధ్యానింపం దలకొన్న భాగవతసంతానంబు వర్ధిల్ల వి
జ్ఞానం బిచ్చెడు నాదిశక్తిని ముముక్షుం గోరి మ్రొక్కందగున్.

చ. అతులితకావ్యనాటకరహస్యవిధిజ్ఞుఁడు వేదవేది సం
స్తుతమతి శిష్యవత్సలుఁడు సూనృతవాగ్రుచిరుండు జ్యోతిషా
ప్రతిహతుఁ డుప్పలూరికులవారిధిచంద్రుఁడు రమ్యకీర్తివి
శ్రుతుఁడగు రామజోగనగురుప్రవరున్ స్మరియింతు మెంతయున్.

వ. అని యిష్టదేవతాభివందనంబును గురునమస్కారంబును గావించి
యొద్దియే నొక్క విధూతభవబంధంబగు ప్రబంధంబు నాంధ్రీక
రింపం దలంచుచుండ నొక్కనాఁడు,

క. యోగీంద్రవందితము నిగ
మాగమసారార్థభూత మఖిలముముక్షు
స్వాగతమార్గము దేవీ
భాగవతము వ్యాసమౌనివరవిరచితముఁ. ౪

శా. ప్రజ్ఞావంతులు శాబ్దికుల్ కవులు విద్వాంసుల్ శతాష్టావధా
నజ్ఞుల్ శ్రీపతివేంకటేశ్వరు లమందప్రీతిఁ దెల్గించుచుఁ
విజ్ఞానాఢ్యుల రామకృష్ణుల మముఁ వీక్షించి యస్మన్మనీ
షాజ్ఞత్వంబున నిచ్చి రందు నవమస్కంధంబు దెల్గింపఁగఁ. ౫

వ. తత్సమావేశ ప్రకారం బెట్లనిన.

సీ. తారకమంత్రచింతకుఁడు భైషజ్యవి
ద్యాతత్త్వవేత్త రామయ్య తాత
తృష్ణావిదూరుఁ డతిప్రశాంతుఁడు తత్త్వ
వేత్తయౌ నారప్ప పిన్నతాత
ధాతుపరీక్షణదక్షుఁ డౌషధమర్మ
విదుఁడు నా కామన్న పెద్దతండ్రి
నిత్యక్రియాసక్తి నిర్మలాంతశ్శక్తి
కలుగు రామస్వామి కన్నతండ్రి
సుందరదేహుండు సుజనప్రియుండు నా
నల రాజగోపాల మనుఁగుతమ్ముఁ
డమలచిత్తులు సర్వసములు సీతారామ
సుబ్బరాయాంకభాజులు పితృవ్యు
లన్నదానాదర యగు లచ్చమాంబాభి
ధాభవ్యసాధ్వీమతల్లి తల్లి

శ్వశ్రూపరాయణసచ్చిత్త సుబ్బమ
తతదయారసగుణోదార దార

గీ. గలుగువాఁడును నాకొండికులభవుండు
కోవిదప్రియుఁ డాత్రేయగోత్రజుండు
ప్రథితచరకాదివైద్యశాస్త్రప్రవీణుఁ
డమలమతి రామమూర్తినామాంకితుండు. ౭

క. తిరుపతివేంకటకవులం
దిరువురిలో నొకఁడు వేంకటేశ్వరకవికిన్
జరజీర్ణకృచ్ఛ్రరుజమును
సరసౌషధముల నొసంగి సాధించె వడిన్. ౮

గీ. శ్రీ లలితమైనయట్టి మా పోలవరము
నందు మాసద్వయం బుండి యౌషధంబు
బుచ్చుకొనియెను వెంకటబుధుఁడు ; మాకు
మువ్వురకు నేస్తమయ్యె నప్పుడు దృఢముగ. ౯

క. నీరుజుఁడై విశ్వాసము
ప్రేరేపన్ జెళ్ళపిళ్ళ వేంకటకవి మా
లో రామమూర్తి గుణసం
భారము వాక్రుచ్చె నొక్క మత్తేభమునన్. ౧౦

వ. అది యెట్లంటేని.

మ. కవిత నైపుణిగాంచి చక్కఁ జతురంగంబాడఁగా మించి గా
నవిధిన్ బద్యములం బఠింపఁదగు విన్నాణంబు నార్జించి వం
శవశంబై యెడఁబాయకున్నదగు భైషజ్యంబునం జక్రవ
ర్తివినై యొప్పితి రామమూర్తి ! శమితార్తీ ! కీర్తికిన్ మూర్తివై.

ఉ. ఈవును గృష్ణమూర్తియును నేకముగా నొకచోఁ బఠించుటన్
భావము కబ్బ మొక్కగతి భాసిలు మిత్రులు మీర లిర్వురన్
గావున నిచ్చవచ్చు నొకస్కంధముజూచి తెలుంగుఁజేయుఁడీ
దేవిచరిత్ర మందు భవదీయగుణోన్నతి వెల్లడిల్లెడున్. ౧౨

క. అని యనురాగాతిశయం
బున వాక్రుచ్చుటయు దీనిఁ బూరింపంగా
ననువగు నే నిహపరసా
ధన మబ్బునటంచుఁ జెప్పఁదలఁచితి మంతన్. ౧౩

సీ. శివకేశవాలయస్థిరకార్యకరుఁ డన్న
దాత వెంకనమంత్రి తాతగారు
అతిథిపూజాసక్తి యమరార్చనాభక్తి
బరఁగిన జనకుండు బాపిరాజు
ఆఁకలిగొన్నవా రగపడ్డ సంతృప్తి
గఱపుమహాలక్ష్మి కన్నతల్లి
పరదారపరధననిరసనశీలుఁడై
వెలయు నెట్టెమరాజు పిన్నతండ్రి

గీ. కలుగువాఁడను నిశ్శంకకులుఁడ నన్ను
కృష్ణమూర్తి యటందు రీకృతివరంబు
దెలుఁగుసేయుచు రామమూర్తియును నేను
రామకృష్ణుల మైనవారము కలయిక. ౧౪

వ. ఇట్లని వితర్కించితిమి.

శా. నిర్లిప్తుండు సదాన్నదాత బహుళాంతేవాసి ధీరాశియౌ
చర్లబ్రహ్మయశాస్త్రి పేరఁ గృతిగా సర్వంసహామండలీ

స్వశ్లోకార్థ్యము దేవిభాగవతముఁ శ్రీధ్ధాసమున్నద్ధులై
నిర్లక్ష్యంబుగఁ దెల్గుసేయుఘను లెందేఁ బూజ్యతం జెందగే. ౧౫

గీ. అట్టి తిరుపతివేంకటేశాఖ్యకవులఁ
గలసి చెప్పుటకన్న భాగ్యంబు కలదె !
చందనంబుల నడుమ వృక్షంబు లెవ్వి
యున్నఁ దత్పరిమళ మబ్బకున్నె కొంత. ౧౬

వ. అని దృఢనిశ్చయులమై. ౧౭

క. ఈరామకృష్ణకవులము
ప్రారంభించితిమి దేవిభాగవతమునం
బేరగు నవమస్కంధము
నారసి తెలిఁగింపఁ బండితాహ్లాదముగన్. ౧౮

తే. గీ. తివిరి యీనవమం బేము తెలుఁగుసేయఁ
బూను టరయ నిదెల్లెనఁ బూజ్య మనియు
ముక్తిదాయకమనియు నాసక్తి గాని
కవితయందలి వేడ్కచేఁ గాదుసుండు. ౧౯

—* కథారంభము *—

క. నిరతాన్నదానకృత్యా
స్ఫురదాత్మతపోవిశేషశుభాంశుకళా
పరిపాలితశిష్యయశః
పరివర్ధితకీర్తిసాంద్ర ! బ్రహ్మసుధీంద్రా ! ౨౦

గీ. అవధరింపుము సృష్టిక్రమాంతరముగ
లలి గణేశాంబ దుర్గయు లక్ష్మి రాధ,

యును సరస్వతి సావిత్రి యనఁగ నైదు
విధములఁ బ్రకృతి జగాన వెలసె ననుచు ౨౧

వ. నళినగర్భుఁడాలోకింగించుటయు నారదుండు..

గీ. ఏను రూపమ్ములందాల్ప నేల ప్రకృతి ?
యెవరి కేలక్షణమ్ముల నవతరించెఁ ?
దత్తదీయపూజావిధుల్ తత్తదీయ
మహిమమును వచింపుమనఁ, జెప్పె మధువిరోధి. ౨౨

చ. ప్రకృతికి లక్షణంబు నుడువంగ సమర్థుఁడు లేఁడొకండు నీ
సకలమహామహీస్థలిని ; జక్కఁగ ధర్మునివల్ల వింటి నే
నొకతఱి వత్స ! కొంత యది యోపినరీతిగ నీకుఁ దెల్పు పూ
నికఁ గయికొంటిఁ గాన మదినిల్పి వినందగుఁ దద్విశేషముల్. ౨౩

వ. " ప్ర " యనఁ బ్రకృష్టవాచకంబును ' కృతి ' యన సృష్టివాచ
కంబు నగు ; సృష్టియం దేదేవి ప్రకష్టయో యామె ప్రకృతి
యనంబడు. ' ప్ర ' సత్వగుణాత్మకంబును ' కృ ' రజోగుణాత్మకం
బును ' తి ' తమోగుణాత్మకంబును గావున నద్దేవియుఁ ద్రిగు
ణాత్మికయయ్యె. ' ప్ర ' ప్రథమవాచకంబును ' కృతి ' యన
సృష్టివాచకంబును గావున సృష్టికి నాదికారణమైన యాదేవికిఁ
బ్రకృతినామము సిద్ధించినది. సృష్ట్యాది నాత్మ రెండువిధము
లయ్యె నందుఁ గుడిని బురుషుండు నెడమఁ బ్రకృతియు నుండు
నదియె బ్రహ్మరూపము ; నిత్యము సనాతనమునై యలరారుఁ
అగ్నిదాహికలకుఁ బోలె నాత్మశక్తులకు భేద మసదు. ౨౪

ఉ. నారద ! యందు చేతనె సనాతనులైన మును ల్తలోదరీ
పూరుషభేదముల్ గనఁగఁబూనరు బ్రహ్మమె యెల్లవారికీ

తీరునఁ బొల్చు నప్ప్రకృతి దేవియుఁ గృష్ణ సిసృక్షుచే ముదం
బారఁగఁ బుట్టి యావెనుక నందిన దీగతి నైదురూపముల్.

సీ. శివ శివప్రియ సిద్ధి శివరూప బ్రహ్మాది
 విబుధవందితశీల విష్ణుమాయ
నారాయణి మహేశి నవయశోమంగళ
 కీర్తిద సర్వశక్తిస్వరూప
తేజోమయి జగదధిష్ఠాత్రి దీనార్త
 శరణాగతత్రాణపరచరిత్ర
బ్రహ్మస్వరూపిణి పాపవిమోచని
 మోక్షదాయిని మునిపూజితాంఘ్రి

గీ. సిద్ధరూప సిద్ధేశ్వరి బుద్ధి నిద్ర
దయ పిపాసయు నాకలి దాంతి శాంతి
కాంతి తుష్టియుఁ బుష్టియు భ్రాంతి యనఁగ
నెలమిఁ జరియించుచుండు గణేశమాత. ౨౬

సీ. సర్వసంపద్రూప సత్యస్వరూపయు
 సర్వమంగళ దాంతిశాంతియుక్త
భగవంతునకుఁ బ్రేమపాత్రి ప్రియంవద
 ప్రాణతుల్యయుఁ బతివ్రత శుభాంగి
కామలోభములు రుషామోహములు వీడి
 మమతకు దవ్వైన మంజుశీల
సర్వసస్యాత్మిక సర్వజీవనమార్గ
 భక్తానురక్త సర్వప్రపూజ్య

గీ. పాపుల వివాదబీజమ్ము, ప్రభువుల ప్రభ,
వర్తకులకు వాణిజ్యమై వఱలుచుండు

సతతవేదోక్తమార్గసమ్మతి వహించి
శ్రీమహాలక్ష్మి వైకుంఠసీమయందు. ౨౭

సీ. వాగ్బుద్ధివిద్యల వఱలు నధిష్ఠాత్రి
హిమకుందచందనసమశరీర
సందేహభంజని సర్వవిద్యారూప
సంగీతకారిణి సత్త్వశీల
విమలయు మేధయు విద్య కవిత్వంబు
ప్రతిభయుఁ దానయై పరఁగు దేవి
మునులకు ద్విజులకు మూకత్వ మెడలించి
ఫలము లొసంగు తపస్స్వరూప

గీ. కేల వీణెయుఁ బొత్తమ్ము లీలఁబట్టి
రత్నమాలను దాల్చి పరపరుఁడయిన
కృష్ణు యజియించుకొనుచుఁ దాఁ గెరలుచుండు
శ్రుతిశిరోమార్గముల సరస్వతి సతంబు. ౨౨

సీ. అమితతేజోవతి యానందదాయిని
శుద్ధస్ఫటికరూప శుభగుణాఢ్య
బ్రహ్మతేజోమయి బ్రహ్మస్వరూపిణి
బ్రహ్మలోకప్రద బ్రహ్మవిద్య
నాల్గువర్ణముల జననియు సనాతని
యాత్మశుద్ధిప్రద యఖిలసేవ్య
ఛందస్సులకు వేదశాస్త్రమ్ములకు మంత్ర
తంత్రావళులకు సంధ్యకును దల్లి

గీ. సర్వసంస్కారరూపిణి సత్త్వమూర్తి
జపతపఃఫలదాత్రి ద్విజాతికోటికు

వెలసె గాయత్రియగుచు సావిత్రి జగతి
నీమె ప్రకృతి నాల్గవరూప మోమునీంద్ర! ౨౯

ఉ. ఐదవరూపమై యలరు నామెకు రాధ సనాతనస్వరూ
పోదయభాగ్యయుక్తి మెయిఁ బొల్పగు కృష్ణుని వక్షమందు నా
మోదమునొందుచుండు సతముఁ మునిమానసగోచరంబు నా
పాదితసర్వలోకచయపాపవినాశకరప్రభావమై. ౩౦

చ. సురలు సురేశ్వరు ల్మునులు జూడఁగలేరు తదీయరూప మం
బరమునఁ గోటిచంద్రుల ప్రభావిభవం బుదయించినట్లు సం
బరమగు వహ్నిశుద్ధమగు వల్కలరాజము భూషణావళుల్
పరఁగెడు నామెదేహము సెబాసనిపించును లక్ష్మి కున్నికైమై.

చ. అఱువది వేల వత్సరము లామె గుఱించి తపంబొనర్చె ను
ద్ధురనియమవ్రతుండగుచుఁ దోయజగర్భుఁడు పూర్వకాల మా
హరియు వరాహమైనయపు డామె తమిఁ న్వృషభానుపుత్రియై
ధర నలరారెఁ దత్పరిచితంబులు పాపము లాఱిపోవఁగఁ. ౩౧

సీ. పంచవిధప్రాణపరిపాలనాశీల
యఖిలభక్తజనభాగ్యానుకూల
నిఖిలలోకారాధ్య నిర్గుణ నిర్లిప్త
నిరహంకృతి నిరీహ నిత్యహర్ష
ప్రథితగోపీవేష భాగ్యవిధాయిని
గోలోకవాసిని గోపపూజ్య
రాసమండలజాత రాసేశ్వరేశ్వరి
రాసలోకనివాసరంజితాత్మ

గీ. రాసకేళీవినోదవిరాజమానుఁ
డైన కృష్ణున కేలికసాని రాధ

సుందరులలోన సుందరి బృందయందు
నాఁటివారలకెల్ల నానంద మొసఁగె. 33

వ. మఱియుఁ బ్రధానాంశ కళాంశ కాలాంశ జాతలై త్రిభువనంబుల యందలి సర్వయోషిత్తులును దేవీరూపధారిణులై యుందు, రందుం బూర్ణతమలు పంచవిద్యాధిదేవత లనంబడుదురు. వారి యందుఁ బ్రకృతిప్రధానాంశరూపంబులఁ దెల్పెద నాలకింపుము.

సీ. జగములు తరియింప జలజాక్షుపదమందుఁ
బుట్టువుఁగాంచిన పూతచరిత
యందంబునకు మెచ్చి యభవుండు తనశిర
మ్మందుఁ దాల్చిన మేటి సుందరాంగి
తాఁకినమాత్రనఁ దనుకల్మష మెడల్చి
పతితులఁ బ్రోచు కృపాస్వభావ
గోలోకమునకు భక్తులు పోవ సులభమౌ
సోపానపఙ్క్తి గానోపుదేవి

గీ. కలుషపూరితమౌ కలికాలమందు
మహిమ తగ్గని తటిని, సమస్తనదుల
కగ్రచారిణియైన జాహ్నవి తదీయ
మౌ ప్రధానాంశసంజాతమై యెసంగు. 3౫

క. ఇంకొక ముఖ్యాంశముగన్
సంకటములఁ బ్రోవ దివ్యసాధన మగుచున్
బంకేజాక్షుని వక్షో
లంకారంబై నెగడు తులసి జన్మించెన్. 3౬

క. నారాయణు నర్ధాంగి యు
దారంబగు వర్తనంబు తనరంగా, లో

కారాధితమై జనులకుఁ
దీఱని దుఃఖమ్ములైనఁ దీర్చు మునీంద్రా! 38

గీ. సర్వపుష్పసారసంభూతమై భూమి
నవతరించి జనుల యఘము ద్రోచు
కల్పవృక్షమన నసల్పమా తులసికి
మ్రొక్కనట్టి నరుఁడు పొందు నఘము. 39

ఆ. వె. ఒక్కదళము దెచ్చి యుదకంబులో నుంచి
త్రాగునెడల నెచటి తాపమైన
నడఁగిపోవు నయ్య! యల్లగంగాజలం
బేని తులసినీటి నెనయలేదు. 3౯

చ. తులసికిఁ గేలు మోడ్చి వినతుల్ పచరింపని వాని జన్మ మెం
దులకునుగాదు సుమ్ము పరితోషము నొంది సమస్తలాభము
ల్పలుపుచునుండు నాలుగుదళమ్ములుదెచ్చి యజించు వారి కా
వల ఘటియించు స్వర్గసుఖవాసము నిత్యముగాఁ గుమారకా.

క. తులసియె పరదేవత ని
ర్మలభక్తిన్ గొల్చు వారి మన్నించుచుఁ దాఁ
గలికల్మషశుష్కేంధన
ములఁ గాల్పఁగ దావవహ్ని పోలిక నెసఁగున్. ౪౧

వ. జ్ఞానవిశారదయు, శంకరునకుఁ బ్రియశిష్యయు, నాగేశ్వరుండగు
ననంతునకు భగినియు, నాగపూజితయు, నాగేశ్వరియు, నాగమా
తయు, నాగభూషణయునగు కశ్యపాత్మజయు దేవీపరిధానాంశ
సంజాతయె. మూఁడులక్షల వత్సరంబులు విష్ణుంగూర్చి తపం
బొనర్చి మంత్రాధిదేవతయై బ్రహ్మతేజస్వరూపిణియై జరత్కారు
నకుఁ బత్నియు మునిప్రవరుఁడైన యాస్తికాఖ్యునకుఁ దల్లియు

నగు నాపె ప్రభావం బనన్యము. మాతృకలయందుఁ బూజ్య తమురాలైన దేవసేనయు నద్దేవీప్రధానాంశమె. జగజ్జనులకుఁ బుత్రపౌత్రదాయినియై షష్ఠియనుపేర నొప్పు వృద్ధయోగిని ప్రకృతి షష్ఠాంశసంజాత. సర్వకామదయై జలస్థలంబులయం దును సూతికాగారంబులయందు నధివసించి శిశుక్షేమకారిణినా నీమె ప్రసిద్ధిఁ గాంచినది. ప్రకృతిముఖసంభూతయైన మంగళచం డికను బ్రతిమంగళవారమును బూజించు సువాసినులకుఁ బుత్ర పౌత్రాభివృద్ధియు సర్వవాంఛాపూర్తియు సిద్ధించు. కోపించిన జగములన్నియు క్షణములోఁ గూల్చుటకును రక్షింపఁదలఁచిన రక్షించుటకు నీమె సమర్థురాలు. శక్తి దేవీప్రధానాంశ సం జాత. కోటిసూర్యప్రభాజాజ్వల్యమానవిగ్రహయు, సర్వశక్తి ప్రధానయు, సర్వసిద్ధిప్రదయుఁ, గృష్ణరూపిణియుఁ, గృష్ణు నకు భక్తురాలును, నిశ్వాసమాత్రమున సర్వబ్రహ్మాండ మండలంబును సంహరింప శక్తురాలును, ధర్మార్థకామమోక్ష చతుర్విధఫలదాయినియునై శుంభనిశుంభుల విజృంభణ మడంప నుద్భవించిన దుర్గ దేవీలలాటసంజాత. సర్వాధార భూతయు, సర్వసంపత్ప్రదాత్రియు రత్నగర్భయు సర్వరత్నాకరా శ్రయయు బ్రహ్మాదిసురాసురసకలమనుజలోకసంస్తూయమాన యునగు వసుంధరయును దేవీప్రధానాంశమునఁ బుట్టినది. ఇఁక దేవీకళామాత్రమున జన్మించిన చంద్రానన లెవ్వరెవ్వరి భార్య లో వారల మాహాత్మ్య మెట్టిదో తెల్పెద నాలకింపుము. ౪౨

గీ. అఖిలపూజితయై స్వాహా యన నెసంగు
నల హవిర్భుజు భార్యగా నలరు సాధ్వి
యమరులకు యజ్ఞభాగమ్ము లమరునెట్లు ?
లామె కృప సుంత లేదేని, నమరవాసి ! ౪3

గీ. యజ్ఞపూరుషుతరుణిగా నలరుచుండు
దక్షిణాదేవి సర్వత్రి దీక్ష పూజ్య ;
వీరలిర్వురు లేకుండ వెలయు కర్మ
నిచయములు మేదినీస్థలి నిష్ఫలములు. ౭౭

గీ. ఎవతె లేకున్నఁ బితృదానమెల్ల వ్యర్థ
మా స్వధయుఁ బితృదేవుల కంబుజాక్షి ;
స్వస్తి గాలికి భార్య నిష్ఫలము లీమె
విడిచి చేయు దానాదానవిధులు జగతి. ౭౮

గీ. ఏది లేకుండునెడల నీయెల్లజగము
లందుఁ బురుషులు స్త్రీలుఁ గార్యమ్ము గాంతు
రాయమయుఁ బుష్టి గణపతి యర్ధదేహ
మన్నివిధముల సేవ్యురాలై యెసంగు. ౭౯

గీ. అయ్యనంతుని పత్నిగా నలరు నట్టి
తుష్టి లేకున్న జగములు తూలిపోవు
నీశ్వరుని 'లేమ సంపత్తి యీామె లేక
యెల్లయెడల నిష్పచ్చర మేడిపించు. ౮౦

గీ. సర్వలోకమ్ములకు స్థైర్యసాధనమయి
గడనకెక్కిన సతి ధృతి కపిలపత్ని
సకలజనులను భాంధవ్యసరణి నుంపఁ
జాలినట్టి సతీదేవి సత్యదార. ౮౧

గీ. మోహపత్నిగ నెగడెడు ముగ్ధయె దయ
ఆమె లేకున్న సృష్టియే యాఁగిపోవుఁ
బుణ్యదార ప్రతిష్ఠను బూజసేయ
వలయు లేనిచో జగము జీవన్మృతంబు. ౮౨

గీ. లోకులకుఁ గీర్తి మృగ్యంబు ప్రాకటముగ
సుకృతి యిల్లాలు కీర్తిని జూడకున్న
జగతి నుద్యోగభార్యయై నెగడు క్రియను
గన్మొఱంగిన కర్మయె గాసిజెందు. ౧౦

గీ. అర్ధదేహమ్ము ధర్మున కల్లమిథ్య
విధి వినిర్మితమైన యీవిశ్వ మఖిల
మీమె లేకున్న విచ్ఛిన్న మెల్లధూర్తు
లంజలిఘటింతు రీపెకు నన్వహంబు. ౧౧

గీ. కపటుఁ డీమెకు సైదోడుగాఁ జరింప
నెల్ల గృహములలో వసియించుచుండుఁ
గలుషకలికాలమందు నీకలికి సేవ
నాచరింపనివారల నరయ లేము. ౧౨

చ. ఒరుల కదర్శనీయయయి యుండుఁ గృతమ్మునఁ, ద్రేతయందు ను
ర్వర నతిసూక్ష్మరూపము సెలంగఁగఁ దాఁ జరియింపసాఁగు, ద్వా
పరమున నర్ధదేహమున భాసిలుచుండు, నతిప్రగల్భయై
తిరుగుఁ గలిన్ సరాసరిగ దేహబల మ్మడివోవకుండఁగన్. ౧౩

గీ. త్రపయు శాంతి సుశీలుని ధర్మపత్ను
లవి వినా లోకు లున్మత్తులగుట నిజము
బుద్ధియును మేధ ధృతియన ముగురుకలరు
జ్ఞానదారలు మౌఢ్యమ్ము సదమదింప. ౧౪

గీ. కాంతి రూపమునన్ గనంగనగు మూర్తి
ధర్మునకు ధర్మపత్నియై తనరుచుండు
నామె లేక నిరాధారమై కృశించు
నఖిలలోకమ్ములుం బరమాత్మతోడ. ౧౫

ఆ. వె. మూర్తి రూపయగుచుఁ గీర్తింపఁబడియెడు
నిద్ర రుద్రదేవు నీరజాక్షి
యోగసిద్ధి యూఁతగాఁగ రాత్రులయందు
నన్ని జగము లీమె యావహించు. ౫౬

ఆ. వె. దినము రాత్రి సంధ్య యనఁగ నొప్పారుచుఁ
గాలమునకు ముగురు కలరు సతులు ;
వీరు లేనియెడల విశ్వనిర్మాతయుఁ
గాలమునకు లెక్కగట్ట లేఁడు. ౫౭

గీ. ఎవరిసేవకొఱకు నీవిశ్వమఖిలంబు
చింత చేతఁజిక్కి చివుకుచుండు
నట్టి క్షుత్పిపాస లరయ లోభునిభార్య
లింతమహిమ యుండ దేరికైన. ౫౮

గీ. ప్రభయు దాహిక సతులైరి పావకునకు
వారు లేకున్న నీసృష్టి వలను పడదు
జగము లడఁగింపఁ బుట్టిన జరయు మృతియుఁ
గాలకన్యలు ప్రాజ్ఞలు కమలముఖులు. ౫౯

గీ. తంద్రియును బ్రీతి నిద్రకుఁ దనయలగుచు
సుఖుని వరియించి జగములఁ జుట్టుకొనిరి
శ్రద్ధయును భక్తి వైరాగ్య చానలైరి
జనులకు ముముక్షుమార్గమ్ము లనువుపడఁగ. ౬౦

వ. దేవమాతయగు నదితి దైత్యమాతయగు దితి గోమాతయైన సురభియుఁ గద్రూవినతలును బ్రకృతికళాజాతలై సృష్టి కుప యుక్తలైరి. దేవీకళాజాతలైన పూఁపుంబోఁడు లింకను జాల మంది కల ; రందుం గొందఱఁదెల్పెద నాలకింపుము. చంద్ర

పత్నియగు రోహిణి, సూర్యదారయగు సంజ్ఞ, మనువునిల్లా లగు శతరూప, యింద్రిగేహినియగు శచి, బృహస్పతి పెండ్ల మగు తార, వసిష్ఠుని వామాక్షియగు నరుంధతి, కర్దమపుత్రి సూతియు దక్షకామినియునగు దేవహూతి, పితృమానసకన్యకయు నంబికామాతయునగు మేనక, లోపాముద్ర, కుంతి, కుబేరకామిని, బలికిఁ జెలియగు వింధ్యావళి, దమయంతి, దేవకీయశోదలు, గాంధారి, ద్రౌపది, శైబ్య, సత్యవతి, రాధామాతయగు వృష భానుప్రియురాలు, మందోదరి, కౌసల్య, కౌరవి, రేవతి, సత్య భామాకాళిందులు, లక్షణానాగ్నజితులు, లక్ష్మియే స్వయ మ్ముగా నవతరించె నని చెప్పఁబడు సీతారుక్మిణులు, వ్యాస మాతయగు యోజనగంధి, బాణపుత్రియగు నుష, ప్రభావతి, భానుమతి, భార్గవజననియైన రేణుక, రామమాతయగు రోహిణి, ఏకనస్త, శ్రీకృష్ణ భగినియగు దుర్గ మొదలగు వారందఱును ప్రకృతి కళాజాతలైన పావనచరిత్రలు. గ్రామదేవతలును బ్రకృతికళాసంజాతలె. ప్రకృత్యంశమునఁ బుట్టిన భామినుల నవ మానించుట ప్రకృతి నవమానించి నట్లయగు. ౬౧

చ. పతియు సుతు ల్గలట్టి యొక బ్రాహ్మణినైనను నెన్మిదేండ్ల సాం ప్రతముగ నిండినట్టి యొక బాలికనైనను వస్త్రమాల్యభూ షితగ నొసర్చి పూజలను జేసిన దేవియు సంతసించు సం తతమగు పుణ్యలోకములు తప్పవు సు మ్మటువంటివారికిన్. ౬౨

గీ. ప్రకృతిసంభూతలైనవారలు జగాన
నుత్తమాధమమధ్యమ లొప్పుచుందు
రమితసత్త్వాంశసంజాతలౌ పతివ్ర
తలు నెగడుచుందు రెందు నుత్తమ లనంగ. ౬౩

గీ. అమితముగ భోగనిరతలై యఖిలసుఖము
లనుభవించుచు స్వీయకార్యములయందె
సక్తలగువారు మధ్యమ సరణినుందు
రల్ల ప్రకృతి రజోంశమ్మునందుఁ బుట్టి. ౬౪

గీ. దుర్ముఖులు కులనాశినుల్ ధూర్తురాండ్రు
కులట లధమని శ్శ్రేణిక నలరువారు
స్వర్గమునునుండు నప్సరస్సమితిగూడఁ
బ్రకృతికిఁ దమోంశమునఁ బుట్టువందినారు. ౬౫

చ. సురథుని పూజకుఁ మొదట సొక్క యనంతరమందు దుర్గ భా
స్కరకులమందు రావణుని జంపఁగఁబుట్టిన రామచంద్రు చే
నురుతరపూజలం గనియె నోపికమై తరువాత నీమె నం
దజును యజింపసాఁగిరి సనాతనియంచు నుదీరితాశులై. ౬౬

ఉ. ఆదిని దానవాంతమున కాయము దక్షునికూఁతురయ్యె నా
సాదితసర్వలోకశుభసాంద్రుని భర్తను బుద్ధిలేక యు
న్మాదముతోడఁ దండ్రి యవమానమొనర్పఁగ సైఁపలేక పా
దోదితయోగవహ్నిఁ దన యుత్తమదేహము వీడె నారదా!

చ. పిదప హిమాద్రికూఁతురయి పెద్దతప మ్మొనరించి యంత నా
త్మదయితుఁడైన శంకరుని మన్ననగాంచి చరించు సద్గతి
ప్రదయయి కృష్ణునంశగఁ జెలంగు గణేశుఁడు వైష్ణవాంశ యొ
ప్పిదమగునట్టి స్కందుఁడును బేరువహించిరి తత్కుమారులై.

గీ. మొదట మంగళభూజాని పూజసేయ
లక్ష్మిసర్వభూసేవ్యమై రాణకెక్క
నట్టులే యశ్వపతి భక్తి నాదరింప
వెలసె సావిత్రి జగముల వినుతయగుచు. ౬౭

గీ. బ్రహ్మ సేవించె నలసరస్వతిని మొదట
నంతకంతకు మాహాత్మ్య మతిశయిల్ల
నిమ్మహాదేవి సత్కృప నెనయలేని
వాని జన్మంబు చంద్రుఁడులేనిరాత్రి. ౭౦

గీ. రాధ గోలోకమందున రాణకెక్కె-
కార్తికమ్మునఁ బౌర్ణమిఁ బూర్తియైన
గౌరవంబును కృష్ణునికతనఁ గాంచె
రాసకేళీ వినోదవిరాజితయయి. ౭౧

గీ. గోకులమ్మునఁ బుట్టిన గోపబాలు
రాది వృద్ధులవఱ కామె కంజలియిడి
సేవజేసిరి కృష్ణపూజితయె గనుక
నఖిలలోకమ్ము లాదేవి నాశ్రయించె. ౭౨

గీ. గ్రామదేవత మొదలుగాఁ గలుగు నఖిల
చంద్రముఖులకు సేవలు సలుపవలయు
నోపినంతగఁ దెల్పితి నొక్కకొంత
యిదియే ప్రకృతిచరిత్ర మోయీకుమార ! ౭౩

—* పం: ప్రకృత్యాద్యుత్పత్తి *—

చ. అని వినిపింప నారదుఁ డనంతర మేగతి సృష్టికాద్యయా
జనని జనించె నేగతిని స్వాంశము లైదువిధంబులయ్యె వా
రిని యజియించు మార్గముల నిర్ణయమెట్టిదో ? విస్తరంబుగా
వినఁగఁదలంతుఁ దెల్పఁగదవే యని కోరఁగ నాతఁ డిట్లనెన్.

గీ. గగనమును విశ్వగోళము కాల మాత్మ
యఖిలదిశలు గోలోకము నలరుచుండు

శాశ్వతంబులుగాఁగ నాస్వర్గమందు
నొక్కచక్కని వైకుంఠ మొప్పుచుండు. ౭౫

గీ. బ్రహ్మలీల సనాతని ప్రకృతి నిత్య
యగ్నికిని దాహికా శక్తి, కబ్జవైరి
కమలినజ్యోత్స్న, కెండకు నబ్జహితున
కేపగిది నవినాభావ మెసఁగు నట్లె
ఆత్మకుఁ బ్రకృతికి విభేద మరయరాదు. ౭౬

గీ. స్వర్ణకారుఁడు స్వర్ణ ముపాధి లేక
కుండలములట్లె, కుండలఁ గుమ్మరియును
మన్ను లేకుండఁ జేయుట సున్న ; సృష్టి
కక్షముండగుఁ బరమాత్మ యామె లేక. ౭౭

గీ. జ్ఞానము సమృద్ధి సంపదైశ్వర్యములును
యశము బలము భగమ్మగు ; నది యలరెడు
దేవి భగవతి ; యామెతోఁ దేజరిల్లు
నాత్మ భగవంతుఁ డనుపేర నతిశయిల్లు. ౭౮

సీ. మాలతీమాల్యాభిమాన్యవక్షమువాని
నెమలిపింఛము మౌళినెగడువాని
శరదంబుజాతసుందర నేత్రములవాని
శ్రితజనానుగ్రహస్మితమువాని
మురళిచే శోభిల్లు కరములుగలవాని
మెయినిండ నగలచే మించువాని
కటిసీమఁ బీతాంశుకము గట్టువానిని
మంగళపదమైన మహిమవాని

గీ. నన్నిజగముల కాధారమైనవాని
సిద్ధికారకు సిద్ధేశు సిద్ధిరూపు
సుందరుని దేవదేవుఁ గిశోరు ధీరు
నాత్మరూపుని వైష్ణవు లాశ్రయింతు. ౭౯

గీ. కంటి కగుపడకుండియుఁ గాంచఁజాలు
నఖిలజగముల నాపరమాత్మ నిజము
బ్రహ్మకల్పంబు తత్పరబ్రహ్మమునకు
నిమిషమాత్రంబ కాదె, యనిమిషవాని ! ౮౦

గీ. కృషియనంగఁ దదీయభక్తివచనంబు
భక్తిదాస్యప్రదాతయై వరలుకతన
నాపరాత్పరునకుఁ గృష్ణుఁడనెడిపేరు
శాశ్వతంబుగ నలరారె జగతియందు. ౮౧

గీ. సృష్టియొనరింప మనమునఁ జింతచేసి
యతఁడు తనమేను రెండుగా నలరఁజేసెఁ
గుడిని బురుషుండు నంతట నెడమభాగ
మఖిలసుందరియైన వామాక్షి యయ్యె. ౮౨

సీ. శరదంబుజాతసుందరమైనదేహంపు
దీప్తులు దెసలందుఁ దేజరిల్ల
శ్రీఫలమ్ములఁ గేలిసేయు నురోజముల్
రత్నభూషలతోడ రాయిడింప
విశ్వమోహనలీల వేడుకగల్గించు
చిఱునవ్వు ముఖమునఁ జెంగలింపఁ
గటిబర్వు మోయఁగాఁగలిగినయూరువుల్
కదళీతరుస్తంభగతి వహింపఁ

గీ. గలదు లేదను నడుమున లలితమైన
వహ్నిశుద్ధాంశుకమ్మును వఱలఁదాల్చి
కృష్ణముఖ చంద్రకాంతులఁ గ్రేవగనుల
నానుచుఁ నిల్చె నంతట నంబుజాక్షి. ౮౩

సీ. నొసటఁ గస్తురిబొట్టు పొసఁగించి యాక్రిందఁ
జందనసిందూరబిందువులిడి
రత్నాంగరాగసారహారములు గొప్పున
నరవిచ్చువిరజాజి యలరులుంచి
సహజసుందర దేహసౌభాగ్య ముత్సాహ
వివశత్వమున నభివృద్ధిగాంచ
నాఁడు రాయంచలకైన వంకలదిద్దు
గమనవిలాసము గ్గానిపింప

గీ. దరికిఁ జేరినయట్టి సుందరిని గాంచి
వలచివలపించుకొనఁజాలు చెలువమలర
రాసమండలమున మహారసికుఁడైన
కృష్ణుఁడు జయిష్ణుఁ డామెతోఁ గ్రీడసల్పె. ౮౪

గీ. ఒక్కబ్రహ్మదినంబునం దుచితరీతి
నమ్మెయిం గ్రీడసల్పి యనంతరమున
శ్రాంతుఁడౌచు జగత్పిత చాన యోని
యందు సమధికమైన వీర్యమును విడిచె. ౮౫

వ. ఆమెయుఁ బరిశ్రాంతయగుచు నొక్కనిట్టూర్పు విడిచిన నయ్యాదియు మేని ఘర్మోదకంబులును జగమ్ముల నిండినవి. ఆనిశ్వాసమునుండి జగత్ప్రాణుండును దత్పత్నియు వారికుమారులగు ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానమ్ములను పంచప్రాణములును

జన్మించినవి. ఘర్మతోయంబులనుండి తోయాధిదేవతయగు వరు ణుండును దత్పత్నియగు వరుణానియు జన్మించిరి. శతమన్వంతర ములు కృష్ణ గర్భమ్మును ధరించి బ్రహ్మ తేజమ్ముతో నలరారు చుండఁగృష్ణునకుఁ బ్రాణప్రియురాలును గృష్ణవక్షస్థితయునగు నా కృష్ణచిచ్ఛక్తికి స్వర్ణదేహచ్ఛాయగల్గిన విశ్వాధారుండగు కుమా రుం డుదయించె. అంతట నద్దేవియుఁ జీకాకుపడి యాబాలకుని మున్నీటిలో విసరివైవఁ గృష్ణుం డదిచూచి హాహాకారమ్ము లొన ర్చుచు, "నీయపత్యమును గోపనిష్ఠురవై త్యజించితివి గావున నిది మొదలు నీవును నీయంశచే జన్మింపఁగల సురస్త్రీలును ననపత్య లౌదు" రని శపించె. ౮౬

ఉ. అంతట నుద్భవించె నల యంబముఖాగ్రమునుండి భూషణా
త్యంతమనోహరమ్ములగునంగములున్ సితవర్ణ మొప్ప వే
దాంతసమస్త శాస్త్రనిచయాధిపురాలగు కన్య యొర్తు హ
స్తాంతములందుఁ బుస్తకము నద్భుతమా నొకవీణె దాల్చుచున్.

వ. ఈమెయుఁ గొంతకాలంబునకు వామార్ధమ్మునఁ గమలయు దక్షిణార్ధమ్మున రాధికయుఁగా ద్విధారూపయయ్యె; నంతఁ గృష్ణుండును వెంటనే దక్షిణార్ధమ్మున ద్విభుజుండును వామార్ధ మ్మునఁ జతుర్భుజుండునై చతుర్భుజుండగు నారాయణునకుఁ గమలారాధికల నొసంగిన నాతండును వారలం దోడ్కొని వైకుంఠమ్మున కరిగె; రాధాంశసంజాతలగు వీర లిర్వురు ననపత్య లై నందున నారాయణాంగమునుండి చతుర్భుజులైన పార్షదు లును గమలాంగంబునుండి తుల్యరూపవయస్కలగు దాసీకో టులు జన్మించిరి. ఇదియిటులుండ గోలోకనాయకుని రోమ కూపంబులనుండి గోపాలురు సమానతేజఓజోబలశాలులును, రాధారోమకూపంబులనుండి రత్నభూషణభూషితురాండ్రును,

స్థిరయౌవన లనపత్యలు నగు గోపికలు నుదయించి రీసమయం
బున. ౮౮

సీ. ప్రకృతి కాధారయూ పరమేశి తప్తకాం
చనవర్ణశోభిత శక్తిసేవ్య
కోటిసూర్యప్రభా కోటీర శ్రితభక్త
కల్పద్రుమంబు సంపత్ప్రదాత్రి
వహ్నిశుద్ధాంశుక వరరత్నభూషణ
భూషిత బ్రహ్మాదిపూజనీయ
మాయానవిజ్ఞేయ మహనీయశస్త్రాస్త్ర
ధారిణి సర్వవిద్యానియంత్రి

గీ. వేయిభుజములఁ దాల్చిన విశ్వమాత
మూఁడుకన్నులు గలిగిన మూలశక్తి
కృష్ణదేవత సకలసంకీర్తనీయ
యైన దుర్గ కృష్ణునిమోరిల నవతరించె. ౮౯

గీ. వైష్ణవులకు వైష్ణవియౌచు వరములిచ్చు
రాజులకు రాజ్యలక్ష్మియై రాణకెక్కు
స్వర్గమున స్వర్గలక్ష్మియై సంచరించు
గేహవాసుల కెల్లెడ గేహలక్ష్మి.

గీ. వహ్ని యందున దాహిక, వనజమందు
శోభయు, దివాకరునియందుఁ జూడ వెలుఁగు
చంద్రముని యందు వెన్నెల సర్వజగము
లందు శక్తియు నీపెయై యలరుచుండు. ౯౦

గీ. సంసృతికి బీజమీవెయె, శాంతిమొదలు
సకలగుణములు నీవెయె, సర్వమూల

మైన జగదంబ తా నిట్టు లవతరించి
కృష్ణు వినుతింపుచున్ నిల్చెఁ గేలుమోడ్చి ౯౨

ఉ. ఆసతిఁ గాంచినంత దరహాస మెలర్పఁగ రాధికావిభుం
డాసనమిచ్చె నంతట నయత్నముగాఁగఁ జతుర్ముఖుండు నా
భీసరసీజమం దొదవె వేదవిదుండును బ్రాహ్మణప్రభా
భాసితుఁడై కమండలువు పావనహస్తమునన్ ధరింపుచున్.

గీ. అతనితోడనె గోటిచంద్రాతపమ్ము
లలరునట్టులు మేనికాంతులు వెలార్ప
తెల్లచీరెను దాలిచి తేజరిల్లు
నంగనయొకర్తు వినుతించు చవతరించె. ౯౪

వ. అంతటఁ గృష్ణుండు నా మిథునంబు నెదుటనున్న రత్నసింహాస
నంబులా దాసీనులం జేసి మరల దక్షిణభాగంబు యథాపూర్వ
ముగ గోపికాపతియు వామార్ధంబు మహాదేవుఁడుగను ద్విధా
రూపుఁడయ్యె. ౯౫

సీ. శతకోటిరవికాంతిసమమైన తేజంబు
భస్మభూషితదేహపటిమఁ బెనుపఁ
దప్తకాంచనసమ స్తవ్యదేహవిభూతి
భూషణమ్ములచేతఁ బొలుపుగాంచ
జడలుగట్టిన శిరోజముల పెన్మిడియందు
నమృతమరీచి నాట్యంబుసలుప
దక్షిణమైన హస్తమునందుఁ దాల్చిన
రత్నహారంబు చక్రగతిఁ దిరుగ

గీ. జన్మమృత్యుజరారుజల్ సంహరించు
నుత్తమునిఁ దన్నుఁ గొల్చి మృత్యుంజయత్వ

మలవడినయంత రత్నసింహాసనంబు
నందుఁ గృష్ణుఁడు తమితోడ హాయిని నిలిపె. ౯౬

—* కృష్ణకృత దేవతావ్యవస్థితి *—

గీ. అల్ల బాలుండు మున్నీటియందు నొక్క-
బ్రహ్మదిన ముండి పిదపఁ గాలము నెఱింగి
యిర్వురుగ మార్పుఁజెందె నొకింతయైన
నక్షమంబున్నె కృష్ణమాయకు జగాన ! ౯౭

గీ. అణువుగతి సూక్ష్మరూపుఁడై యఖిలవిశ్వ
నాథుఁ డయ్యును బాలుఁ డనాథునిగతిఁ
దల్లిదండ్రులచేఁ బరిత్యక్తుఁ డగుటఁ
గడుపుసుత్తు తెల్పఁగ రాని గాసివెట్టె. ౯౮

ఆ. వె. 'కాపుకావు' మనుచుఁ గాకివిధమ్మున
నడలి మింటివంక నరయఁదొడఁగెఁ
బరముఁడైన కృష్ణు పదియునాఱవపాలి
వాఁడితండుసుమ్ము భవ్యకీర్తి. ౯౯

గీ. అతని రోమకూపములందు నద్భుతముగ
నెన్నివిశ్వము లున్నవో యెన్న నేర ;
మా పరుండగు కృష్ణునకైనఁ దెలియ
దనఁగ మన మెంతవారల మయ్య వత్స ! ౧౦౦

క. ప్రతివిశ్వమ్మున నుందురు
శతగతురంగుండు బ్రహ్మ శార్వరివిభుఁడున్
జతన మొనర్చియుఁ దెలియం
డతఁడేనియు వార లెంద రట్లున్నారో ? ౧౦౧

వ. పాతాళంబు మొదలు బ్రహ్మలోకంబు వఱకును బ్రహ్మాండ మనంబడు. బ్రహ్మాండమునకుఁ బైన వైకుంఠమును దాని కూర్ధ్వముగఁ బంచాశత్కోటియోజనవిస్తీర్ణమగు గోలోకము కలదు. నిత్యసత్యస్వరూపుండగు కృష్ణునిపగిది నయ్యదియు నవ్యయమైనది. సప్తద్వీపసమ్మితయు సప్తసాగరసంయుతయు సప్తశైల సమన్వితయునగు వసుంధర కూర్ధ్వముగ స్వర్గలోకము లేడును గ్రిందఁ బాతాళము లేడునుం గలవు. భూలోకమునకుఁ బైన భువర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనలోక తపోలోక సత్యలోకమ్ములును వానికిఁ బైన తప్తకాంచనసన్నిభమైన బ్రహ్మలోకము నలరారు. జలబుద్బుదమురీతి నీ బ్రహ్మాండభాండము నశ్వరము. ఒక్క గోలోకవైకుంఠంబులు మాత్ర మకృత్రిమంబులు నిత్యంబులునై యలరారు. ఒక్కొక్క రోమకూపంబున నొక్కొక్క బ్రహ్మాండమండలంబును బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిదేవతలు దిగీశదిక్పాలకనక్షత్రమ్ములు నుండు. భూమియందలి వర్ణములు నాలుగు. అధోలోకంబుల నాగులు చరింతురు. విరాడ్మూర్తి పుండగు నబ్బాలకుండును మాటిమాటికి నేడ్చుచుఁ దాదకు,

మ. నవనీలాంబుదతుల్యదేహు శ్రితసంతానాథునిర్మాలనో
ద్భవమందస్మితుఁ బీతవస్త్రు మురళీభాస్వత్కరాంభోజు నా
దివిభుఁ దండ్రిని గాంచి నవ్వె నిటులార్తిం గాంచి దుఃఖించు పు
త్రు విలోకింపుచుఁ గృష్ణుఁ డిట్లనియె సంతుష్టాంతరంగమ్మునన్.

చ. జరయును మృత్యువున్ భయవిచారము లాఁకలి దప్పి రోగముల్
వఱలకయుండ నావలె నపారము సాంగమునైన జ్ఞానసం
భరితుఁడవౌచు భక్తజనభాగ్యసమృద్ధు లొసంగుచున్ మనో
హరమగు విశ్వమందుఁ బ్రళయావధిగా వసియింపు మర్భకా.

గీ. అని వరంబిచ్చి యంత షడక్షరమిత
మిష్టసంప్రాపకంబౌచు నెసఁగునట్టి
యొకమహామంత్ర మప్పరమోత్తముండు
బాలు చెవిలోన ముమ్మాఱు పఠనసల్పె. ౧౦౫

గీ. ప్రణవ మాదినొప్పఁగఁ జతుర్థ్యంతమలరు
'కృష్ణ' యను నక్షరద్వయకీలితమయి
వహ్నిజాయాంతమై ధర వఱలునట్టి
మంత్రరాజంబు విష్ణువు ల్మాటుపఱచు. ౧౦౬

గీ. మంత్రమును జెప్పి యాపైన మహిఁ గలట్టి
విష్ణుభక్తు లొసంగు నైవేద్యమందు
షోడశాంశ మాహారమౌఁజుమ్ము నీకు
వరము లింకేమిగావలెఁ బల్కు మనిన. ౧౦౭

శా. బాలుం డిట్లనెఁ దండ్రితో నపుడు నీపాదాంబుజమ్మందు నా
కేలాగైనను భక్తి నిశ్చలముగా నేర్పాటుగావింపు మ
య్యా! లోకేశ్వర! స్వల్పదీర్ఘతరమధ్యాయుర్విచారంబు నా
కేలా? యయ్యది నీయభీష్టగతిచే నెల్లైన సంతోషమే. ౧౦౮

క. నీవే బ్రహ్మజ్యోతివి
నీవె సనాతనుఁడ వౌదు నిఖిలమ్మునకున్
నీవే తల్లివి తండ్రివి
నీవే పూజ్యుఁడవు లేరు నీకన్నఁ బరుల్. ౧౦౯

చ. వ్రతములు తీర్థసేవయు, నుపవాసములున్ నియమంబులెన్నిసాం
ప్రతముగ సల్పినన్ నినుఁ గృపామయు వీడిన నిష్ఫలంబు సం
తతముగ నిన్నుఁ గొల్చు వినతవ్రతుఁడే యగు సార్థజన్ముఁ డ
చ్యుత! యటుగానిచో బ్రతికియుండియుఁ జచ్చినయట్టు లేసుమా.

చ. అనివినయవ్రతుండగుచు నమ్మెయి బాలుఁడు వల్క "నుండు మీ
వును ననుఁబోలి స్థైర్యమును బొందుము క్షుద్రవిరాట్స్వరూపభా
జనుఁడవు గమ్ము విశ్వము లజస్రము సృష్టి యొనర్ప బ్రహ్మయున్
జననముఁ గాంచు నీదయిన నాభిసరోజమునన్ గుమారకా.

గీ. అతని ఫాలమ్మునందు శివాంశవలనఁ
బదియునొక్కండు రుద్రులు నుదయమొందు
రందులో నొక్కరుండు కాలాగ్నిరుద్రుఁ
డఖిలలోకసంహారమ్ము నాచరించు. ౧౧౨

గీ. జగములన్నియుఁ బాలించు శక్తిగలిగి
యొక్కవెన్నుండు క్షుద్రాంశ నుద్భవించు
నిశ్చలంబౌచు మద్భక్తి నెగడఁగలదు
నే నొసంగిన వరముచే నీకు వత్స! ౧౧౩

గీ. ధ్యాన మొనరించినంతఁ దక్షణమె నీకు
నెదుటఁ గాన్పించుచుందు నే నెలమితోడ
నట్లె మద్వక్షమం దలరారుచుండు
తల్లినిఁ గనంగలాఁడవు తరలు మింక." ౧౧౪

మ. అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి యవ్విభుఁడు స్వీయావాసముం జేరె బ్ర
హ్మను మృత్యుంజయుఁ జేరఁజేరి సృజియింపన్ నాశముం జేయ మీ
ర్జనియింపన్ వలె నన్న నంతటఁ దదిచ్ఛాబద్ధులై వారలున్
వినతుల్ పల్మఱు సల్పి వీడ్కొనిరి తద్విశ్వేశ్వరున్ బ్రీతులై.

గీ. అంత నాబాలకుండు మహావిరాట్టు
రోమకూపంబులందు వెలుంగు నొక్క
విశ్వగోళంబులోపల వెలయు జలధి
నలరె క్షుద్రవిరాడ్రూప మొలయుచుండ. ౧౧౬

గీ. అంబుదశ్యామమైన దేహమ్ముతోడఁ
బట్టుపుట్టంబు మొలయందుఁ జుట్టఁబెట్టి
జలధిలో శయనించిన చక్రనయ్య
శ్రీజనార్దనుఁ డీతండె చిన్మయుండు. ౧౧౭

ఉ. అంతట నాభితామరసమందు జనించుచు బ్రహ్మ పద్మనా
ళాంతము నారయం దిరిగె నంబుజదండము వెంటనంటి యా
వంతయు దానియంతుఁ గనఁడయ్యెను లక్షయుగంబు లేగ వి
భ్రాంతి వహించి యెప్పటి నివాసముఁ జేరెఁ దపంబొనర్పఁగన్.

గీ. ధ్యానమొనరింప జలధిశయానుఁడైన
జనకు నంతట గోలోకమునుఁ దదీశుఁ
డైన కృష్ణుని దర్శించి యంజలియిడి
వరములం గాంచి సృష్టి కుపక్రమించె. ౧౧౯

గీ. అంత మానసపుత్రులై యవతరించి
రల్ల సనకసనందనాద్యఖిలమునులు
పదియునొక్కరు రుద్రులు ఫాలభాగ
మందు జనియించినారు శివాంశవలన. ౧౨౦

గీ. వటులు క్షుద్రవిరాణ్మూర్తి వామపార్శ్వ
మున జననమంది తెల్లదీవిని వసించె
వెన్నుఁడు చతుర్భుజుండయి విశ్వమెల్లఁ
బాలనము సేయుకొఱకుఁ గృపాళుఁ డగుచు. ౧౨౧

వ. తరువాత బ్రహ్మసంకల్పమాత్రమున సకలచరాచరజగమ్ములు
ను స్వర్గమర్త్య పాతాళంబులు నావిర్భవించినవి. విరాట్పురు
షుని ప్రతిరోమకూపంబునం దొక బ్రహ్మాండంబును బ్రతి
బ్రహ్మాండంబునందును బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిసకలదేవతలును సకల

చరాచరజగమ్ములు నలరారుచుండు ; నిది కృష్ణకృతవిశ్వసృష్టి
క్రమంబని నారాయణుండు నారదున కెఱింగించె. ౧౨౨

ఉ. అంతట నారదుండు వినయావనతుండయి పల్కె- నిట్టు ల
త్యంతముదంబు గాంచితి సుధామధురోక్తుల నీవుచెప్ప వృ
త్తాంతము సర్వమున్ వినుచుఁ దామరసేక్షణ ! కేలుమోడ్చి ప్రా
ర్థింతును దెల్పు మింకఁ బ్రకృతిన్ భజియించెడు మార్గమెట్టిదో ?

ఉ. ఎవ్వరిపూజ నెవ్వ రొనరించిరో తొల్లి ? సతుల్పొనర్ప వా
రెవ్వరి కవ్వ రేవరము లిచ్చిరొ ? వారి ప్రభావ మెట్టిదో
యెవ్వరు వారిపేరు వెలయించిరో ? తెల్పు మనంగ నవ్వుచున్
బువ్విలుకానితండ్రి మునిముఖ్యునిఁ గాంచి వచించె నీగతిన్.

చ. ప్రకృతియు నైదురూపముల భాసిలుచుండుఁ దదంశగాఁగ నీ
సకలజగంబులం గలుగు చానలు నుద్భవమొంది రంచు మా
నికులవతంస ! తెల్పితిని నిర్దళితాఖిలపాపజాలముల్
ప్రకటితసర్వమంగళవిభావ్యములుం గద తచ్చరిత్రముల్. ౧౨౫

గీ. ప్రకృతి యంశంబువలన నుద్భవముగాంచి
నట్టి గంగాదులచరిత్ర మరయఁ గొలఁది ;
రాధచరితయు, నటులె దుర్గాచరిత్ర
విస్తృతంబులు గావున వెనుకకుంచి. ౧౨౬

గీ. మూర్ఖుఁ డేదేవి కరుణాసముద్రమందు
మునిఁగి పండితుఁ డౌనొ ? యేజననిపూజ
కృష్ణనిర్మితమై తొల్లి కీర్తిఁగాంచె
నల సరస్వతిఁ దెల్పెద నయ్య వినుము. ౧౨౭

ఉ. రాధముఖమ్మునం దటు సరస్వతి జన్మముఁగాంచి తొల్లి రా
ధాధవుఁడైన కృష్ణుముఖతామరసమ్మును గాంచుచున్ మనో

జాధికబాధ కగ్గమయి యాతనిఁ గాముకియై వరించె బిం
బాధరిఁ గాంచి యిట్లనియె నప్పుడు కృష్ణుఁడు ధర్మనిష్ఠుఁడై.

ఉ. ఏమి సుఖమ్ముఁ గాంచఁగలవే ననుఁ గాంతునిఁగా వరించి ? రా
ధామదిరాక్షి నిన్ననిఁ దాల్మివహింపదు, బాధవెట్టు నీ
ప్రేమ సహింపలేక పలురీతులుగా బలవంతురాలు, ని
న్నోమఁగశక్తి చాల కపుడూరక నేను తపింపఁగావలెన్. ౧౨౯

ఉ. ఈ సకలప్రపంచమున కేలికనైతినిగాని రాధ నా
శాసనమున్ సహింపక కృశానువిధమ్మున మండిపోవు నే
నై సవతిన్ ఘటించునెడ నంగన ! లాభములేనిదే రసా
భాసపు నెయ్యము న్సలిపి పాడయిపోవుట కెంచుదానవే !

ఉ. మానిని ! రూపమందు మహిమప్రచయమ్మున శీలమందు తే
జోనియతిన్ సమానయయి చూరగొనెన్ జుమి మన్మనంబు రా
ధానలినాక్షి ; యోగతిని దావకసఖ్యము నాచరింపుచున్
హానియొనర్తు నామె ? కెటు లాఅవప్రాణము వీడనేర్చెదన్ ?

గీ. కాముకుండు కోటికందర్పరూపుఁడు
నాల్గుభుజము లున్న నల్లనయ్య
నాదు నంశగన్న నారాయణుఁడు నీకుఁ
దగినవరుఁడు సుమ్ము తరళనయన ! ౧౩౨

శా. వైకుంఠమ్మున కేగు మచ్చట రమావామాక్షి సీతో సమా
నాకారమ్ముగలట్టిదే కల దసూయాలేశమే న్లేక నిన్
స్నేకన్నేర్చిన; దామెతోఁ గలసి యానారాయణుం గొల్వు మో
రాకాచంద్రనిభాననా ! సతము భద్రంబబ్బు నిర్ణిద్రమై. ౧౩౩

గీ. చదువ నారంభమొనరించు సమయమందు
మాఘశుక్లపంచమినాఁడు మానివరులు

యక్షరాక్షసగంధర్వు లఖిలసురలు
మానవులు నిన్నుఁ బూజింతు రోనుతాంగి, ౧౩౪

వ. కణ్వశాఖోక్తవిధిచేతఁ గలశమందును బుస్తకమునందును సువర్ణ గుళికను నిల్పి షోడశోపచారమ్ముల నాచరించి నీకవచమ్మును గంఠంబునంగాని దక్షిణభుజంబునంగాని పఠింపుచు ధరింపఁగల రని పల్కి. ౧౩౫

ఉ. తా నొనరించెఁ బూజలను దామరసేక్షణకున్ సమస్తవి
ద్యానిలయాత్మ్మరాలనుచు నంతట బ్రహ్మమొద ల్సురాళియున్
మానవయక్షరాక్షసులు మానక సల్పుచునున్నవారు పూ
జానతులన్ సరస్వతికి సర్వజగమ్ముల నంచుఁదెల్పెనన్. ౧౩౬

గీ. దేవ ! పావనమైన పూజావిధాన
మెల్ల సాంగంబుగా వచియింపు మనిన
నారదున కంత సంతతానందుఁడైన
శ్రీవరుఁడు ప్రేమతోడ వచింపఁదొడఁగె. ౧౩౭

సీ. మాఘశుద్ధమ్మున మహితపంచమినాఁడు
చదువు మొదలెట్టు సమయమందు
నుదయమ్ముననె లేచి యుచితక్రియ లొనర్చి
యఘమర్షణస్నాన మాచరించి
తొలుదొల్త గణపతి నలరించి యాపైన
శ్రద్ధాళువై కలశంబు నిల్పి
పిదప స్వశాఖోక్తవిధిచేతనైనను
దాంత్రికవిధినైనఁ దగఘటించి
గీ. షోడశోపచారమ్ములఁ జొక్కఁజేసి
యమ్మహాదేవి నర్చింపనగు మునీంద్ర !

భక్తి నామెను బూజించు పరమమూర్ఖుఁ
డైన విద్వచ్ఛిరోమణియై రహించు. ౧౩౮

గీ. పాలు, పెరుగు, లడ్డుకములు, పంచదార
స్వస్తికము, తెల్లబెల్లము, పాయసంబు,
చెఱకు పానకమును, ఘృతస్తికమగుచు
వెలయు యవగోధుమల చూర్ణపిష్టకములు. ౧౩౯

గీ. నారికేళఫలము, నవనీత, మరటిపం,
డప్పుడుకాలమందు నలరు ఫలము,
లుప్పు నేతు లలరనొప్పు హావిష్యంబు,
శ్రీఫలమ్ములు బదరీఫలములు. ౧౪౦

గీ. ఆమెకు నివేదనమొనర్ప ననువుపడును
స్వచ్ఛమౌ శుక్లవస్త్రము చందనంబు
తెల్లపూవులహారము దివ్యభూష
ణావళియుఁ దెచ్చి యర్పింపనగు మునీంద్ర!

సీ. కలితవీణాపుస్తకలసత్కరాంభోజ!
సరసిజపత్రవిశాలనయన!
మణిమయసర్వభూషణభూషితశరీర!
శరదిందుకోటికాంతిరమణీయ!
మందస్మితవిలాససుందరాస్యాంబుజ!
అంబుజసంభవాద్యఖిలసేవ్య
వహ్నిశుద్ధాంశుక వాసితతనువల్లి!
మల్లికావర్ణ సమ్మాననీయ!

గీ. వందనశతంబు లొనరించువాఁడ ననుచు
ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రము బఠించి

కవచము ధరించి సాష్టాంగ మవనియందుఁ
బడి ప్రణామమ్ము లొనరింపవలయుఁ జుమ్మ. ౧౪౨

వ. లక్ష్మీమాయాదికంబును, జతుర్థ్యంతమును వహ్నిజాయాంతమును నగు 'శ్రీంహ్రీంసరస్వత్యైస్వాహా' యను శ్రీ సరస్వత్యష్టాక్షరీమహామంత్రరాజము కల్పవృక్షసమంబై పఠించువారలకు సర్వాభీష్టంబుల నొసంగఁజాలు. ౧౪౩

సీ. జాహ్నవి యొడ్డునఁ జదివించితిరి దీని
వాల్మీకిచేతఁ బూర్వము మునీంద్ర!
పుష్కరంబున సౌరపుణ్యపర్వమునందు
శుక్రుండు భృగుమౌనిఁజూచి నేర్చెఁ
జంద్రపర్వమ్మున జలజాతగర్భున
కెలమినై మారీచుఁ డిది యొసంగె
బదరికాశ్రమమున మదిపుట్టి భృగుమౌని
కిది జలేజాసనుఁ డెలమి నొసఁగెఁ

గీ. గలశవారాశిసన్నిధి నలరి యాస్తి
కాఖ్యున కల జరత్కారుఁ డొసఁగిచ్చె;
ఋష్యశృంగున కొసఁగినాఁ డిది సువర్ణ
పర్వతాగ్రంబునందు విభాండకుండు. ౧౪౪

శా. గౌరీభర్త కణాదగౌతములకుఁ గావించె బోధఁ గృపా
పారీణుండయి యాజ్ఞవల్క్యునకు సప్తాశ్వుండు కాత్యాయనుఁ
జేరంజీరి వచించె, సర్వవిభు వాసింగొల్చి యార్జించె నా
భారద్వాజుఁడు శాకటాయనునితోఁ బాతాళలోకమ్మునన్.

ఉ. నాలుగులక్షసార్లు మననంబొనరించిన మంత్రసిద్ధిగాఁ
జాలును, సిద్ధియౌ నరుఁడు శారద సత్కరుణార్ద్రదృష్టికిన్

బాలయి దేవతాగురునిభాతి విశారదుఁడై యెలర్చు ధీ
శాలులు పండితోత్తము లజస్రము వానికి దోయిలింపఁగన్.

గీ. జగములన్నియు సృష్టించు జలజభవుఁడు
గంధమాదనపర్వతాగ్రమ్మునందు
నానతిచ్చెను భృగువున కఖిలలోక
జయవిధాయక మీ కవచమును వత్స! ౧౪౭

వ. బ్రహ్మవిదగ్రణ్యుఁడును సర్వజనకుండును సర్వపూజితుండు నగు బ్రహ్మం గాంచి భృగుమౌని విశ్వజయప్రాపకంబగు సరస్వతీకవచంబును నాకుఁ దెల్పవే యని ప్రార్థించినంత నా దేవజ్యేష్ఠుఁ డాతని కిట్లు వచింపఁదొడంగె సావధానుఁడవై యాలింపుము.

గీ. నాకు గోలోకమందు బృందావనమునఁ
జెల్పె రాధావిభుండు హృద్వీథియందుఁ
గరుణ మొలకెత్త శ్రుతిసారకలితమైన
కవచమును వత్స! యిది సర్వకామదంబు. ౧౪౮

సీ. వాల్మీకి కవిలోకవనజోద్భవుండయ్యె
స్వాయంభువుండు యశమ్ముఁగాంచె
సురగురుండయ్యె భాస్వరుఁడై బృహస్పతి
శుక్రుఁడు దైత్యసంస్తుతుల వడసె
కాత్యాయనుఁడు స్వయంకలితదక్షతఁ గాంచెఁ
బ్రతిభ వహించెఁ బరాశరుండు
సర్వజగజ్జయసహితుఁడయ్యె యయాతి
సంవర్తుఁడు మహత్త సంతరించె

గీ. గౌతమకణాదయాజ్ఞవల్క్యప్రభృతులు
పాణినియుఁ గ్రంథకర్తలై ప్రథితులైరి

ఆస్తికవసిష్ఠముఖమౌను లఖిలరాజ
సేవితులు నైరి కవచసంభావనమున. ౧౫౦

ఉ. వేదవిభాగమున్ సలిపి విశ్వజనాభ్యుదయమ్ముకోస మ
ష్టాదశసత్పురాణములు జక్కనిశైలి రచింపఁగల్గె నా
మోదముతోడ నీకవచమున్ బఠియించి ధరించెఁ గాన సా
త్త్వాదవతీర్ణకృష్ణుఁడగు సాత్యవతేయుఁడు మౌనిచంద్రమా.

వ. ఈకవచంబునకుఁ బ్రజాపతి ఋషి ; బృహతి ఛందము ; శారద యధిదేవత. సర్వతత్త్వవిజ్ఞాన సర్వార్థసాధనకవితాసామర్థ్యంబులు వినియోగము. 'శ్రీంహ్రీంసరస్వత్యైస్వాహా శిరోమేపాతుసర్వదా' లక్ష్మీమాయాబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతసరస్వతి వహ్నిజాయం గూడి నాశిరస్సును సతతంబు రక్షించుఁగాక ! 'శ్రీంవాగ్దేవతాయైస్వాహా ఫాలంమేసర్వదావతు' లక్ష్మీబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతవాగ్దేవత యగ్నిదారం గూడి నా ఫాలము రక్షించుఁగాక ! 'ఓంహ్రీంసరస్వత్యైస్వాహేతిశ్రోత్రేపాతునిరంతరమ్' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతసరస్వతియు నసలునారిం గూడి నా శ్రోత్రంబుల నిరంతరము రక్షించుఁగాక ! 'ఓంశ్రీంహ్రీం భగవత్యై సరస్వత్యైస్వాహానేత్రయుగ్మంసదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయాబీజములాదింగల చతుర్థ్యంత భగవతీ సరస్వతీపదంబులు కృశానుపత్నింగూడి నా కనుదోయి రక్షించుఁగాక ! 'ఐంహ్రీంవాగ్వాదిన్యైస్వాహానాసాంమేసర్వదావతు' బిందుయుక్త ప్రథమవక్రితమంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవాగ్వాదినియు స్వాహాదేవింగూడి నానాసి రక్షించుఁగాక ! 'ఓంహ్రీంవిద్యాధిష్ఠాతృదేవ్యైస్వాహా చోష్ఠం సదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవిద్యాధిష్ఠాతృదేవియు వైశ్వానరతరుణిం గూడి నాయోష్ఠంబు రక్షిం

చుఁగాక ! ‘ ఓంశ్రీంహ్రీం బ్రాహ్మ్యైస్వాహేతిదంతపంక్తీంసదా
వతు ’ ప్రణవంబును లక్ష్మీమాయాబీజమ్ములును జతుర్థ్యంత
బ్రాహ్మీపదంబు ననలునారింగూడి నాదంతపంక్తిని రక్షించుఁ
గాక ; ‘ ఐమిత్యేకాక్షరోమంత్రోమమకంఠంసదావతు ’ ప్రథ
మవక్రితమంబును బిందుసంయుతంబునగు నేకాక్షరమంత్రము
నాకంఠమును సర్వదా రక్షించుఁగాక ! ‘ ఓంశ్రీంహ్రీంపాతు
మేగ్రీవాంస్కంధౌమేశ్రీంసదావతు ’ ప్రణవమును లక్ష్మీమా
యాబీజంబులు నా గ్రీవమును లక్ష్మీబీజము నాభుజమ్ముల నెల్ల
ప్పుడు రక్షించుఁగాక ! ‘ ఓంహ్రీంవిద్యాధిష్ఠాతృదేవ్యై స్వాహా
వక్షస్సదావతు ’ ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంత
విద్యాధిష్ఠాతృదేవీపదంబును ననలుగృహిణిం గలసి నా వక్ష
మ్మును రక్షించుఁగాక ! ‘ ఓంహ్రీంవిద్యాస్వరూపాయైస్వాహా మే
పాతునాభికామ్ ’ ప్రణవమాయాబీజసహితయగు చతుర్థ్యంత
విద్యాస్వరూప యగ్నిపత్నిం గూడి నానాభిని రక్షించుఁగాక !
‘ ఓంహ్రీంక్లీం వాణ్యై స్వాహేతిమమహస్తౌసదావతు ’ ప్రణవ
మును మాయాబీజమ్మును క్లీంకారమును జతుర్థ్యంతవాణీపదం
బును వీతిహోత్రాంగనంగూడి నాహస్తంబుల రక్షించుఁగాక !
‘ ఓంసర్వవర్ణాత్మికాయైస్వాహాపాదయుగ్మం సదావతు ’ ప్రణవ
సహితయగు చతుర్థ్యంతసర్వవర్ణాత్మిక శిఖిచంద్రముఖింగూడి నా
పాదంబుల నెల్లపుడు రక్షించుఁగాక ! ‘ ఓంవాగధిష్ఠాతృదేవ్యై
స్వాహాసర్వంసదావతు ’ ప్రణవమును జతుర్థ్యంతవాగధిష్ఠాతృ
దేవీపదంబును వీతిహోత్రతరుణింగూడి సర్వమును సర్వదా
రక్షించుఁగాక ! ‘ ఓంసర్వకంఠవాసిన్యై స్వాహా ప్రాచ్యాంసదా
వతు ’ ప్రణవంబును జతుర్థ్యంతసర్వకంఠవాసినియు బావకుని
పూవుంబోఁడింగూడి తూర్పున నన్ను రక్షించుఁగాక ! ‘ ఓంసర్వ

జిహ్వాగ్రవాసిన్యైస్వాహాగ్నిదిశిరక్షతు ' ప్రణవంబును సర్వ జిహ్వాగ్రవాసినియు వైశ్వానరతరుణింగూడి యాగ్నేయంబున నన్ను రక్షించుఁగాక ! 'ఓంహ్రీంశ్రీంక్లీంసరస్వత్యై బుధజనన్యై స్వాహాసతతం మన్త్రరాజోయం దక్షిణే మాంసదావతు ' ప్రణవంబును మాయాలక్ష్మీబీజంబులును క్లీంకారంబును జతుర్థ్యంతసరస్వతీ బుధజననీపదంబులును నగ్నితరుణింగూడిన మంత్రరాజంబు సర్వదా నన్ను దక్షిణంబున రక్షించుఁగాక ! ' ఐంహ్రీంశ్రీంత్ర్యక్షరోమంత్రో నైరృత్యాం సర్వదావతు ' బిందుపూర్వకప్రథమవక్రతమంబును మాయాలక్ష్మీబీజమ్ములునుంగల త్ర్యక్షరమంత్రరాజము నైరృతియందు నన్ను సర్వదా రక్షించుఁగాక ! ' ఓంఐం జిహ్వాగ్రవాసిన్యైస్వాహా మాం వారుణోవతు ' ప్రణవంబును బిందుపూర్వకవక్రతమంబును జతుర్థ్యంతజిహ్వాగ్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరతరుణిం గూడి నన్ను వారుణమ్మున రక్షించుఁగాక ! ' ఓంసర్వాంబికాయైస్వాహావాయవ్యేమాంసదావతు ' ప్రణవసహితయగు చతుర్థ్యంతసర్వాంబిక వహ్నిపత్నిం గూడి నన్ను వాయవ్యమ్మున రక్షించుఁగాక ! ' ఓం ఐం శ్రీం క్లీం గద్యవాసిన్యైస్వాహామాముత్తరేవతు ' ప్రణవమును బిందుసహిత ప్రథమవక్రతమంబును లక్ష్మీబీజంబును క్లీంకారమును జతుర్థ్యంతగద్యవాసినియు శిఖితరుణింగూడి న న్నుత్తరంబున రక్షించుఁగాక ! ' ఐం సర్వశాస్త్రవాసిన్యై స్వాహేశాన్యాం సదావతు ' బిందుసంయుతప్రథమవక్రతమంబును జతుర్థ్యంత సర్వశాస్త్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరగేహినిం గలసి నన్నీశాన్యంబున రక్షించుఁగాక ! ' ఓంహ్రీం సర్వపూజితాయైస్వాహా చోర్ధ్వం సదావతు ' ప్రణవమాయాబీజసహితయగు చతుర్థ్యంత సర్వపూజిత కృశానుతరుణింగలసి నన్నూర్ధ్వమున రక్షించుఁగాక!

‘హ్రీంపుస్తకవాసిన్యైస్వాహాఽధోమాంసదావతు’ మాయాబీజ సహితమగు చతుర్థ్యంతపుస్తకవాసిని ధనంజయగేహినిం గలసి నన్నధోలోకంబులరక్షించుఁగాక! ‘ఓం గ్రంథబీజస్వరూపాయైస్వాహా మాం సర్వతోవతు’ ప్రణవసహితయగు చతుర్థ్యంతగ్రంథబీజ స్వరూపస్వాహాదేవింగూడి నన్నఖిలదిక్కుల రక్షించుఁగాక!

గీ. “విశ్వజయ” మను పేరున వెలయునట్టి
కవచమిద్ది జగజ్జయకారకంబు
వసనచందనభూషణప్రతతు లొసఁగి
గురుని బూజించి దీనిఁ గైకొనఁగవలయు. ౧౫౩

చ. స్థిరతరభక్తియుక్తుఁడయి సిద్ధివహింపఁగఁ బూర్ణమోదభా
స్వరుఁడయి యైదులక్షల జపం బొనరింపఁగఁ జెల్లు, దానిచే
నురుతరబుద్ధివైభవము నుత్తమకీర్తి కవిత్వరాజ్యవి
స్ఫురణము సర్వలోకజయశోభనముల్ ఘటియించు నారదా.

గీ. కణ్వశాఖోక్తమైనట్టి కవచ మిద్ది
మున్ను యాజ్ఞవల్క్యుండు ప్రమోద మలర
పఠనసల్పిన స్తోత్రంపు ఫక్కి యెల్ల
వినుము వచియింతు నఘములు వెడలిపోవు. ౧౫౫

—* సరస్వతీ స్తోత్రము *—

గీ. యాజ్ఞవల్క్యుండు గురుశాపహతినిఁ జేసి
చదువునకు నంతరాయంబు సంభవింప
నేడ్చుచుం బోయెఁ దొల్లి దినేశలోక
మున కహస్కరుఁ డనుకంపఁ బూను ననుచు. ౧౫౬

ఉ. వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్య ననివారితసత్కృప నాదరించి యు
ద్యచ్చరితుండు సాంగముగ నాతనిచేఁ జదివించె వేదముల్

" హెచ్చినభక్తితోడ నుతియింపుము శారద నక్కతాన నీ
మచ్చ లడంగిపోయి జనమాన్యుఁడవౌ " దని తెల్పి యంతటన్.

గీ. కను మొఱంగిన సూర్యున కనఘమతికి
వందనశతంబు లొనరించి డెందమందు,
స్నానమొనరించి శుచియయి శారదాంబ
నతఁడు నుతియించె నమ్రోత్తమాంగుఁడగుచు. ౧౫౭

క. గురుశాపంబున సంస్మృతి
విరహితుఁడను దుఃఖితుండ విద్యాలేశ
స్ఫురణ మెఱుంగని దీనుఁడఁ
గరుణింపుము తల్లి ! దీనకల్పకవల్లీ ! ౧౫౮

ఉ. ఇమ్మ ! యధీతవిస్ఫురణ, మిమ్మ ! సుశిష్యచయప్రబోధనా
ర్థమ్ముగ గ్రంథకర్తృ కుశలత్వము, నిమ్మ ! సభాంతరాళమం
దమ్మ ! విచారసూక్ష్మమహత్ప్రతిభాచరణంబు, నిమ్మ ! శా
పమ్మును గ్రమ్మరింపుము ! కృపాఖని వందురు నిన్ను శారదా !

సీ. దండము నీకు విద్యాధినియంత్రిణి !
అంజలి నీకు బ్రహ్మస్వరూప !
వినతి నీకు విసర్గబిందుమాత్రానేత్రి !
కైమోడ్పు నీకు వ్యాఖ్యాస్వరూప !
శరణు నీకు సమస్తశాస్త్రాధివాసిని !
అవనతి నీకు సంఖ్యాస్వరూప !
జోహారు నీకు ! విస్ఫూర్జత్స్వరాజ్యోతి !
నతులు నీకు సనాతనస్వరూప !

గీ. వందనంబులు నీకుఁ గావ్యప్రపంచ
సంతతజ్ఞానరూపిణి ! సర్వసేవ్య !

భక్తజనమానసప్రతిభాప్రదాత్రి !
అమ్మ ! శారద ! నీకు సాష్టాంగనతులు ! ౧౬౧

మ. ఘనుఁడైనట్టి సనత్కుమారుఁడు జగత్కల్యాణముం గూర్చ ధీ
ధనముం గోరఁగ బ్రహ్మ మూకుఁడయి సిద్ధాంతమ్మొనర్పంగఁ జా
లనిచోఁ గృష్ణుఁడువచ్చి నీపదములం బ్రార్థింపు మీవంచుఁ దె
ల్పిన యాతం డటుచేసె నీవును మహావిద్యం బ్రసాదింపవే.

ఉ. అంతములేని జ్ఞానము ననంతుని వేడెను భూమి మున్ను సి
ద్ధాంత మొనర్ప మూకుఁడయి తద్దయుఁ గశ్యపునాజ్ఞఁ జేసి నిం
స్వాంతమునం దలంచిన యనంతర మేకద ! త్వత్ప్రసాదమా
ద్యంతము దెల్పె ధారుణికి నమ్మహితాత్మకుఁడో సరస్వతీ !

ఉ. నీ కరుణాకటాక్షమును నిర్మలభక్తి భజించి కాదె వా
ల్మీకి కవీంద్రుఁడయ్యె ; ననిమిత్తభవత్కరుణారసంబు న
స్తోకముగా లభించెను ద్విశుద్ధిగఁ బుష్కరమందు వందయేం
డ్లాఁకలి దప్పి లేక నిను నర్చయొనర్చిన వ్యాసమౌనికిం. ౧౬౪

చ. నినుఁ గరుణామయిం గొలువనేర్చి శివుం డొనరింపఁజాలె నిం
ద్రునకును దత్త్వబోధ, తమితో సురనేతకు వేయియేండ్లు ని
న్ననయము గొల్చియేకద బృహస్పతి చెప్పెను శబ్దశాస్త్ర మో
జనని ! నినుం మదిం గొలువఁజాలిన సత్పథ మేర్పఱించుచుం.

మ. మతిమన్ముఖ్యులకెల్ల మూలమవు నీ మాన్యాంఘ్రిపద్మమ్ము లం
చితభక్తిం గొనియాడనట్టి నరు నీక్షింపంగలే మమ్మరో !
చతురాస్యుండును బంచవక్త్రుఁడు సహస్రాస్యుండు నైనం నినుం
స్తుతులం దన్పఁగనేర ; రేనెటుల నేర్తుం దేవి ! యేకాస్యుఁడం.

గీ. అనుచుఁ గనులనీరోడ్చు నమ్మునివతంసు
నెదుట నిల్చి సరస్వతి యింకమీఁద

సుకవివై సద్యశమ్మును జూరగొందు
వని వచింపుచు వైకుంఠమునకుఁ జేరె. ౧౬౭

గీ. ఈ మహాస్తోత్రముఁ బఠించు నెడలఁ గల్గు
శారదాదేవిసత్కృపాసాంద్రవృష్టి
జడున కొకయేఁటినాఁటికి జ్ఞానమబ్బుఁ
బాడితుఁడుఁ గవీంద్రుఁడై ప్రతిభఁగాంచు. ౧౬౮

—* లక్ష్మీ గంగా సరస్వతులకు జన్మప్రాప్తి *—

క. వైకుంఠంబున వాణి ర
మాకాంతుని యోలగమున మందాకినిచేఁ
గైకొని శాపమ్మును సరి
దాకారత భరతవర్ష మందుండెఁ గదా. ౧౬౯

క. పుణ్యస్వరూప పుణ్యద
పుణ్యాధిక సేవ్యమాన మునిరాజతపో
గణ్యఫలభూత పాపా
రణ్యజ్వలదగ్నియగుచు రాజిలుచుండున్. ౧౭౦

క. ఆనదిలో మునుకలుగొని
మేనువిడిచినట్టిజనుల మిక్కిలిదోసఁగుల్
బోనడఁచి విష్ణుసభఁ గృప
చే నుండఁగఁజేయు శౌరి చిరకాలంబున్. ౧౭౧

శా. చాతుర్మాస్యలఁ బూర్ణిమాతిథి గ్రహేట్చంద్రోపరాగవ్యతీ
పాతాంగారకవాసరంబులను బర్వంబందు నెవ్వాఁడు సు
స్నాతుండౌను సరస్వతీనదిని విన్నాణంబుగా వాఁడు వి
ఖ్యాతింగాంచి ధరిత్రియందు, సురలోకం బొందు నాపిమ్మటన్.

క. శ్రీసారస్వతమను వాఁక
మాసం బట జపముసేయు మనుజుఁడు మూర్ధా
గ్రేసరుఁ డయినను సత్కవి
తాసంపదగలిగి పొలుచు ధాత్రిని బేర్మిన్. ౧౭౩

క. అనిశం బానదివారిని
మునుకాడిన నరుఁడు పురుషముఖ్యుండు పున
ర్జనిహీనుండును వైకుం
ఠనివాసుం డగునుజు మ్మనారతము మునీ. ౧౭౪

క. సారంబు కామదమునగు
భారతి గుణకీర్తనంబు పచరించితి నో
నారద! యిఁక నేకథ వినఁ
గోరిక మదిఁగలదొ తెలియఁ గోరెద ననుడున్. ౧౭౫

క. మనసిజజనకుని పల్కులు
విని శాపాయుధనరుండు వీణాముని నె
మ్మనమునఁ గల యనుమానము
వినిపింపఁగడంగె నిండు వేడుకతోడన్. ౧౭౬

ఉ. సారతరంగిణీకలహ శాపభరంబున స్వాంశచేత నా
భారతి యట్లు లీభరతవర్ష మునందుఁ దరంగిణీశుభా
కారముఁ బూని లోకుల యఘంబులు పాఱఁగఁదోలు వృత్త మెం
తే రమణీయమయ్యెనుగదే వినిపింపఁగదే దయామతిన్.

క. శ్రుతిసారశ్రవణంబునఁ
గుతుకం బెదఁ బొదలెఁ దృప్తి కుదురదు సుకథా
మృతమందుఁ దలఁప శ్రేయ
స్థితి నెవ్వండేని తృప్తిఁజెందునె ధరణిన్. ౧౭౭

ఉ. ఆరయఁ బూజనీయ యగునట్టి విధాతృనిఁ రాణి కెట్టు భా
గీరథి శాపమీయఁగడఁగెఁ శుభపుణ్యవిధాత్రి సాత్వికా
కార తలంపఁ దత్కలహకారణముఁ విన వేడ్కయయ్యెడఁ
చారుపురాణదుర్లభము సత్కథకాన నెఱుంగఁబల్కుమీ ౧౭౯

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లనియె. ౧౮౦

ఉ. ఏకథ విన్నమాత్రి నశియించును దోసములెల్లఁ బున్నెముఁ
చేకుఱు నట్టి యీకథను జెప్పెద సన్మతి నాలకింపు; ర
త్నాకరశాయికి న్మువురు దారలు భార్గవి, పల్కునాతి, మం
దాకిని నాఁగ నాహరియుఁ దన్వును ముచ్చర నొక్కపేర్మిఁ జేఁ.

క. అన్నెలఁతలు మువ్వురు హరి
సన్నిధి సేవింతు రెల్లసమయములందుఁ
వెన్నుని వదనం బొకతఱి
మిన్నేఱు గనెఁ సకామస్మితవదనయునై. ౧౮౨

ఉ. ఆసమయంబునందు జలజాక్షుఁడు గంగమొగంబుగాంచి సం
తోసముతోడ నవ్వె; నది తోయజగేహిని మేకొనెఁ; మఱిఁ
రోసముఁబూనె భారతి కనుంగొని; భార్గవి బోధఁజేసినఁ
వీసమునేని సైఁప కెదఁ బేరిచె నీసును సారెసారెకుఁ. ౧౮౩

చ. అరుణవిలోచనాంతయు మహారుణభాననయు న్మహుర్ముహు
స్ఫురదరుణాధరాధరయు సూనశిలీముఖపాతయాతనా
భరపరికంపితాంగియయి వల్లభుఁ గన్గొని పుల్కుపుల్కునఁ
గరుణము నెమ్మదిం గదురఁగాఁ బలికెం బయి కీసుఁజూపుచుఁ.

క. ధర్మిష్ఠవరిష్ఠులకుం
బేర్మి సమానంబు గలుగుఁ బ్రేయసులందుఁ

దుర్మతి కిది విపరీతపు
ధర్మంబని యెఱుఁగవలయు ధర్మజ్ఞనిధీ. ౧౮౫

గీ. గంగపై నీకుఁగల కూర్మిఁ గాంచికూడ
లచ్చి సైరించు టరయ నాలలనకూడ
నట్టి నీకూరిమికి పాత్రమగుట ధ్రువము
నేనె యూగురిలోఁ గడు హీన నైతి. ౧౮౬

చ. పతి తనకాంతలందు సమభావమునం జరియించెనే జగ
ద్ధితుఁడగు నట్లుగాక నయమేది చరించిన యంత లోకగ
ర్హితుఁడగు సత్వరూపుఁడని యెల్లరు నిన్నునుతించు టెంతయుం
జతురత లేమి నీమనసుజాడ నెఱుంగమిఁగాదె యచ్యుతా!

క. నిమిషంబైనను దుర్భగ
త మనంగా నాకు నాస దవులను; నేఁ బ్రా
ణములను విడచెద, పతి నె
య్యము లేని లతాంగి బ్రతుకనగునే జగతిన్. ౧౮౮

క. అని యిట్లు దీర్ఘకోపం
బునఁ బల్కుచు నున్న పల్కుబోటిం గని నె
మ్మనమున యోచించి వెసం
జనియెన్ సభనుండి వెలికి శౌరి కడంకన్. ౧౮౯

క. నారాయణుండు చనఁగా
నారక్తవిలోచనాంతయై నిర్భయతన్
భారతి గంగను జెవ్వులకు
పారుష్యము దోఁప నిట్లు పలికెన్ బెలుచన్. ౧౯౦

క. ఓసి గయాళీ! కడువి
శ్వాసము నాయంద కూర్చు వల్లభుఁ డనుచున్

నీసౌభాగ్యము దెలియం
జేసెదు విభుతావలేపచేష్టల గంగా. ౧౯౧

క. నాననుబూనక వాగెద
వీ నలినోదరునిచెంత నిప్పుడ నీదా
మానంబుఁ గూలఁజేసెద
మానాథుఁడుగాఁడె! శౌరి మగఁడే నీకున్. ౧౯౨

గీ. ఇమ్మెయి నీసున గంగా
ధమ్మిల్లము వట్టి తివియఁదలఁచెడు పల్కుం
గొమ్మకు నడ్డముచని రమ
సమ్మతిఁ గావించె నయము సల్పుచు నంతన్. ౧౯౩

ఉ. కోపము కెంపు కన్నుగవకుం బొడమంగ విరించి బోటి వే
శాపమొసంగె నిట్లు జలజాతనికేతన కుర్వభూనదీ
రూపము లాక్రమించు మిఁక రూపఱు గర్వమటంచు నంతఁ దా
నేపలుకున్వచింప దొకయింతయుఁ దద్విపరీత మొంచుచున్.

క. కోపముఁబూనదు క్రిమ్మఱ
శాపమ్మొనొసంగఁబోదు జలజజ వాణిం
జేపట్టి భూజముంబలె
ద్వీపినిబలె పెల్లుగ దురపిల్లుచు నుండెన్. ౧౯౪

క. కోపపరిస్ఫురితాధర
మై పలుకక మిన్నకున్న నంబుజనిలయన్
రూపించి పలికె నమర
ద్వీపిని శశ్వదుపాపరిదీపితయగుచున్. ౧౯౬

క. ఈలలన యేమిచేయఁగఁ
జాలును నను విడుము దీని చలమడఁచెద దు

శ్శీలయు సంతతమును వా
చాలయునగు రమణి చెడుఁ బ్రశంసల కెడమై. ౧౯౭

క. ఆదరము పెద్ద పలుకుం
బైదలికిం గలహమందుఁ, బరికింపఁగ నా
తోఁ దడయనేల యిపుడే
వాదం బొనరించుఁగాత బలముకొలందిన్. ౧౯౮

క. ఈ దుర్ముఖి తనశక్తియు
నాదార్ఢ్యము మీ కిపుడ గనంజేయుంగా
లోఁదలఁచి యున్న దింకను
మాదృక్షతానంతవిక్రమంబులు గనుఁడీ. ౧౯౯

చ. అని వచియించి గంగ జలజాలయఁ గన్గొని " నీకు శాప మి
చ్చిన పలుకుంబడంతుకకుఁ జెచ్చెఱ శైవలినీస్వరూప మి
ద్దానరునుగాత ! కల్మషజనౌఘుని కేతనభూతలంబునం
దనిశనివాసిగా " నని దురంతముగా శపియించె భారతిన్.

క. ఆశాపము విని రోషా
వేశంబునఁ బల్కువెలఁది విబుధతటినికిన్
దా శాపమిచ్చె " ధరణి ని
వేశ మఘప్రాప్తి సంభవించు " నటంచున్. ౨౦౧

క. అచ్చదువుపొలఁతి శాపం
బిచ్చిన యవ్వేళ భార్గవీశ్వరుఁడటకున్
విచ్చేసెఁ జతుర్భుజులును
సచ్చరితులు పార్షదులు లసన్మతిఁ గొలువన్. ౨౦౨

క. అరుదెంచి సరస్వతిఁ దన
కరములతో నెత్తి చక్రికరుఁడు రహిం బే

రురమున ధరియించి పురా
చరితము బోధించెఁ బ్రీతిసతులు మువురకున్. ౨౦౩

క. కాంత లిటు శాపకలహై
కాంతముఁగావించి యెదలఁ గడు మరపిలఁగా
సంతతసామయమగు వృ
త్తాంతం బిటు లానతిచ్చె దనుజారి వెసన్. ౨౦౪

ఉ. సారసగేహ! వాసియె విచారము బూన? నయోనిజాతవై
ధారుణిలో వృషధ్వజసుతామణి వౌదువు పొమ్ము తన్న్రపా
గారముఁ గూర్చి; ధాతకృప గౌరవమొప్పఁగ శంఖచూడబ్రం
దారకవైరిముఖ్యునకు దారవుకాఁగల వీవు భార్గవీ. ౨౦౫

క. ఆవల దైవవశంబున
వే నృకుత్వంబు సంభవించును బిదపన్
దేవేరివి నాకగు సు
మీ వచియించితిని సంశయింపకు మింకన్. ౨౦౬

క. త్రైలోక్యపావనీకర
ణాలోలంబైన తులసియన రాజిలుమీ
జాలముసేయకు మింకఁ బొ
మ్మా, లలన! సరిత్స్వరూప మందుము కళచేన్. ౨౦౭

క. భారతి శాపవశంబున
భారతవర్షంబునందుఁ బద్మావతినాఁ
బేరు ధరింపుము వేగ న
దీరూపముఁ దాల్చుమీ మది గనలకుమీ. ౨౦౮

వ. అని కుఱంగట మెలంగుచున్న గంగం గని నీవును భారతీశాపంబున
ధారుణీజనపాపాపనోదనమునకై భగీరథతపోనీతవై ధాత్రికిం

జని భాగీరథీనామం బవధరించి నాయానతిని మదంశసంజాతుం
డైన సముద్రునకును గుణసముద్రుండైన శంతనునకును
భార్యవై యుండు మని యానతిచ్చి భారతిఁ గని యిట్లనియె.

క. ఏరాండ్రతోడ సారెకుఁ
బోరొనరించిన ఫలంబుఁ బొందుము చనుమీ
భారతమునకుం బ్రహ్మ
గారంబున నలువచెలివి కాఁగలవు సుమీ. ౨౧౦

క. గంగాసతిచేఁ గలిగెను
భంగం బా గంగ శూలిపదముం గను నా
చెంగట నుండును భార్గవి
సంగతితోఁ గ్రోధరహిత శాంతయు నగుటన్. ౨౧౧

క. ఈచాన సుశీలయు ధ
ర్మాచారయు సత్యరూపయయి నాయెడ స
ధ్రీచినభక్తి సలుపుట
నాచెంగట నుండుఁ గాత నయమున సతమున్. ౨౧౨

క. ఈతన్వంగుంశమున నీ
ఖ్యాతలమునఁ బుట్టి సతులు సాధ్వులు ధర్మ
వేతాచారలు శాంతి
ఖ్యాతలునై పూజనీయలై యుందురిలన్. ౨౧౩

క. ముప్వురు నెలఁతలు, భృత్యులు
ముప్వురు, బాంధవులు ముపురుఁ, పొల్చు నతనికిన్
మవ్వపుయశము దొఱంగును
రవ్వయు వాటిల్లు సుగుణరహితుండు నగున్. ౨౧౪

క. పైదలులు ముపురు గలసిన
మోదము రూపఱును ఖేదమును నగు నశుభా
పాదనము గల్లు నిక్కము
వేదవిరుద్ధంబు సేయు వేయేలయిఁకన్. ౨౧౫

గీ. ఎతని గృహసీమ భామ పుంగతిని బరఁగు
సతివశంబున నెవ్వాఁడు బ్రతుకఁడిపురు
సతని జన్మంబు వ్యర్థతాస్థితిని దనరు
సతులనై సంఘటిల్లు దుర్దశలపెల్లు. ౨౧౬

ఉ. తామస మోర్వలేమి యనృతంబును రాగతనంబు గల్గు నా
కామిని యబ్బెనేని కడకం జనుటొప్పును వాఁడు గాన, క
చ్చో మధురంపుఁబండ్లు పరిశుద్ధజలంబు తలంబు లబ్బెడున్
గీములలో లభింప విలు కీడగుఁ గూడును లగ్గు కానలో. ౨౧౭

ఉ. మేలగు హింస్రజంతుసుసమీపనికేతనుఁడౌట, యెంతయున్
మేలగుఁ జిచ్చుఁజొచ్చుటయు, మేకొని దుర్ముఖియైన కాంతతోఁ
గాలముఁ బుచ్చుకంటెను ; సుఖంబులు ఘోరహలాహలజ్వల
జ్వాలలు తన్ముఖాగ్నులవి చావున కెక్కుడు సొక్కఁజేసెడున్.

గీ. మత్తకాశినీత్రాసితమానసుండు
నిత్యమును జేయు కృత్యముల్ నిష్ఫలములు
కీర్తిదొలఁగును బరఁగు దుష్కీర్తిపెల్లు
నైహికాముష్మికములు దుఃఖావహములు. ౨౧౯

గీ. తరుణి వెరుసైన మనుజుఁ డీధరణిలోనఁ
బరఁగు నిందల పందయై నరకమొందు
బిట్టు సౌఖ్యంబు కీర్తి లేనట్టివాఁడు
బ్రతికెనేనియుఁ జచ్చినగతిన యుండు. ౨౨౦

క. పలువురు సవతుల కొకచో
నిలువంగాఁ గూడ దట్లు నిలిచిన యశమా,
నిలువదు ; పలువురు చెలువలు
గలిగిన కీ, డొక్కరమణి గల్గిన లగ్గౌ. ౨౨౧

క. పొమ్మిఁక గంగా ! శర్వుప
దమ్మున, కీపల్కునాతి తాఁజను విధగే
హమ్మున, కీరమ నా నిల
యమ్మున వసియించు మంజులాశయ యగుచున్. ౨౨౨

క. పతిరత యనువర్తినియును
సతతంబు సుశీలయు నగు చాన గలుగువాఁ
డతులసుఖవంతుఁడును స
ద్గతిపాత్రుం డౌను ధర్మతత్పరుఁడు నగున్. ౨౨౩

గీ. ఎవని యిల్లాలు పతిరత యగుచునుండు
ముక్తుఁడును శుచి సౌఖ్యసంయుక్తుఁ డతఁడు
ఎవని యర్ధాంగి కశ్మల యగుచునుండు
పాపి దుఃఖియు జీవచ్ఛవం బతండు. ౨౨౪

ఉ. ఇట్టని మిన్నకుండెఁ గమలేశ్వరుఁ ; డంగన లొక్కపెట్టఁ జ
గ్గట్టుల బాష్పముల్ దొరఁగి కాల్వలు గట్ట పరస్పరంబునన్
బిట్టుఁ గవుంగిలించుకొని మిన్నదురన్ వెసనేడ్చి ; రాతవా
రెట్టు సహింతు రట్టి జగదీశ్వరు శాశ్వతవిప్రలంభమున్ ! ౨౨౫

ఉ. కన్నులనీరు కాల్వలయి క్రిమ్మఁ జలన్నిజగాత్రవల్లులై
మిన్నుదొఱంగి పైఁబడిన మేరను జెయ్యలు దక్కియుండి యా
యన్నులు దేఱి కొంతకు భయస్థితి గద్గదఖిన్నకంఠలై
విన్నపమాచరించి రిటు వెన్నునితోడఁ గ్రమక్రమంబునన్.

మ. "అకటా ! యెట్లుభరింతు నాజననశోచ్యంబైన నీశాప ? మీా
వె కటాక్షింపుము శాపమోక్షణకథాభివ్యక్తిఁ గాదేని నీ
నికటక్ష్మాతలమందు యోగకలనం దేహంబు చాలింతుఁ బూ
నిక సాఁకందగుఁగాక వీఁక చెడి చన్నే నీ కుపేక్షింపఁగన్". ౨౨౮

వ. సరస్వతి యిట్లు వచియింప గంగ యిట్లను,

మ. "నను నిర్దోష నిటుల్ త్యజింపఁదగునే నాథా ! భవత్త్యక్తనై
మనఁగాఁజాలుదునే ! తలంపు మిటు లాత్మప్రేయసీత్యాగమున్
వనితన్ జంపిన దోసమున్ సుగతికిన్ బాపుంగదా ! లోకనా
థునినైనన్;నిరయంబుఁజేర్చుచెడుగన్ ద్రోవల్ ప్రియంబాయెనే!"

ఉ. అంతట లక్ష్మి నాథుఁ గని యంజలివట్టి "మహాత్మ ! నీకిటుల్
పంతముఁబూనగాఁ దగునె ? పల్కులెలంతయు గంగయున్ రుషా
క్రాంతలు నిందలాడుకొనఁగా నలవారల జాలినైనఁ గటా
క్షింతురుగాక, తాల్మి విడఁజెల్లునె ! నీకు దయాపయోనిధీ !

క. తెలిసీతెలియక కాంతలు
సలిపెడు కర్జములు తెలిసి సైఁచుటతగు భ
ర్తల కట్టుగాన నీయీా
చెలువల నెటులైనఁ గావఁజెల్లును నీకున్. ౨౩౦

చ. సెలవిడి నన్నుఁ బంపు మికఁ జెచ్చెర భూమి జనింప నేగఁగా
వలె, నట నెంతకాలము నివాసమొనర్తునో ? నాజలమ్మునన్
గలిపిన పాపముల్ సయిచి క్రమ్మఱ నెప్డు భవత్పదాంబుజ
మ్ములుగొలువంగవత్తునో? ప్రభూ! తెలుపంగదె!భీతియయ్యెడున్.

గీ. తులసి యనియెడు సన్నచేఁ గళధరించి
ధర్మకేతుధరానేత తనయ నగుచు

ధరణిఁ బరఁగుచు నెప్పుడు తావకీన
చరణయుగ మేను గనుఁగొందు శరణ మనుచు. ౨౩౨

క. ధరణీజాకృతితో నీ
ధరణిని ద్వాదశీనదేవతాత్వముఁ గనుచోఁ
గరుణామతి వగుచు మగు
ద్ధరణం బొనరించు మెపుడు తడయక చెపుమా. ౨౩౩

క. వాణీశాపవశంబున
క్షోణికిఁ దానేగ గంగ ఘోరతరాంహః
పాణింధమమగు ముక్తిని
బోణిమిమైఁ గాంచి నిన్నుఁ బొడఁగను మెపుడో. ౨౩౪

క. గంగాశాపంబునఁ బ
ల్కంగుబ్బెత రత్నగర్భకుం జనుచో నే
భంగిని దా శాపవిము
క్తిం గొను నీచెంగటను సుఖించుటకు హరీ. ౨౩౫

గీ. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి
గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకు
నేగుఁడంచును నానతి యిచ్చినార
లెడఁద నెనరూని యిది క్షమియింపవలయు " ౨౩౬

వ. అనిన వెన్నుండిట్లనియె.

క. నీవాక్య మాచరించెద
నావాక్యము రిత్తగాఁ దనర్చునె యెందుఁ
భావించి చేయు సామ్యము
నే వచియింతును జగద్వినేయము గాఁగ. ౨౩౭

క. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి
గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకుఁ
జనుదు రీవుంగు విచట నాచనవు గల్గి
యన్యథాగతి గలుగఁ జేయంగఁ దరమె. ౨౩౮

గీ. ఆభగీరథనీతయై యవనికరిగి
త్రిభువనంబులఁ బ్రోచి ప్రతిష్ఠఁ జెంది
గట్టువిల్కాని యౌదల మెట్టి గంగ
పూతయయ్యును దా నతిపూత యగును. ౨౩౯

గీ. కళను ధరియించి నైజసంగతిని బాసి
యవనిఁ బద్మావతి తులసి యనఁగ నొప్పి
ద్వీపినీ మేదినీరుహరూపములను
దాల్చియుండుము మదిని ఖేదంబుఁ దొఱఁగి. ౨౪౦

క. ఇంతీ! పంచసహస్రా
నంతరమునఁ గలియుగంబునం గల్గును శా
పాంతము పిమ్మట నాప
ర్యంతము నే గెంత్రు నిశ్చయంబగును జుమీ. ౨౪౧

గీ. ఎల్లదేహుల సంపత్సమృద్ధులకును
నాపదల హేతుభూతములై తనర్చు;
మహిమ గల్గునె యాపద్విరహితమగుచు
భవునకైనను సారసభవునకైన. ౨౪౨

వ. మామకమంత్రోపాసనదీక్షాదక్షమునిజనతాశ్రాంతవితాయమాన
స్నానావగాహనదర్శనస్పర్శనంబులం జేసి యుష్మదీయ ఘోరాం
హోజాలంబు నిర్మూలంబగు మఱియును, ౨౪౩

గీ. భూతలంబును దీర్థముల్ పూతములగు
సంతసంబున మద్భక్తజనులు స్పర్శ
దర్శనంబులు సల్పినఁ దక్షణంబ
యదియె పావన మవియ మహానదులగు. ౨౮౪

సీ. ఏకాదశీవ్రతహీనులు నాస్తికుల్
గ్రామయాజకనరఘాతకు లటు
లత్యుగ్రభాషి మిథ్యాసాక్ష్యవక్త మి
త్రఘ్నకృతఘ్నవిప్రఘ్నగోఘ్న
గురుతల్పశయనులు పరదారగమనవి
శ్వాసఘాతుకవృషవాహకులును
పుంశ్చలీపుత్రులు పుంశ్చలీరతులును
దేవలాదీక్షితధావకులును

గీ. దల్లిదండ్రులఁ దమ్ముని దనయుఁ దనయ
భార్య భగినిని దైన్యవద్బంధుజనుల
నత్తమామలఁ బోషింపనట్టి పాపు
లనఘు లగుదురు నాభక్తజనులఁ గనిన. ౨౮౫

క. శూద్రశవవాహకులు వి
ప్రద్రవ్యవినాశకరులు రసవిక్రేతల్
భద్రధ్వంసకు లిల న
త్యుద్రేకా నాదు భక్తుఁ జూచినయంతన్. ౨౮౬

వ. అనిన లక్ష్మి యిట్లనియె.

క. హరిభక్తిహీనులైనను
తరియింతురు భక్తజనుల దర్శనమున నం

చరుదుగ వచియించితి దే
వర భక్తు లనంగ నెట్టివారలు సెపుమా. ౨౮౭

గీ. అనిన భగవంతుఁ డిట్లను నతివతోడ
భక్తలక్షణ మధికగోప్యంబు పాప
నాశనంబును సౌఖ్యసంధానచణము
నైనఁ దెల్పెదఁ బ్రాణతుల్యవగు నీకు. ౨౮౮

క. గురుముఖమువలన నెవనికి
హరిమంత్రము సెప్పఁబడునో యాతఁడు చెందుఁ
సురలోకస్థితుఁడైనను
నరకస్థితుఁ డైనఁ దక్షణంబున ముక్తిఁ. ౨౮౯

ఉ. మానిని ! మన్గుణశ్రవణమాత్రమునం బులకల్ జనించు నె
మ్మేన మనంబులోన మితిమీఱిన సమ్మద మావటిల్లి క
న్గోనల బాష్పముల్ గురియుఁ గ్రొంజెమట న్వెలసిల్లు దేహమె
వ్వానికి వాఁడెపో పరమభక్తుఁడు ముక్తిచతుష్టయార్హుఁడుఁ. ౨౯౦

వ. నాపుడుఁ గమల యిట్లను.

గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు కడచనంగ
శాపమును బాపుకొని నీదు దాపునకును
నిచ్చ రమ్మని యానతి యిచ్చినారు
పిదప ధారుణి యేగతి వెలయుఁ జెపుమ. ౨౯౧

వ. అనిన నారాయణుం డిట్లనియె.

క. కలిఁ బంచసహస్రాబ్దం
బులు చన ధర్మంబు సత్యముం గర్మంబుల్
గలుగవు క్రమక్రమంబుగ
నిలలో వర్ణాశ్రమములు హీనంబులగుఁ. ౨౯౨

చ. అరయ మహాకలిఁ దశసహస్రశరత్తు లతిక్రమింప స
త్పురుషులు ధర్మవర్తనులు పుణ్యులు గణ్యులు వేదవేదులుఁ
సిరిదొరఁ గోరువారు తులసీవనసేవనపావనాత్మకుల్
విరళముగా వసింతురు వివేకవిపాకవిహీనచిత్తులై. ౨౫౩

ఉ. క్రూరులు దాంభికుల్ శఠులు క్రోధమనస్కులు హింసనత్పులా
చారవిదూరు లప్రియు లసత్యవచస్కు లలీకవాదులుఁ
జోరులు ప్రాణిహింసకులు శుంఠలు మూర్ఖులు ద్యూతకారకుల్
జారులు నీతిబాహ్యులు నసహ్యముగా భువి నుండు రెల్లెడన్.

క. తమతమ యాచారంబులు
క్రమముగ వర్జించి యర్థకాంక్ష యవనశా
స్త్రము లభ్యసింతు రిది యు
త్తమమని విప్రాదు లధమతతిఁ గూడి తగన్. ౨౫౫

సీ. సత్యముండదు సర్వజనములకడ భూమి
పండకయుండు భూముండలాధి
పతులు పరితాపహీనతనుందు రంబుసే
నంబులై నదులుండు నగరములును
నరశూన్యములు భయానకములై వర్తిల్లు
గోవులు క్షీరముల్ గురియకుండుఁ
బాలలో వెన్న స్వల్పంబేని యుండదు
వికృతాకృతిని జనవితతి వొలుచు

గీ. అన్ని వర్ణంబు లొక్కటై న్యాయ మన్న
దూరమగు సజ్జనుల మాటఁ జేరకుండు
నయ్యయో! చెప్పశక్యమే యధమమైన
కలియుగంబునఁ గల్గు దుష్కర్మములను. ౨౫౬

క. కొందఱు పొందుదు రత్తలఁ
గొందఱు భ్రాతృసతి గవయఁగోరుదు రక్కట
గొందఱు వేయేటికి యెటు
సందర్భం బటుల జరుగు జారత్వంబుల్. ౨౫౭

క. పదియాఱు వత్సరములకు
ముదిమి యొదవు గుజ్జువాండ్రు బొడముదు రిల ని
ర్వదియేఁడులు గతియించిన
నదియే పూర్ణాయు వందు రఖిలజనులకున్. ౨౫౮

గీ. వత్సరాంతప్రసూతలై వనితలుంద్రు
జరయు రుజయును వెంటనే సంభవించు
వంధ్యలగుదురు తఱచుగా వనితలెల్లఁ
గలియుగపుఁజర్యఁ జెప్ప శక్యంబుగాదు. ౨౫౯

క. కన్యాధనకుక్షింభరు
లన్యాయపథానుచరు లహంకృతియుక్తుల్
మాన్యక్రేతలునై సౌ
జన్యం బొకయింత లేక జనులుందురిలన్. ౨౬౦

క. పున్నమ నమవసమాపుల
నన్నముఁ గుడిచెదరు విప్రులదియొకఁడేలా
జన్నిదము లూడ్చి సంధ్యకు
సున్నయిడుదు రవని విప్రశూన్యముగాదే. ౨౬౧

గీ. బ్రాహ్మణాగారములయందుఁ బాచకాళి
మసలు భగభక్తముల నియమంబు దఱుఁగు
వ్రేలుపొడ వుండుదురు జనుల్ వృక్షతతియు
హస్తమాత్రప్రమాణంబు విస్తరిల్లు. ౨౬౨

వ. ఈ ప్రకారంబు కొంతకాలం బతిక్రమించిన యనంతరంబ. ౨౬౩

గీ. అవని యవనేశ్వరుల కెల్ల నాటపట్టు
గాఁగ నుండుటకతనఁ బంక మభివృద్ధి
జెందుటయు దాని నశియింపఁజేయ విష్ణు
వవతరించెను నొక్క విప్రాలయమున. ౨౬౪

ఉ. పాటిఁ దొలంగి సజ్జనులఁ బట్టి తురుష్కులు ముష్కరంబునన్
బాటులఁ బెట్టుచుండ నలబ్రాహ్మణపుత్రకుఁడైన కల్కి తా
ఘోటక మెక్కి ఖేటకము క్రూరముగా ధరియించి వే నిరా
ఘాటముగా వధించు నలఘాతుకజాతి సబాంధవంబుగన్. ౨౬౫

క. ఖానుల వధించి యంత
స్థానమునొందంగ ధర యరాజక మగుడున్
మానవగృహములు దస్యు
స్థానములై పరఁగుచుండుఁ దాపసవర్యా. ౨౬౬

ఆ. వె. క్షోణితలము నిండ స్థూణాప్రమాణమా
సార మఖిలజంతుఘోరముగను
గురియు నాలుదినము లరుగగా ద్వాదశ
సూర్యు లుదయమగుదు రార్యవినుత. ౨౬౭

గీ. అంత గృహవృక్షలోకశూన్యమగు భువన
మర్కతేజంబుకతన ననంతరంబ
ఘోరకలిపోయి కల్మషదూరమైన
కృతయుగం బేగుదెంచు ధార్మికులతోడ. ౨౬౮

సీ. సకలవేదార్థవిజ్ఞానవిజ్ఞాపన
భాసురభూసురాగ్రేసరులును

బ్రాహ్మణభక్తిసంపాదితైశ్వర్య ప్ర
తాపదిగ్విజయభూమీపతులును
గోకృషివాణిజ్యకులవృత్తి వర్ధిత
ద్రవ్యతోషితసుమార్గణవణిజులు
బాడబక్షత్రియవైశ్యసేవాసమా
సాదితధర్మయుక్పాదజులును

గీ. మగనిమాటను దాటని మానవతులు
స్వకులధర్మంబు వీడని సకలజనులు
సర్వసస్యసమృద్ధమౌ క్ష్మాతలంబు
నగుచుఁ జెలువొందు నాకృతయుగము మౌని ! ౨౬౯

క. దేవీభక్తిపరాయణు
లై వేదోక్తప్రకార మాచారంబుల్
గావించి సకలజను లిల
లో వెలయుదు రఘములకును లోఁబడకుండన్. ౨౭౦

గీ. ధర్మము త్రిపాదములను త్రేతాయుగమున
ద్వాపరంబున రెండుపాదములఁ గలిని
నేకపాదంబునను నటియించు నంతఁ
గొన్నిదినముల కదియును గోల్పోయెను. ౨౭౧

వ. అనుటయు

గీ. భూమి దానంబుచేఁ గల్గు పుణ్యములును
ధరణిహరణంబువలని పాతకము ధాత్రి
దీప మిడుటయు మొదలు ధరాపరాధ
ములును దత్ప్రతీకరణముల్ తెలుపు మీశ. ౨౭౨

వ. అనిన నారాయణుం డిట్లను.

గీ. ధరణి నిచ్చు నెవండు వితస్తిమాత్ర
మాగమజ్ఞున కతఁడు శివాంతికమున
కరుగు ; నుర్వర నిచ్చిన హరిపదమున
భూమి రేణుపరిమాణాబ్దములు వసించు. ౧౭౩

క. భూగ్రామదానములు వి
ప్రగ్రామణులకు నొసంగు వాఁడు విధూతో
దగ్రాఘుండై దేవికి
నగ్రచరుం డగుచు వెలయు ననిశం బనఘా. ౧౭౪

క. తానొసఁగిన దొరు లొసఁగిన
దైనను భూసురులవృత్తి హరియించెను న
మ్మానవుఁడు కాలసూత్రమ
హానరకమునందుఁ గూలు నతికష్టమునన్. ౧౭౫

క. మఱియును నాతని సంతతి
హరియించును, భూమి హీనమగు, సంపదలున్
స్మరణీయములగు, రౌరవ
నరకంబును గలుగుఁ బిదప నారదమౌనీ. ౧౭౬

క. గోమార్గంబుల నుంచక
భూమిని సస్యంబుసేయు మూర్ఖుండును గో
సీమలఁ జెర్వుల దున్నిన
పామరుఁడును నరకమందుఁ బడకుండుడు గే. ౧౭౭

గీ. కామియయి వీర్యపతనము
భూమిని గావించినట్టి పురుషుండు పయ
స్సీమల భూములు చేసిన
పామరుఁడును నరకమునకుఁ బాత్రులు కారే. ౧౭౮

గీ. పంచపిండంబు లీయఁ ద్యజించి స్నాతుఁ
డౌను బరకూపమందు నే మానవుండు
నరకసంవాసియగు వాఁడనారతంబు
స్నానమును నిష్ఫలంబగు మానివర్య. ౨౭౯

గీ. దీపము ధారుణి నుంచిన
పాపాత్ముం డంధుఁ డగును ; బంచజనులఁకుఁ
బ్రాహ్మణపతికిఁ బిండ మీయక
యే పితరుల కిచ్చి నరకమేగును వాఁడున్. ౨౮౦

గీ. రత్నమౌక్తికహీరహిరణ్యములును
శంఖయంత్రశిలాజలచందనములు
పుష్పజపసరదుగ్ధకర్పూరములును
ధరణి నిడువాఁడు నరక మొందఁగలాఁడు. ౨౮౧

గీ. యజ్ఞసూత్రము కుశలు రుద్రాక్షములును
బుస్తకంబును శివలింగమును నెవఁడు
భూమియందు సమర్పించు మూర్ఖజనుఁడు
బ్రహ్మజన్మంబుఁ బొందఁ డెప్పటికి వాఁడు. ౨౮౨

గీ. గ్రహణకాలంబునందు భూకంపమందు
వసుధ ఖననంబు జేసిన వాఁడు ముందు
జన్మమున నంగవై కల్యసహితుఁడగుచు
దుఃఖమును బొందునన నారదుఁడు వచించు. ౨౮౩

—* గంగోత్పత్తి *—

చ. ప్రవిమలమౌచుఁ జిత్తము విభాసిలె నివ్వసుధాసుధాకథా
శ్రవణమున న్మహాత్మ ! దివిజస్థలసుస్థితిఁ గన్న గంగ యా

యవనికి నెట్టు లేయుగమునం దెపు డెవ్వని ప్రార్థనంబుచే
నవతరణం బొనర్చె నిది యానతి యీవె కృతార్థుఁ జేయవే.

క. అని విన్నపంబు సేయుట
యును నారదమౌనితోడ నొగి ననె నారా
యణుఁ డిటు మంధాత్రాదిక్షు
బ్ధనీరనిధిభంగభంగివాచార్భటితోన్. ౨౮౫

ఉ. రాజకరాంబుజాతభిదురప్రతిభాగతిశాతబాణధా
రాజితవైరిసంచయశిరస్స్థమణీముకుటీవిభాళినీ
రాజితపాదపద్ముఁడు ధరాసురరాజసమాజదానవా
రాజితనైజసద్ముఁడు ధరన్ సగరుం డనురాజు రాజిలున్. ౨౮౬

గీ. ఆ సగరుఁడు వివాహముఁ జేసికొనియె
భాసమాననిజశరీరభాసమాన
లైన పడఁతుల వైదర్భి యనెడుదాని
శైబ్య యనియెడుదానిని సంతసమున. ౨౮౭

క. ఆరాజవరుఁడు స్మరసుకు
మారుని నసమంజుఁడను కుమారునిఁ గనె శై
బ్యారామాగర్భంబున;
నారాధనఁజేసె శివుని నన్యయు భక్తిన్. ౨౮౮

క. అంగజసూదనుగృపచే
తం గర్భముతో సమాశతంబు గడపి య
య్యంగన మాంసపుపిండం
బుం గనియెను దాని పూర్వపుణ్య మదేమో. ౨౮౯

క. ఆమాంసపుఁ బిండము గని
తా మనమునఁ జింతనొంది తరుణేందుధరున్

సోమునిఁ గరుణోద్దాముని
వేమాఱు నుతించుచు పనివి పనివి యేడ్వన్.   ౨౯౦

గీ. సూతికాగారమున నున్న సుదతి కడకు
భూసురాకారమును బూని భూతనేత
చేరి మాంసపుఁబిండము జీల్చె నంతఁ
గ్రమత షష్టిసహస్రఖండములు గాఁగ.   ౨౯౧

గీ. ఆశకలములు గ్రీష్మమధ్యాహ్నసమయ
తిగ్మభానుపరిభామృష్ట తేజులయిన
రాకొమరులయ్యె రూపలక్ష్మీకుమారు
లీకొమరు లంచుఁ జూపఱు వాకొనంగ.   ౨౯౨

వ. ఇట్లు య్వ్యాఱువదివేవురు పుత్రులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నంత,

మ హయమేధం బొనరింప నెంచి సగరుం డాత్మోద్భవశ్రేణి నా
హయముల్ రక్షయొనర్పఁబంప నది యన్యావార్యమై భూమిలో
రయమొప్పం జరియించి నాగసదనప్రాంతోర్వి నిల్చెం దపో
నియతిన్ గాలముబుచ్చు నాకపిలమౌని శ్రేష్ఠు పాశ్చాద్దిశన్.

ఉ. సాగరు లాహయం బరుగు జాడఁ గనుంగొనలేక పీక భూ
భాగము లెల్లెడ న్నెమకి వాహముఁ గానక ధాత్రిఁ ద్రవ్వి యా
భోగవతీపురంబు దరిఁబోవుచుఁ గన్గొని రొక్కెటన్ సమ
స్తాగమవేదియౌ కపిలు నాతని వెన్కఁ దురంగమంబునున్. ౨౯౪

క. వైతానాశ్వహరుండగు
నీతాపసియంచుఁ జేరనేగి తపోదీ
ప్తాత్మపరుఁడగు మౌనిని
నీతి సడలి పరిభవింప నెలకొనుకతనన్.   ౨౯౫

చ. అతులతపఃప్రభావుఁడగు నమ్మునికోపదవాగ్ని భస్మసా
త్కృతులయి రాకుమారు లదియెల్లను జారులు దెల్ప నాలకిం
చి తతవిషాదుఁడై యెరియుచిత్తముతో సగరుండు దాపసాం
చితమగు నొక్క పేరడవి చెంతకు నేగెఁ దపోభిలాషియై.

గీ. అతని యాత్మజుఁ డసమంజుఁ డనెడియాతఁ
డభ్రగంగను భూమికి నవతరింపఁ
జేయఁదలపోసి నిష్ఠమైఁ జేసెఁ దపము
లక్షయేఁడులు పిదప కాలగతిఁగనియె. ౨౯౮

గీ. అతని తనుజాతుఁ డంశుమదాఖ్యుఁ డభ్ర
నదిని ధరణికి నవతరణంబొనర్ప
లక్షయేఁడులు గురుతపోదీక్ష సల్పి
కాలయోగంబు కతన సద్గతిని గనియె. ౨౯౯

చ. అతనిసుతుండు ద్రాక్సఫలితార్యమనోరథుఁ డబ్జవాసినీ
పతిపదనీరజాతయుగభక్తివిహారధి శాంతిదాంతసం
స్తుతగుణరత్ననీరధి యశోనిధియైన భగీరథుండు దీ
క్షితుఁడయి నిష్ఠమైఁ దపముసేసె వియన్నదిఁదెచ్చు బుద్ధితో.

ఆ. వె. జరయు రుజయులేక జలపర్ణమారుతా
శనత దేహయాత్ర జరపికొనుచు
నూఱువేలయేండ్లనూనతపంబు నొ
నర్చుచుండి యొక్కనాఁ డతండు. ౩౦౧

సీ. హరినీలమణివిభాస్వరశరీరమువాని
మురళి మ్రోయించు కెమ్మోవివాని
గ్రీష్మసహస్రోష్ణకిరణతేజమువానిఁ
బట్టుపుట్టము మొలగట్టువానిఁ

జతురాననాదినిర్జరనుతాంఘ్రులవాని
ముసిముసినగవుల మోమువాని
భక్తసంత్రాణసంభ్రమమానసమువాని
తోయజమేలు కన్దోయివానిఁ

గీ. ప్రకృతిపరు సాక్షిరూపు గోపాలవేషు
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధాను వరచిరత్న
రత్నభూషణభూషితుఁ బ్రణుతిపాత్రు
బాలకృష్ణునిఁ గనె నేత్రపర్వముగను. 302

క. కాంచి హరిపాదములకు స
మంచితమతి మ్రొక్కి మాటిమాటికి నుతి గా
వించుచు నిటు విన్నప మొన
రించెన్ మది భక్తిగదురఁ గృష్ణునితోడన్. 303

శా. దేవా! సాగరు లాదటన్ సగరు మేధీయాశ్వమున్ రోయ బ
ల్యావాసంబున కేగి యాకపిలురోషాగ్నిచ్ఛటం గ్రాఁగుటన్
దేవద్వేషనతిన్ భువిన్ దిగిచి తద్వీచీస్మృతి న్వారి నెం
తే వీతాఘులఁ జేయనెంచితిఁ దపోనిష్ఠాగరిష్ఠండనై. 304

క. నావుడు నాఫ్రీకాత్ముఁడు
ద్యోవాహినిఁ గాంచి యనియెఁ దొయ్యలి! సగర
క్ష్మావరసుతులను వేగమ
పావనులను జేయఁ జనుము భారతమునకున్. 305

క. నీవాయుస్పర్శనమున
బావనతం బరిఢవిల్లి వారందఱు నా
యావాసమునకు వత్తురు
దేవస్యందనవిహారదీపితులగుచున్. 306

కం. నామూర్తిఁ దాల్చి సతతని
రామయతం దనరుచుండి యనిశము నాదా
ధామంబునందు భక్త
గ్రామణులై యుందు రెల్లకాలంబు రహిన్ 308

క. గంగావాయుస్పర్శము
నం గోటిభవార్జితవృజినంబేని వెసన్
బ్రుంగు నటంచును వేదము
నం గానఁగనయ్యె నదియు న్యాయ్యము గాదే 309

వ. దేనిదర్శనస్పర్శనంబునం గలుగు పుణ్యంబుకంటె సామాన్యదివసంబున మనుజుండు జేయు మాఘసలస్నానంబు పదిగుణంబు లధికంబై యుండు. 310

గీ. కోటిజన్మంబులందుఁ దాఁగొనినయట్టి
బ్రహ్మహత్యాది ఘోరపాపంబులైనఁ
బంచబంగారమై చనుఁ బర్వమందు
మాఘసలస్నానమును జేయుమాత్రమునను. 311

క. అనిపలికి మిన్నకుండిన
వనజవిలోచనునిఁ గాంచి భక్తివినమితా
ననయై వినయముతోడన్
జనవున నిట్లనియె గంగ సంయమివర్యా! 311

మ. అల రాజన్యతపఃప్రభావమున నీయాజ్ఞాప్రకారంబునం
బలుకుంగోమలి శాపకారణమునన్ బ్రహ్మలోకముం జేరి పా
పులచేఁ బ్రాప్తములైన పాపనికరమ్ముం బాపి నే నెప్పు డే
వలనం దేవరపాదము ల్గనుదు దేవా! యానతీవే కృపన్. 312

క. నామనమునఁ గోరిక లేక
నేమేనుండిన సమస్త మెఱుఁగుదువుగదా
యేమని దెల్పుదు నాకుం
గామితముల నొసఁగి వేగఁ గావు మనవ్రుడున్. 303

చ. ఎఱుఁగుదు నీ మదింగల సమీహితమున్ లవణాబ్ధి నాథుఁడై
యతిమురి గారవించు నిను నాతఁ డనంగ మదంశజాతుఁ డ
బ్బురముగ లక్ష్మియంశమునఁ బుట్టితి వీవును గాన మీకు ని
ద్దరకును దంపతిత్వ మమరున్ జగతీత్రియసుప్రసిద్ధమై.

క. ద్వీపవతు లెన్నియుండిన
నీపై మోహంబు మిగుల నెలకొల్పి దయన్
గాపాడుచుండు వారిధి
ప్రాపించున్ వారికంటె బలుసిరులు నినున్. 304

గీ. వరభగీరథకృతనుతిఫణితిచేతఁ
గణ్వశాఖేరితధ్యానకలనచేత
భారతం బాదలి జనం బనారతంబు
పూజఁ గావింతు మది భక్తి రాజలంగ. 305

ఆ. వె. నూఱుయోజనముల దూరమం దుండియు
"గంగ గంగ గంగ గంగ" యనుచు
నుడువు నతఁడు బాసి చెడుగులవలనను
బాయకుండు విష్ణుపదము లలన! 306

క. పాపిసహస్రకృతస్నా
నాపాదితపాపజాల మంతయు మన్మం
త్రోపాసకదర్శనమున
రూపఱు నిక్కంబు జాతరూపనిభాంగీ. 307

గీ. పాతకిసహస్రజనసంస్పర్శనమున
నీకుఁ గల్గిన కిల్బిషానీక మెల్ల
నాదు భక్తుం డొకండు స్నానంబు చేయు
నంతమాత్ర నిష్పచ్చర మగును దరుణి ! ౩౧౯

గీ. ద్వాపినీ ! వినుము సరస్వతీప్రముఖన
దీచయసమక్షమం దఘమోచన మనఁ
గా వసింతువు త్వద్గుణగణన మెచట
నగు నపుడ యానదియె పుణ్యస్థలంబు. ౩౨౦

గీ. సుదతి ! నీదగు రేణువు సోఁకినట్టి
నరుఁడు పాతకియైన నాతరుణమందుఁ
బావనుండగు నిక్కంబు దేవిపదవి
భూమిరేణుప్రమాణాబ్దములు వసించు. ౩౨౧

ఉ. ఖేదమునంగఁ గోర్కెలు కడిందివిచారము వోవనాడి మీ
యందలి భక్తి మామకమహామనువుల్ స్మరియించుచున్ మృతిం
జెందిన మానవావళి వసించును శౌరిపదంబు సేరి యా
నందమువొంది పార్షదజనప్రభుతాప్రతిభాప్రసిద్ధమై. ౩౨౨

క. జ్ఞానవిహీనుం డేనియు
నీ నీరస్పర్శనమున నీగుణనుతితోఁ
దా నసువులు విడిచిన నా
స్థానంబున పార్షదప్రధానుని జేతున్. ౩౨౩

క. ఏయెడనైనను నీనుతిఁ
జేయుచుఁ బ్రాణంబులను ద్యజించు నరునకున్
సాయుజ్య మిచ్చి పార్షద
నాయకుఁడై యుండఁగా నొనర్తును గొమ్మా ! ౩౨౪

మ. ఇదితీర్థం బిదిగాదునాఁగఁ బనియే మెచ్చోటనే నిచ్చతో
మదిలోఁ దావకనామసంస్మరణముం బాటించుచున్ జీవమున్
వదలుం ధాత్రి నెవాఁడు వాఁడు మణిదివ్యస్యందనారూఢిఁ బా
ర్షదసంసేవితుఁడై మదీయపదవిన్ సారూప్యముం బొందెడున్.

వ. ఇట్లు గంగ నామంత్రింబు సేసి. 327

గీ. ఓభగీరథ! వినుము నీ యుల్లమందు
గలుగుకోర్కెలు ఫలియించు కాలమిదియ
చిత్తమునఁ బాదుకొల్పిన బత్తితోడ
గంగఁ గీర్తింపఁ బూజింపఁ గడఁగు మింక. 328

ఉ. నా విని యా భగీరథుఁ డనంతముదంబును బొంది యజ్ఞభు
క్సైవలినిం గనుంగొని వెస న్నుతి సేయుచు శీర్షమున్వపై
మోవ నమస్కరించి యఘమోచను సారసపత్రలోచనున్
వే విధులన్నుతించెఁ దనవెంటనె గంగ చనంగ నంతటన్. 329

వ. అనిన నారదుండు గంగాపూజావిధానం బనుగ్రహింపుఁ డన
నారాయణుం డిట్లనియె. 329

క. స్నానమ్ముసేసి విహితవి
ధానమ్ములుఁదీర్చి సుపరిధానంబుల్ దాఁ
బూని మది దేవషట్క
ధ్యానం బొనరింపవలయు ధర్మజ్ఞుఁ డిలన్. 330

చ. గణపతి విఘ్నశాంతి, కల కల్వలదాయ రుజాపశాంతికిన్,
దినయను జ్ఞానసిద్ధికి, హరిన్ సిరికి, న్శుచియుక్తి కాశుశు
శుణిని, హిమావనీధ్రతనుజాతను ముక్తికిఁ గోరి యే రవా
రణమగు భక్తిఁగొల్తు రలప్రాజ్ఞుల కెల్లశుభమ్ము లయ్యెడున్.

గీ. అట్లుచేయక పూజ సేయంగడంగు
వానిపూజన మగును నిష్ఫలము గాన
దేవపట్టంబుఁ బూజించి తివిరి యిష్ట
దైవతసమర్చనము సేయఁదగునటన్న. 332

గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు గడచనంగ
గంగ యెచ్చోటికేగె వినంగ మిగుల
వేడ్క పొడమెడు నెదఁ జెప్పవే యనంగ
నాతఁ డిట్లనిచెప్పె సంప్రీతితోడ. 333

ఉ. అత్తటి నవ్విలాసిను లహంకృతి లోఁ బొడమం బరస్పరో
పాత్తములైన కోపము లవశ్యము భోగ్యములాటఁ జిత్తముల్
తత్తఱమందఁ దగ్గతులు దాలిచి యా యవధిఁ ధరించి య
త్యుత్తమమైన దేహములతోఁ జనుదెంచిరి శౌరిచక్కికిన్. 334

వ. అనిన నారదుండు, మహాత్మా! విష్ణుపాదాంబుజంబున నుద్భవంబం
దిన మందాకిని బ్రహ్మకమండలు వనియు శివప్రియ యనియుం
బేర్కొనంబడుచుండ నారాయణునకుఁ బ్రియపత్ని యగు టెట్లన
వుడు ; మునీంద్రా! తొల్లి గోలోకంబున రాధాకృష్ణాంగసము
ద్భూతయయి తదంశంబయి యనన్యకన్యకాజనసామాన్యలావణ్యం
బగు ద్రవరూపం బవధరించి నిరతంబు వెన్నునికి సన్నికృష్టయై
యుండ నొక్క నాఁడు, 335

క. గోపికలు గొలువగా రా
ధాపతి కొలువుంబొనర్చుతఱి గంగ హరిన్
జూపు నిలిపి కని మోహో
ద్దీపితయై యచ్చటన్ స్తుతిం గావించెన్. 336

గీ. హరిని గనులారఁ గనుగొన్నయంతఁ బోడమె
నెడఁదఁ గడలేనిమోహ మీపడఁతి కపుడు
లజ్జయును దోడఁ జనుదెంచె నిజ్జగమునఁ
దరుణి కెందులకేని స్వాతంత్ర్యమున్నె. 338

ఉ. ఆదళదబ్జనేత్రి మది నాపఁగరాని తమిన్ గడంగి దా
మోదరునిం గనుంగొనుచునుండెను దువ్వలువ న్మొగంబు నా
చ్ఛాదనమాచరించి విహసన్ముఖచారువిలాసయై; ధరన్
మీఁదుఁ దలంప రంగనలు మిక్కిలిమోహము గల్గుపట్టునన్.

గీ. తెప్పవేయక మదిలోన నుప్పతిల్లు
కామమును లజ్జయును సతిగౌరవంబు
వెల్లిసేయంగ మూర్ఛలోఁ బెనఁగొనంగఁ
జేష్టలఁ దొఱంగి నిల్చె రాజీవనేత్రి. 339

సీ. ఒకచక్కి గోపికానికరమ్ము మణివేత్ర
పాణులౌచును బరాబరులుసేయ
నొకయోర కిన్నరీనికురుంబము బలసి
సాహోనినాదముల్ సల్పుచుండ
నొకచాయ నప్సరఃప్రకరంబు కవగూడి
చెలువార నాట్యముల్ సేయుచుండ
నొకవంక నిర్జరీవికచాంబుజాక్షులు
ప్రమదంబుతోఁ జామరములు వీవ

గీ. మంజులానంతరత్ననిర్మాణమైన
రథమునందు వసించి యారాధ యటకు
రమణ నేతెంచి హరిఁ గాంచి రథము డిగ్గి
నాథుకడ కేగె మందయానంబు గదుర. 340

ఉ. శౌరిపదాంబుజంబులకు సాగిలి మ్రొక్కి తదుక్తసర్వవా
చారస మారగించుచును సంభ్రమ మొప్ప నమస్కరించు నా
భీరకులాంగనాతతిని ప్రేమగడల్కొన సర్వపద్ధతిన్
గారవమాచరించి యట గద్దియఁ దా వసియించె నొయ్యనన్.

క. భయమున్ సంభ్రమము నతివి
నయము న్నిగులన్ మనమ్మునం బొదలఁగ గం
గయును వెడలి తచ్ఛరణ
ద్వయికిం బ్రణమిల్లి శౌరివలపట నిల్చెన్. ౩౮౨

చ. కలికి తదాననాంబుజవికాసములం గనుఁగొంచు నాత్మ ని
క్కలియగు మోహభారమునఁ గిడ్వడి యాఁదలవాంచి యన్యచిం
తలు దిగఁద్రావి యుండె నటఁ దద్గతమానసయై నితాంతమున్
వలపుగలట్టిచోట ప్రతిబంధము గల్గిన నట్టులేకదా. ౩౮౩

క. అంతట రాధికయును ద
త్ప్రాంతంబున నుంటఁజేసి యాచ్చైదము ల
త్యంతముఁ జూచుచు మదికి
న్వింతగఁ గన్పట్టి కోపవిహ్వలమతియై. ౩౮౪

ఉ. మోవి చలింపఁ జిర్నగవు మోమున నొప్ప నితాంతశాంతవా
చావిభవంబుదోఁప హరి చక్కని దృష్టి నిగిడ్చి పల్కె ని
ట్లావల కొల్వులోపలి వయస్యలహో యన గంగ హో యనన్
దేవతలెల్లఁ దల్లడిల దీపితరోషకషాయితాక్షియై. ౩౮౫

ఉ. దేవరపార్శ్వమందు భవదీయముఖాంబుజ మాస్థఁ జూచుచున్
భావములోనఁ బుట్టు తమి పైకి వెలార్చుచు నవ్వుమోముపై
ఠీవి యెసంగఁ బయ్యెద ఘటించుచుఁ గంటకితాంగియౌచు మూ
ర్ఛావశయయ్యె నీయువతి సంశయమేటి కెవర్తు చెప్పుమా.

క. ఈ చేడియపై నిప్పుడు
నీచిత్తము మిగుల మోహనిచితం బనియే
సూచింపఁబడియె నికనా
లోచన యేటికి నిజము బలుకుము బిరానన్. 382

ఉ. కాతరతాప్తిలేక దరిగా వసియించిన నన్ను గోపయో
షాతతి నేనిఁ జూడక యసంగతమంచుఁ దలంపఁబోక యీ
నాతికిఁ జిక్కఁ జేసితి మనం బవురా! యిదియెంత జంతరా!
ఘాతుకవృత్తి కిట్టు లొడిఁగట్టిన నీవను నమ్మలింతువే. 383

ఉ. ఈతటి నిద్రికొన్నియన నేటికి నెప్పటి కష్టె యిట్టి నీ
చేతలు వేనవేల్ గని విశేషము నీయెడఁ గల్గునట్టి సం
ప్రీతిఁ దొలంగఁజాల కురరీకృతనై సహియించుచుంటి స్త్రీ
జాతికి మీకుఁ బోలెఁ దగుసాహసముండునె నూతనప్రియా!

క. ఈ కామినిఁ దోడ్కొని గో
లోకంబున నుండి యెందులోకంబులలో
నేకడకైనను బొమ్మా!
నాకడ వసియింపఁ గీడనంతము సుమ్మా. 391

ఉ. చందనవాటియందు విరజాసతిఁ గూడి రమించునాఁటి నీ
చందముఁ గాంచు నాపలుకుజాడనె నీవు తిరోహితత్వముఁ
జెందిన యంత నాకును ప్రసిద్ధము గాదె నదీస్వరూపముఁ
బొంది భవద్వ్యశక్తినతిఁ బ్రబోధము చేయుచునుండె నేటికిన్.

వ. కోటియోజనవిస్తీర్ణంబును, చతుష్కోటియోజన దైర్ఘ్యంబును
గలిగి విరజానదినాఁ బ్రసిద్ధంబగుట యెల్లరకుం దెల్లంబుగాదె.

చ. ఇరవున కేగు నన్నుఁగని యిప్పుడిసూ యద నంచు నెంచి చె
చ్చెలి నదిఁ జేరనేగి తమిచే ' విరజా! విరజా! ' యటం చొగిన్

మొఱయిడు నీవు మొఱ్ఱ విని పూర్వపురూపము సిద్ధయోగముం
దొరసినయంత నాచెలువతో రమియించితిగాదె యచ్చటన్.

క. ఆరమణితో రమించిన
కారణమున వార్ధిసప్తకం బాత్మజులై
ధారుణి విలసిలుచుండును
రారయఁ బ్రత్యక్షసాక్షులై యిప్పటికిన్. 3౫౪

చ. తతకుసుమాంచితం బయిన తల్పమునం బవళించి నీవునున్
గుతుకముమీఱ శోభ యను గోపికతో రమియించుచున్ దిరో
హితుఁడవుగావె నన్నుఁ గని? యింతి తటాలున చంద్రమండల
స్థితిఁ గొనదే? మదిం గనరుఁజెందితినే? యపుడైన నచ్యుతా.

వ. శోభాసంత్యక్తంబగు శరీరం బతిస్నిగ్ధ ప్రభాన్వితంబై యుండం
గాంచి డెందంబునందు వందురి యద్దేహంబు నైకంబు నైకం
బుగ విభజించి రత్నంబులకును స్వర్ణంబునకును రమణీమణి
ముఖంబులకును జందురునకును గిసలయంబులకును సుమంబు
లకును బక్వఫలంబులకును రాజగృహంబులకును దేవాలయం
బులకును నూతనపత్రంబులకును దుగ్ధంబులకును నీవిచ్చితి.
మఱియును, 3౫౬

మ. మును బృందావనవాటిలోనఁ బ్రభయన్బ్రాఁబోఁడితోఁగూడియుం
డినచో నచ్చటికేగుదెంచిన ననున్వీక్షించి యంతర్ధనిం
గనవే! యాప్రభ దేహముందొఱఁగి శోకంబూరఁగాఁబోయి యా
వనజాప్తుని మండలంబుననె యావాసంబుఁ గావింపదే. 3౫౭

వ. ప్రభావిసృష్టంబైన దేహంబు తేజస్సముజ్జ్వలంబై తీవ్రంబై యుం
డుటం గాంచి యారమణి యందలి ప్రేమాతిశయంబునఁ దోడం
బుగా విభజించి కొంత హుతాశనునకును యక్షులకును దేవత

లకును విష్ణుభక్తులకును సర్వంబులకును బ్రాహ్మణులకును మును
లకును రమణులకును బంచియిచ్చుట లిప్పటి కయినను మఱవ
వచ్చునే. 3గ౧

చ. అలరు వసంతకాలమున యందు మనోజ్ఞమణీగణప్రభో
జ్జ్వలమగు హర్మ్యమం దలరుశయ్యపయిం దమి నీవు శాంతియన్
లలనయు ముచ్చటందవిలి నావగు శబ్దము విన్నమాత్రి నా
వల కరుదెంచినా వెఱుఁగవా! చెలి వీడెను దేహమయ్యెడన్.

వ. పదంపడి యాసతి శరీరంబు విభజించి విపినంబులయందును నలువ
యందును శుద్ధసత్వస్వరూపిణియగు మహాలక్ష్మియందును దావ
కమంత్రోపాసకులయందును శాక్తేయులయందును తపోనిరతుల
యందును ధర్మతత్పరులయందును నివసింపంజేసి తిదియునుంగాక.

మ. క్షమతోడన్ రమియించి యాయలరుసెజ్జంజేరి యశ్రాంతవి
శ్రములై మున్నొకనాఁడు మైమఱచి నిద్రింజెంది యున్నట్టియా
సమయంబుంగని నెచ్చెలుల్ దెలుప నిశ్శబ్దంబుగా వచ్చి నే
మిము మేల్కొల్పుట నీవెఱుఁగనిదియే, మేల్మేలు నీచెయ్దముల్!

ఉ. అచ్చట నిద్రఁజెందునపు డల్లనఁ బూవులసెజ్జపజ్జకున్
జొచ్చియు కౌస్తుభంబు మణిశోభితకుండలయుగ్మకంబునున్
బచ్చనిమేల్మివల్వ వనమాలయు ముచ్చిలి మీరు మేల్కొనన్
నెచ్చెలపిండు బెల్ప గరుణించి యొసంగ నె? నీ వెఱుఁగవే! 3౬౨

వ. అప్పటి పాపంబును బాపికొననోపక కాదే కృష్ణవర్ణుండవైతి;
క్షమయును దేహంబుఁ ద్యజించి పుడమికిం బోయినఁ దత్తనూ
విలాసంబు లతిరమణీయంబు లగుటంజేసి వాని విభజించి వైష్ణ
వులకును దుర్బలులకును దేవతలకును బండితులకును బంచి
యొసంగితి; వింకను నీదౌష్ట్యంబులు దెలుప ననంతంబులైన గాథ

లై చను నని పలికి లజ్జావనతాననయై యున్న గంగ కభిముఖియై
క్షణక్షణవివర్ధమానకోపరూక్షేక్షణయై యొద్దియే నొక్క నుడి
వల్కు సమయంబున. ౩౬౩

ఉ. గంగయు సిద్ధయోగమును గైకొని 'ప్రోవు మనాథనాథ' యం
చుం గమలాక్షుపాదమునఁ జొచ్చెను; రాధయు రోసమెత్తి యు
త్తుంగమహీధరంబులును దోయధులు న్నిధు లుర్విగల్గు త
క్కుంగలచోటులున్ నెమకి కోరిక తీఱక యాగ్రహంబునన్.

క. వైకుంఠంబున ద్రుహిణుని
లోకంబున యందు స్వర్గలోకంబున నా
యాకడలన్ వెదకియు మం
దాకినిఁ గన్గొనక విసిగెఁ దత్కాలమునన్. ౩౬౪

ఉ. ఇలయెల్లన్ జల మిల్లయయ్యె; మృతదేహావ్రాత దేహచ్ఛటా
కులమై యెల్లెడలందు మానవులయాక్రోశంబు మిన్నంటగా
జలజప్రోద్భవచంద్రశేఖరులు నాశాపాలురుం గృష్ణుతోఁ
దెలుపంగావలెనంచు వేచనిరి తద్విజ్ఞాసముత్సాహులై. ౩౬౫

క. గోలోకంబున గోపిక
లోలిన్ భజియింప రాధయు న్మణిపీఠిన్
గ్రాలఁగఁ గొలువుండిన గో
పాలుని దవుదవులఁ గని రవారితభక్తిన్. ౩౬౭

వ. కని కరకమలంబులు నిటలతటంబున ముకుళించి యనేకప్రకా
రంబుల వినుతించిన నమ్మహాత్ముండు వారల నీక్షించి సాదరం
బున నిట్లనియె. ౩౬౮

ఉ. వ్యాళశయాన! స్వాగతమె, వారిజసంభవ! సేమమే, దిశా
పాలకులార! మీకును శుభంబకదా, భయసంభ్రమంబు లి

ల్లల మదంఘ్రియందు వసియించె భయంబున గంగ? దీనికై
చాలశ్రమంబుఁజెందితి రొసంగెదఁ దోడ్కొనిపొండు చెచ్చెరన్.

ఉ. తోకొనిపోయి దీని నకుతోభయగా నొనరింపుఁ డన్నఁ బా
మీఁకరగర్భుఁ డాత్మ మితిమీఱిన సంతసమంది రాధ న
స్తోకపుభక్తితో ముఖచతుష్టయనిర్గతవేదఘోష మా
శాకుహారంబుల న్వెలయ సంస్తుతిఁజేసి నతోత్తమాంగుఁడై

ఉ. శౌరియు నీవు గొల్లమెలచానలునుం గుమిగూడి రాసకే
ళీరతి నున్నవేళఁ గడలేని శ్రమాంబులు మీకు మేనులన్
సారెకు నుద్భవించి యొకచాయ సమేళనమొంది గంగయై
చారువిలాసమొప్పఁగ రసప్రకృతింగనెఁ జుమ్ము రాధికా. ౩౭౦

గీ. యుష్మదంగంబువలన సముద్భవించెఁ
గాన నీగంగఁ గూఁతునుగా ననుగ్ర
హించు టుచితంబుగాని కోపింపఁదగదు
గర్భవైరంబు తల్లి కక్రమముఁగాదె. ౩౭౧

చ. నిరతము నీ పదాబ్జములు నెమ్మి భజించుచు నీదు మంత్రసం
స్మరణము చేయుచున్ లవణసాగర మున్నీఁ జరించువేళలన్
వరుఁడయి యాదరించును గృపామతితోడ జనార్దనుండు నిన్
గురువగు ప్రేమఁ జూచును వికుంఠపురంబున నీకు నాథుఁడై.

గీ. ఎచటి కేతెంచినను గంగ కీరుగారె
తల్లిదండ్రులు పతియు సద్గతియు నని
ధాతపలుకుల కులికి రాధాతరుణియుఁ
గృష్ణుఁ గీర్తించె నంత రోచిష్ణుఫణితి. ౩౭౪

ఉ. అంతఁ దదంతరంగమున యం దతిశాంతినిఁ బూని రాధికా
కాంత పదాగ్రభాగమునఁ గ్రాలెడుగంగను ప్రేమఁ గన్గొనన్

స్వాంతమునం దనంతమగు సంతసమంది విధాత తజ్జలం
బెంత కమండలంబున మహేశుఁ డొకింతయుఁ దాల్చి రాదలన్.

వ. మఱియు నా గంగకు రాధికవలన నేభయంబును గలుగకుండ రాధామంత్రం బుపదేశించి యామనురత్నంబునకు సామవేదోక్తంబగు పద్ధతిని స్తోత్రకవచపూజావిధానధ్యానావాహనాది సమస్తంబును దెల్పె; నంత గంగయు రాధామంత్రోపాసనంబుఁ గావించి వైకుంఠంబునకుం జనియె. తదనంతరంబ గోవిందుండు పద్మభవాదులంగని సస్మితాననుండై యిట్లను మీ రిచ్చటి కరుదెంచిన కార్యం బలవడియెఁగదా కాలగమనంబు నెఱుంగుట శక్యంబు కా దదెట్లంటేని. 326

మ కుతలంబెల్ల జలప్లుతింగనియె వైకుంఠంబుదక్కం జగత్త్రితనానావిధజీవరాసులు నశించె న్మత్పురోభాగసంగతిఁ గావించిన మీరు దక్క నిదియేకల్పాంతమై తోఁచె నీవతివేగంబున సృష్టిచేయు మికఁ బ్రహ్మాండంబుఁ బ్రాగ్విశ్వరీన్.

క. గంగయును బిదప నేతే
రంగల దిఁక నన్యలోకరచనం బొనరిం
పంగడఁగుదు నే నని చని
యెం గృష్ణుం డంతిపురికి నెంతయుఁ బ్రీతిన్. 327

వ. విష్ణుపాదనిర్గతయగుట గంగ విష్ణుపది నాఁబరఁగె. 328

క. ఇది గంగోపాఖ్యానము
చదివిన వ్రాసినను వినిన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు గలిగి తుది మో
క్షదమై తగు నినిన మౌని సంతసమందెన్. 330

—* గంగా విష్ణు సంబంధకారణ కథనము *—

క. కలిమిజవరాలు వాణీ
నలినాక్షియు గంగ తులసినాఁ జను భార్యల్
నలువురు కలరని వినుదు
నలమురితాల్పునకుఁ దొల్లి వారలలోనన్. 3౮౧

క. వైకుంఠంబునకున్ మం
దాకిని యొక్కరిత చనియె నని విందును దా
నేకరణి భార్యయయ్యె హృ
షీకేశున కద్ది తెలియఁజెప్పు మహాత్మా! 3౮౨

వ. అనిన నక్కథకుం డిట్లని చెప్పందొడంగె. 3౮3

క. మిన్నేరు మున్ను చనియెను
వెన్నునిపదమునకు నలువ పిదప నరిగెఁ దా
వెన్నాడి వారిజాతభవ
భ న్నెలకొనియున్న యభ్రవాహినిఁ గాంచెన్. 3౮౪

క. కాంచి సతీయుతుఁడగుచు వి
రించి మురారికి నమస్కరించి వినుతిఁ గా
వించి నెఱి నిట్లనుచు వచి
యించుట కుత్సాహమందు నీసమయమునన్. 3౮౫

క. తేజస్విని యతిమానో
ద్వేజితయగు రాధవలని భీతిన్ గంగాం
భోజాక్షి విష్ణుచరణాం
భోజములన్ డాఁగె నాత్మఁ బొదలెడు నార్తిన్. 3౮౬

క. అపు డెల్లభూమిభాగము
లపగతనీరమ్ములగుట నాత్మ నెఱిఁగి త

ద్వీపదపనోదార్థము నే
నపరిమితానంద మెనసి యద నిది యనుచున్. 3౮౭

ఉ. సరసిజనేత్రు సన్నిధిని సాంతముగా వివరించిచెప్పఁ ద
చ్చరణసరోజమం దణఁగి శాంతివహించిన గంగఁ దా బహి
ష్కరణమొనర్చె విష్ణు వదికన్గొని రాధికమాత్ర మిచ్చి స
త్వరముగఁ జేసితిన్ ధరణిభాగములన్ జలపూరితంబుగన్.

క. ఈగతి సమస్తగోళక
భాగంబున నీరు నించి వనజాక్షునకున్
సాగిలి యీసతి దోడ్కొని
యోగతుఁడనునైతి నీ సమక్షమ్మునకున్. 3౮౯

వ. అని యిట్లు పలికి కృతాంజలియై, 3౯౦

చ. సరసుల నగ్రగణ్యుఁడవు జాణవు నీవును నీమెయున్ బర
స్పర మనుకూలమౌను చెలువం బనఘం బది యట్లులుండ నీ
తరుణిని నాదరించు మిది తద్ద మరులొని వచ్చెఁ గాన నే
కరణిని గాని యీసతిని గాదన కీవు పరిగ్రహింపుమా. 3౯౧

క. తనయంత వలచివచ్చిన
వనితామణిఁగూడి భోగపరుఁడై యుండున్
జనుఁగాని యొల్లననుచో
ఘనతరసౌఖ్యంబు లెట్లుగలుగుం జెపుమా. 3౯౨

క. నూతనయావనరేఖో
పేతశుభాకారమైన యీసతిని గృపా
న్వీతుఁడవై యిపుడ జగ
త్ఖ్యాతిగ వరియింపు మీవు గాంధర్వవిధిన్. 3౯3

చ. అని వచియించి గంగను సమర్పణఁజేసి సరోజసూతి దాఁ
జనియె ; ననంతరంబ హరి సంతసమంది ప్రఫుల్లపుష్పచం
దనసమలంకృతంబయిన తన్వికరాంబుజముల్ గ్రహించినం
తన జనియించెఁ గాంతకు నితాంతము సాత్త్వికభావముల్ మెఱయన్.

చ. అది యదనంచు నెంచి యసురారి సురాపగఁ గౌఁగిటన్ ముదం
బెదఁ గదురంగఁ దార్చుచు నహీనశుభోన్నతిఁ బొందుచుండె నిం
పొదలెడు చాడ్పున న్నతత ; ముర్వికిఁ బోయినగంగ యీగతిన్
బదపడి పద్మనేత్రునకు భామినియై సుఖమందె నారదా ! ౩౯౫

గీ. తోయజాతాక్షుపదనఖోద్భూతయగుట
విష్ణుపది యన్నపే ర్జగద్విదితమయ్యె
సరససంభోగసౌభాగ్యగరిమ నెనసి
యుచితరానంద మొందుచునుండె గంగ. ౩౯౬

ఉ. ఈగతి కొన్నివాసరము లేగినపిమ్మట గంగ భర్తృసం
యోగము గల్గియుండుటకు నోర్వక పల్కవెలంది లోన ని
గ్రాహ్యగరిమంబునం గడుగయూళితనంబున నుండెఁ ; గాంతలే
లాగునసైంతు రాత్మపతిలాలితమానవతీసమున్నతిన్.

క. ఇలకుం బోయిన కలుముల
చెలితోడ నుతులు మువురు శ్రీవిష్ణునకున్
దులసీసతితోఁ గడుకొని
నలువురుసతు లందు రుర్వి నారదమౌనీ. ౩౯౮

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. ౩౯౯

క. శ్రీమన్నారాయణుప్రియ
కోమలి తులసి యెటుగుపెట్టు ? కులమెద్ది ? హరిం

గామించుటకై తానే
మేమి తపమొనర్చెనో వచియింపు మహాత్మా! ౪౦౦

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లను. తొల్లి భగవదంశసముద్భూతుండగు దక్షసావర్ణి యను మనువుగలండు. అతనికి బ్రహ్మసావర్ణియు నతనికి ధర్మసావర్ణియు నతనికి త్రిసావర్ణియు నతనికి వృషధ్వజపాదసేవనాపరాయణుండగు వృషధ్వజుండును జన్మించిరి.

ఉ. అద్రిసమానధీరుఁడగు నావృషకేతుఁడు శర్వభక్తిని
ర్నిద్రమనఃప్రమోదము గణించుచుఁ దత్కరుణాసమాగతా
క్షుద్రసమస్తభోగముల శోభితవైభవుఁడై చెలంగుచుఁ
భాద్రపదంబునందు సలుపండు రమాపదపూజనావిధిఁ. ౪౦౧

ఉ. శర్వమయంబు సర్వమని స్వాంతమునం దలపోసి తత్కృపా
గర్వితచిత్తవృత్తి నొకకాలమునందును గొల్వఁబోఁడు సౌ
పర్వచయంబు వాణిఁ గొలువం డొనరింపఁడు జన్నముల్ సుప
ర్ణార్వనిపూజయన్నఁ బరిహాసము జేయును బుద్ధిహీనుఁడై.

క. ఒండుఁ దలపోయఁ డెద బ్ర
హ్మాండం బఖిలంబు నింద్యమంచు నతం డు
ద్దండత నుండుటఁ గని మా
ర్తాండుం డురువిలయభీకరాకారుండై. ౪౦౪

ఉ. లోకవిలోచనమ్ము మదిలోపల మాటికిఁబుట్టు కినుకమై
"నో కలుషస్వభావ! వినరోరి మదంబున సర్వదేవపూ
జాకలనంబులన్ దొఱఁగి జాల్మునికై వడి నుండుటఁ హత
శ్రీకుఁడవై చరింపు" మని చెచ్చెర శాపమొసంగె నంతటఁ.

ఉ భవుఁ డశ్రాంతవివర్ధమానగురుకోపప్రిస్ఫురద్దీప్తభై
రవుఁ డై శూలము కేలఁ దాల్చి నలినీపాణిసేను భంజింతునం

చు వెసంబోవుడు నేఁడుగాదె తుదియంచుం గశ్యపోపేతుఁడై
రవి వెన్నిచ్చి సరోజసూతి సభఁ జేరంబోయె ఖిన్నాత్ముఁడై.

మ. విధుజూటుండు పలాయితుండగు రవి న్వీక్షించి తర్జించుచు
న్విధిగోష్ఠీస్థలిఁ జేరె; ధాతయుఁ గడుర్ భీతిల్లి తద్వీక్షణ
వ్యధితస్వాంతసమేతకశ్యపతదీయాత్మోద్భవోపేతుఁడై
మధువిద్వేషణు దర్శనంబుఁ బొనరింపంబోయి కాంచెర్ హరిర్.

మ. భయమున్ భక్తియు సంభ్రమం బెదలఁ బర్వ న్గశ్యపుండున్ హరి
ద్దయుఁడున్ బంకజసూతియు న్మకుటరత్నాభీషులర్ దత్పద
ద్వయికిర్ హారతులిచ్చి మ్రొక్కులిడి సంత్రాసంబుతో సంభ్రాత
స్మయులై తెల్పిరి భర్గుకోపగతిబీజం బెల్ల నాద్యంతముర్. ౪౦౮

ఉ. కాంచనచేలుఁ డర్యముని కాతరవృత్తినిదానమెల్ల నా
లించి యభీతిముద్రనిడి లేనగ వొప్ప వచించెనిట్లు " చ
క్రాంచితపాణినై కడురయంబున నచ్చటికేగి నన్ను సే
వించినవారి కార్తి ప్రభవించిన పట్టునఁ బ్రోచివచ్చెదర్. ౪౦౯

మ. నలుమోముల్గలవేల్పునై జగముల్ గల్గింతు, శిక్షింతు న
య్యళికాక్షాకృతి, సర్వలోకములు నేనై యుందు ; నాకుక్షిలో
పల డాఁతు న్జగముల్ లయాంతమున సర్వవ్యాపినై దు న్వని
శ్చలవృత్తిం ద్రిగుణాత్మకంబయిన తేజంబూని వర్తించెదర్.

ఉ. ఇంచుక భేదమెన్నఁ గలరే శివుఁ డన్నను నేనరర్ విత
ర్కించినచో శివుండనఁగఁ గేవలుఁడే యవిషహ్యవిక్రమా
భ్యంచితతేజుఁ డెందు నొకఁడైన నసాధ్యములే దతండ సృ
ష్టించును సూర్యకోటిఁ బ్రకటించు విరించనకోటి నొక్కటర్.

చ. అతఁ డతిలోకశక్తియుతుఁడైనను నాంతరవృత్తి మద్గుణ
స్తుతి నొనరించు మన్మనువు చూచుచు నాదృతిమై దివానిశం

బతులితభక్తిఁ బంచవదనాబ్జములన్ వచియించు వాని కే
నతులొనరింతు వాసికిని నాకును లేదు ప్రభేదమెంచినన్. ౪౧౨

క. నను సేవించెడు మనుజుల
కనుపమభోగంబు లీయ నాకాంక్షింతున్
జనుఁ డింక మద్వరంబున
వినిహతభయులగుచు వేగ స్వేచ్ఛావృత్తిన్". ౪౧౩

వ. అని బ్రహ్మాదుల నూరార్చె నట్టి సమయంబున, ౪౧౪

మ. శయకంజంబున శూలమున్ ద్రిపురరక్షఃకాల మొప్పన్ జగ
త్త్రయసంక్షోభ్యనిలానుధావనకళాధౌరేయమున్ వాహమున్
రయమూరన్ దుమికించుచుం గమలినీప్రాణేశు నిర్జింపఁగా
లయకాలాకృతిఁ జొచ్చె రుద్రుఁడు మహాలక్ష్మీపతిస్థేమమున్.

ఉ. వాసుకిభూషణుండు వృషవాహనుఁ డయ్యెన డిగ్గి భక్తిసం
వాసితచిత్తుఁడై కనకవాసునకు న్నతులాచరించె వా
ణీసఖుఁ డట్లు గశ్యపుఁడు నీరజబంధుఁడు భక్తియుక్తి సం
త్రాసితులై యొనర్చిరి కృతాంతవిరోధికి వందనంబులన్. ౪౧౬

ఉ. బాలశశాంకశేఖరుఁడు వాసవరత్నచిరత్నకాంతులన్
గ్రాలెడు గద్దెయం దసురఖండనపార్శ్వదపాణిచామరాం
దోళనజాతవాతపరితోషితుఁడై వసియించియుండ నా
వ్యాళశయానుఁ డర్ఘ్యమసమాదరుఁడై హరుఁ గాంచి యిట్లనెన్.

మ. "నిటలాంతస్ఫుటదగ్నివీక్షణ ! భవానీనాథ ! నీ విప్పుడె
చ్చొటకుం బోవఁదలంచి, తేమిపని యిచ్చోనున్నదే ! రోష ము
త్కటమై మోమునఁ దోఁచుచున్నయది దైత్యశ్రేణి దర్పంబునన్
జటిలోకంబున కెగ్గుఁజేసిరొకొ రోసంబూన నీకేటికిన్". ౪౧౮

ఉ. శ్రీధరుఁ డెర్గి యుండియు వచించిన పల్కుల నాలకించి యా
భూధరధన్వి యిట్లనియెఁ బూజ్యుఁడు భాగవతుండు నాకు ప్రా
ణాధికుఁడైనవాఁడు కలఁ డావృషకేతుఁడు వానిఁ గాంచి ఛా
యాధవుఁ డాదరింపక దురంతముగా శపియించెఁ గావునన్.

ఉ. వాని వధింపనెంచి యనివార్యముగా నిటువంటి కోపమున్
బూనితి నేఁడు; వాఁడు కితవుండయి తావకసన్నిధానమం
దే వసియించుటం గని వధింపఁ దలంపక యుంటిఁగాని త
న్మానము ప్రాణముం గొనక మానుదునే మఱియొందు నిల్చినన్!

ఉ. ధ్యాననిరూఢినైన హృదయంబుననైనను స్తోత్రశక్తిచే
నైనను నాపదల్గలుగునప్పుడు నీ శరణన్నమాత్ర ద
వ్వైనను పోయి ప్రోతువు జరామయమృత్యువివర్జితాంగులం
గా నొనరించి సన్నిధిని గల్గెడివారలఁ బ్రోవకుందువే !

క. నాభక్తుఁడు వృషకేతున
కీ భానుఁడు గడఁగి శాపమిచ్చెను "నిహత
శ్రీభాగ్యుండవు" కన్మని
యా భూపతి కింక బ్రతుకనగునే ధరణిన్. ౪౨౨

వ. అనినఁ జిఱునవ్వొలయ నారాయణుండు హరున కిట్లనియె. ౪౨3

క. అరగడియ యయ్యె నిచ్చట
తెరగంటులమానమున నదిం గన ధరలో
నిరువదియొక్క యుగంబులు
జరిగెను జను మింక హర! నిజనిలయమునకున్. ౪౨౪

గీ. చచ్చి చిరకాలమయ్యె వృషధ్వజుండు
నాతనికిఁ బుత్రుఁడగు రథకేతుఁ డీల్గెఁ

ధర్మకేతుండు మఱి కుశధ్వజుఁ డనంగఁ
గలరు పుత్రకు లిద్ద రాక్ష్మాధవునకు. ౪౨౫

ఉ. వారును సూర్యశాపమున భాగ్యవిహీనతచే రమాతప
స్యారతులై సదాసుజనసంగతులై మునివృత్తులైరి త
ద్దారలలోన నొక్కతెకు ధారుణి లక్ష్మి జనించి దుఃఖని
స్తారక మాచరించు వసుధావరులం దగఁజేయు ధీరులన్. ౪౨౬

మ. మృతుఁడయ్యె న్భవదీయదాసుఁడిఁకఁబొమ్మిమ్మా! కోపమేలంచుఁ బ
ల్కి తిరోధానమునర్చె మాధవుఁడు; పంకేజోద్భవుండుం దిరో
హితుఁడయ్యెన్; రవికశ్యపుల్ సనిరి; భూభృద్ద్వయుల్ శాంతిపూ
ర్ణతముండై తపముం బొనర్పఁజనియెన్ గైలాసశైలంబునన్.

వ. అనిన మహాత్మా! ధర్మధ్వజకుశధ్వజుల చరిత్రంబు వినిపింపు
మనిన నారాయణుం డిట్లనియె ౪౨౮

ఉ. ధర్మకుశధ్వజాఖ్యవసుధావరు లుగ్రతపంబొనర్చి యా
భర్మమకూలుపేరియసికృపన్ ధనధాన్యసుతాదిలాభము
ల్పేర్మి గ్రహించి యెల్లపృథివిం బరిపాలన మొప్పఁజేసి దు
ష్కర్మవిదూరులై సకలసంపద లందుచునుండి రిర్వురున్. ౪౨౯

క. అందుఁ గుశధ్వజభూపతి
సుందరి గర్భంబుఁదాల్చి శుభదినమున న
య్యిందిరకళచేఁ దానొక
నందని సుజ్ఞానలక్షణం బ్రసవించెన్. ౪౩౦

వ. అబ్బాలామణి వేదవతినాఁ బేరొంది దినదినప్రవర్ధమానయై శ్రీ
నాథుండు తనకుం బ్రాణనాథుండు గావలయునని తలంచి, ౪౩౧

మ. ఒకమన్వంతర మంబునం దపము నత్యుగ్రంబుగా సల్పి సా
క్షాక రూపప్రతిభావయుఃకలనఁ జక్కన్నిమించుచున్నట్టి బా

లికతో నయ్యశరీరవాణి తగఁబల్కె “ నీకు శ్రీవిష్ణు విం
కాకజన్మంబున భర్తయౌ ” నని వ్రతోద్యోగంబుమాన్పింపఁగన్.

క. ఆనాదము విని తపముఁ
మానక ముదమంది గంధమాదనశైల
స్థానంబునందుఁ బిదప న
నూనముగాఁ దపముసేయుచుండఁగ నంతన్. ౪౩౩

క. రావణుఁ డేతెంచుటయును
భావమునం గలఁగి యర్ఘ్యపాద్యాన్వితునిం
గావించిన బాలామణి
తో వాఁ డిటుపల్కె నెదఁగుతూహలమొదవన్. ౪౩౪

చ. కలకలనవ్వునెమ్మొగము గాత్రమ్ములుం దులకించు పెన్నెరుల్
తళతళ లీను మేను దెలిదామరల న్నిరసించు కన్నులున్
గలిగిన ముద్దులాడి విటు కాఱడవిన్ జడదారితీరుగా
నెలకొని యొంటిమై నిలువ నీకిది యేకత మంబుజాననా. ౪౩౫

క. ఈరీతిం బలికి తిర
స్కారమునొందియును విడువఁ జాలక వే శృం
గారకిృయ కతఁడు బలా
త్కారంబున దాని కేలుఁదమ్మి గృహించెన్ . ౪౩౬

గీ. మానవతి దానఁ గోపంబుఁబూని వాని
స్తంభితునిచేయ హస్తపాదంబు కదల
కుండుటయుఁ జేయునదిలేక యువిద కపుడు
నతులొనర్పఁగసాఁగె నన్నరభుజుండు. ౪౩౭

ఉ. నీదుమహత్త్వ మేనెఱుఁగనేరక యూరక తెచ్చికొంటి నీ
ఖేదము ఖేదమెంచక యకృత్రిమబుద్ధిఁదలంచి కావు ము

న్నాదిని నన్నుటంచుఁ బలుమాఱు నుతించెడు రాక్షసాధముల్
మోదముతోడ బంధనవిముక్తునిఁజేసి యనుగ్రహించియుల్.

క. నను స్పృశియించిన ఫలముం
గనుఁగొనుము సబాంధవంబుగాఁగ మదర్థం
బున నీవు ద్రోహ్యుడవు ముం
దని యోగముకతన దేహ మప్పుడ విడిచెల్. ౪౩౯

గీ. వెలఁడ దేహంబు గంగ కర్పించి నిజని
వాసగృహమున కేగి రావణుఁడు మిగులఁ
దా నొనర్చినపనికి సంతప్యమాన
మానసుండయి యాశ్చర్య మూనియుండె. ౪౪౦

క. ఆమగువ జనకధరణీ
స్వామితనూజయయి పూర్వజన్మకృతతప
స్సామర్థ్యంబున దశరథ
రాముని వరియించి సుఖతరంబుగ నుండెల్. ౪౪౧

ఉ. కోమలవిగ్రహుండు రసికుండు మనోహరుఁ డుత్తముండు ను
ద్దాముఁడు శాంతిదాంతిగుణధాముఁడు లోకవిభుండునైన శ్రీ
రామునితోడఁగూడి యనురాగముతో సుఖియించుచుండె నా
భూమిజ ముల్ దపంబునను బొందినవంతఁ దలంప కెప్పుడుల్.

సీ. జనకాజ్ఞ రామలక్ష్మణు లరణ్యమునకు
సీతతోఁగూడి వేంచేయుటయును
విప్రవేషమున హావిర్భుజుం "డెదురుగాఁ
జనుదెంచి యోరామచంద్ర! యింక
జనకజాహరణమౌ సమయ మేతెంచెను
గాన సురల్పంపఁగా రయమున

వచ్చితి నన్ను వైశ్వానరుం డండు్రి నా
　　యంద సీతను డాఁచి యగ్నిశుద్ధిఁ

గీ. జేయుతఱి మీకు నర్పింతు ఛాయ దీనిఁ
గొను"మనిన రఘువరుఁ డియ్యకొని తదీయ
కృత్రిమావనిపుత్రి గ్రహించి నైజ
సీత నాతనిలో నివసింపఁజేసి. ౪౪౩

క. జననాథుఁ డరుగ నొకయెడఁ
గనకమృగం బొకటి యెదుటఁ గాన్పించిన దా
నిని సీత తనకుఁ దెమ్మని
కనికర మొదవంగ రాముఁ గని పల్కెంగన్. ౪౪౪

చ. జనకజఁ గావ లక్ష్మణుని శ్రద్ధమెయి న్నియమించి శాంబరీ
కనకమృగంబుఁ బట్టుకొనఁగా నతిదూరము వోయి మాయగా
మనమున యోజచేసి యొకమార్గణ మేసిన దాన 'లక్ష్మణా'
యని మొఱవెట్టి చచ్చె; జనకాత్మజకున్ హృదయంబు జల్లనన్.

క. భూమిసుతాచోదితుఁడై
సౌమిత్రి రఘూద్వహుని వెసం గనుఁగొనఁబోఁ
గామాంధుఁడు రావణుఁ డ
క్కోమలి గ్రహియించి లంకకుం గొనిపోయెన్. ౪౪౬

క. చనుదెంచిన లక్ష్మణుఁ గని
మనమున శంకించి యాశ్రమస్థలికి వెసం
జని కనికర మొదవించుచు
జనకజ లేకున్న పర్ణశాలం గాంచెన్. ౪౪౭

గీ. చూచి మూర్ఛిలి యంత నచ్చోట సీతఁ
గానక విచారమంది యక్కాననమునఁ

దిరిగి తిరిగి గోదావరీతీరమందు
వానరాధిపుతో సహవాసమంది. ౪౪౮

ఉ. సేతువుఁ గట్టి వీరకపిసేనలు గొల్వఁగ లంక కేగి యా
ఘాతుకుని స్వబాంధవముగా ననిఁ ద్రెళ్ళఁగఁ జేసి లోకవి
ఖ్యాతయశస్కుఁడై జనము లచ్చెరువంద సురల్ నుతింపఁగా
సీత కృశానుకీలల వసింపఁగఁ జేసినఁ దత్క్షణంబునన్. ౪౪౯

క. అనలుఁడు నిజసీతను రా
ముని కర్పణసేయ ఛాయ మునుకొని "యే నే
పని యొనరుతు" నన దానిం
గనుఁగొని రామాగ్ను లనిరి కరుణాన్వితులై. ౪౫౦

క. దుష్కృతహరమగు దేవి
పుష్కరమునఁ దపమొనర్చి పుణ్యఫలం బా
విష్కృతముగ స్వర్లక్ష్మివి
నిష్కర్ష న్గాఁగలవు వినిశ్చయ మనిరన్. ౪౫౧

గీ. వారి వీడ్కొని ఛాయ దివ్యంబులగు త్రి
లక్షవత్సరములు తపోదీక్ష నుండి
స్వర్గలక్ష్మియై మరలఁ దపంబుసేసి
యగ్నికుండసముద్భవయయ్యె నంత. ౪౫౨

క. ద్రౌపది నాఁ బేరొంది పృ
థాపుత్రుల కేవురకును దార యగుచు ను
ద్దీపించుచుండె జనులు మ
హాపతిరత యంచు ధరణి నభినుతిసేయన్. ౪౫౩

గీ. వరుస కృతయుగమునఁ ద్రేత ద్వాపరమున
వేదవతి సీత కృష్ణనా వెలఁదులై కు

శధ్వజ జనక దుహిపదవిశ్వంభరాధి
పుల గృహమ్మున జన్మింపఁగల రనంగ. ౪౫౪

క. అంగన యొక్కతె పాండవ
పుంగవు లేవురకుఁ దా నపూర్వంబుగ న
ర్ధాంగ మగుటెట్టులొకొ యా
సంగతి వివరింపుమనిన జటిలున కనియెన్. ౪౫౫

క. ఓమునివర ! నిజసీతన్
రాముఁడు గ్రహియింపఁ జాయ రామాగ్రణిజన్
గామహరు గుఱిచి తపమును
నేమముఁతో సల్పి యాతనిం గని పెలుచన్. ౪౫౬

క. "పతి పతి పతి పతి పతి" యని
యతికామాతురతఁ బల్కె నతివం గని స
స్మితముఖుఁడై శితికంఠుఁడు
పతిపంచక మొసఁగితి నని పలికెన్ బ్రేమన్. ౪౫౭

క. అది కారణముగ నా ద్రౌ
పది పాండవు లేవురకును భార్యామణియై
పొదలె ; నిదియెల్ల నీకుం
బదిలంబుగఁ జెప్పవలసెఁ బ్రస్తావముగన్. ౪౫౮

సీ. లంకయందలి యచలాకన్య రాముఁడు
పేర్మి గ్రహించి విభీషణునకు
లంక నొసంగి చెలంగుచుఁ దనయయో
ధ్యాపురి కేతెంచి ధారుణీశు
లెల్లరుఁ గొలువంగ నేకాదశసహస్ర
వత్సరంబులు రాజ్యవైభవమున

వణాలి సర్వంబుతో వైకుంఠమున కేగె
నలవేదవతి లక్ష్మి యందుఁ గలసె

గీ. వేదములునాల్గు జిహ్వపై వెలయునట్టి
వేదవతి పుణ్యకథనంబు వీను లలర
వినినవారికిఁ బాపనాశనముగాదె
మంజుగానవినోద! యోమహానినాధ. ౭౫౯

క. అజపుత్రి! వినుము ధర్మ
ధ్వజభూపతి న్యాయమతియు దారుణరణరం
గజితాభియాతియై తన
విజయాంకము లెల్లయెడల వెలయించె రహిన్. ౭౬౦

ఉ. అర్ణవమేఖలాధిపతు లందఱుఁ దా మరిగాపులౌట సం
పూర్ణమనోరథంబునను ముద్రియతోఁ జని గంధమాదనా
భ్యర్ణసమంచితోపవనవాటికలోనఁ బ్రఫుల్లపుష్పసం
కీర్ణనికుంజపుంజముల క్రేవలఁ దావులదీవులం గనెన్. ౭౬౧

చ. ప్రిదులని హాళితో నచటఁ బేశలకోకిలకాకలీరవా
స్పదపదము ల్గనుంగొనుచు భామినిఁగూడి రతాభిలాషముల్
మదిని దిరంబుతోచుఁ బొడమంగ సుగంధిలపుష్పశయ్యపై
ప్రిదులనివేడ్క లుప్పతిలఁ బెక్కువిధంబులఁ గేళిసల్పుచున్.

సీ. కాసారముల మరందాసారములయందు
నారజంబున నోలలాడి యాడి
పొంపిరిగాఁబూచి యింపులునింపు సం
పెఁగల మాటునఁగేళిఁ దగిలి తగిలి
మేలిమిజాళువాడాలు చేఁ గ్రాలిన
గట్టులపట్టునఁ గలసిమెలసి

చాలుగావ్రాలిన యేలాలతల లాగి
          తూఁగుటుయ్యేలల నూఁగి యూఁగి

గీ. యిట్టులాదంపతులు కుసుమేషుకేలి
కీలదందహ్యమానులై కేళులందు
సంతతామేదసంభృతస్వాంతులగుచు
వెలసి రజ్ఞాతదిననిశాభేదు లగుచు. ౪౬౩

క. ఒడల నలఁది గందము మణి
తొడవులునుం బూని హారాయలుదూఁగఁగ నచటన్
పడఁతుకలమిన్న మాధవి
కడుముద మొనరించెఁ బతికిఁ గలయికలందున్. ౪౬౪

చ. విసువొకయింతలేక యలివేణియుఁ దాను మనోజకేళి దు
ర్వ్యసనమనస్కులై తనర నామరవర్షశతంబు జాఱె ; మా
నస మెగియుంగ మన్మథరణంబునఁ దృప్తినిజెందె భూపుఁ ; డా
భసలసరోజకున్ రతులఁబాయనికోర్కెలు పేరె సారెకున్.

క. సరసునితోఁ జిరకాలము
సురతంబున మెలఁగి తృప్తిఁ జొప్పడకుండెన్
పురుషులకన్నను స్త్రీహాము
తరుణుల కష్టగుణ మన యథార్థముగాదే. ౪౬౬

క. ఈలీల నుండ సద్యః
కాలమ్మున విధివశమునఁ గాంతామణి చూ
లాలై శతవర్షమ్ములు
దాలిచె శుభలక్షితమ్ముఁ దద్గర్భమ్మున్. ౪౬౭

మ. అకలంకగ్రహాబుుక్తయోగశుభలగ్నాంశక్షణంబైన కా
ర్తికపుంబున్నమ శుక్రవారమునఁ బుత్రీరత్న మొక్కర్తు బో

టికి వారాశితనూభవాంశమునఁ బుట్టెఁ దుందుభిధ్వానముల్
ప్రకటంబయ్యె దివంబునందు సుమముల్ వర్షించి రద్దేవతల్. ౪౬౮

సీ. శరదిందునిభమైన చక్కనిమోముతోఁ
        గంజంబులను బోలు కనులతోడఁ
బక్వబింబప్రభాభాసురోష్ఠంబుతో
        మించులఁ దులకించు మించుతోడఁ
బల్లవారుణకరపాదయుగ్మంబుతో
        భాభాసమానత్రివళులతోడ
నిందిందిరంబుల నీను పెన్నెరులతో
        వర్తులతరనితంబంబుతోడ

గీ. సీతువ సుఖోష్ణమై, సుఖశీతలంబు
    తపమునంగానునై యొప్పు తనువుతోడఁ
    బరిఢవిల్లుచునున్న యబ్బాల సోయ
    గమ్ము నిరుపమ మనియె జగజ్జనమ్ము. ౪౬౯

క. అచ్చియతోడఁబోల్ప వి
    యచ్చరసతులైనఁ దగరటంచు ననువుమై
    నచ్చెంతనున్న మానులు
    వచ్చి తులసియనుచుఁ బేరుఁ బలికి చని రొగిన్. ౪౭౦

వ. తదనంతరంబ కాంతలతలమానికంబగు తులసి భూమిఁ బడినంత స్త్రీప్రకృతిం జేసి సర్వజననిషిద్ధమై మునిజనావాసపావనంబగు బదరికావనంబునకుం జని నారాయణుండు తనకుఁ బ్రాణేశ్వరుండై మన్నించుత మని తా భావంబున భావించుచుఁ దదేకాయత్తచిత్తయై దేవమానంబున లక్షహాయనంబులు ఘోరంబగు తపంబుఁ జేయం గడంగి. ౪౭౧

సీ. గ్రీష్మంబునం దతిభీష్మపంచాగ్నిమ
ధ్యస్థయై ఫలజలాహారయగుచు
వర్షర్తువునయందు వానవంగుళ్లలో
నాసీనయై దళాహార యగుచు
వడవడ వడఁకించు వలిగాడ్పులో సీతు
వందున మారుతాహారయగుచు
నేకపాదమునఁ దదేకనిష్నమనోజ్ఞ
ధారిణియై నిరాహారయగుచుఁ

గీ. దివిరి పది యిర్వదియు ముప్పదియును నల్వ
దియును వేలేండ్లు వరుసగా స్థిరతఁబూని
రాత్రియు దివమ్మునాక ఘోరంపుభంగిఁ
దపమొనర్పఁగ సాఁగె సంతప్తయగుచు. ౪౭౨

క. ఈరీతి నట తపోదీ
ప్తారతయై యున్న తులసిఁ గన్గొని రహి వా
గీరమణీపతి సాక్షా
త్కారముఁగావించె వరము దయ నీయంగన్. ౪౭౩

క. ఆ జేజేపెద్దం గని
తా జేజే జేయఁగా నతం డనె సతి యే
యోజను దపమొనరించెద
వే జడియక యెడఁదనున్న వితముం జెపుమా ౪౭౪

క. హరిభక్తియైన నిచ్చెద
హరిదాస్యంబైన నిత్తు నజరామరతన్
వరియించెదేని యొసఁగెద
తరుణీ! మదిలోని వాంఛితముఁ గైకొనుమా. ౪౭౫

మ. అనుచుం బల్కిన ధాత కిట్లనుఁ బులస్త్యబ్రాహ్మీ "యోహంసవా
హన! సర్వజ్ఞుఁడవయ్యు నన్నడుగ న్యాయ్యంబౌనె! లజ్జింప నా
కనువౌనే, యిదియెల్ల నీవెఱుఁగవే యైనంగాక నీయానతిన్
వినిపింతు న్వినుమయ్య నాదగు పురావృత్తాంత మాద్యంతముల్.

సీ. తులసి యందురు నన్ను తొల్లి గోజగమున
గోపికనై కృష్ణుకూర్మి చెలిని
రాసకేళిని శౌరిరతిభుక్తను నతృప్త
మూర్ఛితనగు నన్ను మురవిరోధిఁ
గని రాధ హరిఁ దిరస్కారంబుగావించి
కోపంబు నాయందుఁ గూర్చిమిగుల
మానవయోనిసంభవవు గమ్మని శాప
మిచ్చిన హరిదయ నెడఁదఁ దాల్చి

గీ. భీతిఁ బొందకుము మదంశజాతుఁడైన
వానిని జతుర్భుజు భరతవర్షమందు
బ్రహ్మవరమునఁ దపముచేఁ బతిగఁబొందఁ
గల వనుచుఁజెప్పి చనియె నాగరుడహాయుఁడు. ౪౭౭

క. ఆదేవివలన భయమున
నే దేహము విడిచి ధారుణి జనించితి న
బ్జోదరు నారాయణుఁ బతి
గాఁ దలఁచుచు నుంటి నిచటఁ గరుణింపు మనుల్. ౪౭౮

క. కాంతుని సుందరవిగ్రహు
శాంతుని నారాయణుని యశస్కరుఁ బతిగా
నెంతయుఁ గోరితి వరమి
మ్మంతఃకరణంబునన్ దయంగొని" యనఁగన్. ౪౭౯

ఉ. అండజవాహనుం డనియె నాహరివంశభవుండు మఱి సుదా
ముండను గోపకుం డొకఁడు పుట్టెను రాధికశాపయుక్తి మా
ర్తండసమానతేజుఁడు ధరాస్థలి భారతమందు శంఖచూ
డుండన మాధవాంశభవుఁడై ఘనుఁడై దనువంశజుండునై.

ఉ. వాఁడు చతుర్భుజుండు మగువా! మును గోభువనంబునందు నీ
పోడిమిఁ గాంచి మారశరపుంజవిభిన్నమనస్కుఁడయ్యె నిక్
గూడఁడు రాధికాసతి గనుంగొని తన్నదలింప వీని కీ
రేడుజగంబులందు సరి యెరును లేరు జనిస్మరుల్ భువిన్. ౪౮౧

క. నీవును జాతిస్మరవై
యీవృత్తాంతంబు నెఱుఁగు దిప్పు డతనికిన్
దేవేరి వగుదు పిమ్మటఁ
గోవిందు వరింపఁగా నగు నిది ధ్రువంబౌ. ౪౮౨

ఉ. శ్రీవరుశాపయోగమునఁ జేసి మహీరుహతాప్తి నీకగున్
నీ వెలినైన పూజ కడునిష్ఫలమౌను సుమంబులందు నెం
తో వరమౌదు, ప్రాణములతోఁ దలగాఁ దలఁచు న్మురారి బ్రం
దావనియంచు నిన్బుధజనంబులు మ్రొక్కుచు రిచ్చ నిచ్చలున్.

క. నీపత్రంబులఁ జేతురు
గోపాలకదేవపూజ గోపకులు త్రిలో
కీపావనివై నెగడుదు
దీపించెదు హరికడఁ దరుదేవ్యాకృతితోన్. ౪౮౪

గీ. నావరంబున నిన్నియు గలుగు నీకు
ననుచుఁ బల్కిన సంతోష మావహిల్ల
మోముఁ దమ్మిని చిఱునవ్వు మొలకలెత్త
హంసహాయునకు మ్రొక్కుచు ననియెఁ దులసి. ౪౮౫

చ. మనమునఁ దాఁకియున్న యనుమానము దెల్పక మిన్నకుండరా
దని వినిపించెదన్ ద్విభుజునందలి నెయ్యముఁబోలె నాకునే
యనుపనము జతుర్భుజునియం దొనగూడదు మున్నశప్తనై
తిని శుచిభంగమొంది యసుదేవునిఁ గూడి రమించి సారెకున్.

ఉ. నాలుగుబాహువు ల్గలిగినన్ వరియించెద శంఖచూడునిన్
బోలునె శౌరియాన తలఁబూనక యేరికినైన; రుక్మిణీ
లోలునిఁ బెండ్లియాడుటకు లోఁగుదు నీవరయుక్తి రాధికా
భీలభయంబుఁజేసి యది వేగమె వాయ ననుగ్రహింపుమా.

క. అనవుడు నలినోదరుఁ డి
ట్లను గమమోదమున షోడశాక్షరయుతమై
చను రాధామంత్రము గై
కొనుమా, యనుమానమేల కొమ్మ! యొసఁగితిన్. ౪౮౬

క. రాధకు నీకుం గలుగు న
సాధారణమైనపేర్మి; జలజాక్షునకున్
రాధాసమాన వగుదువు;
రాధ కెలుఁగఁబడవు మీదు రతిసుర్మంబుల్. ౪౮౭

క. అని యానతిచ్చి రాధా
మనువు నొసంగి కవచక్రమంబును స్తోత్రం
బును బూజాదికముఁ దెలిపి
చనియెన్ మేల్దీవనల నొసంగుచు నంతన్. ౪౮౮

క. ఆ మంత్రోపాసనమున
నామానిని తులసి సిద్ధురాలయ్యెఁ గదున్
దామరసావాసినిబలెఁ
దామరసోదరునిమహిమఁ దద్దయుఁ జెలఁగెన్. ౪౮౯

మ. త్రిజగద్దుర్లభభోగభాగ్యములచే దీపించి నిర్ధూతఘో
రజపక్లేశయుఁ బ్రాప్తయౌవనయునై రాజర్షిసృష్టాన్న మిం
పుజనింప న్భుజియించి మై మలయజమ్ముం దాల్చి మల్లీసుమ
వ్రజశయ్యాంతరమందు సౌఖ్యమున నిద్రింజెందెఁజూ, నారదా!

మ. నిదురింప న్మది రాత్రిగాంచి యపుడా నీరేజబాణుం డిదే
యదనంచుం బదునైనసాయకము లేయ న్శంఖచూడాఖ్యము
న్మది నెల్లప్పుడుఁ గోరుచున్నకతన న్నారీవతంసంబు స్వ
ప్నదశం గాంచెను తత్సురారివిభు రూపత్రాసితానంగునిన్.

క. కాంచినయంతన మోహ ము
దంచితగతిఁ బొడముటయు నతం డద్దానిన్
బంచాయుధకేళిని దే
లించెన్ స్వప్నగతిఁ దెలియలే రెవ్వారున్. ౨౯౨

ఉ. అంతట మేలుకాంచి హృదయాధిపుఁ గాన కొకింతవంతయున్
సంతసముం బెనంగొనఁగ సారసలోచన మాటిమాటి క
త్యంతవిషాదముంగొను 'నహో' యను మెచ్చుచునుండు; సంతలో
నింతఘటించిపోయెఁ గుసుమేషుఁ డిఁకేమనవచ్చు నారదా!

వ. అంత నక్కాంతామణి కంతుసంతాపచింతాభరంబు సహింపంజా
లక పరాధీనచేతస్కయయి. ౨౯౪

సీ. ప్రాణేశుఁ డెపుడు గన్పట్టునం చూరక
గుక్కిళ్ళు మ్రింగుఁ దాఁ గొంతసేపు
అంతలో వల్లభుం డగపడెనని బయల్
కూరిమితోఁ జూచుఁ గొంతసేపు
అటుపైఁ బరీరంభ మాచరించె నటంచు
గుబ్బ లుప్పొంగించుఁ గొంతసేపు

తరువాత సంభోగదశఁ దేల్చెననుచు నె
క్కొను పరాధీనతఁ గొంతసేపు

గీ. ఏగెనని తాపమందు నొక్కొంతసేపు
చింతగొను సంతసంబందు కొంతసేపు
కామకల్పితమోహాంధకారమందు
సంచరించుటఁజేసి యాసారసాక్షి. ౪౯౭

ఉ. ఒంటిగనున్న నాకడ కయో! చనుదెంచునె వాఁడు? వచ్చి న
న్నంటునె? యంటెనేని మునులందఱు దూఱరె? దూఱకుండినన్
గంటికిఁదోఁచు వానిపయిఁ గల్గిన మోహము మేలె? యైన నీ
తుంటరియౌ ననంగు ననతూపుల తీపుల కోపవచ్చునే. ౪౯౮

చ. తతమృదుమల్లికాకుసుమతల్పముఁ గాంచినయోని కంటకాం
చితముగఁ దోఁచుఁ, జెందిరము చిచ్చుగఁ గన్పడు, నాలయంబు ప
ర్వతగుహఁ బోల్కిఁగాంచుఁ, దనవస్త్రము బర్వ్వగనెంచు; నెద్దియున్
వితయగుఁగాదె కూర్మివిభునింగనఁ జిత్తముగల్గు చానకున్.

చ. అటు చటులాక్షి నెమ్మనము నంటిన మోహము నిల్పలేక తా
నటమటఁబొందుచుండఁగఁ దదంతికశైలచరత్సురాంగనల్
తటుకున వచ్చి కొంతపరితాపము డిందుపడంగ నాతఁడి
చ్చోటికరుదెంచుటల్ దెలిపి సుందరిఁ దేరిచి యేగి రంతటన్.

క. యోగియయి శంఖచూడుఁడు
జైగీషవ్యాఖ్యమౌనిసత్తమువలనం
దాఁ గృష్ణమంత్రముం గొని
యేగెం బుష్కరమునకు సమాహితబుద్ధిన్. ౫౦౧

క. అచ్చట విధాత కృపచే
నిచ్చినవరములను గొని ద్రుహిణునానతి వాఁ

డచ్చోటు విడిచి ముదమునఁ
గ్రచ్చఱ విచ్చేసె బదరికావనమునకున్. ౧౦౨

వ. అంత నావనంబునఁ దలసేలలామంబు తపంబుసేయు వనాంత
రంబునకుఁ జనుదెంచె నప్పుడు, ౧౦౩

ఉ. సుందరవిగ్రహుండు పరిశోభితరత్నవిభూషణుండు సం
క్రందనవైభవుండు రసికప్రవరుండు మనోహరుండు శ్రీ
చందనచర్చితాంగుఁడు హసన్ముఖుఁడౌ నలశంఖచూడు నా
నందముతోడఁ గాంచె లలనామణి మోహరసాబ్ధి మున్గుచున్.

క. కని ఘనలజ్జావనతా
ననయై చెలువొందుచున్న నారీమణి స
ద్దనుజోత్తముఁ డప్పుడు గ
న్గొని యిట్లనిపల్కె లోనననూనప్రీతిన్. ౧౦౫

ఉ. వారిధరాభవేణిముఖవైభవ మొందక కంజపుంజ మె
వ్వారినిఁ గాంచ సిగ్గుపడి వారికి మధ్యమునన్ వసించియున్
వారిధిపుత్రిరాక నలవారిజనేత్రిముఖం బటంచుఁ గో
వారితగంధమై ముకుళవైఖరిఁ బొందుచునుండు నెప్పుడున్.

చ. రమణిముఖాంబుజాతమకరందముఁ గ్రోలెడు నిచ్చ నేగి ఘ్రా
ణమను సువర్ణసూనము గనంబడ భీతిని జెంది యుత్తమాం
గమున వసించి తచ్చరణకంజములంగని వెన్కనుండి సం
భ్రమమున నేగుదెంచు భ్రమరంబులునాఁ దగి వేణి చెల్వగున్.

ఉ. తమ్ములసూడు మోము, కుముదంబులజోడు కనుల్, మెఱుంగుట
ద్దమ్ముల కీడు చెక్కు, లడిదంబుల గోడునడంచు నారు, చిం
దమ్ములతోఁడు కుత్తుక, పదమ్ముల కోడు ప్రవాళ, మిట్టియం
దమ్ములపోడ్డి పూర్వసుకృతమ్మున నాకులభించె నేఁడిటన్.

వ. అని యనేకభంగులఁ గొనియాడి తత్సమీపంబునకుం జని చిఱు
నగ వంకురింప మెల్లన నిట్లనియె. ౯౦౯

ఉ. ఎక్కడిదానవీవు ? కులమెయ్యది ? నీతలిదండ్రు లెవ్వ ? రీ
విక్కడ నొంటిమై నిలువ నేమిప్రయోజన ? మెట్టిచోటు నీ
యిక్క ? దరిం జరించు చెలు లెవ్వరు లేరదియేమి కారణం ?
బిక్కతమెల్లఁ దెల్లముగ నింతయు డాఁపక తెల్పు మంగనా.

క. అన సాధ్వి యిట్లనియె "దను
జనాథ ! ధర్మధ్వజాఖ్యజగతీపతికిన్
దనయను నారాయణుని బ
తినిగాఁ దలపోసి చేసితిని దప మిచటన్. ౯౧౧

క. భూమీశుఁడవని పలికితి
మోమోడక యింతవట్టు పురుషులతోడన్
రామామణు లేకతమున
నేమాటలు పల్కనేర్తురే, యిదితగునే! ౯౧౨

ఉ. కోమలి సత్కులీనయగు కొమ్మ వివిక్తతలమ్మునన్ గుల
గ్రామణియైన పూరుషుఁడు గన్గొనఁబోవునె ? పోయెనేని యా
భామినితోడ వేఱొక నెపంబిడి పల్కునె ? దుష్టవంశజు
ల్గాముకులైనయట్టి పలుగాకులఁబోలె, సురారిసత్తమా. ౯౧౩

వ. ఇదియునుంగాక స్త్రీజనం బతిగర్హితంబు; ప్రాజ్ఞుండగువాఁడు స్త్రీ
జనాధీనుండు కానేరఁ" డని పలికి మఱియును, ౯౧౪

ఉ. "మంతనమందు మానినుల మచ్చికసేయఁగరాదు, చేసెనే
నెంతయు భీతిమాలి పతి హేళనసేయు దురాత్మకార్యము
ల్చింతనసేతు, రెప్డు నిరసింతురు కాంతులమాట, వింతలే !
యింతులకున్ మగండు చనవిచ్చినతోడనె నెత్తికెక్కుటల్ !

ఉ. కామిని పొందు లేనియెడ గార్శ్యముఁ గోపముఁజూపు ; విస్ఫుట
తామరసాక్షి సూక్ష్మసురతంబున మిక్కిలి దుఃఖమందుఁ ; గాం
తామణి గాఢమౌ నిధువనంబున సంతసమందు ; నద్దిరా !
భామల కెద్దియు న్సురతభాగ్యముకన్నను దక్కువేకదా. ౫౧౬

క. ఎలఁబ్రాయము సౌందర్యముఁ
గలిమియు రసికతయు సురతకౌశలముఁ గళల్
గలిగిన మగనిని ప్రాణం
బులతో సరిఁజూచెదరు ప్రఫుల్లాబ్జముఖుల్. ౫౧౭

క. ముదుసలి, సురతాక్షముఁ గని
ముదితలు నెపముంచి కలహమును బెంచి సదా
పదరుదురు ; నరుల కింతుల్
గద, కష్టసుఖంబులీయఁ గారణభూతల్ ! ౫౧౮

క. సారసగంధికి మిత్రులు
వైరులు గలరే ! వినూత్న నరు ననుదినముం
గోరుచునుంద్రు సతీత్వా
చారంబులు వెలికిఁదోఁప సంప్రీతిమెయిన్. ౫౧౯

ఉ. జవ్వని కాత్మలో నితఁడు చక్కనివాఁడని తోఁచెనేని తా
నెవ్విధినైన వాని వరియింపఁదలంచును గాని బంధువుల్
నవ్వుదురో, మరేమనునొ నాథుఁడు, లాఁతులుదూఱరో క్కొ, యే
నెవ్వము గల్గునో ? యని గణింప దొకించుక రాక్షసోత్తమా.

క. కార్యముగలయప్పుడు పరి
చర్యలుగావించి విభుని సమ్మతిగా సౌం
దర్యము ధరించి తలఁచిన
కార్యంబగుఁబిదపఁ దృణముగాఁ గంద్రు చెలుల్".

వ. అనవుడు.

ఉ. ఇందునిభాస్య నీవు వచియించిన పల్కులవెల్లఁ గల్లగా ;
వందువిశేషముండె జనులందఱు మోహపడంగ మున్ శతా
నందుడు సృష్టిఁజేసె లలనాజనరూపము రెండురీతులన్
బొందుగ మంచిచెడ్డలను బోల్చి గ్రహించిన యుక్తి మిమ్మహిన్.

గీ. రాధ సావిత్రి లక్ష్మి సరస్వతియును
దుర్గ మున్నగునట్టి సతులు విధాత
చేత నిర్మింపఁబడి రాదిసృష్టియందు
అఖిలమంగళసంధాత్రులగుచుఁ దరుణి. ౧౨౩

క. వీరలకళచేఁ బుట్టిన
స్త్రీరూపము మంచిదని వచింతురు విబుధుల్
వారల వేర్వేఱుగ నే
నారసి చెప్పెదను విను సమాహితబుద్ధిన్. ౧౨౪

సీ. తార మందోదరి దమయంతి మేన వే
దవతి కౌశిక యరుంధతి యహల్య
శతరూప దక్షిణ స్వాహా ఛాయావతి
శచి దేవహూతి యనసూయ యదితి
వరుణాని తులసి లోపాముద్ర కోటభి
దితి రోహిణియు పతివ్రతలు ; మఱియు
గంగ ధరిత్రి మంగళ చండి స్మృతి మేధ
ప్రభ శోభ కీర్తి సంపత్తి శాంతి

గీ. క్షాంతి నిద్దుర క్షుత్పిపాసలు దినంబు
పుష్టి తామసి కాంతి సంతుష్టి శ్రద్ధ

యనెడు నివియెల్ల స్త్రీరూప మందినవయి
యుగయుగంబునఁ జరియించు నుత్తమగతి. ౨౬

వ. అది గావున.

ఉ. పండితుఁ డుత్తముండు పరభామను గోరునె యెన్నఁడైన నో
యండజయాన! యానలువ యానతి వచ్చితి, నేను శంఖచూ
డుండను రాక్షసేంద్రుఁడఁ; గడు న్మదనాతురుఁగ నిన్ను నిచ్చటం
బెండిలియాడఁగోరితిఁ జుమీ! మది సంశయ ముజ్జగింపుమీ.

క. తొలిపుట్టువున న్విష్ణువు
కలచేత సుదాముఁడన్గఁ గణుతింపంగా
నలరితి గోపకులంబునఁ
బొలతిండీని రాధశాపమున నిప్పుడైతిన్. ౨౭

క. మును నీవు తులసి వా కృ
ష్ణుని చే సంభుక్తవగుటఁ జూచి మనమునం
గినుక వొడమ రాధిక భువి
జనియింపఁగ శాప మపు డొసంగెను నీకున్. ౨౮

వ. అప్పుడు నీయందు బద్ధానురాగుండనయ్యును రాధికాభయంబున
నిన్నుఁ గలయనైతి; నివియెల్లఁ గృష్ణమంత్రప్రభావంబ; యే
నెఱుంగుదు నీవును జాతిస్మర వగుటం జేసి యీ వృత్తాంతం
బంతయు నెఱుంగుదనవుడు, ౨౯

గీ. మగువ పిన్ననవ్వు నగి యిట్లనియె దాన
వేంద్ర! కామవశత నివ్విధమునఁ
దెలివికల్గువాఁడు స్త్రీజితుం డగునయ్య!
యైన శుద్ధుఁ డందురయ్య వాని! ౩౦

చ. అమలమనస్క! విప్రుఁడు దశాహమునన్, క్షితిభర్త ద్వాదశా
హమునను, నూరుజుండు పదునైదవప్రొద్దునఁ, బాదజుండు మా
సమునను శుద్ధిఁజెందుదురు జాతమృతమ్ముల; నంగనాజితుం
డమలినుఁడై శతాధహానమందని పెద్దలు సెప్ప విన్బడున్

గీ. స్త్రీజితుఁబగు నెవ్వనిచిత్తమాతఁ
డిడిన పిండోదకంబుల నిచ్చఁగొనరు
పితరు; లమరులు పూజాదివిధులఁ గొనరు
జపతపోజ్ఞానవిద్యాయశంబు లున్న. ౧౩౨

ఉ. హీనున కంగహీనునకు వృద్ధున కామయదుష్టదేహి క
జ్ఞానునకుం దరిద్రునకు షండున కంధునకుం బరాంగనా
ధీనునకుం బ్రకోపికిని దీనునకుం దనకన్య నిచ్చు న
మ్మానవుఁ డొందు నుర్వి నవమానము రౌరవముం బరంబునన్.

క. శాంతునకున్ వర్ణికి గుణ
వంతున కనురూపరూపవైభవునకు ధీ
మంతున కాత్మజ నిచ్చిన
సంతసమున వాఁడు గను దశక్రతుఫలమున్. ౧౩౪

మ. మనుజుం డెవ్వఁడు కూఁతు నమ్మికొని సంపాదించు విత్తంబు వాఁ
డనిశంబున్ యమకింకరాహతుల హాహాకారముం జేయుచు
న్బెనువంతంబడు భీకరంబయిన కుంభీపాకమందుం బున
ర్జని దుష్టామయపీడితాంగుఁడయి మాంసం బమ్మి జీవించెడున్.

వ. ఈప్రకారంబున నొండొరులు వివాదంబుచేయు చక్కటికి వేల్పు
పెద్ద విచ్చేసి వారలం గనుంగొని ౧౩౬

మ. దనుజాగ్రేసర! వాదమేటికిఁక గాంధర్వంపుఁ జందాన నీ
వనితం బెండిలియాడు మిర్వురకు దాంపత్యంబు మేలౌ సతీ

జనరత్నంబగు నాలతాంగి పురుషశ్లాఘ్యుండ వీవుఁ హాతా
జ్జనితంబైన ఫలంబుఁ బోవిడిచిరా సౌఖ్యంబు చేకూరునే. ౫౩౭

క. ఏల పరిక్షించెదవో
బాలామణి ! యిట్టి సుగుణవంతునిఁ బతిగా
నేలోకంబునను గనం
జాలవు వరియింపు మితనిఁ జాలమిఁ కేలా. ౫౩౮

చ. గణపతిపుష్టి, యయ్యదితి కశ్యపుఁడుఁ, జ్వలనుండుస్వాహ, రో
హిణి శశియుఁ, శచీసతి మహేంద్రుఁ,డహల్యయుగౌతముండు,ధా
రుణియు వరాహమూర్తియు, నరుంధతి మత్సుతుఁ డట్లు వీరలుఁ
గణనవహింతురే నీకు పతి కాఁగలఁ డాహరియుం బుసజ్జనిఁ.

గీ. వనిత యూరడు మింక శోభనముగల్గు
నాదు వచనంబు వితయగునా యటంచు
దీవనల నిచ్చి చనియె వాణీవరుండు
భావజాతార్తి దైత్యభావంబు జెందె. ౫౪౦

క. అందములపోఁడయగు తుల
సిం దానవచక్రవర్తి చిత్తములో నా
నందముమీఱఁగ నప్పుడు
గాంధర్వవిధి న్వివాహ కౌతుకమొనఁగెఁ. ౫౪౧

క. ఆసమయంబున నాకని
వాసులు గురిసిరి ప్రసూనవర్షము గంధ
ర్వసముదాయము నాట్యము
చేసెను దుందుభులమ్రోతి చెలఁగెను బిట్టై. ౫౪౨

ఉ. అంతట శంఖచూడదనుజాధిపుఁ డంగనచేయిపట్టి త
త్కాంతకిసాలజాలకలతాంతనితాంతవిభాసిబంభరా

శ్రాంతవితాయమానహృదయంగమగానవిలోలవృక్షవా
ట్యంతరభాసమానమగునట్టి లతాగృహసీమఁ దారిచెన్. ౫౭౩

క. తారిచి యంగములఁ దత్సుమ
వారంబుల నొక్క సెజ్జ భద్రముగాఁగన్
వే రచియించి తటాలున
నారీమణిఁ జేసెఁ గురువున న్వసియింపన్. ౫౭౪

చ. కురువునఁ జేర్చి యంత నెఱికొప్పుపయి న్నవరించి కమ్మపూ
సరులు ఘటించి చెక్కులఁ బసందుగ లేనెలవంకలుంచి మో
విరసము గ్రోలి సిబ్బితిని ప్రీలిచి మై పులకింపఁగాఁ గళల్
కరముల నాటుచుం బడఁతుకం గరగించెను మించుపల్కులన్.

ఉ. పమ్మిన కూర్మి దానవుఁడు పార్వణచంద్రముఖిం బిగాన గా
ఢమ్ముగఁ గౌఁగిలించి ప్రకటంబుగ వాతెఱ ముద్దొనర్చి యా
కమ్మవివాటివాని బలుకయ్యమున న్సుఖియించె నెడ్డకున్
సమ్మతిమైనపోల్కి నెఱజాణతనంబునఁ గోర్కె దీఱఁగన్.

ఉ. అత్తఱి నత్తపస్విని రతాంతమునం గనుమూసి యొంతయున్
జిత్తము రిత్తమైతనరఁ జెందెను మూర్ఛ నతండు లేచి యా
బిత్తరి తాళవృంతములవీవఁగ మెల్లన మూర్ఛఁదేఱి తాఁ
జిత్తహరుం గనుంగొని వసించె పునారతి కిచ్చగించుచున్. ౫౭౭

మ. అవునా, గాఢరతిన్ శ్రమంపడఁగఁజేయం గాంత! నన్నుంచు నా
నవలారత్నము ధీరత న్మనములోన న్మెఱి పుంభావకే
ళి వొనర్చెన్ చలదున్నతస్తనచలల్లీలామణీహారకాం
తవదగ్రోజ్వలనేత్రకోణయయి యాత్మన్నాథుఁ డగ్గింపఁగన్.

క. ఇటు లవ్వీరాయిత ము
క్కుటిలాలక తానొనర్చి కొండొక వడికిన్

దటుకున వ్రాలెను తామ
స్యటు పేరురమందు మాలికాకృతి దోఁపన్. ౧౪౯

ఉ. ఆతరుణీలలామయు సురారియు నవ్వనవాతపోతని
ర్ధూతరతిశ్రమాంబులయి తోరపుఁబ్రీతి మనంబు లూరఁగా
ద్యోత మొకింత సోఁకని మధువ్రతకోకిలమంజుగీతికా
న్వీతరసాలసాలసరణిం దగు గొజ్జఁగినీటికాలువన్. ౧౫౦

చ. కనుఁగొని లేచి యయ్యసుర కామినికిం గయిదండ యిచ్చి మె
ల్లన నడిపించుచో వనివిలాసములెల్లను గానిపించి క
మ్మని వలిపెంపుఁ దెమ్మెర సుమాళముగా శ్రమ నార్ప నాసర
మ్మును దటియంగవచ్చి దరి బోటిని నిల్పి ముదాన నిట్లనెన్.

క. కొమ్మా! యల్లది కాంతే
తుమ్మెద యాతమ్మిలో మధువు నాని వెసన్
గొమ్మని యళి కందిచ్చుట
జుమ్మని తా రొదను జేయుచుం బ్రియమారన్. ౧౫౧

క. అదె జక్కవఁ గనుగొంటే
పదముల నొకతమ్మిమొగడపై నిడి మోదం
బెదఁగదురఁగ నొకతమ్మిం
బదిలంబుగ మధువు నానుఁ బద్మదళాక్షీ. ౧౫౩

క. లలనా! యీసదిలోపల
జలకం బాడుదమె మధురసలిలాంతరకే
ళిలలద్భృంగీవిరచిత
కలనాదంబులు వినంగఁ గడుఁ బ్రియమయ్యెన్. ౧౫౪

ఉ. ఆనలినాక్షి వల్లెయని యప్పుడు తామరపాకు గోరఁ బూఁ
దేనియ నించి తెచ్చి కరదీపితమంజులరత్నకంకణ

ధ్యానము వీనుదోయికి ముదంబొదవఁ సిర సంటి యంత నె
మ్మేను సరోజపాంసువుల మెల్ల నలుంగిడి ప్రేమమీరఁగన్.

క. జానగు గొజ్జఁగి నీటం
దానంబాడించి నెరుల తడియొత్తి సుగం
ధానూనధూపమున నా
మానిని దా నోరసిక సుమంబులజుట్టెన్. ౧౧౬

క. శిస్తుగఁ దిలకము నుదుటను
గస్తురిచే నుంచి మేనఁ గలప మలఁది మే
ల్దుస్తులు కట్టఁగ నిచ్చి ప్ర
శస్తమణీభూషణములు చక్కఁగ నునిచెన్. ౧౧౭

గీ. లలన యీగతి మగని నలంకరించి
యొక్క యెలమావికిందఁ గూర్చుండఁజేసి
మజ్జన మొనర్చి తానును మరలివచ్చె,
అంగజుఁడు సానఁబట్టిన యమ్మనంగ. ౧౧౮

సీ. తడియార్చి నెఱుల క్రొమ్ముడివైచి వాసించు
మొగలిపూఱేకుల ముడిచి చుట్టి
కులుకుచన్గొండలఁ గలపంబుఁ దాలిచి
జిలుఁగుపై తాణికంచెలను దొడిగి
హారంబు మెడ నంగహారంబు మేన కే
యూరముల్ రెండు బాహువుల నుంచి
బంగారు రంగారు చెంగావిపుట్టంబు
సింగారమార వాసిగ ధరించి

గీ. తళుకుఁజెక్కుల మకరికల్ కులుకఁజేసి
కనుల కాటుకయును దిలకంబు నుదుట

నడుగుఁదమ్ముల లాక్షయు నవధరించి
సరసిదరినుండి సరసుని సరస కరిగె. ౫౫౯

చ. చని హృదయేశు సాఘ్ములకు సాఁగిలిమ్రొక్కి ప్రియుఁ బిలర్ప నీ
వనమున నున్న తేనెయును బండ్లను దెచ్చెద నారగింతువే
యనపుడు వల్లెయన్న జలజాయతలోచన యవ్వనస్థలిన్
బనుపడి పూవుఁదేనియలుఁ బండ్లను దెచ్చి యొసంగెఁ జెచ్చెరన్.

క. తెచ్చియొసంగిన పండ్లను
నచ్చపుఁదేనెయును వారిజాక్షియుఁ దానున్
మచ్చికతోఁడుత నచ్చట
ముచ్చటదీఱంగ నపుడు భుజియించి రొగిన్. ౫౬౦

వ. అనంతరంబ శంఖచూడుండు తులసీరమణీమణితో, ౫౬౧

ఉ. ఓచపలాక్షి ! యింక నిట నుండఁగ నేటికటంచుఁ బల్కి వే
లేచి ముదాన డాకరము లేమభుజంబున నుంచి చూచి తే
లోచనపర్వ మయ్యె వనిలోఁగల చోద్యములంచు దట్టమై
పూచిన పూపుటీరములపొంతనె పోవుచు నేర్పుమీఱఁగన్.

సీ. పరభృతతోత్రిటీవిపాటితపాటలీ
కోరకంబులఁ దేనె కురియునెడలఁ
గమ్మనితావులు గుబ్మ్మరించుచు వలి
తెమ్మెరల్ వీతెంచు తెరువులఁ జని
మదముమీఱిన తేటికొదమల జిలిబిలి
రొదల నింపగు పూవుఁబొదలు దూరి
కపురంపుటనఁటి చొక్కపుదుమారంపు మొ
క్కలపుఁదిప్పల సరాగమున నెక్కి

గీ. కలువరామానికంపుఁజెక్కడపుఁబనుల
నిద్దమైయొప్పు సానడియొద్దఁ జేరి
చివురుకైదువుపాదుపా చెయ్వులందు
సుదతి నలరించె నాశంఖచూడుఁ డనఘ. ౫౬౪

క. ఇటులే దివదిన మట న
చ్చటులాలకఁ గూడి సురతసౌఖ్యాబ్ధిసము
త్కటమతితో నుండఁగ నం
తట నొక మన్వంతరంబు తటుకున దాఁటెన్. ౫౬౫

ఉ. వెండి యనంతవిక్రమము పేరిచి యాపొలదిండి దండికై
భండనమాచరించి బుధవల్లభుఁ బాఱఁగఁద్రోలి మానిమా
ర్తాండవితాయమానసవనాగ్నుల నాఱిపి హవ్యముల్ సము
ద్దండగతిన్ హరించి మునితల్లజులన్ వడిఁ జెండి యార్చుచున్.

ఉ. ఆకలుషాత్ముఁ డాత్మఁ గొలయంచుఁ దలంపక క్రొవ్వి యేర్చి నా
నాకులకాంతలన్ జలమునం గొని తెచ్చి తదీయబాంధవుల్
శోకముపెల్లున న్వనరుచుం బఱవం జెఱసాలనుంచి చీ
కాకుపడంగఁజేసెను జగంబును బెల్లగుదుండగంబునన్. ౫౬౬

చ. మనమున నించుకేని నెఱి మాని మగంటిమి దిక్కులెల్లెడన్
గనుఁగొనఁ దానయాచుఁ ద్రిజగంబుల నేచుచునుండఁగా సురల్
దనుజు జయింపలేక ధృతి తద్దయుఁదూలి హృతాధికారులై
వనరుచు ధాతఁ గన్గొన జవంబున నేగిరి పాదచారులై. ౫౬౭

చ. చని యనిమేషు లవ్విధిహజారముముంగిట ద్వారపాలురన్
గనుఁగొని ధాతయానతిని గైకొని లోనికి వేగఁబోయి ధా
తను బొడఁగాంచి తచ్చరణతామరసంబులకున్ జోహారు జే
సి నిలిచి భక్తిదోఁపఁగ వచించిరి వారు విషణ్ణచిత్తులై. ౫౬౮

మ. ప్రమదారంభుఁడు శంఖచూడుఁడను దేవద్వేషి క్రూరుండు దుఁ
ర్దమదోర్దర్పమెలర్పఁ గయ్యములఁ గోదండోరుశింజాధ్వనిన్
సుమనస్సంఘము పీఁచమాఱిచి బిడౌజున్ వీఁక నిర్జించి తా
నె మహారాజయి మాఱులేక మెలఁగు న్నిరేజసింహాసనా.

సీ. చరియించు నొకవేళ సురరాట్తరంగిణీ
పరిసరవాలుకాపదములందు
విహరించు నొకమాఱు వివిధరత్నప్రభా
స్వరహిమశైలకందరములందుఁ
గ్రీడించు నొకతూరి బృందారకీగాన
బంధురనందనోపవనసరణిఁ
ద్రిమ్మరు నొకసారి ఋత్విగ్వషట్కార
కలనాసవనవాటికలకుఁ జెంత

గీ. అచ్చటఁ జరించువారు వెన్నిచ్చి పాఱఁ
దోలి కంటకింపగు వెలందులను గడిమి
బట్టుకొని తెచ్చి చెఱసాలఁ బెట్టి పొందుఁ
గఱకు రక్కసి యెదఁ గనికరము మాలి. ౭౧

ఉ. అమ్మయి నుక్కుమీఱి సకలావనిభాగములందు హాళిమై
ద్రిమ్మరుచుండి జన్న మొనరించెడిచోటికిఁ బోయి బల్మి హ
వ్యమ్ముహరించి యడ్డపడువారల బమ్మెరవోవఁ గ్రుమ్మ వాఁ;
డెమ్మెయిఁ దాళువార మిఁక నెద్ది యుపాయము పద్మసంభవా.

చ. కఱదల నెన్నియేఁ గఱచి క్రాలెడు నాపొలదిండిధాటికిన్
వెఱచి కడిందియూ నతని వేరముఁదక్కి నినుం గనుంగొనన్
బఱచి యిటేఁగుదెంచితి మహాకృపామతిఁ బ్రోవకున్న నె
త్తెఱఁగున నుండు మింకెవరుదిక్కు మహాత్మ! వచింపు నావుడున్.

చ. చిఱునగ వాననాబ్జమునఁ జెన్ను వహింపఁగ నల్వ పల్కె, నే
నెఱుఁగుదు శంఖచూడు నతఁ డేచి బుధావళి నొంచుచుంట యే
నెఱుఁగుదుఁ గాని యాదనుజునిన్ వధియింపఁగఁజాల మాయలం
గఱచినవాఁ డనేకము లఖండపరాక్రముఁ డాహవంబులన్.

చ. వెఱవకుఁ డీరు డెందముల వేరముఁదక్కుఁడు దుక్కుమీఱి యె
త్తెఱఁగునవైన వానిని వధింపఁగ నాత్రిపురాంతకుండ పో
నెఱిగలఁడాతనిం గనిన నెవ్వగ లన్నియుఁ దీర్పఁజాలు నే
డ్తెఱఁ జనుఁ డింక నేను జనుదెంచెద శంకరుపాలి కింతలోఁ.

వ. అనవుడు,

క. "దేవరతోఁ జనుదెంతుము"
నా వల్లెయటంచుఁ బల్కి నానామణిశో
భావిభ్రాజితమగు తన
యావాసము వెడలె నిర్జరాగ్రేసరుఁడై, ౫౭౬

వ. ఇట్లు కృత్తివాసోదిదృక్షాతత్పరుండై. ౫౭౭

మ. జలజప్రోద్భవుఁ డంతఁ గన్గొనియె శశ్వచ్ఛర్వపీఠాకుహూ
హాలని స్తంద్రగతాగతాఖిలమునీంద్రావళ్యుపన్యాసమున్
ఫలితోత్ఫుల్లకిసాలితావనిజసంవాసంబు విద్యాధరీ
లలితాంగీక్రియమాణనర్తనసముల్లాసంబుఁ గైలాసమున్.

శా. నీరేజాతభవుండు తద్గిరి బుధానీకంబుతో మెల్లనన్
జేరంబోయి తదగ్రభాగమున నక్షీణప్రభాభాసుర
గ్గారత్నోరువితర్దికాంతమున లీలం గౌరితో నర్మవా
చారంభం బొనరించు నీశ్వరుని విశ్వారాధ్యునిన్ గన్గొనెన్.

ఉ. కాంచి విరించి నిర్జరనికాయముతోఁ దనమోడ్పుకేల్నిటా
లాంచితముం ఘటించి శివు నంఘ్రియుగంబులకున్ జోహారు గా

వించి నుతించి నిర్జరుల వెగ్గలపాటును విన్నవింప నా
లించి విరించితో ననియె లేనెలదాల్పు ముదంబుమీఱఁగన్.

క. సారససంభవముఖబృం
దారకవరులార ! దనుజు దండింపంగా
నేరను; నేనును వచ్చెద
నారాయణు దర్శనం బొనర్పఁగఁజనుఁడీ. ౧౮౧

లయగ్రాహి. వార లటులేగి ముదమార హరిపత్తనపు
ద్వారమును జేరి యటఁ జారుమణిమాలా
హారులను స్మేరముఖసారసులఁ జక్రదర
ధారులను ధీరుల నుదారుల మనోజ్ఞా
కారులఁ జతుర్భుజుల మేరుధరణీధ్రసమ
ధీరులను శ్యామలశరీరులను రమ్యా
చారులను శౌరి ప్రతిహారులను జూచి విధి
జేరి తనరాకకును గారణము దెల్పెన్. ౧౮౨

గీ. తొడరి వారల యనుమతి వడిసి యచట
కడమ పదియాఱు గవకులు గడచి చనియె;
భూతపతిముఖ్యదేవసమేతుఁడగుచు
ధాత వారల కభయప్రదాత యగుచు. ౧౮౩

మ. శతపత్త్రప్రతిపక్షరత్నమయకక్ష్యాభాగముల్ గాంచనాం
చితసోపానపరంపరాకలితరాజీవాప్తమాణిక్యముల్
దతవిస్ఫూర్జితసిలరత్నఖచితస్తంభంబుఁ జంద్రాభముం
జతురశ్రంబును బూర్ణకుంభయుతమౌ సౌధంబునం దొక్కచో.

సీ. పొందమ్మిరుచిఁ బోలి యందమైతగు పద
ద్వంద్వంబు సిరి కేలఁ బట్టియొత్తఁ

బులుఁగురా రా కడెంబులు ఘల్లురనిమ్రోయ
వలచేత గంగ వీవనలు వీవ
నెలనవ్వు మోమున మొలకలెత్తఁగఁ బల్క-
బోటి కపురంపుఁదాంబూల మొసఁగ
పదనూపురధ్వనుల్ పాదల నచ్చరబోంట్లు
నర్తనాదికములొనర్చుచుండ

గీ. నవ్యమాణిక్యసింహాసనంబునందు
వేడ్కమీఱఁగఁ గొలువున్న వేదవేద్యు
భక్తలోకసంరక్షణభద్రదీక్షు
శౌరిఁ గన్గొనె విధి బుధసహితుఁ డగుచు. ౫౦౫

చ. నలువయు వేల్పులున్ శివుఁడు నైజవినూత్నకిరీటరత్నకాం
తులు జలజాక్షునంఘ్రులకుఁ దోరపుఁ గానుకలుగా నొసంగి మై
పులకలు గ్రమ్మ బాష్పజలపూరితలోచనులై సగద్గదా
వలితశిరోధులౌచు నిలువంబడి రందఱు విన్నఁబాటుతో. ౫౦౬

క. పలుకంగ నేమి తోఁచక
నిలువంబడియున్న వేల్పునికరముఁ గని యా
జలజాతోద్భవుఁడు కృతాం
జలియై వచియించె నిట్లు శార్ఙధరునితో. ౫౦౭

శా. పాపారణ్యకుఠారదంఘ్రినలినా! భావత్కకారుణ్యవీ
క్షాపీయూషరసంబు మా రజము నిస్సారంబుగా నాఁటిపెన్;
నీపాదాబ్జనఖేందవప్రభలు ఖండించెన్ దమంబున్ సుఖం
బాపూర్ణంబగు నింక నీమధురవాచామాధ్వి విన్నంతటన్. ౫౦౮

క. అని సన్నుతించి తా మా
దనుజునిచేఁ గన్న దీనదశ నెఱిఁగింపన్

విని సర్వజ్ఞుండగు హరి
వినిపించె న్సురల కసురవిధ మతికరుణన్. ౫౯

క. ఉరుబాహుబలుండగు క
ర్బురనాథుఁడు చేయుకార్యముల నెఱుఁగుదు నో
సురలార ! యైన వానిం
బరిభవమొనరింప నాదు భక్తుండగుటన్. ౬౦

ఉ. ఆరజనీచరేశ్వరుఁ డనన్యవిజేయుఁడు గాన వాని నీ
మారహరుండు దున్పఁదగు మామకశూలముచేతఁ గావున
న్మీరిఁక దుఃఖమందకుఁడు మేల్సమకూరు నటంచు వారిఁ దా
నూఱడిలంగఁజేసి హరి యుగ్రున కిచ్చెఁ ద్రిశూలమత్తఱిన్.

గీ. ఇచ్చి సురలార ! వేగమ యేగుఁడింక
నేను బ్రాహ్మణవేషమ్ము నూని వాని
నడిగి కొనితెత్తు మున్ను నే నిడిన కవచ
మంత వధ్యుండు మీకగు నద్దనుజుఁడు. ౬౧

వ. అదియునుంగాక వానిభార్య కెన్నండు సతీత్వహాని సంభవించు
నప్పుడ వాని మరణంబు తటస్థించుఁ గావున మదీయంబగు తేజం
బు తద్గర్భంబున నిక్షేపింపవలయు. ౬౨

గీ. అనుచుఁ బల్కిన సంతోషమంది కృత్తి
వాసుఁ డాశూలముం గొని వనజసంభ
వాదిసురసంఘములతోడ నరిగె దైత్య
నాథు నాశంబుకై జతనములొనర్ప. ౬౩

ఉ. దానవు సంహరింపఁ బ్రమథప్రభుని న్నియమించి తా యథా
స్థానముఁ జేరె ధాత దివిజప్రవరు ల్లని రంత పుష్పభ

దానినదియొడ్డున న్వటధరాజముక్రింద వసించి శంభుఁడా
దానవనాథుపజ్జ కుచితంబుగఁ బంపెను దూత నొక్కనిఁ.

వ. వాఁడు నతిత్వరితగమనంబునఁ దత్పట్టణంబుఁ జేరం జని. ౫౯౬

సీ. దశపంచయోజనదైర్ఘ్యవైశాల్యంబు
విపులస్ఫటికయాన వేష్టితంబు
నతిదుర్గసప్తఖేయాసమంచితమును
సముదగ్రతరవప్రసప్తకంబు
తతరత్నవీధీశతకభాసమానంబు
సద్వస్తుయుతవణిక్సౌధచయము
సిందూరసన్నిభోచితరత్నఖచితది
వ్యాశ్రమకోటిసమన్వితంబు

గీ. సతతఫలభూరుహావితానసంయుతంబు
లలితవిహగాళికూజితకలకలంబు
నయుతకింకరరక్షితం బగుచు మిగుల
డంబువిరాజిన తత్పట్టణంబు నంద. ౫౯౭

సీ. పూర్ణేందుమండలస్ఫూర్జితాకారంబు
పరిఘాచతుష్కవిభ్రాజితంబు
సుహృదావళీమహాసుముఖప్రవేశంబు
దుర్హృత్ప్రవేశసుదుర్గమంబు
రమణీయశృంగవిరాజితాభ్రతలంబు
ద్వాదశద్వారవిభాసితంబు
మాణిక్యకాంచనమండలీమండిత
సుందరతరలక్షమందిరంబు

గీ. రత్నసోపానసంచయరంజితంబు
మణిమయ స్తంభశతకసమన్వితంబు
నగుచుఁ జెలువొందు నారాచనగరి కరిగి
ద్వారపాలకు నాజ్ఞ లోపలకుఁ జనియె. ౫౯౮

మ. తనరారందగు భృత్యుఁ డొక్కరుఁడు శ్వేతచ్ఛత్రముంబట్ట వీ
వనల న్వీవఁగఁ బార్శ్వదు ల్బుధులు విద్వాంసుల్ బరివేష్టింప వీ
రనికాయంబులు కేరివలం గొలువఁ దోరం బొప్పఁగా రత్నకాం
చనపీఠంబున నున్న దైత్యపతి పజ్జంబోయి వాఁడిట్లనెన్. ౫౯౯

క. దానవనాయక యే నీ
శానుని యానతి గ్రహించి చనుదెంచితి నా
పై నేరముంచ కిప్పుడు
మానుగ వినవలయు నాదు మాటలు గూర్మిన్. ౬౦౦

శా. హరికిన్ శూల మొసంగి రక్షణముకై యాజ్ఞప్తి నీయంగ నీ
శ్వరుఁ డేతెంచెను బుష్పభద్రకడకున్ స్వారాజ్య మీ విప్పుడే
సురసంఘంబుల కిచ్చి వర్ధిలుము రక్షోనాథ ! కాదేని సం
గరరంగంబున నీయొడ ల్జిదిమి జక్కంజేయు నిక్కంబుగన్.

గీ. అనిన దూతపల్కు లాలించి నవ్వుచు
నల్లి వేగ నే మహేశుకడకు
నరుగుదెంతుఁ జనుమి యనఁగ వాఁ డంతట
నేగె శంభుఁడున్న యేటి కడకు. ౬౦౨

వ. ఆ సమయమున

మ. అల సేనానియు వీరభద్రుఁడు విశాలాక్షుండు బాణుండుఁ బిం
గళనేత్రుండు వికంపనుండును మహాకాయుండు భద్రుండు బా

ష్కలుఁడుం దుర్జయుఁడుం గుటీచరుఁడు దుర్గమవ్యాఘ్రముఖ్యుఁడున్నున్న గాఁ
గల యోధప్రవరుల్ వడిన్ విజయకాంక్షన్ వచ్చి రచ్చోటికిన్.

చ. స్ఫురదురుభీషణంబగు త్రిశూలము దారుణవర్తులంపు క
ర్పరము శరాసచక్రశరపద్మగదాముసలోజ్జ్వలాసిము
ద్గరములు రక్తయుక్తపరిధానముఁ దాల్చి విహారమెక్కి భీ
కరతరమూర్తియై తనర కాళికవచ్చె ససంభ్రమంబుగన్. ౬౦౪

వ. మఱియు శస్త్రాస్త్ర సముదయంబులు వచ్చి మహాదేవు సన్నిధి
నిల్చె నంత నక్కడ, ౬౦౫

క. సంతసమున దనుజాధిపుఁ
డంతఃపురి కరిగి దూత యరుదెంచిన వృ
త్తాంతం బంతయుఁ దన ప్రియ
కాంతకు వినుపించెఁ బ్రిధనకౌతుకమతియై. ౬౦౬

క. వినిచిన రణయత్నము విని
కనుఁగవ నశ్రువులు నిండఁ గంరం బెండన్
బెనిమిటిఁ గౌఁగిటఁ జేరిచి
యనియెం దులసీవషూటి యతివినయముతోన్. ౬౦౭

శా. "ప్రాణేశా! శితికంఠుతోఁ జనునె వైరం బెన్నఁడే భక్తసం
త్రాణప్రౌఢుఁడు లోకసంహరణవిద్యాపారగుం డాతనిన్
బాణాదుల్కడుభక్తిఁ గొల్చి పిదపం ద్రైలోక్యసామ్రాజ్య మ
క్షీణప్రక్రియ నొందరే, యటుల సంసేవింప నీ కొప్పదే! ౬౦౮

వ. అదియునుంగాక,

చ. అమరవిరోధులైన త్రిపురాసురుల న్వధియించినాఁడు సం
యముల నలంచు రాక్షసచయంబుల గర్వ మడంచినాఁడు మృ

త్యముఖము జొచ్చి బాలు నకుతోభయుఁగా నొనరించి లీలమై
జము మద మేర్చినాఁ డతని సంగరమందు జయింపవచ్చునే."

ఉ. ప్రేమదలిర్ప నయ్యనుఁగుఁబేయసి పల్కులు నాలకించి నె
మ్మోమున నొల్క నవ్వొలయ ముద్దియఁ గన్గొనియో వెడంగుకాం
తా! మహిఁ గాలకర్మగతి దప్పదె యేరికినైన దీనికై
వేమఱుఁ జింతనొందెదు వివేక మెఱుంగని దాని కైవడిన్.

ఆ. వె. భూమిరుహములెల్లఁ బుష్పఫలాదికం
బులను గొంతదనుకఁ బొదలుచుండి
కాల మగ్గలింపఁ గాలిచేనైనను
చిచ్చుచేతనైనఁ జేటుఁగనవె. ౬౧౧

క. జనములచే జనసంతతి
జనియింపఁగఁజేయు నెవఁడు జనుల జనులచే
హననంబొనరుచు నెవఁ డా
తని నీ మదిలోన నెపుడుఁ దలఁపుము తరుణీ. ౬౧౨

సీ. ఎవ్వని దయచేత నీరేడు భువనముల్
నిరుపద్రవంబుగా నిలువఁబడియె
నెవ్వని యానతి నిందుసూర్యులు శీత
తిగ్మప్రభలచేతఁ దేజరిలిరి
యెవ్వనియాన వహ్నియు వేఁడిమిని జల్కె
గాడుపు తా శీఘ్రగామియయ్యె
నెవ్వని యాజ్ఞచే నిందుఁడు వర్షించె
నెల్లజంతులమీఁద మృత్యు వేగ

గీ. అట్టి యాద్యంతరహితు సర్వానుగమ్యు
గాలకాలు నరూపము స్థూలదేహు

సతతసృష్టిస్థితిలయప్రసక్తశీలు
నామహామహుఁ దలఁపు మో కోమలాంగి. ౬౧౩

క. పొలతిండిని నేనెక్కడ !
నిలాపతి కుమారివైన యీవెక్కడ ! హా
తలపోయఁగ మన కలయిక
కలికీ ! జలకాష్ఠరీతిగాదే తలఁపఁగ. ౬౧౪

గీ. తొల్లి గోలోకమున శౌరితోడ నుండి
రాధికాశాపమున నిర్వ్వరము ను నింత
దనుక నుండితి మిచట, బృందావనమున
కింకఁ బోవుద మిందుఃఖమేల యనుచు. ౬౧౫

క. పలువిధముల బోధించినఁ
దులసి తెలియలేక వగపుతోఁ బ్రియువక్ష
స్థస్థలిపైఁ బడి వెల్లగు ను
మ్మలికం గొన నపుడు గృష్ణమంత్రము సెప్పెన్. ౬౧౬

గీ. అఖిలదుఃఖహరంబగు నట్టి కృష్ణ
మంత్రి మాతఁడు దెల్పిన మాత్రమున నె
దివ్యవిజ్ఞానబుద్ధితో ధీరయగుచు
వెలఁది సంతోషమున నుండె విభుని మ్రోల. ౬౧౭

ఉ. అత్తటి నయ్యనుంగు జెలి నాదటఁ గౌఁగిట నాదరించుచున్
మెత్తని పూలసెజ్జపయి మించిన వేడుకతోడ గాఢమా
చిత్తజు కేళిఁ దేలి సతి చీరచెఱంగున వీవఁగాఁ బరా
యత్తమనస్కుఁడై నిదురనందె సురారి విచారదూరుఁడై. ౬౧౮

శా. ప్రాతఃకాలమునందు విష్ణువినుతిప్రారంభుఁడై లేచి సు
స్నాతుండై తెలిపట్టుపుట్టములు విన్నాణంబుగాఁ దాల్చి ని

ధ్వాతామంగళహేతువై తనరు చారుస్వర్ణమాణిక్యసం
జాతంబు ల్ధరణీసురవర్యులకు నిచ్చాభవృత్తి నిచ్చెం దగన్. ౬౧౯

మ. గజరత్నంబుల నశ్వరత్నముల సద్గ్రామంబులన్ భూములన్
ద్విజసంఘంబులకున్ దరిద్రులకుఁ బ్రీతిన్ సమర్పించి భూ
ప్రజఁ గావన్ సుతు రాజుఁ జేసి ప్రియభార్యన్ వాని కొప్పించి తా
విజయోత్సాహవివర్ధితాంగవితతావిఖ్యాతరోమాంచుఁడై.

ఉ. లక్షమతంగజంబులు త్రిలక్షతురంగమముల్ రథంబు లా
గ్లక్షలు వీర్యవిక్రమబలప్రథితుల్ ప్రధనప్రసిద్ధు రా
రాక్షసనాయకుల్ శతపరంపరగాఁ దనతోడఁ గూడి రా,
రాక్షసభర్త భార్గవపురస్సరుఁడై నగరంబు వెల్వడెన్. ౬౨౧

వ. ఇట్లు వెడలి పశ్చిమసముద్రప్రాంతంబునందలి భద్రవటీతటంబున నొక్క వటవిటపిసమీపంబునకుం జేరనరిగి, ౬౨౨

శా. భక్తాభీష్టవరప్రదాయకుని శుంభద్వ్యాఘ్రచర్మాంబరున్
తిక్తాఖిలహాలాహలాసితశిరోధిన్ గోత్రనాథాత్మజా
సక్తున్ శాంతు సహస్రసూర్యనిభతేజశ్శాలి వీక్షించి స
ద్భక్తిన్ సాఁగి నమస్కరించె నల దేవద్వేషి సైన్యంబుతో.

గీ. వామభాగంబునం దున్న భద్రకాళి
కగ్రమందున్న యట్టి షడాననునకు
వందనము లాచరించి దీవనలు గాంచి
నిలువఁబడియున్న నందిముఖ్యుల స్పృశించి. ౬౨౪

వ. భయభక్తుల నిలువంబడియున్న శంఖచూడుం గనుంగొని చంద్రచూడుం డిట్లను; నోదనుజేంద్రా! జగత్సృష్టికారణుండగు పద్మనాభు నాభీపద్మంబున విధాత జన్మించె నతనికి మరీచి పుట్టె నతనికి వైష్ణవుండు నతనికి కశ్యపుండు నతనికి ధర్మిష్ఠుండు నతనికి దను

వును నతనికి విప్రచిత్తియు నతనికి దంభుండును గ్రమంబున జన్మించిరి. విష్ణుసేవాపరాయణులై బహుకాలంబు రాజ్యసుఖంబులనుభవించి పిదప వైకుంఠంబున కరిగిరి. తొల్లి నీవా దంభునకుఁ బుత్రుండవై సుదాముండను నామంబున నతిధార్మికుండవైయుండి రాధికాశాపంబున నిప్పుడు దానవేంద్రుండ వైతివి. భగవత్సేవాపరాయణులైన వారియఖిలంబుఁ దుచ్ఛంబుగాఁ దలఁచి ముక్తిచతుష్టయంబును జులకనగాఁ జూతురు. ఇదియునుంగాక,

మ. హరిభక్తుండగు నీకు నాకపతి దాయాదుండు తద్రాజ్యముఁ గా
హరియింపందగునే ? స్వరాజ్యమున సౌఖ్యంబందఁగాఁ జాలదే !
దురితం బెట్టియుఁ దత్ప్రతిక్రియల నిర్ఘాతంబగుం గాని సు
స్థిరమై వీడకయుండు నెప్పటికి జ్ఞాతిద్రోహపాపం బిలన్. ౬౧౬

క. కావున నమరావతి నా
దేవతల కొసంగి హితమతి న్నీ వెపు డీ
భూవలయంబున రాజ్య
శ్రీ వెలయఁగఁ బాలనంబు సేయఁగ రాదే. ౬౧౭

గీ. సంపదకు హాని గలదని సంశయింప
వలవ దది కాలవశమున వచ్చుఁ బోవు ;
హరిహరహిరణ్యగర్భులకైనఁ గాని
కాలమార్గంబు దాఁట శక్యంబు గాదు. ౬౧౮

సీ. కాలవశంబునఁ గాదె ధాత తిరోహి
తత్వంబు మరల నుద్భవముఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె చంద్రుఁడు కలా
వంతుఁడౌటయుఁ గృశత్వంబుఁ గనుట

కాలవశంబునఁగాదె సూర్యుండు ప్ర
తాపహీనుండు సంతాపి యగుట
కాలవశంబునఁగాదె ధారుణి సర్వ
సస్యార్ఘ్యయగుట యూషరయు నగుట

గీ. కాలవశమున విశ్వంబు గానిపించుఁ
గాలవశమున సర్వంబుఁ గలయు నీటఁ
గాన సమరీతి నెవ్వండు గానఁబోఁడు
అక్షరుం డొకఁడు దక్క పరమాత్మదక్క. ౬౨౯

వ. నేనును దదీయధ్యానపారీణుండ నగుటంజేసి ప్రాకృతయుగంబు లనేకంబులం గనుఁగొంటి నింక ననేకయుగంబులఁ గనుఁగొందుఁ దదాజ్ఞా ప్రకారంబున బ్రహ్మవిష్ణులు సృష్టిస్థితు లొనర్చుచుండ నేను సంహారకారణుండనై యుందు ననిన శంఖచూడుం డిట్లనియె.

గీ. శమనదమన ! భవత్కథితములలోన
సన్యథాలాపములు గల్గునయ్యఁ దైన
నించుక యథార్థమును పచియింతు మీర
లాదరంబున వినుఁడు సమాహితముగ. ౬౩౧

శా. జ్ఞాతిద్రోహము పాప మంటి ; బలి రాజ్యభ్రష్టునింజేసి యా
పాతాళంబునఁ ద్రొక్కదే? యసురులన్ వంచించి వారాశిసం
జాతంబౌ సుధగ్రోలదే ? యెపుడు రక్షశ్శ్రేణిఁ బీడించు నీ
నీతుల్ మ స్గలనైనఁ జూచెనె ! బుధానీకంబు శ్రీకంధరా.

క. కీడును మేలును వరుసం
గూడంగావలయు ధాతకును వశమగునే
వీడంగొన నీవిశ్వముఁ
క్రీడాభాండంబెకా ప్రకృతిపరున కొగిన్. ౬౩౩

వ. కావున మున్ను దేవతాపీడితుల మయ్యును కాలక్రమంబున నిపు డుద్ధతుల మైతిమి. సురలకును మాకును సహజశత్రుత్వంబున నిర్నిమిత్తంబుగా నాలంబులు జరుగుచుండు; జయాపజయంబులు మేము యనుభవింతు; మట్లుండ శత్రుమిత్రసమభావులగు మీర లరుదెంచుటయె నా కరుదుగాఁ దోఁచుచుండె; నింతియకాని మీవలన జయమొందెఁ బరాజయమొందె నాకు కీర్తి హేతుకంబ కాని వేఱొండు కాదనినఁ ద్రిలోచనుండు ప్రహసితాననుం డగుచు నిట్లనియె. ౬౩౮

ఉ. రాక్షసనాథ! తొల్లిటి సురద్విషులౌ మధుకైటభుల్ హిర
ణ్యాక్షహిరణ్యదైత్యులు వినాశముఁబొందు టెఱుంగవే సరో
జాక్షుని చేత నీవటుల నాలములోఁపలఁ గూలనేల సం
రక్షణసేతు నిర్జరులరాజ్య మొసంగి సుఖంబుఁ గాంచుమీ.

వ. అది కాదేని,

క. ఆహరి యానతిచేఁ ద్రిపు
రాహితుఁడగు నేన యిప్పు డరుదెంచితి ను
త్సాహంబు నూలుకొని ర
ణ్యాహవమున కోహటిలక యని పల్కుటయుజ్.

గీ. హరునకు వందన మొనరిచి
యరదముపై నెక్కి దానవాధీశుఁడు సం
గరధరణి ధీరుఁడై స
త్వరముగ నెలకొనియె దనుజవర్గముతోడన్. ౬౩౯

వ. అత్తఱిఁ గృత్తివాసుండును దత్తఱంబున వేల్పుమొత్తంబుల రావించి యున్నంత నుభయసైన్యంబులకుఁ దుములసమరంబు జరిగె; నట్టియెడ మహేంద్రుండు వృషపర్వుని, భాస్కరుండు

విప్రచిత్తిని, జంద్రుండు దంభుని, గాలుండు కాలస్వరుని, హుతాశనుండు గోకర్ణుని, గుబేరుండు కాలకాయుని, విశ్వకర్మ మయుని, మృత్యువు భయంకరుని, యముండు సంహారుని, వరుణుండు వికంకణుని, హయుండు చలుని, నేకాదశరుద్రులు నేకాదశభయంకరులను, నందీశ్వరముఖ్యు లఖిలదానవగణంబులం దాఁకి యుద్ధంబు సేయ నొండొరుల సింహనాదంబులు భూనభోంతరాళంబు నిండె నంత,

ఉ. వేలుపులెల్ల దానవుల వేఁడిమి కోర్వఁగలేక భీతిచే
నాలముఁదక్కి పర్వఁగ షడాననుఁ డాగ్రహవృత్తితోడఁ దాఁ
గోలుమసంగి యద్దనుజకోటుల యేపడగించి సేన గ
గ్గోలుపడంగఁజేసె సవికుంఠితసాహసవిక్రమంబులన్. ౬౩౯

ఉ. దారుణలీలతోఁ బ్రధనధారుణి యెల్లెడఁ గాళియు న్మహా
మారియు ఘోటకంబులను మత్తగజంబుల వీరయోధులన్
బోరనఁజంపి తద్రుధిరముం దగఁ గ్రోలుచునుండ రాక్షసుల్
ధీరతఁదక్కి పర్విడిరి దిక్కులు పిక్కటిలంగ నార్చుచున్. ౬౪౦

ఉ. అట్టి భయంకరంబయిన యాహవరంగమునందు దైత్యు లి
ట్టట్టుఁ జనంగలేక వెఱపందుచునుండ సురారిభర్త తాఁ
గట్టుపకాసియై తనదు కట్టెదుటంగల క్రౌంచభేదితో
నెట్టుకొనె న్వడిం దన యనీకము పొంగి చెలంగి యార్వఁగన్.

ఉ. వచ్చిన దానవాధిపుని వక్షమునం బలువాలుతూపులం
గ్రుచ్చి భయంబుతో రిపువరూధిని బాఱఁగ నార్చు నంత, కా
ర్చిచ్చునుబోలి మండిపడి చెచ్చెర సేనల ముట్టడించి క్రో
ధోచ్చలితాత్ముఁడై శరవణోద్భవు తే రొనరించె రూపఱన్.

మ. తెగువ న్విల్లునుమాడి ఘోరమగు శక్తి న్నుగ్గు గావించి తే
జిఁ గడుం జర్జరితంబుఁజేసి శరవృష్టి న్మించి నీహారమ
ధ్యగతుండౌ దిననాథుఁ బోల్పఁదగు క్రౌంచారిన్ లలాటంబు చె
మ్మగిల న్నైచినఁ జిచ్చుటంపఱస్మృతిం బాసెన్ క్షణం బంతలోన్.

చ. తెలిసి మహేశనందనుఁడు దివ్యవిచిత్రమణిప్రభాప్ర
కలితరథంబు నెక్కి పటుకాండయుతంబగు నొండువిల్లు దా
ల్చి లయకృతాంతుపోలిక విశేషరుషాజ్వలనాప్పు లొల్కఁ ను
జ్వలదనలాస్త్ర మప్పుడు నివారణజేసెను వారుణాంబుచేన్.

చ. దనుజుని విల్లు సారథి రథంబుఁ దురంగమముల్ సిడంబునన్
దునిమి మఱొక్క విల్గొనినఁ దుత్తునుగై చనునట్లు జేసి కాం
చనవరరత్నకలితలసన్మకుటంబును నుగ్గునూచగా
నొనరిచి యొక్క శక్తిని మహోగ్రత వైచె నురంబువ్రయ్యఁగన్.

చ. అది యశనిప్రపాతము క్రియం బడ మూర్ఛనుజెంది యంతలో
మదమున లేచి కొండొక విమానము నెక్కి మఱొక్క విల్లు స
మ్మదమునఁ బూని ఘోరతరమార్గణపంక్తులఁ గప్పి యంత నా
రద ! మఱియేమిచెప్పుదు సురప్రముఖు ల్భయమంది చూడఁగన్.

క. అత్యుగ్రంబు సహస్రా
దిత్యసకాశంబు శౌరితేజోవృతమున్
భీత్యావహమగు శక్తిం
దైత్యుఁడు గుహు నేసెఁ గ్రోధదర్పోజ్వలుఁడై. ౬౪౭

క. ప్రళయజ్వలనజ్వాలా
వళివలె నది మండిపడుచు వచ్చి మహోర
స్థలముం దాఁకుడు నతిదో
ర్బలుఁడు కుమారుండు మూర్ఛపడియెఁ గుమారా. ౬౪౮

క. పోఁడిమి చెడి కయ్యంబునఁ
గాడుపడు కుమారుఁ గాంచి కాళిక తనదో
కోండంబున నిడుకొని శశి
చూడుని సన్నిధికి నేగె శోకముతోడన్. ౬౪౯

గీ. తూలిన కుమారు జూచి మృత్యుంజయుండు
జ్ఞానమున జీవవంతునిగా నొనర్చి
యగ్గలంబగు బలమిచ్చి యతనితోడఁ
గాళి నంపించె యుద్ధరంగమున కపుడు. ౬౫౦

వ. అంత కార్తికేయుం డపూర్వబలసమన్వితుండై వెడలిన నందీశ్వరాదులును దేవగంధర్వకిన్నరకింపురుషులును బలుతెంచి సింహనాదంబులు సేయుచుండ శాకినీడాకిన్యుగ్రదంష్ట్రోగ్రదండలు రణమధ్యంబున మాధ్వీకపానంబు సేయుచున్నవై తేయులు భీతచేతస్కులై పలాయితులైనం దానవాధిపుం డోడకుం డని యభయం బిచ్చి కట్టెదుట నిల్చిన, ౬౫౧

సీ. అంత కాళిక విలయాగ్ని సమానమై
పరఁగిన యాగ్నేయబాణ మేయ
శంఖచూడుండు పార్జన్యశరంబుచే
దాని నడంచిన మాన కపుడు
వారుణాస్త్రం బేయ వారించె గాంధర్వ
విశిఖంబుచే జగద్విదితముగను
మాహేశ్వరంబును మంత్రించి వైచిన
వైష్ణవాస్త్రంబుచే వ్రయ్యనట్లు
చేసిన నీసుతోఁ జెచ్చెర నారాయ
ణాస్త్రంబు విడచిన నతఁడు సూచి

ఆ. వె. యాన మపుడు డిగ్గి యతివినయంబుతో
సన్నుతింప మగిడె సాధువగుచు;
మరల బ్రహ్మశిరము మంత్రపూర్వకముగ
నేయ దానిచేతనే యడంచె. ౬౫౨

క. నృపుచేత నన్నియస్త్రము
లపహృతవీర్యంబు లగుట కచ్చెరువడి పా
శుపతాస్త్రం బరివోసిన
నపుడా విచుపల్కె పౌలంతి యనియె మునీంద్రా. ౬౫౩

క. "పాశుపతంబున మృత్యువు
లేశం బితని దరిఁజేర లేదుసుమీ; యో
హో! శాంకరి! తద్భార్య గు
ణాశయ యద్దానిఁ జెఱుప నాతఁడు తెల్లన్. ౬౫౪

క. హరిమంత్రికవచమును సు
స్థిరముగ నద్దనుజుసతి సతీత్వము గలుగన్
హరిహరుల కజేయుండును
జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్." ౬౫౫

వ. అని యిట్లశరీరవాణి పలికిన నయ్యస్త్రంబు నివారించి ప్రళ
యాగ్నికల్పమానంబగు శూలంబువైచిన దాని నస్త్రమంబున
వామహస్తంబునఁ బట్టుకొనుచుఁ గోపఘూర్ణమానమానసుండై
యొక్క ముష్టిఘాతంబు సేసినఁ దక్షణంబున మూర్ఛంజెంది,

ఆ. వె. అంతఁ దెలివినొంది హర్షసమేతుఁడై
భద్రకాళి కెఱఁగి పాసరాంత
మగుడు విశ్రమింప నానతిఁగైకొని
రథమునంద యుండె రాక్షసుండు. ౬౫౬

తరల. కదనభూపతితామరారినికాయకాయచయంబులన్
జిదిమి నెత్తురుఁ గ్రోలుచున్ హతశేషులం బరిమార్చి లోఁ
బొదలు రోసముతోడఁ బ్రేవులఁ బ్రేవుల న్మెడఁ జుట్టి తా
నదయవృత్తిఁ జరించె లోకభయంకరంబగు నాకృతిన్.

వ. ఇట్లనర్గళపరాక్రమంబున విహరించియు దానవేంద్రు సంహరింప
నేరక క్రమ్మఱ శంకరుపాలి కరుదెంచి యిట్లనియె. ౬౫౯

ఉ. శంకర! నీ ప్రసాదమున శత్రువులం బరిమార్చితి న్నిరా
తంకముగా నిశాచరులు తప్పిరి యింకొకనూఱువేలు ని
శ్శంకగ దైత్యనాయకుఁ డసాధ్యుఁ డహంకృతు లెన్నిజూపినన్
జంకఁ డొకించుకేని యొక శస్త్రభయంబును లేదు వానికిన్.

వ. వాఁ డనన్యశస్త్రసాధ్యుం డగుటం జేసి పాశుపతం బభిమంత్రించి
వైచుసమయంబున, ౬౬౧

క. "పాశుపతంబున నితనికి
లేశంబును మృత్యుభయము లేదుసుమీ యో
హో! శాంకరి తద్భార్య గు
ణాశయ యద్దానిఁ జెఱుప నాతఁడు త్రెళ్ళున్. ౬౬౨

క. హరిమంత్రకవచమును సు
స్థిరముగ నద్దనుజుసతి సతీత్వము గలుగన్
హరిహరుల కజేయుఁడును
జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్". ౬౬౩

వ. అని యిట్లశరీరవాణి వల్కిన నయ్యస్త్రంబు నివారించి తనవుడు,

మ. నిటలాక్షుండు నిజం బెఱింగి ప్రమథానీకంబు గొల్వంగ ను
త్కటరోషంబున భూనభోంతరము లాక్రందింపఁగా వెల్వడెన్

బటుసంరంభ మెలర్ప సంగరధరాభాగంబుఁ జేరంగ నం
తట దైత్యోత్తముఁడుగ్రరథంబుడిగియానందంబుతోఁ బ్రొక్కెడిన్.

ఆ. వె. మరల వేగమున విమానం బధిష్ఠించె
నపుడు విలయసమయయమునికరణి
శూలి యొప్పె నంత చోద్యంబుగా సంగ
రంబు నూఱువత్సరములు జరిగె. ౬౬౮.

వ. అయ్యవసరంబున,

క. వడవడ వడఁకుచుఁ బదములు
తడఁబడఁగాఁ గేల నొక్క దండముఁ గొని సం
దడిచేయుచు పాఱుని కై
వడి వేసముఁ దాల్చి శౌరి వచ్చె నిజేచ్ఛన్. ౬౬౯

మ. "కులజుండ న్విబుధుండ వృద్ధుఁడను రక్షోనాథ ! పాత్రప్రియా !
చలిచే డస్సి నినుం గనుంగొనెడి యాసం జేరితింగాని యే
వలకుం బోవఁగఁజాల నింకఁ గడు స్వల్పంబైన, నీ మేని క
త్తళమున్ నాకిడి ప్రాణదాతవయి సంధానింపు మానందమున్.

ఉ. కాసనుజల్ జనించు, వడఁకందొడఁగు న్నెయిమొల్ల, వీసమున్
గ్రాసము బోదు లోనికి, వర ల్గుయివెట్టెడు, నెమ్మనంబునం
దీసాక కొంత పెచ్చు, తలయేరు ఘటిల్లు, ధనంబునందు పే
రాసలు గల్గు ; నక్కట ! జరాన్వితు పాటుల నేమి చెప్పుదున్.

గీ. అధిగుణుఁడవంచు నిన్ను నే నడిగినాఁడఁ
గాని వేవే లొసంగిన హీనమతికిఁ
జేయి చాఁతునె ! నీ వి దిచ్చినను జాలు
సున్నజుట్టిన నా కంతకన్న మేలు." ౬౭౦

మ. అన నోర్కించుక సంశయించి మది నాహా! ధారుణీదేవుల౯
గనినంత న్వినయంబుతో నెపుడు సన్మానింతు నే నిట్టివృ
ద్ధున కీఁగాంచుటకష్ట వేళ నొకటి యొందుంగల్గునే మోద మిం
కనుమానం బడిదేల మైమరపు వే యర్పించెద స్వీనికి౯.

వ. అని తలఁచి,

క. ప్రాణసమంబయిన తను
త్రాణంబును దీసి సమ్మదంబున మహిగీ
ర్వాణున కొసంగె దివిజ
శ్రేణులు కురియఁగఁ గుసుమవృష్టి తనపయి౯. ౯౭౨

గీ. దాసి గ్రహియించి యతఁడు మోదంబుతోడ
శంఖచూడుని పోల్కిఁ దజ్జాయకడకు
వచ్చి దాని పతివ్రతాత్వంబుఁ గలఁచె
చక్రధరునకుఁ గలదె యసాధ్యమొండు. ౯౭౩

వ. అంత నక్కడ,

క. దానవనాయకు ముందటి
సేనల నన్నింటి నల్ప శేషముగా నీ
శానుం డొనరిచి నిహతని
జానీకము జీవవంతమాగతిఁ జేసె౯. ౯౭౪

ఉ. కాలము వేచి యంత శితికంఠుఁడు వైచె సురారిభర్తపై
శూలము గ్రీష్మకాలశతసూర్యనిభప్రభ ముద్గతజ్వాల
జ్వాలము వజ్రతుల్యము నవార్యము లోకభయంకరమ్ము లీ
లాలులితాబ్జజాండముఁ బలాయితశాత్రవసైన్యజాలము౯.

గీ. దానిఁ గన్గొని యతఁడు శస్త్రములు విడిచి
యచ్యుతు భజించుచుండె యోగాసనమున

నపుడు శూలంబు పైఁబడి యరదమును న
తండు చూపట్టకుండ దగ్ధంబుసేసె. ౬౭౬

ఉ. అంతట శంఖచూడుఁడు నిజాకృతి వీడి కిశోరరూపుఁడై
యింతగఁ దోఁచి యప్పుడ నవీనము గోభువనాగతంబు న
త్యంతమనోహరం బయిన యానముపై వసియించి యేఁగెఁగృ
ష్ణాంతికమున్ ముదంబుఁగొని రచ్చట రాధయు వాసుదేవుఁడున్.

చ. ఇల నల శంఖచూడదనుజేంద్రుని యెమ్ములు శంఖజాతులై
వెలసి సురార్చనంబులఁ బవిత్రతఁ గాంచె ననేకభంగులన్
గలుములఁబోటి తద్ధ్వనులు గల్గినచోటుల నుండుఁగాన శూ
ద్రులకును స్త్రీలకున్ సుఖముహాధిగనెక్కుడు గూర్చుఁదధ్వనుల్.

క. హరుఁ డద్దానవపతి సం
హరణం బొనరిచి వెసన్ వృషారూఢుండై
యరిగెఁ దనలోకమునకున్
సురలు న్నిజపురికిఁ బోయి సుఖియించిరొగిన్. ౬౭౯

వ. అనిన నారదుం డిట్లనె.

—* తులసీసంగమవర్ణనము *—

ఉ. మానుగ శంఖచూడునకు మానినియౌ సతియందు నిందిరయౌ
ధాన మొనర్చె నప్పు డలదానవహారి యటంచుఁ బల్కితీ;
వానలినాక్షిఁ గూడునెడ నాకృతి యెట్టిది దాల్చె ? నేకిరియన్
గానఁగఁబోయె? దాని నెఱుఁగ న్వచియింపు మహాత్మ నావుడున్.

శా. వీణాసంయమి ! యాలకింపు మల గోవిందుండు గీర్వాణసం
త్రాణార్థంబుగ విష్ణుశాంబరిని తద్దైత్యాకృతిం దత్తను

తాఁ శిరంబుంగొని తత్సతీగృహబహిర్ద్వారంబున న్నిల్చి ని
స్సాణంబెడ్తెఱ మ్రోయఁజేసె జయముంజాటించు చందంబుగన్.

చ. ముగుద పతివ్రతానియమముం జెఱుపన్ రజనీచరు న్నశిం
పఁగ నొనరింప లోఁదలఁచి మాధవుఁ డాగతి దుందుభి స్స్వరం
బుగ నినదంబుఁజేయ సనఁబోటి మనంబున మోదమంది సౌ
ధగతగవాక్షమార్గమునఁ దప్పక కన్గొనె రాజమార్గమున్. ౬౮౨

ఉ. పైదలి వానిఁ గాంచి తనభర్త యటంచుఁ దలంచి పొంగుచున్
బీదలకున్ ద్విజావళికి భిక్షులకున్ ధనవస్త్రముఖ్యముల్
సాదరవృత్తి నిచ్చి వినయంబున నుండె; రథంబుడిగ్గి దా
మోదరుఁ డాసతీమణిసముజ్జ్వలసౌధముఁ జేరె సంతటన్. ౬౮౩

క. దానవుఁడంచును బ్రత్యు
త్థానం బొనరించి తత్పదంబులఁ గడిగన్
సూనిని జలములఁ దనపరి
ధానముచేఁ దడియు నార్చెఁ దత్తఱపడుచున్. ౬౮౪

ఉ. ఆలలితాంగి తా మణిమయాసనమందు మురారి నుంచి తాం
బూలమొసంగి యిట్లనియె ముద్దులుగుల్కుచుఁ "ప్రాణనాథ! నేఁ
జాలఁ గృతార్థ నైతి నిఁక జన్మము సార్థకమయ్యె నాకు ని
ష్ఠాలముసేయఁగాఁ జని రయంబున వచ్చిన నిన్నుఁ గాంచుటన్."

క. స్మితవదన యగుచు సతి శ్రీ
పతిఁ గని యతిశూరుడైన బర్హిర్ముఖసం
తతితో జరిగిన యుద్ధ
స్థితి విన మతివొడమెడు న్వచింపుము కరుణన్. ౬౮౬

క. నానాసేనాయుతసే
నానియు బలవంతుఁడై తనరినట్టి శచీ

జానియుఁ దక్కంగల నే
నానికరము గల్గఁగా రణము భరముగదా. ౬౮౭

ఉ. అందఱు నొక్కమొత్తు నిటలాంతరవిస్ఫురదుగ్రహేతికా
స్పందకృశానులోచనుఁడు శర్వుఁ డొకం డొకయొక్కఁ; వాఁ తోఁ
గ్రిందెటులయ్యెఁ జెప్పుమనఁగా విని శౌరి స్మితాననాబ్జుఁడై
సుందరితోడ సద్దనుజుచొప్పునఁ బల్కెను నేర్పుమీఱఁగన్.

మ. దళదంభోజదళాక్షి! విన్ము సమరోదంతంబు వాకుత్తు నే
జలజాతాస్త్రవిరోధి పోరునెడ వర్షంబయ్యెఁ బూర్ణంబు సం
కులయుద్ధంబున మ్రింది రయ్యఖిలరక్షోనాయకుల్ లోక మా
కులమయ్యె న్విధి చేసె మమ్ము విగతక్రోధాత్ములం జెప్పరన్.

ఉ. ధాత యనుజ్ఞఁ బూని విబుధప్రభురాజ్య మొసంగితిన్; శివా
నేత యభీచ్ఛగాఁ జనియె, నే నరుదెంచితి నిన్నుఁ జూడ సం
ప్రీతిమెయిం బనింగొనిరి వేల్పు లటంచు లతాంతగంధని
ష్ఠ్యూతివిశాలమై తనరుచోఁ దలిమంబునఁ బండెఁ గాంతతోన్.

క. ఆతఁడె నాతరుణీమణి
యాతనితోఁ గూడి కలయునప్పు సుఖము పూ
ర్వోత్తరముగఁ గని విచికి
త్సాతురతం బలికె న్నిట్టూర్పులనుమన్ హరితోన్. ౬౯౧

చ. మతకరి చంద మేర్పడియె మానుగ నీయెడ నాపతివ్రతా
వ్రతమును కోలుపుచ్చితి వెవండవు నీ వెఱుఁగంగఁ జెప్పు మం
చతికఠినంబుగాఁ బలుక నప్పుడు శాపభయంబుచేత నై
జతనువు నూని మాధవుఁడు చానకు ముంగట నిల్చె నంతటన్.

సీ. పచ్చనివన్నెదువ్వలువపై వలెవాటు
నుదుటఁ గస్తురిబొట్టు పొదలువాని

రహిమించు కౌస్తుభరత్న మురంబున
నొడలెల్లఁ దొడవులు దొడరువాని
నల్లని మొగుళుల నల్లసంబాడెడు
మైచాయ మిఱుమిట్లు మలయువాని
మొలకన వ్వొలసెడు మోముదమ్మియు వన
మాల గళంబునఁ గ్రాలువాని

గీ. దేవదేవునిఁ గాంచి సందేహ మెడలి
మూర్ఛఁగొని చేతనత్వంబుఁ బొంది మరల
శౌరిఁ గన్గొని పల్కె నాసారసాక్షి
కోపపరితాపములు మదిఁ గుందఁజేయ. ౬౯౩

మ. కృప యొక్కింతయు లేక యుండు టిది చన్నె! నీకు నొక్కింతయే
నపరాధంబు నొనర్పఁ దట్టెడు మదీయాత్మేశుఁ డన్యార్థమై
కపటోపాయముఁ బూని వాని ననిలోఁ గాఁజేసి తీ వక్కటా
యుపలప్రాయమొ నీహృదంతరము? మేలోర్వంగఁ జూపోపదో!

క. దోషం బెఱుఁగని నాపతి
రోషముతోఁ జంపితీవు క్రూరుఁడవగుటన్
బాషాణత్వముఁ బొందుము
భాషలు వేయేల యంచుఁ బల్కెన్ బెలుచన్. ౬౯౪

క. తరుణి శపియించి యిట్లతి
కరుణము దోఁపంగ నేడ్వఁగడఁగిన విని యా
కరుణారససాగరుఁ డగు
హరి యిట్లని యానతిచ్చె నాసతితోడన్. ౬౯౫

మ. మునుదాఁ జేసెను శంఖచూడుఁడు తపంబు న్నిన్నుఁ గామించి నీ
వును నన్గూర్చి తపంబొనర్చితివి పూర్వుంబోఁడి యద్దాన నీ

దనుకర్ణదానవుఁ డీచ్చ నిన్గలసి మోదంబంది యీగ్రై; నున్మదం
బున నీదేహమువీడి నిశ్చలసుఖంబుం బొందు నిశ్చింతతో. ౬౭౭

క. నీ వొనరించిన తపమున
కీవును ఫలమందు టొప్ప నెట్లును సతి యీ
మై వీడినంతటనె నా
దేవివి కాఁగలవు నీవు దివ్యతనువుతో. ౬౭౮

క. చిరకాలము నాతో సు
స్థిరభోగము లొందవు నీవిస్పృష్టమగు కళే
బరమది గండకి యనఁగాఁ
బరఁగును బుణ్యాప్రదప్రవాహినియనఁగన్. ౬౭౯

వ. నీ పెన్నెఱిగుంపు తులసినాఁ దనరి త్రిలోకీజనతాఘనతాపత్ర
యలతాలవిత్రంబగు పత్రలతాంతంబులనొప్పి తత్పత్రసుమంబుల
దేవతారాధనం బొనర్చినవానికి సర్వకామదంబై యొసంగు; గోలో
కవిరజాతీర రాసబృందావనంబులను, చందనచంపకమాధవకే
తకీమాలికామాధవీకుందకురువకవకుళముఖానేకలతాపరివేష్టితం
బైనయీవాసంబు నీకగుఁ; దులసీతరుమూలంబున సమస్తదేవతీర్థం
బులు నెలకొనియుండుఁ; దులసీదళసంస్పర్శనమాత్ర నరుండు
ఘోరచరితకు యసిద్ధింబొందుఁ; దులసీపత్రతోయసేవనంబువలనఁ
గోటితీర్థంబులఁ గ్రుంకులిడిన ఫలంబు దొరకొనుఁ; దజ్జలంబుల
సిష్టదేవాభిషేచనంబు లొనర్చిన సుధాఘటసహస్రాభిషేకంబున
కెక్కుడు ఫలంబు నెక్కొనఁజేయు. కార్తికియం దొక్కతులసీ
దళంబు పాత్రిన కీగి మాత్రంబున గోసహస్రదానఫలంబు లభి
యించు; మృతికాలంబునఁ దులసీపత్రతీర్థం బించుక సేవించు
నరుఁడు నిరస్తసమస్తకిల్బిషుండై శాశ్వతవిష్ణులోకనివాసుండగు.
నిరతంబుఁ దులసీతీర్థంబు సేవించువాఁడు లక్షాశ్వమేధఫలంబు

లనుభవించుఁ; దులసీదళధారులును దత్కాండనిర్మితమాలికాధారులును నిరతవైకుంఠనివాసులై నీరోగంబులగు భోగంబు లనుభవింపంగలరు; తులసీదళంబిలపైఁ ద్రొలంగందోఁచిన నరుండు కాలసూత్రంబునంబడి యాచంద్రార్కంబుగా యాతనలం బొందుచుండుఁ; దులసి ముంగల మిథ్యాశపథంబులు పలికినవాఁడు కుంభీపాకంబునఁ గూలుఁ; బూర్ణిమామాద్వాదశీ సంక్రమణములఁ దైలాభ్యంగనం బొనర్చనేని త్రిసంధ్యలఁదులసీ పూజాపరతంత్రుండగు నరుండు హరిపార్శ్వవర్తియై యుండు. నీవు ద్వీపినీరూపంబున లవణాంభోరాశికి దేవివై యుండుతటి నీ శాపంబునఁజేసి నేనును భరతవర్షంబున శైలరూపధారినై నందకీతీరంబున వసియింతునని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె ననవుడు, ౨౦౦

—* సావిత్రీ పూజాది కథనము *—

క. పావనమైన మీాఁటిన తుల .
నీవృత్తాంతంబు వింటిఁ జెప్ప లలరారఁగ
సావిత్రికథను విన నెం
తే వేడుక వొడమె దానిఁ దెల్పు మహాత్మా. ౨౦౧

గీ. ఎవనిచేత సావిత్రి యుద్భవముఁజెందె
వేదమాతృక యను వార్త వెలయనేల
మొదల నెవ్వాఁడు సేసెఁ దత్పూజనంబుఁ
బిదపఁ దత్పూజనంబుఁ గావించి రెవరు. ౨౦౨

క. నా విని నారదమునికిం
దా వినుపం గడఁగె నిట్లు నారాయణుఁ డా

సావిత్రిచరితమును విను
షూ, వేదసవిత్రి యన యథార్థము వత్సా. ౭౦౩

చ. మొదలను దత్రియూజనని పూజనముం బొనరించె భక్తిలోఁ
గుదురఁగ ధాత పాత్రిత బలుకు ల్వచియించె ; నటఁ సమస్తకో
విదులు భజించి ; రశ్వపృధివీపతికొల్చె ననంతరమ్మునఁ
బదపడి నాల్గువర్ణములవారు భజించిరి ప్రేమమీఱఁగఁ. ౭౦౪

క. అన నారదుఁ డానారా
యణునిం గని యిట్టు లనియె నశ్వపతి యనం
గ నెవం, డతండు సావి
త్రిని బూజించుట యదెట్లు? తెలుపు మహాత్మా. ౭౦౫

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లు వచించెఁ దొల్లి భద్రమండలమ్మున నశ్వపతి యనురాజు ధర్మనిరతుండును రిపుశాసకుండును నై రాజ్యంబొనరించువాఁడు, ౭౦౬

క. మాలతి యనఁగా నొప్పెడు
లీలావతిఁ దొల్లి శౌరి లిబ్బులచెలియన్
బోలి వరించెను నాసతిఁ
బోలిన పువ్వారుఁబోఁడిఁ బొడఁగన మెచటన్. ౭౦౭

క. ఆసతికి దైవయోగము
చే సంతతి గలుగదయ్యెఁ జిత్తములోనన్
దా సంతతిపొందును నెం
తే సంతాపింపఁదొడఁగె దేహము దఱుఁగన్. ౭౦౮

ఉ. పుత్రులు లేరటంచు మది పొక్కుచునుండి వసిష్ఠునాజ్ఞ సా
విత్రిని భక్తిఁ గొల్చియును బిడ్డలఁ బొందఁగలేక తా నహో

రాత్రిము మానసంబున భరంబుగఁ జింతవహించుచుండె నీ
ధాత్రిని బుత్త్రలం గనని తన్వికిఁ జింత యనంగ నబ్రమే. ౨౦౯

చ. నిరతము చింత చేఁ జివుకు నీరజలోచనఁ గాంచి యశ్వభూ
వరుఁ డను భీరమేది తగవా మగువా నెగు లూన ? నింక నే
వెరవున నేనియున్ శ్రుతిసవిత్త్రిని గొల్చినఁ గల్గు పుత్త్రుఁ డం
చురువడి బోధచేసెను నయోన్నతి మీఱఁగ సారసాక్షికిన్.

క. సావిత్రీపూజనమును
గావింపఁదలంచి బుధనికాయంబులతో
దేవేరితోడఁ జనియెను
భూవరుఁడు తపంబుసేయఁ బుష్కరమునకున్. ౨౧౧

మ. సతితోడన్ శతవర్షము ల్నియతిమై సావిత్త్రిఁ బూజించియున్
సుతులం గాంచఁగలేక యాతఁడు కడు న్శోకించుచున్నంత నీ
వతిభక్తిం బదిలక్ష లిక్కరణి గాయత్త్రిన్ జపింపంగ వాం
ఛితముల్ సేకుఱునంచుఁ బల్కె-కటిదోఁ చెన్ వ్యోమమార్గంబునన్.

క. అచ్చోట కయ్యవసరమున
విచ్చేసెఁ బరాశరుండు పృథ్వీపతి యా
సచ్చరితుని కర్ఘ్యాదిక
మిచ్చి శుభప్రశ్న లడిగె నేచినభక్తిన్. ౨౧౩

వ. అంత నాపరాశరుండు సంతసించి రాజున కిట్లనియె. ౨౧౪

క. రాజర్షి! వినుము నీవీ
యోజను సంకల్పసిద్ధి నొందెదు గాయ
త్రీజపముం బదిలక్షలు
గాఁ జేసిన నరున కెల్ల కామ్యము లబ్బున్. ౨౧౫

సీ. ఒకమాఱు గాయత్రి నుచ్చరించినచో న
హర్భవంబగు పాప మణఁగిపోవుఁ
బదిసార్లు గాయత్రి పఠియించినంతనే
పాపం బహర్నిశాభవ మడంచు
వేమార్లు జపియింప వృజినంబు వత్సరా
ర్జితమైన నపుడ నశించిపోవు
లక్షగాయత్రి దలంచిన జన్మకృ
తంబగు బలుదురితంబుఁ దొలఁగు
గీ. అన్యజన్యజమగు పాప మణఁగును దశ
లక్షలు స్మరింపఁగా శతలక్ష లాత్మ
నెలకొలుప సర్వజన్మసంకలితమైన
పాతకం బపనీతమౌ భూతలేంద్ర. ౨౧౬

చ. అనుదినమందు సంధ్య విడనాడక భక్తిని మూఁడువేళలం
బనిగొని చేయుమీ వది శుభంబగు సంధ్యఁ ద్యజించువాని సూ
ద్రునివలె విప్రకార్యముల దూషితుగాఁ గనుఁగొందు రట్టివాఁ
డొసరుచు పున్నె మానరుని నొందదుసూవె తురంగభూవరా.

క. యావజ్జీవంబును సం
ధ్యావందన మెవఁడుసేయు నాతం డుర్విన్
జీవన్ముక్తుండై తే
జోవంతుం డగుచు వెలయు క్షోణీనాథా. ౨౧౭

మ. హరిమంత్రారహితుఁ డస్త్రజీవియును సంధ్యాహీనుఁ డజ్ఞానియున్
హరిపూజారహితుండు కూరుఁడు ఋతుస్నాతాన్నపీరాన్నత
త్పరుఁడు న్వార్ధుషికుండు ధావకుఁడు విద్యాకన్యకాక్రేతయౌ
ధరణీదేవుఁడు దర్పమేది విషరిక్తంబైన సర్పం బగున్. ౨౧౮

గీ. బ్రాహ్మణుఁడయ్యు సంధ్యను వార్వఁడేని
వాఁ డొనర్చిన పిండతర్పణముఁ గొనరు
పితరు; లవ్వాఁడు పూజఁగావించెనేని
సురలు గైకొన నొల్లరు ధరణినాథ. ౭౨౦

క. ఇనుఁ డుదయంబును గాంచుట
యును నిద్దుర వీడనట్టి యుర్వీదేవుం
డనుపమకళాఢ్యుఁడైనను
విను కోఱలులేని పాము విధముగ నుండున్. ౭౨౧

క. ఈవిధి గాయత్రీపూ
జావిధి యంతయును భూమిజానికిఁ దెలియం
గా వివరించి వెసం దన
యావాసంబునకు మౌని యరిగె మునీంద్రా. ౭౨౨

ఉ. తాపసుఁ డేగునంతట ముదంబు ఘనంబుగఁ జెంది యశ్వధా
త్రీపతి మూఁడువేళల సరిత్తటమందు వసించి వేయివే
తేపలు సంజపూజనము దీక్షితుఁడై నెరవేర్చి లోనిసం
తాపము వాయఁగా నభిమతంబును బొందె జగద్ధితంబుగన్.

వ. అది యెట్లన్న,

క. మిత్రప్రభాన్వితను సా
విత్రిని భక్తిప్రపత్తి వినుతించిన యా
ధాత్రీరమణునిఁ గని సా
విత్రియు దయమీఱఁ దల్లివిధమునఁ బలికెన్. ౭౨౪

మ. క్షితిపాలోత్తమ! నేనెఱుంగుదును మీ చిత్తంబులం బొల్చు వాం
ఛితముల్ కూఁతును బొందఁగాఁదలఁచి చేసె న్నిష్ఠ నీకాంత స

త్సుతుఁ బొందం దప మీవొనర్చితివి సంతోషంబు వాటిల్లె ని
ష్ఠ తనూజాతను బొందుమా, కడపటం బుత్రిందునుం గల్గెడుఁ౯.

క. అని దీవించి చివాలునఁ
జనె నాసావిత్రి ధాతజగమునకు నృపుం
డును ననఁబోఁడియు నంతటఁ
జని రాత్మనివాసమునకు సంప్రీతిమెయిఁ౯. ౭౨౬

మ. చని యాగంపతు లిద్ద్వ రత్యధికనిష్ఠం బూని సావిత్రిపూ
జనముల్ సల్పుచునుండ నొక్కతటి నాచాంద్రాస్య గర్భంబునఁ౯
వనితారత్న మొకర్తు పుట్టె శుభలగ్నంబందు సావిత్రి సొం
పున రాజిల్లుట నట్ల నామకరణమ్మొంజేసె రాజన్యుడఁ౯.

క. లాలన మొప్పఁగ దాదులు
బాలికనుం బెనుచుచుండ వర్ధిల్లె శర
త్కాలాదిపక్షశశికల
పోలిక నంతంతకు న్సముజ్జ్వలకలలఁ౯. ౭౨౭

ఉ. మానవనాథు కూఁతు రసమానవిలాసవిభాసిరూపరే
ఖానవమోహనాంగియయి గానకళ న్నెఱికల్గి సర్వథా
శ్రీనరనాథమౌళిమణిదీధితిదీప్తపదాబ్జునిఁ౯ రతీ
మానవతీమనోహరసమానవిలాసు వరింపనెంచుచుఁ౯. ౭౨౮

మ. సరసాళిజనసేవ్యమానయయి యుచ్చాగ్రోష్ఠి నుండంగ స
ర్వరసామండలిఁ బొల్చు రాసుతులలో రమ్యుండు కారుణ్యశాం
తరసానూనమనస్కుఁ డంగభవసౌందర్యాన్వితుండౌ ధరా
వరసూనుం డెవఁడొక్కొ పేర్కొనుఁడుమీ ప్రజ్ఞల్ విచారింపుడుఁ౯.

మ. అని సావిత్రి వచింపఁగా నొక వయస్యారత్న మూహించి యి
ట్లనియె న్సర్వదిగంతరాఖిలధరాధ్యక్షాత్మజాతాళిలో

ననఘుం డాకృతిమీన కేతనుఁడు విద్యావంతుఁడు స్వీరుఁడున్
దినరనాథప్రతిమాన తేజుఁడు ద్యుమత్సేనాత్మజుండాఁ జుమీ.

చ. అతనికి సత్యవంతుఁడను సార్థకనామ మెసంగు వాని కె
వ్వతె సతియై నిరంతర మపారసుఖంబులఁ బొందనున్నదో
మతి కెఱుఁగంగరా దనిన మానవనాథతనూజ యొంతయున్
గుతుకముఁబొంది తండ్రికడకుం జని చెప్పెను దచ్చరిత్రమున్.

శా. భూమీశుండు తదీయజల్పముల కామోదించుచుం బుత్రికన్
ద్యుమత్సేనికి నిచ్చి పెండిలి శుభోదర్కంబుగాఁ జేసి యా
జామాతం గడుసత్కరించి వివిధాజానేయగాణిక్యనా
నామాణిక్యము లాదిగాఁగలుగు కానుకల్ పెక్కు లిచ్చెంగృపన్.

చ. కొమిరెకు నట్టుకానుకలు కొల్లలుగాఁగ నొసంగి భర్తృదే
శమునకుఁ బంపఁగాఁదలచు సందడినుండఁగ లేకలేక య
బ్రిముగను గాంచి పెంచి యచిరంబుగఁ బెద్దగఁజేసినట్టి పే
మముగల తల్లి ముద్దులకుమారిక నంకముఁ జేర్చి యిట్లనున్.

ఉ. పుత్రులు లేకలేక తలఁపుల్ మునుముట్టఁగ నెట్టకేని సా
విత్రిని గొల్చి కాంచి నినుఁ బెంచియుఁ బెద్దగఁజేసి యుంటిరా
పుత్రునిబోసి నీమదికిఁ బోలినవానికిఁ బెండ్లిజేసి లో
కత్రయమాన్యుఁడై వెలసెఁగాదె భవజ్జనకుండు నేఁటికిన్. ౭౩౫

ఉ. మానితవై ఖరి నృగనిమాటలకుం జవదాఁటకుండి యా
జ్ఞానుగుణప్రచార మది సద్వ్రత మంచుఁ దలంచి భర్తృసే
వానిరపాయవై సకలబంధుసుహృజ్జనకోటిఁ బ్రోవు మా
నొనని లోకము ల్పొగడ నబ్బెడు దాన యశంబు పుత్రికా.

క. భావిశ్రేయఃపికకే
ళీవనములు కలుషపవనలేలిహానముల్

జీవనములు జన్మత్రియ
పావనములు ప్రాణనాథుపదసేవనముల్. ౭౩౮

శా. ఏపుణ్యంబు నెఱుంగ వింతకును బ్రాణేశుండు దైవంబు సు
మ్మీ ! పుట్టింటికి మెట్టినింటికిఁ గడున్మేల్పేరు దేవమ్మ ! సే
వాపారీణత నత్తమామలయెడన్ బాటింపు మాయమ్మ ! నిన్
జేపే క్రమ్మఱఁ దోడితెచ్చెదఁ గుమారీ ! చింతిలంబోకుమీ.

చ. అని విహితప్రకారమున నాత్మజకు న్మతిచెప్పి యంత జా
ఱిన నెఱిచూచు గోట సవరించుచు ముద్దిడి వీడుకోల్పినన్
ఘనతరతూర్యరావము లఖండము లై చెలఁగంగ నాథుతో
ననుదివసప్రయాణమున నాత్మపురి న్వసియించి యచ్చటన్.

ఉ. సంతత మాశుభాంగి పరిచర్యల నెంతయు నత్తమామలన్
సంతసమందఁజేసి పరిచారకులం దయఁబ్రోచి రేపగల్
కాంతునకున్ ముదం బొదవఁగా నతిభక్తిఁ జరించుచుండె ని
శ్చింతత సత్యవంతుఁడును జేడెను గూడి సుఖించెఁ బ్రేమతో.

మ. యువరాజై కవిరాజులన్ మనుపు చత్యుత్కృష్టకార్యంబులన్
భువి నిష్కంటక మాచరించి యతులాభోగంబులంబొంది కా
లవిధిన్ రాజ్యముఁ గోలుపోయి పురిసిల్వన్ సిగ్గుచేఁ దాపసా
టవికిన్ వృద్ధులు తల్లిదండ్రులకుఁ దోడ్పాటై చనెం గాంతతో.

క. వన్యాహారమొనర్చు చ
నన్యాదృశభక్తిఁ బితల నరసికొనుచు సా
మాన్యప్రక్రియ హాయరా
టన్యామణిఁగూడి దినముఁగడపుచునుండెన్. ౭౪౨

క. ఈరీతి సత్యవంతుఁడు
నీరజసఖుఁ డుదయశిఖరి నెలకొనుడుం గాం

తారమున ఫలసమిత్కుశ
లారసి తెచ్చుటకు జనకునానతిఁ జనుచోఁ. - ౨౮౩

చ. అరనిముసంబు నాథువిరహంబు సహింపనిచోటఁ గాంతుతోఁ
నరిగెఁ దదీయపత్ని ; యతఁడట్లు వనంబున కేగి యొక్కభూ
మిరుహమునుండి జాఱిపడి మేనుదొఱంగినఁ జిత్తమందు న
త్తరుణియుఁ జింతనొంద కతిస్థైర్యమున న్వసియించె ముంగలన్.

ఉ. కాటుకకొండఁబోలి తనుకాళిమదిక్కులఁ జిమ్మఁజీఁకటుల్
దీటుకొనంగఁ బై ల్లెరగలి న్వెదఁజల్లెడు కన్నుదోయిమై
మాటికి మెల్కు-వారి విషమంబగు దంష్ట్రలు దీటుకొంచు న
చ్చోటికివచ్చెఁ గాలుఁ డొకశూలము కేలఁ ధరించి యుగ్రుఁడై.

క. మృతినొందిన రాసుతు నం
చితమతి సంగుప్తనిభునిఁ జెచ్చెరఁగొనుచుం
బితృపతి క్రిమ్మఱఁజనుచోఁ
వెతగొనకయె తరుణి యముని వెనువెంట జనెన్. ౨౮౪

క. తనవెంబడిఁ జనుదెంచెడు
వనిత న్వీక్షించి మధురవాక్యముల యముం
డను నిట్లు పాంచభౌతిక
తనువున నీవెంటఁబోవఁ దలఁచితి వబలా. ౨౮౫

చ. మగనిని గూడివచ్చుటేఁక మానుషము, మానుషము పాంచభౌతికం
బగు తనువున్ బిరాన హృదయాధిపుతోడఁ జనందలంతువే
మిగుల నశాశ్వతంబయిన మేనున నాపురి కిట్లు వచ్చుటల్
నగవగుఁగాదె నాపుర మనశ్వరమంచును నీవెఱుంగవే. ౨౮౬

క. ఆయువు నిండిన నీపతి
కాయంబుఁదొఱంగె నిఁక స్వకర్మఫలములన్

నాయింట ననుభవించుట
కై యరుదేరఁగలఁ డింకఁ గలఁగకుము సతీ. ౨౮౯

సీ. కర్మంబులనుజేయఁ గల్గును జన్మంబు
మరణంబు భూరిసంపదలు గల్గు
నిషమలు సంధిల్లుఁ బొడమగుదుఃఖంబు
లడఁగును సౌఖ్యముల్ దొడరుచుండుఁ
బౌరందరపదంబుఁ జూఱఁగాఁ గొనుటబ్బు
బ్రహ్మపుత్రత్వంబు బడయనగును
హరిదాసుఁ డగును జన్మాదిహీనుండగు
సమరును సర్వకామ్యములసిద్ధి

గీ. పొసఁగు విష్ణుసాలోక్యాదిముక్తులెల్ల
విబుధమునిరాజమనురాజవిష్ణురాజ
రాజశేఖరతావాప్తి రాజలాగఁ
జెలఁగు నెయ్యెడలనుజూడ జీవునకును. ౨౯౦

క. ఇమ్మహిఁ జేసిన కర్మవ
శమ్మున సుఖదుఃఖములు యశమ్మపయశముల్
బమ్మెరయగు మోహము స
ర్వమ్మును గర్మమున ననుభవంబగుఁ దరుణీ. ౨౯౧

చ. కడమయొకండు లేదిఁక జగంబున జీవునికర్మమూలమై
బడిబడి సర్వభాగ్యములుఁ బ్రాప్తములౌను నశించు దాన నీ
యొడయఁడు ధాత్రిలోనఁ దదవాంది చరించి గతించె; దీనికై
యడలఁగనేల గోలవయి యంగన! యూఱడుమింక నావుడున్.

క. కాలుని వచనం బాసతి
యాలించి ముదంబుతోడ నప్పుడు తనదా

గోలతసంబున నతనికి
జాలిం బుట్టించి యొక్క సందియ మడిగెన్. ౭౫3

వ. మహాత్మా! కర్మ మనునది యెద్దాన జనించు? దానికి హేతువెద్ది? తత్కారణం బెవ్వాఁడు? ప్రాణంబులు బుద్ధియు జ్ఞానంబు నింద్రియంబులు ననునివి యెట్టివి? తద్దేవత లెవ్వి? జీవాత్మకుఁ బరమాత్మకుం గల్గిన తారతమ్య మేమి? యనుగ్రహింపవే యనుచు దండధరుండు వేఁడియు నిట్లనియె. ౭౫౪

చ. పరమపతివ్రతామణి శుభంబగు ప్రశ్నముఁ జేసి తిట్టు లె
వ్వరు ననుఁ గోరఁ బోరు విను వారక కర్మఫలానుభావియై
హరిపదభక్తిఁ గల్గి తృణహాటకముల్ సరిగాఁగఁ జూచు నే
నరుఁ డతఁ డాధిమృత్యుజననప్రతిపక్షుఁడు ముక్తుఁడుం జుమీ. ౭౫౫

గీ. వేదచోదితకర్మంబు విహితమగును
శ్రుతిరహితకర్మ మెపుడు సంగతముగాదు
హేతురహితంబు సంకల్పహీనమైన
దేవసేవయె పరమభక్తిప్రదంబు. ౭౫౬

వ. ఓసతీమణీ! భగవంతుండగు పరమాత్మయే కర్మస్వరూపుండు హేతుభూతుండునగు. సదసద్భేదరూపంబగు జ్ఞానంబు నానావిధంబై పరఁగుచుండు; బుద్ధియు జ్ఞానబీజంబు; దేహికి బలరూపంబులు ప్రాణంబులు; రూపంబును జ్ఞానభేదంబై పరఁగుచుండుఁ; బ్రకృతిపరంబు సర్వవ్యాపకంబును నిర్గుణంబు నగునదియే పరమాత్మ యనంబడుఁ; బ్రాణదేహాదుల భరించునదియే జీవాత్మ యనఁబడు; నోపతివ్రతారత్నమా! దీన నీసంశయము దొలంగెఁ గదా! యింక యథేచ్ఛం బొమ్మనుడు సావిత్రి యిట్లను. ౭౫౭

ఉ. ఎచ్చటికేగుదాన హృదయేశ్వరుఁడుం దగు జ్ఞానసింధువీ
విచ్చటనుండఁ; జెప్పఁదగునే నొకప్రశ్నకు నుత్తరంబు వా
క్రుచ్చి యనుగ్రహింపుము నిరూఢిగ నావుడు దానిమాటకు
న్మెచ్చి సతీమణీ! యడుగుమీ మది సంశయమంచు నిల్చినన్.

సీ. జీవుఁ డేకర్మంబు సేసి యేయేజన్మ
లందు దా నుద్భవం బందుచుండు
ఎట్టికర్మంబుచే నిందిత్వముంగొను
నరక మెద్దాన సందర్భమగును
ఏకర్మమున ముక్తి చేకొనఁదగియుండు
గురుభక్తి యెద్దానఁ గుదురనగును
సుఖదుఃఖములఁ జేయఁజూచు నేకర్మమ్ము
లామయ మెద్దాన నావహించు

గీ. అంధుఁడును కాణుఁడును పంగు వంగహీనుఁ
డల్పజీవుఁడు దేనిచే నగుదు రిలను
పదవు లెద్దానివలన సంప్రాప్తమగును
దెల్పవే నాకు దయతోడ ధీవరేణ్య. ౭౫౯

మ. సదయుండౌచుఁ గృతాంతుఁ డిట్లనియె నోసాధ్వీశిరోరత్నమా
పదుమూఁడేడుల ప్రాయపుంగలికి విద్వత్ జ్ఞానియోగీంద్రులున్
మదినూహింపనిప్రశ్నఁ జేసె దివియానందంబు చేకూర్చె నీ
కెది యిష్టంబది దెల్పు మిచ్చెదను నీ యాత్మేశునింగాకఁకన్.

గీ. భర్త లేఁడటంచుఁ బరితాపమందకు
మఖిలసాధ్వులందు నగ్రగణ్య
వై నుతింపఁబడుదు వా రతిపోల్కి మాం
గళ్యసిద్ధి నీకుఁ గలదుసుమ్మ. ౭౬౧

వ. అనవుడు సంతసిల్లి సావిత్రి యిట్లనియె. ౭౬౨

ఆ. వె. సత్యవంతువలన సంతతి నాకును
నాకుమామకు నయనములు మఱియు
రాజ్యలాభమును దిరంబుగ నాతండ్రి
కాత్మజనులు గలుగునట్లుగాఁగ. ౭౬౩

వ. అనుగ్రహింపవలయు.

క. అనవుడు సట్లయ్యెడు నీ
మనమునఁ గలకోర్కు లని శమనుఁ డనఁగా దే
వనరులకర్మవిపాకము
వినిపింపుమటంచుఁబల్కె వినయముతోడన్. ౭౬౪

ఉ. జీవుఁడు కర్మశేషములచే సుఖదుఃఖములన్ భరించి నా
నావిధయోనులందు జననంబయి సంచితకర్మలోలతన్
దేవవిభుత్వము న్నరపతిత్వము భోగము రోగమందు రా
జీవదళాక్షి! సూక్ష్మముగఁ జెప్పితిఁ దక్కమమెంచి చూడుమా.

వ. అనవుడు,

ఆ వె. ధర్మరాజ! యెట్టి కర్మంబు లొనరించి
త్రిదివలోకముఖ్యపదవులెల్ల
ధరణిజనులు గాంతు రియనానతీఁగదే
యనిన నతఁడువలికె నతివతోడ. ౭౬౬

క. దానంబులందు నుత్తమ
దానము లోకమున నన్నదానముసుమ్మా
దానికిఁ గాలక్రమమును
న్యూనాధికవర్ణ భేద ముండదు సుదతీ. ౭౬౭

సీ. అన్నదానంబుచే నలవిష్ణులోకంబు
వస్త్రదానంబుచే వాయుపదవి
తల్పదానమునఁ జంద్రజగన్నివాసంబు
యానదానమునఁ దోయపతిజగము
దీపదానమున స్వాహాపాలువాసంబు
ఫలదానమునఁ ద్రిదివస్థలంబు
తిలదానమున పార్వతీధవావసథంబు
దంతిదానమున నింద్రత్వమబ్బు

గీ. కన్యకాదానమునను నక్షత్రనాథు
లోకమున పదునల్గురు నాకపతులు
దనుక స్వర్వైశ్యతోడ మోదముననుండి
ప్రియసతింగూడి జన్మము ల్వోయి గడపు. ౭౬౮

గీ. ఉభయతోముఖమగు గోవు నొసగువాఁడు
హేమరత్నాదికంబుల నిచ్చువాఁడు
సత్సంతానవిధులను సల్పువాఁడు
కోర్కె దీరంగ నిల్చు వైకుంఠమందు. ౭౬౯

గీ. అశ్వమేధంబు రాజసూయంబుఁ జేయు
నరుఁడు సురపతి యాస్థానసమున కర్హుఁ
డేమనుజునకు నేని దేవీమఖంబు
ముఖ్య మన్నిటికన్నఁ బ్రఫుల్లనేత్రి. ౭౭౦

మ. వినుమో సుందరి! సర్వయజ్ఞముల దేవీయజ్ఞమే మేటియై
చనుఁ గాన స్మరసీజగర్భుఁడును నీశానుండు పద్మాక్షుఁడుఁ
మనువుం దక్షసనత్కుమారులును సన్మానించి కావించి రెం
చను దేవీమఖ ముత్తమంబనుచు నుద్ఘోషించు వేదంబులున్.

క. కావున ననుదినమందుం
దేవీపాదార్చనంబుఁ దీరిచి తగఁ ద
న్నైవేద్యము భుజియించి ని
జావాసముఁజేరి మగనియాస విడువుమా. ౨౨౨

వ. అనిన మహాత్మా! నరకకుండంబులు నానావిధంబుల నుండునని వింటి వాని వేర్వేఱ నెఱింగింపు మనవుడు నోసతీమణీ! దుష్కర్మంబు లొనర్చు వారేగు నరకకుండంబులు వహ్నితప్తవిణ్మూత్రదుస్సహాదులను నలువదికుండంబులు గలవు. అచ్చట భయంకరులును శక్తిహస్తులు దయాశూన్యులు పింగలోచనులునగు మదీయకింకరు లనేకులు గలరు. అట్టి యీకుండంబులు విష్ణుభక్తులు యోగులు స్వధర్మనిరతులు మున్నగువారు గన్గొనక యెయుత్తమలోకంబుల కరుగుదురు. ౨౨౩

క. హరిసేవాపరతంత్రులు
వరయోగవిశుద్ధమతులు వ్రతులు తపస్వుల్
ధర బ్రహ్మచారులును నీ
నరకంబునఁ బడరు వారు నాశితవృజినుల్. ౨౨౪

మ. బల మొక్కింతయులేని బాధుప్రల దుర్వాచావిధి న్బాధితాత్ములగాఁ జేసిన వహ్నికుండమునయందుం దుర్గింగి మైనెన్నియుక్ గలుగుక్ రోమము లన్నివర్షములదాఁక న్నిల్చి యామీఁద నుచ్చలితుండైపశుయోనియందుఁబొడముక్ జన్మంబులక్ మూఁడిటక్

ఉ. ఆతపతప్తుఁడై కడుక్షుధాతురుఁడై ద్విజుఁడేగుదెంచెనే నాతనిఁ గొంచుఁబోయి కడుపారఁగ నన్నముఁ బెట్టనట్టి యాపాతకి తప్తకుండమునఁ బొల్పడి పెక్కుయుగంబు లుండి యాభూతలమందు పక్షితనువుం గొని పొల్పఱు నేడు జన్మముల్.

చ. అమవసలందు శ్రాద్ధదినమందు సహస్కరువారమందు సం
క్రమణములందు వస్త్రములు క్షారకయోగముఁ జేయు మానవా
ధముఁ డలక్షారకుండమునఁ దాపముఁ జెందుచునుండి పెక్కుక
ల్పము లరుగంగ ధావకకులంబునఁ బుట్టును సప్తజన్మముల్.

చ. హరిహరహేమగర్భులఁ దదంగముల న్మఱి వారిమంత్రముల్
పరిభవ మాచరించు నలపాలసుఁ డెంతయు క్షారకుండమం
దఱువదివేలయేండ్లు పెను యాతనలం బడి కుంది పిమ్మటన్
ద్విరసనమై జనించి పరివేదనఁ బొందుచునుండు నుర్విలో.

గీ. దీనిఁ బోలి పాపాత్రిదమైన కుండ
మింక నొక్కటి లేదు లే దిలను ; దేవి
పరిభవించిన జనులకుఁ బ్రాచితంబు
పాపముల కెల్ల మొదటిదై పరఁగుకతన. ౨౨౮

చ. సుతులను దల్లిదండ్రులను సోదరులన్ గురువు న్సతి న్నుపో
షితులను జేయనట్టి కొలచే గరకుండములోపలన్ శర
చ్ఛతమగునంతకు న్నిలిచి తద్గరమున్ భుజియించుచుండి యా
చితగతి భూతమై పొడమి చేష్టుచుండు నిరంతరం బిలన్.

మ. అతిథిన్ గాంచి తిరస్కరించునరుఁ డయ్యావేళలం దా నొసం
గు తిలాంబుల్ గొననొల్లకుందుఁ బితరుల్ క్రూరవ్యధం గుందుచున్
శతవర్షంబులు దూషికాంతమునఁ బైశాచాకృతిం దాల్చియున్
శతవర్షంబులు ధాత్రి దిమ్మరి తుదిన్ ధన్యత్వముంబొందెడున్.

మ. మును దా నొండొక యర్థికిచ్చిన ధనంబుం గ్రమ్మఱన్ లాతికిన్
గొనుమం చిచ్చిన భీకరంబగు వసాకుండంబునం గూలి దు
ర్జననం బొప్ప శరచ్ఛతంబు కృకలాసత్వంబునుం బొంది పి
న్వనటం జెందఁగ మానవుండగుఁ గడున్ దారిద్ర్య మేపారఁగన్.

క. సురభూసురమాన్యంబులు
హరియించినయట్టి మర్త్యుఁ డఱువదివేల్వ
త్సరములు మలకుండికఁ బడి
పురువై జనియించి వగలఁ బొగులుం బిదపన్. ౭౮౩

క. తనకై యన్యుని జంపిన
మనుజుఁడు వేవేలయేండ్లు మజ్జాకుండం
బునఁ బడి శశికిటికుక్కుట
తనువుల ధరియించు మూఁడుతడవలు పిదపన్. ౭౮౪

గీ. బధిరుఁ గర్ణొని కడుపరిభవముఁ జేయు
నతఁడు కర్ణవిట్కుండమునందుఁ గూలి
పెక్కువేలేండ్లు పొక్కుచుఁ బిదప నంగ
హీనుఁడుం బధిరుండునై యిలను బొడము. ౭౮౫

క. వ్రతముల నుపవాసములం
బిత్రృదినముల ముండనంబు నిధువనము నసం
గతమని పీడని మనుజుం
డతఁడల నఖకుండమందు నార్తిం జెందున్. ౭౮౬

చ. పడఁతిరో కేశయుక్తముగు పార్థివలింగముఁ బూజసేయువాఁ
డడలుచుఁ గేశకుండమునయందు వసించి దురంతచింతలన్
బడిపడి తూలి కోపగరిమన్ శతవర్షము లేగునంతఁ దాఁ
బొడమును మ్లేచ్ఛుఁడై పిదపఁ బుట్టును రాక్షసయోనియం దిలన్.

గీ. విష్ణుపదమునఁ బిండ మర్పించనట్టి
మానవుం డాత్మలోమప్రమాణవత్స
రమ్ము లయ్యస్థికుండనరకమునఁ బడి
కుర్కురంబయి పిమ్మటఁ గుంభజుఁ డగు. ౭౮౭

క. వేఁకటియగు తనసతి ను
ద్రేకంబున నెవఁడు రతులఁ దేల్చు నతం డ
స్తోకవ్యథ నూటేండ్లు భ
యాకరమగు తామ్రకుండమందు వసించున్. ౨౮౯

గీ. కృష్ణసర్పంబులను జంపు నెవ్వఁ డాతఁ
డయుతవర్షము లహికుండమందు సర్ప
మలము దిని మఱి సర్పజన్మంబుఁబొంది
పిదప దానవుఁడై సంభవించు ధరణి. ౨౯౦

చ. జడియక తేనెటీఁగలను జంపి తదార్జితమైన తేనె గ్రో
లెడు జడు మద్భటాళి యవలీల విషహ్రదమందుఁ ద్రోయఁగా
నడలుచు దంశభక్షితుఁడు నొచ్చు ననేకశతాబ్దముల్ చనన్
పుడమిని మక్షికాకృతిని బొల్చి యనంతరమందు శుద్ధుఁడౌ.

ఉ. నేరము లేనివాని నవనీసురు దండ్యులఁ జేయువాఁడు మ
ర్వారణవజ్రదంష్ట్రికల భక్షితుఁడౌచు క్షణక్షణం బహం
కారముఁ జేయుచుం గ్రమముగా వనసూకరకాకజన్మముల్
ధారుణి నెత్తి పిమ్మట నతండు శుచిత్వముఁగాంచు మానినీ. ౨౯౧

చ. విసమిడి నిర్దయత్వమున విప్రునిప్రాణముఁ గొన్నయట్టి పా
లసుడు నిరంతరం బిడుములం బడుచుం గరకుండమధ్యమం
దసురుసురంచుఁ గూలి శతహాయనముల్సన నేడుమార్లు మా
నిసియయి కుష్ఠరోగమున నెవ్వగలం బడి శుద్ధుఁడౌ దుదిన్.

ఆ. వె. సరము నొడ్డునందుఁ జరియించునక్రాది
జంతువులను గడిమిఁ జంపువాఁడు
నక్రకుండమం దనంతవత్సరములు
మసలిమసలి యంత మొసలియగును. ౨౯౨

ఉ. పాపపుబుద్ధిఁజేసి పరభామచనుంగవ నెమ్మొగంబు శో
ణీపటిమంబుఁ బ్రేమ మది నెక్కొనఁ గాంచినవాఁడు ఘోరసం
తాపదకాకకుండమునఁ దద్దయుఁ గుందుచుఁ గాకలోకచం
చూపుటచూర్ణితాత్ముఁడగుచున్ శుచిగానుగ్రిమక్రిమంబునన్.

శా. దేవద్రవ్యము దొంగిలించునరుఁ డార్తి న్వజ్రకుండంబునన్
దా వజ్రాగ్నులఁ గ్రాఁగి మిక్కిలి క్షుధాదాహవ్యథం గుంది రో
షావేశోద్ధతకింకరోత్కరకరవ్యాలోలవేత్రాహతిన్
వేవర్షంబులు బాధనొంది పిదప న్వీతాఘుఁడై ద్రిమ్మరున్.

క. ధర మ్లేచ్ఛుల సేవించెడు
ధరణీసురుఁడెంత కేనిఁ దఱుఁగనిచింతన్
బారలును మసికుండంబున
నిరతము మద్భటుల దండనిహతులఁ బడుచున్. ౨౯౮

ఉ. ధేనుగణంబు బ్రాహ్మణుల ధిక్కృతిఁ జేసినయట్టి పాపపు
మ్మానిసి నరకకుండమున మ్రాన్పడియుండి దరిద్రుఁడు న్సతీ
హీనుఁడు నస్వవాయపరిహీనుఁడు నంగవిహీనుఁడు న్సువి
జ్ఞానవిహీనుఁడై మనుజజన్మముఁ గాంచును మానినీమణీ.

క. తిలజఘృతాదికముల మ్రు
చ్చిలు మనుజుఁడు జ్వాలకుండశిఖల శతాబ్దం
బులు నిలిచి పిదప మూషక
జలచరజన్మములఁ బొంది చను శుద్ధుండై. ౨౯౯

క. పరిమళమగు ద్రవ్యంబుల
హరియించిన దగ్ధకుండమందు న్వేవ
త్సరములు పడి దుర్గంధము
భరియించును మర్త్యుఁ డగుచుఁ బదిజన్మములన్. ౩౦౦

మ. దొరలం దిట్టిన నన్యుఁగొట్టిన దరిద్రు న్నిందఁగావించినన్
బరదోషంబుల మెచ్చిన న్విబుధులం గార్థింపకున్న న్నిరం
తరసూచీముఖవిగ్రహై త్రియుగముల్గాఁక స్వ్యథం జెందుచు
న్గర ముపర్మాంసలు సర్పవృశ్చికములై ధన్యుఁడగుం బిమ్మటన్.

గీ. గోవు డప్పిని జలములఁ గోరునపుడు
విఘ్న మొనరించు మనుజుఁడు విపులతప్త
జలముగల గోముఖంబున లులితుఁడగుచు
నొక్కమన్వంతరం బట్టులుండవలయు. ౧౦౨

వ. నరుం డిట్లు తన సుకృతదుష్కృతకర్మంబుల కెట్లును ఫలం బనుభవింపక పోరాదుసూనె; ఇంక నీవేమి యడిగెదు ? సెప్పు మనిన సావిత్రియు, ౧౦౩

గీ. ఓ మహాభాగ ! సర్వజ్ఞ ! యొక్కఁడింకఁ
బ్రశ్నఁ గోరెద నానాపురాణసార
మఖిలసమ్మత మభయంబు సుఖకరంబు
కర్మవిచ్ఛేదకం బెద్ది కలదొ చెపుమ. ౧౦౪

వ. అనవుడు,

గీ. ధర్మశాస్త్రాదికముల వేదంబులం ద
దంగములను బురాణేతిహాసములను
సారమగు పంచదేవతార్చనము మఱియు
జన్మమృత్యు జరాదినాశనకరంబు. ౧౦౫

గీ. పరమపదసౌధమునకు సోపానపంక్తి
భక్తిభూజంబునకు నాలవాల మఖిల
సిద్ధులకు కారణంబు సంసృతిపయోధి
తారణము పరదేవతాతర్పణంబు. ౧౦౬

మ. పరదేవీపరిపూజనంబు మదిలోఁ బాటించువాఁడు న్నిరం
తరము న్విష్ణుపదాబ్జయుగ్మ మెదలో ధ్యానించువాఁడు న్వినా
నరకద్వారముఁ జూడకుండఁ డొకఁ డెన్నం గల్గునే ధాత్రిలో
నరసంఘంబులకు న్మదీయపురము న్గాగోకపోవ న్సతీ ! ౮౦౭

క. దేవీభక్తుల శ్రీహరి
సేవాసక్తుల గిరీశసేవకులఁ గనం
గా వైనతేయుఁగను నుర
గావళిపోలికను మద్భటాళి యడఁగెడుఁ. ౮౦౮

చ. క్షితిని దదీయభక్తుల స్పృశించిన వారల పాపజాలముల్
హతమగు దావపావకమునంటిన శుష్కతృణాళిపోల్కి సం
తతమును వారిఁగొల్చెడి జనంబులు శాశ్వతపుణ్యమండల
స్థితిఁ గొను టబ్రమే ! యది త్యజించిన మత్పురిఁ జేరకుండు గే.

క. నావిని సతి యిట్లను పితృ
దేవా ! పాపాత్ము లెట్టిదేహంబులతోఁ
దావకపురి కేతెంతురి మ
రేవిధమునఁ గష్టములు సహింతురు చెపుమా. ౮౧౦

వ. అనవుడు,

చ. కృతమగు పాంచభౌతికశరీర మశాశ్వత మగ్నిభస్మ సా
త్కృతమగు జీవు డంత బొటనవ్రేలు ప్రమాణముగల్గునట్టి సూ
క్ష్మతనువుతోడ నెమ్మెయిని సంక్షయమందక దుఃఖియై పురా
కృత మనుభూతిఁ గాంచు నసికీలిశరాదికబాధ్యమానుఁడై.

క. ఓసాధ్వీమణి ! నీవు బ్రి
యాసంబున నింతదనుక నరుదెంచితి పా

మీన్మా, సదనమునకు నాయమా
వాసం బికఁ జేర రెట్టివా రిబ్బంగిన్. ౧౧౨

వ. అనవుడు,

గీ. భర్త యెవ్వేటి కేగిన భార్య యచటి
కరుగు టుచితంబ కాని యన్యాయమగునె
హరిహరబ్రహ్మలకు దాని నడ్డగింపఁ
దరమె నీవు నెఱుంగవె ధర్మరాజ. ౧౧౩

మ. అనుచు న్నాన్థ్వి గభీరతన్ బ్రబలధైర్యంబు న్మహాసాహసం
బునుగాఁ బల్కినఁ జూచి దండధరుఁడుం బూర్ణానుకంపాఘ్యుఁడై
చనుమీా నీ పతితోడ నిచ్చితిననన్ సంతుష్టయై భర్తతోఁ
జనియెన్ సావిత్రిమ మత్తమామలుమహాశ్చర్యంబుతోఁజూడఁగన్.

వ. అని వచించుటయు,

మ. అల వైకుంఠమునందు శౌరి యురమం దశ్రాంతవిశ్రాంతి నొం
దు లతాంతాయుధుతల్లి కల్మిచెలి పాథోరాశిగర్భంబునం
గలుగం గారణమేమి చెప్పుమనఁగా నారాయణుం డాదటన్
జలజప్రోద్భవసూతి కిట్లనియె నానందంబు సంధిల్లఁగన్. ౧౧౫

శా. దుర్వాసోమునిదత్తశాపమున సద్యోభ్రష్టలక్ష్మీకుఁడై
గీర్వాణాధిపుఁ బాసి లచ్చి హరిచక్రంజేరె బృందారకుల్
స్వర్వాసంబులు వీడి శోకమెదఁ బర్వన్ ధాతతో నీతిమై
సర్వంబు న్వినిపించి రచ్యుతదిదృక్షాసక్తచిత్తాబ్జులై. ౧౧౬

ఉ. ఎల్లసురల్ విరించియు వహింప సహింపఁగరాని నెవ్వగన్
మెల్లనఁబోయి శౌరిఁగని మించినభక్తి నమస్కరించి మో
మల్లనవాంచియున్న చతురాస్యుఁడు వీసరపోనివంత లో
వెల్లిగొనర్ప నిందిరగతి పెన్నునకు న్వినిచె న్నయంబునన్.

ఉ. ఆవనజేక్షణుండు జనితాదరుఁడై సిరి బిల్వఁబంచి యా
దేవి నిజాంశమాత్ర జలధిం బొడమ న్నియమించి ధాత సం
భావితుఁ జేసిపుచ్చిన నమందరయంబున వార్ధిద్రచ్చి దై
త్యావళి గెల్చి లక్ష్మిఁగొని నాకమునన్ సుఖులైరి దేవతల్.

వ. అనిన నారదుండిట్లనియె. ౧౧౯

మ. చతురామ్నాయరహస్యవేది శమితస్వాంతుండు దుర్వాసుఁడా
క్షితిభృద్భేదికి శాపమేమిట నొసంగ న్వేల్పులుం దైత్యులే
గతి వారాశిని ద్రచ్చి రాసిరి గొనంగా వేల్పు లెట్లోపి రా
నతియీవే వినవేడ్కయయ్యెడు నన న్నారాయణుం డిట్లనెన్.

క. జంభారి మద్యపానవి
జృంభితుఁడై వెండికొండశిఖరంబున సం
రంభముమీఱఁగ నిచ్చలు
రంభాసంభోగకేళిరతుఁడై వెలసెన్. ౧౨౧

ఉ. వాసవుఁ డంగజజ్వలనబాధితుఁడై యలరంభ గూడి కై
లాసమున న్సదారతికళాకుశలుండయి దంతినెక్కి యు
ల్లాసమెలర్పఁ దగ్గిరివిలాసములం గను నొక్కవేళ దు
ర్వాసుఁడు కృత్తివాసుఁ గను వాంఛ యెలర్పఁగఁబోవుచుండఁగన్.

ఉ. నీతిదలిర్ప నవ్విబుధనేతయు నేనుఁ గుడిగ్గి శిష్యసం
ఘాతసమేతుఁ డమ్మునికి గారవమొప్ప నమస్కరించినన్
బ్రీతినొసంగె మౌని నగభేదికి ఘోరరుజాజరాంబుభృ
ద్వాతము నిత్యసంశమితపాతకజాతముఁ బారిజాతమున్. ౧౨౩

ఉ. మౌని యొసంగినట్టి కుసుమంబును దా నయమేది యాశచీ
జానియు హస్తిమస్తమున జాఱఁగవైచె సుమప్రసక్తి న

య్యేనుఁగు తేజుచేతఁ గమలేశసమాకృతియై రయంబునన్
గానసవాటికిం జనియెఁ గానఁగరాక బలాసురారికిన్. ౮౨౪

శా. హాలాస్వాదనసంప్రమత్తుఁడగు నయ్యాఖండలుం డెంతయే
నాలోచింపక పారిజాతకుసుమం బాహస్తిమస్తంబునన్
గూలన్వైచినఁ జూచి లేచి మునియుం గోపస్ఫురద్భ్రూకుటీ
వ్యాలోలాననుఁడై చు నిట్లనియె జంభద్వేషిఘూర్ణిల్లఁగన్.

ఉ. కానవు వైభవాంధ్యమునఁ గావరమెత్తి సతంబు మద్యముం
బానముజేయు చొక్కు వెలభామినిఁగూడి రమించుచుండి దు
ర్మానముపేర్మి నన్ను నవమానితుఁ జేసితి పూవొసంగినన్
దానిని హస్తిమస్తకమునం బడవైచి తిదేమి దుర్మతీ. ౮౨౬

ఉ. వెన్నున కాదరంబుగ నివేదితమైన పదార్థ మెబ్బనే
ని న్నయమూని దానిని గణించి భుజించిన నెట్లునన్ శుభా
భ్యున్నతి గల్గుఁగాని కొని యూరక పాఱఁగవైచెనేని ని
ర్భిన్నసుఖస్థితుండు నవివేకియునౌ నిల బ్రహ్మహయుండగున్.

క. హరినైవేద్యాస్వాదన
నిరతుండగు నరుఁడు విష్ణునిభుఁడై వెలయున్
ధరయుఁ బవిత్రితఁ గనుఁ ద
చ్చరణాబ్జరజం బొకింత తను సోఁకిననన్. ౮౨౮

క. ఏయెడ హరి నైవేద్యముఁ
జేయక భుజియింపఁ డటు భుజించినయేని
బాయును సిరియును సతతా
పాయంబును గల్గు రోగబాధితుఁడు నగున్. ౮౨౯

వ. వేయేల హరికి ననివేదితంబయిన పదార్థంబు యథార్థంబుగ
మాంసతుల్యంబు; పుంశ్చల్యన్నసీరాన్నశూద్రాన్నంబులును

జికిత్సకద్విజాన్నంబును దేవలాన్నంబు యోనిజీవులయన్నంబును కన్యావిక్రియు లయన్నంబును నుచ్ఛిష్టాన్నంబును, శవదాహకాన్నంబును నదీక్షితాన్నంబును మంత్రద్రోహులయుఁ గృతఘ్నులయు విశ్వాసఘాతుకులయు మిధ్యాసాక్షులయు నన్నంబు హరికి నివేదితంబయినఁ బదపడి భుజింపందగు ; విష్ణుసేవాపరుఁడైన వాఁడు శ్వపచుండైనను వంశశతం బుద్ధరింపఁగలండు ; హరిసేవాహీనుఁడు బ్రాహ్మణుండయ్యును స్వరక్షణోపాయావాయుండగు నజ్ఞానంబున నయినవిష్ణునిర్మాల్యంబు కొండొక దాల్చినచో నిరస్తసమస్త కిల్బిషుండగు ; నిది నేరక, ౮౩౦

క. సుమనోవరుఁడ వటంచును
సుమనోహరమైన యట్టి సుమనోవరముఁ
బ్రమదంబున నొసఁగంగాఁ
గుమతీ ! విడిచితివి కుంభికుంభమునందున్. ౮౩౧

మ. నయమొప్పన్ హరిపూజఁజేసి హరికి న్నైవేద్య మర్పించి సన్నియతిం గాలముఁబుచ్చువాఁడను నను న్వీక్షించినన్ మిత్తియున్ భయముం జెందు జరారుజ ల్వెఱచు నానైవస్వతుండున్ గతస్మయుఁడై పాటెఱుఁగు నన్యు నేల గణియింప న్నాకు నో దుర్మతీ.

క. సితాత కశ్యపుండని
ఖ్యాతచరిత్రుఁడు గురుఁడు బృహస్పతి యనియున్
బోతరమునఁ జరియించెద
వే తాపసినంచు నెఱుఁగవే దుశ్చ్యవనా. ౮౩౩

ఉ. ఎందఱు నీకుఁ బ్రాపయిన నింతయులేదు భయంబునాకు నన్నింతు నవజ్ఞఁజేసితి వహీనతపోబలశాలినంచు నాయందు నయంబుఁజేర్ప కటులౌటను మిమ్ములఁ జేరదింక నాయిందిరయుం దిరంబ కమలేశ్వరు మందిరమందు నిల్చెడున్.

ఉ. సారెకుఁ గోప మేపుగని శాపమొసంగిన యట్టి యానిరా
ఘారులరాయనిం గని యపారభయంబున మైఁజెమర్ప లోఁ
గూరిన వంతలం బొగిలి కుందుచుఁ దాళఁగఁజాల కప్పు డు
చ్చైస్స్వరమొప్ప మ్రొక్కియు నా శైలవిహారులు తత్తరింపఁగన్.

క. డెందము వగులఁగ నాసం
క్రందనుఁ డామహానిశాప రచనాగతి నా
క్రందన మొనరించుచు సుర
వందితుఁడయ్యును మునీంద్రు పదములఁ బడియెన్.

ఉ. పోయినకల్మిఁ గోరుటలు పోలదు నాకిఁకఁ గల్మి బుద్బుద
ప్రాయము దానిచేఁ గడు నపాయము గల్గుచునుండుఁ గాన నే
నీయెడ నిట్టిశాపము సహించితి నెంచిన బంధమోక్షమున్
జేయఁగ నామెడం గరుణఁజేయుము చేయుము జ్ఞానదానమున్.

వ. మహాత్మా! సమస్త విపత్పరంపరాకారణంబై యుపవర్గమార్గకంట
కంబై భక్తిలతామూలచ్ఛేదంబై జ్ఞానవినాశననిదానంబైన
వైభవంబున నొక్కింత ప్రయోజనంబు గాన నని, మునీంద్రుం
డు సురేంద్రుం గాంచి సంపన్మత్తుండు సురాపానమత్తునిం బోలి
బంధుపరివేష్టితుండయ్యును నవిశ్వసనీయుండగు; సంపన్మ
త్తుండు విషయాంధుండై రాజసతామసగుణోపేతుండై సత్త్వ
మార్గంబుం గనుంగొననేరండు; జీవలోకంబు ప్రకృతి పరం
బయి దుఃఖార్ణవంబుల కర్మగతి మునుఁగుచుఁ దేలుచు నిర్వా
ణంబుం బొందనేరక మృత్యుశోకామయకారణంబులయిన జన్మం
బుల ననేకయోనులందు మరలమరలఁ బుట్టుచు గిట్టుచు భక్తి
మార్గంబున హరికరుణ వడసి కొండొకకాలంబునకు సద్గతిం
బడయు శతసహస్రంబుల గణియింప నొక్కరుండు సంసారార్ణవ
తారకమైకదక్షుం డగపడు సజ్జనుండు సత్త్వప్రధానుండై ముక్తి

మార్గనిరోధంబైన రాజసతామసంబుల బారింబడక యనుదిన
సేవ్యమానకురతత్త్వుండై యనశ్వరంబైన యపవర్గసుఖంబుం
బొందఁగలండు; జీవుండెన్ని విధంబులను సంసారబంధమోక్షణోపా
యంబుఁ జింతించుట లెస్సయగు; జన్మయోగంబునంజేసి యనఘ
నుండై నిర్విఘ్నంబైన తపం బొనర్చినచో ముక్తిగలుగు ననిన
సంతసించి మునీంద్రుఁ డీడొక్కని వర్ధితవైరాగ్యుండై వృత్రవైరి
యమరావతికిం జని యందు నెల్లకడలు నైత్యావృతంబులై విష
మోపప్లవంబులై దుష్ప్రవేశంబులై యుండుట వెరఁగుపడి
భాషాకాంతున కయ్యుదంతం బంతయు నివేదింతునని పయనంబై
చనుచుండి మందాకినియం దస్పందహృదయారవిందుండై యర
విందబాంధవున కభిముఖుండై సమాధినిష్ఠుండై యున్న బృహ
స్పతింగని కొంతవడి నిలిచిన. ౪౩౯

ఉ. ఆసురుఁ డబ్జబాంధవున కప్డు మొసంగి ప్రతీరభూమికిన్
రాఁగనె వాసవుం డను ధరాస్థలి ఫాలము సోక మ్రొక్కి తత్
త్స్వాగత మాలకించి తన శాపవిధంబును దెల్పినన్ రుషా
వేగమనస్కుఁడై గురుఁడు వేలుపురాయని గాంచి యిట్లనెన్.

ఉ. అంతయు నే నెఱుంగుదు సురాధిప! యింతగఁ జెప్పనేల జ
న్మాంతరకర్మభాజనములై రథచక్రము వోవుభంగి న
త్యంతము చంచలంబులు శుభాశుభము ల్వెరవేది దీనికై
చింతిలనేటి కీగతిని జిత్తము చేడ్పడఁ గాతరుండవై. ౪౪౦

క. క్షితి నెల్లభూతములకుం
గృతమనుభోక్తవ్య మని త్రయిం గన నొప్పున్
గతజన్మభుక్తశేషము
వితయగునా దాని ననుభవింపఁగ వలదా.

క. జీవుఁ డొనరించు కర్మమే చేయఁజాలుఁ
గష్టసుఖములు దైన్యంబు కలిమి చెలిమి
స్వర్గలోకాధిపత్యంబు బ్రహ్మవిభుత్వ
ములును; దానికి నడలంగవలదు జనుఁడు. ౪౪౨

క. దానము పాత్రున కీవలెఁ
గాని యపాత్రునకు నీయఁగా నశుభంబుల్
గానఁగ నగు దాత కడున్
న్యూనాధికభేదములు గనుంగొనవలయున్. ౪౪౩

వ. నరుండు దేశకాలపాత్రానుసారంబుగా దానంబు లాచరింపవలయుఁ; దత్తదనురూపంబులగు ఫలంబులుం బొందుచుండు చవుటినేలం జల్లిన బీజంబులు మంచిదైనను కేదారంబునుంబోలె సస్యాభివృద్ధినిం గొననేరనట్లు లపాత్రున కొసంగిన యీఁగియును ఫలహీనంబగుఁ గర్షకుండు సుక్షేత్రంబునుంబోలె దాతయు పాత్రు నన్వేషింపవలయు; సామాన్యదివసంబుల నొసంగెడు దానంబున నగు ఫలంబుకంటె నమవసలందును రవిసంక్రమణంబునందు నొసంగిన దానంబున ఫలంబు నూఱుమడుంగు లధికంబు; చాతుర్మాస్యలఁ బౌర్ణముల నొనర్చిన దానంబున ఫలం బనంతంబు; సూర్యచంద్రగ్రహణంబులఁజేసిన దానఫలంబు గణింప నలవి కాదు; కుంభకారుండు మంటిచేఁ గడవలంజేయు గతి ధాతయు జీవుల కర్మసూత్రంబున ఫలంబు లొసంగుచుండు; సృష్టిస్థితిలయ కారణంబులయిన విధిహరిహరాకారంబులఁ బ్రకృతిపరుండై పరమాత్మ వెలుంగుచుండు. ౪౪౪

క. ఆపద గలిగినయెడ ల
క్ష్మీపతి సేవించెనేని మేలగు భవనం

తాపము వాయు నటంచును
రూపించి వచించె తొల్లి రుద్రుఁడు నాతో. ౮౪౫

క. అని పలికి శక్రు నాలిం
గన మొనరిచి సర్వసౌఖ్యకలితుఁడ వగుచున్
మనుమని దీవన లిడిన
న్మనమున హరిఁ బ్రణుతిఁ జేసి మానితభక్తిన్. ౮౪౬

క. పురుహూతుండును కమలా
వరునకు వందనముఁ జేసి భక్తి గురుపుర
స్సరుఁడై వెడలెను వాణీ
శ్వరునిం దర్శింప విబుధసహితుం డగుచున్. ౮౪౭

చ. గురువు విధాతలోకమునకుం జని కాంచనగర్భుఁ గాంచి త
చ్చరణరజం బాకింత తనశంఖతలంబునఁ దాల్చి గోత్రభి
చ్చరితము విన్నవింపఁగ హసన్ముఖుఁడౌచు విరించి వల్కె నా
సురవరుతోడ నిర్మలవచోగరిమంబు తదార్తి నాఱుపన్. ౮౪౮

శా. నావంశంబున జన్మమంది యమృతాంధస్స్వామివై యుండి యెం
తే వైదుష్యము నాబృహస్పతికి నంతేవాసివై కాంచి యి
చ్ఛావృత్తిన్ జరియించు నీవిటుల రోషం బూనఁగా నేల కో
పావిష్టుండు విపత్పరంపరలచే నశ్రాంతముం గుందఁడే. ౮౪౯

క. జనని పతివ్రత జననీ
జనకుండు న్మాతులుండు శాంతులు జనకుం
డును విజితేంద్రియుఁ డగుచో
మనుజుం డెటు క్రోధి యగును మదిలో నైనన్. ౮౫౦

వ. నరుండు పైతృకంబయిన దోషంబునను మాతామహదోషంబు
నను గురుదోషంబునను నిజంబుగ హరికి దోషియగు; సచ్చిదా

నందస్వరూపియగు పరమాత్మ భూతదేహంబునందుండి వెడలు నప్పుడు తత్కళేబరంబు శవంబునాఁ బరఁగు; జ్ఞానరూపుండగు శివుండును పరమాత్మకుఁ బ్రతిబింబంబు; జీవుండును విష్ణుప్రాణం బయిన ప్రకృతియగు; నింద్రాదులు శక్తులు; పరమాత్మ జీవశరీ రంబు దొరంగునప్పు డన్నియును జీవుని దొలంగు; శివుండును శేషుండును నేనును విరాట్స్వరూపుఁడగు విష్ణువునకు ననువర్తుల మయి యుండుదుము; మీరలు విష్ణుభక్తులయ్యును బరమభక్తుం డగు దుర్వాసుం డొసంగిన కృష్ణపాదచ్యుతంబయిన పుష్పంబును కరిమస్తకంబున నైచితివి. దైవోపహతుండ వగుట నాగజంబు ననుదినంబును బూజింపవలయు; భాగ్యహీనుండగు జనుం డెవ్వరి కిని రక్షింప నసమర్థుండు. ౮౨౧

క. హరినిర్మాల్యము దొఱఁగిన
దురితంబున కల్మిబోటి దొలఁగెను జనుఁడి
నరగున వైకుంఠమునకు
హరి సందర్శింపఁగా బృహస్పతితోడన్. ౮౨౨

చ. అని సురనాథుఁ డూఱడిల నంబుజగర్భుఁడు పల్కి తానునున్
జని జలజాక్షుఁ గాంచి యవిశంకటవృత్తి నమస్కరించినన్
వనజవిలోచనుండు హతభాగ్యుల శోకవిభిన్నచిత్తులన్
వినయవిచారుల న్విబుధవీరులఁ గాంచి కడంక నిట్లనెన్. ౮౨౩

ఉ. ఏఁగలుగంగ మీకు భయమేటికి దేవతలార సర్వసౌ
ఖ్యాగతి హేతుకంబయిన యట్టి సిరిం గడుబ్రీతి నిత్తు ని
చ్ఛాగతి నుండుఁ డింకఁ బురుషార్థనిదానము సారభూతమౌ
లాగువచింతు నొక్కముదలన్ వినుఁ డీరలు శోభనంబగున్.

చ. ఇలఁ గల రెందఱేని మదధీనులు భక్తిపరాయణుల్ స్వతం
త్రులు సకలార్థసాధకులు రూఢిగ వారిఁ దిరస్కరించినన్
గలుగవు భోగము; ల్గలుగుఁ గాని దరిద్రత; నేను లక్ష్మితో
నిలువను వానియింట నతనిం గని రోయుదు రెల్లసజ్జనుల్.

శా. దుర్వాసుండు హిమాంశుశేఖరకళోద్భూతుండు మద్భక్తిచే
హర్షున్ ముర్వ్యనుబాంధవుఁ డతనికే నశ్రాంతముం గూర్చెదన్
గర్వాభ్యున్నతిఁ జేసి యాతనిఁ దిరస్కారంబుఁ గావింప నే
నోర్వంజాలక యిల్లు సేరితి రమాయుక్తుండనై యీ గతిన్.

సీ. మంగళాస్పదమైన మధురశంఖధ్వని
వఱలుచునుండ దెవ్వానియింట
హరివాసరమునందు నన్నంబు భుజియించు
మానవులుండు రెవ్వానియింట
నాభక్తులను గాంచి నయమేది దూషించు
వారు వసింతు రెవ్వానియింట
అభ్యాగతబ్రాహ్మణాభ్యవహారముల్
మాని భుజింతు రెవ్వానియింట

గీ. బాలికను విక్రయించిన వానియింట
నిమిసమయినను లచ్చి తా నిలువనొల్ల
దాత్మ కిరవైనయెడకుఁ దా నరుగుఁ గాని
కలిమిచెలి నెఱుఁగవె బహుచ్ఛల యనంగ. ౮౫౭

క. కరజములఁ దృణముఁ దుంపినఁ
బోరిఁబోరిఁ దత్కరజములను బుడమిని రాయన్
సిరిపడఁతి వాని యింటన్
జరణంబుల నిలుప దొక్కక్షణకాలంబున్. ౮౫౮

చ. ఇనుఁ డుదయించువేళ భుజియించుఁ బవల్ మరులూను నెమ్మి మై
ధునరతిఁబూను వస్త్రరహితుండును స్నిగ్ధపదుండునై ముదం
బున శయనించుఁ దా ననృతముం బచరించును నవ్వ మాటికిం
గొనకొని పల్కు నానరుని గొబ్బునఁ బాయును కల్మి వాసవా.

క. తైలవిలిప్తాంగుండై
తా లాఁతుల యెడ లోకింత తాఁకినయేనిం
బోలదు సిరినిలువంగా
వాలాయం బాపదలకు వాఁడె యిరవగుం. ౮౬౦

క. తనయొడలందున వాద్యము
లొనరించినవాని, భక్తు నుర్వీసురునిం
గని నిందింపఁగఁ దివిరెడు
మనుజునిఁ గని దొలఁగు సిరి యమాన్యుఁ డటంచుం.

క. చింతిల్లుట యభియాతుల
కెంతయు నెల్లిదముగాన నీరలు ధైర్య
స్వాంతులరై కనరది
కాంతుని వెసఁదల్చుఁ డెందుఁ గమల వొడమెడుం.

క. జలనిధిఁ ద్రచ్చినచో నటఁ
గలుములచెలి వొడము మి మ్మఖండవిభవసం
కలితులఁ జేయును బొందని
పలికి సనెం శౌరి లోనిభవనంబునకుం. ౮౬౩

మ. అమరు లొక్కండొకవాసరంబులకు బాహాగర్వ మేపార సం
భ్రమ మొప్పంగఁ బయఃపయోనిధిని జేరంబోయి మంథాద్రిక
వ్వము నాగాధిపు రజ్జుఁజేసి తరువ న్వారాశిఁ బ్రాపట్టె సం
దమృతం బశ్వము గోరు లచ్చి వనమాలాపుల్ శుభాభ్యున్నతిం.

క. వనమాల నిచ్చి రమరులు
వనజాతాక్షునకుఁ గల్మిపడఁతుక సనియెన్
ఘనపథకేశుని ముదలం
గొని నాకంబునకు సురలకోరిక దీరన్. ౧౬౭

మ. మును గోల్పోయినలక్ష్మి గ్రమ్మఱఁగ వేల్పుల్ పొందియానందులై
చని నాకంబున సౌఖ్యమందిరి యథేచ్ఛన్; లక్ష్మివృత్తాంతమున్
ఘనపాపాంతము దీని విన్న జనము ల్కల్యాణము ల్గాంతు రిం
కను నీవెద్ది వినంగఁ గోరితి వనంగా నారదుం డిట్లనెన్. ౧౬౮

మ. సకలామ్నాయరహస్యవేదివగు నీచంచత్కృపాలబ్ధిచే
నకలంకంబగునట్టి పెక్కులు నుపాఖ్యానంబుల న్వింటి నే
నిఁక నామ్నాయపురాణగూఢముగ నేయేసత్కథల్గల్గు మా
మకచిత్తంబు ప్రమోదమంద వచియింపం జెల్లదే నావుడున్.

చ. కలవు శ్రుతిస్మృతిప్రథితగాథ లనేకము లప్రకాశ్యముల్
కలుషనివారకంబు లటుగావున నెద్ది వినంగ నీమనం
బలవడుఁ జెప్పు మద్దియె రహస్యమునైనను నానతిత్తు నా
జలజభవాత్మజుండనెఁ బ్రశంస యొనర్చుచు నమ్మునీంద్రుతో.

క. దేవా! యగ్నికి దారలు
మూవురు గలరనుచు విందు ము న్నలస్వాహా
దేవియు స్వధ దక్షిణ యనఁ
గా వారి చరిత్రఁ జెప్పఁగాఁదగుఁ గరుణన్. ౧౬౯

క. ఖ్యాతచరిత్రుఁడగు నా
సూతుఁడు నారదుని గాంచి శ్రుతిసంకలితం
బై తగు స్వాహోదంతముఁ
గౌతుకమునఁ బలికె నిట్లు గౌరవమొప్పన్. ౧౭౦

క. అజుఁడు జగత్త్రయమును మును
సృజియించిన పిదప నెల్లజేజేలు క్షుధన్
గజిబిజిపొందుచు రహి నం
బుజగర్భుని గనుఁగొనంగఁ బోయిరి కడఁకన్. ౮౭౧

క. పోయి విధాతృని యడుగుం
దోయికిఁ బ్రణమిల్లి నయముతో క్షుద్బాధా
పాయముఁ జేయు మటంచును
వేయోజల నుతులుసేయ విధ్యుక్తముగాన్. ౮౭౨

క. లోకేశుఁడు విబుధులతో
వైకుంఠునికడకుఁబోయి పల్కెను విబుధా
నీకము నాఁకలి యుడుపఁగ
దే కరుణామతి యనన్ రమేశుం డనియెన్. ౮౭౩

గీ. అబ్జసంభవ! వినుము బ్రాహ్మణులు మఱియు
క్షత్రియులు సంతతముఁ జేయు జన్నములను
వ్రేల్చు హవ్యంబుఁ గొనఁగ నీవేల్పులకును
జనదె యడియాస లేటికిఁ జనుఁడు వేగ. ౮౭౪

వ. అనిన విని వాణీకాంతుండు హరిని శరణంబు వేఁడి తదాజ్ఞాను
సారంబునఁ దన్మాయాస్వరూపిణియగు ప్రకృతిని ధ్యానపూర్వ
కంబుగా సాక్షాత్కారంబుఁగావించి వైశ్వానరునకు దాహక
శక్తివి కమ్మని "నినుఁదొలంగి యతండు హవ్యంబు దహియింపం
జాలఁడు; నరులు నీనామం బుచ్చరించుచు నగ్నియందు హవ్యంబు
వేల్చుచుందురు; నీవా హవ్యంబు సురలకుఁ గొననగు నట్లనుగ్ర
హింపుము. ఇది మొదలు సమస్తదేవతలచేఁ బూజింపంబడు
చుందు"వనిన విని ప్రకృతి విషణ్ణచిత్తయై నలువం గని మహాత్మా!

నేనెట్లును వీతిహోత్రునకు దాహకశక్తినై యుండనేరఁ బ్రకృతి
పరుండగు పరమాత్మంగూర్చి తపంబొనర్చెద, దానికంటెఁ
బ్రయోజనం బొక్కండును గాన నని చెప్పి యద్దేవి శ్రీమహా
విష్ణువుంగూర్చి లక్షహాయనంబులు తపంబుసల్పుటయు, నారా
యణుం డాకనాఁడు ప్రత్యక్షంబగుడు నొడలెఱుంగక మూర్ఛి
తయైయున్నఁ దదభిప్రాయంబు నెఱింగి తపోదీక్షాక్షీణాంగియగు
నాలతాంగిఁ గరంబులనెత్తి యూరుభాగంబున వసియింపంజేసి
కనికరంబుతోఁ ఇట్లనియె. ౮౭౫

మ. పువుఁబోఁడీ ! చిరకాల మీగతి తపోముద్రావినిర్నిద్రవై
పవలున్ రేలును పెక్కుకష్టములకుం బాల్పేయఁగా నీయెడల్
దప్పునే ! యగ్నిభినుగ్రనాథునకు మోదంబొప్పఁగా నాత్మసం
భవవై నాకును బత్నివౌదువు సుమీ వారాహకల్పంబునన్.

క. స్వాహా యనఁగ నగ్నికి వరారోహవగుచు
'దాహికా' శక్తివగుచు నుత్సాహి వగుచు
మోహపరవశుఁ డగుచు నారోహితాశ్వుఁ
డహరహంబును నినుఁగూడి యలరుచుండు. ౮౭౭

ఉ. నీరజలోచనుం డిటు లనేకవిధంబులఁ గాంత యుమ్మలం
బారఁగ నూఱడించి చనె ; నగ్నియు ధాతయనుజ్ఞ వంత లోఁ
గూర సతీసమీపమునకుం జని ప్రీతిఁ దదీయపాణిపం
కేరుహముం గ్రహించెఁ గడుఁ గేవలమర్త్యగతిన్ యథావిధిన్.

ఉ. దాఁపగరాని మోహపరితాపముచే ననిలాప్తుఁ డొక్క ర
మ్యోపవనస్థలంబునకు నుగ్మలితోఁ జని యంగజాతకే
ళీపరతంత్రుఁడై తనర లేఖశరచ్ఛతమయ్యె నంత ను
ద్దీపితమయ్యెఁ జూలు సుదతీమణికిం గడు నబ్బురంబుగన్. ౮౭౯

వ. అంత ద్వాదశాబ్దంబులు గడచిన నొక్కనాఁడు ఆహవనీయము గార్హపత్యము దక్షిణాగ్నియు జన్మించిరి. ౧౧౦

క. భూమిఁ గల నృపులు మహిసు
త్రాములు నతిభక్తి హవ్యదానంబులు స్వా
హామంత్రంబుల వ్రేల్చిరి
కామితసంసిద్ధి గలుగుఁగాత మటంచున్. ౧౧౧

క. పతిసేవ లేని మానిని
గతి ఫలములులేని మ్రానికైవడి స్వాహా
యుతమంత్రహీనమగు నా
హుతియును విఫలంబుసుమ్మి యూహింపంగన్. ౧౧౨

క. స్వాహాకరుణాభరమున
నాహారము గలిగెనంచు నఖిలవిబుధు లు
త్సాహముతోడను ద్విజద
త్తాహుతులను బొంది స్వస్థులైరి మునీంద్రా. ౧౧౩

వ. అంత నాపితృసప్తకంబు తర్పణసహితంబైన శ్రాద్ధంబు నాహారంబుగా విధిచేఁ బడసియును బ్రాహ్మణులవలన నలవడక క్షుధాతురులై బ్రహ్మసభకుం బోయి ధాతకు నివేదించిన వాణీకాంతుండు కరుణాంతరంగుండై యనన్యసాధారణలావణ్యరేఖామాన్యయగు నొక కన్యను మానసజన్యం గావించి పితృసప్తకంబున కొసంగి వారల భార్యగాఁ గైకొన నియమించి పుచ్చి స్వధాంతమంత్రపూర్వకంబుగా శ్రాద్ధంబు దాతవ్యంబని బ్రాహ్మణుల కాజ్ఞాపించె ; నంత బ్రాహ్మణులు స్వధామంత్రోచ్చారణపూర్వకంబుగఁ బితృసప్తకంబునకు శ్రాద్ధదానంబుఁ జేయుచుండిరి ; దేవ

దానంబున స్వాహాదేవియుఁ బితృదానంబున స్వధాదేవియు
నన్నింట దక్షిణయును బ్రధానదేవతలై యుందురు. ౧౧౪

క. పితృసప్తకంబు దేవ
ప్రతతియు మనువులును మానిరాజులు కుతుకా
న్వితులై స్వధాసపర్యా
మతులై రది మొదలు తుష్టిమానితు లగుచున్. ౧౧౫

మ. అవధానంబున వింటివే ప్రకృతిషష్ఠాంశంబె యీషష్ఠినాఁ
దవి సేనాని కనుంగుబోటియయి పౌత్రత్రాణధౌరేయయై
చవగండంబుల రూపుమాపి శిశుపార్శ్వస్థాయియై వాని కా
యువు పెంపొంద నొసంగు మాతృకలలో నొక్కర్తు జుమ్మీ మునీ.

గీ. తత్సపర్యావిధానంబు ధర్మవక్త్రి
గదితమై తొల్లి యెయ్యది విదితమయ్యె
నద్ది వినుపింతు మిగుల సౌఖ్యదము పుత్ర
పౌత్రసంవర్ధనంబు సంపత్ప్రదంబు. ౧౧౬

క. వినియుందువు స్వాయంభువ
మనువనఁగా వెలయు విబుధమానితయశు నా
తనికిం గాదిలికొడుకై
యనఘుఁడు జనియించె తాఁ బ్రియవ్రతుఁ డనగన్.

మ. అతఁ డన్వర్థతనావహించుచును రాజ్యత్రాణసంరక్తి మా
ని తపస్యానిరక్తిఁ బూని మనము న్నిత్యంబు నాత్మైకసం
గతి యోగైకవిచార మూని మునిమార్గ మ్మూని యొందే ననా
హతభోగైకనిదాన మిద్దియని యన్యం బొల్లఁ డావంతయున్.

క. యోగరతి నైహికమ్ముల
లోఁగక పరమాత్మ నెడఁదలోఁ గొని కాంతా

యోగం బాముష్మికమున
కాగడమని మానెఁ బరిణయముఁ జేసికొనక. ౨౯౦

క. భవ ముజ్జగించి గురువై
భవము న్మది నేవగించి పరమతపోని
ష్ఠ వహించియున్న ధరణీ
ధవుపైఁ గనికరముగల్గి తడయక యటకున్. ౨౯౧

క. వేంచేసె నలువ నృపతియు
నంచితగతి లేచి కరము లౌదలపై జో
డించి ప్రణమిల్లుటయును వి
రించియుఁ గృప యంకురింప నృపుతో ననియెన్. ౨౯౨

గీ. ఎందుఁజూచిన సర్వసమృద్ధి నొప్పు
రాజ్యరమ గల్గె నింత కొఱంతలేదు
యేమి తలపోసి యొడలింత యొకఁజేయు
తపము జేయఁగడంగితి ధరణినాథ. ౨౯౩

వ. అనిన నాతం డిట్లను. ౨౯౪

మ. అవధారయ్య, విధాత! తొల్లిటి ధరాధ్యక్షు లక్కడన్ సుర్గశా
వ్యవగీతంబగు నీభవాబ్ధిఁ బడి మోహభ్రాంతులై రాజ్యవై
భవలోభంబున దుష్క్రియల్ సలుపఁగాఁ బాత్రైరి గాకొక్కఁడే
నవినాశంబును గాంచనేరఁ డిహసౌఖ్యం బెట్లు నమ్మందగున్.

మ. అపవర్గంబున కంతరాయమగు జాయాపుత్రమిత్రాది ల
న్యపదార్థంబులయం దహర్నిశము మోహభ్రాంతిచే నున్నచో
నెపుడో కాలముసెల్లి కాలుపురిలో నిక్కట్టులం గుందుచు
న్నపు డందొక్కఁడుఁగూడ నాపదుశ్రమం బాలింపఁగా వత్తురే.

క. ఎంత శ్రమమొందినను 'రా
జ్యాంతే నరకం ధ్రువం' బటందురు పెద్దల్
నంతలకు నాలయంబు దు
రంతంబగు భవము నొల్ల రాజీవాక్షా. ౧౯౭

మ. అతిమోహంబున మానసంబు విషయవ్యాసక్తమై నిశ్చలా
మృతసంధాయకమైన యాత్మ మనిశధ్యేయం బటంచు న్నమా
హితవృత్తిం జరియింపదిట్లు మది నెంతేనిన్ వితర్కించినన్
వితయేకా కొకయింత సత్యమగు నే నీరేజసింహాసనా. ౧౯౮

చ. నలినదళాంతరోదకకణంబు లనందగు నెల్లప్రాణముల్
జలధర చక్రవాళవిలసచ్ఛపలానుగుణంబు లీసిరుల్
లలితవయస్సమాగతవిలాసము లన్నఁ దరంగచంచలం
బులు క్షణభంగురంబు తనువు న్మది నమ్మి చరింపనేటికిన్.

వ. అనిన మందహాససుందరవదనారవిందుండై యరవిందోదరుం
డిట్లనియె. ౨౦౦

శా. ధీరోదాత్తులు తొల్లి రాసుతులు ధాత్రీపాలనోల్లాసులై
నారీరత్నముల న్వరించి విపులానందంబుతోఁ గీర్తివి
స్తారోదారత పుత్రులంగనుఁ దుదిరాజ్యంబుంచి నిశ్చింతులై
స్వారాజ్యంబును గొల్లవెట్టరె మహీశా సత్తపోనిష్ఠమై. ౨౦౧

ఉ. ఆరయ నెల్లభోగముల కాస్పదమై తగునట్టి నిండుసం
సారసుఖంబు నొల్ల కిటు మానిసుదుర్లభమైన ముక్తికిన్
బారలుసాఁచుటెల్లఁ గన మబ్బులలో నుదకంబు నమ్మి కే
దారము గట్టుదెంచిన విధంబుగదా వివరించినన్ నృపా. ౨౦౨

మ. తలిరుంబ్రాయపు ముద్దుగుమ్మలను మోదంబొప్పఁ బెండ్లాడఁ గా
వలె నిష్కంటక మట్లు సర్వధరణీభాగంబు పాలింపఁగా

వలె సత్కీర్తిని దిక్కులెల్లెడల నింపంగావలెంగాని నీ
వలె నే రెంటికిఁజెడ్డ రేవడక్రియం బాటింపఁగా నొప్పునే. ౯౦౩

ఉ. ప్రాయము రిత్తవుచ్చుచు జపంబునెపంబునఁ బూజ్యరాజ్యముల్
సేయక వైరుల వ్వధము సేయక నైదికకర్మనిష్ఠలన్
గాయము సుక్కఁగా నిహసుఖంబుల నింతగ రోయనేల తే
జోయుతమూర్తివై ఘనయశోధవళంబుగఁ జేయు ముర్విరన్.

ఉ. నీవును వారి కైవడి ననింద్యగుణోత్తరుడైన యట్టి లీ
లావతి నొక్కతెం బ్రియమెలర్పఁగఁ బెండిలియాడి సాగర
వ్యావృతభూతలం బవనిపాలుర ప్రోవనిబంటులౌచు నీ
కైవసమొందఁ బాలన మఖండపరాక్రమ మొప్పఁజేయుమా.

క. అని యానతిచ్చి యాతని
మనమునఁ గల సందియంబు మాన్పి దీవిం
చి నలినభవుఁడు యథేచ్ఛన్
జనియెం గలహంస నెక్కి సత్వరగతితో. ౯౦౬

ఉ. సారససూతియేగ మది సందియ మంతయు నుజ్జగించి యా
భూరమణుండు చక్కదనముం గులముంగల మాలతి స్మహా
దారగుణాఢ్య నొక్కతెత దారనుగా వరియించి రాజ్యల
క్ష్మీరతుఁ డయ్యె నెల్లరుసు మేలని సంతస మందుచుండఁగన్.

మ. చతురంభోనిధివేష్టితోర్వీశలరక్షాదక్షత న్మాలతీ
రతిసామ్రాజ్యరమాధురంధరత ధూర్తవ్రాతవిధ్వంసనో
ద్ధతశౌర్యోన్నతిఁ బండితావనకళాధౌరేయతన్ ధర్మన
మ్మతి గావించుచునుండె నెంచును నధర్మం బింత లేకుండఁగన్.

క. కృతదారుం డయ్యుఁ బ్రియ
వ్రతుఁ డౌకపుత్త్రికుని నైనఁ బడయఁగ లేమిన్

హితమతి కశ్యపసంప్రే
రితుఁడై పుత్రేష్టియాచరింపఁగ నందున్. ౯౦౯

క. క్రతుచరు వొకట్టఁడు కశ్యప
యతి యొసఁగ మహాప్రసాద మని కొంచుఁ బ్రియ
వ్రతుఁ డయ్యది సతి కిచ్చిన
సతియున్ భుజియించి చూలు చయ్యనఁ దాల్చెన్.

ఉ. సౌరశరచ్ఛతంబు నొకచాడ్పునఁ జూలు ధరించి యొకట్టనాఁ
డారమణీలలామ సకలాంగమనోహరుఁ బుత్రుఁ గాంచె ను
త్తారకలోచనున్ మృతుఁ బదంపడి దుఃఖితులైరి బంధువుల్
బోరన బాష్పవారిపరిపూర్ణవిలోచనులైరి చూపఱుల్. ౯౧౧

ఉ. మాలతియు స్తనంబునను మల్లడిఁగొన్న తనూజశోక
ముద్వేలముగాఁగ మూర్ఛిలె మృతించిన పుత్రునిజేఁడుమూపుసం
దాలిచి దుఃఖవేగమున దైవము దూఱుచు నేగె భూతబే
తాళపిశాచఘోరనినదప్రేతధాటికి వల్లకాటికిన్. ౯౧౨

వ. అట్టి సమయంబున, ౯౧౩

ఉ. కానఁబడె న్విచిత్రరుచిగంధమనోహరపుష్పమాలికా
నూనము శశ్వదుచ్ఛలితనూతనరత్ననిదాన మచ్ఛనా
సోనిచయప్రధానమయి సొంపులునింపు విమాన మందు భ
క్తానుగుణాఖిలార్థఘటనైకసమాదరయౌ లతాంగియున్. ౯౧౪

వ. ఇట్లు గనుంగొని రాజతనయుం డప్రతిహతనయుండు గావున,

క. క్షోణిని డించి కుమారుని
బాణిద్వయ మాత్మశిరముపై నిల్పి నమ
త్త్రాణపరాయణయగు గుహు
రాణికిఁ బ్రణమిల్లి భక్తిరంజిలఁ బలికెన్. ౯౧౫

ఉ. మానినులందు ధన్య వతిమాన్యము నీమహత్త్వ మెన్న నె
వ్వానికి భార్య? వీవెవసిపట్టివి? నిర్జనమైన యివ్వన
స్థానములో విహారమును సల్పఁగనేల యనంగ నామరు
త్సేనయు నిట్లు బల్కెను క్షితిపప్రవరుం గని ప్రీతి దీనగన్.

ఉ. ధాత సమర్థ సృజించి యల దానవబాధితులైన నిర్జర
వ్రాతము బ్రోచుపొంటె శిఖివాహను దారను జేసె మాతృకా
ఖ్యాతిని జెందితిన్ ప్రకృతికందను షష్ఠియనంగఁ బొల్తు నో
భూతలనాథ! నాచరితము న్వినిపించితి నింతవట్టునన్. ౯౧౮

క. ధనహీనున కర్థంబును
వనితాహీనునకు ముద్దుపడఁతుల ననప
త్యునకుం బుత్రు నొసంగుచు
మనుజులయెడఁ గొంగుపసిఁడిమాడ్కిఁ జరింతున్. ౯౧౯

గీ. కర్మమూలంబు లెల్లసుఖములు దుఃఖ
ములును గర్మమె శ్రుతిముఖంబునను మేటి
యంచు వినఁబడుచుండ ధరాధినాథ!
జ్ఞానినై యిట్లు చింతింపఁ గర్జమగునె. ౯౨౦

ఉ. ఈ నిసువుంగురించి యిటులేటికి వాదుర నాచుఁ బల్కి ని
జ్ఞానముపేర్మి నానృపతినందనుని గయిదాల్చి జీవితుం
గా నొనరించికొంచు నరుగం గని గద్గదఖిన్నకంధరుం
డై నుతియించుచుండఁగఁ బ్రియవ్రతుతో దయతోడ నిట్లనెన్.

ఉ. భక్తిదలిర్ప నియ్యవనిపైఁ గల మానవకోటితోడ వే
దోక్తవిధి స్మదర్చనము నోలి నొనర్పుము నీవు యోగసం
రక్తుని సద్గుణాన్వితుఁ బురందరసన్నిభు సువ్రతాభిధా
వ్యక్తుని బాలు నిచ్చెద నుపాయముఁ జెప్పితి భూమిపాలకా.

శా. ఏకచ్ఛత్త్రముగాఁగ భూమివలయం బీతండు పాలించు సు
శ్లోకుండై చెలఁగించుఁ బండితులఁ గోర్కుల్ ద్రవ్యమర్పించి యు
ద్రేకోదగ్రనిజప్రతాపమునఁ గూల్చున్ శాత్రవశ్రేణి నా
కౌకస్సంచయముల్ ముదంబుఁగనఁ జేయున్ నూఱు జన్నంబులన్.

క. వీనిఁ గుమారునిఁగాఁ గనుఁ
గోనోఁచితి వితఁడె నీదు కొమరుఁడు గొనుమం
చూనిన నెనరున సుతు ధా
త్రీనేతకు నిచ్చి షష్ఠి దివికిం జనియెన్. ౯౨౮

ఉ. ఆసుతుతోడఁ గూడి ప్రియమందు నమాత్యులు వెంటరా నిజా
వాసముఁ జేరి పుత్త్రసముపార్జనరీతిని జెప్పుచున్ సమా
శ్వాసితబాంధుమిత్త్రజనసంచయుఁడై పురివారిఁ గూడి కాం
తాసముపేతుఁడౌచు జతనంబున సల్పెను షష్ఠి కర్చనల్. ౯౨౯

మ. తనయోత్పత్తిమహోత్సవంబున సమస్తబ్రాహ్మణశ్రేణికిన్
ధన మర్పించెను మాసమాసమున శుద్ధంబౌదు షష్ఠీదినం
బున షష్ఠ్యర్చన మాచరించి విపులామోదంబుతో రాజ్యపా
లనముం జేయుచునుండెఁ గీర్తిఘనుఁడై శ్లాఘ్యాత్మశీలుండునై.

వ. మఱియు నాఁడాదిగా బాలుర సూతికాగారంబుల నాఱవనాఁడును నేకవింశతివాసరంబునను అన్నప్రాశనసమయంబునను షష్ఠీపూజనంబు సేయుండని నగరంబున నెల్లెడఁ గట్టడిఁగావించెఁ దానును దదర్చనాపరుండై యుండెఁ; దత్పూజావాహనాదివిధానంబు కామమోక్షంబై యున్న యది యద్దానంజేసి వటమూలంబున నొండె ఘటకుడ్యసాలగ్రామంబుననొండె షష్ఠీప్రతిమం గావించి యర్చింపవలయు. ౯౨౭

మ. ఇది షష్ఠీచరితంబు పుణ్యభరితం బేవాఁడు పుత్రార్థియై
పదిలంబొప్పఁ బఠించెనేని సుతుఁ డొప్పంబుట్టెడి న్వంధ్యకే
నుదయించు న్వినుమాత్రఁ బుత్రుఁడుచిరాయుష్మంతుఁ డేఁడాదికిం
త దురాపార్థములున్ సులబ్ధములగున్ షష్ఠీప్రసాదంబునన్.

క. బాలురకు రోగ మడరిన
వేళం దలిదండ్రు లిద్ది వినఁగలిగినచో
బాలగ్రహపీడలుడిగి
నూలుకొను న్నెలకు దేవ్యనుగ్రహగరిమన్. ౯౨౯

—* మంగళచండ్యుపాఖ్యానము *—

చ. అమరమునీంద్ర! వింటివికదా! దురితాపహమైన షష్ఠ్యుదం
తము నిఁక నాలకింపు మవధానత మంగళచండికాచరి
త్ర మఘులతాలవిత్రమును దక్షతగల్గినదేవి చండినా
నమమరుమంగళార్థఘటనానిపుణాత్మికనై ధరిత్రిలో. ౯౩౦

గీ. మనుకులోద్భవుఁడై నట్టి మంగళాఖ్య
భూవరుం డిల చండికాదేవి భక్తి
నిష్ఠమై వాబుగా భజియించుకతన
నామె మంగళచండిక యనఁగఁబరఁగె.

గీ. మూర్తిభేదము దుర్గకు మూలప్రకృతి
తరుణులకునెల్లఁ బ్రత్యక్షదైవతంబు
అధికకరుణాతరంగితాపాంగ నామెఁ
దొలుతఁ బూజించె నీశ్వరుం డలఘుమతిని. ౯౩౨

మ. త్రిపురంబు ల్దహియించునాఁడు రథధాత్రీచక్ర ముద్వృత్తదై
త్యపసంపాతితమై వియన్నిగడితంబైన న్వితర్కించి హ

ర్యుపదిష్టుండయి చండికం గొలిచె నయ్యుగ్రుండు మున్ చండి భ
క్తపరాధీనమనస్క గావున సమక్షంబంద ప్రత్యక్షమై. 33

ఉ. ఓయి మహానుభావ! యిటు లూరక భీతిలనేల యిప్పుడేఁ
బాయక యుష్ఛక్తినటు బాసటనై నెలకొందు నిందిరా
నాయకు మాయఁజేకొని రణస్థలిలోన దురాత్ముఁడైన నై
తేయుని ద్రుంచి వేల్పుల కతిప్రమదం బొనరింపుమీ వెసన్.

మ. ప్రతిఘాటోప మెలర్ప శైలతనయాప్రాణేశుఁ డజ్ఞాక్షుభా
వితమా శస్త్రముఁ గేలఁ దాల్చి నిజగంభీరాట్టహాసప్రఘూ
ర్ణితదిక్కుందరుఁడై సురారి తల ఖండించె న్మునుల్ శంకరున్
స్తుతిఁ గావించిరి పుష్పవర్షము సుధాంధుల్ ప్రీతి వర్షింపఁగన్.

ఉ. మానితకీర్తి శంకరుఁడు మాధవపద్మభవోపదిష్టుఁడై
స్నానమొనర్చి తాల్చి పులిచర్మము మంగళచండికార్చనా
ధీనమనస్కుఁడై శ్రీవిధిన్ కృతసర్వవిధోపచారుఁడై
మానసవీథి నిల్పె నతమంగళదాయిని చండికాసతిన్. 34

గీ. కడఁగి మాధ్యందినోక్తమాగతి శివుండు
ధ్యానమొనరించి భక్తిపూర్ణాత్ముఁ డగుచు
వాద్యసంగీతనర్తనోపక్రియముల
నామసంకీర్తనంబు లొనర్చె మిగుల. 35

ఉ. ఆది శివుండు పిమ్మట గ్రహంబగుమంగళుఁ డంత మంగళో
ర్వీదయితుండు కన్య లటుపిమ్మట మంగళవారమందు నా
పై దిగధీశు లిద్ధరణిపైఁ గలవార లభీప్సితార్థసం
పాదసరక్తిఁ గొల్చి రలమంగళచండిక భక్తిమీఱఁగన్. 36

మ. మును ధాత్రీవలయంబునం గల జనంబు ల్నిత్యమక్షిశ్రీవో
జనితోపప్లవబాధ్యమానలగు యోషాబంధుమిత్రాదులన్

గని యాయాపదఁ బాపలేక యతిశోకవ్యాకులస్వాంతులై
చని నిష్ఠానిధియైన కశ్యపుసమక్షం బొం దెఱింగించిరన్. ౯౩౯

క. మౌనియు భీతిలి స్తుతిబీ
జానుగుణంబయిన మనువు లల్లన వెలయం
గా నొనరించెను బద్మా
నానతిచే నృపుఁడు తత్సమన్వితుఁ డగుచున్. ౯౪౦

వ. అమ్మంత్రమ్మున కధిష్ఠాన దైవతంబుగా మనసయను నొక్క
రమణిం గూడ సృజియించెఁ బదంపడి, ౯౪౧

శా. ఆలీలావతి జన్మమందఁగనె దివ్యజ్ఞానసంపన్నయై
కైలాసంబున కేగి యాదఁ గటు దీక్షంబూని వేయేండ్లు లా
శైలాధీశశయానుఁ గూర్చి తపముస్సల్ప స్వమత్పాలన
వ్యాలోలుండగు శంభుఁ డారమణికిం బ్రత్యక్షమై ప్రీతితో.

వ. అష్టాక్షరసమ్మితంబయిన కృష్ణమంత్రంబును సాంగంబుగ నొసంగి
తదుపాసనావిధానం బెల్ల తెల్లంబుగ నానతిచ్చి కనుమొఱంగు
టయు నా రమణియుఁ దదాజ్ఞాప్రకారంబునఁ దపంబుఁ జేయం
గడఁగి పుష్కరంబున కేతెంచి యథాపూర్వంబగు నియమంబున
నా నాయుణు డెందంబున నిల్పి తపంబు సేయుచున్నంత నారాయ
ణుండు ప్రీతుండై దుస్తరతపశ్చర్యాకృశాంగియగు నా లతాంగిం
గాంచి వరంబు లొసంగి యథేచ్ఛం జనియె. ౯౪౩

ఉ. సారసగర్భునాజ్ఞ మనస న్వరియించి ముదంబునన్ జర
త్కారుఁడు స్వాశ్రమంబున సదా తన కాసతి యాచరించు స
య్యో రుచిరోపచారముల కచ్చెరువొందుచు నైష్ఠికత్వ మే
పార సమస్తసంయమిసమన్వితుఁడై తపమాచరించుచున్. ౯౪౪

వ. ఒక్కనాఁడు, ౯౪౫

క. మనసా ఘనజఘనస్థల
మున తనశీర్షమ్ము నుంచి ముని గాఢసుషు
ప్తిని జెందియుండ నంతట
నినుఁ డపరపయోధిఁ జేరె హీనస్ఫురణన్. ౯౮౬

వ. కని యక్కాంత యిట్లని వితర్కించె. ౯౮౭

ఉ. కాంతుఁడు నేఁడు మైమఱచి గాఢసుషుప్తిని జెందియుండె భా
స్వంతుఁడు నిప్పుడే చరమశైలము వెన్కకు నేగుచుండె సా
యంతనకృత్యము ల్సలుపఁడయ్యెను బ్రాకృతునట్లు దీనిచే
నెంతయు బ్రహ్మఘాతియును హీనతపోవిభవుండు నౌఁగదా.

వ. కావున నిమ్మునివరేణ్యుఁ బ్రబోధితుం జేయకున్న సంధ్యోపాసనాహీనతచేఁ బ్రాపించుపాపం బగణ్యంబని యిందు; మేల్కొల్పిన నిద్రాభంగంబునకుఁ గోపంబు గదుర శపియించునో కో! మునుల మనంబులు నవనీతప్రాయంబులుగదా! యేమిచేయుదు? నెవ్వరు దిక్కని కొండొకవడి యోచించి యెట్లయినం గానిమ్ము నిద్రాభంగంబునకు శాంతుం జేయుట సుకరంబ; సంధ్యాహానికిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు లేకునికి తెల్లంబని నిశ్చయించి మెల్లన మెయి తట్టి మేల్కొల్పిన నమ్ముని కోపోద్దీపితమానసుండయి యమ్మదవతిం గనుఁగొని, ౯౮౯

ఉ. ఓసి యిదేమి నిద్రఁగొనియున్న ననుం గొఱమాలి మేల్కొనన్
జేసితి వింతయోగడము జెల్లునఁటే మగనాలికిం దను
గ్రాసముఁ జేసి చేసిన యఖండతపంబును బుణ్యతీర్థసం
వాసములున్ ఫలంబిడునె భర్త నవజ్ఞ నొనర్చియుండినన్. ౯౯౦

క. వినయవివేకము లొదవఁగఁ
దనమగనికి సేవచేసి తనిపినచో దే

వనికరమెల్ల ముదంబుం
గనునంచు బుధు ల్వచింపఁగా వినలేదే. ౫౯౧

క. అంగనచే సుఖనిద్రా
భంగంబుం గన్నయతఁడపావృతలజ్జ
సంగుఁడయి కాలసూత్రము
నం గూలునటంచు మును న్వినంబడదొక్కొ. ౫౯౨

వ. అని కోపాటోపంబున నమ్మునిపుంగవుండు ప్రస్ఫురితాధరుం
డగుటయు, ౫౯౩

చ. గడగడలాడుచు న్మగనిఁ గన్గొని పల్కె, మహానుభావ! నీ
వెడపక నిద్రఁజెందుటయు నిప్పుడె భాస్కరుఁ డస్తమించుటల్
బొడఁగని సంధ్యవార్చఁదగు ప్రొద్దది మెల్లఁగ దాఁటిపోవ నే
గొడవలు వచ్చునో యనుచుఁగొంకుచు నిన్నిటు మేలుకొల్పితిన్.

క. ఏ దుష్టనయితి నాకిఁక
లే దొక పాచిత మటంచు లేమయు బాష్పాం
భోదూషితాక్షియై ముని
పాదంబులఁ బడియె శోకపరవశయగుచున్. ౫౯౪

ఉ. పాయని దుఃఖ మాఁపికొనఁబాటి యెఱుంగక యేడ్చుచుండఁగా
నాయెలనాఁగఁ గన్గొని దయామతిఁ గాఁగిట గుచ్చియెత్తి యా
తోయజమిత్రుపై నలుకతో శపియింపఁ గడంగునంత సం
ధ్యాయుతుఁడై పతంగుఁడు మహర్షికుటంగట నిల్చి యిట్లనున్.

శా. ఈపద్మేక్షణ సంజవేళ యని తానీక్షించి ధర్మక్రియా
లోపం బౌనను భీతిచేత నిను మేల్కొల్పంగ నీ వీగతిన్
నాపైఁ గోపముఁబూని పిచ్చుకపయిం బ్రహ్మాస్త్రముంబోలఁగా
శాపంబీఁదగునయ్య! యోర్వఁగలనా? శాపాయుధాగ్రేసరా!

మ. సరసీసంభవసంభవు ల్ప్రథితతేజశ్శాలు రుద్యత్తపో
నిరతుల్ విప్రులు వారలల్గినయెడ న్నిష్ఠామధామంబుఁ జే
తురు కారుణ్యముగల్గి క్రమ్మఱ సృజింతు ర్వారు లోకంబులన్
ధరణీదేవుల మానసంబు నవనీతప్రాయ మానేకదా. ౯౭౮

ఉ. ఎంచకు నేర మీవు భజియింపుము కృష్ణుని పాపమెల్ల మా
యించు నతండు మ్రొక్కెద నిదే శరణం బను పద్మబంధు సై
రించి శపించకే విడిచి రేఁచిన కోపమునన్ వడి న్విస
ర్జించెను గశ్యపాత్మజ ; వచించెడి దేమిఁక మాని చిత్తమున్ !

వ. అంత నక్కాంతామణి చేయునదిలేక యిట్లని విలపించె. ౯౮౦

చ. కటకట ! యట్టికశ్యపుని కన్నియనై తపమాచరించి యీ
జటివరు నాలినై మిగుల సన్నుతులంగొని భాగ్యహీననై
పటుతరశోకవార్ధిఁబడఁ బాల్పడితిం దుద కేను నన్ను నేఁ
డెటువలెఁ గాతువో యనుచు నింతి విచారముతోడ వేఁడుచున్.

క. ననుఁ గన్నతండ్రి రారా !
వినుసిగదయ్యంబ రార ! విధి రారా ! నే
మనసను నాథవిసృష్టను
ననుఁ గాచెడి భరము మీ దనాథనుజుండీ. ౯౮౨

వ. అని యెలుంగెత్తి యేడ్వం దొడంగిన, ౯౮౩

ఉ. ఆయెలుఁగాలకించి గుహునయ్యయుఁ గశ్యపమౌని యంచతే
జీ యొడయుండు నత్తపసి చెంగట కేగినయంత మౌని చే
దోయిని దోయిలించి ప్రణతుల్ వినుతుల్ పొనరించి యుంచు వేం
చేయుట కేమిహేతువు వచింపుఁడు మీరు మహాత్ము లారయన్.

వ. అని యిట్లు ముని పల్కిన సరోజసంభవుండు సమయానుకూలం
బుగాఁ గొన్నివాక్యంబు లుగ్గడించి వెండియు నిట్లనియె. ౯౮౫

ఉ. తొల్లి కృశానుసాక్షిగ వధూమణి నీవె వరించి ప్రేమ లో
వెల్లిగొనంగ నేలి తగవే! యనపత్యను నేరమెంచ కే
నొల్లను బొమ్మనంగ; నిటు లుగ్మలిని న్విడనాడువారికిన్
జల్లెడలోని నీరు దిగఁజాఱినకైవడిఁగావె పున్నెముల్. ౯౬౬

మ. కమలప్రోద్భవుఁ డిట్టులాడ, మనసాగంభీరనాభిప్రదే
శము డాచేత సమంత్రకంబుగను సంస్పర్శించి యమ్మానిని "యో
రమణీ! గర్భముగల్గు నీకఖిలశాస్త్రజ్ఞానసంపన్నుఁ డు
త్తమతేజస్కుఁడు ధార్మికుండును సముత్పన్నుం డగుం బుత్రుఁడై.

చ. ఇతఁ డుదయించుమాత్ర సవితృప్రకరంబు ముదంబుగాంచు ని
ర్జితరుజుఁడై సదా తపముజేయును గోలతనంబు మాన కీ
గతి విలపింపనేల? చలిగట్టుపయిం దొలిమాడ్కినే ధృతా
మృతకరు శంకరుం గొలువ నేగుము నెవ్వగలెల్లఁ దీఱెడిన్.

ఉ. ఏనును బుష్కరంబునకు నేగి తపంబొనరింతు నం దజ
ధ్యాననిరూఢి నోజలరుహానన! యోగవియోగముల్ వ్యవ
స్థానుభవైకభాజనము లారయ నీవనితానుషంగముల్
కానలనుండి యాకలముల న్భజియించెదు మాకు సర్వమే".

చ. జటివరుఁ డిట్టు లాడ మది ఝల్లనఁ గన్నుల వేఁడిబాష్పముల్
జొటజొటరాలఁగా వగచుచు న్ననఁబోఁడి మునీంద్రుఁ జూచి తొ
ల్లిటి తపమెల్ల నీగతి ఫలించె నిఁకెట్లు సుఖంబు లబ్బు నె
వ్వటికొకలాగు నానుడుట వ్రాసెనుబో విధి మూఁడుపంక్తులన్.

ఉ. జారిణి కాముకాళిని, బ్రసాదము నాఁకలిగొన్నవాఁడునున్,
నీరములుం దృషార్దితుఁడు, నేత్రము నంధుఁడు, నన్యవిత్తముం
జోరుఁడు, కాముకుండు రతిసూక్తుల సంగముఁ గోరుభంగి నీ
ధారుణిలోఁ బతివ్రతలు తద్దయుఁ గోరుదు రాత్మనాథునిన్.

చ. అని మునినాథుఁ గాంచి వినయంబున నిట్లను బ్రాణనాథ! నే
మనమున నెప్పు డీవ దలఁతు మాసక దర్శన మప్పు డిత్తు నం
చును వరమీయఁగావలయుఁ జూ యనిపెద్దయెలుంగు రాల్పడన్
వనరుచుఁ గాళ్ళపైఁబడియెఁ; బై దలు లోత్తురె నాథు పీడఁగన్.

వ. అనిన వల్లెయని యమ్మునివల్లభుండు నిజవల్లభ మెల్లనఁ దనకరం
బుల లేవనెత్తి యుల్లంబునఁ జేర్చుకొని సమయానుకూలంబులగు
కొన్ని యనునయాలాపంబుల డెందంబునందలి కొందలం బుడిపి
కొని స్థైర్యం బవలంబించి శ్రీకృష్ణుఁగీర్తించుచు నాజరత్కారుండు
తపంబునకుం జనియె. ౯౭౩

ఉ. పిమ్మట ముమ్మరంబయిన బిమ్మిటిచే శితికంఠురాణివా
సమ్మున కేగి యందు దివసంబు యుగంబుగనుండి యొక్కనాఁ
డమ్మునికొమ్మ మంచిసమయమ్మునఁ గాంచె మృగాంకమౌళియం
శమ్మునఁ దేజరిల్లు నొక చక్కని పుత్రుని బ్రసపుత్రునిన్.

క. ఇది మనసోపాఖ్యానము
చదివిన వ్రాసినను వినిన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు కల్గి దేవీ
పదమందు వసింతు రెపుడు పదపడి మౌనీ. ౯౭౫

—* సురభ్యుపాఖ్యానము *—

క. మనసోపాఖ్యానము విని
మనమున నానందరసనిమగ్నుఁడ నైతిన్
వినిపింపుము సురభియనన్
జను దేవిచరిత్ర మింక సత్కృపతోడన్. ౯౭౬

వ. అని ప్రార్థించిన నారదునకు నారాయణుఁ డిట్లు వచించె. ౯౭౭

ఉ. గోవులలోఁ బ్రధానయయి గోవులకున్ జనయిత్రియై సదా
గోవులఁ బ్రోచుదేవియయి గోభువనమ్మున జన్మమొందె బృం
దావనపుణ్యభూముల వినందగుఁ బాపవినాశకంబు మో
దావహమైన తచ్చరిత మంతయుఁ దెల్పెద నీకు నారదా. ౯౭౮

ఉ. కేవల గోపికా గ్గొలువఁ గేళివిలాసమనస్కుఁడౌచు రా
ధావిభుఁ డామెతోఁ గలిసి తా నొకనాఁడు చరింపనేగె బృం
దావనభూమి కంతు విజనమ్ముగఁ బ్రేయసితో రమించుచోఁ
బావనమూర్తి కాతనికిఁ బాలనుద్రావఁగఁ గోర్కెపుట్టఁగన్.

గీ. వామపార్శ్వమ్మునుండి విశ్వప్రభుండు
సృజన మొనరించె నంతటఁ జిన్నదూడ
పొదుఁగులో నోరువెట్టి సముద్రముగాంచు
నట్టి సురభిని గోమాత నఖిలపూజ్య. ౭౮౦

గీ. జన్మమృత్యుజరావ్యాధిసంహరముల
క్షీరధారలఁ గుండ నిండారఁ బితికి
త్రావినన్నియుఁ ద్రావి రాధావిభుండు
భాండమును బాలతో భూమిఁ బాఱవైచె. ౯౮౧

ఉ. అచ్చట నూరుయోజనము లాయతిగల్గి కనుంగొనంగఁ బె
న్మచ్చటగొల్పు చేర్పడియెఁ బొల్పయి క్షీరసరమ్ము చుట్టునన్
బచ్చలు కెంపులున్ మెదిపి బాగుగఁగట్టిన మెట్లతోడఁ దా
నెచ్చెలిపిండుతోఁ గలిసి నిత్యము రాధయుఁ గేళిసల్పఁగన్.

గీ. కామధేనుసహస్రంబు రోమకూప
ముల జనించెను సురభికి మోదమలరఁ
బరదినంబున దీపము ల్వరగుచుండ
నామెఁ బూజించె శ్రీకృష్ణుఁ డంచితముగ. ౯౮3

వ. సురభీధ్యానస్తోత్రంబులును మూలమంత్రంబును బూర్వము ధర్మునివలన వింటి. 'ఓంసురభ్యైనమః' అను నీ మంత్రము లక్షజపంబున సిద్ధమై భక్తులకు బుద్ధివృద్ధిముక్తుల నొసంగి సర్వ కామంబుల నొడఁగూర్చు. ౯౮౪

క. శ్రీరూపిణి రాధాసహ
చారిణి గోమాత సర్వసంచితపాపా
పారారణ్యదవానల
మై రహి నలరారు సురభి నర్చింతు మదిన్. ౯౮౫

గీ. కలశమునఁగాని ధేనువు తలను గాని
ఆవులం గట్టు స్తంభంబులందుఁ గాని
సాలశిలఁగాని శిఖిఁగాని జలమునందుఁ
గాని సురభిఁ గొలువఁజెల్లుఁ గడఁగి ద్విజుఁడు. ౯౮౬

గీ. పరదినంబున దీపము ల్వెరఁగుచుండ
నతిధృఢంబగుభక్తిఁ బూర్వాహ్ణమందు
సురభిఁ బూజించునరుఁడు విశ్వరమణీయ
మైన సంపదఁగాంచి పూజ్యత వహించు. ౯౮౭

ఉ. పాఁడి యడంగె మాధవు నభంగురమాయకు నొక్కయప్పుడీ
మూఁడుజగమ్ములన్ సురలు పొక్కుచుఁ బద్మజునొద్ద కేగి యీ
కీడు దొలంచుమా యనుచుఁ గేల్మొడువన్ సురభిన్ భజింపుచో
మూఁడిన యాపద ల్తొలఁగిపోవు నటం చతఁ డానతిచ్చుటన్.

ఉ. పాకనియంత పద్మజుని పల్కులు నెమ్మనమందు నూని య
స్తోకవినమ్రశీర్షుఁడయి దోయిలొవట్టి సురసవంతికా
శ్రీకమనీయవాక్యములఁ జిత్తము మెత్తపడంగఁజేయుచున్
వీఁకమెయిన్ నుతించె సురభిన్ సురలోకము బాగుకోసమై.

సీ. పద్మాంశవలన నుద్భవము గాంచినయట్టి
రాధికాసాహచర్యకు నమస్సు
శ్రీకృష్ణదేవుని చెల్మి నార్జించిన
వితతగోమాతృదేవికి జోహారు
క్షీరధారలచేత సిరియు బుద్ధి యశమ్ము
జేయు గోలోకవాసినికిఁ బ్రణతి
ఆశ్రయించిన వారి కమరవృక్షంబౌచుఁ
బాలించునట్టి యంబకుఁ బ్రణామ

గీ. మనిన యింద్రుని స్తోత్రంబు నాలకించి
నంత బ్రహ్మలోకమ్మున నవతరించి
కోరికొన్న వరంబులఁ గూర్మి నొసఁగి
మోదమునఁ బోయె స్వస్థానమునకు సురభి. ౯౯౦

ఉ. నారద ! క్షీరపూర్ణమయి నాలుగుమూలల విశ్వమెల్ల శో
భారమణీయమయ్యెఁ బిదపన్ జనియించెను నేయి యజ్ఞసం
భారములందు ముఖ్యమగు వస్తువు తత్క్రతుభుక్కులెల్ల రా
హారము గల్గుటన్ హరుస మందిరి డెందములందుఁ బిమ్మటన్.

గీ. ఈ సురభి స్తోత్రరాజంబు నెవ్వరేని
బఠనసల్పినఁ జేకూఱు బహుళధనము
గోసమృద్ధియు శాశ్వతగురుయశస్సు
పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి సంపూర్ణసుఖము. ౯౯౨

క. సర్వనదీస్నానమ్మును
సర్వక్రతుదీక్ష గొన్న సత్ఫల మలరున్
నిర్వాణ మబ్బు పిమ్మట
మువ్వగ బహ్మాత్మజత్వమును ఘటియించున్. ౯౯౩

—* రాధా దుర్గా పూజావిధానము *—

క. ప్రకృతుల చరితమ్ముల నీ
వకలుషమూ ప్రేమఁ దెల్ప నాలించితి మా
మకకిల్బిషసంఘమ్ములు
వికలములై చెదరిపోయె విశ్వేశానా ! ౯౯౪

క. నాకుఁ రాధా దుర్గల
ప్రాకటశుభపూజనంపు పద్ధతి వినఁగన్
లోకోత్తర ! మనసయ్యెడు
నీకమెయిన్ దెల్పు మింక వినతు లొనర్తున్. ౯౯౫

చ. అతితరమంచు వారల మహామహిమమ్మును దెల్పియుంటి వా
యతమగు నీజగమ్మున నియంత్రిణు లంటివి వారిఁ గొల్వ సం
గతమగుఁ బుణ్యలోకములఁ గాఁపురమంచు వచించినావు నా
కుతుక మడంగునట్లు యదిగూడ నెఱుంగకయున్నచోఁ బ్రభూ!

క. అను వీణామునిప్రార్థన
మునకున్ మనసొగ్గినట్టి మురహరుఁడు కృపా
ఘనుడై తెల్పంగడఁగెను
వినుమంచు మరందధార వీఁగు మృదూక్తిన్. ౯౯౬

గీ. మూలప్రకృతిరూపిణులౌచుఁ బుట్టినారు
వారలిర్వురు నల విరాట్ప్రముఖసకల
దేవతలుగూడ వారియధీనులగుట
వారి పదపద్మములసేవ వలయువలయు. ౯౯౭

గీ. అందు రాధామహామంత్ర మాదియందుఁ
దెల్పెద రహస్యమియ్యది దీనిమహిమ

వేయి నాలుక లుండియు వినుతిసేయఁ
దరముగాదయ్యె యెట్టి తత్పరునికైన. ౯౯౯

గీ. శ్రీయుతంబు చతుర్థ్యంతచిహ్నితమయి
రాధపావననామము రాణకెక్క
ననలు నారినిగూడి షడక్షరముగ
నర్థిజనవాంఛితప్రదమై సతంబు. ౧౦౦౦

ఉ. మూలసనాతనప్రకృతిమూలమునన్ గొనెఁగృష్ణదేవుఁ డు
ద్వేలసుభక్తిపూర్ణుఁడయి దీనిని గోభువనంబునందు గో
పాలునిచేత విష్ణునకుఁ బావనుఁ డాతనివల్ల బ్రహ్మకున్
గీలితమయ్యె బ్రహ్మ పలికించెను ధర్మునిచేతఁ బిమ్మటన్.

ఉ. ధర్మునివల్ల నేనును బడంపడి గాంచి పరంపరాగతా
యుర్మహనీయభాగ్యవిభవోదయకారకమైన మంత్రమున్
మర్మ మెఱింగి పల్కెదసుమా ! నిరతంబును దానిచేతనే
శర్మముగల్గెఁ దజ్జపముశక్తినె నే ఋషినైతి నారదా. ౧౦౦౨

చ. జలజభవాదిదేవత లజస్రము దీని జపించుచుందు ర
గ్గలమగు భక్తితోడ నధికారము సుంతయుఁ గృష్ణపూజకున్
గలుగదు రాధ నేమరినఁ గావున వైష్ణవులైన ధీవరుల్
సలుపఁగఁజెల్లు రాధ కనిశమ్మును బూజల నమ్రభావులై.

వ. కృష్ణున కామె ప్రాణాధిదేవియు నామెకుఁ గృష్ణుఁ డధీనుండునై యుందురు. సకలకామంబులను రాధించుటంబట్టి రాధానామ మామెకుఁ బ్రసిద్ధమైనది. రాధామహామంత్రంబునకు నేను ఋషిని ; గాయత్రి ఛందము ; రాధ యధిదేవత ; తారమును శక్తియు బీజంబులు ; శక్తిమూలావృత్తిచే షడంగంబులు సేయవలయు ; సామవేదోక్తరీతి నమ్మహాదేవిని ధ్యానింపఁజెల్లు.

సీ. మల్లికామాలతీమహితకైశ్యముదాని
నవరత్నమయభూషణములదాని
తెల్లసంపెఁగపూలఁ దెగడు దేహముదాని
శరదిందుసుందరాస్యంబుదాని
కోటిచంద్రులకాంతి గోట మీటెడుదాని
రక్తాంబుజాతనేత్రములదాని
కుందసన్నిభదంతకుట్మలంబుల దాని
రమణీయబింబాధరమ్ముదాని

ఆ. వె. కుంభికుంభసదృశగురుకుచంబులదాని
పృథునితంబయుగళమునకు శోభ
గలుగఁజేయునట్టి కాంచి గల్గినదాని
స్థిరవయఃప్రసిద్ధి జెలఁగుదాని ౧౦౦౫

సీ. ఏవేళఁ బదియు రేండేండ్ల ప్రాయముగల్గి
శృంగారలహరియై చెలఁగుదాని
వహ్నిశుద్ధంబైన వసనంబు దాల్చిన
లావణ్యయుతదేహలతికదాని
వేదవేద్యంబైన విభవంబుతోఁ గృష్ణు
నసువుల కసువుగా నలరుదాని
దాస్యలేశముచేత దయగల్గి భక్తుల
సకలేష్టపూర్తిని సలుపుదాని

గీ. రాసమండలమందున రత్నసింహ
పీఠమున నున్నదానిని విశ్వమాత
యైన దేవిని సేవింతు ననుచుఁ బల్కి-
ధ్యానమొనరింపవలయు నయ్యా! మునీంద్ర! ౧౦౦౬

గీ. ధ్యాన మొనరించుచుఁ బహిస్థలమునందు
నైన సాలశిలాపుటమందునైన
నష్టదళపద్మయంత్రంబునందునైన
దేవి నావాహన మొనర్చి త్రిపురఁ జేసి. ౧౦౦౭

ఉ. ఆసన మిచ్చి యంత ముఖమందుఁ బ్రివారము మూలవిద్యచే
నాసకలేశ్వరేశ్వరికి నాచమనీయ మొసంగి పాద్యముం
బోసి పదంబులందు శిరముఁ సరిదర్ఘ్యముచే స్పృశించి యా
పై సవరింపఁ జెల్లు మధుపర్కము తర్కములేని భక్తితో.

ఉ. స్నానవిధానముఁ సలిపి చందన మిచ్చి విభూషణంబులఁ
గానుక వెట్టి వస్త్రములు గామితసుందరపారిజాతనా
నానవపుష్పదామములు నాల్గు విదిక్కుల మధ్యయందు నా
పైనొనరింపఁగావలయుఁ బావనురాలికి సంగపూజలఁ. ౧౦౦౯

గీ. అంతటఁ బ్రదక్షిణంబుగ నగ్రిదళము
నష్టదళపద్మమునఁ బూని యధికభక్తి
నామె పరివారమునుగూడ నర్చసేయ
వలయు మునివర్య! తత్క్రమం బలవరింతు. ౧౦౧౦

సీ. ప్రాగ్దిశయందు మాలావతిం బూజించి
దహనుకోణమున మాధవిని గొల్చి
కాలుదిక్కున రత్నమాలను సేవించి
నైరృతిని సుశీల నతులుసల్పి
పడమట శశికళఁ బ్రస్తుతిఁగావించి
శ్వసనుదిక్కునఁ బారిజాత మ్రొక్కి
రాజరాజాశఁ బరావతి భజియించి
హరకాష్ఠమందు సుందరిని దలఁచి

గీ. బ్రాహ్మ్యసీమఁ జతుర్ముఖప్రముఖదేవ
తలకు దిక్పాలురకుఁగూడ నెలమిఁగొల్పి
శంఖచక్రాయుధమ్ముల సంతరించి
సకలరాజోపచారము ల్సలుపవలయు. ౧౦౧౧

గీ. పావనాఖ్యాసహస్రంబు బల్కుచుండి
మంత్రమును వేయిసారులు మననసేయుఁ
బ్రతిదినం బెవ్వఁ డాతఁడు పాపమెడలి
యెనయు గోలోకమును విష్ణువనఁ బరంగి. ౧౦౧౨

గీ. కార్తికమ్మునఁ బూర్ణిమఁ గడఁగి యెవఁడు
రాధజన్మోత్సవమొనర్చు రహియెలర్ప
నతనిమోల రాసేశ్వరి యనుదినంబు
నిలిచి వాంఛాపరిపూర్తిని గలుగఁజేయు. ౧౦౧౩

వ. మఱియు గోలోకవాసినియగు నమ్మహాదేవి యేదేనొకకారణం బున వృషభానుసుతయై బృందావనమ్మున జన్మించినది. ఇందు దెల్పఁబడిన మంత్రంబుల వర్ణసంఖ్యావిధానంబులు చెడనీయక పురశ్చరణక్రియాయోగ్యంబగు దశాంశంబు హోమముఁగావించి తిలలచే వేల్చునది; నావుడు రాధాస్తోత్రవిధానం బానతిమ్మనిన నారదునకు నారాయణుం డిట్లనియె. ౧౦౧౪

క. భాసితమహా గోలోకని
వాసిని ! కరుణాపరిపూరవాసితహృదయా
ఖ్యాసితభక్తజనావని !
రాసేశ్వరి ! మమ్ముఁ బ్రోవు రాధాదేవీ ! ౧౦౧౫

క. శ్రీకృష్ణప్రాణప్రియ
కాకలితసమస్తసృష్టి కాదిజననికిఁ

లోకేశ్వరికిఁ జతుర్ముఖ
పాకారిప్రముఖవంద్యపాదకు జేజే ! ౧౦౧౬

క. నీవే గౌరివి మననవు
నీవే భారతివి లక్ష్మి నీవే మఱి ప
ద్మావతియును సావిత్రియు
నీవె తులసివియును నీవె నీకు నమస్సుల్. ౧౦౧౭

క. మంగళచండిక షష్ఠి య
నంగల జను దుర్గ వీవె నాకప్రచల
ద్భంగవు గంగవు నీవే
సంగతమగు మమ్ముఁ బ్రోవఁ జయ్యన రమ్మా ! ౧౦౧౮

క. మూలప్రకృతివి నీవే
జాల మొనర్పంగ నేల ? సంసారమహా
భీలాంభోనిధిమగ్నుల
మేలంజను మమ్ము నుద్ధరింపుము దల్లీ ! ౧౦౧౯

క. అను నీ రాధాస్తోత్రం
బనుదినమును బఠనసల్ప నసఘుండు పున
ర్జనిహీనత గోలోకం
బునఁ గాఁపురముండు నిత్యమోదంబలరన్. ౧౦౨౦

క. సరిగానము దీనికి సం
స్మరణీయ మనంతమోక్షసాధనమును నీ
వారులకుఁ జెప్పందగ దిది
పరమరహస్యంబుగానఁ బాలింపు మునీ. ౧౦౨౧

సీ. ఏదేవినామంబు నెలమిమై వినుమాత్రి
నఖిలాపదలుఁగూడ నంతరించు

నేమాత కరుణతో నీ సర్వలోకమ్ము
లందు నంతర్లీనయై వసించు
నేతల్లి శైవుల కేని వైష్ణవులకు
నేని సంసేవ్యయై యెసఁగుచుండు
నేరాజ్ఞి శక్తుల కేలికసానియై
ప్రకృతిరూపంబునఁ బరిఢవిల్లు

గీ. దుర్గమముల సంకటములఁ దొలఁగఁజేయు
కతన నేదేవి దుర్గాఖ్య గాంచిమించె
నామె పూజావిధానంబు నధికభక్తి
నింక వచియింతు నీకు మునీంద్ర! వినుము. ౧౦౨౨

వ. వాగ్భవంబును శంభువనితయుఁ గామబీజంబును బిదపఁ 'జా ముండాయై' పదంబును 'నమః' పదంబునుంగూడి దుర్గాన వాక్షరమంత్రరాజంబయ్యె; నియ్యది భక్తులపాలిటి కల్పపాద పము; దీనికి ఋషులు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు; ఛందంబులు గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్పులు. అధిదేవతలు మహాకాళీ మహా లక్ష్మీ మహాసరస్వతులు. బీజంబులు రక్తదంతికాదుర్గాభ్రామ రులు. శక్తులు నందాశాకంభరీ భీమాదేవులు. వినియోగము చతుర్విధ పురుషార్థములు. మూర్ధియందు ఋషులను, వక్త్రంబున ఛందములను, హృదయంబున నధిదేవతలను స్తనం బుల శక్తిబీజంబులను న్యసింపవలయు. బీజత్రయంబుచేతను బీజచతుష్టయంబుచేతను బీజద్వయంబుచేతను షడంగంబుల జాతి యుక్తంబులఁ గావించి శిఖాలోచనద్వంద్వశ్రుతినాసాననగుదం బుల విన్యాసమొనర్చి మంత్రవర్ణంబుల సర్వవ్యాపకంబు గావిం చునది. ౧౦౨౩

క. అసితోమరచక్రగదా
ముసలమ్ములు శంఖశూలముద్గరములు పా
శసుదర్శనచాపమ్ములు
నెసలారిన యట్టి దుర్గ నెంతున్ మదిలో. ౧౦౨౪

క. నానాభూషణభూషిత
యై నీలాంజనసమానమగు సుప్రఖ్యా
మానితయగుచున్ దశపా
దాననములు గల్గు దేవిఁ దలఁతున్ మదిలో. ౧౦౨౫

క. మధుకైటభులను నసురుల
వధియించు నిమిత్తమై విపన్నుం డగుచున్
విధి యేకాళి నుతించెనో
ప్రథితాత్మకురాలి నామెఁ బ్రార్థింతు మదిన్. ౧౦౨౬

క. ఒకచేత సురాపాత్రియు
నొకచేతను నక్షమాల యొప్పెడుదానిన్
బ్రకటితమాయాబీజన్
సకలేశ్వరియైనయట్టి శక్తిన్ దలఁతున్. ౧౦౨౭

క. అరుణాంబుజవాసినియై
యరుణంబగు దేహకాంతి యలరఁగ మహిషా
సురదైత్యనిహంత్రిణియై
పరఁగు మహాలక్ష్మి నెంతు భావమునందున్. ౧౦౨౮

క. శుంభనిశుంభుల యధికో
జ్జృంభణము నడంపఁ బుట్టి శోభిలుదానిన్
జంభారిప్రముఖనుతన్
శాంభవినిఁ ద్రినేత్రి నెంతుఁ జక్కఁగ మదిలో. ౧౦౨౯

క. వాణీబీజాత్మికయా
నేణాక్షిని సర్వవిద్య లేలెడు సర్వ
ప్రాణాధికమైన సరస్వతి
నాణెంబగు భక్తితో మనమ్మునఁ దలఁతున్. ౧౦౩౦

వ. అని ధ్యానించి షట్కోణసంయుతంబగు యంత్రంబును నిర్మించి చతుర్వింశతిపత్రికంబగు నష్టదళపద్మంబును భూగృహంబున నిర్మించునది. సాలగ్రామంబునగాని ఘటంబునంగాని యంత్రంబునంగాని బాణమునఁగాని లింగంబునంగాని సూర్యునందుంగాని దేవిని యజింపవలయు. పూర్వకోణంబున సరస్వతీసహితుండగు పద్మజుని, నైరృతంబున లక్ష్మీసహితుండగు శ్రీహరిని, వాయుకోణంబునఁ బార్వతీసహితుండగు శంభుదేవు, నుత్తరంబున సింహమును, వామంబున మహిషమును బూజింపవలయు. నందజారక్తదంతా శాకంభరీశివాదుర్గాభీమాభ్రామరులను షట్కోణంబులఁ బూజించి వసుదళంబుల బ్రాహ్మి మాహేశ్వరి కౌమారి వైష్ణవి నారసింహి ఐంద్రి చాముండికల శక్తులను దత్వపత్రంబులఁ బూర్వక్రమంబుగ విష్ణుమాయ చేతన, బుద్ధి, నిద్ర, క్షుధ, చ్ఛాయ, శక్తి, తృష్ణ, క్షాంతి, జాతి, లజ్జ, శాంతి, శ్రద్ధ, కీర్తి, లక్ష్మి, వృత్తి, శ్రుతి, స్మృతి, దయ, తుష్టి, పుష్టి, భ్రాంతి మొదలగు వానిం బూజింపవలయు. పిదప భూపురకోణంబులయందు గణేశుని క్షేత్రపాలుని వటుకుని యోగినులను నర్చింపవలయు; నాపిమ్మట సాయుధులగు నింద్రాది దిక్పాలుర యజింపఁజెల్లు; నిట్లు సావరణయగు దేవిం బూజించి సమస్తరాజోపచారంబులఁ గావించి నవాక్షరమంత్రమును జపించి సప్తశతీస్తోత్రంబును దేవ్యగ్రంబునఁ బఠించునది. ౧౦౩౧

క. సప్తశతిం బోలినయది
ప్రాప్తించుట దుర్లభంబు పావనము శుభా
వాప్తికి హేతువు దేవియు
నాప్తునిగతిఁ గాంచుఁ జదువునన ఘుని మౌనీ. ౧౦౩౨

క. ఏవిధిఁ గృతకృత్యత్వము
భావింపఁగఁగల్గు నరుఁడు; పావనమౌ నా
దేవీపూజాప్రక్రియ
మావంతయు మిగులకుండ నంటె మునీంద్రా! ౧౦౩౩

చ. సురలు మునీశ్వరుల్ నరులు సూరులు రాక్షసయక్షకిన్నరే
శ్వరులుఁ ద్రిమూర్తులుం సిరియు శాంకరి భారతియుం సమస్తది
గ్వరులును మంగళప్రదను గామితదాత్రిని లోకపూజ్య నెం
తురు మదులందు నిత్యమును దుర్గను దుర్గతిలేమికోసమై.

గీ. తచ్చరణపద్మసేవావిధానమందు
నాటి తేరుట నా భాగ్య మందినారు
పదియునల్గురు మనువులు నదితిసుతులు
నిశ్చలముగ స్వస్థలముల నిల్చినారు. ౧౦౩౫

ఉ. ఐదువిధంబులం బరఁగు నాప్రకృతిం వివరించియుంటి సు
శ్రీదము తచ్చరిత్రము నెఱింగితి పూర్తిగ నామె యంశదే
హోదయమైన దేవతల యుత్తమవృత్తములం వచించితిం
గాదనఁబోక గోప్యమును గాంచిన నీదగు పుణ్య మేమియో.

క. ఇది విను పుణ్యచరిత్రుల
కుదయంబగు భాగ్యవృద్ధియుం సకలవిధా
భ్యుదయంబులు నంతమునం
సదమలమైనట్టి మోక్షసంపద యనఘా! ౧౦౩౭

మ. ఒకయధ్యాయము చొప్పునన్ బ్రతిదినం బుత్సాహియై గాని పూ
నికతోడన్ నవరాత్రిహంబులనుగానీ చేయఁగా నేర్చు నే
యకళంకాత్మకుఁ డీచరిత్రపఠనం బాద్యంతముంగూడ వా
నికి నాదేవియు దాసియై యలరు మౌనీ ! సానురాగంబునన్.

ఉ. పుత్త్రులఁగోరు మానవుఁడు పుత్త్రుల, విద్యలఁగోరునట్టి స
చ్ఛాత్త్రకుఁ డన్నివిద్యలను, సాంగవివృద్ధియుఁ గాంచ నేర్చు నే
మాత్త్రము లోటు గల్గదు సుమా ! యెది గోరిన నద్ది కల్గు స
ర్వత్రి శుభావహం బిదియుఁ బాపవిమోచకముం గుమారకా.

చ. శకునపరీక్ష సేయనగు స్నానమొనర్చుచుఁ జేయిమోడ్చి దే
వికి నొకపీటఁ బొత్తమును బెట్టి తమిన్ శిరసంటికొన్న బా
లిక కరమందొ, స్నానమొనరించి కడున్ శుచియైన బ్రహ్మచా
రి కరమునందొ భక్తి నలరించిన భర్మశలాక చే మునీ ! ౧౦౪౦

క. బంగారు శలాకన్ జొ
ప్పంగను విడివడినయట్టి పత్త్రమునందున్
సంగతమగు నంశము చే
తం గలుగు శుభాశుభములు తర్కింపవలెన్. ౧౦౪౧

—* స్కంధాంతపద్యములు. *—

క. ఆరామదామిడకుల
వారాన్నిధి పూర్ణ చంద్ర ! వరగుణసాంద్రా !
సూరిజన స్తవనీయ యశః
పూరితభువనాంతరాళ ! బుధజనలోలా ! ౧౦౪౨

క. అకపటహృదయాంతర్ని
త్యకలితవిద్యాస్వరూప ! దాతృత్వశ్రీ

ప్రకటితనిజగేహోత్సవ !
సకలజగద్వంద్యకీర్తి ! సత్పథవర్తీ ! ౧౦౪3

క. వైయాకరణ శిరోమణి !
సాయంనటదీశమౌళిసంభృతగంగా
స్థాయచ్ఛలదూర్మినిభ
శ్రీయుతకవితాగురుత్వచిహ్నితనామా ! ౧౦౪౪

గద్య

ఇది శ్రీ......తిరుపతివేంకటేశ్వర కరుణాప్రసాదిత
రామకృష్ణాంధ్రకృతమ్మగు దేవీభాగవతమ్ము
నందు నవమస్కంధము
సంపూర్ణము.

శా. సాకల్యం బొనరింప నేర్చియును విశ్వశ్రేయముం గూర్చు సు
శ్రీకల్యాణదమైన కృత్యముల వాసిన్ బున్నెముల్ బంచఁగా
నాకాంక్షించియొ ఆదినైదు తుది రెండధ్యాయముల్ వేర్మిమై
నాకున్ వీడిన రామకృష్ణులకు సంధానింతుఁగై మోడ్పులన్.

క. తిరుపతి వేంకట కవిగురు
చరణాంబురుహప్రభావసంజనితకవి
త్వరమాయుతుఁడను నన్నం
దఱుఁ బిల్తురు వేంకటావధాని సమాఖ్యన్

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

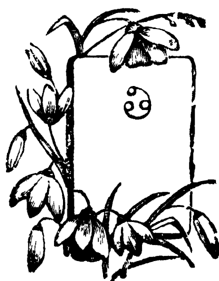

శ్రీ సత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

దశమ స్కంధము

తిరుపతి వేంకటవిగ్వ
ద్వరకవితారసవిశేషవర్ధితకీర్తి!
పరమార్థనియతమూర్తి!
స్వరచితధర్మపరిపూర్తి! బ్రహ్మాయశాస్త్రీ! ౧

వ. అవధరింపు మట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను. ౨

క. పైకతవచియింపుము సు
శ్లోకం బఘహరము సకలశోకహరణమా
నేకత దాని వినఁగ నే
నేకతమున నింతమాత్రిఁ దృప్తింగాంతుజా. 3

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లను నట్లు నారదుండు, ౪

క. ఓ నారాయణ! పాపా
జ్ఞానహారంబయిన దేవిచరితము వింటిన్
గానీ మన్వంతరముల
నా నిఖిలేశ్వరి స్వరూప మది యెటులుండున్. ౫

గీ. ఎట్టి యాకారమునఁ బుట్టె, నెట్టు లేరి
చేతఁ బూజింపఁబడియె నమ్మాత యెవరి
కోర్కు లెటు తీర్చె? నది వినఁ గోరుచుంటిఁ
గానఁ గరుణించి తెల్పు మకతల ననుడు. ౬

ఉ. నారద! యాలకింపు మఘనాశకము న్నిఖిలేష్టసిద్ధి కా
ధారమునైన దేవిచరితంబు, జగమ్ములతాత ధాతదై
త్యారికి నాభిపద్మమునఁ యం దుదయించెను మానసేచ్ఛచేఁ
బూరుషు నొక్కరున్ దలిరుబోణి నొకర్తు నతండు చేసినన్. ౭

క. ఆయిరువురునున్ దంపతు
లై యలరిరి లోకవిదితమైన యభిఖ్యన్
స్వాయంభువమనువన నతఁ
డాయెన్ శతరూపయనఁగ నామె తనర్చున్. ౮

గీ. ఆ మనువు క్షీరసాగరప్రాంతమందు
జగదధీశ్వరిఁ గొల్చె నచలితభక్తి
నెద్దియును లేమి మృత్తుచే నెసకమెసఁగ
నప్పరాంబిక రూపంబు ననువుపఱిచి. ౯

సీ. వాగ్భవమంత్రం బవాగ్భవంబుగఁ జేసి
యాహారమం దిచ్చు నాహరించి

శ్వాసద్వయస్థవిశ్వాసమ్ము విడనాడి
కామప్రసక్తి నికామమడఁచి
యతిరమ్యకాంత్యలంకృతమైన దేహమ్ము
సతతోపవాసకర్శితము చేసి
స్థిరయంద నిరతమ్ము స్థిరుఁడయి యొక్కపా
దమ్ముచే నిలిచి క్రోధమ్ము గెలిచి

గీ. స్థావరతఁదాల్చి నూఱువత్సరము లతుల
తప మొనర్చిన నతని కాతల్లి దర్శ
న మ్మొసఁగి 'రాజ! కోరు వరమ్ము' లనఁగ
నమ్మహాదేవి నీగతి నతఁడు వొగడె. ౧౦

ఉ. నీ కరుణారసమ్మునన నీరజసూతి సృజించుచుండు ర
త్నాకరుఁడౌఁ జతుర్భుజుఁడు శంభుఁడు నాశనముం బొనర్చు స్వ
ర్లోకము నిందుఁడేలు నసలుం డనిలుండును నాదిగాఁగలా
రో కరుణాస్వరూపిణి! త్వదుద్భవులుం ద్వదుపాసకుల్ గదా.

గీ. తల్లి! వరము లొసంగెడి దానవేని
నామొనర్చెడి సృష్టి విఘ్నమ్ములేక
ప్రబలునటు లొనర్పుము వాగ్భవమ్ము జపము
సేయు వారలకు హితమ్ము సేయుమెపుడు. ౧౨

గీ. ఎవ్వ రివ్వాదముం బఠియింతురో మ
ఱెవ్వ రిది విందురో వారి కెల్లరకును
భుక్తిముక్తులు వక్తృత్వము దయసేయు
మమ్మ! నినువేఁడెద నటంచు నతఁడు వలుక. ౧౩

క. మనుజాధిప! వాగ్భవజప
మునకుఁ మెచ్చితిని రాజ్యము నకంటకముఁ

బొనరించి వంశకరులగు
తనయులఁగని పిదప ముక్తపదము చేరనగున్. ౧౮

గీ. అనుచు నవ్వింధ్యవాసిని యరిగె వింధ్య
గిరికి నెయ్యది మును పల తరణిమార్గ
మునకు నడ్డగి కలశోద్భవుని కతమునఁ
గ్రుంగె; నన మునిజనము లకుంఠభక్తి. ౧౯

చ. జననిమహాత్వముం దెలుపు సద్బుధ! సూత! భవద్వచోమృతం
బును గ్రోలఁగాఁ గ్రోలంగ రుచిపుట్టుచునున్నది, వింధ్యపర్వతం
బన నెది? యద్ది సూర్యునకు నడ్డుగ నేగతివచ్చె? నెవ్విధ
మ్మునఁ గలశోద్భవుండు నగమున్ బ్రికృతిస్థముచేసె? నావుడున్.

చ. వివిధలతావితానపరివేల్లితమై బహుచిత్రపుష్పజా
తివిలసితమ్మునై నదనదీహ్రదయుంగమమై సుధాశనా
దివిహారణోచితంబయి ప్రదృప్తమృగాకులమై మహీధర
ప్రవర మొకండు వింధ్యమన రాజిలు సర్వమహీధ్రపూజ్యమై.

గీ. అన్నగము కడ కొక్కెడ నమరమౌని
యరుగ నదియును నర్ఘ్యపాద్యాదులిచ్చి
యతని నొక యుచితాసనమందు నిలిపి
యిట్టులు వచించె గౌరవం బెసకమెసఁగ. ౨౦

ఉ. ఎచ్చటనుండిరాక, మఱి యేమివిశేషములో వచింపుమో
సచ్చరితాగ్రగణ్య! యనిశమ్ము దివాకరురీతి సర్వలో
కోచ్చయలోలతన్ దిరుగుచుండు మహాత్ముఁడ వీవకావె నీ
వచ్చుట యెల్లవేల్పులును వచ్చుట నావుడు నాతఁ డల్లనన్.

గీ. హేమగిరినుండి వచ్చితి నామహీధ్రి
మందుఁగల లోకముల నాలయములఁ గంటి

నవి యఖిలభోగముల నిచ్చు నవియటంచుఁ
బలికి యొకయూర్పు నిగిడించెఁ గలహభోజి. ౨౦

వ. అంత నప్పర్వతంబీ నిట్టూర్పునకేమి కతంబు వచింపు మనుటయు,

చ. శివునకు మామగారగుటచే హిమవంతుఁడు పూజ్యుఁడయ్యె; న
ట్లవసథమౌటఁ దానధికమై కొలువంబడు వెండికొండ; య
న్యవివృతి సేయనేల? నిషధాద్రియు నీలము గంధమాదనం
బవియును బేరుగాంచినవియే యవిరాజ! యిదిట్టులుండఁగన్.

ఉ. నాకు దివాకరుం డనుదినంబు ప్రదక్షిణ మాచరించు నే
నేకడ పేరు గాంచితి నిఁకే నగముల్ ననుఁబోలఁజాలు? ము
ల్లోకములందు నంచు మదిలోఁ గనకాద్రి యఖండగర్వముల్
జేకొని దేనిఁజెప్పినను జేయ దొకించుకయేని లక్ష్యముల్. ౨౩

క. అన్నగము పొగరు దలఁచి కో
నన్నాకుచ్ఛ్వాస మడరె; నగ్గర్వ మ్మో
చ్ఛిన్నము సేయఁ దపంబున
నన్నియు విడనెంచు మా కనర్హమ కాదే. ౨౪

వ. ప్రసంగవశమ్మున నింతవట్టుఁ జెప్పవలసివచ్చె నిఁక నేగుదునే
యనుడు వింధ్య మాత్మఁ జింతించి, ౨౫

క. అందఱు నాబల మధికం
బందురు మేరువు జయించి యాయాయశముల్
బొందకయుండిన నాకీ
బొంది మఱెందులకు విడువఁబోలదె యింకన్. ౨౬

చ. తనకు దినాధినాథుఁడు ప్రదక్షిణమున్ బొనరించునంచుఁగా
కనకనగ మ్మఖర్వమగు గర్వము దాల్చుట మత్కరమ్ములం

దినకరమార్గరోధము విధించిన నాతఁడు తత్ప్రదక్షిణం
బొనరుపనేరఁ డగ్గిరికి నుండెడి గర్వము తప్ప నప్పుడున్. ౨౭

క. అని తన భుజముల నాకస
ముసు ముట్టుచు దీర్ఘశృంగములు గలయదియై
యినుఁడెపు డుదయించునొ యా
తని నెపు డడ్డుదునో యనుచుఁ ద్వరపడుచుండెన్. ౨౮

ఉ. రాతిరి వోవునంతఁ దిమిరంబు గనంబడదయ్యె వేగఁ బ్ర
ద్యోతుకరమ్ముల న్నభము ద్యోతితమయ్యెఁ గుముద్వతుల్ వికా
సాతిశయమ్ముఁ బద్మినుల కర్పణసేయుటకగ్గె స్వీయకా
ర్యాతురులై జనుల్ మసలుటబ్బెఁ బ్రపంచకమందు నెల్లెడన్.

గీ. అంతఁ బ్రాహ్ణాపరాహ్ణామధ్యాహ్న భేద
ములఁదెలిపి హావ్యకవ్యముల్ భూతబలులు
దేవతల కీ నొనర్చుచు దినకరుండు
ప్రాచి నాగ్నేయి విడిచి సత్వరతదనర. ౩౦

సీ. యామ్యదిక్కునకుఁ బ్రయాణంబుగా ననూ
రుండు 'మార్తాండ! మేరువుజయింప
మీప్రదక్షిణము గామించి వింధ్యాద్రి యా
కస మావరించి ముంగల నిలిచెను
గాన నీఁకేగ శక్యముగా' దనినవిని
భానుఁ డాశ్చర్యమ్ము వడుచు గొప్ప
పదవి చెందిన శౌర్యవంతునకుం జేయ
రాని కార్యము లెవ్వియేని గలవె

గీ. అనుచు నొనరించు పనిలేక యట్టెయుండె;
రాహు వరికట్ట క్షణము పర్యంతమేని

యోగని యినుండు వింధ్యరుద్ధాత్ముఁడగుచుఁ
జిర మటుండె విధి బలవత్తరముకాదె. 3౧

గీ. ద్యుమణి యటులైనకతన లోకములు లోక
పతులు తల్లడమంది విఫలతగనిరి
యలరు స్వాహాస్వధాకారములు నశించె
నష్టతుల్యంబ యగుచుఁ గన్పట్టె జగము. 3౨

క. పడమట దక్షిణమున నుం
డెడివా రది రాత్రియనుచు నిద్రింగొని ర
ప్పుడ ప్రాచ్యోత్తరాహులు
కడుఁ గడుఁ బీడింపఁబడిరి ఖరకిరణములన్. 33

గీ. ప్రజలు కొందఱు మడిసిరి బాధపడుచుఁ
గొందఱుండిరి జగములయందు, బయలు
వెడలె ' హాహా ' రవంబు దివిషదు లిందుఁ
జేరి ' కింకరణీయ ' మన్వారలైరి. 3౪

క. అంతన్ వారెల్ల శచీ
కాంతున్ వాక్కాంతు ముందుగా నిడికొని య
త్యంతార్తులగుచు గౌరీ
కాంతుని గనుఁగొని నుతింపఁగాఁ దొడఁగిరిటుల్. 3౫

సీ. ఆర్తార్తిహరణాత్తకీర్తివిశేష ! కై
లాసపర్వతకృతావాస ! విష్ణు
హృత్కంజవాస ! సంపత్కరా ! కరుణార
సాలయా ! జగదీశ ! కాలకాల !
కాలస్వరూప ! మాయాలవాలా ! మహా
దేవ ! వృషధ్వజ ! దీనరక్ష

అక్షీణవిభవ! వశక్షు! విరూపాక్ష!
యోగగమ్యా! మహాయోగనిరత!

గీ. యనుచు నొకమాటగా నెల్లరును నుతింప
విని మహేశుండు నగుచు 'దివిషదులార!
స్తుతిఁ బ్రసన్నుండ నైతి మీహితము సేయు
వాఁడఁ దెల్పుండు' నాఁగ దేవతలు ననిరి. ౩౬

గీ. దేవ! వింధ్యాద్రి మేరువిద్వేషియగుచు
భాను నరికట్టఁ గాల మేర్పడకయుండెఁ
గ్రియలు సేయుట తప్పె; నీ కీడుమాపి
ప్రోవుమీ మమ్మనుచుఁ గ్రతుభుజులు వేఁడ. ౩౭

చ. క్రతుభుజులార! మీ నుడువు కార్య మశక్యము నాకుఁజేయ; న
చ్యుతుఁ డఖిలక్రియాకృతిఁ బ్రయోజకుఁ డస్మదధీశుఁడాటచే
నతనికిఁ దెల్పిరేని మనకు నబ్బిన సేగి తొలంగునం చుమా
పతి యనఁ దత్సమేతులయి బ్రహ్మముఖుల్ సని రచ్యుతుం గనన్. ౩౮

క. చని దేవదేవు భువనా
వనదీక్షితు వనరుహాక్షు వైకుంఠవిభుం
గని గద్గదస్వరము పెం
పున నిట్లు నుతించి రధికమోదం బలరన్. ౩౯

క. జలచరమ వగుచు సోమకు
జలనిధ్యంతర్విలీనుఁ జంపియు వేద
మ్ముల నుద్ధరించితివిగా
జలజాక్షా! భక్తపక్ష! శక్తకటాక్షా! ౪౦

క. కూర్మంబవై పయోధ్యం
తర్మగ్నము నగమునెత్తి త్రావించి సుధన్

నిర్మ్లుతుల మమ్ముఁ జేయవె
ధర్మావనపక్షపాతి ! దైత్యారాతీ ! ౪౧

క. ధర నుద్ధరించుటకు సూ
కరరూపము స్వీకరించి గర్వబలాను
త్తరుఁడైన హిరణ్యాక్షు న
సురహితు సలుపవె ? మురారి ! శోకవిదారీ ! ౪౨

క. నరసింహరూపముఁ గొని
ఖరనఖరమ్ముల హిరణ్యకశిపుఁ లోకాం
తరగతుఁ జేయవె ? జగదు
ద్ధరణసమాసక్తచిత్త ! దాసాయత్తా ! ౪౩

క. వామనుఁడవై బలి న్నిజ
ధామము లీగంగఁ జేసి తద్ధామముఁ సు
త్రామున కొసంగవే ? యు
ద్దామపరాక్రమవిశిష్ట ! తాడితకుష్టా ! ౪౪

క. జమదగ్నిసుతుఁడవై శౌ
ర్యమదసముత్కృష్టదుష్టరాజావళి నా
శము పొనరించి యమేయయ
శము గొనవె ? మహానుభావ ! జగతీదేవా ! ౪౫

క. దశరథునకుఁ దనయుఁడవై
దశముఖముఖదితితనూజతతిఁ దుంచి విప
ద్దశ మాకుం దొలఁగింపవె ?
విశదబలాత్యనుపమాన ! విష్వక్సేనా ! ౪౬

క. నందతనూజుఁడవై కం
సుం దునిమి యధర్మ మెందుఁ జొరనీక మహా

నందమ్ము ధరణి కీవే? వం
దారువానందదాయి! ఫణిపతిశాయీ! ౪౭

క. పశుహింస మాన్పుటకు బౌ
ద్ధశరీరము దాల్చి గర్హితమఖవిఘాతా
తిశితవచనములు సెప్పవె?
నిశితప్రజ్ఞావిచిత్ర! నిఖలచరిత్రా! ౪౮

క. జగమెల్లఁ దుచ్ఛరాజవ
శగమై మ్లేచ్ఛానుకారిజనయుతమై పా
డుగనుండఁ గల్కివై బా
గుగఁ జేయవొకో? ముకుంద! గుణగణకందా! ౪౯

గీ. ఎట్టి గర్భావసరూపమ్ము లేని దాల్చ
టార్తులగు భక్తుల భరింప, సహశదులగు
దైత్యుల హరింపఁగద! యిట్టిదయ మఱేరి
కైనఁ గల్గునె? దేవదేవా! యనంత! ౫౦

వ. అని ప్రార్థించుటయు,

సీ. దేవతలార! నుతింబ్రసన్నుఁడనైతి
దుస్సహంబైన మీ దుఃఖమిపుడ
పోనొనర్చెదఁ దాపముం బొందవలదు దు
ర్లభమైనదేని వరంబు ప్రీతి
నిచ్చెదఁ గొనుఁ డెవ్వ రీ స్తోత్రమును భక్తిఁ
బెంచి పఠింపుటఁ బఠియించువారో
వారికి దుఃఖసంబంధంబు గలుగదు
గ్రహబాధ మొదలగు కష్టములు మ

గీ. అవ్వియుం గల్గవు సుఖమ్ము లెన్నియేని
గల్గు సంతతిగల్గు నకాలమరణ
మనుట పుట్టదు రోగముల్ గనుటయేని
సంభవింపదు లక్ష్మీప్రసాద మొదవు. ౧౨

గీ. పలుపలుకులేల భుక్తిముక్తుల నొసంగు
నట్టి దీ స్తోత్రమే మీకు నడరు దుఃఖ
మును వచింపుఁడు పరిహరింతు నన ముదిత
హృదయులై దేవతలు హరి కిట్టు లనిరి. ౧౩

క. దినకరమార్గనిరోధ
మ్మును వింధ్య మొనర్చె దాన భోగమ్ములు వో
దనివారమై నినుం గనుఁ
గొన నేతెంచితిమి రక్షకుఁడ వీవగుటన్. ౧౪

చ. అనుటయు లోకకర్త్రియగు నంబికఁ గొల్చుచుఁ గాశికాపురిన్
దనరు నగస్త్యుఁడ న్మునివతంసుఁడు వానిన వేఁడికొండు విం
ధ్యనగమువృద్ధివంచన యొనర్ప సమర్థుఁ డతండనన్ క్షణ
మ్మున సురలెల్లఁ గాశికకుఁ బోయి యటన్ మణికర్ణికన్ దగన్.

క. స్నానప్రముఖసమస్తవి
ధానములం దీర్చికొని మదకలితమృగవ్ర
జానీకశ్రీరమ్యం
బైన యగస్త్యాశ్రమమున కరిగియు నచటన్. ౧౬

వ. లోపాముద్రాన్వితుండై యున్న యమ్మునికి సాష్టాంగం బెఱఁగి,

సీ. కుంభసంభూత ! విశ్వంభరాసురనేత !
వాతాపిహాననవిఖ్యాతచరిత !

మిత్రావరుణపుత్ర! స్మృతిపురాణాదివి
ద్యానవద్యప్రతిభానిరూఢ్య!
నహుషసముత్పాటనక్రియాదక్షహుం
కరణ ప్రభావ! సత్కార్యనిరత!
ఉదయమాత్రవినిర్మలోదకీకృతసము
ద్రనదీక! ఋషివరిష్ఠా! యగస్త్య!

గీ. శైలకృతశోకవహ్నిజాజ్వల్యమాన
హృదయులమగుచు నీవు గాచెదవటంచు
వచ్చినారము మమ్ముఁ గాపాడుమయ్య
యనుడు నమ్మౌని మందహాసాన్వితుఁడయి. గీ

సీ. నిగ్రహానుగ్రహోదగ్రశక్తులగు మీ
రౌనరింపలేకుండు పనియుఁగలదె
వజ్రాయుధముదాల్చు స్వర్నాథునకుఁ జేయ
శక్యమ్ముగాని కర్జమ్ము గలదె
క్రతుభుగావళికి ముఖమ్ము గదా! వహ్ని
యతనిచేఁ గాని కార్యమ్ము గలదె!
ద్రష్టుమశక్యప్రతాపశాలియగు భా
స్కరదేవునకును దుష్కరము గలదె!

గీ. దండహస్తునకును నసాధ్యంబు కలదె!
యైన నాచేతనగు కార్య మబ్బెనేనిఁ
జెపుడు నిస్సంశయమ్ముగఁ జేయువాఁడ
ననుడు సంతసమంది యిట్లనిరి సురలు. గీ

క. అంబరమణిమార్గము విం
ధ్యం బరికట్టఁగ జగమ్ములన్నియుఁ గడుఁ గీ

డుం బొందినయవి యవివ్వ
ద్ధిం బోఁగొట్టుము తపఃప్రదీపితశక్తిన్. ౬౦

గీ. నిజముగ నగమ్ము నమ్రమా నీదుమహిమ
నీవు సేయంగఁదగు కార్య మిదియ యనుడు
ఋషి యొనర్చుట కంగీకరింప సురలు
చని రతం డిట్టు లనెఁ దనచాన గుఱించి. ౬౧

మ. నృపపుత్రీ! యిచటన్ వసించుటకు నిర్దేశించె విఘ్నమ్ము విం
ధ్యపరిస్తంభన చేయు నక్కతన, మోక్షాపేక్షకుల్ గాశి నో
కృపుడున్ వీడఁగఁ గూడదంచు మఱిఁ గాశ్యావాసులౌ వారికే
యెపుడున్ విఘ్నము గల్గునంచు ననరే! యిందిందిరాభాలకా! ౬౨

క. అని యమ్మణికర్ణిక న
మ్మని స్నానము చేసి కుతుకమున విశ్వేశుం
గని దండపాణికిం బూ
జన మొనరిచి కాలరాజసమ్ముఖమునకున్. ౬౩

మ. చని కాశీపురవాసివిఘ్నహర! దాసస్వాంతవాసా! ననున్
జను లీ దుష్కృతి చేసినాఁడనుచు నెంచన్ బో, ౬ఁకే కర్మవా
సనచేఁ గాశిని వీడఁజేసెదవు దోసం బెద్దియే నుండెనే!
యనుచుం బ్రార్థనచేసి సాక్షిగణపత్యభ్యర్చనల్ సేసియున్. ౬౪

గీ. దక్షిణపు దెసవట్టి యతండు సారె
సారెకుం గాశిఁ దలఁచుచు క్షణములోనఁ
దన తపమ్మను రథము నెక్కిన విధానఁ
జనియె సస్త్రీకుఁడై వింధ్యసవిధమునకు. ౬౫

శా. అంతన్ వింధ్యనగమ్ము గన్గొని స్వకీయాద్ధత్యమున్ వీడి య
త్యంతాల్పంబయి దండరీతిఁబడి సాష్టాంగప్రణామంబు శు

ధ్ధాంతరవ్యాప్తి నొనర్పఁగా నతఁడు వత్సా ! గండశైలమ్ములం
దెంతేఁ గష్టము గల్గు నెక్కుటకునై యే దుర్బలుండైన జుమీ.

గీ. కాన నే వచ్చు నందనుకను నిటఁలనె
యుండుమని చెప్పి యయ్యగస్త్యుండు దాని
శిఖరములఁ గ్రమముగ నధిష్ఠించి దక్షి
ణగతిగాఁ జని శ్రీశైలము గనుఁగొనియు. ౬౭

క. మలయాద్రిఁ గృతాశ్రముఁడై
నిలిచెన్ ; వింధ్యాద్రి యట్లనిలిచెన్ ; మనుపూ
జలఁగొని దేవియు దానన
నిలిచెన్ దా వింధ్యవాసినియనఁ దనరుచున్. ౬౮

సీ. శత్రునాశకము పవిత్రంబునగు నీ య
గస్త్యవింధ్యాద్ర్యుపాఖ్యానము విన
విప్రులకును జ్ఞానవృద్ధి నిచ్చెడు రాజు
లకు నిరాహతజయలక్ష్మి నొసఁగు
ధనధాన్యముఖసమస్తపదార్థవృద్ధి వై
శ్యులకుఁ గల్గించు శూద్రులకుఁ బాడి
పంటల సుఖముల భద్రమ్ములం గూర్చు
నర్థకాంక్షుల కధికార్థ మిచ్చుఁ

గీ. గామికి హితమ్ములిచ్చు నిక్కరణిదేవిఁ
గొలిచి స్వాయంభువమనువు గొనియె రాజ్య
మిదియ మన్వంతరాశ్రయవిదితమహా ప
రాంబిక చరిత్ర మిఁక నేమి యడుగుచురని. ౬౯

వ. సూతుం డనుటయు శౌనకాదులు మహాత్మా ! యాద్యుండగు
స్వాయంభువుని చరిత వింటిమి. క్రమమ్ముగఁ దక్కుంగల మను

వ్రుల చరిత్రంబులు వినఁ గుతూహలాయమానమానసులమై యుంటిమి తెలుపుమనుడు నతండు నిట్లు వలుకు నట్లు నారాయణుండు నారదునిఁ గాంచి, 20

గీ. ప్రథమమనువగు స్వాయంభువవిభునకు సు
తులు ప్రియవ్రతోత్తానపాదు లనఁగ గలరు
వారు భూపాలనం బనివార్యరణగతి
గా నొనర్చి యఖండ విఖ్యాతిగనిరి. 21

సీ. రెండవ మనువు ప్రచండబలుండు ప్రి
యవ్రతసుతుఁడు సత్యవ్రతుండు
స్వారోచిషాఖ్యుఁడవ్వాఁడు కాళిందీత
టమ్మున సర్వసత్త్వమ్ములకుఁ బ్రి
యమ్ము సేయుచు నివాసమ్ము చేసికొని శీ
ర్ణమ్ములౌ తరు పర్ణములు తినుచు
దేవిరూపమ్ము మృత్తికచే నొనర్చి త
త్పూజ సేయుచు భక్తితోఁ దపమ్ము

గీ. ద్వాదశాబ్దమ్ము లొనరింప దశశతార్క
సమనిజద్యుతియయి జగజ్జనని దర్శ
నమ్మొసఁగి నుతిచేఁ బ్రసన్నయయి యాద
రమున మన్వంతరాశ్రయ రాజ్యమిచ్చె. 22

క. తారణియనఁ దాఁ బరఁగెఁ
స్వారోచిషమనువు తత్కృపన్ బుత్రులతో
ధారుణి నేలి సుఖాతి
శ్రీరాజిలి స్వర్గమునకుఁ జేరెన్ బిదపన్. 23

గీ. మూఁడవ యతని పేరుత్తముఁడు ప్రియవ్ర
తతనయుఁ డతఁడు మూఁడు వత్సరము లుపవ
సించి గంగాంతికమున జపించె నంత
దేవి ప్రత్యక్షముగ నరుదెంచుటయును. ౨౪

క. స్తుతిఁదనిపి రాజ్య మప్రతి
హతగతిఁగొని సుతులఁ గని సుఖాన్వితుఁడై సం
గతధర్మవర్తనుండయి
యతఁడున్ రాజర్షి సేవ్యమగు పదమందెన్. ౨౫

సీ. తామసుండను పేరఁ దనరు ప్రియవ్రత
తనయుండు నాల్గవ మను వతండు
నర్మదానది దక్షిణపుఁ దీరమునఁ గామ
రాజకూటజపపరాయణుఁడయి
చైత్రమ్మునందు నాశ్వయుజమ్ము నందును
నవరాత్రపూజ యొనర్చుచుఁ బర
మేశ్వరికిం బ్రీతి నెంతేఁ గలుగఁ జేసి
తదతిపూర్ణప్రసాదమ్ము కలిమి

గీ. శత్రువిరహితమైన రాజ్యమ్ము నొంది
యధిక సుఖమంది శౌర్యబలాధికులగు
పుత్రులఁ బదుండ్రఁ గని యంత భూమి విడిచి
యంబరమ్మును బొందె ననంతరమున. ౨౬

గీ. అతని యనుజుండు రైవతుఁ డైదవమను
వతఁడు కాళిందితటిని గామాఖ్యబీజ
మును జపించి స్వారాజ్యార్థమునకు నధిపుఁ
డయి సుతులఁగాంచి పొందె లోకాంతరంబు ౨౭

క. చాక్షుషుఁ డాఱవ మను వం
గక్షితినాథు సుతుఁ డతఁ డఖండతరతపో
ధ్యక్షుఁ బులహు బ్రహ్మర్షిన్
వీక్షించి మహాత్మ! నిన్ను నే శరణంటిన్. ౭౮

గీ. నీకుఁ గింకరుఁడను ధరణీపభుత్వ
మడ్డులేని భుజబల మ్మనంతసంత
తియుఁ జిరంజీవితయును ముక్తియు లభింప
నెద్దియే నుపదేశింపవే యనవుడు. ౭౯

క. పులహుండు దేవదేవున్
గొలువుము తత్కృపను నీదు కోరుకులెల్లన్
ఫలియించు ననుటయును నె
ట్టులు గొలువఁగ వలయు ననవుడు నతండనియెన్. ౮౦

సీ. దేని జపించుటచే నంబుజభవుండు
జగముల సృజియించు జాణయయ్యె
దేని జపించుటచే నుపేంద్రుఁడు రక్ష
కత్వమ్మునందుఁ బ్రకాశతగనె
దేని జపించుటచే నుమాప్రియుఁడు ల
యమ్ము సేయఁగ శక్తినంట మించె
దేని జపించుటచే నెల్ల దిక్పతుల్
రక్షింప శిక్షింప దక్షులైరి

గీ. దేని జపియించు వారి కెందేని హాని
పుట్టదో యట్టి వాగ్భవమున్ జపింపు
మదియ నీకోర్కె లొనఁగూర్చు నన నతండు
తత్క్షణమ విరజానదీతటికిఁ బోయి. ౮౧

వ. పల్లవాహారుండై యొక్కయేఁడును జలాహారుండై మఱియొక వత్సరమ్మును బవనభక్షకుండై యిఁక నొక యబ్దంబును నిరాహారుండై స్థాణువుంబోలెఁ దొమ్మిది వత్సరమ్ములును వాగ్భవ మంత్రంబు జపించుటయు నజ్జగజ్జనని యెదుటం గన్పట్టి 'నీకోర్కె చెప్పు' మనుడు, ౮౨

గీ. తల్లి! యెల్లర కంతరాత్మవగు నీవె
యెఱుఁగని నాకోర్కెగలదె యైనఁ గృప! దర్శ
నం బొసఁగి యడిగితివిగాన వచియింతు
నఖిల మన్వంతరవిభుత్వ మభిలషింతు. ౮౩

చ. అనవుడు నట్ల యిచ్చితి మహామహులౌ సుతు లుద్భవింతురు నీ
వొనరుచు రాజ్యమం దెపుడు నుండదు లోపము మోక్షమబ్బు నం
చును వరమిచ్చి యంబ చనెఁ; శూరులఁ బుత్రులఁగాంచి సార్వభౌ
మనియతసౌఖ్యమందిమనుమాన్యుఁడునై యతఁడొందెను ముక్తియుక్

క. వైవస్వతుఁ డేడవ వాఁ
డై వఱలున్ శ్రాద్ధదేవుఁడనఁ బరమాసం
దావహుఁడన నాతండుక్
దేవీకృప రాజ్యమున్ దుదిన్ ముక్తిగానెన్. ౮౪

గీ. ఎనిమిదవవాఁడు సావర్ణియనఁగఁ దనరు
నతఁడు జన్మాంతరమునఁ బరాంబఁగొలిచి
యాపె కృపకల్మి మన్వంతరాశ్రియాధి
నాథుఁడయ్యె ననంగ నన్నారదుండు. ౮౫

వ సావర్ణి జన్మాంతరమున నెట్లు పూజించెఁ దెలుపుమనుటయు,

ఉ. యాచకులక్ గఱంచెడి మహాత్ముఁడుఁ జైత్రకులోద్భవుం డనం
గోచపరాక్రమక్రముఁడు గోవిదుఁడుం గవియుక్ నయాస్త్రవి

ద్యాచతురుండునైన సురథాఖ్యుఁడు మానధనుం డొకండు స్వా
రోచిషుకాలమందుఁ దనరున్ ధనధాన్యసమృద్ధిమంతుఁడై. ౮౮

గీ. అతని నగరమ్ము నరికట్టి యరులు ధనము
పుచ్చికొని యప్పురమునుండి పోఁదఱుమఁగ
వాజినెక్కి యొక్కండయై భ్రాంతచిత్త
వృత్తి నాతం డరణ్యమ్ములెల్లఁ దిరిగి. ౮౯

క. అతిశాంతం బతిరమ్యము
యతియుతమగు దీర్ఘదృష్టి యాశ్రమముం గాం
చి తదభిమతహృదయతఁ గొం
త తడ వటన్ గడపి కృతవిధాను మునీంద్రున్. ౯౦

ఉ. కాంచి నమస్కరించి తన కష్టములెల్ల వచించి పూర్వమం
దించుక జ్ఞానముండె నది యిప్పుడు రాజ్యమునన్ హరించి నన్
వంచితుఁజేసినట్టి నరపాలురచేత హరింపఁగాఁబడెన్
గొంచెమ యేనియున్ మమతగుందదు పోయినరాజ్యలక్ష్మిపై. ౯౧

గీ. ఏమిసేయుదు నాదుఃఖ మెట్లుతప్పుఁ
జెప్పుమయ్య నీదయ నపేక్షించువాఁడ
ననఁగ ముని యను దేవిమాహాత్మ్య మద్భు
తకరము సకలాభీష్టప్రదమ్ము సుమ్ము. ౯౨

సీ. బ్రహ్మవిష్ణుశివోద్భవయు జగన్మయియు నా
మాయ మోహమ్ము సమస్త జాతు
ఫులకును గలిగించుఁ దలఁప నద్దియ సృష్టి
సేయుఁ బాలించు నశింపఁజేయు
నదె కాళరాత్రి దురత్యయ కాళి మ
హాలక్ష్మి కామద యనఁగనొప్పు

దానియంద జగముద్భవమౌఁ బ్రతిష్ఠిత
మౌ లయమ్మునుబొందు నక్షతమున

గీ. నది పరముకన్నఁ బరమగు నట్టి దేవి
కరుణ యెవ్వనిమీఁదఁ గలుగునో య
తండు మోహమ్మువొందఁ డన్యుండు తాదృ
శుండు గానేరఁడనఁగ రాజు ముని కనియె. ౯౩

గీ. అమ్మహాదేవి యెవ్వరో యామెరూప
మెట్టులుండునో పుట్టుట కేమికార
ణంబు జంతుసంతతికి మోహంబు గలుగఁ
జేయఁగాఁ గారణంబేమి చెప్పుమయ్య. ౯౪

గీ. అనుటయు ముని వచించు నారాయణుండు
విశ్వము హరించి యోగరాడ్వృత్తి శేషు
నాస్తరణసేసికొని సంద్రమందు నిదుర
నొందఁ దదకర్ణమలమున నుద్భవించి. ౯౫

క. మధుకైటభులను దానవు
లధికభయంకరశరీరులగుచు విధాతన్
వధియింపఁగడఁగ నాతం
డధిగతనిద్రు హరిఁ గాంచి యత్యార్తుండై. ౯౬

శా. నాకెంతెంతటికష్టముల్ గలిగినన్ దానే నివారించు ల
క్ష్మీకాంతుండు సుషుప్తిఁ జిక్కువడె నక్షీణప్రతాపోగ్రులీ
రాకాసుల్ నిలువంగనీ రెటులహో ప్రాణంబులిప్డాఁగునో
యీకష్టం బెటుదాఁటునో యనుచు నెంతేఁజింతమై నంతటన్.

క. వనిద్రాధిష్ఠాత్రికి
శ్రీనాయకుఁడు వశముపడి చెందె న్నిదురన్

దానిఁ బరాంబ శరణుఁ గొన
నాను హితాప్తియని నిశ్చయముగొని పిదపన్. ౯౮

గీ. దేవి నీగతిఁ బ్రార్థించె దేవదేవి !
దాసశివదాయినీ ! జగత్కరి ! పరాత్మ
శయన ! నీయాజ్ఞకు వశపడియకద తమ
కృత్యములఁ దీర్చికొనియెద రెల్లవారు. ౯౯

వ. మఱియుం గాళరాత్రి మోహరాత్రి ప్రముఖనానాస్వరూప మ్ములనొప్పు నీకు నమస్కారమ్ము ; నీచే గృహీతుండగు భగ వంతు రమేశు మేలుకొల్పుము. నన్నీదురాత్ములగు రక్కసులు పీడించుచున్నవారని వేఁడుటయు నయ్యంబ దయార్ద్రయై హరిని విడిచి రాక్షసుల మోహమయుల నొనర్చె ; నంత హరియును నవ్వారలఁ బూర్వోక్త క్రమమ్మున వధియించె ; నారక్కసుల మెదడు భూమియయ్యె ; నియ్యది మహాకాళీజన్మప్రకారం బింక మహాలక్ష్మ్యుత్పత్తి నాకర్ణింపుము. ౧౦౦

క. మహిషీగర్భోద్భూతుఁడు
మహాబలపరాక్రముండు మదగర్వితుఁడౌ
మహిషాసురుండు దేవని
వహముగెలిచి లోకములకుఁ బ్రభునై యుండెన్. ౧౦౧

గీ. తత్పరాజితులయి దేవతలు పురముల
విడిచి బ్రహ్మను ముందుగా నిడికొని హరి
హరులుగల లోకమున కేగి యతితరార్తి
కలితవచనులై వారితోఁ బలికిరిట్లు. ౧౦౨

సీ. అస్మత్ప్రభువులార ! యసురశిక్షకులార !
యవధరింపుఁడు మహిషాసురుండు

బలపరాక్రమగర్వకలితుఁడై మమ్ము జ
యించి మా స్థానమ్ములెల్ల ననుభ
వించుచునున్నాఁడు వేగవాని వధింప
వలను యోజింపఁగావలయు ననుచుఁ
గోపమ్ము గలిగిన శ్రీపతి మొగమున
నుండి సహస్రసూర్యోపమాన
గీ. మైన తేజమ్ము పుట్టెఁ గ్రమానుగతిని
గోపదీపితరుద్రవాణీపతిముఖ
దేవతల దేహములనుండి తేజము లుద
యించె నెల్లర కానంద మెసక మెసఁగ. ౧౦౩

వ. అందు శంభుసంభూతమ్మగు తేజమ్మున మొగమ్మును, యామ్య తేజమ్మునఁ గేశమ్ములును, వైష్ణవమ్మున బాహువులును, సౌమ్య మ్మున స్తనమ్ములును, మాహేంద్రమ్మున మధ్యమ్మును, వారుణ మ్మున జంఘోరువులును, భౌమ్యమ్మున నితంబంబులును, బ్రాహ్మ మ్మునఁ బాదమ్ములును, సౌరమ్మునఁ బాదాంగుళులును, వాసవ మ్మునఁ గరాంగుళులును, కౌబేరమ్మున నాసికయుఁ, బ్రాజాపత్య మున దంతమ్ములును, పావకమ్మున నేత్రత్రయమ్మును, సాంధ్య మ్మున బొమముడియును, వాయవ్యమ్మునఁ గర్ణమ్ములునుగా నెల్లర తేజఃపుంజమ్మున మహిషాసుర మర్దని యను సంబ పుట్టుటయు, ౧౦౪

సీ. శివుఁడు శూలమ్ము విష్ణువు చక్రమును వరు
ణుండు శంఖము ననలుండు శక్తి
ననిలుండు చాపసాయకముల నింద్రుఁ డై
రావతఘంట వజ్రమ్ము జముఁడు

వ. కావున మహామాయయు మోహనివారిణియునగు నయ్యంబ నారాధించితివయేని మోహమ్ము నిన్నంటదు రాజ్యంబు వొందెద వని పులహుండు దెల్పుటయు నప్పార్థివుండు విసృష్టాహారుండై తనరక్తము బలియిచ్చుచు మృణ్మయంబగు దేవీమూర్తిని యథోచితమ్ముగఁ బూజించుటయు నయ్యంబ ప్రత్యక్షంబై. ౧౨౭

క. వర మడుగుమనుడు మోహము
హరియింపఁగ మరలరాజ్యమందఁగ నిడు మీ
శ్వరి! యన నట్లగు నీకనొక
వర మిచ్చెద దాన దీనిపైపుట్టువునన్. ౧౨౮

గీ. ప్రభుఁడవగుదువు మన్వంతరమున కఖిల
సంపదలు గల్గునని జగజ్జనని చనియె
నతఁడు మన్వంతరప్రభువయ్యె నీచ
రితముఁ జదివిన వినిన నీప్సితములబ్బు. ౧౨౯

క. వినుమిఁక మిగిలిన మనువుల
జననముల స్మరించు మాత్ర జగదీశ్వరిపై
జనియించుఁ బత్తి చిత్త
మ్మునఁ దనకెఱుఁగంగరాని ముదము జనించున్. ౧౩౦

వ. వైవస్వతునకుఁ గరూష పృషధ్ర నాభాగ దిష్ట శర్యాతి త్రిశంకులను నార్వురు తనయు లుద్భవించి రవ్వారు. ౧౩౧

సీ. కాళింది తటికేగి కలితమృణ్మయమూర్తి
భ్రామర్యభిధదేవి బహువిధోప
చారమ్ములిడుచు వేర్వేఱఁ గొల్చుచుఁ బర్ణ
పవనభక్షకులు శ్వాసవిరహితులు

నుదకధూమాగ్నిశుకృతోదరపోషణు
లై యుపాసనబల్మి నాత్మయంద
జగముగాంచుచు నెక్కుడగు తపమ్ముఁ బదిరెం
డేండ్లు సేయఁగ దేవి యెదుటఁ గాన

గీ. వచ్చుటయు "వాగ్భవప్రీత! వాగ్భవోక్త!
యీశ! క్లీంకారవిగ్రహ! హృదయదుఃఖ
హారిణి! కృపార్ద్రదృష్టిప్రసారిణి! యప
రోక్షకారిణి! యనుచు నార్గురు నుతింప. ౧౩౨

క. భూపతిసుతులార! తపో
దీపితులార! మదికోర్కి దెల్పుఁడనుడు ను
ర్వీపాలకత్వముం దను
జోపేతశ్రీయు మాకు నొసఁగుము తల్లీ! ౧౩౩

వ. అనుటయు ౧౩౪

క. మీ కోర్కి దీర నిలిచియు
కాక క్రమమ్ముగ మనువులు కాఁగల రధిక
శ్రీకీర్తిసంతతులనున్
గైకొనియెద రని పరాంబ కను మొఱఁగె వెసన్.

వ. అట్లయ్యార్వురు నప్పుట్టువున రాజ్యసంతత్యాదివైభవమ్ము లనుభ
వించి పైపుట్టువునఁ గ్రమమ్ముగఁ గరూషుండు తొమ్మిదవ
మనువగు దక్షసావర్ణియు, నాభాగుండు పదునొకండవ మను
వగు సూర్యసావర్ణియు, దిష్టుండు పదిరెండవ మనువగు చంద్ర
సావర్ణియు, శర్యాతి పదుమూఁడవ మనువగు రుద్రసావర్ణియుఁ,
దిశంకువు పదునాల్గవ మనువగు విష్ణుసావర్ణియునై భ్రామరి

యనుగ్రహమ్మున నెల్లభోగమ్ముల నంది లోకవంద్యులై రను
టయు నారదుండు. ౧౩౬

క. దేవీకథామృతమ్మున్
ద్రావఁగఁ ద్రావఁగఁ దలంతు భ్రామరి యను న
ద్దేవి యెటు పుట్టె రూపం
బే విధమున నుండుఁ దెలుపు మిక్కుత యనుడున్.

వ. నారాయణుండును, ౧౩౭

గీ. తల్లులకుఁ బ్రీతి యేరీతిఁ బిల్లలపయి
నుండు జగదంబకును నట్లయుండు జగము
నందు నిర్వ్యాజమగు ప్రేమ యతివిచిత్ర
మంబ చారిత్ర మెఱుఁగ శక్యంబు గాదు. ౧౩౮

సీ. అరుణుం డనఁగ నొక్క యమరారి యమరుల
గెలువ నలువఁగూర్చి వలిమలదరిఁ
బండుటాకులు దిని పదివేల వత్సర
మ్ములు, జలశీకరమ్ములుగొని పది
వేల వర్షమ్ములు, పిదప మారుతభుక్తుఁ
బదివేల యేఁడులు శ్వాసబంధ
నమ్ము గాయత్రి జపమ్ము సేయుచుఁ దామ
సమ్ము గ్రమ్మకొనఁ దపమ్మొనర్చ

గీ. నంత వాని శరీరమ్ము నందు నుండి
పుట్టె యగ్గి జగమ్మెల్ల ముట్ట భయము
నంది యెల్లరు విధి శరణొంది తెలుప
నతఁడు గాయత్రితో నేగె నంచ నెక్కి. ౧౪౦

గీ. ఏగి ప్రాణావశిష్టు నాడీగరిష్ఠు
నక్షిమీలనపూర్వకధ్యాననిష్ఠు
నగ్నితేజోవిశిష్టు గాత్రాపకృష్టు
నతికృతతపస్సముత్కృష్టు నరుణుఁ గాంచి. ౧౪౧

క. వినినంత సంతసింపఁగ
ననియె "వరమ్మడుగు" మని సుధాధికమధురం
బనఁదగు న ప్పలుకున్ విని
కనులన్ విప్పి విధిఁ గాంచి కడు వినయమునన్. ౧౪౨

గీ. నతి నుతి నొనర్చి "మృత్యువు నాకు లేక
పోవు నటు సేయు" మన మృత్యువు హరిహరుల
కేని దప్ప దొరుల మాటయేల! యే నొ
సంగఁ దగునది యడుగు మనంగ నతఁడు. ౧౪౩

వ. యుద్ధమ్మునఁ నొండె నన్యనిమిత్తమ్ములనొండె నాకు మృత్యువు లేమిఁ గటాక్షింపుము. మఱియు దేవతల జయించు నంతటి బలమ్ము నా కలవడవలయు నాపుడు నతండట్లు కాక యని చనుటయు నతండును, ౧౪౪

సీ. దనుజులఁ బలిపింపఁ దమకు నాతని బృహ
స్పతిఁ జేసికొని వాండ్రప నగవిరోధి
కడకు యుద్ధ మొనర్పఁగా దూత నంప నా
తఁడు భీతుఁడై ధాత కడకుఁ జనుడు
నతఁడు శ్రీపతిఁ బురోగతుఁ జేసికొని శూలిఁ
గనుఁగొని యెల్లరుఁ గలిసి యరుణుఁ
జంపఁగ యోజించు సమయమునన వాఁడు
సర్వాధికారముల్ సంగ్రహించి

గీ. తాన నానాస్వరూపముల్ దాల్చి యేలు
చుండ సూర్యేందుయమవహ్ను లొక్కపెట్ట
వచ్చి తమపాటు చెప్ప నప్పట్టునందు
గొప్ప యాలోచనము సేయఁ గుంపునాత. ౧౪౫

క. అంబా గొలుపుఁడు మీకా
ర్యంబుం బొనరించు నాపె యమయుఁడు గాయ
త్రిం బెడబుద్ధి విడిచిన మ్మ
తిం బొందున్ దజ్జపంబ దృఢబలుఁ జేసెన్. ౧౪౬

వ. అనుచు నశరీరిణి వలుకుటయు నిందు్రండు బృహస్పతింబిలిచి యే
మెల్లర మంబ నారాధించెద మాపె నీకుసాహాయ్యకం బాచరించు
నీ వరిగి యమయుఁడు గాయత్రి విడుచు నట్లొనర్పు మని యెల్ల
రం గలిసి పరమేశ్వరిం గొలువ నరుగుడు బృహస్పతియు, ౧౪౭

గీ. అరుఁగు సన్నిధి కరుగ "నమరగురూ ! య
రాతినైతి యుష్మత్పక్షపాతి నిపుడు
గానుగద ; యిట్లు రానేమి కారణ" మ్మ
నంగ మనకు సంబాధ మున్న యది కాదె. ౧౪౮

క. ఏదేవి నేము గొలిచెద
మాదేవి న్నీవు గొలుచుటది లేదె యనం
గా ; దానిఁ గొలువనని మా
నాదానమ్మునఁ ద్యజించె న మ్మంత్రింబుల్. ౧౪౯

క. గాయత్రీప్రతిపాదక
మై యొప్పెడు మంత్రి మెప్పు డతఁడు విడిచెనో
పోయెం దేజ మ్మప్పుడ
గాయత్రిదికాక తేజు కాయజమగునే. ౧౫౦

క. అతఁ డట్లుగా, బృహస్పతి
కృతకృత్యుం డగుచు వచ్చి యిందు్రిన కాసం
గతి దెల్పఁగ నతి కుతుకా
న్వితులై నుతియించి రంబ నెల్లరుఁ బిదపన్. ౧౫౧

వ. మఱియు బహుకాలమ్ము మాయాబీజ జపం బొనర్చునంత,

సీ. చిత్రవస్త్రద్వయాంచితయుఁ జిత్రానులే
పనపుష్పమాలికాపరిలసితయు
హ్రీంకారతుల్యశబ్దాంకితభ్రమరసం
వృతయుఁ గోటితపనద్యుతిసహితయు
నతిసుందరాతిశాంతాకారకలితయుఁ
గరుణార్ద్రదృక్ప్రసంగతయునై ప
రాంబ గన్పడ సంభ్రమంబున నెల్లరు
"సృష్టిస్థితిలయకారిణి ! మహోగ్ర !

గీ. యుగ్రతార ! యనుగ్రహోదగ్ర ! సర్వ
జనని ! సర్వజ్ఞ ! సర్వాత్మిక ! నిగమప్ర
శంసిత ! దురాత్మసత్త్వనాశకరి ! 'నేతి
నేతి' వాక్యబోధ్య !" యని యెంతే నుతించి. ౧౫౩

వ. మఱియుఁ దదవతారభేదమ్ములఁ దత్తద్రాక్షసచ్ఛేదమ్ములఁ బ్రశంసించి, "యీవ గాయత్ర్యాదిరూపమ్ములఁ దాల్తు, నీ రూపమ్ము యెల్లరూపమ్ముల నెసంగు, విశ్వతైజసప్రాజ్ఞవిరాట్సూత్రాత్మిక వీవ" యని యెల్ల భాగమ్ముల నమస్కరించి "యో తల్లీ ! మమ్ము రక్షింపు" మనుటయు, ౧౫౪

గీ. "చేయఁదగు కార్య మెయ్యది చెప్పుఁ" డన న
రుణుఁడు శ్రుతిదేవవిప్రవిరోధియై క
డుంగడున్ గీడుసేయుఁ జంపంగవలయు
ననుడుఁ బుట్టించెఁ దుమ్మెదల నధికముగ. ౧౫౫

క. తనచుట్టుఁ దనరు తుమ్మెద
లనువానిన్ బంప నద్రులఁ ద్రుమంబుల నిం
గిని మిడుతలదండు విధ
మ్మున నవి గ్రమ్మఁగఁ దమంబు వొడమెన్ బుడమిన్.

ఆ. వె. తేనెఁ దీయువానిఁ దేనెటీగలు కుట్టు
నట్లు కోపమున సురార్యురోవి
దారణమ్ము తుమ్మెద లొనర్ప వారించు
కొనఁగఁ జాలరైరి దనుజులెల్ల. ౧౫౭

గీ. అస్త్రములఁ బట్టుటేని, యాహవము సేయు
టేని, యొకని దాస్థితి నొకఁ డెఱుఁగుటేని
గలుగకయె యెవ్వఁడెచ్చోటఁ గలఁడో యాతఁ
డచ్చటన చచ్చె; నంతఁ గార్యమ్ముతీర. ౧౫౮

క. తుమ్మెద లంబికసామీ
ప్యమ్మున కరుగంగ విస్మయమ్మందిరి లో
కమ్మునఁ గల వారెల్లరు
"నిమ్మాయ యదీయ" యంచు నెంచు మనములన్.

గీ. అంత బ్రహ్మాదిదేవతల్ హర్షమొంది
యంబ కఖిలోపచారమ్ము లాచరించి
కాన్కలిడి జయశబ్దసంకలితులై సు
మములు గురిసిరి మఱియు స్వర్గమున నపుడ. ౧౬౦

వ. దుందుభిధ్వానమ్ములందికొనియె; నచ్చర లిచ్చవచ్చిన కోలందిని నృత్యమ్మొనర్చిరి. గంధర్వాదులు గానంబులం బ్రశంసించిరి. మృదంగాదివిరావంబు భూనభోంతరాళమ్మునం గరాళమ్ముగ నావరించె నంత. ౧౬౧

క. శిరములం గరము లలర " జయ
పరమేశ్వరి " యనుచు నెల్లవారు నుతింపన్
వరము లొసంగి " త్వద్భక్తిన్
గరమి " మ్మనుచు నిడి యంబ కనుమొఱంగె వెసన్.

గీ. పాపతాపహరము మనుభ్రామరీచ
రిత్రి మియ్యది చదివినం బ్రీతి వినిన
నభిమతార్థసిద్ధియగు భవాబ్ధి భీతి
నొందుగతి తప్పు నంబ సాయుజ్య మొదవు. ౧౬౩

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

—* స్కంధాంతపద్యములు *—

క. విద్యావైశద్యాప్రతి
పాద్యా వేద్యాతిశాంత భావవిభావా
భిద్యోతితచరితాప్రతి
వాద్యార్జితకీర్తిసాంద్రా! బ్రహ్మసుధీంద్రా! ౧౬౪

క. భాష్యాంతపారకత్వా
దూష్యకవిత్వప్రశస్తిదుస్సాధలస
చ్ఛిష్యప్రశిష్యకలితమ
నీష్యన్వేష్యాత్మశక్తి! నిరుపహతోక్తీ! ౧౬౫

—* పంచచామరము *—

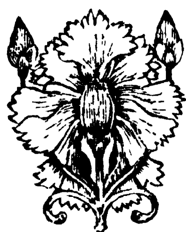
నిరంతరాన్నదానమానిత ! క్షుదన్వితప్రజా
పరంపరాకృతస్తుతిప్రసిద్ధ ! శుద్ధబుద్ధి బ
ద్ధరమ్యసౌమ్యసౌమ్యవర్తనా ! ధనాఢ్యనాదరా !
ధరాధరాలయాకృతార్థతత్త్వవిత్త్వ ! సత్త్వగా ! ౧౬

సమస్తసన్మంగళానిభవంతు.

గద్య

ఇది శ్రీచర్లబ్రహ్మాంతర్వాణిమణిప్రశిష్య తిరుపతివేంకటేశ్వర
కవిశిష్య వేంకటేశ్వరకనిష్ఠపితృవ్య శ్రీవేంకయార్యపుత్ర
సుబ్బమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాయమాన సుకవి
విధేయ వెంకన నామధేయ ప్రణీతంబైన
శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణ
మ్మునందు దశమస్కంధము
శ్రీమత్పరదేవతా
ర్పణమస్తు.

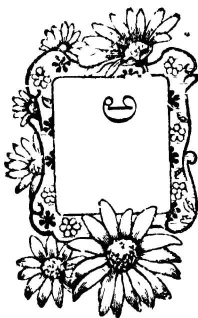
శ్రీ మత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

అతివిమలచరిత ! నిత్య
స్తుతవిద్యాన్నప్రదాన ! సుగుణమణీసం
తతభాస్వదన్నపూర్ణా
పతివ్రతానాథ ! బ్రహ్మపండితవేధా. ౧

వ. అవధరింపుము నారదుండు నారాయణుం గాంచి, ౨

గీ. దేవకార్యార్థ మమ్మహాదేవి వొడము
టాదిగాఁగల యఖిలమ్ము నానతిచ్చి
తనఘ ! యెద్దానికతన నయ్యంబ ప్రీతి
చెందు నట్టి యాచారమ్ము చెపుమ నాకు. 3

క. అనవుడు నారాయణుఁ డి
ట్లను నోమునివర్య ! యేసదాచారము చే
యు నరుల కంబాకృప గ
ల్గునో దాని వచింతు వినుము గుణరత్ననిధీ ! ౪

గీ. ఉదయమున లేచినది మొద లుత్తమద్వి
జులు సదాచారమునఁ బుచ్చవలయుఁ బొరిఁ
ధర్మ మొక్కఁడు దక్క నాత్మకు సహాయ
మాచరింపఁగలేదు దారాదికంబు. ౫

క. కావున ధర్మవిధానం
బేవిధిఁ జేయఁగవలయు నెల్లరుఁ ; దమముం
బోవిడువ నింతకన్నను
జేవగల విశేష మొండు చిక్కదు జగతిన్. ౬

గీ. ధర్మములకెల్ల నుత్తమధర్మ మొకటి
నరయ నాచార మదియుఁ జెన్నారు రెండు
తెఱఁగులుగ శ్రుతివాక్యకథితము స్మృతి
విహితమునునయి ద్విజు లంను వెలయవలయు. ౭

గీ. ఆయువును సంతతియు శుభ మన్న మసువి
ముక్తియును గల్గు నాచారసక్తులకు ని
హంబు పరమును మేలగు సజ్జలకును
ముక్తి నొడగూర్చు నిది నిక్కముగ మునీంద్ర. ౮

క. ఆచారమ్మున శైశిష్ట్యం
బాచారమ్మునన గర్మ మలవడు మఱి త
త్ప్రాచుర్యమ్మున జ్ఞాన
శ్రీ చెలఁగున్ దాన ముక్తి చెందు నరుఁ డొగిన్. ౯

క. ఆచారము పరమ తపం
బాచారము జ్ఞానదాయి యది లేని ద్విజున్
ధీచతురులు శూద్రునిఁగాఁ
జూచుచు బహిర్వెట్టవలయు సుగుణాభరణా. ౧౦

వ. అదియును శాస్త్రీయలౌకికభేదమ్మున రెండు దెఱఁగు లుభయమును శుభార్థుల కావశ్యకంబు దేశాదిధర్మములును నిట్లకా నెఱుఁగునది. ౧౧

క. ఎవఁడు దురాచారుఁడు వాఁ
డు వడయు నిందన్ సదా గదన్ దుఃఖంబున్
దెవ్వులున్ వానిన్ వదలక
పవలని నిశియనక హట్రిపాలార్చ్య మునీ. ౧౨

గీ. ధర్మవర్జితమైన యర్థమును కామ
మును విసర్జింపవలె సుఖమ్మునకుఁ గాక
యన్యవిద్వేష మొనరించునట్టి ధర్మ
మునకు నోడఁబడవలదన మునియుఁ బలుకు. ౧౩

క. వివరింప నశక్యంబు బ
హువిధము శాస్త్రంబు దాని యుక్తు లెఱుంగం
గ వశమె దేనికితన ధ
ర్మపు నిర్ణయ మెఱుకపడు నరులకు మహాత్మా. ౧౪

వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లను. ౧౫

చ. వినుము పురాణముల్ హృదయవీధి శ్రుతిస్మృతిలక్షు లేతదీ
యనియతి ధర్మ మీత్రితయమందు విరోధము గల్గెనేనిఁ గైకొన
వలయున్ శ్రుతిన్ మఱియుఁ గొండొకచోట శ్రుతిస్మృతుల్విరో
ధినులగు నేని రెంటను శ్రుతిన్ గొనఁగాఁదగుఁ బూర్వరీతిగన్.

గీ. శ్రుతి ద్విధాబోధకత్వ మెచ్చోటను జెందు
నుభయము ప్రమాణమని యట నొప్పవలయు
స్మృతియు నిట్లయ్యెనేని నయ్యెడఁ బృథగ్వ
షయిత గల్పించు టది ధర్మసమ్మతంబు. ౧౭

గీ. మఱి పురాణతంత్రోక్తధర్మములు శ్రుతివి
రుద్ధములు గాకయుండిన రూఢిగను గ్ర
హింపఁదగు వేదము ననుసరింపదేని
యదియు ధర్మంబె! తత్కర్త యనఘుఁడగునె! ౧౮

క. స్మృతియుఁ బురాణము తంత్రం
బితరములగు శాస్త్రములు మఱెయ్యవియేనిన్
మతము లగునె ప్రత్యక్ష
శ్రుతిరుద్ధము లయ్యెనేని శుద్ధమనస్కా. ౧౯

గీ. ఎన్ని తెఱఁగుల వేదంబ యెయ్యెడలఁ బ్ర
మాణ మది చెప్ప బహుధర్మమార్గములఁ ద
దుక్తధర్మవిహీనుల కొలయుచుండు
జముని లోకమునందుఁ గుండముల గములు. ౨౦

చ. పలువచనమ్ము లేల శ్రుతిపద్ధతికిన్ వెలిగాని ధర్మముల్
సలలితముల్ స్మృతిప్రభృతిశాస్త్రము లాగమమూలకమ్ములై
చెలఁగనిచోఁ బ్రమాణగతి చెందవు; దుర్వచనోక్తధర్మక
ర్తలు నరకమ్మునం బడి కరమ్ము భరమ్ముగ నుందు రంహులన్.

గీ. అనఘ! వైఖానసమతానుయాయు లగుచుఁ
దప్తముద్రాంకనమ్ములఁ దాల్చు జడులు
లింగధారులు దుర్గతికిం గడంగు
వారు వీ రుభయులు వేదబాహ్యు లగుట. ౨౨

క. ప్రతిదినమును బ్రతిపదమును
గృతమగునోకాయించుకేని గిల్బిష మనుచున్
మతి జంకుచు ధర్మమును సు
కృతు లొనరింపుదురు పుణ్యకీర్తులు వడయన్. ౨౩

వ. రాత్రి యామంబు కడచినమీఁద యథోచితమ్ముగఁ బ్రాహ్మా యామం బొనరించి యద్దేవిని యథోక్తమ్ముగ ధ్యానించి పద పడి గురువుంగూర్చి, ౨౪

క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు
గురువే దైవమగు శివుఁడు గురువె పరుండన్
బరమామ్నాయము చెప్పున
గురువునకే భక్తి మ్రొక్కు గొల్పెద నెడఁదన్. ౨౫

క. అని చెప్పి మఱియు నారా
యణుఁ డిట్లను వేదములు తదంగము లాచా
రనియతిశూన్యుఁ బవిత్రం
బొనరుప వీమాట నిక్కముగఁ దెలియనగున్. ౨౬

క. తనచదివిన వేదమ్ములు
తనకున్ మరణంబు దొడరుతఱి ఱెక్కలు వ
చ్చిన గూడు విడుచు పక్షుల
యనువునఁ దన్నున్ ద్యజించునని యెఱుఁగు మునీ. ౨౭

వ. అని వెండియు,

తే. గీ. అనఘ! బ్రాహ్మముహూర్తమ్మునందు లేచి
సకలమును విధియుతముగ సలుపవలయు
నాచరించుట యొప్పు వేదాభ్యసనము
రాత్రి నాల్గవజామున రమణ మెఱయ. ౨౮

తే. గీ. పిదప నిష్టదేవస్తుతి మదినొనర్ప
వలయు; మఱి యోగియేని యయ్యలఘుఁ డాత్మఁ
బూర్వమార్గానుగతిఁ బరపురుషు ధ్యాన
మాచరించుట యొప్పగు ననఘచరిత. ౨౯

క. తగ బ్రహ్మధ్యానం బీ
వగ నాసమయమ్మునం దెవఁడు సల్పు నతం
డగు జీవన్ముక్తుఁడు సుక
రగతిఁ బర్హైక్య మపుడు రంజిలుకతనన్. ౩౦

వ. ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి యథోచితమ్ముగఁ గృత్యమ్ములు దీర్చి
కొనఁదగు, ౩౧

క. తల కొక వస్త్రము చుట్టి కు
తలమునఁ దృణమువిడి వా కొదవనీక సుని
శ్చలనిశ్వాసుండై తా
నొలయఁగవలె నుమియుఁబడిగి యొగి నవ్వేళన్. ౩౨

సీ. జలమునఁ జిత మఱి శాద్వలమ్మునఁ బుట్టఁ
బాడుదేవళమునఁ బథమునందు
జంతుగర్తములందుఁ జనదు విణ్మూత్రవి
సర్జనం బొగి రెండు సంజలందు
జపదంతశుద్ధిభోజనపితృదైవకా
ర్యముల విణ్మూత్రనిర్గమనిధువన
కృతుల యాగమ్మున వితరణబ్రహ్మయ
జ్ఞమ్ముల దేశికసన్నిధాన

తే. గీ. మందు మౌనమ్ము వహియించు టభిమతంబు
మఱియు దేవర్షిముఖుల సమగ్రవినయ

కలన నచ్చోటు విడుచు నట్లలవరించి
శౌచమొనరించు టది వేదసమ్మతంబు. 33

క. అనలానిలారుణద్విజ
వనముల నాలఁ గనుఁగొంచు వలవదు విణ్మూ
త్రనిపాతన మొనరించుట
ఘనమగు శ్రేయమ్ము గోరు కర్మరమణికిన్. 34

తే. గీ. పవ లుదఙ్ముఖతయు రాత్రిభాగమందు
దక్షిణాభిముఖత్వంబు దప్పులుటొప్పు
పర్ణలోష్ఠతృణాదులు వైచి కప్ప
వలయు విణ్మూత్రములు బయల్పడకయుండ. 35

చ. పదపడి కేల లింగమును బట్టి జలమ్ములు గల్గు నయ్యెడన్
గదిసి జలంబు పాత్రమునఁ గైకొని కొండొక నేల యేగి తె
ల్లొవ్వదవెడి కూలమృత్తికను నొయ్యన శుద్ధియొనర్చు టొప్పు న
య్యది సమకూరకున్నఁ గొనసా నెదియేని ద్విజుండు మృత్తికన్.

వ. మఱియుఁ దదితరులు గ్రామమ్మగ రక్తపీతకృష్ణమృత్తికలు గ్రహిం పనగు, దేవగృహవల్మీకాములందు మృత్తిక గ్రహింపు టొప్పు; దన్యశౌచశిష్టమ్మును నగ్రాహ్యంబ, మూత్రమ్మున కన్న శౌచమ్మున ద్విగుణమ్మును నంతకన్న మైథునమ్మునఁ ద్విగుణమ్మును మృత్తిక వలయు. ఇదియంతయు గృహస్థున; కింతకు ద్విగుణంబు బ్రహ్మచారికిని నంతకు ద్విగుణంబు వానప్రస్థునకుఁ జతుర్గుణంబు యతికి నని యెఱుంగునది. శౌచకర్మమ్మున నొక్కొకసారి కొక్కొక యుసిరికకాయయంతమృత్తిక గ్రహించుట విధివిహితం; బీయది యెల్ల దివాశౌచమ్మునకు, రాత్రియేని యేతదర్ధమ్మును,

నాతురునకుఁ దదర్ధమ్మునుఁ, మార్గస్థునకు దాన సగమ్మును జాలెడి. ౩౭

క. స్త్రీలకును శూద్రజనులకు
బాలురకు నశక్తులకును బరమావధి నే
లీలనగు దుష్టగంధం
బోలిక లేకుంట యంత యొనరుపవలయుక్. ౩౮

క. గంధలేపక్షయావధికంబు శౌచ
మఖిలవర్ణమ్ములకు నొప్పు ననియె మనువు
మఱియు దక్షిణకరము వామకరమున వి
శుద్ధముగఁ జేయవలయు నోసుగుణరాశి. ౩౯

తే. గీ. నాభి కూర్ధ్వప్రదేశమ్మునఁ గుడిచేయి
క్రింది దేశమ్మున కెడమకేలు శౌచ
కర్మమున సమ్మతమ్ములు కర్మపు లిటు
దక్క వేఱొక్కగతి సల్పఁదగదు మౌని. ౪౦

క. విను విణ్మూత్రోత్సర్జన
మున జలపాత్రమ్ము విప్రముఖ్యులు గొనఁగాఁ
జన దజ్ఞానమ్మునఁ గొను
జనులకుఁ బ్రాచితము సర్వసమ్మత మనఘా. ౪౧

క. అలసత్వాజ్ఞానమ్ముల
వలనన్ శౌచంబు మానువాఁడు త్రిరాత్రం
బులు నిరాహారుండై
సలుపవలెక్ జపము పిదప సంశుద్ధికినై. ౪౨

తే. గీ. దేశకాలోపపత్తి శక్తిప్రసక్తి
ననుసరించి శౌచం బిటు లాచరింప

వలయు విట్ఛౌచమున నొకపదియురెండు
సార్లు గండూషము లొనర్పఁ జను మునీంద్ర. ౪౩

క. నాలుగు గండూషమ్ములు
పోలున్ మూత్రింపుశౌచమునఁ దన్నీరం
బోలి నధోముఖుఁడై తా
వాలాయము విడువవలయు వామంపుదెసన్. ౪౪

క. పదపడి కృతాచమనుఁడై
రదనమ్ములు దోమవలయు రహిఁ గంటకసం
పదయున్ క్షీరస్రుతియున్
బొదలెడి కాష్ఠమున నేమమున మునిచంద్రా. ౪౫

క. పదపడి సద్యాదికమున
సదమలతాసిద్ధిపొంటె సలుపఁగవలెఁ గో
విమలౌ వారలు స్నాన
మ్మిది ప్రాతఃకాలమంద యేర్పడియె మునీ. ౪౬

క. మలినమ్మగు దేహమునకుఁ
గలవు నవద్వారములు నికామస్రావం
బొలయించు వీని శుద్ధికి
వలయు నుపస్నాన మెట్టివారికి నేర్పన్. ౪౭

తే. గీ. తెగు నగమ్యాగమనదుష్ప్రతిగ్రహాభవ
దోషములు చాటునందగు దొసఁగు లెవ్వ
యేని ప్రాతఃకృతస్నానులైన వారి
కన్యు లెయ్యది చేసిన నగు విఫలము. ౪౮

తే. గీ. ఏడు దినము లుపస్నాన మొనయఁడేని
మూఁడు దినములు సంజకు మొనయఁడేని

బడియురెండు దినము లగ్నిఁ బడయఁడేని
నగ్రజుఁడు శూద్రభావమ్ము నధిగమించు. ౪౯

క. విను స్నానము సంధ్యావం
దనమును బొనరించు నరుఁడు దర్భయుతుండై
చను నొలయఁగఁ దద్విరహం
బున నొనరిచెనేని నదియుఁ బొలివోవు మునీ. ౫౦

తే. గీ. స్నానకర్మం బనూనమై చనెడి హోమ
కాల మత్యల్పమై యొప్పఁ గానఁ బొద్దు
టను యథోక్తమ్ముగను స్నానమును మొదలిడ
కప్పటికిఁ దగుగతి సల్పు టభిమతంబు. ౫౧

తే. గీ. వ్యాహృతిత్రయసంయుతమై ప్రణవస
హితమగుచు నొప్పు గాయత్రి నెనసి ప్రాణ
వాయుసంయమనం బొనర్పవలె మూఁడు
మార్లు; గాయత్రి కెనయగు మంత్రమున్నె ! ౫౨

క. స్తుతిసేయు భక్తునకుఁ బర
గతిదాయకమగుచు సర్వకాలమ్మును ర
క్ష తగఁ సల్పుట దీనికి
సతమగు గాయత్రి యనెడి సదభిఖ్య మునీ. ౫౩

తే. గీ. ఆత్మధర్మనిరతుఁడైన యగ్రజుండు
వైదికమ్మగు మంత్రమ్ము వదలక జప
మొనరుపఁ వలె లౌకిక మూన వలవ
దుభయపక్ష సముద్ధృతి యొలయు దీన. ౫౪

వ. పదపడి దేవర్షిపితృతోషకంబగు స్నానాంగతర్పణం బాచరించి జలమ్ము వెడలి శుద్ధవస్త్రధారణపూర్వకముగ విభూతి బూయ వలయు. ౧౧

తే. గీ. జపమునకు సాధకములుగ సతతమును న
నంతభక్తిపరిపూర్తి రుద్రాక్షమాల
లేనరుఁడు దాల్చు వాఁడు మహానుభావుఁ
డపరనీలకంఠుండని జపిత లండ్రు. ౧౬

క. కనకమునఁ నొండె రజత
మ్మునఁ నొండెఁ ఖచితములుగఁ బొసఁగించి సికఁ
జనుఁ గర్ణములును ధారణ
మనయము రుద్రాక్షలకు సమాహితచిత్తా. ౧౭

తే. గీ. జందెమున హస్తమున గళమందుఁ దుంద
మందుఁ బ్రణవమంత్రమ్మునన్నైనఁ దాల్ప
వలయుఁ బంచాక్షరీమంత్రకలనన్నైన
నతులితమ్మగు భక్తిసంతతము చెలఁగ. ౧౮

క. విను రుద్రాక్ష ధరించుట
చను శివవిజ్ఞానమునకు సాధనమై వి
న్ననువుగ సిగఁ దాల్చిన దా
ని నెఱుఁగుము పారతత్త్వనియతి నృపాలా. ౧౯

తే. గీ. కర్ణములయందు జగదంబగాఁగ జందె
మందు వేదమ్ములుగ హస్తమందు దెసలు
గాఁగ గళమున వాగ్దేవిగా ధనంజ
యునిఁగ స్మరియింపఁదగు దాని నూను నెడల. ౨౦

తే. గీ. అఖిలవర్ణమ్ములకును రుద్రాక్షధార
ణంబు విహితమ్ము ద్విజులు మంత్రింబుతో ధ
రింపవలెఁ దక్కొరుల కట్టిరీతి చనదు
దీని ధరియించువాఁడె యీశానుఁ డధిప. ౬౧

క. ఇన్ని యనఁనేల మఱి తా
నెన్నని యకృత్యములను నెఱిఁగి యెఱుఁగ కు
ద్యన్నియతి విడిచి సలిపియుఁ
బన్నుగ నిది దాల్చువాఁడు పాపరహితుఁడౌ. ౬౨

తే. గీ. ఎవఁడు రుద్రాక్షలను ధరియించు వాఁడు
తినుట భక్ష్యని దినుట, యయ్యానఘు పాన
కృతియు నట్టిద ; మఱి ధరియింప సిగ్గు
నెవఁడు గను వాఁడు గనఁ డెన్నఁడేని ముక్తి. ౬౩

క. మునివర ! రుద్రాక్షులఁ దా
ల్చినవారిం గాంచి వాదు చేసెడి వానిన్
మనమున నూహింపుము జన
కునికిన్ బొడమని యపాత్రకుండని యెపుడున్. ౬౪

తే. గీ. రుద్రుఁ డెద్దానఁ గైకొనె రుద్రతను గ్ర
హించె బ్రహ్మ బ్రహ్మత్వమ్ము నెక్కతమున
మునులు సత్యసంకల్పు లేమూలమున న
యిరో వచింపఁదరమె తన్మహిమ మొరులకు ! ౬౫

క. రుద్రాక్షధారిఁ గని శుం
భద్రక్తిన్ ద్రివ్యధాన్యవస్త్రాదులఁ దా
భద్రార్థి యగుచు నిడి యా
రుద్రుని లోకమ్ము గను నరుఁడు మునితిలకా. ౬౬

తే. గీ. మఱియు రుద్రాక్ష ధరియించు మహితు శ్రాద్ధ
మందు భుజియింపఁజేసిన యనఘుఁడు పితృ
లోకమున కేగు సతిభక్తిలోలుఁ డగుచుఁ
గాళ్ళు గడిగి త్రావినవాఁడు గాంచు ముక్తి. ౬౭

క. హారాదికమును రుద్రా
క్షారూఢముగాఁగఁ దాల్చు సనఘుఁడు రుద్రుం
డై రాజిలు నెల్లెనియు
ధారణ మొనరించు వారు ధన్యులు మౌనీ. ౬౮

ఉ. హారము లేల భూషణము లన్యము లేటికిఁ దోడు గేవలం
బై రహిమీఱ నియ్యది మహామహుఁ డెవ్వఁడు దాల్చు మంత్రసు
శ్రీరుచిరంబుగా నయినఁ జెన్నుగ మిన్నకమైన లజ్జ నో
ప్పారియున్నైన వాఁ డఘము నందఁడు జ్ఞాని యగుం గ్రమమ్మునన్

క. నారద! వేయేటికి నా
కారసి రుద్రాక్షమహిమ మంతయుఁ జెప్పం
గా రాదు యత్నమునఁ ద
ద్ధారణ మొనరించువాఁడు ధన్యుం డెందున్. ౭౦

క. అనవుడు ముని యిట్లను నో
యనఘా రుద్రాక్ష యిట్టిదై పూజ్యత్వ
మ్మును గొనిన కారణమ్మును
వినిచి ననున్ ధన్యుఁ జేయవే నా నతఁడున్. ౭౧

క. పలికె నిటు లో మునీశ్వర!
యల షణ్ముఖుఁ డిట్లు మున్ను హరు నడిగినఁ దాఁ
దెలిపె నతఁ డయ్యదియె నీ
పలుకున కుత్తరమొనర్తుఁ బరమప్రీతిన్. ౭౨

వ. శివుండు కుమారుం గాంచి పుత్రా! త్రిపురుండను నొక్క రక్క సుండు బ్రహ్మాదుల నుక్కడంచి దుర్జయుఁడై నెగడు నెడ నమరులు నాకుం గుయివెట్టిన నేను నఘోరనామకంబగు నొక్క దివ్యాస్త్రమ్మును దివ్యవర్ష సహస్రపరిమితమ్మగు కాలమ్ము చక్షురున్మీలనంబొనర్చి చింతించితి; నయ్యెడ నాకులమ్ములగు మన్నేత్రములనుండి బిందువు లుత్పన్నములై యయ్యవి రుద్రాక్షవృక్షజనకమ్ములయ్యెఁ; బదపడి యయ్యవి ముప్పదియెన్మిది భేదమ్ముల లోకహితార్థంబు వ్యవహృతమ్ములయ్యె; నందుఁబది రెండు సూర్యనేత్రసముద్భూతమ్ములు కపిలవర్ణమ్ములు, సోమనేత్రోద్భితమ్ములు పదాఱు శ్వేతవర్ణమ్ములు, వహ్నినేత్రసంభవమ్ములు పది కృష్ణవర్ణమ్ములు, మఱియు నిందు శ్వేతంబు బ్రాహ్మణజాతియు రక్తంబు క్షాత్రంబును మిశ్రంబు వైశ్యజాతియుఁ గృష్ణవర్ణంబు శూద్రజాతియు నగు; నిం దేకముఖము సాక్షాద్రుద్రస్వరూపమ్మును బ్రహ్మహత్యాతారకంబును నగు; ద్విముఖంబు దేవి మహాదేవాకారమ్మై ద్వివిధాఘనాశకం బగుఁ; ద్రిముఖం బనలాత్మకంబై స్త్రీహత్య నడంచుఁ; జతుర్వక్త్రంబు బ్రహ్మస్వరూపంబును నరహత్యామారకంబునునై తగుఁ బంచాననంబు రుద్రాత్మకంబును గాలాగ్నినామకంబునునై యగమ్యాగమనాభక్ష్యాభక్షణసంభవమ్ములగు ననేకదోషమ్ముల వారించు; షణ్ముఖంబు భవత్స్వరూపంబు దక్షిణకరమ్మునఁ దాల్పనియ్యది బ్రహ్మహత్యాద్యఘమ్ముల నడఁచు; సప్తముఖం బనంగాత్మకం బది స్వర్ణస్తేయాద్యఘమ్ముల రూపుమాపు; నష్టవదనంబు వినాయకస్వరూపం బియ్యది గురుతల్పగత్వాద్యనేకపాపమ్ముల నమయించుచు విఘ్నమ్ముల వారించి సర్వకార్యమ్ములు నెగడించుటయ కాక తుదకుఁ బరమపదం బొడఁగూర్చు; నవము

ఖంబు భైరవాత్మకం బియ్యది వామభుజమ్మున ధరించు వారలకు భుక్తిముక్తులును మత్తుల్యబలమ్మును బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతకనివృత్తియు నోడఁగూర్చు; దశముఖంబు జనార్దనస్వరూపమ్ము భూతబేతాళబ్రహ్మరాక్షసపన్నగాద్యుపద్రవమ్ము లిద్దాని బూనువారల కుపశమించు ననియు. 23

క. ఏకాదశవక్త్రం బది
యేకాదశరుద్రరూప మిది సిగఁ గొను సు
శ్లోకులకు నశ్వమేధస
మాకలనన్ గలుగు పుణ్య మబ్బుఁ గుమారా. 24

తే.గీ. కడఁగ ద్వాదశవక్త్రంబు కర్ణమందు
తాల్చువాఁ డశ్వమేధవిధానఫలము
నంది ద్వాదశాదిత్యుల నెందమునకుఁ
బ్రీతిదాయకుఁ డగు భీతివిముఖుఁ డగుచు. 25

వ. మఱియు నిది ధరించువారలకు హస్త్యశ్వాదిజంతుహననజన్యం బగు పాతకం బొకింతన సమయు. 26

సీ. పదుమూఁడు మొగముల భాసిలు రుద్రాక్ష
లభ్యంబుగా నది లభ్యమయ్యె
నేని భవత్తుల్యమై నెగడెడి సర్వ
కామార్థసిద్ధియుఁ గలుగు దాన;
నది ధరించెడివాని కఖిలభోగమ్ములు
చేకూరుఁ బాపముల్ చెంద వెందుఁ
బదునాల్గు ముఖములఁ బరఁగెడి రుద్రాక్ష
దొరకదు దొరకుట దొడరెనేని
తే. గీ. దాని శిరమున నెప్పుడుఁ దాల్పవలయు
నింత వర్ణింపనేల వాఁడెవఁడు గాని

యెలమి రుద్రాక్షలను ధరియించెనేనిఁ
బొందుఁ బరగతి గీర్వాణపూజ్యుఁ డగుచు. ౭౭

క. జపమాలాలక్షణమును
విపులగతి వచింతు వినుము విధిముఖ్యులు భూ
తపతియు బిందువు విష్ణుం
డు పుచ్ఛమగు మాలికకుఁ గొడుక ! నిక్కముగన్.

వ. రుద్రాక్ష లెట్టివియేనియు నిరువదియైదు సంగ్రహించి గోపుచ్ఛ వలయాకారమ్ముగ మాలిక చేయనగు; ముచ్చు నెడలఁ బుచ్ఛమ్ము బుచ్ఛమ్ముతోడను వక్త్రము వక్త్రమ్ముతోడను గూర్పవలయు; నీసంఖ్య కధికం బయ్యెనేని నయ్యది నాగపాశనామంబునఁ బొదలు; నీక్రమంబునఁ గూర్చిన మాలిక మంత్రసిద్ధి నిచ్చు.

తే. గీ. కంఠమునఁ గాని శిరమునఁగాని కర్ణ
మునను గాని ధరించి యముద్రభక్తి
జప మొనర్చెడి వారికి సంభవించు
భుక్తియును ముక్తియును గురుశక్తియుక్తి. ౮౦

తే. గీ. స్నానమున దానమున హోమజపసురార్చ
నముల వైశ్వదేవాదికసమయముల న
రుండు రుద్రాక్షధారణం బొందు విడిచె
నేని నరకమ్మునకు నేగు నింత నిజము. ౮౧

సీ. రుద్రాక్షభూజాతరూఢవాతోద్ధూత
తృణజాతమేని యొకింత మేను
సోఁకినవారు సుశ్లోకులై పుణ్యలో
కమ్ములు గాంతురు; కడఁగి యెవఁడు

దాల్చు రుద్రాక్ష నాతఁడు పాతకము లెన్ని
యే నొనర్చియు శుద్ధి నెనయు ననుచు
జాబాలశ్రుతి పల్కు; జ్ఞానశూన్యంబగు
పశువేని రుద్రాక్ష పరఁగఁ దాల్చి

తే. గీ. రుద్రతను గాంచు ననిన నరుఁడు ధరించి
భద్రములు గాంచకున్నె! పల్పలుకు లేల
యొక్క రుద్రాక్ష శిరమున నూనువాఁడు
పాపరహితుండు చిరపుణ్యభాజనుండు. ౮౨

తే. గీ. ఎవఁడు మన్నామములు జపియించు మఱియు
నెవఁడు రుద్రాక్షలను ధరియించు వాఁడ
పరమభాగవతుఁడు శుభపరత గలుగు
వారు రుద్రాక్ష ధరియింపవలెఁ గుమార. ౮౩

క. సరసిజసంభవముఖసుర
వరులును దేవర్షులును శివద మగుటను దా
మరసి ధరియించి శుచులై
చరియింతురు దీనిమహిమ శక్యమె పొగడన్. ౮౪

తే. గీ ఎన్నియో జన్మముల నెత్తనేని నరుఁడు
వానిపై మత్కృపాలేశమై భవంబు
వఱలు నద్దాన రుద్రాక్షవాంఛ యొదవు
నంతియే కాని సహజమై యలవడ దది. ౮౫

క. కరమున గళమున నురమున
శిరమునఁ గర్ణముల నెవఁడు శివపదయుగభ
క్తిరతిఁ రుద్రాక్షలఁ దా
ధరియించునొ శివుఁ డతండు తథ్యము తనయా. ౮౬

క. గళమున రుద్రాక్షల్ దా
నెలమిన్ ధరియించి కుక్కయేనియుఁ బ్రాణం
బులు వీడి ముక్తిఁ బొరయు న
రుల కయ్యది గల్గు టెట్లరుదు షడ్వదనా. ౮౭

క. జపమును ధ్యానమ్మును లే
క పశుప్రచండానఁ దిరుగుఁగాక నరుఁడు ము
క్తిపదంబు గాంచు రుద్రా
క్షపూస ధరియించు మాత్ర జ్ఞానియుఁ బోలెన్. ౮౮

తే. గీ. కాన రుద్రాక్ష యొండైన మానవుండు
యత్నమునఁ దాల్పనగు వాని కఖిలపాప
ముక్తి యట్లుండ వంశసముద్ధరణము
కృతమునుం గల్గుఁ బరగతి యొసఁగుఁ దనయ. ౮౯

తే. గీ. ఫాలమున భూతి రుద్రాక్షమాల గళము
నందు లేకున్నఁ జండాలుఁ డన్నరుండు
వాని కించుకయునుఁ బూజ వఱల ద మ్మ
హేశ్వరుని లోకమున విను మింత నిజము. ౯౦

క. సురఁ ద్రావియుఁ బలలం బా
దరమునఁ దిని యంత్యజాతిఁ దవిలియు నఘముం
బొరయుఁడు రుద్రాక్ష యొకటి
శిరమునఁ గల మానవుండు సిద్ధం బిదియున్. ౯౧

తే. గీ. యజ్ఞదానతపోనియమాధ్యయనస
ముద్భవంబగు నాఫలము లభియించు
భక్తి రుద్రాక్ష ధరియించు పావనులకు
నహహా! వర్ణింపఁదరమె రుద్రాక్షమహిమ. ౯౨

తే. గీ. నాల్గు వేదమ్ములును బురాణములు చదివి
తీర్థసేవ లొనర్చి విద్యలు పఠించి
యెట్టి సుకృతంబు మహనీయు లెనయుదురొ కు
మార! రుద్రాక్షవలనఁ జేకూరు నదియు. ౯౩

క. నరుఁ డంత్యకాలమున నా
దరమున రుద్రాక్ష యొకటి ధరియించిన మా
త్ర రహిన్ రుద్రత గను న
ప్పురమునకున్ బుట్టు వెపుడు వఱలదు తనయా. ౯౪

తే. గీ. కంఠమునఁగాని బాహుయుగ్మమునఁ గాని
యెవఁడు రుద్రాక్ష తా ధరియించి ప్రాణ
ములఁ ద్యజించునో వాఁడు బాములకుఁ దక్క
తన కొలముతోడ శివలోకమునకు నరుగు. ౯౫

తే. గీ. పాఱుఁ డైనను లేక శ్వపాకుఁడైన
గుణయుతుఁడైన లేక నిర్గుణుఁడు నైన
శుచియునైన నశుచియైన సాంబ గనంగ
భస్మరుద్రాక్షధారి శివత్వ మొందు. ౯౬

క. విను తన్మాలిక కంఠ
మ్మున భక్తియు లేక తాల్చి మొగిఁ బాపకృతుల్
పొనరించు నెవఁడు ముక్తిం
గను నవ్వాఁడు నన వేఱొకనికిం గలవే. ౯౭

క. అనయము రుద్రాక్షార్పిత
మనస్కుఁ డగు నెవ్వఁ డట్టి మహనీయుఁడు తా
ల్చినవాఁడె యాతఁ డెల్లర
కు నమస్యుం డగుచు రుద్రుఁ గొల్చుచు నెగడున్. ౯౮

తే. గీ. వినుము విద్యావిదుండని విద్యలేని
వాఁ డనవలవ దెవ్వఁడు భక్తి దీని
ధారణమ్మునఁదగు వాఁడు తప్ప కేగు
భవుపదము కీకటగగర్దభంబుభాతి. ౯౯

చ. అనినఁ గుమారుఁ డిట్టులను నక్కట ! కీకటమందు గర్దభం
బున కేవఁడిద్ది తానొసఁగె ? మున్నది తానెటుతాల్చె? మన్మనం
బున కొగివచ్చునట్లుగఁ బ్రమోదమెలర్ప వచింపుమయ్య నాఁ
గ నతఁడు వల్కె నాదరవికాసవిభాసురవక్త్రుఁడై తగన్.

వ. కుమారా ! వింధ్యమ్మున నొకగాడిద యొకపథికునిచే రుద్రాక్ష
భారమ్ము వహింపఁబడుచు నత్యాయాసమ్మున నసమర్థంబై
యయ్యది మోయఁజాలక భువింబడి యసువులవీడి త్రినేత్ర
మ్మును శూలపాణియునై మత్ప్రసాదమ్మునఁజేసి మదంతికమ్ము
నకు వచ్చెనని వెండియు, ౧౦౧

తే. గీ. అనఘ ! తా ధరియించు రుద్రాక్ష కన్ని
మొగములుండునో వాఁ డన్నియుగములయు స
హస్రములు నాదులోకమునందు భోగ
భాగ్యములు పొందు నిరపాయమైభవమున. ౧౦౨

వ. ఇయ్యది ముఖ్యశిష్యునకును భక్తునకును దక్క నితరులకుఁ బ్రకా
శింపఁ దగనిదని వెండియు, ౧౦౩

తే. గీ. భక్తుఁడు నభక్తుఁడని యెంచి పలుకనేల
నీచుఁడని నీచతరుఁడని నిర్ణయింప
నేల రుద్రాక్ష తాధరియించు నెవఁడు
వాఁడు పాతకములు వీడు వడయు ముక్తి. ౧౦౪

—* రుద్రాక్షధారణ మహిమము *—

క. తనయా! రుద్రాక్షలఁ బ్రీతి
దినమున్ ధరియించువాఁ డతిశ్రీకుం డ
మ్మనుజుని సుకృతమ్మున కీ
డను గల్గునె యిదియసూ కదన్ వ్రతమొందన్. ౧౦౫

సీ. వేయిరుద్రాక్షల నేయనఘుఁడు తాల్చు
వాఁడెల్ల సురలకు వంద్యుఁడగుచు
రుద్రునియట్టిఁడై భద్రమ్ములనుగాను ;
నన్నియు రుద్రాక్ష లబ్బవేని
పదియాఱు పదియాఱు బాహుయుగ్మమ్మున
సికయం దొకండును జేతులందుఁ
బండ్రెండు పండ్రెండు పరఁగఁ గంఠమ్మున
ముప్పదిరెండు నిమ్మగ శిరమ్మ
నందు నాలుగుపదు లట్ల కర్ణమ్ముల
నాఱాఱు వక్షమ్మునందు నూట

గీ. యెనిమిదియుఁ దాల్చునేని వాఁ డెల్లయెడల
రుద్రునింబోలెఁ బూజ్యతారూఢి మెఱయు ;
ముత్తెము ప్రవాళమును రౌప్యమును మొదలగు
నవి యమర్చి ధరించువాఁ డగు శివుండు. ౧౦౬

క. అలసతచే నైనను గే
వలముగ రుద్రాక్షలే నెవఁడు దాలుచు నే
కలుషములు వానిఁ బొరయవు
తలమె విభావసునిఁ జెనక తమమున కొందన్! ౧౦౭

గీ. పేర్మి రుద్రాక్షమాల జపించువాని
కబ్బు పున్నెం బదింతయు నంతగాదు

ఒక్క పూసేని నెమ్మేన నూనఁడేని
వాని జన్మంబు వ్యర్థంబు వాఁడు పశువు. ౧౦౮

క. శిరమున రుద్రాక్షిఁ దా
ధరియించి యెవఁడు పేర్మి దానము సల్పన్
సురనద్యుదకస్నాన
స్ఫురణంబుననైన ఫలమువొందు నతఁ డొగిన్. ౧౦౯

వ. మఱియు నేకముఖపంచముఖదశముఖచతుర్దశముఖమ్ములు విశే
షించి యభ్యర్హితమ్ము; లింతయేల యెద్దియేని రుద్రాక్ష మదాత్మ
కం; బియ్యది దరిద్రునేని రాజుం జేయఁజాలు నియ్యర్థమున నొక
కత కలదు వినుము. ౧౧౦

క. కోసలదేశమ్మున నొక
భూసురుఁ డతిధార్మికుండు పూతుఁడు నిగమ
వ్యాసంగి ద్రవ్యవంతుఁడు
భాసిలు గిరినాథనామభాస్వరుఁ డగుచున్. ౧౧౧

గీ. అపరమన్మథుఁ డతినూత్నయౌవనుండు
గుణనిధిసమాఖ్యుఁ డాతని కొమరుఁడు సుధీ
షణుఁ డనెడి తన గురువరుసతిని మదము
కలిమి ముక్తావళిని మోహకలితఁ జేసె. ౧౧౨

ఉ. ఏమని చెప్పవాఁడ! నిటు లిచ్చ మెయిన్ గురునింతిఁ బొంది తా
నామెయి దేశికోత్తముని యడ్డొకయించుక లేక యుండ దు
ష్కామతఁ బిమ్మటన్ వెస విషమ్మిడి నిర్భయుఁడై నిరంతరం
బామధురోష్ఠిఁ గూడి మదనాగమచర్చ యొనర్చు షణ్ముఖా.

తే. గీ. అంతఁ దలిదండ్రు లిదియేమి యనుడు వారి
కింత విషమిడి కాఁజేసి యెల్లవేళ

భోగపరుఁడయి ద్రవ్యమ్ము పుచ్చివైచి
పిదపఁ జౌర్యమ్మునకు డిగి పేదయయ్యె. ౧౧౪

తే. గీ. అంత నాయూరి బ్రాహ్మణు లరసి వీఁ డ
పాతకుఁడని బహిష్కరించి యప్పల్లె వెడలఁ
గొట్టుటయు నవ్వేలంపుకఁ గూడి వాఁడు
వనమునకుఁ బోయి బోయ నాఁగను జరించె. ౧౧౫

క. నిరతమ్ము సురాపానా
దరుఁడై పథికులను జంపి ద్రవ్యమ్మును దా
గర మార్జించు నకట! చ
చ్చిరి యెందఱో విప్రు లిట్టి చెనఁటి కతమునన్. ౧౧౬

గీ. ఇవ్విధమ్మున బహుకాల మేగునంత
నంతముంగనె నయ్యధమాధముండు
వానిఁ గైకొన యమభటవర్గ మొకట
నొకట మద్భక్తులును మూఁగి రోకుమార. ౧౧౭

ఉ. వారికి వాదుగల్గె నది వారక దెల్పెద నాలకింపు మం
భోరుహమిత్రపుత్రభటపుంజము వీరలఁ జూచి "యక్కటా!
ధీరహితుం డపాత్రుఁడు దేశికదారహరుండు మీర లె
క్కారణ మాత్మ నెంచి యిటు కైకొనవచ్చినవారు" నాపుడున్.

తే గీ. వీఁడు దేహమ్ము విడిచిన పృథివి త్రవ్వఁ
డచట దశహస్తములలోఁతు నందు లోక
పూజ్యమైయొప్పు రుద్రాక్షపూస యొక్క
డుండెఁ దన్మహిమం బిది యొందుగాదు. ౧౧౮

వ. ఇక్కతమ్మున వీఁడు మహానుభావుం డని చెప్పి విమానసంగతుగ
నొనర్చి మత్సన్నిధిం బొందించి రియ్యది రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం

బిది వినువారికి సర్వపాపక్షయమ్మును నఖిలశ్రేయోభివృద్ధియును గలిగెడి ; నని తండ్రి యానతిచ్చిన విని కుమారుండు కృతార్థుం డయ్యె. ౧౨౦

క. పనిగొని గీటు నిడిన దో
గనకమ్మున కీడువచ్చు కాంతి నెగడు దా
నిని వరమండ్రు బుధులు నె
క్కొని శైవులు దాల్తు రదియ కుతుకమున మునీ. ౧౨౧

తే. గీ. వేయి ధరియించు టుత్తమవిధి తదర్ధ
ధారణము మధ్యమంబు నధమము మూఁడు
పదులు ధరియించు టో మునివర ! సమస్త
కాలములఁ దాల్పవలె పీడఁగా వలవదు. ౧౨౨

గీ. ఏకవక్త్రంబు పరతత్వ మింత నిజము
దాని ధరియింపఁగల్గు దజ్ఞాన మనఘ !
ద్విముఖ మర్ధనారీశ్వర తేజ మది ధ
రింప నద్దేవునకుఁ గల్గుఁ బ్రీతి మఱియు. ౧౨౩

గీ. గ్రహణమున విషువమున సంక్రమమున నయ
నమున దర్శమ్మునందుఁ బూర్ణిమను బుణ్య
దివసములయందు రుద్రాక్ష తివిరి ధార
ణం బొనర్చెడి వారి కఘంబు లడఁగు. ౧౨౪

వ. యథోక్తమ్ముగ భూతశుద్ధి నొనర్చి మూలాధారగతయగు నయ్యంబిక ధ్యానించి సమస్తకర్మకరణాధికారకంబగు భస్మోద్ధూళనం బొనర్పనగు; నేతద్ధారణంబ శిరోవ్రతంబని శ్రుతిస్మృతులు సెప్పెడి నీవ్రతంబు విద్యాదాయకంబును నవిద్యాభంజకంబునుగా నెఱుంగుము. ౧౨౫

—* శిరోవ్రత మహిమము *—

ఆ. వె. తగిన శ్రద్ధ గలిగి ధన్యత నీశిరో
వ్రత మెవం డొనర్చు మతి దలంపఁడొ
వాని కెల్లకృతులు వమ్మగు బ్రహ్మాదు
లికఁ-తమునఁ గాదె యెపుగనిరి. ౧౨౬

గీ. అగ్నియను మంత్ర మాదిగా నలరు నాలు
మంత్రముల శుద్ధమైన భస్మమ్ము దేహ
మెల్లఁ బూయంగవలయు మునీంద్ర! యిది శి
రోవ్రతం బని వచియింతురు మునివరులు. ౧౨౭

క. వినుమీ శిరోవ్రతము ప్రతి
దినమును సాజల నొనర్చు ధీరుఁడు విద్యం
గను విద్యోదయ మొదవెడి
దనుక నిది యొనర్పవలయుఁ దత్త్వజ్ఞనిధీ. ౧౨౮

గీ. అనఘ! ద్వాదశాబ్దము లొండె నబ్ద మొండె
నాలు నెలలొండె మతియునం దర్ధ మొండెఁ
బదియు రెండు దినములొండెఁ బరమభక్తి
నీ శిరోవ్రత మొనరింప నెసఁగు విద్య. ౧౨౯

గీ. విను శిరోవ్రతమున స్నానమును బొనర్చి
పూతుఁడగువాని కుపదేశమును బొనర్చు
కుండు నెవ్వఁడు వాఁడు దుష్టుండు వాని
విద్య నశియించునని తత్త్వవేత్త లండ్రు. ౧౩౦

గీ. భస్మము పవిత్రనీరసంపర్క-శుద్ధ
ముగ సలిపి నిత్యము లలాటమునను దిర్య
గంచితమ్ముగ ధరియించు టభిమతంబు
బ్రహ్మజాత్యుద్భవున కని పలుకు శ్రుతులు. ౧౩౧

క. శ్రుతిసిద్ధభస్మధారణ
మతులితశివలింగపూజ యను నియ్యవి తా
మతిమంతుఁ డెప్పుడును మా
ని తగఁ మానితవిభూతి నెగడఁడు మానీ. ౧౩౨

క. తెలుపగు భస్మమ్మున నొడ
లలమిన మనుజుండు వేగ మఘ మెడలి రజః
కలసంబు వీడి శుద్ధిఁ
జెలఁగుఁ సంశయ మొకింత చేయకు మిచటన్. ౧౩౩

వ. అగ్నిహోత్రాగ్నిజమ్మును విరజానలజమ్మును నౌపాసనసముత్పన్నమ్మును బచనాగ్నిసముద్భూతమ్మును దావానలసముద్భవమ్మును, సమిదగ్నిసంజనితమ్మును నై భస్మ మ్మాఱుదెఱఁగులు గలయది. ఇందుఁ ద్రైవర్ణికులకు మొదటి రెండును ధార్యంబులు, గృహస్థు లౌపాసనసముద్భవంబగు భస్మంబు ధరియించు టభిమతంబు, సమిదగ్నిసంజనితంబు భస్మంబు బ్రహ్మచారులు ధరియించుట సమ్మతంబు, శ్రోత్రియాగారపచనాగ్నిసముద్భూతంబగు భస్మంబు శూద్రులకు ధరింప నర్హంబు, తదితరులకు దావానలోద్భవంబు శాస్త్రచోదితంబని వెండియు, ౧౩౪

గీ. అనఘ ! పూర్వత్రయోదశి యందు స్నాతుఁ
డగుచు సుకృతాహ్నికుండయి యార్యుఁడైన
గురుని పూజించి యీవ్రతము రహిఁ జేయు
వాఁడ నంచు సంకల్పింపవలయు వినుము. ౧౩౫

సీ. తను పుండునంతకంచును నొండెఁ బదియు రెం
డేఁడు లనియు నొండె నెలమి నాఱు

సంవత్సరము లొండె సగమొండె నద్దాన
వత్సరంబొండెఁ దద్వత్సరమున
సగమొండె నొక్క మాసంబొండెఁ బదియురెం
డహములు నొండె నాఁడహము లొండె
నద్దాన సగమొండె నహమొక్కఁ డొండెను
సంకల్పమున కవసానముగను

గీ. నిశ్చయించియు మఱియు నగ్ని నతిభక్తి
వఱల విరజాహవనమున వలయుఁ దృప్తిఁ
జేయ నాహోమసత్కృతి సేయు నపుడు
మూలమంత్రస్మరణ మతిముఖ్య మనఘ. ౧౩౬

గీ. మఱియు నయ్యగ్నియందు గోమయము నుంచి
నాఁటికి హవిష్యభోక్తయై నవసి తాఁ జ
తుర్దశిని నుదయమ్మునఁ దొల్లిటి కృతు
లాచరించి నిరాహారుఁడయి పదపడి. ౧౩౭

వ. పూర్ణిమయందు నిర్వర్తితకృత్యుండై యగ్ని నుపశమింపఁజేసి యందలి భస్మమ్ము గ్రహియించి నియతుండై తత్తదవయవమ్ముల యథావిధి భస్మోద్ధూళనం బొనర్చి జపియింపవలయు.

గీ. మూఁడు సంజల నీగతి మూఢుఁడేని
పాశుపతమగు వ్రతమును భక్తి జేసి
తనపశుత్వమ్ము విడనాడి గనెడి భుక్తి
ముక్తులను నిక్క మియ్యది మునినరేణ్య. ౧౩౮

ఉ. ఆయు వొసంగు సౌఖ్యముల నంద నొనర్చు బలమ్ము నిచ్చు సు
శ్రీయును బుష్టియున్ శుభసమృద్ధియు రోగనివృత్తియున్ సదా

చేయు మఱింత యేమిటికిఁ జెందదు మోఁదిభయమ్ము భక్తిమై
నే యనఘుల్ ధరింతు రిటు లెప్డును భస్మము వారి కెయ్యెడన్.

క. స్నానంబొనర్చి భస్మ
మ్మూనంగా వలయు శక్తి యొలయని మనుజుం
డీ నియతి విడిచి కరచర
ణాననములు గడిగియైన నది గొను టొప్పున్. ౧౪౧

క. కరచరణధావనానం
తరమునఁ దగ నాచమించి తాల్చిన యయ్యం
బరము విడిచి పరిశుద్ధాం
బరమ్మున్ ధరియింపవలయు పరమమునీంద్రా. ౧౪౨

క. శిరము లలాటమ్మును గం
ధరమును గర్ణమ్ములును హృదయమును బాహుల్
ధరియింపందగు చోట్లని
పరమమునీంద్రులు వచింతురి భస్మమ్మునకున్. ౧౪౩

క. సరసిజభవసరసిజనయ
నరుద్రులై మూఁడునుం దనర్చును రేఖల్
ధరియించునెడ నిగమ ము
చ్చరించు టతిగర్హితము ద్విజన్ములకు దక్కన్. ౧౪౪

క. పదివేలు సెప్ప నేటికి
సదమలమగు భస్మ మెవఁడు స్నాతుండై తా
ను ధరించు నమ్మహాత్ముఁడు
మదనాంతకుఁ బోలఁజాలు మహిమము కలిమిన్. ౧౪౫

గీ. వైదికోత్తములొండె శైవవరులొండె
నోసఁగు భస్మమ్ము భక్తి పెంపెసఁగఁ గొనఁద

గును దదితరు లిడిన దాని గొనఁగఁ దగ ద
టంచుఁ బెద్దలు వచియింతు రమలచరిత. ౧౮౬

క. కరణమ్ము లెన్నియే శం
కరుపూజకు సంగ్రహించుఁగాక నరుఁడు భ
స్మరహితుఁ డగునెడ నన్నియుఁ
బరమమునీ ! వ్యర్థములయి పాడరుఁజుమ్మీ. ౧౮౭

చ. జపము తపమ్ము హోమమును శ్రాద్ధము నన్యము సర్వమున్ వృథా
త్వపదవిఁగాంచు భస్మమును దాల్పనిచో నది తాల్చు విప్రు లె
ట్టిపను లొనర్చి రేనియుఁ గడింది పవిత్రత కాకరమ్ములై
యపగతరోగులై విగళితైనసులై చరియింతు రెప్పుడున్. ౧౮౮

గీ. సర్వవర్ణమ్ములకును భస్మము ధరించు
టతిహితమ్మని చెప్పుట యనవసరము
హరిహరాదులు దేవత లఖిలమునులు
దీని ధరియింతు రెల్లప్డు దేవమాని. ౧౮౯

క. ఎవని లలాటమ్మున భ
స్మవిలేపన మొప్పు వాఁడు చతురాస్యుని గు
ర్వ్యవసాయాక్షరపంక్తుల
నవలకుఁ బోఁద్రోచి సుఖము లందు మునీంద్రా !

క. వాతము శ్లేష్మము పైత్యము
హేతువుగాఁ గల్గు వ్యాధు లెల్లను భస్మో
పేతశరీరులఁ జెనకం
గాతరతం జెందు హరినిఁ గను కరులగుచున్. ౧౯౧

క. విను భస్మస్నానమ్మున
కనఘా ! వేఱొండు తుల్య మనుకొనకుము భు

క్తి నిదురన్ ముక్తి నిదురన్ బా
వనతం గలిగించు నెట్టి పాపాత్ములకున్. ౧౫౨

క. మణికన్న నెక్కుడుగ బ్రా
హ్మణుఁ డెవ్వఁడు భస్మసంగ్రహము సేయు ద్విజా
గ్రణి! యాతం; డితరుఁడు బ్రా
హ్మణేతరుఁడు పాపకర్ముఁ డపవిత్రుండున్. ౧౫౩

క. జందెములు లేక సంధ్యా
వందనము లొనర్ప నెట్టి ఫలమబ్బునో భూ
తిం దాల్పని యాక్రియ యా
చందమ్మున వమ్మగున్ ద్విజప్రవరులకున్. ౧౫౪

క. దానమ్ములొండె భోజన
పానాదికమొండె నెవఁడు భస్మరహితుఁడై
తా నొనరుచు నింద్యుం డ
మ్మానవుఁ డవ్వానికంటె మాలఁడు లగ్గా. ౧౫౫

గీ. శ్రౌతభస్మమ్ము స్మార్తభస్మమ్మునేని
లౌకికంబేని మేన నలందవలయు
జపము వేళల భస్మనిష్ఠాగరిష్ఠుఁ
జేరఁగా రావు ఘోరవృజినచయములు. ౧౫౬

వ. ఇయ్యెడ నొకపురాతనేతిహాసమ్ము గలదు వినుము.

మ. అనువై యొప్పు విభూతితోడ ధృతరుద్రాక్షసూత్రమ్ముతో
ముని దుర్వాసుఁ డొకప్డు పైతృకజగమ్ము న్గాన నేగెన్ జగ
జ్జననీ! శాంకరి! శంకరా! త్రిజగదీశా! శర్వ! యంచున్ మహా
నినదం బొప్పఁగఁ గల్యవాలముఖమౌనిశ్రేష్ఠులున్ దవ్వులన్.

క. వచ్చెడి మౌనికి నెదురుగఁ
జెచ్చెరఁ జని వందనములు చేసి విడిదికిఁ
దెచ్చి రహి నర్ఘ్యపాద్యము
లిచ్చి మహార్హాసనమ్ము లిచ్చిరి భక్తిన్. ౧౫౮

క. ఆకాలమ్మునఁ గుంభీ
పాకనరకవాసులైన పాపాత్ముల హా
హాకారంబులు పెల్లుగ
నాకాశము వ్రియ్యలైన యటులు వినఁబడెన్. ౧౫౯

క. మునిమణియును నాకరుణా
నినదంబుల నాలకించి నెగులొందవ మనం
బున నూఁటడిల్లి పితరుల
కనియె నిదెవ్వారి రోదనారావమొకో. ౧౬౦

చ. అనవుడు మౌని కిట్లులని రయ్యెది సంయమనీపురంబు దు
ర్జనులను శిక్షసేయు యమరాజట భీకరరూపు లెందఱో
యనుచరవర్గముల్ దను నిరంతరము న్గొలువంగ నుండు యా
తన బహుభంగులన్ గొలుపు తావులటన్ వడశీతి చొప్పునన్.

క. ఆకుండమ్ములఁ గుంభీ
పాక మ్మతిదుస్సహం బపారం బచటన్
వ్యాకులత దాసఁ గలిగెడి
శోకం బిదమిద్ధమనఁగఁ జొప్పడ దనఘా! ౧౬౧

సీ. విష్ణునిందకులును వేదదూషకులును
గణపతిద్రోహులు గమలబాంధ
వద్వేషులును విప్రవంచకులును దప్త
ముద్రాంకితులు శూలమునుధరించు

వామకామాచారపరులు స్మృతిపురాణ
ధిక్కారకులును బితృగురువైరు
లును ధర్మవిరహితులును భ్రాతృగర్హకు
లును మాతృపూజానులోమమతులు

గీ. కూలుదురు వీరలెల్ల నక్కుండమందు
శ్రవణదారుణమైన యాశబ్దజాల
మనఘ! యవ్వారలొనరించు నట్టి దెద్ది
వినినమాత్రన వైరాగ్య మనుఘటించు. ౧౬౩

క. అనవిని దుర్వాసుఁడు కుం
డనికటమున కరిగి కటకటా యను నాలో
నన వారికెల్ల స్వర్లో
కనివాసముగల్గె నతని కారుణ్యమునన్. ౧౬౪

క. కొందఱు నగుదురు నాట్యము
కొందఱు సల్పుదురు వీణ కొందఱు వాయిం
పం దలకొందు రమందా
నందమ్మది మానసమ్మునన్ వెలివిరియన్. ౧౬౫

చ. అదిగని మాని యక్కజమునందె యమానుచరుల్ మహాద్భుతా
స్పదులయి వేగ మయ్యమునిసన్నిధికేగి యుదంతమంతయున్
విదితము చేయ నవ్విభుఁడు విస్మయసుంది లులాయవాహుఁడై
ముదమలరంగ నయ్యెడకుఁబోయి కనుంగొని శంకితాత్ముఁడై. ౧౬౬

క. అవ్వార్త దూతముఖమున
నవ్వాసవున కెఱిఁగింప నయ్యనఘుండున్
దవ్వనక చిత్తమెంతయు
నువ్విళ్ళూరంగ నచటి కొయ్యనఁ జనియెన్. ౧౬౭

క. హరియు విరించియు దిక్పా
లురు నట కరుదెంచి యచటిలోకుల సౌఖ్యం
బరసి నిమిత్తాన్వేషణ
పరతన్ హృదయంబు మిగులఁ బరువులు వారన్. ౧౬౮

క. ఈ కుంభీపాకం బతి
శోకదమై పాప పరవశుల కొఱకేర్పా
టైకద! యున్నది దీనన్
నాకాధిక సుఖము గల్గుటత్యద్భుతమా. ౧౬౯

క. ఇఁకఁ బాపమ్మనతన భయ
ము కలదె యకటకట! వేదపుణ్య మర్యాదల్
వికలమ్ములయ్యెఁ బరమే
శకృతమగు వ్యవస్థకీ దశయుఁ గల్గెడినే. ౧౭౦

క. తన చేసిన సంకల్ప
మ్మునకు ముధాత్వమ్మునర్ప మోదించునె య
య్యనఘాత్ముఁడంచు నెల్లరు
మనమున యోజించుచుండ మాధవుఁడంతన్. ౧౭౧

చ. రయమునఁ బార్వతీశ్వరు పురమ్మునకేగి గిరీశుఁగాంచి మ్రొ
క్కి యనఘ! యిట్టి చిత్రమును గన్గనుఁగొంటిమి నేఁడటంచుఁ బ
లికి యఖిలవృత్తముం దెలుప లీలమెయిన్ నగి యవ్విభుండు సం
శయహరణమ్ముగాఁ బలికె సారసలోచనుతోడ నీగతిన్.

సీ. అనఘ! దుర్వాసుఁడొక్క నిమిత్తమున దారిఁ
జనుచుఁ గుంభీపాక సంగతులగు
జీవుల నీక్షింపఁ జెచ్చెర భస్మావ
కుంఠితమగు మోము కొంతవంచె

నయ్యెడ వాయుదేవాధూతమై భస్మ
మొక్కింత వడియోఁ గుండోదరమున
నక్కతమ్మునఁ బాపులయ్యును గతపాపు
లై వారలట్టి సుఖాతిశయము

గీ. నెనసి రియ్యది భస్మమహిమము నేఁడు
మొదలుగా నద్ది పితృలోకమున వసించు
వారలకు నెల్లఁ దీర్థమై వఱలు నచట
స్నానమొనరింప నత్యంత సౌఖ్య మొదవు. ౧౭౩

క. పితృతీర్థనామమున న
ద్ది తనరు నిది మొదలు నన్ను దేవిని నట స్థా
పితులుగఁ జేయందగుఁ ద
త్పితృలోకనివాసులెల్లఁ దివిరి యజింపన్.

వ. ఇయ్యది త్రిలోకమ్ముల నుత్తమతీర్థమ్ము నావుడు హరి యమ్మ
హేశు ననుజ్ఞవడసి మున్నందునెడ కరిగి కడచిన వృత్తాంతమ్ము
నోడువుటయు వారలెల్ల శిరఃకంపమ్ము లొనర్చుచు భస్మమహి
మమ్ము ప్రశంసించిరి. పితరులును దీర్థలాభమ్మునకతన సంతుష్టు
లైరి. పదపడి యయ్యెడఁ బరమేశు నాజ్ఞవడసి వారి నిరువుర
స్థాపించి యమరులు యజించుచుండిరని మఱియును, ౧౭౫

క. ఏపాపాత్ము లచట మును
పాపానుభవమున నిడుమ వడుచుండిరొ వా
రే పూతులగుచు హరుని స
మీపమ్మున నిత్యపదవి మేకొని రనఘా. ౧౭౬

వ. వార లిప్పుడును గైలాసమ్మున భద్రగణనామమ్మున నొప్పుదు
రని వెండియు, ౧౭౭

క. ఆకారణమునఁ గుంభీ
పాకము మఱియొక్కచోటఁ బాపాత్ములకా
లోకమున నేర్పరుపఁబడె
నీకతమున నైవు లచటికేగరు మరలన్. ౧౭౮

క. ఇది భస్మవిశేషం బి
ట్టిదియని యెవ్వాఁడు చెప్పెడిన్ భస్మం బె
ట్టిదియైనను నగు దానికి
సదృశముగ వచింప నొండు జగమునఁగలదే. ౧౭౯

వ. ఇఁక నూర్ధ్వపుండ్రవిధానం బాలింపుము. ౧౮౦

గీ. శ్యామమిడుఁ గాంతి, యెఱుపు వశ్యమ్మొసర్చుఁ
బీతవర్ణంబు శ్రీకరమై తనర్చు
ధర్మవృద్ధికరమ్ము శ్వేతమ్మటంచు
మును లనుటఁ గోర్కె కనుగుణముగఁ గొనఁదగు. ౧౮౧

వ. పవిత్రతరస్థలమ్ములందలి మృత్తు గ్రాహ్యంబని యెఱుంగునది
యని వెండియు, ౧౮౨

గీ. వర్తి వెలిగించినట్టి దీపమ్ముపగిది
వెదురుటాకుకరణి శంఖవిధమున సర
సిజముకుళభంగి మత్స్యంపు సిరినిఁ గూర్మ
సామ్యమున నూర్ధ్వపుండ్రమ్ము సలుపవలయు. ౧౮౩

సీ. ఇమ్మగుగతి లలాటమ్మునఁ గేశవు
రహి నుదరమున నారాయణు హృద
యమున మాధవుని గళమున గోవిందునిఁ
గుడిప్రక్క విష్ణుని నెడమప్రక్క

వామను దక్షిణవామబాహుల మధు
సూదను శ్రీధరు నాదికర్ణ
మునను రెండవకర్ణమునఁ ద్రివిక్రము హృషీ
కేశు నళిననాభుఁ బృష్ఠమునఁ గ

గీ. కుత్తునందు దామోదరు నెత్తి వాసు
దేవుని స్మరించి పుండ్రముల్ దీర్చవలయు
వీనిఁదాల్చిన నశుచియునేని శుచియ
వానికి మదీయలోకమ్ము వచ్చు నిజము. ౧౮౪

చ. ఇడఁదగు నూర్ధ్వపుండ్రముల నించుక యంతర ముండునట్లు నె
వ్వఁ డెడనిడండొ దుర్గతికి భాజనమాతఁడు పుండ్రమధ్యమం
దెడపక లచ్చియుఁ హరియు నెప్పుడు నొప్పును రంతరాలముఁ
విడువని మూఢమానవుఁడు విష్ణునికిఁ మఱి శ్రీకి ద్రోహియగూ.

క. సిగయు నుపవీతమును నె
వ్వగ ముఖ్యములౌను విప్రవర్యుల కిటు లొ
ప్పగుఁ బుండ్రధారణము దీ
నిఁ గడచి కర్మమ్ము సేఁతనిష్ఫలమనఘా. ౧౮౬

గీ. అర్ధచంద్రాది చిహ్నము లాగమజ్ఞు
లైనవారలు ధరియించు టనభిమతము
గానఁ బూర్వోక్తపుండ్రముల్ గాక యెట్టి
దేని మఱియొండు దాల్చుట హితముగాదు. ౧౮౭

గీ. వేదసిద్ధదేవతలకు వేదవిహిత
చిహ్నములు న్యాయ్యములుగాన శ్రీపతిపశు
పతులు తత్సిద్ధులగుటఁ దత్పద్ధతిరహి
తములు వారెట్లు ధరియింతురు మునినాథ ! ౧౮౮

క. తత్తద్భక్తజనములకుఁ
దత్తచ్చిహ్నములు ముక్తిదమ్ము లగుట వా
రిత్తెఱఁగు తెలిసి తాల్చుట
యుత్తమగతి నొసఁగు నన్యమొందుగతి నిడుర్. ౧౮౯

—* సంధ్యోపాసనా మహాత్మ్యము *—

వ. ఇంక సంధ్యోపాసనమ్ము వినుము. ౧౯౦

గీ. అక్కడక్కడ నొలసెడి రిక్కగముల
నగు మొదటిసంధ్య రెండవయది యహస్క
రుండు గగన మధ్యమ్మున నుండు వేళ
మూఁడు సూర్యాస్తమయకాలముగ నెఱుఁగు. ౧౯౧

గీ. తారకోపేతమైన నుత్తమము తద్వి
రహితమైన మధ్యమము సూర్యయుతమైన
నధమ మీరీతిఁ ద్రివిధమై యలరుఁ గల్య
సంధ్య యీమూఁటికిని దాఁటఁ జనదు మాని! ౧౯౨

క. తరణియుత ముత్తమము త
ద్వరహితమగు మధ్యమమ్ము విస్ఫురదుడుకం
బరయ నది యధమ మీగతి
నరయుము సాయంపుసంజ యనఘవిచారా ! ౧౯3

గీ. ద్విజుఁడు వృక్షము, సంజ వే, ర్వేదములు వి
టపము, లాకులు ధర్మకర్మపటలములు ;
మూలవిరహితమగు చెట్టు నేలఁగూలుఁ
గాన నతియత్నమున సంజఁ గావవలెడె. ౧౯౪

క. తెలియమియుఁ దెలిసిసలుపమి
యలవడు ద్విజుఁడెట్టిఁడేనియగు శూద్రుం డ
మ్మలినుండు చచ్చి శ్వాన
మ్ములలోఁ బడుఁగాన సంజ ముఖ్యమ్మనఘా ! ౧౯౫

గీ. ఉదయమున కస్తమయమున కూర్ధ్వ మొక్క-
మూఁడుగడెలలోఁ దదుపాస్తి కూడు నట్టి
కాలము నతిక్రమించి యర్ఘ్యమ్మొకఁ డధి
కముగ నీఁదగుఁ దత్పాతకము హరింప. ౧౯౬

క. కాలాతిక్రమ మొసరుచు
బాలిశులకు నింక నొక్క ప్రాయశ్చిత్తం
బాలింపు మెన్మిదియు నూ
ఱోలిన్ మొదలన మనుజప మొనరింపవలెన్. ౧౯౭

క. ఏకాలమ్మున మనుజుం
డేకర్మము సేయఁ బూను నేకాగ్రతఁ దా
నాకాలమున కధీశ్వరి
నాకర్మమునకు మొదల నుపాసింపఁదగున్. ౧౯౮

గీ. ఇంట సామాన్యమగు గోష్ఠమేని మధ్య
మమగు నదియొడ్డునం దుత్తమము విశేష
మంతకన్నను దేవాలయమ్మునందు
బ్రాహ్మణుల కింతకన్న దైవమ్ము లేదు. ౧౯౯

క. గాయత్రికన్న నన్యం
బేమెడ విప్రులకు లేదిదే బ్రహ్మాదుల్
సేయుదురు జపము శ్రుతులున్
గాయత్రిజపించు సాటిగలదే మానసీ ! ౨౦౦

క. శివవిష్ణూపాసన ల
 య్యవి గాయత్రీవిధమున నియతములుగాఁగిఁ
 భువినెల్లరు శాక్తులుగా
 రెవరుఁ వైష్ణవులుశైవు లెఱుఁగుము మౌనీ ! ౨౦౧

వ. గాయత్రిం జపించి ముద్రాప్రదర్శనంబు గావించి పదపడి హోమాదికంబు నిర్వర్తించి పంచాయతన పూజగావింపవలయు.

గీ. మొదల శ్రీదేవి నర్చించి పిదపఁదక్క
 దేవతల కర్చలిడఁదగు దేవిపూజ
 కన్న నెక్కుడు పుణ్యముగాన మక్క
 తనఁగదా! సంజలనది నిత్యమును నోలయు. ౨౦౩

గీ. భుక్తిముక్తిప్రదము దుఃఖమూలహారము
 శక్తిపూజన మది యనురక్తి విస్త
 రించి వచియింతు వినుమెవ్వరేని వినిన
 నల్పినను నెల్లయాపదల్ సమయు దాన. ౨౦౪

క. ఆచమనమ్మును సంక
 ల్పాచరణము భూతశుద్ధి యామీఁదను న్యా
 సాచరణము శంఖస్థితి
 యాచార్యనతియును సల్పి యవహితమతియై. ౨౦౫

వ. సామాన్యార్ఘ్యమిడి పూజాద్రవ్యమ్ములు ప్రోక్షించి పీఠమ్ము నర్చించి దేవిని ధ్యానించి నామోపచారమ్ము లర్పించి పంచామృతస్నానమ్ము సమర్పించి, ౨౦౬

సీ. పుండ్రేక్షురసపరిపూర్ణ కుంభములను
 గోస్తనీరసలసత్కుంభములను

కర్పూరకాశ్మీరకస్తూరికాగురు
పంకిలాంభఃకుంభపటలములను
బాలకుండలఁ బెర్గు భాండమ్ములను మధు
ఘృతశర్కరాఘటతతుల నెవ్వ
రంబకు స్నానమ్ము ననుఘటింతురు వారు
స్వకృతార్చనకు సదృశమగు ఫలము

గీ. గందు రిహమునఁ బరమున క్షౌమవస్త్ర
యుగ్మమిడి వాయులోకమ్ము నొందుదురు సు
రత్నభూషల నిడి నిధిరాజు లగుదు
రిందు ల్లగుదురు గంధమ్ములిడి మునీంద్ర! ౨౦౭

క. వివిధములగు పుష్పములిడి
శివలోకము వడయుదురు మసృణబిల్వదళ
ప్రివరప్రదాత దుఃఖం
బెవఁడెన్నం డెచటనొందు డెఱుఁగ మునీంద్రా! ౨౦౮

క. ఎవఁ డొక కోటిదళమ్ములు
భవాని కర్పించు నధికభక్తిరతుం డా
సువిమలశీలుఁడు బ్రహ్మం
డవిభుండై నెగడు లోకనాయకి కరుణన్. ౨౦౯

గీ. కోటిమాలతీసుమములఁగొని పరాంబ
పూజసలుపు నరుఁడు చతుర్ముఖుఁడగు దశ
కోటి తత్సుమముల పూజఁగొలిపి విష్ణు
వై నెగడు సర్వదేవతావంద్యుఁడగుచు. ౨౧౦

క. ఒకఁ డనఁగనేల నానా
వికచసుమమ్ములను భక్తివివశుండై యం

బికఁ బూజసేయనగుఁ ద
త్సుకృతము వర్ణింపఁ దరమె శూలికినేనిన్. ౨౧౧

గీ. అగురు కర్పూర ధూపమ్ము లధికనియతి
నంబ కిడఁదగు ; దాన నత్యధిక మోద
మంది భువనేశి భువనత్రయంబు నర్చ
కునకుఁ బ్రీతిఫల మిచ్చు నో మునివరేణ్య ! ౨౧౨

క. కర్పూరఖండముల దీ
పార్పణసేయంగ నంబ యవ్వాని మన
స్తర్పణ మొనరుచు నిక్క మ
హార్పతిలోకమున వాస మమరించి మునీ. ౨౧౩

వ. పదపడి భక్ష్యభోజ్యాదియుతమ్ముగ నైవేద్యమ్ము సమర్పించి,

గీ. పిదపఁ బానీయమిడి మది ముదము బొదలఁ
జేయు తాంబూలమిడి మహాగాయకులును
గాయనులు నాలపించెడి గానములును
వేదపారాయణములును విస్తరించి. ౨౧౪

గీ. ఛత్రచామరముల నిడి సకలరాజ
సదృశగతి నుపచారముల్ సంతరించి
చేరువఁ బ్రదక్షిణము నమస్కారము నిడి
తన్ను క్షమియించుమంచు నెంతయు నుతించి. ౨౧౫

క. ఏతాదృశోపచారము
లేతం డొనరించు వాని నీశ్వరి ప్రోచున్
మాత స్వతస్సిద్ధకృపా
న్వితగదా ! పూజసేయునెడఁ గొదువేలా. ౨౧౬

సీ. ఇయ్యెడ నొక పురావృత్తము వచియింతుఁ
గలదొక చక్రవాకము హిమగిరి
నది దేశములయందు నటునిటుఁ దిరుగుచుఁ
గాశికి నేగి యొక్కటను నన్న
పూర్ణ గుడికిఁజని భుక్తికై యేదని
దొరకునే యని కొంత తొట్రుపాటు
దనర నొక్కింత ప్రదక్షిణ మొనరిచి
తనయంతఁ జని పిమ్మటను భవాంత

గీ. రమున స్వర్గము జనియు భోగములు రెండు
కల్పములు గాంచి పిదప భూఖండమందు
క్షత్రియకులమునఁ బొడమి జన్మ సంస్మృ
తి విడక ప్రజాధిపత్యమ్ము దీర్చుచుండె. ౨౧౮

క. నృపతి యొకఁడు పూర్వజ్ఞా
నపరీతుఁడు గలఁడటంచు నానామునిరా
జ పటలి విని చని కని పూ
జపడసి కూర్చుండి పలికె జననాథునితో. ౨౧౯

క. ఓ నృపవర ! పూర్వజ్ఞా
నానుభవము నీకుఁ గలిగెనని విని కనఁగా
మానుల మే మరుదెంచుట
గానఁ దెలుపు మదియు నీకుఁ గలిగినవలనున్. ౨౨౦

గీ. అన నృపుఁడు సెప్పె బూర్వమం దన్నపూర్ణ
కొనరిచితిఁ బ్రదక్షిణము పక్షినయి తత్ప్ర
భావమున స్వర్గమందుఁ గల్పద్వయంబు
నిలుచు, టిప్పు డీ జ్ఞానమ్ము గలుగు టబ్బె. ౨౨౧

క. జగదంబచరిత మెవ్వఁడె
ఱుఁగును బదస్మృతిఫలమ్మెఱుఁగువాఁ డున్నే
యగణితమది దాని దల
పగ నాకానందబిందుపతనము గల్గున్. ౨౨౨

చ. పలుకులు వేయునేల జనిపావనకారణమైన యంబికన్
గొలువక విష్ణునిన్ శివునిఁ గొల్చెదమంచు వృథా భ్రమించువా
రల జననమ్మువ మ్మఘకరమ్ము పరమ్ము నిహమ్ములేక చం
చల మయిపోవు నిక్కమిట సంశయమందకుఁ డించుకేనియున్.

క. అను పల్కులు విని మును లా
ననములు తెలివొందఁ జనిరి నారద! యే నెం
తని యాదేవిని వర్ణిం
తును నుతియింతును నతులిడుదును విను మొకటన్.

క. జననము సఫలమ్మగ నె
వ్వనికిన్ గానుండు గల్గు వానికిఁ దద్భ
క్తినిదానమ్మగు శ్రద్ధ త
దనిచ్ఛ జనిసంకరతకు నగుఁ గారణమై. ౨౨౪

వ. అయ్యాదియు సంధ్యాత్రయమ్మున నయ్యంబ నర్చించుట పరమ
తపంబై యొప్పెడి, ౨౨౬

క. తపమున దేహమ్మును దా
పపరీతముసేయనగుఁ దపమ్మునఁ బిత్రుప
తృప్త గననగుఁ దపమిదు స్వ
ర్గపదవి ముక్తియును దపము గనఁజేయు మునీ! ౨౨౭

క. నృపతికి భుజబలమును ద్రి
వ్యపటిమ నై శ్యాంఘ్రిజులకు నాపత్తరణం

బు పొనరుచు నుపాయమ్ములు
జపహోమాదికము విప్రజాతికిఁజుమ్మీ. ౨౨౮

క. తపములలో నుత్తమమగు
తప మంగతనుత్వ మది యొదవఁదగుఁ గృచ్ఛ్రా
దిపరిశ్రమమున వేఱొం
డుపనులఁ దనుశోషణము గడుఁ గర్హితమౌ. ౨౨౯

గీ. బిచ్చమెత్తి యన్నమ్మును దెచ్చి నాల్గు
భాగములు చేసి యందొక భాగము ద్విజు
లకు నిఁకొక్కటి యాలకు నొకటి యతిథు
లకు నొకటి తనకుఁ దన భార్యకును దగును. ౨౩౦

క. ఒక లికుచమంత గ్రాసము
నకు మాన; మ్మవియు గేస్తునకు నెన్మిది, వ
ర్ణికగు యథేష్టం, బార
ణ్యకునకు గ్రాసములు నాలుగనిరి మునీంద్రుల్. ౨౩౧

వ. ఇట్లు నియమితాహారుండై గాయత్రీపురశ్చర్యం బొనర్పవలయు నయ్యది ప్రారంభించుటకు యథోక్తకాలంబు వెదుకఁదగునని వెండియు, ౨౩౨

క. అనఘాత్ములు విప్రులు మం
త్రనిధులు స్వస్తిని వచింప నాందిశ్రాద్ధ
మ్మును సలుపవలయు భోజన
మున వస్త్రమ్ములను ద్విజులు ముదమందఁగన్. ౨౩౩

వ. పదపడి శివక్షేత్రమ్ముల నయ్యది గుర్వానుజ్ఞానుసరణమ్ముగ జపింపనగునని వెండియు, ౨౩౪

క. ప్రారంభదినము మొదలుగ
నైరంతర్యముగఁ దుదిదినముదనుక నొకం
డౌరీతి హెచ్చుతగ్గులుఁ
గూరనిగతి జపముసేయఁ గూరెడి సిద్ధుల్. ౧౩౫

క. ప్రాతఃకాలము మొదలు ని
రాతంకుండగుచు రెండు యామములు జపం
బేతద్రీతిఁ బ్రతిదినము
చేతము నిశ్చలము చేసి చేయఁగవలయున్. ౧౩౬

ఆ. వె. పాలవంటకమ్ము పత్రసుమమ్ములు
యవలు తిలలు గొనియు నధిక నియతి
తనరఁ దద్దశాంశమున హోమ మొనరింప
మంత్రసిద్ధి యగ్రిమమునఁ గలుగు. ౧౩౭

చ. అకుటిలబుద్ధి నిమ్మనువు నాత్మ మహైయ్యాదిగోరి చేసినన్
వికలముగాక కోర్కె యది వేగమ వానికిఁ జేకుఱున్ సమ
స్తకృతులు సిద్ధినొందు నిది సారె జపించెడి వారి; కిట్టి దిం
కొకఁడు జగత్త్రయిన్ దొరక దొప్పెడి దీన నశేషసౌఖ్యముల్.

క. ప్రతిదినము సహస్రము పరి
మితిగా జపియించు నరుఁడు మేలున్ ధనమున్
సుతులన్ బరమాయు వరో
గతయున్ గని సుఖ మిహమునఁ గాంచుఁ బరమునన్.

క. వినినంతమాత్ర దారి
ద్ర్యనివారకమైన దీనిఁ దత్పరుఁడై యే
మనుజుఁడు జపించు వానికి
ధనకనకసమృద్ధి యొందుఁ దఱుఁగుట కలదే. ౧౪౦

వ. ఇంక వైశ్వదేవప్రకారమ్ము వినుము. ౨౮౧

గీ. వైశ్వదేవమ్ము సలుపక బ్రాహ్మణుండు
భోజనము సేయునేని యమ్మూర్ఖు కాల
సూత్రమనియెడి నరకముఁ జొచ్చెడిఁ దల
క్రిందుగాఁ గాళ్ళుమీఁదుగాఁ గ్లేశమొలయ. ౨౮౨

క. తానెయ్యది దిను జనుఁ డ
ద్దానిని వేల్పంగనగు విధానమ్మున నో
మానిజనవర్య! శాకం
బేని ఫలమ్మేని పత్రమేనియు హితమా. ౨౮౩

గీ. వైశ్వదేవమ్మునకుమున్న వచ్చెనేని
భిక్షు వయ్యెడ నతనికిఁ బెట్టి పంప
వలయు వైశ్వదేవమునకు వలసినంత
వేఱుగాఁ దీసికొని యని ధీరులంద్రు. ౨౮౪

ఆ. వె. వైశ్వదేవమందు వచ్చెడి దోషమ్ము
నడఁప భిక్షువగు సమర్థుఁ డట్టి
భిక్షుకులను గారవింపమినగు కలి
దీర్పలేదు వైశ్వదేవ మనఘ. ౨౮౫

క. యతియును వర్ణియు వీ రథి
పతులగుదురు సిద్ధమైన వంటకమునకే
పతితుఁడు వీరి నెడపి తిను
నతఁడగుఁ జాంద్రాయణమున కర్హుఁడు మానీ! ౨౮౬

వ. పదపడి గోగ్రాస మొసంగఁదగునని మఱియును, ౨౮౭

క. అతిథి మఱి యెవని గృహమును
గతాశుఁడై విడుచు నతని కాలుష్యము త

తృప్తిఁ దాత్మఁ జట్టికొను దు
ర్గతి దాటఁదరంబె నతిథిఁ గడచినయేనిన్. ౨౮౮

క. తల్లియుఁ దండ్రియు గురుఁడును
బిల్లలు నన్నయును శ్రోత్రియులు భృత్యు లతిథులా
నెల్లను నభ్యాగతులును
జెల్లుదురు గృహస్థపోష్యజీవనులగుచున్. ౨౮౯

గీ. సోమయాగ మొనర్చు భూసురుల కెట్టి
ఫలము లభియించుఁ దాదృశఫలము పంచ
యజ్ఞములొనర్చు దక్షులు నందఁగలరు
గృహికి నింతకు ముఖ్య మెందేనిఁగలదె. ౨౯౦

క. ఇదియెల్ల నెఱిఁగియును బె
న్మదమున నేగేస్తు తాఁ బ్రమాదముగను స
య్యదమునకు నిహపరములం
దొదవదు సుఖ మతఁడు నింద్యుఁడో మునిచంద్రా!

క. ఇది యాచారక్రమ మి
య్యది సంక్షేపముగ నారదా! తెల్పితి భు
క్తిదమును ముక్తిదమును ని
య్యది దీని నెఱుఁగువారి నంబిక ప్రోచున్. ౨౯౨

క. ఆచారమిచ్చు సుఖముల
నాచారము ప్రాతుఁజేయు ననఘు నొనర్చున్
శ్రీ చేర్చు విద్య నొసఁగెడి
నాచారమ్మునకు రాజ్ఞ యాయంబ జుమీ. ౨౯౩

—* స్కంధాంత పద్యములు *—

ఇంద్రవజ్రా.

నిత్యాన్నదానోన్నత ! నిర్వికారా !
నిత్యాశ్రయా ! సర్వమనీషిముఖ్యా !
సత్యాదరా ! ధర్మవిశాలశీలా !
మత్యున్నతా ! సూరిసమాజనుత్యా ! ౨౫౪

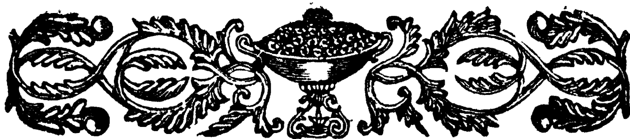
క. అస్మదవధానవిద్యా
విస్మితపండితసమాజవివిధస్తోత్రా
నుస్మృతచిరకీర్తీ ! శ్రీ
తస్మాత్పథప్రవర్తీ ! దర్శనమూర్తీ ! ౨౫౫

మాలిని. సుకృతమయచరిత్రా ! సూరిసంస్తోత్రపాత్రా !
అకలుషపథవర్తీ ! అన్నదానప్రపూర్తీ !
ప్రకటమృదుతరోక్తీ ! భావితానూనభక్తీ !
సకలనిగమచారీ ! సద్గురుబ్రహ్మసూరీ ! ౨౫౬

గద్య

ఇది శ్రీ ……… తిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రణీ
తంబగు దేవీభాగవతంబను మహాపురాణ
మ్మునందు ఏకాదశ స్కంధము
సంపూర్ణము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

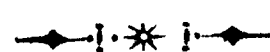
శ్రీ మత్పరదేవతాయై నమః

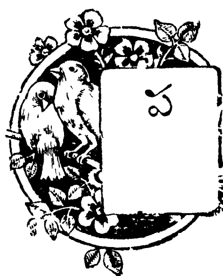
శ్రీ

దేవీ భాగవతము

ద్వాదశ స్కంధము

రిపూర్ణకీర్తి తేజ
స్ఫురితాష్టదిగంతరాళ ! పుణ్యసుశీలా !
కరుణాకర ! సాక్షాద్బ్రి
హ్మరసాదర ! బ్రహ్మలోకమాన్యచరిత్రా !

వ. అవధరింపు మట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం డిట్లను. ౨

—* సుర గర్వాపహరణము *—

క. మునినాథ ! ద్విజుల కెల్లర
కును శక్తి యుపాస్యయంటి కొంకక యాశ
క్తిని విడిచి యితరులను గొ
ల్వనేల మఱికొంద ఱిదియు వచియింపఁదగుఁ. 3

వ. వైష్ణవులమనియు, గాణపత్యుల మనియుఁ గాపాలికులమనియు, బౌద్ధులమనియు, ననేకు లనేకవిధమ్ములఁ బ్రవర్తింతురని వెండియు, ౪

తే. గీ. బుద్ధిమంతులు పండితుల్ శ్రద్ధగలుగు
వారలే తర్కతత్పరత్వము వహించి
వేదముల నాస్థవిడిచి పల్విధములైన
మతముల మెలంగఁ గతమేమి? మౌనివర్య! ౫

వ. ఇది యిట్లుండ మణిద్వీపమహిమంబు విశేషించి వినవలతుఁ బ్రసన్నులగు గురువులకు శ్రద్ధగలుగు శిష్యులయెడ డాఁపఁదగు రహస్యముండనుగదా యన రాజునకు ముని యిట్లను. ౬

తే. గీ. శ్రద్ధగలవాఁడ వెక్కుడు బుద్ధి గలుగు
వాఁడ వగుటను నీకుఁ జెప్పని దొక విష
యమ్ము గలుగదు వచియింతు సమ్మదమున
వినుము రాజేంద్ర! యద్దానఁ గనుము శుభము. ౭

క. మును రక్కసులును సురలును
బెనఁగిరి నూఱేడు లందు విజయ మ్మమరుల్
గొనిరి పరశక్తి కరుణన్;
జని రసురులు దివము డిగి రసాతలమునకున్. ౮

చ. పిదపసురల్ మనమ్మున వివేకము దక్కి "పరాక్రమమ్మ లే
మి దనుజులెల్ల దీనత గమించిరి స్వర్గము వీడి సర్వసం
పదలును నస్మదీయఘనబాహుపరాక్రమమే గడించె" నం
చుఁ దరతమత్వమున్ మఱచి సొక్కుచు సోలుచు విఱ్ఱవీఁగుచున్.

క. పరశక్తి శక్తి కలిమిని
స్వరీశత లభించెనంచు స్వాంతమున నొకిం

తరయక మైమఱచి యిటుల్
దిరిగెడి తఱి నంబయుఁ మదిం దలపోసెన్. ౧౦

క. అకటా! వీరలు మచ్ఛ
క్తికతన స్వర్భోగమంది తెఁకువసెడి యి
ష్టాక కొంతయేని ననుఁ దలఁ
పక చెడిపోవంగ నున్నవారు వివశులై. ౧౧

క. అని యెంచి సహజకరుణా
ఖనియగు నయ్యంబ వారిఁ గరుణింప నొకిం
తనరాసి యక్షమును పే
రునఁ బొల్చెడి తేజమై నిహాధి మెఱయుచున్. ౧౨

క. కనుపట్టిన సత్యాద్భుత
మును గరచరణాదిరహితమును విద్యుత్కో
టినిభమ్మై సదృష్టచర
మ్మును నగు నత్తేజు సురసముదయము గనియెన్. ౧౩

క. కని విస్మయ మొంతయు మన
మున మొనయఁగ నేమియొకొ మున్నెన్నఁడుఁ జూ
చిన యదియుఁ విని నట్టిది
యును గాదని యొకరిమొగము లొకళులు గనుచున్.

క. ఇది దైత్యుల చైదమొ, లే
క దురుద్ధరమైన మాయ గావలయునో, యి
య్యది యెవరు పంపవచ్చిన
యదియో! యని యెల్లరును మహాశ్చర్యమునన్. ౧౫

వ. కొండొక విచారించి నికటమ్మున కరిగి యడిగినంగాని నిర్ణయింప నశక్యమ్మని యింద్రుండు వహ్నింబిలిచి, ౧౬

క. మాకెల్ల రకును మొగ మీ
వేకద, యటుగాన నీవయేగి యిదియుఁ దా
నేకతన నిటకు వచ్చెనొ
వే కనుఁగొని రమ్మ నాఁగ వేగ నతండున్. ౧౭

క. చని యెదుట నిలువఁబడు నం
తన యక్షం బతనిఁగాంచి తగనిట్లను, నో
యనఘా! నీవెవ్వఁడ వే
పని నీయది తెల్పు నాఁగఁ బలుకు ననలుఁడున్. ౧౮

క. "ఏ నగ్నిని సర్వదహన
మే నాపని" నాఁగ, నొక్క తృణ మటనిడి "యి
ద్దాని దహింపుము చూతము
కానీ నీశక్తి" యనఁగఁ గనలుచు నతఁడున్. ౧౯

క. తన యావచ్ఛక్తియు నట
వినియోగముచేసి తుదకు విముఖుండై, ల
జ్జను గొని సురేంద్రు సన్నిధి
కిని జని వృత్తాంత మతనికి నొడివె నెల్లన్. ౨౦

వ. ఇంద్రుండును విస్మయాకులుండై, వాయువుంగని నీవరిగి తత్తేజో నిర్ధారణం బొనరింపుమనుడు, నరిగిన, యక్షం 'బేలవచ్చితి? వే శక్తి నీయది?' నావుడు, ౨౧

క. ఏ నఖిలచాలనమ్మును
బూని యొనర్పంగ నేర్తు భూతమ్ములు న
న్నూనియె వ్యాపారమ్ముల
లో నొలసెడి నేన సర్వలోకహితుండన్. ౨౨

క. అనుచుఁ దృణం బయ్యదియే
యనిలుని యగ్రమున నిడియు యక్షుం బపు "డో
యనఘా! యిది చలియింపం
గ నొనర్పుము నీదుశక్తి గన్పట్టు" ననన్. ౨౩

క. తనయావచ్ఛక్తియు నట
వినియోగము చేసి తుదకు విముఖుండై, ల
జ్జను గొని సురేంద్రు సన్నిధి
కిని జని వృత్తాంతమతనికి నొడివెనెల్లన్. ౨౪

గీ. అంత సురలెల్ల "నీవు దేవాధిపతివి
గాన వీరిని వారినిఁ గనుఁగొనుఁడని
పంపనేఁటికి నీవేగి పరమచిత్ర
మైన యాతేజమెట్టిదో యరయుమొప్పు." ౨౫

క. అనునంత నింద్రుఁ డయ్యెడ
ఘనగర్వాంధత్వ మొలయఁగాఁ జని కనులో
నన, మా తేజం బంత
ర్ధనిగనె వాసవుని మది విఱిగె లజ్జితమై. ౨౬

క. ఏ నేమని వెలవెలమను
నాననమున సురలఁజూడ నర్వాంబగు నె
వ్వానికిఁ బ్రాణముకన్నన్
మానం బధికంబు దాని మానుట మృతియౌ. ౨౭

క. అని గర్వముడిగి చిత్త
మ్మున 'నియ్యది దేనికతన మొనసెనొ, మఱి నా
కును శరణ మదియె యగుఁగా'
కను నాలోఁ నభ్రవాణి యాతని కనిమెన్. ౨౮

క. మాయాబీజ జపమ్మును
జేయుము సుఖమబ్బు జగద జేయుఁడవై సు
శ్రీయుతుఁడవగుచు నెగడెద
వో యమరాధీశ ! యనఁగ నొగి నతఁడంతన్. ౨౯

గీ. ధ్యానమీలితలోచనుఁడయి నిరశనుఁ
డగుచు నొక లక్ష వర్షమ్ము లా జపమ్ము
సలుప నయ్యంబ కరుణావిశాలయగుచు
మధునవమినాఁడు రెండు యామముల వేళ. 30

క. వెనుకటి తేజోరూప
మ్మునసే పూర్వప్రదేశమున నే కన్ప
ట్టిన నంత వాసవుం డ
క్షినయనుఁడై కాంచి కలితరోమాంచుండై. 3౧

గీ. బాలశీతాంశురేఖావిశాలముకుట
జాలకోటీరవిభ్రమ బాల దివ్య
శీల నవయౌవనోద్ధతఁ జిత్రితరవి
భూషణాంచిత మసృణకపోలయుగళ. 3౨

క. చేలాంతర్వ్యంజితకుచ
నాలోలకృపావిశాల నంచితఫాలన్
మాలాభిరామ వేద
స్త్రీలాలితనిరుపమానశృంగారాఢ్యన్. 33

క. తనదంతకాంతు లోలయు క
తన భూమిన్ బద్మరాగధామమ్ముగఁ జే
యు నొయారిన్ భక్తులు గో
రిన వరముల నొసఁగు కల్పవృక్షము నంబన్. 3౪

క. తత్తేజోమధ్యమ్మునఁ
జిత్తమ్ము వశమ్ముదప్పఁ జెచ్చెరఁగని యు
ద్వృత్తరభక్తి నమస్కృతు
లత్తల్లికి నొసఁగి నుతుల నలరించి యనున్. ౩౫

క. "ఆ తేజం బెక్కడిది? య
నేతాదృశమహిమ గలుగు టెక్కతమునఁ దా
నేతెంచు వంపె దానిఁ గృ
పాతత్పరవగుచుఁ దెలియఁ బలుకుము తల్లీ." ౩౬

—* అంబ యింద్రునకుఁ దన మహిమ దెలుపుట *—

క. అన నంబ వల్కు "నది లో
కనిదానము బ్రహ్మము సనఘము మాయకునుం
గని సర్వసాక్షియును నై
తనరెడి మద్రూప మిది యథార్థం బింద్రా! ౩౭

గీ. దేని వేదమ్ము లెప్పుడుఁ దెలియఁ దివురుఁ
దపము లెద్దాని వచియించుఁ దపసు లెద్ది
గోరి బ్రహ్మచర్యమ్మునఁ గోర్కె నింతు
రప్పదము సంగ్రహమ్ముగఁ జెప్పెదవిను. ౩౮

గీ. బీజములు రెండు మన్మంత్రరాజమునకు
రెండు భాగములుగల నాసృష్టి యెల్ల
జగమగుటఁ గల్గె ద్వైవిధ్య మగణితప్ర
భావమునఁ బొల్చు నారెండు భాగములను. ౩౯

క. ఒకఁ డలరు సచ్చిదానం
దకందమై ప్రకృతి సంజ్ఞఁదగు నొక్కఁడు చం
ద్రికకుం జంద్రునకుంబలెఁ
బ్రకృతికి నాకైక్యమొలయు వాసవ! యెపుడున్. ౪౦

ఆ. వె. శక్తి మత్తుకన్న శక్తి వేఱుగ లభ్య
మగుట యననుభూత, మక్కతమునఁ
దగు నభేద మెల్ల జగమును బ్రిళయమ్ము
నందు నేన యగుచు నలరుదాన. ౪౧

క. అవ్యక్తమైన రూపమె
సువ్యక్తంబగుచుఁ దోఁచు సురనాథ ! సదా
భావ్యమగుఁ బ్రాణి బహు క
ర్మవ్యాపారమ్ము కతనఁ గ్రమపరిపాటిన్.   ౪౨

వ. అంతర్ముఖ బహిర్ముఖ భేదమ్మున మాయకును ద్వైవిధ్యంబోలయు, నందు రెండవది తమ శ్శబ్దంబున వాడంబడు, దానికతనఁదిగ్గుణమ్ములుపుట్టె, బ్రహ్మాదులెల్లరును దదాత్మకులని దెలియుము.

క. అజునకు గుణత్రితయమున
రజమెక్కుడు, హరునకుం బరఁగుఁ దమ, మ య్యం
బుజనయనునకున్ సత్వం
బు జగత్త్రయనాథ ! యధికముగఁ బొల్చుఁ జుమీ. ౪౪

క. స్థూలమజుఁడు సూక్ష్మము హరి
శూలియుఁ గారణము నేన సూ ! తుర్యావ
స్థాలీల నాదు రూపం
బాలింపుము రెండు దెఱఁగులై యొప్పారున్. ౪౫

గీ. అందు సగుణంబు మాయతో నంటియుండు
నిర్గుణంబు తద్రహితమై నెగడు వినుము
సర్వజగ మేర్పఱచి తదంతర్విలసిత
నగుచుఁ బ్రేరేపుదాన జీవగణమేన. ౪౬

గీ. కాలకర్మములను బట్టి కంజజాదు
లను దనుచితకార్యమ్ములకు నియమింతు;
వీచు ననిలుఁడు, ననలుఁడు వేచు, రవియుఁ
దోఁచు, హరి ప్రోచు, మద్భయోదగ్రభాతిగరిమ. ౪౭

క. సురనాథ! కల్పబొమ్మల
కరణిన్ మిముఁ ద్రిప్పుచుందుఁ గనుమీ జయమున్
బరఁగింతు మీకొకప్పుడ
సురులకు నది యొక్కవేళఁ జొప్పడ నిడుదున్. ౪౮

గీ. కాలకర్మానుసరణమ్ముగా సమస్త
కార్యముల నే స్వతంత్రినై గడపుచుందు
నట్టి సకలాత్మనగు నను నఱయఁజాల
కిపుడహంకారమున మీరలెసఁగఁజూచి. ౪౯

క. కరుణింప నెంచి మీమీ
శరీరముల నుండి యక్షసంజ్ఞ దనర నే
నరయంగనైతి, నిదియు ని
తర తేజముగాదు, దానిఁ దరమే తెలియన్. ౫౦

క. ఇదిమొదలు గర్వమెల్లను
గుదియించి విశేషభక్తి కొనసాగఁగ మీ
హృదయముల నన్ను శరణము
గఁ దలఁపనగు వేఱుతలఁపు గాఁదగదింకన్. ౫౧

క. అని పలికి యంబ యంత
ర్థినిగనె సురలదియు మొదలు తేఁకువ గాయ
త్రిని మూఁడు సంజలను భ
క్తిని జపియింతురు నియతవిధిన్ శుభఫణితిన్. ౫౨

గీ. ఆదియుగమున నీగతి నఖిలసేవ్య
యగుచు గాయత్రి యొప్పారె నంతకన్న
విప్రునకు ముఖ్యమెందును వెనుక దొరక
దది విడుచువారలకుఁగల్గు నధమగతులు. ౫౩

—* గౌతమకృత గోవధ *—

వ. రాజా ! వినుము. మున్ను పదునేను వత్సరమ్ము లేకరీతి ననావృష్టిదోషమ్ము కతన క్షామంబొందఁగలిగె, నప్పటి యుపద్రవమ్మిట్టిది యని చెప్పనలవికా ; దేగృహమ్మునఁ జూచిన శవమ్ముల సంఖ్య యపారమ్ము; కొందఱాకలిఁబట్టఁజాలమిఁ దద్భక్షణమ్మునన పొట్టలు నించికొందురు, కొంద ఱశ్వమహిషవరాహాది మృగమ్ములను, మఱికొందఱు మఱికొన్ని వస్తువులను యథాప్రాప్తమ్ముగ భుజించుచుఁ బ్రాణమాత్రావశేషమ్ముగ నుండిరి. ౫౪

గీ. ఇంత చెప్పఁగనేల తానెంత ఱాతి
గుండెకల తల్లియేనియుఁ గుక్షిఁబొంచెఁ
బదినెలలు మోచికన్నట్టి బాలుఁ దినుట
వింటిమే ! నాఁడుదక్క నో విభువతంస ! ౫౫

క. పురుషులు తరుణులఁ దిందురు
తరుణులు నిసువులను దినఁగదలఁతురు తృప్తి
న్వారి నెవ్వని సేయింపదు !
మరియాద యెఱుఁగునె, యదియు మనుజాధీశా ! ౫౬

గీ. అట్టి యిక్కట్టునందు బ్రాహ్మణులు గొంద
ఱెంతయేని యుపాయము నెందు వెదకి
తుదకు గౌతమముని మహాత్ముఁడు సుభిక్షు
మతని యాశ్రమమున నున్నదనుచుఁ దెలిసి. ౫౭

క. గాయత్రీజపతత్పరుఁ
డై యేవేళఁ గృతదీక్షుఁడగు నతనిఁగనన్
దోయము వారును దారు న
తీయుతులై యరిగి రట కతిథులై యొకటన్. ౫౮

గీ. దెసలు నాల్గిటినుండి యతిథులు వేన
వేలు స్వకుటుంబగోధనభృత్యసహితు
లై యరుగుదేర దవ్వులనరసి యా ఘ
నుండు సంతోషమంది 'రారం' డటంచు. ౫౯

క. తగఁ గుశలం బడిగియుఁ గా
ళ్లు గడిగి యవ్వారినెల్ల లోకోత్తరరీ
తిగ గారవించి "యిటరాఁ
గఁ గతముదెల్పుఁ" డని ఘటితకరకమలుండై. ౬౦

క. అడుగుటయు వారు తమపడు
నిడుములు తుదముట్టఁజెప్ప "నిది మీ గృహా, మీ
రొడయలు నాకిఁక నూరక
తడఁబడఁగానేల యిట్టిదాసుం డుండన్. ౬౧

క. మీరాకకతన ధన్యత
గూరెన్ నాకింతకన్నఁ గొండొకసుకృతం
బేరును జేయరు మజ్జన
నారంభము సార్థమయ్యె నధికుఁడనైతిన్". ౬౨

క. అని యనునయపూర్వకముగ
ఘను లవ్విప్రులకు నభయకారకుఁడై, యొ
య్యన గాయత్రిని దాఁ బ్రా
ర్థనసేయఁగ నంబ యిడియె దర్శనమెలమిన్. ౬౩

గీ. అట్లు పరిత్యక్తమై సకలాతిథులను
దనుపఁదగునట్టి పూర్ణపాత్రమ్ము నొసఁగి
'యెద్దిగోరిన నియ్యది యిచ్చు నీ' క
టంచు వచియించి యంతర్థి ననుగమించె. ౬౪

క. ఎచటం జూచిన నన్నం
బెచటంగనుఁగొన్న సూప మెటఁగన్న నని
ర్వచనీయషడ్రసమ్ముల
రుచులుం గను పట్టెఁ దన్నిరూఢప్రౌఢిన్. ౬౫

క. నగలఁట, వస్త్రములఁట! యె
న్నఁగలమె, యావస్తుసంఖ్య నగములనఁగఁది
న్నఁగ నెచటఁ గనినఁగనఁదగు
నగణితమనఁదగదె తన్మహామహిమమ్మున్! ౬౬.

గీ. గౌతముఁడు భూమిసురులను గాంచి యివియ
యన్నరాసులు, కూరలయ్యవియు, యాజ్య
మల్లదిగో! తక్రమియ్యది, యదియ దధి, య
థేష్టముఁగ నారగించి సంతృప్తిఁగనుఁడి. ౬౭

క. పదపడి వారెల్లరు నె
మ్మదు లానందరససింధుమగ్నమ్ములుగా
నది సుఖమున భుజియించుచుఁ
గదలక యచ్చోటన యుండి కడుశ్రద్ధమెయిన్. ౬౮

గీ. ఎన్నియో జన్మములు మఱి యెన్నియేని
బ్రాహ్మణారాధనమ్ములు వ్రతములును బొ
నర్చుచును దీర్ఘకాల మన్నమ్ము వస్త్ర
ములును సంపూర్ణగతినొప్పఁజెలఁగిరచట. ౬౯

క. వారివలస వీరును మఱి
వీరివలన వారును విని వేలును లక్షల్
గా రామొదలిడిరఁట ! సం
సారమ్ములతోడ నెల్లజనులయ్యెడకుఁ. 20

గీ. రత్నభూషలు దొడుగని రమణి, పట్టు
పుట్టములు దాల్పని సతి య ప్పుడమి నెందు
వెదకినను గానరాదఁట ! కొదువయొకఁడు
గలుగనేర్చునె యదియ స్వర్గముగనుండ. 21

క. మునిజనులెల్లరు సంస్కృం
దసభూషితులగుచు దేవతలఁ గాదన, న
మ్మునిసతులు దివ్యభూషా
ఖనులై సురసతుల గేలిగావింపరొకో ! 22

గీ. అమ్మహేంద్రుని యాశ్రమమంత నూఱు
యోజనమ్ముల విస్తృతి నొందె నట
నెప్పు డుత్సవములకల్మి యెసఁగు, రోగ
భయము దైత్యాదిభయము నెప్పటికిలేదు. 23

క. ఆయాశ్రమమున విప్రులు
సేయు మహాయజ్ఞముల నశేషసురలు మో
దాయత్తులగుచుఁ దనిసి మ
హాయశుఁ డొక గౌతముండె యని పొగడిరొగిన్. 24

గీ. అహహా, యేమందు ! దేవేంద్రునంతవాఁడు
తనకుఁ గల్పనగమ్ము గౌతముఁ డటంచు
నొక్క యెన్నెనిసార్లు పేరెక్కినట్టి
యల సుధర్మను గొలువుండి సలిపె నుతుల. 25

క. ఈగతిఁ బండ్రెండేం డ్లను
రాగముమెయి గర్వగంధరహితుండై స్వ
ర్భోగం బొసఁగుచు గాయ
త్రీగాయకుఁ డమ్మునిమణి దేల్చెన్ వారిన్. ౭౬

గీ. అప్పు డయ్యెడ మునియు గాయత్రి కొక్క
యాలయముఁ గట్టె మునివరు లచటనెపుడు
సలుపుచుండ్రి పురశ్చర్య ; సదృశమొండు
గాదు తత్థ్సానమునకు నిక్కము నృపాల. ౭౭

క. అటఁగన్పడు నంబిక యి
ప్పటికిని బాలికయుఁ దా యువతి వృద్ధయునై
జటిమాడలికిఁ ద్రిసంధ్యల
నటనము గావించుచున్ గనద్భూషణయై. ౭౮

గీ. అంతనొక్కెడ నారదుం డటకువచ్చి
యర్చితుండయి "గౌతమ ! యహహా ! నీయ
శమ్ము నేమని పొగడుదు సత్యలోక
మందు స్వర్గమ్మునందుఁ దానెందు నిండె. ౭౯

క. మొన్న సురేంద్రుఁడు సభ ని
న్నెన్నిన నేనాలకించి యిటకు నినుఁగనన్
గ్రన్న నరుదెంచితిని నీ
కన్నన్ గలఁడే యొకండు గౌరవమునకున్". ౮౦

క. అని పొగడి పిదప గాయ
త్రి నికేతమ్మునకు నరిగి దేవికి హర్షా
శ్రునయనుఁడై మ్రొక్కిడి నుతు
లొనరిచి దివమేగె నంత నొక్కెడ విప్రుల్. ౮౧

గీ. గౌతముని నారదుండింతగా నుతింపఁ
జనునె యనుసీర్ష్య నెమ్మనమును గలంప
నతని కపయశమును గూర్ప నాత్మనెంచి
రకట ! యేమనవచ్చు బ్రాహ్మణుల చెయ్దు. ౮౨

గీ. అంతఁ గొంతకాలమునకు నఖిలలోక
సౌఖ్యదాయకమగుచు వర్షమ్ముగురిసె
దానఁ గఱవు వెల్లదేశముల్ తాన విడిచె;
నట్టి వార్తను వినిరి బ్రాహ్మణజనములు. ౮౩

మ. విని యేదేని నిమిత్త మేర్పఱచి యవ్విప్రేంద్రునిన్ శాపద
గ్ధుని జేయన్ సమకట్టిరక్కట ! మహాత్ముల్ గారె ! తాదృఙ్మహా
జనులన్ గాంచిన తల్లిదండ్రు; లిదియున్ సామాన్యమే ! తిన్నయిం
టను వాసమ్ములు లెక్కపెట్టుట నిరూఢం బెందు విప్రాళికిన్.

గీ. అంత నొక వృద్ధగోవు మాయ నొనరించి
గౌతముని యజ్ఞశాల వంకకును దఱుమ
నది యతఁడు తపమొనరించు నట్టియెడకుఁ
జన నతఁడు దానిఁదోలె 'హు' మ్మనుచు; నదియు.

క. ప్రాణమ్ములు త్యజియించిన
మానులు గుమిగూడి గౌతమ మునికిఁ దగునే
యీ నియతి నెట్టపంటగ
ధేనువు నిటుచంపె నకట ! తేఁకువ వలదే. ౮౬

క. అను పలుకులు విని గౌతముఁ
డనుకంపాకంపితాంతరంగుండై క్రి
న్ననఁ దపము విడిచి మృతగో
వునుగని యొంతయును నశ్రుపూర్ణాక్షుండై. ౮౭

గీ. గతమునకుఁ జింతచేసినఁ గలదె ఫలము
కారణంబేమొ యూహింపఁ గడఁగు టొప్పు
టంచు యోజించి నేత్రమ్ము లట్టెమూసి
జ్ఞానదృష్టిని గాంచె నిక్కమ్మునెల్ల. ౮౮

క. కనుఁగొని యిది విప్రులు చే
సిన పని యని మనమునందుఁ జింతించి కటా!
యని లోనఁ గసలు గదురఁగఁ
గనుల నసలకణము లురులఁ గలుషితమతియై. ౮౯

—* గౌతముఁడు బ్రాహ్మణుల శపియించుట *—

గీ. బ్రాహ్మణాధములార! యిప్పట్టునందు
నెట్టపంటగ నయశంబుఁ గట్టనెంచి
నట్టి మిమ్మేమిచేసిన నఘముగలదె
యైన క్షమియించితిని మిమ్ము నతిథులగుట. ౯౦

ఆ. వె. వేదమాత యగుచు వెలసిన గాయత్రి
జపము మీకు నింక సఫల మగుచుఁ
బొదలకుండుఁగాక! పొసఁగదు వేదమ్ము
లందు శ్రద్ధ, పొసఁగ వధ్వరములు. ౯౧

క. శివునియెడ శివమనువునెడ
శివశాస్త్రమునెడల మీకు సేవకభావం
బు వృథా యగు మీరిఁక నె
ల్ల విధమ్ములఁ గం డధము లిలఁ శూన్యులరై. ౯౨

గీ. దేవియందుఁ దత్కథలను దేవి నిలుచు
చోటులను దేవి సద్భక్తకోటులందు

దేవి యుత్సవములు సూడఁ దివురు నెడల
మీకు నధికార మీమీఁద లేకపోవు. ౯౩

క. శివకల్యాణదిదృక్షయు
శివభక్తార్చనయు మఱియు శివభక్తులు దా
ల్చు విభూతిన్ రుద్రాక్షల
ను విముఖులై మీ రధమత నూల్కొనుచుఁ డింకన్. ౯౪

గీ. జ్ఞానమున శాంతి దాంతిని జన్నములను
నగ్నిహోత్రమ్మునను నిగమాధ్యయనము
నందు నుత్తమదానమ్ములందుఁ బితృసు
కర్మముల మీరు విరతిని గాంతురింక. ౯౫

క. శ్రీదేవీతరులగు నా
యాదేవతలందు భక్తినంది యుదరచ
క్రాదికచిహ్నితులై పొలు
పేది యధమభావ మందుఁ డెల్లరు విప్రుల్. ౯౬

క. కొందఱు కాపాలికులై
కొందఱు పాషండులగుచుఁ గొందఱు భౌద్ధా
నందులయి వేదవిద్యా
మందతగని చెడుఁడు నాడు మాటకతమునన్. ౯౭

క. పితృమాతృసుతభ్రాతా
త్మతనూజాభార్యలను వృథాద్రవ్యాస
క్తతఁజేసి వేదముల ధ
ర్మతతుల విక్రియమొనర్చు మతి మీకబ్బున్. ౯౮

గీ. మాతృకన్యానుగాములౌ మందమతులు
భగినుల రమించునట్టి దుర్భగులు బరయు

వతులఁ జెలవట్టు దుర్మార్గవర్తనులును
గాఁగలరు మీకొలమ్ములఁ గలుగు జడులు. ౯౯

క. ఏనిడిన శాపమిది మీ
కీనాఁటనకాక మఱియు నెల్లయపుడు మీ
మీ నామరూపముల వం
శానుసరణ మొలయ నాశమంగఁగఁ జేయుఁ. ౧౦౦

క. పలుమాట లేల మీకుఁ గ
నలి గాయత్రి యెడనుండు, నరకము మీవా
రల కెల్ల వాసమగు" నని
పలికి యతం డంబ గూడికిఁ బయనము సేసెఁ. ౧౦౧

క. చనియంబకు మ్రొక్కిడ న
జ్జననియు ద్విజగణ మొనర్చు చర్యకు నాశ్చ
ర్యనిమగ్న చిత్త యయ్యెఁ
గనఁదగు నిప్పటికి నట్టికళ యామెయెడఁ. ౧౦౨

క. జనని యిటు నవ్వుచును నా
తనిఁగని శాంతింపు మెందుఁ దగిదే భుజగ
మ్మునకిడు పా ల్విషమగుట, సు
జనత తదన్యతయుఁ గర్మజన్యము లనఘా. ౧౦౩

వ. అనుటయు,

గీ. గౌతముఁడు శాంతిఁ జెందె; ద్విజాతులెల్ల
శాపమున శుశ్రూత్యపేతత సంభవింప
నెంతయేనిఁ బశ్చాత్తాప మినుమడింప
సిగ్గుగొని గౌతముని నతుఁ జేసి పిదప. ౧౦౪

క. కరుణింపుము కరుణింపుము
కరుణింపుమటంచు నైకకంఠ్యమ్మున నె
ల్లరు వేడిరి; తత్క్షణమునఁ
గరుణార్ద్రహృదయ్యె నధిప ! గౌతమమునియున్. ౧౦౫

క. హరి కృష్ణుండై యొప్పు డవ
తరించు నందాఁక మీరుఁ దప్పదు నరక
స్థిరవాస మ్మటుపైఁ గలి
ధరపై జనియించి శాపదగ్ధుల రగుడీ. ౧౦౬

క. నాశాపము దిప్ప కొనెడి
యాశ మదిం గలదయేని యర్చన గాయ
త్రీశక్తికిఁ గావింపుఁడు
నాశక్యము కాదు మరలింప నాశాపమ్మున్ ! ౧౦౭

క. అని వారి విడిచి గౌతమ
ముని యిది ప్రారబ్ధమని సుముఖుఁడై శాంతిం
గనెఁ దత్కారణమున భువి
జనియించిరి నరకగులు ద్విజాత్యాకృతులన్. ౧౦౮

సీ. పండితులయ్యును బరదారలంపటుల్
గాయత్రి నెఱుఁగని కష్టమతులు
తప్తముద్రాంకితుల్ ధర్మవిహీనులు
పాషండవర్తనుల్ పరమపాత్రు
లాచారశూన్యు లనూచానవృత్తివ
ర్జితులు తలోదరీజితు లహితులు
కాపాలికరతులు కౌలాచరణమతుల్
భక్తిశూన్యులు పరశక్తి నెఱుఁగ

గీ. నేరని కుమతులగుచు ననేకదుర్వ
దగ్ధమార్గముల మెలఁగి తరణమునకుఁ
గాక తిరిగియు నరకానుగతికిఁ బాలు
పడుదు రెన్నటికిని వీరు పరము గనరు. ౧౦౯

క. అదిగాన సర్వజనులకు
ముదమిడు జగదంబ సేవ్య భూవర ! యాయం
బ దగు మణిద్వీపమ్మున
నది యిదమిద్ధమని తెలుప నలవియె యెందున్. ౧౧౦

—* మణిద్వీప వర్ణనము *—

క. ఐనను వచించెదను విను
నా నేరుచు కొలఁది లోకనాయకిచే స
న్మానింపం బడియెడి త
త్స్థానము విధిలోకమునకుఁ దగు నూర్ధ్వమునన్.

చ. అదిదగు సర్వలోకమను నాఖ్యను దానికి నీడు చూడ నీ
పదియును నాల్గు లోకములఁ బొల్పడ దొందఁను; సృష్టికాది నం
బ దనకుఁగా యదృచ్ఛమెయి మాధవుఁడాదిగ వేల్పులుండు నా
స్పదముల కన్న మిన్నయగు భాతిని దాని సృజించె భూపతీ !

క. కైలాసము కన్నను మఱి
గోలోకముకన్న నదియు గొప్పయగుటఁ గా
దే ! లోకప ! సర్వమనం
గా లోకులు దానివాడఁగాఁ దివురుటయున్. ౧౧౩

గీ. అదియు బ్రహ్మాండములకెల్ల నాతపత్ర
మన నలరు దానిచుట్టును నమృతజలధి
పరిఖ, యయ్యెడ గల రత్నవాలుకలును
దక్కఁగల వస్తువులు దెల్పఁ దరమె నృపతి ! ౧౧౪

గీ. ఒలయు నట నొక్కకోట యయోమయముగ
నెత్తె మోడామడ యనంగ నింత దాని
విస్తృతి యటంచు వచియింప వెట్టినే! నృ
పాల! యెల్లెడ నట ద్వారపాలు రుండ్రు. ౧౧౫

క. నలుదెసల ద్వారముల బురు
జుల నలరెడి రక్షకులను జూడఁగవలెఁ గా
కిల నొకని శక్యమే! ల
క్షలు కోటులు ననుచుఁ జెప్పఁగా విని తెలియన్. ౧౧౬

క. జననీదర్శనమునకని
చను వేల్పులతోఁడు లచట సంఘమ్ములుగా
ననిశము నిల్తురు తద్వా
హానఘూర్ణాస్వనము దిక్కులన్నియు నిండన్. ౧౧౭

క. అట నొప్పెడి రత్నద్రుమ
పటలసమావృతములైన వనములును సము
త్కటమధురవారిపూరిత
తటాకములు ముదమొసంగఁ దగు నెవ్వరికిన్. ౧౧౮

గీ. ఇతి నతిశయించి కాంస్యనిర్మితమయి గగ
నము స్పృశించుచు నాపైని నమరు నింక
నొక్క ప్రాకార మయ్యెడఁ బెక్కు గోపు
రములు వనములు నిరుపమానములు గలవు. ౧౧౯

క. అట నొలసెడు పూలును ఫల
పటలములును గోకిలాది పక్షులును మృగీ
నటనములును మదికింపున్
ఘటియించున్ వానిఁ బొగడఁగా నాతరమే. ౧౨౦

వ. ఇయ్యది వెనుకటిదానికన్న శతగుణతేజంబు గలిగియుండు నిద్దాని కవలఁ దామ్రసాలమ్ము వొల్చు; నియ్యది చతురస్రమ్మును సప్తయోజనోన్నతమ్మును నై యభేద్యగతి నలరు. ౧౨౧

క. ఈ సాలములకు నడుమన్
భాసిల్లుఁ గల్పవాటి బంగరుకన్నన్
భాసురములైన పూవుల
రాసులు జివురులును నచట రాజిలు నెపుడున్. ౧౨౨

క. ఫలముల నెల్లెడ బీజ
మ్ములు రత్నములై తనర్చు భూమీశ! పరి
మళ మేతదీయ మెల్లెడ
గలుగుఁ బదియోజనముల యంతటిమేరన్. ౧౨౩

గీ. పుష్పసింహాసనమ్మును బూలగొడుగు
బూలతొడవులు గలిగి యెప్పుడు వసంతుఁ
డవ్వనమునందుఁ బుష్పాసవాతిఘూర్ణి
తాత్ముఁడై భార్యలనుగూడి యాడుచుండు. ౧౨౪

వ. మధుశ్రీయని మాధవశ్రీయని యతనికి నిర్వురుభార్య లవ్వారల సౌందర్యం బనుపమము; మఱియు నయ్యెడ, ౧౨౫

క. అంగనలు దండమెఱయ మృ
దంగధ్వను లొలయఁగా నుపాంగాది రవం
బంగములఁ బరవశత్వం
బుం గొలుపన్ బాడికొం డ్రెపుడు గంధర్వుల్. ౧౨౬

వ. దీని కవల సీససాలంబు వఱలు; నియ్యదియు నెత్తున నట్టిదియ. మఱియు నీరెంటికినడుమ సంతానవృక్షవాటిక యలరు. ౧౨౭

క. ఆయెడఁ గాంతలు వీవన
లే యెడలన్ వీవఁ దనకు నిరుదెసల శుక
శ్రీయు శుచిశ్రీయును దగ
నాయకుఁడై గ్రీష్మఋతువు నరవర! పొల్చున్. ౧౨౮

వ. దీని కవ్వల నిత్తడికోట యలరు; నియ్యదియు నుప్పతి స్ఫటికయు.
ఈరెంటి నడుము హరిచందనవనంబు వొల్చు; దీనికి నాథుండు
వర్షర్తువు నభశ్రీ మొదలుగాఁగల పండ్రెండుగురు భార్య
లతో నలరెడి. ౧౨౯

క. నవపల్లవముల నెప్పుడు
నవనిజములు లతలు నలరు హరితతృణసమా
జవృతమ్మై ధర యొలయు న
దవిశేష నదీతటాకతతు లొప్పు నటన్. ౧౩౦

వ. సతులతో నియ్యెడ దేవత లెప్పుడును విహరింతు; రిద్దాని కవలఁ
బంచలోహమయమ్మగు సాలమ్ము వఱలు; నిట మందారవృక్ష
వాటిక తనరు; నియ్యెడ నిషలక్ష్మియు నూర్జలక్ష్మియు నను
తనసతులతో శరదృతువు వర్తించు; నమీాఁద వెండికోట
యొక్కఁడు సప్తయోజనోన్నతంబయయి యొప్పు. ౧౩౧

గీ. పారిజాతవనం బిట వఱలుఁ దత్సు
మముల గంధమ్ము దశయోజనములు చెలఁగు
నగణుఁడై, సాయుధుండయి సర్వరాగి
హితకరుం డట హేమంతఋతువు వొల్చు. ౧౩౨

వ. ఇతనికి సహశ్రీయును, సహస్యశ్రీయును భార్య; లీకోట
కనంతరమున బంగారుకోట కలదు. ౧౩౩

క. కలవు కదంబతరువు లటఁ
గలుగుఁ మదిరారసమ్ము కడవలకొలఁదిన్
తలమే తత్పానమ్మునఁ
గలిగెడి యానందమదియు గణుతింపంగన్. ౧౩౮

వ. అటఁ దపశ్శ్రీ తపస్యశ్శ్రీలతో శిశిరర్తువు నిలుచు; మఱియు సిద్ధుల నేకులు సకుటుంబసపరివారులై సుఖం బనుభవింతు రిద్దాని కవలఁ బుష్యరాగమయమ్మగు ప్రాకారమ్మువొల్చు; నయ్యెడ నుండు భూమియుఁ దక్కంగల పదార్థమ్ములును దన్మణిమయ మ్ములు కానెఱుంగునది. ఇయ్యది తేజమ్మునఁ బూర్వసాల మ్మునకన్న లక్షగుణితంబగు; నియ్యెడ నష్టదిక్కులను నింద్రాది దిక్పాలురు వసింతురు. ఈమీఁదఁ గుంకుమారుణంబగు పద్మ రాగప్రాకారంబుగల దయ్యది పదియామడ పొడవుగలిగియుండు. ఇచ్చట భూమియును దత్తత్పదార్థమ్ములును బద్మరాగమణి మయంబులై యొప్పు; నిట గోపురమ్ములును మండపమ్ములును ననేకమ్ములు తనరు; మఱియుఁ బింగళాక్ష్యాదినామప్రసిద్ధచతు ష్షష్టికళల కీయది నెల; వక్కళలు, ౧౩౯

క. అనలము గ్రక్కుచు సంద్రము
లను మ్రింగుదుమో జగత్తులను దున్తుమొ సూ
ర్యు నడంతుమొ వాయుస్తం
భన మొనరుతుమో యటంచుఁ బలికెడి నెపుడున్. ౧౩౬

క. ఏకైకాక్షౌహిణి త
మ్మేకాలము చుట్టుఁ గొలువ నేపనియేనిన్
జేకొని యొనరుతు మనుచున్
గేకలు వేసెడిని సమరకేళీరతిమై. ౧౩౭

క. ఒకలక్షబ్రహ్మాండము
లొకతున్రిటిలో సమయఁజేయ నొకశక్తియ శ
క్తికలిగి యెప్పుడి భూపా
లక ! సర్వైక్యంబు గల్గ లక్ష్యమె యెందుఁ. ౧౩౮

వ. దీని కవుల గోమేదమణిమయమగు సాలమ్ము గల దయ్యాదియును నౌన్నత్యమ్మున నిట్టిదియ ; భూమ్యాది తత్త్వపదార్థమ్ములును యథాపూర్వమ్మనం దన్మణిమయమ్ముల. మఱియు నీ యెడఁ బిశాచవదనలును యుద్ధోత్సుకలును నిరుపమబలసంపన్నలును నగు విద్యాదిశక్తులు ముప్పదియిరువురు ప్రత్యేకముగఁ బదేసి యక్షౌహిణులు సేనలు గొలువ వసింతురు. ౧౩౯

క. దీనికవుల వజ్రమయ
మ్మై నెగడెడి భిత్తికలను నలరెడి దుర్గం
బానందదాయకంబై
భూనాయక ! వొలుచు వజ్రభూములతోడఁ. ౧౪౦

వ. ఔన్నత్యాదికంబు సర్వమును యథాపూర్వంబ; యీయెడ ననంగ రూపాదిక భువనేశ్వరీ పరిచారికలు కొందఱు ప్రత్యేకంబుగ నొక్కొక్కరి నొక్కొక లక్ష చేటికలు గొలువ వసింతురు. ౧౪౧

క. ఈసాలమ్మున కావల
భాసిలు వైడూర్యజాలభాసురమై యెం
తే సొగసగు ప్రాకారము
కాసారములును వనులును గల వయ్యెడలఁ. ౧౪౨

వ. ఔన్నత్యాదికంబు యథాపూర్వంబ ; యీయెడ బ్రాహ్మ్యాది మాతృకలు స్వస్వసేనాపరివృతలై జగత్కళ్యాణదాయినులై యొలయుదురు. ౧౪౩

గీ. అమరు నయ్యెడ నాల్గు ద్వారములయందు
నేనుఁగులు గుఱ్ఱములును ననేకములగు
వాహనమ్ములు సింగముల్ సాహసమునఁ
బొల్చెడి పదాతులు నగణ్యముగ నృపాల. ౧౪౪

వ. దీని యనంతరమ్మున నింద్రనీలమణిమయమ్మగు ప్రాకారంబుండు నియ్యదియు యథాపూర్వోన్నత్యాదిభాసురంబ యని యెఱుంగు నది. ౧౪౫

క. నానాయోజనవిస్తృత
నై నెగడుఁ షోడశారమగు పద్మ మొకం
డానెలవున శక్తులు మఱి
దానఁ బదియాఱుగురు సదా యుండు నృపా. ౧౪౬

వ. ఈ కరాళ్యాదిశక్తులు దేవీసైన్యములు నడుపువారిలో నెల్ల ముఖ్యమగు వారలు; దీని కవుల ముక్తామయమ్మును దశయోజన పరిమితమ్మును నగు సాలంబు పూర్వోక్తలక్షణలక్షితంబై యొప్పు; నీయెడ దేవీసదృశాకారిణులగు ననంగకుసుమాదు లెనమండ్రు మాత్రిణులు గలరు. ౧౪౭

క. జ్ఞానవతులు సుందరులు స
దానందలు నెల్లవార్త లరసెడి జాణల్
శ్రీనిధు లనూనభోగని
దానలు తచ్ఛక్తి పొగడఁ దర మేరి కగుఁ. ౧౪౮

వ. వీర లెల్లపుడు నంబకుఁ బ్రపంచవార్తలఁ దెలుపుచుందు; రిద్దాని కవుల మరకతసాల మ్మలరు; నియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణ లక్షితంబ. ఇట షట్కోణయంత్రంబుగల దద్దాన గాయత్రీసావి త్రులు బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాగ్ని కుబేర వరుణ మదన విఘ్నేశా

దులు స్వపరివార సహితమ్ములై నా యాకోణమ్ముల నివసింతు రీయెడలన వేదమ్ములును స్మృతులును బురాణమ్ములును మూర్తి మంతమ్ములై వెలింగెడి; నిద్దాని కవ్వల శతయోజనోన్నతమ్మగు ప్రివాళసాలమ్ము వఱలు. నియ్యదియుఁ దక్కుఁగల లక్షణ మ్ములఁ బూర్వోక్తసాలతుల్యంబ. ౧౭౯

గీ. అచటఁ బంచభూతములకు నాధిపత్య
మలరు నొకయైదుగురు శక్తు లలరుచుండు
తసరు హృల్లేఖగగనరక్తయుఁ గరాళి
కయు మహోచ్ఛుష్మయనియు నాఖ్యలు నృపాల. ౧౮౦

వ. వీర లందఱును దేవీతుల్యవేషమ్ములు గలవారు; దీని కవ్వల బహు యోజనవిస్తీర్ణమ్మగు నొకరత్నమహాసాలమ్ము కల; దియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణలక్షితం, బీయెడ నామ్నాయదేవులు వసింతురు.

క. శ్రీదేవ్యవతారమ్ముల
నాదిమహావిద్యలును మహాతేజఃపుం
జాదీప్యమానముగ న
చ్చోఁ దనరారెడు నృపాల! సొంపులగుంపై. ౧౮౧

వ. సప్తకోటిమహామంత్రమ్ము లిటఁ దనర్చు; నీసాలమ్మున కావలఁ జింతామణిగృహమ్ము గల; దిట నుండు వస్తువులన్నియుఁ దన్మ యమ్ములుగా నెఱుంగఁదగు. ౧౮౨

క. ఇందూద్గారోపలముల
మందారోద్గారశిలల మఱి విద్యుత్కాం
తిం దన్నెడి ఱాలును జెలు
వొందందగుఁ గంబము లట నున్నతదీప్తిన్. ౧౮౩

గీ. అదియ దేవీసదనమన నందు వేయి
కంబములఁబొల్చు చెక్కడు కాంతిగలిగి
మండపము లొక్కనాలుగు మఱియు వాని
యందచందములను దెల్ప నలవికాదు. ౧౫౫

వ. అయ్యవి క్రమమ్ముగ శృంగారముక్తిజ్ఞానైకాంతనామమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ము; లాయామండపమ్ములఁ గాశ్మీరవనమ్ములాదిగ ననేక వనమ్ము లలరు. ౧౫౬

క. ఆయావనముల తావుల
నేయెడలన్ గ్రీడసల్పి యేతెంచెడు య
వ్వాయువుచే నాద్వీపం
బేయెడ గమ్మరను తావి నెసఁగు నృపాలా ! ౧౫౭

క. శృంగార మండపమ్మునఁ
బొంగారెడి వేడ్కఁ దామెపుడు దేవు లహో !
సంగీతమ్ములు వాడుదు
రంగీకారమున నంబ యట సభ దీర్పన్. ౧౫౮

గీ. ముక్తిమండపమున నంబ ముక్తినొసఁగు
జ్ఞానమండపమందు విజ్ఞాన మొసఁగు
నరయ నేకాంతమండపమందుఁ గార్య
తంత్రములు మంత్రిణులు చుట్టుఁ దనకుఁ దనర. ౧౫౯

వ. మఱియు నియ్యెడ శక్తి తత్త్వాత్మకమ్ములగు పదితొట్లుగల వద్దాన బ్రహ్మయు విష్ణుండును రుద్రుండును ఖురమ్ములై సదాశివుండు పలకయునై యొప్పుదురు. దీనిపైఁ గోటికందర్పసుందరుం డగు భువనేశుండు షోడశహాయనుండు మహాదేవుండు విలసిల్లు.

క. ఆయనఘు వామసక్థి
స్థాయినిమై పొల్చు నంబ సంతతభూషా
శ్రీయుతనై వర్ణింపఁగ
నే యయ్యల కేనిగాని యెసకం బెసఁగన్. ౧౬౧

క. చెలికత్తియ లెండఱో తన్
గొలువఁగ నిచ్ఛాదిశక్తికూటసహితయై
వెలలేని విలాసమ్ముల
నలరు జగన్నేత్రిఁ బొగడు నట్టిరు గలరే! ౧౬౨

వ. మఱియు లజ్జాది పీఠశక్తులును, శంఖాది నిధులును సయ్యంబి కకు సన్నిధియం దలరెడి. ౧౬3

క. ఆనిధులవలనఁ బొడమి మ
హానదు లొకవేఁడు కలియు నమృతాబ్ధిని నా
యా నదులు కాంచనమ్మును
నీరున్ రతనముల నెల్లయెడ నరనాథా. ౧౬౪

గీ. ఆగృహమ్మున నద్దేవి నంతికమున
వామభాగమ్మునం దిట్లు వఱలు నంబ
యతఁడు సర్వేశుఁడగుట కీసతియ చుమ్ము
కారణం బొండు లేదు నిక్కముగ వినుము. ౧౬౫

వ. ఈ గృహమ్ము సహస్రయోజనాయామమ్ముగలిగి యంతరిక్షమ్మున నిరాధారమ్ముగనుండు; నిద్దానికిఁ బ్రళయమ్మున సంకోచమ్మును సర్గమ్మున వికాసమ్మును గలుగుచుండు. ౧౬౬

క. మనుజుల దనుజుల నాగుల
ననిమిషులం దెవ్వ రెవ్వ రధికోపాస్తిన్

మును సలిపి సిద్ధిగాంచిరో
యనఘులు వారిచట నుందు రారీతి దగన్. ౧౬౭

క. ఘృతకుల్యలు, మధుకుల్యలు
సతతము దధికుల్యలును బ్రశస్తగతి నటన్
శతములకొలఁదిగఁ బాఱు న
మృతకుల్యలు నొక్కఁడే లనేకములుండన్. ౧౬

క. ఏకోరికఁ గోరిన నిడు
లోకాతీతమగు తరువులున్ గల వెపుడున్
శోకము రోగము జరయును
నాకమునందేని గలుగు నట లేవు నృపా. ౧౬౯

క. అందఱు యౌవనవంతులు
నందఱు కాంతాసమేతు లందఱు మిగులన్
సుందరులు నచటఁగలవా
రిం దరమే యెన్న నెంత కృతిపతి కేనిన్. ౧౭౦

వ. కొందఱు సాలోక్యముక్తులును, గొందఱు సామీప్యముక్తులును, గొందఱు సారూప్యముక్తులును, గొందఱు సాయుజ్యముక్తులును నై యుందురని వెండియు, ౧౭౧

గీ. మూర్తిమంతమ్ములగుచు నెప్పుడును సప్త
కోటిమంత్రమ్ము లగ్గుణపేటి నంబ
నుతులు సల్పుచునుండు నున్నతుల కతుల
గతులు గల్గు నెయ్యవి తగుగతి జపింప. ౧౭౨

గీ. ఇది మణిద్వీప వర్ణన మెవ్వఁడేని
దీని స్మరియింపఁ బాపముల్ మానుఁ బ్రాణి

మెడలునెడ స్మృతికిఁ దగుల నిది గతియగు
సకలశుభములు నిద్దాన సంభవించు. ౧౭౩

వ. ఈమణిద్వీపవర్ణనమ్మును నిత్యమ్ము పఠింపనగు; విశేషించి యియ్యది నూతనగృహనిర్మాణమ్ములఁ బఠించిన నట వసించు వారలకు భూతాది బాధలు దగులక కల్యాణసమృద్ధి సులభం బగునని వెండియు, ౧౭౪

—* జనమేజయుఁ డంబామఖ మాచరించుట *—

క. నారాయణముని మున్నల
నారదునకుఁ జెప్పెనిట్లు నరనాయక! యీ
ధోరణి వచించితిని నీ
కారయ ధన్యుండవైతి వఖిలవిధములన్. ౧౭౫

క. అంబామఖ మొనరించి సు
ఖాంబున్ నీ జనకున కిఁకఁ గావింపుము సా
రంబైన యంబికామం
త్రింబుం గొను మిచ్చెదను యథావిధిగ నృపా! ౧౭౬

క. అని యాతఁ డొసఁగు మంత్రం
బును దీక్షాపూర్వకముగ భూపతి గొని ధా
మ్యుని నన్యులైన మునులను
బనిగొని పిలిపించి మఖము ప్రారంభించెన్. ౧౭౭

క. నవరాత్రకాల మందిటు
లవనీసురవరులు జపము నదిగాక శ్రీ భా
గవతము పఠియింపఁగ నై
భవమున మఖ మాచరించె భాగ్యాన్వితుఁడై ౧౭౮

క. ఎందఱ నేనియు బ్రాహ్మణు
లం దనియించెన్ మఖమున లక్షల కొలఁదిన్
విందులగు దక్షిణల నిడి
యుం దగుగతి భోజన మిడియుం దత్పరుఁడై. ౧౭౯

గీ. అంత నారదుఁ డరుదెంచి యధిపుచే స
మర్చితుండయి పలుకు నోమానవేంద్ర!
నరకగతుఁడైన నీతండ్రి సురలుగొలువఁ
జనె మణిద్వీప మంబికాసదనమునకు. ౧౮౦

క. కృతకృత్యుఁడవైతివి నీ
కతనఁ గులంబెల్ల సుకృతఖని యయ్యె యశ
మ్ము తతంబై స్వర్గమ్మునఁ
బ్రతిలేని వికాసమునకు భాజనమయ్యెన్. ౧౮౧

గీ. అనెడి నారదు వచనమ్ము లాలకించి
వ్యాసు పదములఁ బడి గద్గదారవముగఁ
బలికె జనమేజయుండు నీవలన నింత
సుకృత మలవడెఁ దండ్రి సుగతికిఁ జనియె. ౧౮౨

క. సతియొకటి దక్కఁ బ్రత్యుప
కృతి నే నేమాచరింతుఁ గృపఁజూడుఁమటం
చతివినయమ్మున వేఁడు నృ
పతికిన్ వ్యాసుండు పల్కె బహుకృపయెసఁగన్. ౧౮౩

క. విను మంబామఖ మెల్లపు
డొనరింపుము దేవిగొలువు మొండొకచింతన్
గన కీభాగవతమ్మున
మనమిడు మిది సర్వలోకమాన్యం బధిపా! ౧౮౪

శూద్రులు మాత్ర మిది పఠింపక ద్విజముఖమ్మున వినుట లగ్గగు;
నిది వేదసారమ్మును బుణ్యమ్మునునగు పురాణంబు. ౧౯౫

గీ. సచ్చిదానందరూపిణి సకలజనని
హ్రీంమయి మహానుభావ లోకేశి యఖిల
శుభవిధాయిని బుద్ధిప్రచోదనకరి
నాశ్రయింతు నుతింతు నే నహరహంబు. ౧౯౬

క. అని సూతుఁడు చెప్పిన విని
మును లెల్ల రతని విశేషముగఁ బూజలచేఁ
దనియించి నతులు సల్పియు
వినయం బలరార నిట్లు వినుతించి రొగిన్. ౧౯౭

క. ధీరుఁడవై సంస్కృతియను
వారిధికిం దెప్పవై శివప్రదుఁడవునై
సారంబగు భాగవతం
బారసి వినిపించితివి కృతార్థత గలిగెన్. ౧౯౮

క. అను మునుల యాదరమ్మునఁ
దనిసి చనియె సూతుఁ డంబఁ దన హృదయమునం
దనుపదముం దలఁచుచు; నిది
వినినన్ సుఖమబ్బుఁ గడు వివేకము గలుగున్. ౧౯౯

క. నిరుపమసాహిత్యరసా
భరణా! దోషజ్ఞమౌళివందితచరణా!
శరణాగతశిష్యజనో
ద్ధరణైకవిలాసలోల! ధార్మికశీలా!

ఇంద్రవజ్రా. ధీరాగ్రిగణ్యార్చితధీవిలాసా !
వారాశిగంభీర ! కృపాపరిచారా !
శ్రీరాజితోర్వీధవశీర్ష రోచి
ర్నీరాజితాంఘ్రిద్వయ ! నిర్వికారా !

క. అసదృశశర్వాణీపద
కిసలయభసలాయితాత్మ ! కిల్బిషహరణ
పరిసితానవద్యవర్తన !
కుసుమితసంతోష ! బ్రహ్మగురుపరమేశా !

ఇది శ్రీకింకవీంద్రఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకలానిధి-
బాలసరస్వతీత్యాది బిరుదాంకితులగు శ్రీతిరుపతి వేంకటే
శ్వరులచే రచింపబడిన శ్రీదేవీభాగవతమను మహా
పురాణమ్మునందు ద్వాదశస్కంధము
సర్వమును సమాప్తము.

సమస్త సన్మంగళాని భవంతు.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శుద్ధపత్రిక

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
22	9	యుందుఁ	యుందు
34	5	యటంచు	యటంచుఁ
42	3	వర్థి	వర్ధి
59	7	విథి	విధి
74	15	దానపుత్రు	దా నపుత్రు
77	3	పార్శ్న	పార్శ్వ
106	18	ఫూర్ణం	బూర్ణం
253	13	శిష్యా !	శిష్యా
256	23	పాధ్వ	సాధ్వ
257	22	బైష	భైష
260	20	యలరారుఁ	యలరారు
281	21	తీర్థసేవయు	తీర్థసేవ
285	21	స్నాఁక	సాశ
287	5	ఘృతస్తిక	ఘృతసిక్త
290	22	నానాసి	నానావిశ
292	14	ర్వ్యామ్బ	ర్వ్యామ్బి
295	7	వేడెను	వేఁడెను
308	21	పోల్చు	బోల్చు
332	1	గంగ !	గంగ ;
343	5	తాము	తాహా
343	9	పడఁతుక	బడఁతుక

348	17	పురు	బురు
350	23	గౌద	గౌదఁ
350	24	తరు	దరు
365	6	జుట్టైన్	ఁజుట్టైన్
368	1	కృూరుండు దుఁ	కృూరుండు దు
375	6	రకాళిక	రఁగాళిక
395	4	తబలుకు	తపలుకు
399	19	గోష్టి	గోష్ఠి
405	18	ద్వత్	ద్వద్
409	10	దేవి	దేవిఁ
409	11	పరి	బరి
419	20	ల కర్మ	లఁ గర్మ
425	15	నర	రన
442	5	పాప	బాప
443	23	సూక్తు	సూక్తు
476	9	వత్రి	వ్రిత
503	23	తర్ధ	తదర్ధ
550	13	మూకుట	మకుట

ఇంకను, ధ, థ; ఱ, ర; వ్యత్యయములు పడి యుండవచ్చును.

దేవీభాగవతము పూర్వార్ధమున 300 పుటలో రెండవ పంక్తిలో లోకైకాగ్రిణ్యుఁడు అనుచోట లోకైకగ్రామణి అని సవరించుకోవలెను.